HECE TAŞLARI

aylık şiir dergisi

73.on5mart2021

hece taşları

aylık şiir dergisi

yayın yönetmeni

tayyib atmaca

son okuma

metin özarslan

kapak fotoğrafı

yasin mortaş

muhabbet yeri

haydarbey mh. 32077. sokak
armada/2 d blok nu: 6
onikişubat / kahramanmaraş

0535 391 92 50

hecetaslaridergisi@gmail.com

73. sayı 15 Mart 2021

ıssn 2149-4509. (e-dergi)

BU SAYIDA

Ahmet Tevfik Ozan / Bir Nurlu Rüya
Bir Ömre Nazar / Bir Kilim Yaydım

Dr. Mehmet Güneş /
Gönül Semâmızdan Bir Yıldız Daha Kaydı
Dr. Ahmet Tevfik Ozan Hakk'a Yürüdü

Osman Fermanoğlu/ Danışır

İsmail Bingöl/
Vurgun Bir Yüreğin Yankısıdır
Bu Benim Çektiğim Dil Yaresidir

Mustafa Nejat Sefercioğlu / Rüya

Ali Kemal Mutlu / Söylence

Mustafa Pınarbaşı / Nesin Sen

Mustafa Erhan Ak /
Serbest Şiirde İç Kafiye/1
Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine

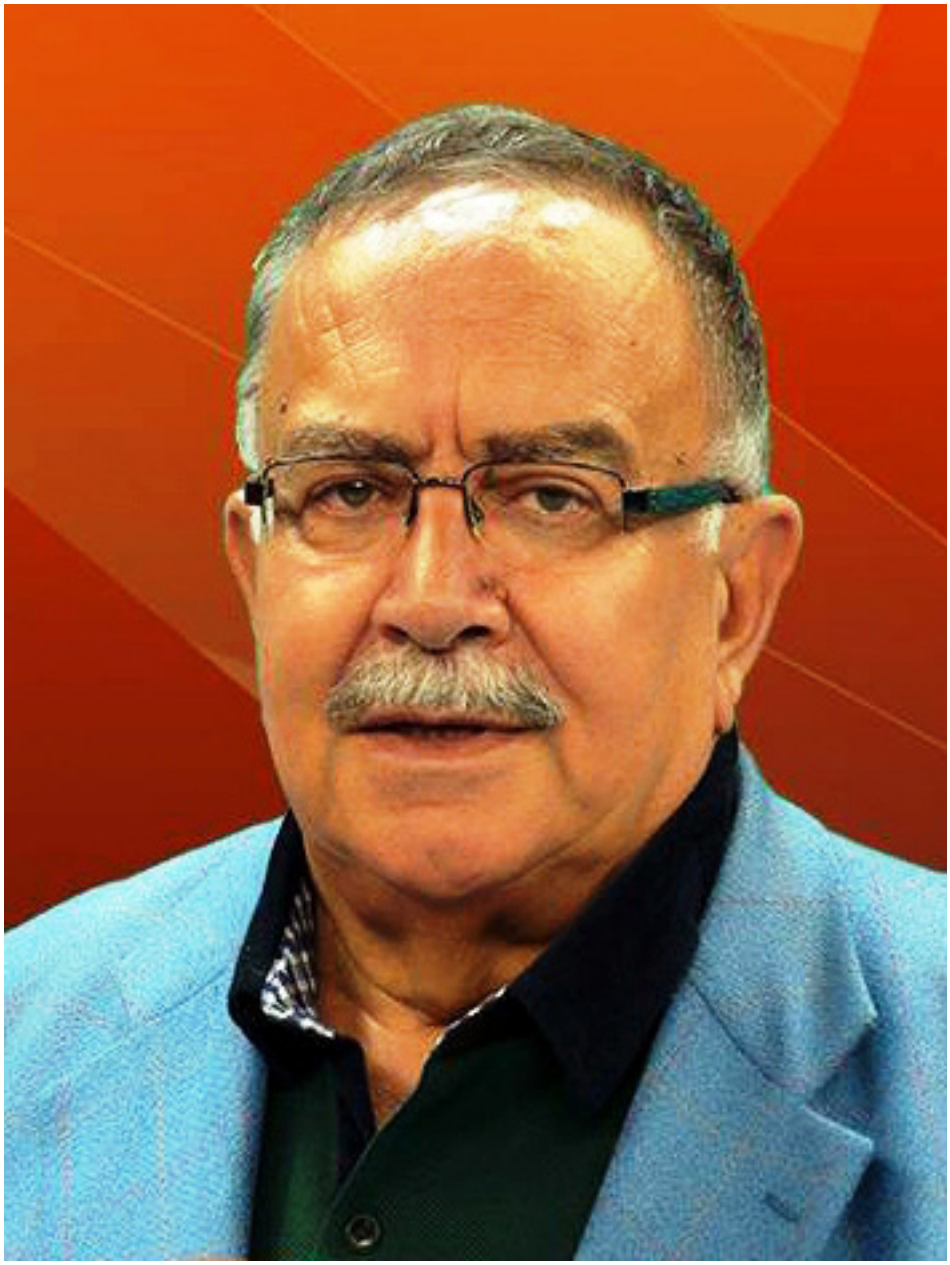
Erhan Çapraz / Hayal

Sebahattin Karadaş/ Kayboldu Bizde

Metin Özarslan / Yetim - Öksüz

Rahmet ve Minnetle

Ahmet Tevfik Ozan

15 Ocak 1953- 15 Ocak 20121

● Ahmet Tevfik Ozan

Bir Nurlu Rüya

Dönerim, dağlar döner; göklerde sıra sıra
Turnalar, çığlık çığlık; bir rüya gibi geçer…
Gittikleri diyarlar, bir esrarlı hatıra
Anlatmasam bir türlü; anlatsam, deli derler...

Orda güneş, gökkuşağı kanıyor
Balıkları göklerde; kuşları, denizlerde...
Ecel, sessiz ve mahcup; kapıları çalıyor;
"İşte kanatlar burda, takacaklar nerede?.."

Hayaller, ufukları dizginlemiş de, gece;
Rüyalar ülkesine; doludizgin, akın var…
Bir rüya, yaşanmadan yaşanan bir bilmece..
Sahi, sahi; bir ömür, rüyama nasıl sığar?

Vadiler, dağlar boyu bir sükût, duyuyorum;
Nefes alsam derinden, dağlarda akisleri...
Geçen dakikaları, sessizce öpüyorum;
Sükûtun, belki kalır; dudağımda izleri...

Dönerim, dağlar döner; göklerde sıra sıra
Turnalar, çığlık çığlık; bir rüya gibi geçer…
Gittikleri diyarlar, bir esrarlı hatıra
Anlatmasam bir türlü; anlatsam, deli derler…

● Ahmet Tevfik Ozan

Bir Ömre Nazar

Hangi taştan yontulmuş, şu garip kafatasım?
Kâinat zerre zerre içinde raks ediyor...
Buzları tutuşturan bir alev, ihtirasım
Çığlığım, yıldızlardan fezaya aksediyor…

Güz gelmiş; yaprak değil, dökülen hayallerdir
Dün ölmüş, hal perişan, yarın elbet ölecek!
Ortasında zavallı, ben; zavallı, nedendir?
Hüngür hüngür ağlasam, her şey bana gülecek…

Zaman; yanımda akan berrak, sessiz bir nehir…
Kenarında oturup beklesem mi diyorum?
Rabbim'in nizamı bu, bir nurlu kayık gelir
İstesem, istemesem bu günü bekliyorum.

Okunmamış bir mektup, yar diyerek koşuyor
Semaya hançer hançer fışkıran alevlere…
Batan gün, ötelerden bir haber mi taşıyor?
Niçin çıkar sokaklar, taş yürekli evlere?

Beyaz bir bulut, akan; bir bitmez yeşil deniz
İki yanımdan her gün, hayallerle haşre dek...
Bu nurani âlem ne? Biz, ya Rabbi nerdeyiz?
Hakikatı emziren rüya ne gün bitecek ..

● Ahmet Tevfik Ozan

Bir Kilim Yaydım

Sevincim, gönlümden önce büyüyor;
Nere baksam, nere gitsem; aynı göz!
Her şey beni, benden iyi biliyor;
Her dumanın yüreğinde, aynı köz!

Bir kilim yaydım ki, yeşilden yeşil!
Her ezan, her seher; inci yağdırır!
Her secde anında, gönül rüzgârı
Yalnız gecelere, yıldız kaldırır!..

Yâ Rabbi, verdiğin nimete şükür;
İftar sofrasının bereketine!..
Seçtim, duaların en güzelini;
Türk'ün zincirlenmiş memleketine! ...

Rahmetin bir deniz, damla şükrümüz.
Söylenmeden, dilde kaldı türkümüz!..
Kayık yaptık, kubbelerden ne çıkar:
Karşı sahillerde kaldı ülkümüz!..

Kabzalar Yavuz'un teriyle ıslak;
Çiçekler, nallarla boğuşmaktadır!
Ve hasret, gecenin bir köşesinden
Sabahın bağrına uçuşmaktadır!..

Sevincim, gönlümden önce büyüyor;
Nere baksam, nere gitsem; aynı göz!
Her şey beni, benden iyi biliyor;
Her dumanın yüreğinde, aynı köz!..

Osman Fermanoğlu

[T. Türkçesi: M. Özarslan]

Taşınır

Ne yaptım ki, neyim kala,
Gövdemde boş can taşınır.
Yurt-yuvasız düşer yola,
Gece geçer, tan taşınır.

Dilim anahtarsız kilit,
Açılmayan arsız kilit?!
Gönlümde sönen son ümit,
Gözlerimde kan taşınır.

Gelen gelir hep baç alır,
Ömür ecelden borç alır.
Suçsuz olanlar suç alır,
Suçlular yan yan taşınır.

Günün biri ne, üçü ne?
Her gün aynıdır göçene.
Katılır derviş göçüne,
Taht-ı Süleyman taşınır.

Yeşerse açsa dert gülü,
Arısı alamaz balı..
Çölümde yüz melek ölü,
İçimde Osman taşınır.

● Dr. Mehmet Güneş

Gönül Semâmızdan Bir Yıldız Daha Kaydı
Dr. Ahmet Tevfik Ozan Hakk'a Yürüdü

"Bir merhaleden güneşle deryâ görünür,
Bir merhaleden her iki dünya görünür,
Son merhale bir fasl-ı hazandır ki sürer;
Geçmiş gelecek, cümlesi rü'yâ görünür."[1]

İnsan; *"yetîm-i akran"* olmanın ne demek olduğunu, gün akşama yaslanınca çok daha iyi anlıyor. *"Hayata berâber başladığımız"*[2] dostlarla yollarımız bir bir ayrılıyor. 70'li yılların o çok zor şartlarında *"Dîn ü devlet, mülk ü millet"* için mücâdele bayrağını birlikte yükselttiğimiz arkadaşlarımız;

Gelir bir bir, gider bir bir, kalır Bir;
Gelen durmaz, giden gelmez bu bir sır."[3]

hükmünce birbiri ardından Âhiret Yurdu'na göçüyor.

"Onlar" diye tesmiye ettiğimiz; başı dik, alnı ak ve sevdâsı Hakk olan, *"Kevser akan 'Gül' kokan"*[4]; Anadolu'nun alın teri, *"Bu Ülke"*nin *"yerli"*leri, Türk'ün yürek sesi, Türk Dünyası'nın beşik kertmesi ve ideâlizmin son efsânesi olan *"Bizim Çocuklar"* da artık gönül semâlarımızdan bir yıldız gibi kayıp gidiyor. Bu dünya hayâtına vedâ edip *"Meçhûle giden bir gemi"*ye[5] binen gönüldaşlarımız *"Gittikçe Artan Yalnızlığımız"*a[6] yeni bir yalnızlık daha ekliyor… *"Kûs-i rıhlet"*[7] çalınca, sararan yapraklar düşüyor dalından. Bizler; eksik günlerimizi tamamlamayı beklerken, vakti gelenler hicret ediyor bu hayat masalından. Fuzûlî'nin:

"Gelin ey ehl-i hakîkat, çıkalım dünyadan
Gayrı yerler görelim, özge safâlar sürelim…"

dizelerinde ifâde ettiği gibi; ten kafesi açılırken; can kuşu hürriyete kanat çırpıyor, gemilerin geçmediği sonsuz bir ummâna yol alıyor… Güneş gurûb ediyor, zaman birden kırılıyor ve âniden Bâkî Âleme bir kapı açılıyor. Herkes için, gün batıyor, söz bitiyor, kalp duruyor, ibre sona vuruyor… Âdemoğlu; kaçınılması aslâ mümkün olmayan başlangıcın sonuna ya da sonun başlangıcına vâsıl oluyor ve geriye *"ömür"* denilen *"Yerin üstünde görüp geçirdiğimiz rü'yâ"*[8] kalıyor… *"Her başlayan bitiyor, her gelen gidiyor, her yeni eskiyor, her tâze bayatlıyor, her yaşayan ölüyor, her şey zevâl buluyor ve sâdece ezelî ve ebedî olan Allah bâkî kalıyor."*[9]

Dede Korkut'un; *"Gelimli gidimli dünyada, son ucu ölümlü dünya"* diye ifâde ettiği bu fâni hayatta ölüm, *"…Her nefsin mutlaka tadacağı..."*[10] ve inkârı katiyen mümkün olmayan apaçık bir hakîkattir. Ölüm; ölümün öldüğü ebedî bir âlemde yaşanan rûhî bir hayattır. Ölüm, inancımıza göre sayılı nefeslerimize son noktayı koysa bile, ebedî dünyaya vâsıl olmamızı sağlayan bir mukadderattır. Ölüm; *"..İnnâ lillâhi ve-innâ ileyhi râci'ûn.."*[11] emr-i İlâhî'sine icâbet etmekle başlayan bir vuslattır. Ölüm; Âhiret hayatının başlangıcı olan berzâh -kabir- âleminin giriş kapısında ölümsüzlük için alınan bir berattır. Ölüm; her lahzâ kendisini bize hatırlatan, ama bizim bir türlü idrâk edemediğimiz *"En büyük vâz ü nasîhattır."* Ölüm, duymak istemesek de duymak mecbûriyetinde olduğumuz bir nidâdır. Ölüm, *"vakitsiz geldi"* desek de; boyun eğmek mecbûriyetinde kaldığımız bir vedâdır. Ölüm; herkesin ödemek mükellefiyetinde olduğu bir borcu edâdır. Ölüm; *"Ta haşre kadar sürecek / Bir şeb-i yeldâdır."*[12] Ölüm, aslında bir *"elvedâ"* değil, yeni bir hayâta *"merhabâ"*dır…

İşte; *"Ölümü de öldüren Rabbe secdeler olsun!"*[13] diyerek can emânetini teslim etmek ve ölümsüzlük diyârı olan vatan-ı aslîsine kavuşmak için Dr. Ahmet Tevfik Ozan da bir mübârek Cuma günü *"Ircı'i!"*[14]* emrine icâbet etti… Ozan; bir şiirinde;

"Şâir ne ki hüzün, akşamla giden ömre yanarsın?
Gurûbunda güneşin, bin sabah müjdesi var!
Sen hasret pınarıyla Sevgili'ye kanarsın
Ve sana kabristanlar; kış da, binlerce bahar!.."[15]

dediği ve *"Ölüm şerbetiyle bize can gelir"*[16] dizesiyle vasfettiği Bâkî Âlem'de yeniden hayat bulmak için Hakk'a yürüdü.

1Yahyâ Kemâl Beyatlı, *Rübâiler,* 39; İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul, 2019.
2 Cahit Sıtkı Tarancı, *Seçmeler,* Otuz Beş Yaş Şiiri, 98; Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1979.
3 İsmâil Hakkı Haksal Efendi'nin Cönkünden.
4 Nurullah Genç, *Rüveyda,* Rüveydâ, 65; Timaş Yayınları, İstanbul, 1995.
5Yahyâ Kemâl Beyatlı, *Kendi Gök Kubbemiz,* Sessiz Gemi, 89; İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul, 2018.
6 Dr. Mehmet Güneş, *Gittikçe Artan Yalnızlığımız,* Cümle Yayınları, Ankara, 2015.
7 Göç davulu.
8 Faruk Nâfiz Çamlıbel; *Han Duvarları,* Sonsuz Rü'yâ, 191, M. Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1988.
9 Sâlih Suruç, *Peygamberimizin Hayatı*, Hz. Âmine'nin Ebedî Âleme Göçü, 72-73; Nesil Yayınları, İstanbul, 2020.
10 Enbiyâ, 21/35; Ankebût, 29/57.
11 Bakara, 2/156; *"...Allah'tan geldik, dönüş yine O'nadır...".
12 Ali Akbaş, *Turna Göçü,* Şeb-i Yeldâ, 81; Bengü Yayınları, Ankara, 2011.
13 Necip Fâzıl Kısakürek, Çile, Müjde, 152; Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1987.
14 Fecr, 89/28; * *"Geri dön!"*.
15 Ahmet Tevfik Ozan, *Kâinat Şiiristan,* Ölümün Ölümü, 109; Batı Yayın Dağıtım, Elazığ, 2004.
16 Ahmet Tevfik Ozan, Şiirimin ABC'si, Bu Gönül, Bu Yürek, 91; Göl Kitap Yayıncılık, İstanbul, 2018.

Ahmet Tevfik Ozan, şâirin;

"Kurulu yayımdan çıktım,
Ok olur Sana gelirim.
Var olmak bu ise bıktım,
Yok olur Sana gelirim."[17]

dediği gibi; 15 Ocak 2021 tarihinde, bir Elazığ ağıtında; *"Can ağrısı tesir etti koluma"*[18] diye târif edilen ânî bir kalp krizi neticesi dünya misâfirliğini tamamladı ve bir ikindi güneşi gibi birdenbire gurûb etti. O; yıllar önce yazdığı bir şiirinde ölümü;

"Ölüm, sen kar mısın şerbet tasında?
Sılada yârmısın gurbet yasında?
Ak oldun saçımda taşıdım seni
Bir çiçek nar mısın dert ortasında?!.."[19]

diye târif etmiş ve *"Kanadına gök değmemiş güvercinlerin"*[20] yurduna sefer edeceğini dizelere dökmüştü. O; fânî dünyada bir yudum su içmektense, Cennet bahçelerindeki Kevser dolu şadırvanlardan kana kana nûş etmeyi arzuladı ve dünya zahmetinden Allah(c.c.)'ın rahmetine hicret ederek Rahmet-i Rahmân'a kavuştu.

O'nun *"Sonsuzluğun Sâhibi"*ne[21] ulaşması, Sâdi Şîrâzî'nin;

"Öyle bir ömür geçir ki olsun;
Mevtin sana hande, halka mâtem"[22] dediği gibi ona vuslat, bize hicrân oldu. Ahmet Tevfik Ozan; Cuma namazı sonrası medfûn olduğu Harput Mezarlığı'ndan, hâl diliyle;

"Bu dünyadan gider olduk
Kalanlara selâm olsun…"[23]

derken, onu tanıyan ve hakkında istisnâsız hüsn-i şehâdet eden herkes; gözleri terleten bir melâl ve hazin bir teessür içinde kaldı. Çünkü Dr. Ahmet Tevfik Ozan, bizim; îmanına, ihlâsına, irfanına, insanlığına, ideâlistliğine, dürüstlüğüne, vatan ve millet sevdâsına her iki cihanda şâhitlik edeceğimiz kelimenin kâmil mânâsıyla bir güzel insandı. Yüce Rabbimiz, Mahşer günü onu da bize şâhit kılsın inşaAllah…

O; ismiyle müsemmâ, özü güzel, sözü güzel, yüzü güzel, gönlü güzel, istikâmet sâhibi muttakî bir Müslüman, ruhunun bütün hücrelerine kadar Türk, Yusufiyeli çilekeş bir alperen, bir ömür *"Türk-İslâm Ülküsü"* için alın, zihin ve gönül teri döken çok kıymetli bir şâir, hâzık bir hekim, vefâlı bir dost, kadirşinas bir ağabey, kültür çağlayanı bir deryâ dil, millî düşünce ufkuna sâhip bir münevver, sağduyulu bir Anadolu insanı, bu toprağın değerlerine yürekten bağlı bir ehl-i dil, nesli tükenmeye yüz tutan bir ahlâk numunesi, her hâliyle bir karakter âbidesi ve *"Gül"* kokulu bir El-Azîz beyefendisiydi. O; ömür defterinin her sayfasını; Muhabbet-i Rasûlullah, Muhabbetullah, Mârifetullah ve Aşkullah ile kaleme alan, *"Sünnet sancağındaki îman"* ve *"Rahmet kucağındaki Sübhan yazısı"*nı[24] rûhunun bütün hücrelerinde duyarak ömrünü tamamlayan, *Allah (c.c.) hatırından daha üstün bir hatır, vatan ve millet menfaatinden daha âlî bir menfaat* olmadığını hâl-i hayâtında ortaya koyan ve hayatını îmânına şahit tutan altın kalpli bir gönül adamıydı...

Dr. Ahmet Tevfik Ozan, 1953 Elazığ / Harput doğumlu olup; ilk, orta ve lise öğrenimini memleketinde tamamlamış ve 1971 yılında Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesini kazanmıştır. Bizim neslin çok iyi bildiği gibi 70'li yıllar; Türkiye'de zemheriden başka bir mevsimin yaşanmadığı, Rusya'nın aziz Türkiye'mizi Sovyetlerin bir uydusu hâline getirebilmek için çok sinsi plânlar ve tehlikeli oyunlar tezgâhladığı yıllardı… 70'li yıllar Türk milletinin ateşle imtihan edildiği, anarşinin ve ölümün kol gezdiği, ülkemizin bir komünist ihtilâlin kucağına doğru sürüklendiği, zaaf içindeki devletin olanları sâdece seyredip hiçbir şey yap/a/madığı kan ve barut kokulu yıllardı… 12 Eylül öncesindeki yıllar; fakülte ve yüksekokulların özerkliğinden istifâde eden ve dış güçler tarafından desteklenen komünist teröristlerin üniversiteleri bir anarşi üssü yapmak ve birer *"kurtarılmış bölge"* hâline getirmek için ideolojik amaçlı işgallerin, boykotların sahnelendiği ve *"Devrim kanla yazılır"* çığlıklarının zirvelere çıktığı yıllardı. Namluların kan kustuğu *"siyah beyaz bir cinayet filmi"* olan 70'li yılları şâir, şimdiki genç nesillere;

"Tepelerden kanlı aylar doğardı,
Dev ömürler bir namluya sığardı,
Saçlarımız bir gecede ağardı,
Sizler o günleri bilemezsiniz…
Gökler yağlı duman gibi pusardı,
Dağlar hançerlenmiş gibi susardı,
Yedi yönde yedi boran eserdi,
Sizler o günleri bilemezsiniz…"[25]

dizeleriyle anlatıyordu. Devletin acziyet içinde olduğu ve ülkemizin ateş çemberinden geçtiği 1970'li yıllar; millî ve mânevî değerlerine bağlı fakir Anadolu çocuk-

17 Turgut Günay - Yetik Ozan, *Bütün Şiirleri,* Sana Gelirim, 17; Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2018.
18 Hâfız Osman Öge'den alınan uşşak makâmındaki bir Elazığ türküsü (Hüseynik Türküsü / Âkif'in Ağıdı).
19 Ahmet Tevfik Ozan, *Dağlar Ardı Şiirleri,* Bitmeyen Deniz, 93; Armoni Yayıncılık, İstanbul, 2002.
20 Ahmet Tevfik Ozan, *a.g.e.*, Bitmeyen Deniz, 93.
21 Muhsin Yazıcıoğlu, *Gül'ün Şavkı,* Üşüyorum, 30;Alperen Yayınları, Ankara, 2009.
22 Hâfız-ı Şirâzî
23 Yunus Emre, *Yunus Emre-Güldeste,* 194; Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1990.
24 Abdurrahim Karakoç, *Kan Yazısı,* Kan Yazısı, 10-11; Ocak Yayınları, Ankara, 1984.
25 Orhan Seyfi Şirin, Sizler O Günleri Bilemezsiniz; https://www.antoloji.com/orhan-seyfi-sirin/hayati/şiirleri

larının; üniversite tahsili yapmak için büyük şehirlere geldiği, hem öğrenimlerine devam etmek, hem de vatan ve bayrak düşmanı şer odakları karşısında yer almak için, Ahmet Yesevî(k.s.)'nin nefesiyle tüttürülen *"Ocak"*larda buluştuğu, îman dâvâsı ve vatan müdafaası uğrunda taşın altına sadece elini değil; hem bileğini, hem de yüreğini koyduğu yıllardı… O yıllar; Türk milletinin mukadderatını mukaddes bir emânet olarak *"avuçlarında bir kor gibi taşıyan"* ve şâirin; *"Dağlar gibi gençlerdi, âlemde perişân oldular"* dediği ülkücü gençliğin; her türlü emperyalizme karşı Türk milliyetçiliği fikrini savunmak, Türkiye'nin Afganistan olmasını önlemek, son bağımsız Türk Devleti'ni yıktırmamak, Ezân-ı Muhammedîye'yi dindirmemek, Ay Yıldızlı bayrağımızı göklerden indirmemek, millî bir şuur ve fiilî bir savunma hattı oluşturarak aziz vatanımıza sâhip çıkmak, için ülkücü hareketin içinde yer aldığı yıllardı… O yıllar; -şimdi artık birilerine *"hikâye"* gelen, fakat o zor günleri yaşayanların çok iyi bildiği gibi- *"fakültelerin birer kızıl karargâh olmasını önlemek" ve "öğrenimlerine devam edebilmek"* için milliyetçi-ülkücü gençlerin kızıl saldırılara karşı genç bedenlerini siper ederken, baharlarımıza kan damlayan çok çileli yıllardı… O yıllar; yaşıtları, kendi gelecekleri için tozpembe hayâller kurup, *"oyunda, oynaşta"* günlerini gün ederken, Türk milliyetçilerinin; Allah (c.c.), vatan ve bayrak aşkıyla gençliğini, okulunu, istikbâlini, kanını ve canını fedaya hazır olduğu, bütün ülkücülerin hedef tahtasına konulduğu, *"Onlar"*ın Türk-İslâm Ülküsü'nü savunduğu için; kurşunlandığı, yaralandığı, şehit edildiği, işkenceyle ve cezâeviyle imtihan edildiği yıllardı…

1971 yılında tıp eğitimi için Elazığ'dan Ankara'ya gelen, millî ve mânevî duyguları çok yüksek olan Ahmet Tevfik Ozan da Ülkücü Hareketin ön saflarında yer alıyordu.1974 yılında Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrenci Derneği Başkanı olan Ahmet Tevfik Ozan; *"öğrenci olayları" (?!)* sebebiyle tutuklanarak 6 yıl mahkûmiyet almış ve Ankara, Kırşehir, Niğde hapisânelerinde, Medrese-i Yusûfiye'deki ülkücülere cezaevi başkanlığı yapmıştı.

1973 yılında Ege Üniversitesi Tıp Fakültesini kazanmış olan fakir de, ismen tanıdığı Ahmet Tevfik Ozan'la iki genç ülkücü tıbbıyeli olarak, onun Ankara Ulucanlar Cezâevi'nde yattığı yıllarından itibaren mektuplaşmaya başladı. Bu gıyâbî dostluk, fakirin 1979 yılında Erzurum Tortum'da hekim olarak mecbûrî hizmet yaptığı dönemde vicâhiye çevrildi. Gönül frekansımız ve ülkücülük anlayışımız bire bir aynı olan bu güzel insanla irtibâtımız kırk yıldır artarak devam etti. Ahmet Ağabeyle; Erzurum'dan Kayseri'ye, Kayseri'den Elazığ'a, Elazığ'dan Yozgat'a uzanan ve Hakk'a yürümesine kadar devam eden kalbî muhabbetimiz hiç eksilmedi…

Ahmet Tevfik Ozan;1978 yılında cezasını tamamladı ve serbest bırakıldı. Hacettepe'de başlayan tıp eğitimine, Erzurum Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde devam etti. 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra yine sorguya alındı ve bir süre Mamak Askeri Cezaevinde tutuklu kaldı. 1971 yılında Ankara'da başladığı üniversite eğitimini, *"üç ayrı tıp fakültesinde"* ikmâl etti ve 1986 yılında Erciyes Üniversitesi Gevher Nesibe Tıp Fakültesi'nden mezun oldu. İlk görevine Balıkesir İl Sağlık Müdürlüğünde başladı. Bilâhare Erzurum'daki tabip asteğmen olarak askerliğini bitirdi. 1990-93 yıllarında Kayseri İl Sağlık Müdür Yardımcılığı görevinde bulundu. O yıllarda Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nde -fakirle birlikte- doktorasını tamamladı. 1995 yılından itibaren de yardımcı doçent unvanıyla Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde öğretim üyesi oldu. Fırat Üniversitesinin Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığı ile Tıp Fakültesi Deontoloji Anabilim Dalı Başkanlığı görevlerini yürüttü ve 2020 yılının Eylül ayında da emekli oldu. Ve 15 Ocak 2021 Cuma günü geçirdiği bir kalp krizi sonucu Âlem-i Cemâl'e vuslat için Hakk'a yürüdü.

Meslekî çalışmalarının dışında, çok önemli bir şâir ve yazar olan, resim ve desen sanatıyla da iştigâl eden Dr. Ahmet Tevfik Ozan, çok yönlü bir erbâb-ı kalemdr. Şiire lise yıllarında başlayan Ahmet Tevfik Ozan'ın, 1977 yılından itibaren başta Türk Edebiyatı, Töre, Doğuş, Boğaziçi, Devlet, Hasret, Dîvan, Yağmur, Erciyes, Kültür Sanat, Yeni Düşünce, Konevi, Erguvan, Hedef, Gözyaşı, Mina, Çağrı, Nîzâm-ı Âlem, Ana ve Gergef gibi dergilerde üç yüzü aşkın şiiri neşredildi. Ayrıca çeşitli gazete ve dergilerde de makale, desen ve karikatürleri yayınlandı. 1994 yılında Struga Şiir Akşamları'na Türkiye'yi temsilen katıldı. 1998 yılında bu yana Türkiye Boks Federasyonu üyeliği ve Sağlık Kurulu temsilciliği de yaptı…

Nev'i şahsına münhasır bir şiir anlayışı olan, şiirde kendine özgü bir tarz oluşturan ve kalemi has şiirin ufuklarını hedefleyen Ahmet Tevfik Ozan'ın; *Kâinat Şiiristan*, *Dağlar Ardı Şiirleri*, *Şeyma Ceylan Yüreği* ve *Şiirimin ABC'si* isimli dört şiir kitabının yanında, deneme ve makalelerinden oluşan *Şiirden Taşan Sözler* adlı bir eseri ve *Taş ve Tebessüm* isimli bir de hâtırâtı yayımlandı.

Dr. Ahmet Tevfik Ozan, Necip Fâzıl'ın;

"Ne kervan kaldı ne at, hepsi silinip gitti,
İyi insanlar iyi atlara binip gitti."[26]

diye ifâde ettiği pek çok güzelliği şahsında cem etmiş bir güzel insandı. Ahmet Tevfik Ozan; yeni nesillerin *"numûne-i imtisâl bir insan"* olarak tanıması, -hadi gençlerin kullandığı tâbirle söyleyelim- *"rol model olarak"* örnek alması gereken; kâvî bir inanç, büyük bir ideâl ve çok güçlü bir irâde sâhibi olan bir karakter âbidesiydi O;

26 Necip Fâzıl Kısakürek, Çile, Boş Ufuklar, 237.

sık sık *"Taş Medrese"*lerle kesişen çile harmanı hayâtının bütün sıkıntılarına tebessümle bakmayı bilen, ideâllerini ve ümidini hiçbir zaman kaybetmeyen ve çizgisinde zinhar kırıklık olmayan yılmaz bir dâvâ adamıydı. O; her zaman ve her şartta adâletle davranan, hiç kimseye haksızlık yapmayan ve haram yollara sapmayan, Hak dâvâsına haksız yollardan hizmet edil/e/meyeceğini çok iyi bilen bir ilke ve ahlâk numûnesiydi. O; inanç değerlerine aykırı davranarak hedefe varılsa bile âhır ve âkıbetin hayırlı olmayacağını, Hazreti Ömer(r.a.)'in dediği gibi; *"Haramda mutluluk arayanlara, mutluluğun haram olacağını"* hatırından çıkarmayan; ayrıca haklı olmanın yetmediğini, yetmeyeceğini, haklı kalmanın daha da önemli olduğunu herkese gösteren çok dürüst, âdil ve kâmil bir şahsiyetti.

Bazı insanlar vardır, uzaktan devâsâ görünürler, yaklaştıkça azametini kaybederler, küçülüp giderler. Ama bazı kişiler de vardır ki, tanıdıkça, yakınlaştıkça gitgide büyüdüğü görür, tevâzuun zirvesindeki heybetine şâhitlik edersiniz. İşte Ahmet Tevfik Ozan da; yaklaştıkça büyüyen, yakınlaştıkça farklı pek çok özelliğinin farkına varılan, tanıdıkça güzellikleri daha çok ortaya çıkan, ona karşı duyulan muhabbet duygusu ziyâdesiyle artan ve herkese örnek olan muttakî bir Müslüman ve yüreği rozetinden çok büyük olan bir Oğuz Türkü'ydü.

O; Mekke'de doğan, Hira'da yükselen, Medîne'de devlet hâline gelen ve inşâ ettiği eşsiz medeniyetle gönülleri fetheden îmân nûruyla; Türkistan'da tarih sahnesine çıkan, İslâm'la şereflenip Muhammedî sevdâlarla buluşan, Kur'ân *aşkıyla çağlayıp coşan ve İ'lâ-yı Kelîmetullah için Nizâm-ı Âlem Ülküsü'nü rehber edinerek aslî kimliğine kavuşan bu aziz milletin kader çizgisinin kesiştiği yerde açan turkuaz renkli bir Hilâl çiçeğiydi.*

O; İslâm'a münhasır îman, ahlâk, ve fazîletin, Türk milletine mahsus izzet, mehâbet ve asâletin, kadim El-Aziz / Harput kültürünün mayaladığı vakar, nezâket ve zarâfetin; Yesevî'nin nefesiyle tüttürülen *"Ocak"*larda şekillenen ferâset, basîret ve cesâretin; hekimliğin ve şâirliğin hikemî nefesiyle sırlanan hamiyet, hassâsiyet ve letâfetin; kâmil mü'minlere has; hak, adâlet, müsamaha, tevâzû, hüsn ü zan, sükûnet, samimiyet, ülfet, ünsiyet, muhabbet, merhamet ve insâniyetin bütün renklerini en sâde, ancak en anlamlı biçimde tavır ve davranışlarına taşıyan bir gâzî dervişti.

O; istikamet üzre yürüyen, *"...Festakim kema ümirte..."*[27] *"Emrolunduğun gibi dosdoğru ol"* emr-i İlâhîsini rehber eyleyen, kul hakkına titizlikle riâyet eden, *'ilim, îmân, amel* ve *hâl'* ölçülerini birbiriyle mezceden; *'dînî bir hayatın ve hayatlı bir dînin'* ifrat ve tefrite düşmeden îtidâl çizgisinde *"akl-ı selîm, kalb-i selîm, zevk-i selîm"* dâiresinde yaşanması gerektiğini vurgulayan ve Ehl-i Beyt aşkını Ehl-i Sünnet anlayışıyla kıyama durduran bir *"Yesi güvercini"*ydi.[28]

O; bir ömür Allah (c.c.) için yaşayan, Allah (c.c.) için seven, Allah (c.c.) için düşmanlık eden, Allah (c.c.) için şehâdeti cana minnet bilen ve

"Ölmek Senin içinse ölümden öte ne var,
Şu yalancı dünyada sevgiden öte ne var
Sen içimde çağlayan tertemiz bir ırmaksın
Kaynayan sularına denizden öte ne var"[29]

diyen, istikamet sâhibi olan ve dünyaya eyvallâhı olmayan bir mü'mindi.

O; *"Başkalarına zarar vermemenin İslâm'daki karşılığı kul hakkıdır."* diyen, en zor şartlar altında bile hiç kimsenin hakkını çiğnemeyen, *"İnsanın; şerefi, haysiyeti, muhabbeti, merhameti ve adâleti, bir kristal vazo gibidir, düştü mü kırılır!"*[30] ölçüsünü sık sık dile getiren ve bu *"kristal vazo"*yu mukaddes bir emânet gibi bir ömür baştâcı eyleyen naif bir ehl-i dildi.

O; yüreği uçsuz bucaksız bir sevgi gülşeni olan, *"Türk'ün ruh köküne bağlı"*[31] nesillerin yetişmesi için durup dinlenmeden kalemini ve kelâmını seferber eden, kültür şâhikası bir edip ve gani gönüllü bir alperendi.

O; ihtişamlı bir medeniyetin inşâsı için besmele çekip zora tâlip olan, mücâdelenin îman, sabır ve çileyle yoğrulması gerektiğine inanan, *"zaferle değil seferle yükümlü olduklarını"* bilen, emdiği sütün, içtiği suyun, yediği ekmeğin, bastığı toprağın, astığı bayrağın hakkını veren, İlâhî aşkı ve vatan sevdâsının çilesini sâdece diline tesbih etmeyip hayatıyla da çeken bir serdengeçtiydi.

O; İslâm, îman, ihsan ve vatan aşkıyla yürürken istikametini hiçbir zaman bozmayan, Allah (c.c.) için yola çıkıp, *"her yolu mübâh görerek"* (!) iktidar olmaya çalışanlar gibi kendi nefsinin iktidarı peşinde koşmayan, Taş Medrese'de bile nefis şeytanının tuzağına düşmeyen, özü, sözü, hâli, kâli, yüreği ve gönlü hep güzel olan ve güzel kalan, kalemiyle kültür ve medeniyetimizin nâzenin güzelliklerini yansıtan ve burcu burcu Türk kokan bir fikir, aksiyon ve dâvâ adamıydı. O; hiçbir zaman takvâ üzre yaşama iddiasındayken, fetvâları bile nefsileştirenlerden; ukbâ derken dünya peşinde koşanlardan, kalbiyle dili arasında uçurumlar olanlardan, hevâ ve hevesini putlaştıranlardan, *"masa, kasa, nîsâ"* uğruna inanç değerlerinden uzaklaşanlardan, sâdece kendisini Hak yolda gören, başkalarını adam yerine koymayan ve hatta tekfir eden kibir ve riyâ sâhibi mütedeyyinlerden (?) ve keyfiyeti bırakıp kemiyet hesâbı yapan; rüzgârgülü ideâlistlerden, dünyaperest muhafazakârlardan, sentetik

27 Hûd, 11/112.

28 Ali Akbaş, *Erenler Divanında,* Erenler Divanında, 12; Bengü Yayınları, Ankara, 2011.

29 Ahmet Tevfik Ozan, *Dağlar Ardı Şiirleri,* Hakikat mi?, 72.

30 Ahmet Tevfik Ozan, www.turkiyegunlugu.net/ulucanlar-cezaevi-belgesel-ahmet-tevfik-ozan

31 Necip Fâzıl Kısakürek, *Esselâm,* Vasiyet, 138-141; Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1999.

milliyetçilerden ve fason dâvâ adamlarından değildi.

O; ülkücülüğü bir îman dâvâsı, bir vatan müdafaası, bir ahlâkî duruş, bir ideâlist tavır, tarihî, kültürel, mânevî derinliği olan millî, İslâmî ve insânî bir hareket ve medeniyet iddiası bulunan fikrî bir mensubiyet olduğuna inanan ve *"Ülkücülük; ülkemiz ve yeryüzünde Allah'ın nizâmını hâkim kılmak için kendine metot olarak Allah (c.c.) ve Resûlü(s.a.v.)'nü ölçü alan bir îmân hareketinin adıdır"*[32]; *"Türk milliyetçilerinin dâvâsı Allah ve Resûlü'nün dâvâsıdır."*[33] diyen Seyid Ahmet Arvâsî Hocamızın rahle-i tedrisinden geçenlerdendi.

O, inandığı değerler için mücâdele ederken; şahsına yapılan saldırılara pek ehemmiyet vermeyen, fakat *"Allah (c.c.), vatan ve bayrak"* söz konusu olunca, bu kutsal değerlere hücum edenlerle ölümüne mukâbele eden, duruşundan ve inanç değerlerinden aslâ geri adım atmayan ve zinhar tâviz vermeyen bir ideâlist aksiyonerdi. O; en zor şartlarda dahi hâl ve hareketleriyle gönüldaşlarına güven verir ve en kasvetli günlerde bile güler yüzüyle çevresindekilere umut aşılardı.

O; yalan karşısında eğilen bedenlerin hakîkâte doğru bakamayacağını çok iyi bilen, hem başı dik dağın, hem de boynu bükük başağın hâlet-i rûhiyesiyle aklına, irâdesine, hayâta karşı duruşuna ve duygularına yön veren, kalbiyle dilinin arasında mesâfe bulunmayan, fikriyle zikri birbirini nakzetmeyen, özü sözü bir olan, dürüst, samîmi ve ilkeli bir mefkûre adamı, yalanla işi olmayan "Gül"-efşân bir ahlâk sâhibiydi. O; her hâline Cenâb-ı Allah'ın muttalî olduğunu çok iyi bilen muttakî bir mü'min olduğu için, *"Yalanla îman bir arada durmaz"* fehvâsınca hayatı boyunca hiç yalan söylemediğine -en yakın arkadaşlarının bile bizzat kendisinden işitmediği- şu hâdise, zannederim bu söylediklerimize şehâdet edecektir:

1980 öncesi yıllarda Erzurum'da birlikte öğrenci olan, daha sonra da onunla birlikte Balıkesir'de memuriyet yapan Ziraat Mühendisi Yozgatlı Sâdık Ekinci'nin, onun vefâtından sonra fakire gönderdiği bir WhatsApp mesajını, -aziz ağabeyim Op. Dr. İbrahim Doğan'dan da dinlediğim hâdiseyi- çok değerli Sâdık kardeşimin kaleminden aynen naklediyorum: *"Ahmet Âbinin mekânı Cennet'tir inşallah… Kendisiyle Erzurum'dan sonra Balıkesir'de de uzunca sohbetlerimiz oldu. Ondan duymadığım mahkûmiyet olayını bundan 5-6 yıl önce hemşerim Op. Dr. İbrahim Doğan'dan dinledim. Bunu sizlerle paylaşmak istedim: 'Ben 1974 yılında Ulucanlar Cezâevi'nden tahliye olduğum sırada, Hacettepe'deki bir olaydan dolayı Ahmet Tevfik Ozan tutuklandı. Mahkeme tecrübelerimden dolayı Ahmet'i tutuklayan hâkimle görüştüm ve onun suçsuz olduğunu anlattım. Hâkim, 'Olay yerinde olmadığını mahkemede söylesin. Ben de onun suçsuz olduğuna inanıyorum' dedi. Ben de sevinerek Ulucanlar'a gittim, olayı anlattım. Ahmet bana; 'İbrahim Âbi, olay ânında ben orada idim. Yukarıda Allah var, nasıl yalan söylerim!' dedi. Ve mahkemede yalan söylemedi, suçsuz yere 6 yıl cezaevinde yatı…"*

İşte Ahmet Tevfik Ozan; bir ömür "sırât-ı müstakîm"[34]* üzere yaşayan dosdoğru bir insan, örnek bir Müslüman, hâlis bir Türk; Ay Yıldızlı bayrağımızın remzettiği değerler manzumesine yürekten bağlı bir milliyetperver; millet, devlet ve bayrak aşkı zirveleri mesken tutan bir vatansever, adamlığını hayatıyla ispat etmiş bir ülkü devi ve kelimenin tam anlamıyla *"adam gibi bir adamdı…"*

O; önce *"adam"*, sonra *"dâvâ adamı"*, daha sonra da *"gönül adamı"* vasfıyla temâyüz eden, tevâzuun zirvesinde şâhikalaşan; hayatında ismet ve iffeti yaşatan, rûhunu izzet ve saffetle kuşatan, kalbini *"Gül"* aşkının ülfet ve muhabbetiyle ışıtan, Muhâmmedî hayâtın nurânî güzelliklerini tavır ve davranışlarında yaşatan, *"gönül fezâsında" "yıldızları tesbih tesbih çeken"*[35] Allah Dostları'nın rahlesinden kemâlât ufkuna bakan ve *"Yeşil yaprak arasında kırmızı gül goncası"*[36] olan, îmânına hayatını şâhit tutan ve hayatını inandığı değerlere adayan örnek bir insandı…

Ahmet Tevfik Ozan; hekimliğin özünde saklı olan hikmetin kadim duvarına pek çok sahada farklı güzellikler inşâ eden, doktorlukla birlikte sağlık bürokrasisinde de yıllarca idârecilik görevini başarıyla yürüten, *"tâbib-i hâzık"* bir hekim olmanın yanında iştigal sahâsı olarak; şiirle, nesirle, resimle, karikatürle, irfânî kültürümüzle ve sporla da ünsiyeti ve vukûfiyeti bulunan, *"melâli anlayan"* ve *"varâk-ı mihr ü vefâyı"*[37] okuyup dinleyen sanatkâr ruhlu bir doktordu.

Ahmet Tevfik Ozan; şiir dilinin büyüleyici gücünü çok iyi kullanan, aşka, kâinata, tabiata, hayata, ölüme dâir mâverâ menzilli şiirler yazan; çileyi, acıyı, Medrese-i Yusûfiyeyi, mukaddes değerleri, vatanı, bayrağı, Turân illerini çok içli ve sembolik dizelerle anlatan, şiirlerine îman nûrunu ve semâvî güzellikleri mayalayan, insanın yaratılış ihtişâmını ve kâinat kitabındaki muhteşem âhengi şiirleştirirken irfan geleneğimizden tevârüs ettiği ilhâmı dizelerine yansıtıp ruhları kanatlandıran, üslup sâhibi güçlü bir şâirdi. O'nun *"Hakîkat ve Müjde"* şiirindeki şu mısraları, eserden *"Müessir"*e ulaşmanın şâir diliyle dizelere dökülmesiydi:

"Dünya döner, ay döner… Kâinat döner durur…
Duran hiçbir şey yokken, ölüm sâhibin bulur!

32 S. Ahmet Arvâsî, *Türk-İslâm Ülküsü*, II, İdeolojimiz ve İslâmiyet, 258-260; Ocak Yayınları, Ankara, 1982.
33 S. Ahmed Arvâsî, İnsan ve İnsan Ötesi, 5; Babıâli Kültür Yayıncılığı, İstanbul, 2006.
34 Fâtiha, 1/ 5; Bakara, 2/137; Âl-i İmrân, 3/51; En'am, 6/153; *Şu'arâ, 26/78; Zuhruf, 43/49; Alâk, 96/11* *"Doğru yol".
35 Necip Fâzıl Kısakürek, *Çile,* O Erler ki, 388.
36 Sabâ makâmındaki bir anonim türkü.
37 Karamanlı Kâmî

Demek ki kâinatta her zerrenin yerini
Bilen bir 'Yaradan' var, bunu bilen kurtulur!.."[38]

O'nun; gönlündeki aşkı ve iç âlemindeki ürpertileri mısralara döken dizeleri, çok anlamlı mânâ zenginliğine mesken olan ve tadına doyulmayan has şiirin yüreklere dokunan sesiydi… O'nun şiirleri Hakk'ın sevgisini yüreklerde çoğaltan, Kur'ân âyetlerinden ilhâm alan ve şiirin hikmet diliyle kelimeleri efsunkâr bir iklime ulaştıran sevdâ nefesiydi:

"Ezelde der ki, Rabbim: 'Elestü bi rabbiküm?..'
Ebedden koşup gelir; 'Gâlû belâ…' der, canlar!
Rüyâ içinde rüyâ; rüyâ içinde rüyâ…
Kâinat bir gonca ki; yaprağından, sır damlar!.."[39]

Ahmet Tevfik Ozan; *"Nesrin bittiği yerde şiir başlar"* diyen ve şâirlere dâir düşüncelerini de şu mısralarla dizelere döken erbâb-ı kalem bir ozandı:

"Ellerim kırılsaydı, şâir olmasaydım ben!
Bir dalda, bir çiçekte yazılmış duruyorken
En muhteşem bir şiir, belki; bir bahar kadar!
Ellerim kırılsaydı, şâir olmasaydım ben!"[40]

"Her karanlık sokakta yoksul bir şâir ağlar,
Uzayıp giden yollar onu gurbete bağlar
Ağlamak şâirlere Tanrı'nın lütfu gibi
Mısrâları gülerken, yoksul şâirler ağlar."[41]

Ahmet Tevfik Ozan; *"Kâinat Şiiristan"* derken, hayâtın şiiriyetini mısrâ mısrâ ortaya koymuş, kâinattaki İlâhî ihtişâmı derûnî dünyasında tefekkür ederken, *"Sonsuzluğun Sâhibi"*nin sonsuz gücüne îman ederek huzur bulmuş, Huzûr'daki huzûru keşfeden ilmiyle âmil bir edip ve Kıble yürekli bir münevver olarak şunları kaleme almıştır:

"Gözlerimde rakseden ışığın kaynağı O...
Belki Güneş; kendinden, gözlerimden habersiz!
Ben¸ güneşten ne kadar; uzak, küçük, zavallı…
Kâinatı zikreder, titrerim sessiz sessiz!.."[42]

"Zamanın bittiği yerlerde, Huzur
Başı yok, sonu yok bir yeşil deniz!
Nefsini, tövbenin közüyle; kavur!..
Gözyaşın, yanakta; incilerden iz!.."[43]

Ahmet Tevfik Ozan; Türk milletinin, Türk Dünyası'nın, İslâm Âleminin ve insanlığın dertlerini kendi derdi bilen, Türk'ün mefâhirine, Tûran ilerine, vatana ve *"Terleyen yüreklerde kanayan zaman"*a dâir duygu ve düşüncelerini mısrâ mısrâ âşikâr ederken de şunları söylemiştir:

"Rabbim üç aylara ayca nur vermiş
Işığın raksı için âleme billur vermiş
Gönlü billur, kılıcı nur, gözü kan
Türk'ü, İslâm bahçesine sur vermiş!.."[44]

"Türk'üm: Deryalara sığmaz bir nehir!
Başım Hak Yolu'na koymuş giderim!
Taşı cevher, dalgası, kan; yürek pâre, ne çâre?
Dünya sefâsına doymuş giderim!.."[45]

"Yâ Rabbi; Kur'ân'ın nûruyla yıka!;
Turan'ın her karış toprağını da!
Bir nurdan sevinçle al canımızı
Ve yükselt rüzgârın bayrağını da…"[46]

"Kur'ân: Gökyüzünden yağan beyaz nur.
Turan: Gözyaşını yıkayan yağmur!
Ve kan: Son şehidin göz bebeğinde,
Aslına uçmakta bir nurdan çamur!.."[47]

"Yâ Rabbi; verdiğin nimete şükür;
İftar sofrasının bereketine!..
Seçtim duâların en güzelini;
Türk'ün zincirlenmiş memleketine!.."[48]

"Ey, Turan'ın kardan ak, çileli insanları!
Elinizde buzlu su, yürekten daha sıcak!..
Nasıl yabancı kalmış, yoksul aşında balık?!
Denizlerden bereket ha taştı, ha taşacak!.."[49]
"Güneşi görmeyen gözler ne bilsin?

Ne bilsin ışığın, buzda raksını…
Kerkük bir türküdür dudaklarımda
Almış yüreğine, Türk'ün Harsı'nı!..
Hayın olur, ekinime el orağın çalması
Ağlar başak, gözyaşları tâne tâne dökülür
Böldüm soframdaki sıcak somunu
Her parçadan, sıcak bir "Ah" dökülür!.."[50]

Ahmet Tevfik Ozan; Medrese-i Yusufiye'nin rahle-tedrisinden geçmiş, Ankara Ulucanlar, Mamak, Kırşehir ve Niğde cezaevlerinde çile çekmiş, *"Taş yürekli duvarların"*, *"Taş ve Demir Gurbeti"*nin[51]

38 Ahmet Tevfik Ozan, Şiirimin ABC'si, Hakîkat ve Müjde, 171.
39 Ahmet Tevfik Ozan, *a.g.e.,* Bir Sırlı Gonca, 67.
40 Ahmet Tevfik Ozan, *Kâinat Şiiristan,* Kâinat, Şiiristan, 140.
41 Ahmet Tevfik Ozan, *Dağlar Ardı Şiirleri,* Şâirin Dünyası, 59.
42 Ahmet Tevfik Ozan, Şiirimin ABC'si, İman ve Güneş, 194
43 Ahmet Tevfik Ozan, *a.g.e.,* Mamak'ta Bir Gün, 157.
44 Ahmet Tevfik Ozan, *Dağlar Ardı Şiirleri,* Üç Ayların İncisi I, 98.
45 Ahmet Tevfik Ozan, *a.g.e.,* Şehidin Türküsü, 124-125.
46 Ahmet Tevfik Ozan, *a.g.e.,* Üç Ayların III., 100.
47 Ahmet Tevfik Ozan, *a.g.e.,* Bu Gönül, Bu Yürek, 105.
48 Ahmet Tevfik Ozan, *Dağlar Ardı Şiirleri*, Bir Kilim Yaydım, 128.
49 Ahmet Tevfik Ozan, *a.g.e.,* Dağlar Ardı Şiirleri 117.
50 Ahmet Tevfik Ozan, *a.g.e.,* Kerkük Türküsü, 116.
51 Ahmet Tevfik Ozan, Şiirimin ABC'si, Taş ve Demir Gurbeti, 334

iç dünyasını ve mahpus damlarının taşlara sinmiş hüzün kokusunu şu içli mısralarla anlatmıştır:

"Bir körün gamını, hayâl taşırken
Benim kederimin, kaynağı: gözler...
Bir hayâl tükenir, bir dert eksilir;
Oysa benim gözüm, Güneş'i özler!"[52]

"Bir kurşûni bulut, bir ağır sistir…
Gecesi Mamak'ın zulmün elinde
Dostlar bir soluktur, bir can nefestir
Copla ıslatılmış (!) görüş gününde"[53]

"Ak bir yemîn üstüne bir damla kandır!
Ve velîler sofrası… tuzu nur, ekmeği nur!
Yak, bir günâh uğruna binlerce sevâbı yak!
İsm-i Rahmîn, gün olur: 'Kahhâr'la bir okunur!"[54]

"Bir köpük yürek kadar, sıcak ve temiz burda
Gölgemizi öpmekte, soğuk ve kirli taşlar…
Çiçekleri yüreğin, bir kem sözle kurur da
Bin bir çölle boğuşur, buzdan tolgalı başlar…"[55]

Ahmet Tevfik Ozan; çocukluğunda îtibâren Türk-İslâm Medeniyetiyle hemhâl olmuş, Elazığ / Harput kültürüyle yoğrulmuş su katılmamış bir gakkoştu. Muammer Cındıllı Bey'in, rahmetli Nevzat Kösoğlu'nu vasfederken söylediği cümleden mülhem ifâde edecek olursak; *İnsanın hasına Müslüman, Müslümanın Türkçe konuşanına Türk, Türk'ün yiğit evlâdına gakkoş, gakkoşların en merdine ve en gani gönüllüsüne de Ahmet Tevfik Ozan derler.*

O; *"Mezire'de Üç Şehit İçimizde Kâfir Var"* şiirinde, gakkoşlara ihlâs ve tevekkülle seslenirken de şunları söylemiştir:

"Çayda Çıra"mızdan üç alav düştü
Gakkoş, Allah kerîm, Mevlâm büyüktür!..
Gandan ala kesmiş, ummânımız var!
Gakkoş, Allah kerîm, Mevlâm büyüktür!.."[56]

Ve işte 15 Ocak 2021 Cuma günü gönül semâmızdan; Kıble yürekli, *"Gül"* gönüllü, Hilâl bakışlı, Hz. Hamza (r.a.) duruşlu ve Tûran düşünceli bir yıldız daha kaydı. Ahmet Tevfik Ozan, bir şiirinde anasına hitap edip, dostlarına dâir beklentilerini dile getirirken;

"Ana, kayıp gitsem bir yıldız gibi,
Ardımdan bir Yâsîn okunur mu ki?!..
Bir bitmez yolculuk, bir yeşil hasret;
Bu acı dostlara dokunur mu ki?!.."[57]

demişti. Dr. Ahmet Tevfik Ozan; bir daha âhirette buluşuncaya kadar hep hayır duâlarla yâd edeceğimiz, ardından *"Gelin Ey Fâtihalar, Yâsînler!"*[58] diyeceğimiz kelimenin kâmil mânâsıyla bir güzel insandı.

Dr. Ahmet Tevfik Ozan'ın vefâtının ardından kaleme aldığımız, gök kubbede bir değil, binlerce *"hoş sadâ"* bırakmış bu güzel insanın hayatından, onun fikir ve şiir dünyasından kesitler sunmaya çalıştığımız yazının hatm-i kelâmını Yahya Kemâl'in Vedâ Gazeli'nden bir beyitle yapıyor ve:

"Tekrar mülâkî oluruz bezm-i ezelde,
Evvel giden ahbâba selâm olsun erenler."[59]

diyoruz.

Yüce Rabbimiz eşine, evlatlarına ve gönül dostlarına sabrı cemîl ihsân buyursun. Dr. Ahmet Tevfik Ozan'ı; Cenâb-ı Allah rahmet ve mağfiretiyle, Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de şefkat ve şefâatiyle perde-pûş eylesin. Rûhu şâd, mekânı Cennet, makâmı âlî olsun… Âmîn!.. Yâ Muîn!..

Ve bütün sözlerin nihâyeti, Kur'ân-ı Kerîm'in bidâyeti olduğu için, sözün bittiği yerde İlâhî Kelâm başlar:

"Küllü nefsin zâikatü'l-mevt."[60]*
"İnnâ lillâhi ve-innâ ileyhi râci'ûn"[61]*
Hüve'l-Bâkî[62]
El-Fâtiha!

52 Ahmet Tevfik Ozan, *a.g.e.,* Benim Hikâyem, 27.
53 Ahmet Tevfik Ozan, *a.g.e.,* Mamakta Bir Gün, 251.
54 Ahmet Tevfik Ozan, *Dağlar Ardı Şiirleri,* Taş ve Demir Gurbeti, 138.
55 Ahmet Tevfik Ozan, Şiirimin ABC'si, Taş Medrese Dedikleri, 333.
56 Ahmet Tevfik Ozan, *Dağlar Ardı Şiirleri,* Mezire'de Üç Şehit İçimizde Kâfir Var! 119.
57 Ahmet Tevfik Ozan, *a.g.e.,* Bir Yıldız Kayması, 101.
58 Ârif Nihat Asya, *Duâlar ve Âminler,* Naat, 74; Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1996.
59 Yahyâ Kemâl Beyatlı, *Eski Şiirin Rüzgârıyle*, Vedâ Gazeli, 79; Yahya Kemâl Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 1974.
60 Enbiyâ, 21/35; Ankebût, 29/57; *"Her nefis ölümü tadacaktır."
61 Bakara, 2/156; *"Biz şüphesiz (her şeyimizle) Allah'a aidiz ve şüphesiz O'na döneceğiz."
62 Ölümsüz ve ebedî olan yalnız Allah(c.c.)'tır.

● İsmail Bingöl

Vurgun Bir Yüreğin Yankısıdır

Düştüğümde sırlı bir kavganın ortasına
Çekilir gider sevda yüreğim yara alır
Üşür ellerim bir eski zaman ağıtında
Destan dizer uğrular meydan onlara kalır

Örter mâziyi bir bir vefasızlık rüzgârı
Ufukta yankılanır sitemkâr düşünceler
Azalır cesaretim daraldıkça daralır
Bu bir zulüm vaktidir katılanı örseler

Bu Benim Çektiğim Dil Yaresidir

Yanar derunumda bir ince ateş,
Ne Ceyhun ne Seyhun Nil söndüremez.
Bu benim çektiğim dil yaresidir,
Lokman Hekimdeki el dindiremez.

Bir Yunus misali daldım deryaya,
Merhem olam dedim türlü yaraya,
Bir seyyah derdiyle ordan oraya,
Koşup durduğumu yol bildiremez.

Dalgalandım durdum yıllar boyunca,
Kendimi sınadım aşk hüsranında,
Bir nöbet yerinde dert meydanında,
Beklemek sırrına herkes eremez.

● Mustafa Nejat Sefercioğlu (Seferî)

Rüya

Dün bir güzel ile sohbet eyledim;
"Ne güler bir yüzün var" dedi bana.
"Kaderi dert etme gül biraz" dedim:
"Ne kadar hoş sözün var" dedi bana

Dedim: "Gülümsüyor elâ gözlerin,
Gönlü ferahlatır tatlı sözlerin,
Sana yakışıyor inan nazların":
"Ne hoş gönül gözün var" dedi bana.

Dedim: "Daha gençsin, gelecek çağın,
Kapını çalacak hayat ortağın,
O bülbüldür, sen gülüsün bu bağın";
"Ne hoş sadâ sazın var" dedi bana.

Dedim: "Seferîyim, seferim yakın,
Gidiyorum diye üzülme sakın,
Gününü gün eyle, al duvak takın";
"Ne temiz bir özün var" dedi bana.

● Ali Kemal Mutlu

Söylence

Ayaz akşamların üşürken şavkı
Ben senin narınla kor oluyorum
Aslı'ya döndükçe vuslatın çarkı
Kerem sofrasına kuruluyorum

O cennet kokunu duymasam bir dem
Kenân ellerinde kör oluyorum
Eğilip içimde seni görmesem
Mecalsiz dal gibi kırılıyorum

Aklıma gözlerin düştüğü zaman
Yedi kat sevdaya dürülüyorum
Sanki külünk olup kof mezarlardan
Ferhat sebatıyla diriliyorum

Saçların ruhumu çağıran diyar
Tel tel uçlarına örülüyorum
Gülüşün seyrime değmese ey yâr
Issız Seylanlara sürülüyorum

Leblerin çehrende açmış güllerin
Bin bülbül ötüşü vuruluyorum
Elime dökülse Kevser ellerin
Bulanık göl iken duruluyorum

Ateşe pervane sensiz ocağım
Çöl yangınlarında kavruluyorum
Gayrında neyim var tutunacağım
Sendeki Leyla'ya savruluyorum

Mustafa Pınarbaşı

Nesin Sen

Beni şaşırtmakta maharetin var
Dağlarıma yağan bahar mısın sen
Ne baldır, ne üzüm, bir şerbetin var
Bilmeden içtiğim zehir misin sen

Bir su sesi misin kulaklarımda
Zonklayan ağrı mı şakaklarımda
Her sabah, her akşam sokaklarında
Terör kaynayan bir şehir misin sen

Saçını okşuyor Tanrı'nın eli
Ben aşkla yok'tayım, bildim bileli
Kabından taşarak, akıldan deli
Köprüsünü yıkan nehir misin sen

Sevilmekte haklı, sevmekte nazlı
Gökte belirirsin aylı, yıldızlı
Nasıl kaçıyorsun, nasıl da hızlı
Hüzün mü, keder mi, kahır mısın sen

Sebahattin Karadaş

Kayboldu Bizde

İnsanî vasıflar ile birlikte
Asalet duygusu kayboldu bizde
İkbâl için yarışırız şerlikte
Fazilet duygusu kayboldu bizde

Eğriye doğruyu feda ederiz
Varken dûrrü -sözün- kemini deriz
Cahil geldik üste gâfil gideriz
Basiret duygusu kayboldu bizde

İnsanlık adına çekmeyiz cefa
Dostlar arasında kalmadı vefa
Ahlâk sıfırlandı başta bin defa
Kemalât duygusu kayboldu bizde

İnlerim derdimi anlamaz kimse
Doğruyu söylerim dinlemez kimse
Mazlumu ezerler önlemez kimse
Merhamet duygusu kayboldu bizde

Hırsız, zalim hesap vermekten kaçar
Suçlu kim? Hukukçu sormaktan kaçar
Yangın var Hane'de görmekten kaçar
Bedahet duygusu kayboldu bizde

Bu dünya bir handır yolcu gelecek
Bazen ağlayacak -kimi- gülecek
Hüvelbaki, insan fâni ölecek
Velâdet duygusu kayboldu bizde

Ey *Hakkakul*! Hukuk yas tutar bugün
Köhnemiş vicdanlar pas tutar bugün
"Bizim Zalim" deyip nas tutar bugün
Adâlet duygusu kayboldu bizde.

Mustafa Erhan Ak

Serbest Şiirde İç Kafiye/1
Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine

Modern edebiyatımızda genel manada ölçüsüz ve kafiyesiz şiirin adı olarak adlandırılan serbest şiir, Cumhuriyet Dönemi'nde Nazım Hikmet şiirleriyle filizlenerek yaygınlık kazanmaya başlayan, özellikle de 1940'lardan sonra şiirimize hâkim olmuş bir söyleyiş biçimidir. Dış ahengin yerini iç ahenge bıraktığı serbest şiirde; herhangi bir ölçünün ve düzenli bir kafiye yapısının olmayışı, mısraların uzunluk ve kısalığının şairin inisiyatifinde oluşu, söylemden hareketle şiirin anlam kazanan bir yapıya bürünmesi bu tarzı tercih eden şairlerin işini oldukça kolaylaştırmış ve bu durum serbest şiiri, birçok şair tarafından da tercih edilen bir söyleyiş biçimi haline getirmiştir. İlk şiirlerinde olmasa da daha sonraki şiirlerinde bu tarzı benimseyen şairlerden biri de İkinci Yeni şairleri arasında gösterilen ve "Mona Roza" adlı şiiriyle hatırı sayılır bir şöhrete ulaşan Sezai Karakoç'tur.

Sezai Karakoç, şiirlerindeki kapalı ve soyut bir anlatımı tercih etmesi sebebiyle her ne kadar İkinci Yeni şairlerinden biri olarak anılsa da hayat felsefesini İslami temeller üzerine inşa eden ve gerek şiir anlayışı gerekse düşünüş bakımından İkinci Yeni şairlerinden ayrı bir çizgide ilerleyerek kendi sesini bulmuş mistik bir şairdir. Onda bu mistik yönü besleyen husus ise düşünce dünyasına hitap eden, bir davanın sesi olarak kabul ettiği Büyük Doğu dergisi ve kendisine üstat kabul ettiği şair Necip Fazıl Kısakürek'in etkisidir.

Sanat yaşamı boyunca geçmişten edindiği birikim ve bu birikimi şiirin zirve noktasına taşıyarak hem hece hem de serbest şiirin şüphesiz başarılı örneklerini veren Sezai Karakoç, önceleri heceyle yazarken zaman içerisinde serbest şiire yönelir. Bunda da en önemli etken ise sanılanın aksine o yıllarda serbest şiir yazma biçimini yaygınlaştıran Garip Hareketi'nin etkisi değil dünya şiirinin serbest şiir yönünde bir eğilim göstermesidir. Batı'yı da en az Doğu kadar yakından tanıyan Karakoç, dünyadaki şiirin gelişimini göz ardı etmemiş, kendi şiirini de bu noktada belli çizgilerde değiştirmiş ve sürekli geliştirmiştir.

Onun şiir dünyasına baktığımızda masaldan destana, destandan halk hikâyesi ve halk kültürüne, halk kültüründen toplumun yaşam tarzına, toplumun yaşam tarzından düşünce hayatına kadar milletin kimliğini oluşturan, milleti millet yapan ne kadar kutsal varsa bunların izdüşümlerini eserlerinde görmek mümkündür. Şiirlerinde geleneğe asla sırt çevirmeyen ve kendisinden önceki birikimlerden ziyadesiyle faydalanan şair, geleneksel olanı modern tekniklerle yeniden işlemiş ve bunda da yadsınamayacak bir başarı elde etmiştir. Şiire başladığı yıllarda özellikle daha önceden ifade ettiğimiz gibi gelenekçi bir tavırla hece ölçüsünü kullanan - *Rüzgar,Yağmur Duası, Mona Roza gibi şiirlerinde*- şair, divan şiiri geleneğini iyi biliyor olmasına rağmen aruz ölçüsünü hiç kullanmamış fakat her güzel şiirde gizliden gizliye bir aruz ahengi duyulduğunu ifade etmekten de geri durmamıştır.

Türk-İslam kültür ve medeniyetinin önemli bütün unsurlarını şiir ve yazılarının birincil temi haline getiren Karakoç, kendi kültürel kodlarının farkına varan bir diriliş nesli hayal eder ve kendisini de bu dirilişin işçisi olarak görür. Şair, işlediği konuları gelenekten uzağa düşmeden ve çoğu kez de gelenekten beslenerek farklı bir biçimde -*bazen kelime tekrarı, bazen redif, bazen de kafiye şeklinde*- dile getirir. Şairin biçim anlayışına yönelik olarak ana kafiye haricinde mısralarda bir uyum sağlayan iç kafiyelere de bolca yer veriyor olması şiirine ayrı bir hava katar.

Sezai Karakoç'un henüz gençlik yıllarında bir aşkın vesilesiyle hece ölçüsü kullanarak yazmış olduğu, dillere pelesenk olan ve akrostiş sanatına güzel bir örnek teşkil eden "Mona Roza" şiiri yanında en az onun kadar sevilen bir başka şiiri de "Zamana Adanmış Sözler" kitabında yer alan "Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine"[1] adını taşıyan şiiridir. Söz konusu çalışmamızın da konusunu teşkil eden bu şiirle ilgili incelememize geçmeden önce şiirle ilgili kısa bir bilgi vermek yerinde olacaktır.

Dört bölümden oluşan bu şiir, anlam kapalılığı ve soyut kavramlara yer vermesi noktasında İkinci Yeni'nin tüm özelliklerini yansıtan bir şiirdir. Farklı zamanlarda, farklı araştırmacılar tarafından, farklı şekillerde yorumlanan bu şiir; hakkında açılan bir dava neticesinde İstanbul'dan Ankara'ya gönderi-

1 Sezai Karakoç, *Zamana Adanmış Sözler,* Diriliş Yayınları, İstanbul 2012, s.56

len -şairin deyimiyle sürgün edilen- ve bir müddet orada görevine devam eden Sezai Karakoç'un İstanbul'a beslediği duyguların ifadesidir adeta.

Buraya kadar yaptığımız açıklamalar elbette ki Sezai Karakoç'u anlatmak için yeterli değildir fakat onun "Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine IV" başlıklı şiirindeki biçimi –özellikle iç kafiyeyi- incelemek, hem serbest şiirde iç kafiye kullanımına hem de şairin üslubuna dair bizlere bir ipucu verecektir. Öncelikle şunu belirtmemiz gerekir ki bir şiirde gerek kafiye gerek redif gerekse biçime dair diğer unsurlar ahengi oluşturmada bir bütündür. Biz burada yalnızca serbest şiirde "iç kafiye" kullanımı konusunu elimizden geldiğince Sezai Karakoç'un bu şiiri üzerinden örneklemeye çalışacağız.

"Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine" şiirinin dördüncü bölümü olarak da bilinen son kısmı, mısraların kendi içerisinde kümelendiği ve kendi arasında bir bütünlük taşıyan toplam 86 mısradan oluşur.

Şiirde ilk bakışta dikkati çeken ses benzerlikleri, aliterasyon, asonans ve yinelemelerle şiirin zengin bir biçimsel özelliğe kavuştuğu ve her birimin sonunda "Sevgili", "En sevgili", Ey sevgili", "Uzatma dünya sürgünümü benim" gibi mısraların da tekrarı, şiirin gerek anlamına gerekse ritmine büyük bir katkı sağladığı söylenebilir.

*Senin kalbinden **sürgün** oldum ilkin*
***Bütün** sürgünlüklerim bir bakıma bu **sürgünün** bir süreği*
*"Bütün **tören**lerin şölen**lerin** **ayın**lerin yortuların **dışında***
*Sana **geldim** ayaklarına kapanmaya geldim*
*Af dilemeye **geldim** affa layık olmasam **da***
*Uzatma dünya sürgünümü **benim***

Şiirin başlangıç kısmı olan ve *"sürgün, bütün, geldim"* kelimelerinin tekrar edilmesiyle bir ahenk oluşturulan bu bölümde mısra sonlarında ana kafiyeyi oluşturan herhangi bir ifade yoktur. Burada özellikle *"sürg*ün*"* ve *"büt*ün*"* kelimeleri arasındaki **"ü"** ve **"n"** sesleri, "geld**im**" ve "ben**im**" ifadelerindeki **"i"** ve **"m"** sesleriyle mısra sonunda yer alan *"dışın**da**"* ve *"olmasam **da**"* kelimeleri arasında **"d"** ve **"a"** seslerinin benziyor oluşu **tam uyağa;** *"tö**ren**, şöle**n** , ayi**n**"* kelimelerindeki ortak sesi oluşturan **"n"** sesi de **yarım uyağa** örnek olur.

***Güneşi** bahardan koparıp*
*Aşkın **bu** en onulmazından koparıp*
*Bir tuz **bulutu gibi***
Savuran yüreğime
Ah uzatma dünya sürgünümü benim
Nice yorulduğum ayakkabılarımdan değil
*Ayaklarımdan **belli***
Lamba**lar **eğri
Ayna**lar akrep **meleği
***Zaman** çarpılmış **atın son** hayali*
Ev miras değil mirasın hayaleti
*Ey **gönlümün** doğurduğu*
Büyüttüğü emzirdiği
Kuş tüyünden
*Ve kuş **sütünden***
Geceler ve gündüzlerde
*İnsanlığa anıt gibi **yükselttiği***
Sevgili
En sevgili
Ey sevgili
Uzatma dünya sürgünümü benim

Uzun ve kısa mısraların bir tezat oluşturacak biçimde yoğun olduğu bu kısımda yer alan *"lam**ba**lar"* ve *"ayn**a**lar"* sözcüklerindeki **"a"** sesi, *"za**man**,at**ın**,so**n**"* ifadeleriyle *"gönlümü**n**, sütünde**n**"* kelimelerinde yer alan **"n"** sesi , *"yükselttiğ**i**, sevgi**li**"* kelimelerinde yer alan **"i"** sesi, *"güneş**i**"* ve *"gib**i**"* iadelerindeki **"i"** sesi tek ses benzerliğine örnek teşkil ettiği için **yarım uyağa** örnek olur.

Bütün şiirlerde söylediğim sensin
Suna** dedimse sen **Leyla dedimse sensin
Seni saklamak için görüntülerinden ***faydalandım Salome'nin Belkıs'ın***
Boşunaydı saklamaya çalışmam öylesine ***aşikarsın bellisin***
Kuşlar uçar senin gönlünü taklit için
*Ellerinden devşirir **bahar** çiçeklerini*
*Deniz **gözlerinden alır** sonsuzluğun haberini*
*Ey **gönüllerin** en yumuşağı en **derini***
Sevgili
En sevgili
Ey sevgili
*Uzatma dünya sürgünümü **benim***

Şiirin *"dedimse… dedimse"* tekrarının bir ahenk oluşturduğu bu kısmında ise *"Sun**a**, Leyl**a**"* ifadelerinde geçen **"a"** sesi , *"dedimse, öylesin**e**"* ifadelerin-

deki **"e"** sesi, *"Bahar, alır"* ifadelerinde yer alan **"r"** sesi, *"Gözlerinden,gönüllerin"* ifadelerindeki **"n"** sesi, *"faydalandım, benim"* sözcüklerinde yer alan **"m"** sesi tek ses benzerliğinden dolayı **yarım uya**ğa; *"Sensin, için, Salome'nin "* kelimelerindeki **"i"** ve **"n"** sesleri ile *"Belkıs'*ın, *aşikars*ın*"* kelimelerinde yer alan **"ı"** ve **"n"** sesleri iki ses benzerliğinden dolayı **tam uya**ğa; *"çiçeklerini, derini"* ifadelerinde yer alan **"e,r,i,n"** sesleri üçten fazla ses benzerliğinden dolayı **zengin uya**ğa örnek olur.

Yıllar geçti saban ***olumsuz iz*** *bıraktı toprakta*
Yıldızlara uzanıp hep *seni* ***sordum*** *gece* ***yarılarında***
Çatı katlarında ***bodrum katlarında***
Gölgendi ***gecemi*** *aydınlatan* ***eşsiz lamba***
Hep Kanlıca'da ***Emirgan'da***
Kandilli'nin ***kurşuni*** *şafaklarında*
Seninle söyleşip durdum bir ömrün ***baharında yazında***
Şimdi onun ***birdenbire*** *gelen* ***sonbaharında***
Sana *geldim* ***ayaklarına kapanmaya*** *geldim*
Af ***dilemeye*** *geldim* ***affa*** *layık olmasam* ***da***
Ey çağdaş Kudüs (Meryem)
Ey sırrını ***gönlünde*** *taşıyan Mısır (Züleyha)*
Ey ***ipeklere*** *yumuşaklık bağışlayan merhametin* ***kalbi***
Sevgili
En sevgili
Ey sevgili
Uzatma dünya sürgünümü benim

Mısra sonlarında ek halinde bulunan "-da" redifinin sıklıkla kullanıldığı bu kısımda *"olumsuz, iz, eşsiz"* kelimelerindeki **"z"**sesi, *"yıldızlara, yarılarında"* sözcüklerindeki **"a"** sesi, *"uzanıp, hep"* sözcüklerindeki **"p"** sesi, *"katlarında, lamba"* sözcüklerindeki **"a"**sesi, *"gecemi, kurşuni"* sözcüklerindeki **"i"** sesi, *"Emirgan'da, yazında"* sözcüklerindeki **"n"** sesi, *"birdenbire, dilemeye"* sözcüklerindeki **"e"** sesi, *"sana, ayaklarına"* sözcüklerindeki **"n"** sesi", *"kapanmaya, affa, da"* sözcüklerindeki **"a"** sesi, *"gönlünde, ipeklere"* sözcüklerindeki **"e"** sesi, *"kalbi, sevgili"* sözcüklerinde bulunan **"i"** sesi tek ses benzerliğinden dolayı **yarım uya**ğa; *"sordum, bodrum"* sözcüklerinde yer alan **"u"** ve **"m"** sesleri iki ses benzerliğinden dolayı **tam uyağa,** *"***bahar***ında, sonbahar*ında" ifadelerinde üç sesten fazla bir benzerlik söz konusu olduğundan zengin/**tunç uya**ğa örnek olur.

Dağların yıkılışını gördüm bir Venüs bardağında
Köle ***gibi*** *satıldım pazarlar* ***pazarında***
Güneşin ***sarardığını*** gördüm Konstantin ***duvarında***
Senin hayallerinle yandım düşlerin ***civarında***
Gölgendi yansıyıp duran bengisu ***pınarında***
Ölüm düşüncesinin ***beni sardığı*** *şu* ***anda***
Verilmemiş hesapların ***korkusuyla***
Sana geldim ayaklarına kapanmaya geldim
Af dilemeye geldim ***affa*** *layık olmasam* ***da***
Sevgili
En sevgili
Ey sevgili
Uzatma dünya sürgünümü benim

Şiirin bu kısmında dikkati çeken husus diğer kısımlara göre iç kafiyenin en az olduğu kısım oluşudur ve burada iç kafiyeden ziyade mısra sonu kafiyenin daha fazla olduğu çok rahatlıkla söylenebilir. Şiirde geçen *"gibi, beni"* sözcüklerindeki **"i"** sesi, "sarardığını, sardığı" sözcüklerindeki **"ı"** sesi, *"anda, korkusuyla"* ifadelerindeki **"a"** sesi, *"affa, da"* sözcüklerindeki **"a"** sesi tek ses benzerliğinden dolayı **yarım uya**ğa; mısra sonlarında bulunan *"pazar*ında, *duvar*ında, *civar*ında, *pınar*ında" sözcüklerinde **"a"** ve **"r"** sesleri de **tam uya**ğa örnek olur.

Ülkendeki kuşlardan ***ne haber*** *vardır*
Mezarlardan ***bile*** *yükselen* bir ***bahar*** *vardır*
Aşk celladından ***ne çıkar madem ki yar vardır***
Yoktan *da* ***vardan*** *da* ötede *bir* ***Var*** *vardır*
Hep *suç bende değil beni* ***yakıp yıkan*** *bir* ***nazar vardır***
O şarkıya özenip söylenecek ***mısralar vardır***
Sakın ***kader deme kaderin üstünde*** *bir* ***kader*** *vardır*
Ne ***yapsalar*** *boş göklerden* ***gelen*** *bir* ***karar*** *vardır*
Gün ***batsa*** *ne* ***olur*** *geceyi* ***onaran*** *bir* ***mimar*** *vardır*
Yanmışsam külümden yapılan bir ***hisar*** *vardır*
Yenilgi yenilgi ***büyüyen*** *bir* ***zafer*** *vardır*
Sırların ***sırrına*** *ermek* ***için sende anahtar*** *vardır*
Göğsünde sürgününü geri çağıran *bir* ***damar vardır***
Senden ümit kesmem kalbinde merhamet adlı bir çınar *vardır*

Sevgili
En sevgili
Ey sevgili

Şiirin son bölümü olan bu kısımda ise *"ülkede**ki**, madem **ki**"* sözcüklerinde **"k"** ve **"i"** sesleri, *"çık**ar**"* sözcüğü ile ayrıca mısra sonunda yer alan *"bah**ar**, y**ar**, v**ar**, naz**ar**, mısral**ar**, kar**ar**, mim**ar**, his**ar**, anaht**ar**, dam**ar**, çın**ar**"* sözcüklerinde **"a"** ve **"r"** sesleri ile "hab**er**, kad**er**, zaf**er**" sözcüklerinde yer alan **"e"** ve **"r"** sesleri, *"yokt**an**"* veya *"vard**an**"* ifadeleriyle kafiyeli olan *"yık**an**"* sözcüğünde **"a"** ve **"n"** sesleri **tam uyak** olurken *"n**e**, bil**e**, öted**e**"* sözcüklerindeki **"e"** sesi, *"he**p**,yakı**p**"* sözcüklerindeki **"p"** sesi, *"dem**e**,* üstünd**e**"* sözcüklerinde **"e"** sesi, *"yapsal**ar**, olu**r**"* sözcüklerinde **"r"** sesi, *"se**n**de, göğsü**n**de"* sözcüklerindeki **"n"** sesi ise **yarım uyak**tır.

Üzerinde inceleme yaptığımız ve serbest şiirin güzel örneklerinden biri olan söz konusu şiir her ne kadar belirli bir kafiye düzenine bağlı kalınarak yazılmış olmasa da şiiri okuyan kişilerde bu şiir, bilinçli bir kafiye düzeniyle oluşturulmuş hissi uyandırmaktadır. Sezai Karakoç'un anlamı kuvvetlendirmek, şiirin ritmini sağlamak ve belirli bir ahengi oluşturmak için şiirin bütününde iç kafiyeye sıklıkla yer verdiği ve bu iç kafiyelerin de şiire zenginlik kattığını söylemek mümkündür. Tespitlerimize göre şair, şiirinin ahengini oluştururken başta yarım kafiye olmak üzere en çok tam ve zengin kafiyeden yararlanmıştır. Sonuç olarak şairin mısra içi kafiyelerle şiirini oluşturması anlatımına güç kazandırdığı gibi diğer biçimsel unsurlarla ayrı bir armoni oluşturmuş ve söyleyişine de ritmik bir hava katmıştır.

Erhan Çapraz

Hayal

bir hayal tufanı eser başımda
yağmur damla damla düşer içime
hiç bilmem kaç yılda hangi yaşımda
bağlandıkça sanki döner sicime

sürükler hayatı daim peşinden
ayrılmaz hiç akranından eşinden
gece gündüz yediğinden aşından
su gibi lezzetli benzer içime

nokta nokta olur uzar satırlar
peşinden sürükler nice batırlar
efsanesi olmuş bütün yatırlar
sığamaz tavsife girmez biçime

harman olur tepelenir bir çeçe
erkenden başlarsa uzanır geçe
Fakîr'den zengine doymazdan açe
büyür sarı başak gelmez biçime

Metin Özarslan

Yetim - Öksüz

Oğuz Bedir'e

Canım babam bu dünyadan gideli
Bıraktığı boşluk asla dolmadı
Hanım anam terk-i diyar edeli
Öksüz ömrün tadı tuzu olmadı

Anmadığım gün yok şefkatinizi
Tecelli bırakıp gitmekmiş bizi
Çekmekmiş teselli özleminizi
Başka tutunacak dalım kalmadı

Zaman aktı sessiz döndü mevsimler
Sararmaya durdu canlı resimler
Hafızamdan silindi de isimler
Gönlümün ağrısı hiç kaybolmadı

Yaşıyorum şimdi yetim ve öksüz
Çocukluk güzeldi sorumsuz yüksüz
İnsan boyun bükmez mi hiç büyüksüz
Yalan değil mahzun yüzüm gülmedi

Babalık dersine başladıysam da
Kızımın başını okşadıysam da
Nice güzel günler yaşadıysam da
İki yakam bir araya gelmedi

[boynu bükük]

HECE TAŞLARI

aylık şiir dergisi

CUMALİ ÜNALDI HASANNEBİOĞLU

Özel Sayısı

74.on5nisan2021

BU SAYIDA

● Cumali Ünaldı Hasannebioğlu ● Zafer Acar ● Nazir Akalın ● Yunus Akdaş ● Ahmet Ali Arslan ● OrhanArslan ● Nejla Aslankurt ● Tayyib Atmaca ● Nâbi Avcı ● Mehmet Aycı ● Mustafa Aydoğan ● Yusuf Beğtaş ● Giampiero Bellingeri ● Mehmet Biber ● Hüseyin K. Baykuş ● İbrahim Halil Çelik ● Derya Çelik ● Hakan Çelik ● Pınar Çelik ● Fevzi Çiçek ● Eşref Doğan ● D. Mehmet Doğan ● Muhammed Nur Doğan ● Nurettin Durman ● Salim Durukoğlu ● Haydar Ergülen ● İbrahim Eryiğit ● Necmettin Evci ● Ali Gemuhluoğlu ● Necati Güngör ● Adem Gürses ● Yusuf Halaçoğlu ● Müjgân Halis ● Lütfü Şehsuvaroğlu ● Talip Işık ● Üzeyir İlbak ● Abdullah İlhan ● Hakan Hadi Kadıoğlu ● Atilla Kantarcı ● Mehmet Önder Karakaş ● Orhan Kavuncu ● Ahmet Kekeç ● Aykut Nasip Kelebek ● AhmetKızılay ● Bülent Korkmaz ● Hosrof Köletavitoğlu ● Tavit Köletavitoğlu ● Mehmet Ali Köseoğlu ● Enes Malikoğlu ● Mehmet Metiner ● Yasin Mortaş ● Mustafa Özçelik ● Mehmet Sılay ● Mehmet Lütfi Şen ● Necip Tosun ● Yusuf Tosun ● Mesut Uçakan ● Burçin Akgün Ünaldı ● Ali Efe Ünaldı ● Zeynep Su Ünaldı ● Atıf Ünaldı ● Büşra Ünaldı Şanlı ● Burak Ünaldı ● Selin Ünaldı ● Özcan Ünlü ● İrem Üreten ● Sadık Yalsızuçanlar ● Yılmaz Yalçıner ● Mekki Yassıkaya ● Alim Yıldız

hece taşları ● aylık şiir dergisi ● **yayın yönetmeni** ● tayyib atmaca

kapak çalışma ● burak ünaldı ● **muhabbet yeri** haydarbey mh. 32077. sokak armada/2 d blok nu: 6 onikişubat / kahramanmaraş ● 0535 391 92 50

www.hecetaslari.com ● 74. sayı 15 Nisan 2021 ● ıssn 2149-4509. (e-dergi)

● Cumali Ünaldı Hasannebioğlu

Münâcât

yönelir ya yûreğim 'rahm'ine, bir kupa baldırandır hüznüm erir
eritir gibi med-cezir bir suyu, dünyaya tutunan yüzüm erir

harf erir, kelime erir; erir de akkor bir metâl olur cümlelerim
yakarış kıvılcımları ağar, düşmeden toprağa sözüm erir

kar serper bu sözlerin yakıcı çevresine/yüreğimde o umut
elimde ağlamakların erittiği bir mendil, sürerim gözüm erir

gece açılmış çiçekleriyle kuşatıp gider, çepçevre; yalnızken
kendime yönelişlerin dipsiz sularında bir batık gemidir özüm erir

kişneyen bir baharken taşırdım utanç bohçalarında suçu
korkudan yazım sessiz, kışım tanınmaz peçeli; çırçıplak güzüm erir

bu münâcât göğerir, affolma topraklarına uzatmış boynunu umudun
bir şiir menekşesi arzolunur niyaz ellerine, tek çözüm erir.

● Cumali Ünaldı Hasannebioğlu

Ağaran

Sen geldin gökyüzüne
Bir dolunay oturdu

Geçip giderken günler biteviye
Güneş toprağı yakıp suyu eritiyordu

İyi ki öptün baharda daluçlarını
Yoksa bu çiçekler nasıl olurdu

Sürüp giderken yeryüzü toprağını
Eş koştun kuzuya kurdu

Bakışının sonsuzluğu değdi de
Bir damla kabardı deryâ oldu

Yazı çekiçleye çekiçleye bakırcılar
Kışı birbirine benzetiyordu

Geceleri cırcır böcekleri
Eksik tamamlayıp eğri düzeltiyordu

Birdenbire boşluğunu hatırladı insan
Göğüs kafesine kalbini koydu

Büyük günahların kayasından kopup geldik
Ayaklarının altına. Toprak böyle oldu.

● Cumali Ünaldı Hasannebioğlu

Semud

Şahmerdanlar gömmektedir şimdi
aşkımızın göğsüne
yadırgı hüzünleri
kaypak bir çamur olan mayamız
kinle bereketlenmektedir.

Uyuyan bebekleriyle
üşüyen köpeklerini bir yana bırakıp
bir sabah vakti dudaklarımda
direnmiş yüreklerin isyânını taşıyan keskin bir ıslık
ellerim ceplerimde bu şehri
yerle bir edersem
bana deli
bana çılgın diyecekler biliyorum
gönlümü
âsi bir tohuma gizleyerek toprağa gömüyorum

bu şehr ki amansız
göğünü bile çekti üzerimden
dörtnal koşan ayaklarına şiirimin
bukağılar vurdu
yürütünce fiillerini zarif ve soylu
arab atlarının üzerine
ebâbîl kuşları uçuruyor bir adam
gözünün bebeğinde.

Bilinmez mi elimiz değdiğinde buz gibi pınarların
köze kestiği
yürüdüğümüzde dağların yokolduğu
öfkeyle bıraktığımız soluğun
nice görkemli taş tapınakları
yerle bir ettiği
bilinmez mi?

Ahdimi kavruk ağaçlara
kanadı kırık kuşlara
yivleri aşınmış bir tabancaya
bir de yetim çocuklara
utancından küçülüvermiş haritalara
yani
onurlu yorumlayıcılara
bırakıyorum.

Ben ki saçına çokça aklar berkitilmiş bir semud'um
ağlamak için başına uygun duvarlar arayan
unutulmuş çiçekleri tozlu raflar arasından
el değmemiş kitaplardan
yüreği üzre koyup örselemeden çıkaran
her kelimeyi
gereği üzre akıp giden hayata uygulayan
karanlık kuyulara sarkıtılmış bir semud'um.

Şimdi
ölümden artakalmış acılar yazılıyor
bizim alnımıza
tasdikli mühürlü kâğıtlarımıza
güneş döner
ay peşimizde vay gülüm
bu çılgın adamlar sığmaz dünyaya

ve korku içimizde
uzanıp yatmış köpek
anten olmuş her sese
kulak kabartmış köpek.

Biliyorum
biliyorum bir oda gibi coğrafya atlasına
sınırları kanla değil kalemle çizilmiş bir ülkeyi
bankalar, bankerler, tröstler, tecimevleri
kravatlı, rüzgârsız saçları, boyalı potinleri
yüzleri kara bir gecede ışıldayan fâiz hadleri
cepleri teberru çekleri, piyango biletleri
evleri tıkabasa ölü çocuk kemikleri
yanmış genç bedenleri
acıyla yokedilmiş adam iskeletleri

biliyorum
basarak kan deryâsına yürüyor onlar
ve ayaklarının altı lekesizdir, biliyorum.

Ben kendimi sokaklara karşı denemedim
çekilirken üstümden bozbulanık sel suları
önce hüznü belledim
su verilmiş çeliklerden
sabrı bilendim
birçok harfi sağır olan alfabeden
karanlığın buzul topraklarında
bir karçiçeği gibi
göğermeyi öğrendim

ben kendimi sokaklara karşı denemedim.

Onlar hep benziyor birbirlerine
kendini dinleyen bir böcek gibi duyargalarını
içlerine çevirdiklerinde
zalimdir, gururludur, yeryüzü titrer yürüdüklerinde
bilirler herşeyi, bakışları keskindir de
bir ağır makinalı saniyede kaç mermi atar
bir çırpıda söylerler de
yeni açmış bir çiçeğe eğilen adam
zindana atıldığında da Fâtiha okur
bu bir
sakalı zorla kesilmiş birisi
sarıklı, cübbeli, sakallı bir gizli kimlik taşımıştır
ve bir kaya kütlesi oluncaya kadar
dağlara bakmamaya yemin etmiştir
bu iki
sonbahara direnmiş
kışı göğüslemiş ağaçlar
illâ da patlatacaktır domurlarını ilkbahara
ve yaz hasat mevsimidir
bu üç
bilmedikleridir
ve onlar
hep birbirine benzemektedir.

Biliyorum ana, biliyorum
bedenimde bu zulüm
kara geceyi bir örtü gibi düşlerimize saran
berrak sulara bir damla kan olup yayılan
günlerde eriyorum
sabır sayfaları okunup üflenmiş yüreğime
ben ki korkulara efsunluyum

akrep topraklara beleyip
av'cuma yılan kavisler sürerdin de
saçıma ki ana deli çırpınmalar eklerdin.

Daneleyin ekilmezsem vay beni
gök tırpanla biçilmezsem vay beni
senin'çün dâre
çekilmezsem vay beni
ey bu harfi yüreğime ilikleyen
âyetini buğdayıma çizen Yâr.

Savruk yapraklar ağlıyor güzün kararttığı suyumuzda
sarı ve savruk
yanık yanaklarımızı sürüyoruz toprağın
serin
ve diri yüzüne

ben şiirini söylemedim daha
dıştan durgun ve sessiz
içten içe lâvlarını kaynatan bir yanardağın
yuvası dağıtılmış kartalların
ve gözlerine
sonsuz hüzünlerin mili çekilmiş çocukların
şiirini söylemedim daha.

Vurulduğu gece
toprağa düştüğü yere
taşlardan bir kin anıtı olarak
‘düşek*’ler yapılmamış
kanlısı kargışlanmamış
ve ölümün ter ü tâze gözlerinin
çok renkli bir nakış olarak
işlendiği gömleğine
incecik kadın yüreklerle
evlâd, iyâl
ana, bacı seslerle
ilençlerle ağlanmamış
kimsiz, kimsesiz bir ölü gibi yatırılmış
unutulan yüreğin hey
şiirini söylemedim daha.

Uzun
nefeslerle düşünmekten sakınan bir güneş
minicik serçelerin yumulmaz gözlerine gizlenerek
bir çırpıda çakılıyor arza
ben o zaman
elimi kaldırıp
el yordamıyla
gözü bağlı
tetiğe dokunuyorum
yaşamanın sivri yanları çakılıyor göğsüme
insanlar kayıp gidiyor tırnaklarımın arasından
göğsümde kargılarını unutuyorlar
ben yine
onikiden vuruyorum
atlayıp üstüne şavkı vuran sözcüklerin
gümüş sağrılı küheylânı
yormadan
dörtnal
koşturuyorum

* Düşek: *Bazı yörelerde kan davasında öldürülenlerin hatırasını diri tutmak için, vurulduğu yerde mezar biçiminde taşlardan yapılan anıt.*

Ben
akkor demirlerle ağlamak köprülerini dağlayan cerrah
kanayan bir yaraya nağralar çiçeklendiren
yitik çocukların rahmısıla közlerine bastığı
bu umut merhemini kararan göğe
düşen yaprağa
hasretinden çatlamış toprağa sürüyorum.

Anlamazsa
pençesini dağa vurmuş vay gülüm
kartallar bizi anlamazdı
dokunan mı var akıp giden buluta?
ağustos ortasına hercâî
yağan
yağmur bizi anlamazdı

bu Fırat ne Fırat'tır
uyuyan bir adamda
gün yanığı surattır
/uzaktan
kıldan ince, kılıçtan keskincedir
sırâttır
/yakından
dağı deler, taşı ezer, ak köpüklü ordulardır
Fırat bizi anlamazdı
anlamazsa
gözünü yol eylemiş vay gülüm
gül gibi yârimiz
çocuklar bizi anlamazdı.

Yârim
kısa konuşmak
gövdesi zindanlara sığdırılmış
bileğinde
zayıf bırakılmış insanlar kıyama durmuş
kafasında düşünceler kardaşlanan
dar zamanlı adam işi

yargımız okunmuş bizim
bîgünâh
yüzümüze karşı
bir idam mahkûmunun son gecesinde
sabahı bekleyişi
bekleyişimiz
gülüşümüz
dünyaya duruşumuz
su vuruldu akacaktır
bend tutulsa taşacaktır
nadasa bırakılan düş
bir gül gibi
sabaha
açacaktır.

Önce ilkel bir kılınç gibi kelimenin anlamını
gökyüzünü ve toprağın yüzdeyüz yalnızlığını
yere düşer düşmez eriyen
kar tanelerinin hıncını
bir bir düşündük
ve gördük ki
dar gelen bir giysi gibi dökülüyordu
ağaç kabukları
yaşlı dalların ağır kamburları
toprağa karılıyordu
ve deniz
tokmaklarla dövülen bir bakırın
gürültüler çarşısıydı
neydi hayat?
sımsıcak bir bedende kayıp giden hangi ipekti?
yani
ölürken yokolan şey.

Dönüyorken dünya
ve kokuyorken toprak
kısır bir kadının mağrur yüzünün
kopyasıyken kayalar
birdenbire
duruverdi hayat

'Yarabbi, Yarabbi bari kar yağıyor olsa'

birden
Salih geldi
kar yağdı
helâl lokma, haram lokma ayrıldı
insanlar hayatı kavradı

sonra yine kar yağdı

bunu ben söylüyorum
ey semud!
Her yükselen bina göğün ilminde intihardı
kara bir balçık caddeleri, sokakları sardı
evleri kuşattı
oysa ki ömrümüz ey semud
biçildiği kadardı

Sonra yine kar yağdı

Sonra

Bir semud vardı.

● Cumali Ünaldı Hasannebioğlu

Struga Konuşması: Dilin Kanlı Gömleği*

Şiirin, dil ile olan ilişkisini ele almanın zorluğu vardır. Öncelikle, şiirin, dil ile kurulan bir yapısının olması, ikinci olarak da, kendi dilimin mantığı içerisinde düşündüğüm şeyleri, tercüme ile söyleyeceklerimi kendi dillerinin mantığı içinde anlamak durumunda olan ve üstelik kendi dillerinin şiirini kuran insanlarla muhatap olmanın zorluğudur.

Yine de bir avantaja sahip olduğumu hissediyorum. O da, şiirin ortak paydası durumunda olan, bir bakıma tüm dünya şiirinin de temeli olan, duygulardan kaynaklanan bir sanat olmasıdır.

Resmin, müziğin bir ortak dilinin olduğunu görüyoruz. Dünyanın her yerinde sesin ve rengin ifâde ettiği şeyler hemen hemen aynıdır. Oysa söze dayalı sanatlarda dil ilk plana geçer, ifâde için araç dildir de ondan.

Üzerinde düşünülmesi gerekli bir konu var bence: Şiirin ifade ettiği şeylerle, dilin ifade ettiği şeyler çoğu zaman aynı değildir. Daha doğru bir ifâdeyle, şiir, dilin imkânlarını aşar. Mümkün olmayanı mümkün hale getirir.

Yine, dili araç olarak kullanan sanatlardan hikâye ve romanın, dili kullanım biçimi farklıdır. Hikâye ve romanda, dilin kurallarına bağımlı olarak yürüyen sanat, şiirde hemen hemen tüm bağlarını koparır. Bir bakıma kurallar açısından bir bağımsızlık söz konusudur. Öyle ki, dili zenginleştiren, dile yeni boyutlar ve yeni imkânlar ekleyen yönü ağırlık kazanır şiirin.

Konuşma dili, insanlar arasında kuralları konulmuş sınırlı bir hayatın dilidir. Konuşma dilinin bu nedenle insanlar arasında farklı yorumlara neden olmayacak katı kuralları bağlı olması da doğaldır. *"Bir kilo elma verir misiniz?"* dediğiniz zaman, ne demek istediğiniz açıktır, hangi manav olursa olsun elmayı tartar ve verir. Oysa şiirin yoruma dayalı bir yanı vardır. Bu da doğal olarak, her okuyanda farklı anlamlar çağrıştırır. Hatta denilebilir ki, bir şiiri, farklı zamanlarda okuyan insanın, o şiirden edindiği duygular farklıdır.

Konuşma dilindeki basit kelimelerin, şiir dili olurken birdenbire zenginleşmesindeki *"büyü"* nedir? Ortaçağda değersiz madenlerden altın elde etmeye çalışan *"simyacı"*lardan söz edilir. Bunlar, alım satım değeri çok düşük madenleri, bazı kimyasal olaylara tabi tutarak, altın olduğunu savundukları yeni bir şey elde ederlermiş. Elde ettikleri şeyin altın olup olmadığı fazlaca önemli değil. Önemli olan, farklı ve daha zengin bir yeni oluşuma ulaşmış olmalarıdır. Bu oluşumu sağlamak için kullandıkları kimyasal reaksiyonları da, konuşma dilindeki kelimenin şiir olurken uğradığı büyüye eşit düşünmek mümkün.

Şiir ister bir fısıltı, isterse bir çağlık olsun, her zaman, insanoğlunun var olduğu ilk günden günümüze dek, takip ettiği insanlık onurunun çizgisine denktir. Bu çizgi, yani insanlık onuru çizgisi, şiirin onurlu çizgisi ile her zaman çakışmıştır. Şiirin, tarihin her döneminde ezilen insanların sesi olduğu bir doğrudur. Ancak, sürü olmayı kabul etmeyen, bir bakıma inandığı doğrulara uygun olarak yaşamaya çalışan bir seçkinler gurubunun sesi olduğu da, aynı oranda doğrudur. Şiirin dilini çoğu zaman bir çığlığa dönüştüren sır da budur.

"Şiir, olumsuzlukların kelimeye dökülüşüdür" demek, ancak şiirin bir yönünü görmek demektir. Şu da bir gerçek ki, bu yön, yüzde olarak şiirin büyük bir bölümüdür. Kıvranan, acı çeken, bükülen beyin ve bedenin hüzünlü dilidir şiir. Bu nedenle de, herhangi bir düz yazı metni gibi, mantık çerçevesi dahilinde şiirin anlaşılırlığından söz etmek olanaksızdır. Bir olağanüstülüğün göstergesi olduğundan, şiiri, ancak duymak, hissetmek kelimelerinin bize vermiş olduğu duyguların karşılığı olarak almak mümkün.

Dikkatlerinizi bir şeye çekmek istiyorum. Her ulusun ayrı bir dilinin olması, binlerce yılın ulus farklılığının, topografya farklılığının ortaya koyduğu doğal bir durumdur. İnsanoğlu, varlığının gereği olarak ayrı dilleri konuşur. Ancak, hangi dilde söylenmiş olursa olsun, bence, şiirin tek dili vardır.

**26. Struga Şiir Akşamlarında, "Şiir ve Dil" konulu sempozyumda, Cumali Ünaldı Hasannebioğlu tarafından Türkiye adına sunulan bildiridir (Birlik Gazetesi, 27 Ağustos 1987, Perşembe, Üsküp/Yugoslavya)*

Şiir için tek dilden söz etmek mümkündür. O da yüreğin dili olmasıdır. İnsan unsurunu yok sayıp, yanlış doğrultularda giden dünyaya, şiirin dili, her zaman, hem de insan unsurunu başa alarak, doğru olan yönü göstermiştir. Tarihin her döneminde ve hemen hemen her ülkesinde, şairlerin, muhalif insanlar olması bunu ispatlamaktadır. Şairi muhalif kılan neden, şiirin kural tanımayan, muhalif yanıdır.

Oluşumu sırasında dilin tüm kurallarını, bu arada gramer kurallarını da çiğneyebilen şiirin, bir araç olarak kullandığı kelimeye karşı saygılı olması da beklenemez. Kelimede meydana getirdiği deformasyon, konulan kurallara karşı eylem halinde olan şiirin bir yüzüdür. İlginç olan da şudur; dil ile bu kadar oynayan şiir, bütün bu olanların sonunda, dili birkaç adım daha ileriye götürür. Kademeli bir araziden aşağıya doğru hızla akan su, nasıl ki her kademede ayrı bir enerji oluşturur, şiir de öyle, yaygınlaştığı ve söylendiği her anlayış ve algılayış topluluğunda ayrı bir etki meydana getirir.

"Şuhluk ve kahkaha, hiçbir zaman şiirin ifâde şeklini bulduğu bir dil olmamıştır" demek yanlış olmaz. Şiirin yapısı bir sevinci billurlaştırıyor olsa bile, bunun ardında gizli bir hüznün fon teşkil ettiğini söyleyebiliriz. Çünki, şiir biçiminde ortaya konulan sözün platformu acıdır, burukluktur, en azından hüzün ve türevleridir. Bu bakımdan, şiirin üzerindeki kekre dil, hiçbir zaman yadırganmaz.

Şiirin dili ile ilgili olarak söylemek istediklerim bu kadar değil. Benim yaşadığım ülkedeki şiir dilinden söz etmek isterdim. Bin yıldan daha fazla bir zaman içerisinde, sanıyorum kırk-elli civarında devleti barındıran bir coğrafyaya hâkim olmuş; bu coğrafyanın dili, kültürü ve sanatıyla yoğrulmuş, yeni bir zevk, yeni bir sanat oluşturmuş ülkemden söz etmek isterdim. İmparator olan padişahlardan birçoğunun şiire büyük bir saygı duyduğunu, şiirle dilenen özürlerin karşılığında can bahşettiğini, suçlunun suçunu affettiğini gördüm kitaplarda. Kadı Burhanettin adında bir şair-padişahın, o dönemin en etkin gücü olan Timur'a karşı şiir ile harp ilân ettiğinin şiirini okudum. Yaşadığım topraklarda, geçmişte bu denli onurlu olan şiirin, ne yazık ki, sözün ve dilin gücünü yitirdiği şu günkü dünyamızda, başındaki onurlu tacının kırıldığını, yerlere atıldığını görüyoruz. Bu, şiirin ayıbı değildir. Bu, şiire layık olmadığını düşüneceğimiz, günümüz insanın bir ayıbı, hem de büyük ayıbıdır.

Yine benim ülkemde birkaç yüzyıl önce yaşamış ve geriye bugün dünya şiirinin çok has örnekleri olarak anılan bir güzellikler ülkesi bırakmış olan Şeyh Galib'den söz etmek istiyorum. Ayrıca, üç yaşındaki küçük kızımdan da. Bir gün balkonda otururken, *"Baba, tırnak aydede'ye bak!"* diye bir çığlık attı ve eliyle gökteki henüz birkaç günlük yeni ayı gösterdi ısrarla. Birdenbire bu büyük şairin, aşağı yukarı şöyle anlaşılabilecek güzel şiirini hatırladım: *"Ay yenisi niye kendini fazlaca önemsiyor, sevgilimin kesip attığı tırnak kadar değeri yok."* Birisi, elli yaşın üzerinde, konuştuğu dilin en büyük şairlerinden biri, diğeri, bu şairden yüzyıllarca sonra doğmuş, üç yaşında küçük bir çocuk. Şöyle bir sonuca ulaşsam, umarım edebiyat tarihçileri ve edebiyat okutan okulların hocaları beni fazla kınamazlar: Şiir özgürlüktür, şiirin dili de özgürlüğün dilidir. Eminim ki, sizler de çocuklarda şahit olmuşsunuzdur, en güzel şiir dilini de bu nedenle çocuklar kullanıyor.

Büyük adamların dili, kayıtlara ve kurallara bağlı olduğundan yitiriyor büyüsünü, şiirsel ifade gücünü.

Şiir dili bu özgür kaynaklarını muhafaza ettikçe, insana daha çok yaklaşacak, daha çok kanlanacak ve kanını akıtacaktır. Kurallara muhalif şiire de bu yakışır.

● Cumali Ünaldı Hasannebioğlu

Magosa Konuşması

Bu konuşma, 22 Şubat 1990 günü saat 15.30'da, Kuzey Kıbrıs'ta, Magosa'da, Doğu Akdeniz Üniversitesi'nde "Türk Dünyası'nın Sorunları" konusunda, üniversite konferans salonunu dolduran öğrenciler, akademisyenler ve Kıbrıslı yöneticilerin dinleyici olarak katıldığı bir açık oturumu yönetirken, yaptığım açış konuşmasıdır.

Açık oturuma Prof. Dr. Ahat Andican, Prof. Dr. A. Yavuz Akpınar, Ergun Göze ve Prof. Dr. Cihat Özönder konuşmacı olarak katılmıştır.

O tarihte Nelson Mandela hapisteydi.

Dr. Sadık Ahmet, Bahtiyar Vahapzade ve Ebulfeyz Elçibey - o zamanki bilinen soyadıyla Aliyev-, sağdı.

Şimdi aramızda olmayan değerli konuşmacılar Ergun Göze ve Prof. Dr. Cihat Özönder'e Allah'tan rahmet diliyorum.

Albert Camus'nün güzel bir sözüyle başlamak istiyorum: "Gelecekte, günümüzün tarihini yazacak olanlar, çağımız insanları için; yemek yerlerdi, sevişirlerdi, gazete okurlardı, televizyon seyrederlerdi" tanımlamasını kullanacaklardır. Bu tanım, günlük hayatını sürdüren, şartların bir çarka sıkıştırdığı insan için doğrudur ve bu insanların sayısı, bütün dünyada büyük bir rakama ulaşmaktadır.

Bildiğiniz gibi insanın görevi, "yaşadığı çağa tanık olmaktır." Oysa yüzyılımız insanı; geçinme endeksleri, enflasyon yüzdeleri, kitle iletişim araçlarının uyuşturucu yayın ağı içerisinde, yaşadığı çağı sorgulayabilme diriliğinin uzağına itilmektedir.

İnsanoğlu, gündelik hayatın kendisini sıkıştırdığı dar çerçeveden taştığı ve çevresinde olup bitenleri gözleyebildiği, yorumlayabildiği ölçüde, insan olma onurunu taşımaya hak kazanacaktır. Yeryüzünde yaşayabilmenin, bu zengin doğanın bize sunduğu güzelliklerin bedeli, çağımızda, bizimle yaşayan, dünyanın her yerindeki insanların, insan hak ve özgürlüklerine uygun yaşamalarına ilişkin dikkat ve endişemizdir.

Güney Afrika Cumhuriyeti'nde beyaz azınlığın yönetiminde, *Mandela*'nın, hapse, zulme, işkenceye mahkûm oluşu, "çağımızın yüzkarasıdır."

Bundan tam yüz yıl önce, Birleşik Amerika yönetiminin *Yaralı Diz (Wounded Knee)* denilen yerde; çocuk, kadın, yaşlı ayırımı yapmadan yüzlerce Kızılderiliyi katletmesi, insan onuruna sürülmüş bir karaboyadır, "çağının ayıbıdır."

Avrupalılar Amerika'ya girdiklerinde, yani *Kristof Kolomb*'dan sonra, ülkelerinde mutlu yaşayan güzel insanlar; *Apache*'ler, *Sioux*'lar, *Cheyenne*'ler, *Novaho*'lar, *Pawnee*'ler, *Ute*'ler, *Comanche*'ler, *Kiowa*'lar, *Arapaho*'lar yok edilmişlerdir; Amerika'ya yerleşen Avrupa'lı göçmenlerin yaşam biçimini kabul etmedikleri için. Bu yiğit insanların anıları önünde saygıyla eğiliyorum. Bunlara uygulanan jenosid, utanç verici bir uygulamadır; "çağların yüzkarasıdır."

Yine Amerika'da, geçtiğimiz birkaç yüzyıl içinde insanlık ayıbı olan bir konuyu, zenciler konusunu gündeme getirmek istiyorum. Afrika kıtasında, kendi dünyalarında, kendi kültür zenginlikleriyle, mutlu yaşayan milyonlarca kara derili, esir tüccarları tarafından ülkelerinden çalınmış, hayvanlar gibi üst üste gemilere istif edilmiş, vahşi beyazlar tarafından pamuk tarlalarında "taze ve genç işgücü" olarak çalıştırılmak üzere Amerika'ya götürülmüşlerdir. İsimleri, dinleri, dilleri unutturulmuştur. Afrika'lı bu güzel insanları, karaderili *Mandingo*'ları, *Wolof*'ları, *Serer*'leri, *Fula*'ları, *Fanti*'leri, *Ashanti*'leri; bu Af-

rika prenslerinin ve prenseslerinin anısını saygıyla selâmlıyorum. Bu insanların torunları olan *Malcolm X*'in ve *Martin Luther King*'in manevi huzurunda saygıyla eğiliyorum. Onlara yapılan zulûm, "çağımızın yüzkarasıdır."

Mandela'nın yurttaşı Güney Afrikalı Müslüman *İmam Abdullah Harun*, özgürlük savaşında, bedeninin acılarına dayanamayacak kadar ağır işkencelerle öldürülmüştür. Çağımızın onuru ve yüz aklarından birisi olan bu büyük insanı saygıyla anıyorum.

Dikkatlerinizi, *"Türk Dünyası"* denilen, doğuda Kore'ye, Çin'e, batıda Almanya'ya, kuzeyde kutuplara, güneyde Arap topraklarına kadar uzanan derin ve geniş bir coğrafyaya çekmek istiyorum.

Yüzlerce yıldır bu yiğit ve mert insanların çektikleri acıyla doludur tarih.

Bulgaristan'da, insan haklarının ayaklar altına alınarak, bir insanın en doğal hakkı olan atalarının ismini taşıma özgürlüğü, ibadet ve törelerini yerine getirme özgürlüğü elinden alınan, çağımızın ayıbı olan bir zulme maruz kalan mazlum Türk kardeşlerimizi saygıyla anıyorum.

Yunanistan'da, Batı Trakya'da bir özgürlük çerağı gibi yanan *Dr. Sadık Ahmet*'in ve *İbrahim Şerif*'in adını saygıyla anıyorum. Yaşadığı acıları ve hüznü yüreğinde yoğunlaştıran *İskeçe müftüsünü*, çağımızın bir yüz akı olarak değerlendiriyor ve anısı önünde saygıyla eğiliyorum.

Kıbrıs'ın, Afganistan'ın, Azerbaycan'ın, Tacikistan'ın, Özbekistan'ın, Kırgızistan'ın acıyla yoğrulmuş, çağımızın onuruna kurban verilmiş özgürlük savaşçıları, çağımızın yüzaklarıdır. Onları saygıyla anıyor, toprağa döktükleri kanla özgürlük çiçeklerini suladıklarını düşünüp, inançlarının kavgasının verildiğini hatırlatıyorum.

Mustafa Cemiloğlu, Ebulfeyz Aliyev, Bahtiyar Vahapzade, insanın varolduğu günden beri verilen onur savaşının yılmaz savaşçılarının adıdır. Bu adları saygıyla anıyorum.

1990 yılında, Türk dünyasına yönelik bu katliamların şahidi olmaktan utanıyoruz. Güzel şeylere lâyık olan bu insanların çektikleri zulûm yüreğimizi incitiyor.

Yeryüzünde güzellikler içerisinde yaşayan insanoğlunun, bu güzellikleri güzel bir biçimde algılayabilmesi ve yaşaması için tek sebebi var: İnsana saygı, insan onuruna saygı…

Oysaki dökülen kanlar, dökülen gözyaşları, bizi ancak hüzne ve yüreğimizde yoğunlaşan acıya götürüyor.

Yeryüzündeki tüm insanların çektiği acıyı, kendi acımız kabul edip, hüzünlenmek için tek sebebimiz var: İnsana saygı, insan onuruna saygı…

Bu duygu ve düşüncelerimi, toplantıya konuşmacı olarak katılan değerli yazar ve bilim adamları adına, yeryüzü üzerinde yaşayan birçok düşünen insanın da ortak kanaati olarak, toplantıyı yönetecek başkan sıfatıyla ifade etmeyi ve kamuoyuna duyurmayı, aydın ahlâkına ait bir görev olduğuna inanarak, yerine getiriyorum.

● Cumali Ünaldı Hasannebioğlu

Londra Konuşması: Gençlik İşte Asıl Şiir Bu*

Şiirin, binyıllar eskiten bir hayat ağacı gibi, geçmişe uzanan kökleriyle, yeraltını, gözümüzü kırpıştıran güneşle birleştirip yemişini ve tohumunu geleceğe sunan gür ve gümrah yüzüyle sizleri selamlıyorum. Bu selam aynı zamanda, kültürleri yürekte harmanlayıp yeryüzünün tüm yönlerinde her yeri kapsayan bir ortak dil oluşturan şiirin kendi çığlığını da barındırır.

T.S.Eliot, Ezra Pound, T.E.Hulme gibi öncülerin, geçmişe dayanırken tarih duygusunu şart koşup "Hiçbir şairin, hiçbir sanatçının tek başına bir anlamı yoktur. Onun anlamı ve değerlendirilmesi, ölmüş şair ve sanatçılarla olan bağının değerlendirilmesidir" sözünü, bir sanat kuramı olarak dünyanın gündemine taşıdıkları Londra'da bunları konuşuyor olmamın, benim açımdan ayrı bir değeri vardır. Anadolu coğrafyasını nirengi noktası alarak, yeryüzüne bir ışık seli gibi dağılan ulu atamız Osmanlı'nın dünyamızda bıraktığı sesi simgeleyen; devlet oluşturan, gelenek oluşturan söz ustası Yunus Emre'nin adını taşıyan kültür merkezinde sizlerle buluşuyor olmamız, bütün bunlarla birleştiğinde, gerçekten beni heyecanlandırıyor.

Yunus, öylesine çağları aşan ve insanımızın, hangi yaşta, hangi çağda, hangi kültür düzeyinde olursa olsun, şahdamarını kavrayan bir yapıdadır ki, onu, Anadolu'nun tüm analarının doğurduğunu söylemek yanlış olmaz. İşte tam bu noktada, şiirin hem dili, hem de söylemi girer devreye. Bizi şiirle kıvamlandıran dil mayası nedir? Asıl ve asil maya, beşiklerde sallanırken ana sütü ile birlikte tattığımız, o yumuşacık, o hüzünlü ninniler olabilir mi? Bir çocuğun dil ile kelime ile ses ve söz ile tanışması, o güzelim şiiri kurulan "uyusun da büyüsün ninni" kabilinden yalın ve duru sözler midir? Ya da "dandini dandini dasdana" biçiminde sırrını da kendi içerisinde taşıyan girift sözler midir? Yeryüzünün her yerinde, her dilde, analar ninni söyler bebeklerine, o nedenle ninnileri, anaların sesini, yüreğini, o genç sabırlarını ve hüznünü yüzyıllara devşiren ortak bir ses mayası saymak mümkün. Yine bizim coğrafyamızda, Anadolu'da, türküler, maniler, hoyratlar, bozlaklar, uzun havalar daha sonraların edebi türü. Hatta bebeklikten çocukluğa geçerken, okul sıralarında oturma dönemi de başlamadan, evlerin, odaların, sokakların, alanların dili bizdeki coşkuyu besleyen, kelimenin ifade gücünü çoğaltan, hayatla çakıştıran en önemli etmen olarak yer almaz mı hayatımızda?

Sonra gençlik… İşte, asıl şiir bu. Bebeklik ve çocuklukta hayata temel kuran olgu, gençlikle, bir bakıma havalarda uçmaktadır. Herkes kendisinin ve yakın çevresinde bilebildiklerinin genç halini hatırlasın. O çılgınlık, o kabına sığmayan coşku, o her şeyi birden yakalama arzusu, o geleceğe on parmağıyla tutunma hırsı… Bunların hepsi gençlik ve hepsi de şiir. Şairin beyni yüzyıllar öncesini kucaklar ve bir ipekböceği hamaratlığıyla geleceği oluşturmaya çalışırken, şairin yüreği de on sekiz yaşındaki o delikanlı çarpıntıyı ayar tutarak, hayatı yenileye yenileye şiirin kozasını örmektedir. Bu, bir çelişki gibi gelebilir. Picasso'nun resimlerini, Kafka'nın hikâyelerini, Rodin'in heykellerini, Mozart'ın, Dede Efendi'nin müziğini, Fuzuli'den Şeyh Galib'e, Pir Sultan Abdal'dan Âşık Veysel'e kadar söz ustalarının şiirlerini hatırlayalım… Hepsinde de yüzyılları kapsayan bir deneyim, öylesine körpe bir yürekle verilmektedir ki, bu sanat eserleriyle halleşirken masmavi gökyüzünde kendi aşkına dalmış bir çift beyaz güvercinin taklasını, pikesini, süzülmesini seyretmekteyizdir sanki.

Bizim medeniyetimiz, resmi, heykeli, romanı, hikâyeyi, tiyatroyu kendi içerisindeki o çok tutarlı "itidal"le, titizlikle bir yere yerleştirdiğinden, yüzyıllar boyunca bize kala kala söz kalmıştır; sözü de işleye işleye eşine ender rastlanır bir sanat eserine dönüştürme işlevi, bu yüzden şu koca dünyada yalnızca bize verilmiştir sanki. Ayrıca hiçbir peygamberin mucizesi, kendi kazanımı değildir, kendi biliminin üst değerlerine göre cereyan etmez. Tamamen Allah tarafından çağın yüreğine hitap edecek biçimde verilmiştir, bir lütûftur. Her peygamber bir işlevle donatılmıştır uyarıcı olarak gönderildiği topluma karşı görevini yerine getirirken. Hz.İsa ölüleri diriltir, hastalara şifa verir. Hz. Musa'nın asası bazen ejderha olup sihir ve büyüyü bozar, bazen Kızıldeniz'i ikiye böler. Hz.Yusuf, bir düş yorumu ustasıdır. Hz. Davud'un avazesi bu cihana salınmış, Hz. Süleyman'a kurdun kuşun sırrı öğretilmiştir.

**13 Şubat 2012'de Londra'da Yunus Emre Kültür Merkezi'nde yapılan konuşmadır.*

Peki, Hz. Muhammed'e hangi incelikli vasıf verilmiştir? Söz… Söz ustalığı…

O dönemin ünlü "yedi askı" şairinin, Aziz Kuran'ın şanlı belagâti karşısında susmalarının başka anlamı yoktur.

Sözü güzelleştirmek, söz ile süslenmek, sözü süslemek, söz ile sözlenmek görevi, veraseten bize verilmiştir.

Bu nedenle Anadolu coğrafyası, sözünü sarayda da dağda da, Sa'dabad'da da, idam sehpasında da söyleyen ustalarla, her zaman "dilin kanlı gömleği" olan şiiri şanla taşıtmıştır. Bu nedenle de engin bir okyanus olan şiirimiz, bir kültür hazinesi olarak, asırlardır yerli yerinde durmaktadır. Hazineler dolduran onca şiiri bir yana bırakalım, uç örneklerden devam edelim isterseniz, mesela bir Kerkük/Urfa manisi:

"Yara yeri
Sızıldar yara yeri
Kervan göçtü yol etti
Yalvarıram yara: "yeri"
Ne sende ok tükendi
Ne bende yara yeri"

Bu, coğrafyamızın en uç noktasında, Kerkük'te ve Urfa'da söylenen bir hoyrat. Bir de saraya dönelim, padişaha; çünkü biz bir söz medeniyetinin çocuklarıyız. Padişahımızdan çobanımıza, eşkıyamızdan şeyhülislamımıza, âlimimizden ümmimize herkes kendini incelmiş sözle, şiirle ifade etmiştir. Fatih'in şu müfredi çok şey anlatmaya yeterli bence:

"Senin zencir-i zülfünden dil-i divane bend ister
Usandı derd ile candan asılmaya kemend ister"

Ya da 1804'te doğmuş, 43 yıllık hayatına şu nefis mısraları sığdırabilmiş, şiirin ve devletin başkentinden uzak, Adıyaman'da yaşamış Lamî'nin, ölümü beklenen hastaların ölüp ölmediğini öğrenmek için tabiblerin buğulanacak ayna tuttuklarını, sabrın sınırına gelmiş bir âşık olarak çok incelikle hatırlatarak sevgilisine söylediği müfred:

"Gösterirsen şimdi göster ey dîlâra sîneni
Yoksa haste son nefeste neylesin âyineyi"

Benim mensup olduğum medeniyette, şiirle af dilenir, şiirle can bağışlanır. Benim mensup olduğum medeniyette, Taşlıcalı Yahya Beg adlı şair, çok sevdiği Şehzade Mustafa'nın katledilmesi üzerine, o dönemde cihan sultanı sayılan bir Şair-Padişah'a, Muhibbî'ye, hiç korkmadan ve mahlasını koyma yiğitliğiyle:

"meded, meded bu cihânın yıkıldı bir yanı
Eecel celalîleri aldı Mustafa Han'ı"

diye başlayan o ağır mersiyesini söyler. Benim mensup olduğum medeniyette, dünyada eşine rastlanması mümkün olmayan bir biçimde, Bağdat'ı fethe gönderilen ve padişahtan:

"Aldı etrafı adû imdada asker yok mudur
Din yolunda baş verir bir merd-i server yok mudur"

gazeliyle ve satranç terimlerini kullanarak yardım isteyen Hafız Ahmed Paşa'ya:

Hafız-ı Bağdad'a imdad etmeğe er yok mudur
Bizden istimdad edersin sende asker yok mudur"

diyerek, şöhretine yakışır biçimde cevaplayan IV. Murad, bununla da yetinmez, şiirin içinde onu görevden aldığını ve yerine Ali Paşa'yı atadığını ferman eder. Çok yalın bir çılgınlığı, sanki hemencecik ifade ediyor gibi sözü konduran, herkesin, her zaman söyleyebileceği, herhangi bir söz bile, bir sürü edebi sanatla süslü olabilir. "Gözünü kan bürümek" ten, "Karda yürüyüp ayak izini belli etmeme"ye kadar deyimler bunun şahididir.

Şiirin, hayatın her alanına ustalıkla girdiği, kendini her yerde sözcü gibi gördüğü, her durumu ifade için kendini yeterli bulduğu başka bir medeniyet örneğinin yeryüzünde olmadığını düşünüyorum. Ben, kendimi böyle bir şiir-rahmine doğmuş olmakla, hem şanslı hissediyorum hem de bana verilmiş bu imkânın en doğru biçimde kullanılması için görevli olduğumu düşünüyorum. Şiirimde, dişe dokunur ne varsa, bu söz medeniyetinin mirasıdır.

Ben, beslendiğim, gıdalandığım kaynakları anlatmaya çalıştım: Geçmişe ağzını dayayıp kana kana su içerken şiirle geleceğin göklerinde de fütursuzca dolaşmak, benim ahdimdi. Bunları sadece şiirle yapabilirdim, şiirle yaptım.

● Cumali Ünaldı Hasannebioğlu

Şiir Devleti Yönetirse Mutlu Olunabilir*

Genç ve dinami-k/t diliyle daha yirmili yaşlarının başında dikkatleri üzerine çekmiş, modern birikim ve donanımıyla geleneği kucaklamış, lirik ama daha ziyade epik şiirleriyle kişilik inşa etmiş, Müslüman kuşakların yetişmesine gönül ve katkı vermiş, şiiriyle birlikte ismi de edebiyat mahvillerinde dolaşmasına rağmen kendisiyle pek karşılaşılamamış bir şair Cumali Ünaldı; ne yazık ki, birçok şeyden habersiz olan yeni nesil şairler tarafından pek bilinmiyor, okunmuyor.

Bitmiş sola yalakalık

Bunun sebebi, dindar camianın, hatta artık edebiyatın merkezinde yer aldığını düşündüğüm (?) dergilerin solcu şairleri büyük bir kompleks ve bu kompleksin sıcaklığıyla kucaklayıp da yerli-Müslüman şairlere sırt dönmesidir. Hâlâ bitik bir sola karşı kompleks duymak ise ağabeylerimizdeki bir alışkanlığın süreği gibi geliyor bana. İşte büyük şiirlere imza atmış Cumali Ünaldı'nın, geride bıraktığı yedi şiir kitabına ve bu kitapların 2010'da toplu şiirler halinde basılmasına rağmen, ne yazık ki, edebiyat kamusunun gözünden kaçması/kaçırılması yayınevi kadar, dergilerin de suçudur. Batı, ortalama şairlerini bile dünyaya sunup kabul ettirirken, biz elimizdeki iyi şairlerin bile kıymetini bilmiyoruz. Hâlbuki fikirlerdir toplumu ve devleti büyüten; şairlerdir fikirleri üreten.

Evet, ne yazık ki açıkgöz Batı, bizi bile bizden önce keşfediyor. Geçtiğimiz günlerde -13 Şubat- Londra Yunus Emre Türk Kültür Merkezinde Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nun 2007'de Mevlüt Ceylan tarafından İngilizceye çevrilen 'White Words' adlı kitabı tanıtıldı ve Core Publications tarafından kitabın bu yıl gerçekleşen yeni baskısına binaen imza günü düzenlendi. Kitabın yeni baskısına iki şiir eklenmesiyle kitaptaki şiir sayısı 20'ye ulaştı. David Nash, bir sunum yazısıyla kitabın niteliğini ortaya koymaya çalışmış.

Gelenekten geleceğe şiir

Toplantıya İngiltere'de yaşayan Türk işadamları, akademisyenler, öğrenciler ve İngiliz entelektüelleri katıldı. Cumali Ünaldı, şiirde gelenekçiliği dayanak yaparak çağdaşlığa ulaşmayı savunan konuşmasını yaptı. Yer yer halk edebiyatı, divan edebiyatı, çağdaş Türk ve dünya şiirleriyle beslediği konuşmasında, İngiliz gelenekçileri T.S.Eliot, Ezra Pound, T.E.Hulme; Yunan gelenekçileri Yannis Ritsos, Konstantin Kavafis, Yosgo Seferis, Yorgo Temelis ve onların önemli çıkışlarını, örneklerle anlatan Hasannebioğlu, şairin öncelikle kendi dilini çok iyi bilmesi gerektiğini, öte yandan şairin kendi ülkesinin tüm şiirini doğru değerlendirmiş ve özümsemiş olması gerektiğini savundu. Şiirin has örneklerini, nadide metinlerini ancak emek çekerek hatta bu yolda bedel ödeyerek verebileceğimizi vurguladı

Ünaldı, aynı coğrafyada farklı zaman dilimlerinde oluşturulmuş tüm klasik metinleri, şair olarak nitelenme onuruna sahip insanların şiirini kavrayıp özsuya çevirdikten sonra, onlardan tamamen ayrı, kişiliği ve kimliği olan yepyeni bir şiir ortaya çıkacaktır, dedi. Üstün şiirin, üstün sayılabilecek insanlar tarafından meydana getirilmesinin kaçınılmaz olduğunu, bu gerekliliğin neredeyse olmazsa olmaz koşulu olduğunu belirten Hasannebioğlu, Türk şiirinde bunu örnekleriyle anlattı.

Hepimiz yalnızız!Cumali Ünaldı Hasannebioğlu, Mevlüt Ceylan

Yalnızlık duygusunun, kendi kozasını örüp içinde olgunlaşmayı bekleyen "pup"a –"krizalit"e benzetti. 1972'li yıllarda Deneme Dergisi'nde yayınlanan, Cumali Ü. Hasannebioğlu'ya ait "pup" şiirinin, yalnızlığı, kozasını ören bir krizalit gibi algıladığından söz etti. Ona göre: Fuzûlî'de, sadece sabah rüzgârının, "şak şak" açıp kapattığı kapı yalnızlığı; "ne yanar kimse bana ateş-i dîlden özge/ne açar kimse kapım bâd-ı sabadan gayrı" mısralarıyla simgelemektedir. Yunus Emre'de ise; ölümü üç günden sonra duyulan, soğuk su ile yunulan garip söz konusudur yalnızlığın anahtarı olarak; "bir garip ölmüş diyeler/üç günden sonra duyalar/soğuk su ile yuyalar/şöyle garip bencileyin" mısraları öne çıkmaktadır.

* *Bu konuşma : https://www.dunyabizim.com/m/etkinlik/siir-devleti-yonetirse-mutlu-olunabilir-h8846.html* sitesinden alınmıştır

Yannis Ritsos'ta ise bambaşka bir sahne, "işiyle baş başa" adlı şiirde yalnızlığın yol haritasıdır sanki; "bütün gece, çılgın gibi, acımadan mahmuzlayarak sağrısını/dörtnala sürdü atını. Bekliyorlar diyordu, kuşkusuz/işi aceleydi. Gün doğarken vardığında/kimseler beklemiyordu, bekleyen kimse yoktu. Dört bir yanına baktı/kapılar sürgülü, evler ıpıssız, herkes uykudaydı/yanı başında atının solumasını duydu/ağzı köpük içinde, kaburgaları ezik, yağırı soyulmuş/atının boynuna sarılıp ağlamaya başladı/hayvanın iri, karanlık, ölüme yakın gözleri/uzak, yağmur yağan bir ülkede, yapayalnız iki kuleydi." Son iki mısranın, Yunus ve Fuzuli'nin şiiri ile en azından kan kardeşi olduğu yadsınamaz. Üç ayrı zamanda, üç ayrı coğrafyada, üç ayrı kültürde yaşamış olmalarına karşılık Yunus, Fuzuli ve Ritsos'ta aynı kapı deliğinden bakılınca görünen tek bir yalnızlık görüntüsü vardır; yalın, kaskatı, öldürücü ve o oranda da gerçek.

Şair devlet yönetse...

Ünaldı, 21 yaşında büyük fetihler yaptığı için Fatih ünvanını alan Sultan Muhammed Han Gazi'nin, şiir söyleyen diğer padişahlara göre, daha has şair olduğunu, padişahlığının da, yani devlet yönetmekteki erkinin de diğerleri ile kıyaslanmayacak derecede üstün olduğunu söyledi. Fatih'in, "senin zencir-i zülfünden dil-i divane bend ister/usandı derd ile candan asılmaya kemend ister" müfredini yorumlayan Ünaldı'yı, özellikle yabancı dinleyiciler özel bir ilgiyle dinlediler. Bürokraside de bunun örnekleri olduğunun altını çizen Hasannebioğlu, Osmanlı döneminde hemen hemen art arda gelen üç şeyhülislamın, şiirinden ve bürokratik kariyerinden örnekler verdi. Şeyhülislam Yahya, Şeyhülislam Bahayî, Şeyhülislam İshak Efendi'nin şiir sıralamasıyla, bürokratik başarılarının da aynı olduğunu vurguladı.

Şeyhülislam Yahya'nın Rumeli Kazaskeri iken, divanda, sadrazamın yargılamaksızın bir insanın öldürülmesi emrine karşı çıktığını, hangi suçla idam edileceğini sorunca aldığı "o, seni ilgilendirmez" yanıtı üzerine, büyük bir suç olan divanı terk etme eylemini gerçekleştirdiğini anlattı. Şeyhülislam Yahya Bey, padişahın divanı neden terk ettiğini sorması üzerine de padişaha, "Ben yargı görevini sizin adınıza, adaletin tecellisi için yapıyorum. Bir insanın idamı benden sorulmazsa, bu bana ihtiyaç olmadığı anlamına gelir. O yüzden divanı terk ettim" demiştir. Daha sonra o suçundan dolayı sadrazam yargılanır ve kısas olarak öldürülür. Bunu ancak bir şair yapabilir, has bir şair yapabilir. Çünkü bu delikanlı bir duruştur, diyen Hasannebioğlu, iyi devlet yönetmek için iyi bir şair olmanın şart olmadığını, ama olursa harika olur diyen Necip Fazıl'ın sözünü hatırlattı.

Fatih, Yavuz, Kanuni, Kadı Burhaneddin, Şah İsmail, Sultan Babür başta olmak üzere, bizim medeniyetimizde devlet yöneticilerinin çok iyi birer şair ve cihangir devlet yöneticileri olduğunu örnekleriyle anlattı. Türkiye'de Mehmed Akif/Tevfik Fikret, Necip Fazıl/Nazım Hikmet, hatta Sezai Karakoç/Cemal Süreya ve hatta İsmet Özel/Ataol Behramoğlu gibi şairlerin, aynı dönemlerde uç noktalarda devrimci çıkışlar yaptığını, hemen hemen her dönemde ülkenin bu çizgideki insanların etkisini yansıtan devlet yönetme biçimlerine doğru çekildiğini, örnekleriyle anlattı. Şiirin, şiir sanatında da, devlet hayatında da bir "erk" olduğu tezini savundu. Bugün, devlet yönetme formülünde şiirin eksik kalmasından dolayı, bileşimin yüzde yüz doğru olarak, doğru yere oturamadığını söyledi (Türkiye'de ve dünyada).

Okuması olmayan da şiir bilir

Halk şiirinin, hatta türkülerin de aynı sanatsal olgunluğu gösterdiğini, klasik Türk musikisi parçalarının iyi şairlerin şiirlerinden beste yoluyla elde edildiğini, halk müziği parçalarının da çoğu şair tarafından zaten bestelenerek icra edildiğini anlatan Ünaldı, bunun, "şarkı/türkü"den şiire geçişi hızlandırdığını, halkın altyapısında sağlam birer temel taşı olarak yerini bulduğunu belirtti. Mani, hoyrat, hatta tekerlemelerin şiire ruh veren bir altyapıdan geldiğini vurgulayan Ünaldı, bu nedenle "halkın yüzde yüze yakını şiir bahçesinin bizzat içindedir"dedi.

İnsanımızın şiir altyapısının, geçmişten bugüne dek hiç okuma yazma bilmeyen, ama birçoğu Yunus'tan, Fuzulî'den ezbere şiirler bilen, söyleyen analar tarafından, nesilden nesile aktarım yoluyla kazanıldığını vurgulayan Ünaldı, bu nedenle bizim insanımızın yüzde yüzü şiire yatkındır, şiirin içindedir, dedi. Bunun kötü bir şey olmadığını, sadece pratikte yararlanılmadığının bir eksiklik olduğunu, devletin önemli bir ihmali olduğunu esefle belirtti. Kültür bakanlığının, böyle bir altyapıya

dayalı, ülkesel çapta ciddi bir projeyi geliştirebileceğini, bunun da ülkemiz kültürü ve devlet sisteminin kalitesine, çok olumlu artılar ekleyeceğinin altını çizdi. Yine Hasannebioğlu, böylesine olumlu bir kültürel altyapıyı, neredeyse genetik yoldan elde eden insanımızın, bu kalitesine uygun olarak bir milyon okuyucuya ulaşabilecek şiir kitaplarının basılıp satılması, geleceğin hedefidir, hayal değildir ve mutlaka gerçekleştirilmelidir, gerçekleştirilecektir dedi.

Ve gecenin coşkusu

İngiliz entelektüel, sanatçı ve gençlerinin hazırladığı, onlar tarafından, Cumali Ü. Hasannebioğlu'nun İngilizceye çevrilen şiirlerinin Türkçesinin okunması, denilebilir ki gecenin şaşkınlığı ve coşkusuydu. Özellikle "Malcolm X" şiirinin Türkçe orijinalinin, sarışının sarışını bir İngiliz entelektüelince okunması ve sonunda "sahi, yüzüm beyaz mı" sorusu, belki de bu şiirin yazılışını haklı kılacak en önemli gerekçeydi.

Böyle bir toplantının düzenlenmiş olması, Londra Yunus Emre Kültür Merkezi'nin bir başarısıydı. Çok gayr-i müsait şartlara rağmen, yerli ve yabancı, çeşitli mesleklerden çok sayıda dinleyici tarafından dikkatle izlenmesi, güzel ve eksiksiz organizasyonun sonucuydu. Toplantının sonunda Cumali Ü.Hasannebioğlu, konuklara "White Words"u imzaladı. En ilginci de, dedeleri Bursa'dan göç etmiş, şimdi bir Türkle nişanlı olan Kloepatra adlı genç kızın, kitap imzalatırkenki coşkusuyla ifade ettiği Türkçe sevgisiydi.

Umarız, Londra Yunus Emre Kültür Merkezi, Türkiye'den genç şairleri de davet eder ve İngilizlere tanıtır, öz vatanımızda bile garip bir şiirimiz var.

● Cumali Ünaldı Hasannebioğlu

Şiirle Göğeren Düzen ve Kardaşlanan Başkaldırı

1.

Bu günlerde Türkiye'nin kalbinin Şehzade Mustafa'nın öldürülmesine odaklanmasından daha doğal ne olabilir? Genç, yakışıklı, kültürlü, güçlü, iyi bir yönetici, sevilen bir padişah adayı… Üstelik mağdur.

Babasının elini öpmek için, otağ-ı hümayûn'a girerken hem de ve nice dilsiz cellâdı tepeleyerek, neredeyse, bu fasit daireden kurtulmak üzereyken…

Ah! Zal Mahmut Ağa… Bir çelmeyle yere yıkar, Osmanlı'nın geleceği olan Şehzadeyi; sonrasını biliyorsunuz.

Bütün hatalarına rağmen, Kanunî Sultan Süleyman Han dönemini anlatan dizi filmin, tarihin ve o dönemin anlaşılmasında olumlu bir adım olduğu kesindir.

Bazı çevrelere göre Osmanlı'nın edebiyatı, hayattan kopuk; şiiriyse sanal ortamdadır, dayanaksızdır. Buna itirazı olanlar da var: Cemal Süreya gibi şiire ziyadesiyle vakıf zevatın, Osmanlı şiirini, bir "imparatorluk şiiri" olarak olarak tarif ve tavsif etmesi gibi.

Tam bu teorik şeyleri düşünürken…

Bir ağıt, bir çığlık, bir gök gürültüsü gibi yükselir yeniçeri ortaları arasında Taşlıcalı Yahya Beg'in dizeleri:

"Meded, meded bu cihânın yıkıldı bir yanı
Ecel celâlîleri aldı Mustafa Han'ı"

Üstelik bu ağıtta, Şehzadeyi öldüren Zal Mahmut Ağa ile öldürülmesine ortam hazırlayan Sadrazam Rüstem Paşa da, açık bir biçimde anılır:

"Getirdi arkasını yere Zâl-ı devrân ü zamân
Vücûduna sitem-i Rüstem ile erdi ziyân"

Daha da ileri gider; eleştirilmesi mümkün olmayan Padişah'a yöneltir oklarını:

"Bunun gibi işi kim gördü, kim işitti aceb
Ki oğluna kıya bir server-i Ömer-meşreb"

Bir isyanı da saklar içinde mısralar, açık ve net bir biçimde:

"Hatâsı gayr-i muayyen günâhı nâmalûm
Zihî şehid-i said zihî şeh-i mazlûm"

Sonunu şöyle bağlasa da, dönemin bir olayını, unutulmaz bir biçimde şiirsel hafızaya kaydetmesi yönünden çok önemlidir…

"Nizâm-ı âlem olan pâdişah sağ olsun"

O dönemde şiir çok önemlidir çünkü. Böyle ağır eleştirileri padişaha, sadrazama, birçok etkin görevliye açıkça yönelten Taşlıcalı Yahya Beg, üstelik de bir devlet görevlisi sayılabilir. Buna rağmen mahlâsını da çekinmeden koyar şiire, imzasını atar, sorumluluğunu yüklenir.

Yani öylesine gerçek bir şiir ve öylesine akıllara ziyan delikanlı bir duruştur ki…

2.

Şiir geneli içinde tekniğine dönersek…

Akıl almaz bir nizamı, intizamı, düzeni barındırır içinde şiir. Görünüşte sereserpe, özensiz, ölçüsüz bilinse de; olağanüstü bir ölçü ve düzen duyarlığına sahiptir kendi içinde, gizlice. Bir yapı düşünün ki, minik bir taş parçası bulunması gerektiği yerde değilse, yıkılsın o koca yapı. Bir resmin, rengi, biçimi iğretiyse; o bütünsel güzellikten de eser yok denilebilir. Eksiktir, çirkindir, nâtamamdır o büyüleyici mekân.

Ece Ayhan'dan, "rahmetli savruk"tan, en savruk şiirlerinden bir şiir okuyalım mı?

Ortodoksluklar'dan:

XXI.

"Davut yeleli bir kimesnedir, bir çocuktur karaşın. Yüzükuylu dağılıyordur Tırnova kuşluklarına. Bir karakoncalos yenice; eteğin aç, yağmala ve adın yazmıştır kayağantaşına. Şaşırmadan manil oynar. Baka yeleli Davut! Gerçeğin Kiril ve Latin kurşunları da ilkin ülkenin okullarını bilmektedir."

"Bakışsız Bir Kedi Kara", ya da "Yort Savul"dan ya da diğerlerinden okusaydık, daha kolay anlaşılır şeyler okuyacaktık belki. Bir kelime eksiltseniz tedbirsiz, kazara bir harfi yerinden oynatsanız, şiirin başta "musîkisi" olmak üzere, her şeyi bozulur.

Bunları sizinle paylaşmaktaki muradım şu: Şiir bir nizamdır, intizamdır, ölçüdür… Nice savruk, nice delibaş, nice coşmuş, nice kanlı görünse de.

Kendi içerisindeki düzen olağanüstüdür, bilimseldir, kurulması ve muhafazası zordur. Fuzûlî'nin dediği gibi: "İlimsiz şiir, esası yok duvar gibi olur ve esassız duvar, gâyette bîitibâr olur"

Sonuç olarak, oluşu itibariyle nizamı barındıran şiir, duruşu ve olduruşu yönünden isyancıdır.

3.

Yunus'un:

"Bunlar bir vakt begler idi
Kapıcılar korlar idi
Gel şimdi gör bilmeyesin
Beg kangıdır ya kulları"

Yine Yunus'un:

"Gitti begler mürveti
Binmişler birer atı
Yediği yoksul eti
İçtiği kan olusar"

Koca Türkmen Mahtumkulu'nun, bu devlet kuran şairin sözü devletnâme gibi:

"Gam çekme garip adem
Begler şahlar kalmazlar
Azim azim şehirler
Ak otağlar kalmazlar"

Pir Sultan Abdal'ın, esrik dervişin söyledikleri, belki de asılırken ne güzel özetler hayatı, ölümü ve aradakileri:

"Pir Sultan Abdal'ım dünya kovandır
Giden adil begler kalan avamdır
Muhammed divanı yüce divandır
Kalsın benim davam divana kalsın"

Köroğlu'ndan Dadaloğlu'ya, Niyazî-i Mısrî "hemşerim"e dek örnekleri uzatmak mümkün.

4.

"Genç Şair"lere ve her yaştan okuyucuya, söyleşi tadında derim ki…

Önce ninnilere kulak kesilmeli insan. O güzelim ana sütündeki safiyeti barındıran söz sütüne odaklanmalı. İstediği kadar anlamsız olsun, ninniler, en büyük şiirdir; sessiz bir orkestra eşliğinde. Tenha bir odada, ana ile çocuk arasında en huzurlu saatlerde, ana memesinden emilen sütten sonraki, uykuya geçiş anında, sessizlik kıvamındaki tattır ninniler.

Sonra tekerlemeler, deyimler, sözü inceltme çabaları…

Ve nihayet sözün sesle nakışlanması; şarkılar, türküler, maniler, hoyratlar, bozlaklar, tatyanlar…

Bu toprağa ait olan her şey.

Gurbette duyunca ana sütü ve toprak kokusu sağlayan bileşim.

Gökyüzünü yırtan çığlık ve yeryüzünü bitiştiren şevk; türküler.

Belki Malatya'da oluyor olay. Hem de Fırat boyu köylüklerinde, neden? Çünkü anam anlatmıştı. Gece mişmiş/kaysı bekleyen, Hacı/Haci adlı bir delikanlı öldürülüyor, kim bilir ne sebebe… Bacısı geliyor üstüne, küçük bacısı ve şu ağıtı yakıyor:

"Hacimin örtüsü mişmiş sarısı
Hacimi vurdular gece yarısı
Hacime de gurban olsun güççük bacısı"

Kalbi olan herkes ve ah, ah bu küçük bacılar. Gam yükünün kervanını her vakit yedenler… Ah, bu gözü yaşlılar. Gözü ve gözyaşı olanlar…

Ötesini söylemeyeceğim.

● Zafer Acar*

7 Güzel Adam 7'den Fazladır: Cumali Ünaldı Şiiri

Maksadım, son yıllarda daha bir gündeme gelen Mavera dergisinden paye alıp yine ciddi yazı, söyleşi ve şiirleriyle bu dergiye katkılarda bulunmuş Cumali Ünaldı'ya paye vermek değildir, şairin buna ihtiyacı olmadığı ise muhakkak.

Millet olarak birçok efsane, destan yazmış, abartılı anlatmaya ve dahası yaşamaya hep iştahlanmışız. Abartının doğasında, birini veya bir şeyi orantısız yüceltmek (kahraman), ötekini (kötü adam) ise yermek vardır. İlk bakışta olabilir diyoruz, mübalağa da bir sanattır, eğer bu durum, edebi metinlerde ya da estetik kaygı duyulan alanlarda ortaya çıkarsa bir sakıncası yok elbette; lakin söz konusu edebiyat tarihi ise burada tek ölçütün nesnellik olduğunu unutmamak lazım. Klişeleşmeye açık taarruzda bulunalım hadi, gençlerin aklını biraz karıştıralım: Cahit Zarifoğlu "Yedi Güzel Adam"dan biri değildir bence, Sezai Karakoç'un yedi oğuldan biri olmadığı gibi. Hangi aklıselim, hele de Müslümansa kendisini bir tuhaf gurur, kibirle güzel adam diye över ki! "Yedi Güzel Adam", bir mecazdır sadece, buna somut karşılık aramak ise beyhude bir uğraştır. Sevgili okur, sen de iyi işlere imza atarsan bu "Yedi Güzel Adam"dan biri olabilirsin!

Ne yazık ki, gözlerimiz yüz seksen derecelik açıya kadar görebiliyor ve biz de varlığı bundan ibaret sayabiliyoruz. İşte Cumali Ünaldı gibi şairler, bugünlerde gözlerden uzak kalan o yüz seksen derecenin içinde yer alıyor. Bu bakımdan 70 kuşağı şairleri talihsizdir; daha yeşerme aşamasındayken 80 darbesine maruz kaldı, hırpalandı. Belki darbe, mikroplarıyla bu genç şairlerin bünyesine dâhil olamamışsa da dışsal zararlar verdi. Şunu da eklemek isterim: Darbe öncesinde şairlerle birlikte hemen herkesi etkileyen yabancı kafalardan devşirme devrimci fikirlerin sanata-hayata darbeden daha az zarar verdiğini söylemek mümkün değil.

Hatırlayalım: Bir kuşak kendinden sonraki kuşakla hesaplaşıp sınanmadan tam manasıyla yerleşik olamaz. 70 kuşağı bu kaderi-kazayı yaşadı, 80 kuşağı tarafından görülmedi, belki de siyasi yönelimlerinden dolayı ötelendi; çünkü 80 kuşağı, unutulmaya yüz tutan II. Yeni'yi keşfedip diriltti. Konargöçer II. Yeni şiiri, 60 ve 70 kuşağı üzerinde etkili olmuşsa da asıl varlığını 80 kuşağı ile hissettirip edebiyatımızda yerleşik hayata geçmiştir. İyimserlikleri ve kavgadan uzak durmasıyla dikkat çeken 80 kuşağı için II. Yeni'yi usta edinmiş çıraklar kuşağı da diyebiliriz. Cumhuriyet dönemi şiirinde kendisinden önceki ve küçük polemikleri saymazsak, sonrakilerle hesaplaşmadan var olmuş belki de ilk kuşaktır; çünkü darbeyle karşılaşan toplum ve bünyesindeki edebiyatçılar daha mühim meselelerle uğraşmış, şairler poetik tartışmalara pek girmemiştir. 80 darbesinde 8-9 yaşlarındaki 90 kuşağı, yaşanan trajediyi hissetmemiştir; ciddi tehlikelerle yüz yüze gelmedikleri için cesaretlerini ve özgüvenlerini kaybetmemiş, kendisinde çığır açacak bir güç bulmuş, çoğunluk, şiir manifestolarıyla sadece bir önceki kuşağı değil, bütün bir şiir geçmişimizi yok sayma yolunu tutmuştur.

Kuşakların ötesinde Cumali Ünaldı, büyük sosyal olayları, kırılmaları, bireysel dramları kendi poetik potasında dönüştürmeyi başarmış bir şair. Taban ve tavan arasındaki meselesi hep aynıdır: İslam. "Semud" gibi gençlik yıllarına ait dava bilinciyle yüklü yüksek şiirlerinde, söz, şairin kendi bilinç atmosferinden imgesel bir güçle doğar, okuru zinde tutar ve okurun damarlarına deli-kan pompalar. "Semud" gibi saf bir şiir, ancak çocukluğundan itibaren İslam'ı solumuş, dert edinmiş, iliklerine dek hissetmiş bir şairden doğabilirdi. İsmet Özel, İslami camiaya intisabından sonraki neredeyse bütün soluklu şiirlerinde bu tarz saflığı aramış fakat bulamamıştır. Cumali Ünaldı'nın "Beyan Yayınları"ndan çıkan "Andolsun Aşka" adlı bütün şiirleri, otobiyografisi olarak da okunmaya müsaittir. "Andolsun Aşka": Andolsun Allah'a, Andolsun İslam'a, Andolsun İnsana diye de okunabilir bence. Ünaldı, şiiriyle öteleri dürtmek, Müslüman duyuşun buralara düşen sesi olmak istemiştir; bu nedenle imgeleri gösterenden kurtarıp gösterilene odaklamış, yalınlaştırmıştır. Ayrıca II. Yeni'ye yer yer selam çakıp omuz atmaktan, çelme takmaktan geri durmamış, bütün dava sahibi şairler gibi muhatabına yeni bir ruh üflemenin yollarını aramıştır.

Ünaldı, şiir yolunda şairane bir bilgelikle yürümekte. İlk kitabı Çerağ'dan son şiirlerine dek tasarlanmış bir dünya inşası peşindedir. Büyük şiirin peşine düşen şairler, genelde tümdengelimle ya-

zarlar, yani evvelden bütünü görür, sonra parçaları oluşturmaya başlarlar. Cumali Ünaldı, bunlardan. Ortalama şairler ise kendilerini zamanın akışına bırakır, açıktan açığa etkilenmeler suretiyle de ortamın şiirini yazarlar. Yani el yordamıyla tüme varmaya çalışır, eklektizmin tuzağına düştükleri için de çoğunlukla başarısız olurlar.

Dağınıklığa yer yoktur Ünaldı şiirinde; bütünlüğü, inanç merkezli bir bilinç oluşturur. Din, diplerde akan bir temaya dönüşür. Şiirin üst katmanında ise insanlık dramı yer alır. Evet, Ünaldı'nın bütün şiirlerini içeren "Andolsun Aşka", geleneksel bir şiir biçimi ve özüyle açılıyor: münacaat ve na't. Ah, yanlış otobüse binmişim demesin diye okur, daha ilk adımda gideceği yerin krokisiyle buluyor önünde. Fakat, sürprizlerden vaz geçmez ağır aksak şair, birdenbire çocuksu bir sesle karşımıza çıkabiliyor, daha doğrusu bir çocukla empati kurabiliyor: "bu derse çalışmadım öğretmenim, akşam oldu/sonra sabah/sonra yine akşam oldu. Bu derse/çalışmadım öğretmenim." (s.91) Sanatın nihai amacı çocuk diline varmak olduğunu, çocuksu saflığı arama içgüdüsünün modern ressamları renk cümbüşüne ve eskiz zannı uyandıran tablolara çektiğini daha evvel de söylemiştim. Ninnilerdeki içtenliği, mani ve tekerlemelerdeki şaşırtıcı zekâyı küçümsemek cahillikle açıklanabilir ancak. Ünaldı, ustalıklı bir şekilde atmosfer değiştirip beşikten meydana sıçrayışlar yapabiliyor, tek bir temaya hapsolmuş değildir. Epik duyarlılık, onun şiirinin başat ögelerindendir: "hey benim bir yenilgi bayrağı gibi/gurbetlere çekilmiş kardeşim hey." (s.101) Halk şiiri nazım şekillerinden koçaklamayı hatırlatıyor bu sesleniş. Yeniyetme bir epiğin değil geleneğin gür sesini de sesine katan bir epik bu. Oldukça sahici ve etkileyici. Savaş şiirlerine ve savaşa bakılarak yazılmamış, savaşarak, adeta kanla yazılmış onun şiirleri. Görmeyi bilene ruhun kanı da vardır. Kur'ani öğretiye sadık kalmış, şiirleriyle eklenmiştir Ünaldı, "Muhakkkak ki, Allah'ın taraftarları galip gelecektir" (Mâide, 56) ayetini hatırlatır şu sözleriyle: "bil ki/bize va'dedilmiştir yarın" (s.103). Olaylara doğru açıdan bakmak ve olaylardan sapmamak için pergelin iğnesini İslam'a batırır. Ancak söylediğim gibi gayri İslami olandan çok, gayriinsani olanı taşlar; ama asla şiir sanatından vazgeçmez: "Güneş batmak üzere/unutmadan not ediyorum" (s.48) gibi ironik mısraları "Giriyorum kapıdan ve/ortanca büyüklükte bir kuşun birçok gözünden biri oluyorum" (s.49) gibi absürt bakışlar takip ediyor, "onun'çün iki pala bıçağıdır bıyıklarım bir vuruşta" görselliğiyle klasik şiirimizi hatırlatan bir mısra, ama bizi II. Yeni'yle bağlantılı bir gerçeküstücülüğe götürdüğü de tartışılmaz. Ünaldı'nın Doğu ve Batı ayrımı yapmadan ata şairlerden beslendiğini görüyoruz bu örneklerde.

Onun şiirinin yakın akrabası, edebiyatımızda ilk devrimci (İslam devrimi) şiirleriyle dikkat çeken Erdem Bayazıt'tır. Nazım Hikmet, Ahmet Arif gibi ülkemizdeki devrimci şiirin öncüleri Marksizm'den doğmaktaydılar. Bu durum, Necip Fazıl'ın fikirsel öncülüğümde, büyüyen etkiyle 60 yıllardan sonra İslam lehine değişmeye başlar. 1949'da yayımlanan Necip Fazıl'ın "Sakarya Türküsü" ezilmiş Müslümanın portresidir adeta, "Yüzüstü çok sürüngün ayağa kalk Sakarya" sözüne Erdem Bayazıt ve Cumali Ünaldı gibi şairler kulak vermiş, daha ziyade haklı öfkenin şiirini yazmış, sadece İslam topraklarına odaklanmamış, bütün mazlumların sesine ağız olmaya çalışmışlardır. Cumali Ünaldı'nın zencileri ve Kızılderilileri öz derdi edinmesi manidardır. Apaçık, Erdem Bayazıt'la epik damarda birleşiyor Ünaldı: "ve gülüm/bizim elimizde mazlum ve babayiğit silahlar/seçilmiş sözler fişeklerdir" (s.103). Epik ile liriği birbirinden ayıramayız, çünkü her kahramanın ister idealize edilmiş, ister beşeri bir sevdiği olur ve davasıyla birlikte sevdiği için de savaşır. Bu bakımdan lirizmin Ünaldı şiirinde olmaması düşünülemez: "biz birbirimizi/el yordamıyla bulduk kalbim" (s.126). Sadece bu iki mısraa bakarak Ünaldı'nın şah şairi Fuzuli'dir demek mümkün. Ziraat mühendisi şair, aşırıya kaçmadan mesleki bilgilerini de şiirinde değerlendiriyor, tabiatı, yüzeysel görüntüsünden ziyade incelikleriyle imgeleştirerek yeniden var ediyor, Âşık Veysel'den sonraki bir aşamaya ulaştırıyor. Şu da bilinmeli, Ünaldı'nın şiirinden, kesinlikle ziraat mühendisi olduğu sonucuna varamıyoruz; o, bilimden faydalansa da tabiata bir köylü duyarlılığıyla yaklaşıyor. Bununla birlikte T. S. Eliot'ın "Çorak Ülke"sine (Waste Land) göndermede bulunurcasına Ünaldı, şiirine dipnotlar düşüyor. Gelenek ile moderni, bu şiirleri yazdığında daha büyükşehir görmemiş taşralı genç şairin birleştirmesine şaşırarak bakıyorum.

Ünaldı'nın 20'li yaşlardan başlayarak kaleme aldığı cevval düzyazıları, şiirinin bir sağlaması olarak da okunabilir. Her yönden tutarlıdır şair-düşünür, çünkü samimiyetin ürünüdür bu metinler.

**Şair Yazar*

● Nazir Akalın

Cumali Ünaldı'nın Şiiri

Adımlar ve *Hareket* dergilerinde yayınlanan bazı şiirlerine aşina olduğum Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nu asıl *Çerağ*'la tanıdım. 1983 yılında Erzurum'da bir kıraathanenin kitaplığında görmüştüm. Çerağ'ı, daha ilk şiirinden itibaren 'hüznüm'le birlikte 'yüzüm'ü de eriten şair, öyle bir şiir ortaya koymuştu ki, okurken derin bir haz duymuştum. İştiyakla okuduğum kitabı, uzun süre kitapçılarda aradım, bulamadım. Sonra tekrar o kıraathaneden alarak, bütün şiirleri daktilo ettim, defalarca hem kendi kendime, hem de şiir sevdalılarına okudum ve sevdirdim.

Kaside ve gazel formlarının oldukça yoğun olarak denendiği kitapta, "Anası Yok Çocuklar İçin Şiir", "Cizvit", "Üçaltmışyüz İsyanı" ve "Acının Duyargası" gibi modern Türk şiirinin yüz akı olabilecek güzel şiirler vardı.

Bu kitabıyla Hasannebioğlu, modern Türk şiirinde ne İslami zevk ve anlayışının hâkim kaynak veya ana damar telakki edildiği Sezai Karakoç'a, ne nev'i şahsına münhasır bir başkaldırı şiiri ortaya koyan İsmet Özel'e, ne de mücerredin çıplak ve mahrem noktalarını kurcalayan Cahit Zarifoğlu'na benziyordu. Modern şiir çizgisinde onu, söyleyiş tarzı bakımından yeni bir zevk ve anlayışın temsilcisi olarak kabul etmek gerekiyordu.

Kendi başınaydı, tekti, orijinaldi. "Artık seni yaşamak üzerine gökler dolusu soluk oluyorum" diyen bu şair, belki İslami duyuş tarzının en yeni ve önemli bir damarı olarak düşünülebilirdi. Fakat kaliteyi görmezden gelen zamane, onu da 'yitik' saymış, "şiirin kapısından içeri girdiğini, ancak yüz bulamadığım" söyleyebilme cesaretini göstermişti. Ancak geleceğin sahici edebiyat tenkitçileri ve tarihçilerinin, onu İslami zevk ve anlayışın, önemli köşe taşlarından biri olarak kabul edeceklerine inanıyorum.

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu, *Çerağ* (1978) isimli ilk şiir kitabından tam on yıl sonra, iki şiir kitabı daha yayınladı. Gençlik tarafından oldukça fazla okunan ve aranır hale gelen *Çerağ*'dan sonra, iyice bilenmiş olarak *Bir Gecenin Şiiri* ve *Kendini Yusuf Gören* (1988) adlarını taşıyan iki şiir kitabıyla iyi bir çıkış yapan, 1990'da da şiirlerini *Sudaki Kendi Yüzüm* adını taşıyan kasette seslendiren şair, 11 yıldan beri sebebi bilinmez bir sessizlik içindedir.

Hasannebioğlu, Çerağ'dan itibaren eşya ve hadiseyi aşkın bir perspektiften yorumlamaya çalışır. Bunun için kendinden arınmış ve derin bir derunî tecrübeyle dış dünyaya yönelmiştir. *Çerağ*'daki *Külüng* şiirinde geçmiş, hal ve gelecek arasında bulduğu kopukluklar, onun genel olarak bütün şiirlerine sinmiş olan derin yapıyı oluşturur. Hemen hemen bütün şiirlerinde yoğun olarak dikkat çeken varlık, dünya, hürriyet, isyan, göç, barış, savaş, kıyam, öfke ve ölüm temaları. Bir 'kopuş'un feryatlarıyla çoğalmakta ve şiirin mecrasında bütün coşkunluğuyla akıp durmaktadır. Bu şiirin merkezinde, her şeyi varlığıyla donatan "sevgili" vardır; bütün akış onadır:

"Atılıp tutuldun nicedir, horlandın, küçümsendin
gel otur şimdi ey sevgili, gel otur öz yerine ..."

Bunun için "Fiil Çekimleri" şiirinde teşhis ettiği 'fotoğraf, daha anlamlı olarak netleşmeye başlar. Yani keskin bir hesaplaşma, Hasannebioğlu'nun etrafında döndüğü ana tema olarak belirgin bir şekilde ortaya çıkar. Üçaltmışyüz Şiirindeki rakam tersine çevrildiğinde de, şairin slogandan arınmış ve estetize edilmiş duyuş tarzıyla hangi değer hükümlerinin üzerine yürüdüğü fark edilmekte; "kendine dönüş" terkibinin nasıl bir mücadeleden kotarılacağı hissedilmektedir. Bu bakımdan, Hasannebioğlu'nuıı şiiri, bir 'tebliğ' değil 'telkin' şiiridir; görmezden gelinemeyecek bir şiirdir.

1988'de neşrettiği Bir Gecenin Şiirinde de, Hasannebioğlu Çerağ'daki sesini daha olgun ve oturmuş bir vecd ile okuyucusuna arz eder. Çerağ'da nasıl Münacaat ve Naatiyle şiirin hakkını veriyorsa, bu ikinci şiir kitabında da aynı geleneği sürdürür ve doyumsuz estetik değerlere haiz şiirler ortaya koyar. Na'tında,

söyleyiş tarzı itibariyle "yüz" kelimesini her tekrar edişinde farklı anlamlarla donatan ve cinas sanatının en güzel örneğini ortaya koyan şair, duyuş tarzı itibariyle de derin bir 'vecd' ve 'iştiyak' ortaya koyar:

"Girerken güzellik ülkesine bu kara yüz beni
yedi kat yerin dibine sokacak yüzdeyüz beni

etim, kanım ve insanım, geldim kapına çaresiz
görünmez beden yarası görünür yüzde yüz beni

al beni günahlarım, her gün dağıt ve topla beni
yakmasa gönül narım, ey derim yüz de yüz beni

dünyaya bulanmışım, bağışlanma umudu söz
deryaya atılmış ceset, kolum kanadım yüz beni

yedi kat yerin dibine sokar mı yüzdeyüz beni
girerken güzellik ülkesine bu kara yüz beni"

Denilebilir ki, naat geleneğinin en mutena numunelerinden biridir bu şiir. İki matla beyti üzerine kurduğu Regaip Kasidesinde de, yine benzersiz bir söyleyiş ortaya koyan şair, eserine sızmış olan derin yapıyı şöyle ortaya koyar:

"diye olmasın yazıklanma sevda coğrafyasında
yüreğimde kitabım dümdüz yekpare yürüdüm".

Çerağ'da tarih ve hâl ile hesaplaşan şair, Bir Gecenin Şiiri'nde de, aynı kavgayı sürdürür; bir "Talan"dan ve "Haçlılar"dan söz açar. "Semud"la "nice görkemli taşları yerle bir" eden coşkun ve "öfkeli bir soluk"; uzun ve emsalsiz bir destan-şiir ortaya koyar:

"*Daneleyin ekilmezsem vay beni*
gök tırpanla biçilmezsem vay beni
senin'çün dare
çekilmezsem vay beni
ey bu harfi yüreğime ilikleyen
ayetini buğdayıma çizen yar".

1988'de neşrettiği son şiir kitabı Kendini Yusuf Gören'de ise, Malcolm X, Afrika, Afrika ... ve Kendini Yusuf Gören gibi önemli şiirler ortaya koyan Hasannebioğlu, aynı kitapta yer alan diğer şiirlerin söyleyiş tarzından anlaşıldığı kadarıyla, her ne kadar duyuş tarzına bağlı kalmışsa da, heyecanını kaybetmiş gözükür. Bugünkü sessizliği, belki de artık söyleyeceğini söylemiş ve şiirinin varabileceği son hedefi görmüş olan sanatkâr rahatlığının neticesidir. Her ne kadar bu, sanatkâr açısından yadırganacak bir durum olsa da, şairin 1949 doğumlu olduğu ve Türkiye'nin en hareketli kuşağı içinde yer aldığı düşünülürse, tabii bir netice olarak karşılanabilir.

Hasannebioğlu'nun şiirinde ana hatlarıyla kendini hissettiren temel özellik, tarihiyle ve çağıyla hesaplaşan bir zihniyet farklılığının yanı sıra, sadece kendini değil, ifade etmeye çalıştığı dünyayı da bütünüyle anlatabilme kudretini gösterebilen şahsi bir üsluptur. Dolayısıyla bu şiirde, şairin yaşadığı devrin nasıl bir siyasi ve sosyal muhtevaya sahip olduğu ve zihniyet mücadelesinin kendini ifadelendiriş tarzı, hakkında hüküm verilebilecek bir netlik arz etmektedir.

● Yunus Akdaş*

Gailelere Boğulmuş Dünyamıza Kültürel Bir Damar Ekleyerek Can Yürütmek Mümkün mü?

İş adamları olarak hayatımız görüşmeler, anlaşmalar, çalışanlar, iş problemlerinin çözümü, para, banka, borç, alacak diye geçiyor. MİAD'ı kurduktan hemen sonra aramıza katılarak önce hoş muhabbet ve sohbetleri ile ortamlarımızı tatlandırdı Cumali Ünaldı. Sonra da MİAD'a yeni bir can damarı sağlayarak bizimle yük omuzlayan biri oldu.

MİAD'a kültürel bir damar eklemeliyiz derdi hep. Ve yaptı da. Hem de işe nereden başladı biliyor musunuz; "Malatyalı Kimdir? Malatya neresidir?" sorusunu sorup memleketi şiir tadında konuşturarak. Hem de olgun yaştaki iş adamlarına edebi akışlı konuşmalarda rol vererek üstelik gençlerin de gönlüne hitap ederek.

Düşünsenize Malatyalılara Malatyalı kimdir? Malatya neresidir? diye soru sorarak bizi ve memleketimizi konuştu Cumali Ünaldı. Hamaset yaparak değil, tarih, kültür, bilgi, şiir, edebi birikimimize baş vurarak. İnsani derinliğimizi tekrar tattırarak.

Hala tadı damağımızda yer etmiş, zaman zaman arkadaşlarımızın da dile getirdiği gibi memleketimizin zenginliğini, insan hazinelerinin çeşitliliğini keşfetmemizde yardımcı olan anlatımları ve önerileri olurdu. Bir "MİAD Buluşmaları" programı tasarlarken "Bizim Hırant'ı da davet edelim" teklifiyle unuttuğumuz ve aramıza buyur etmemiz gereken zenginliğimizden birini daha katmıştı aramıza. Ne de güzel olmuştu. Ama Hırant'la birlikteliğimiz adeta 'namusumuza kalleşçe el uzatılmış hissi' içinde; yüzüstü uzanmış halde ve tabanı delik ayakkabısının ayan beyan göründüğü fotoğraf karesine boğazımız düğümlenmiş vaziyette bakakaldığımız zamana kadar sürmüştü. Malatya'nın bir değerini, ülkemizin değerli bir evladının değeri bilinmemişti. Biz değer bilmeliyiz diye koştururken birileri değerlerimizi biçmeye ahdetmişti adeta.

Cumali Ünaldı biz değerlerimizin hayattayken değerini bilmiyoruz, yaşayan insan hazinelerimize yönelelim derdi. Onun sebep olmasıyla hiçte az olmayan miktarda program yaptık.

Necmettin Bitlis'ten, Kadir Eriş'e, Mesut Parlaktan, Kenan Işık'a davetlilerimizle iş dünyasının mücadeleci ortamından sıyrılıp insani yanlarımızı güçlendiren anı, hatıra ve tecrübelerin paylaşıldığı güzel anlar yaşadık. O dönemde bir dizi haline getirdiğimiz herkese açık MİAD Buluşmaları, Gençler için Fikir Platformu toplantılarının bir kısım içeriğini bu programlar oluşturdu.

Bakımlı ve iyi giyimli hali dikkat çekiciydi. Konuşmaları sanki yazı metni okurmuşçasına düzgün ve akıcıydı. Üstelik sadeydi ve insana edebiyat parçalıyor hissini hiçbir zaman vermezdi. Ama şiir okurken, ya da bir yazı alıntısını aktarırken "yararlanın, tat almaya bakın ama dikkat mühim bir şey nakledliyor" havasını vermeyi de becerirdi.

Yani iş gailesi başını aşmış adamlara dahi sözünü dinletmeyi becerebilen bir adam. Değerli eşini, çocuklarını tanımaktan mutluluk duyduğumuz güzel bir ailenin de sahibi. Kendisine bir ömür mutluluk ve sağlıklı günler diliyorum.

En değerli hazinelerimizden olan "söz"ün güzelinin peşindeki yazın dünyamızın emektar yayın organı Hece Taşları Dergisinin değerli okuyucularına da başlıktaki sorunun cevabını iş insanları olarak nasıl tecrübe ettiğimizi anlamak düşüyor herhalde… Selam ile

**MİAD (Malatyalı İş Adamları Derneği Genel Başkanı)*

● Ahmet Ali Arslan (Garipkafkaslı)*

Bizim İnce Cumali

Malatyalı Cumali denildiğinde benim aklıma hep kardaşlık ve dostluk gelir arkasından anamın mırıldandığı Azerbaycan Türkçesiyle çok sevdiğim bir bayatı gelir.

Kardaşı
Karlı dağdan kar daşı
Hastanın gönlü nar ister,
Menim gönlüm kardaşı…

Cumali ile benim aramda olan dostluk ve kardeşlik duygusu şimdiye kadar hiç eksilmedi ve zedelenmedi. Büyük Atatürk dostluğun önemi üzerine şu manalı sözleri kaydetmiştir. *Yakın dostlar sevdikleri tarafından bir işkenceye mahkûmdurlar. O işkence, sevdiklerinin dertlerini dinlemektir.* Büyük düşünür Marcus Licer derin ve köklü dostluklardan bahsederken *Gerçek **dost uzakta bile olsa o daima kalbimizdedir**.* Demiştir. Cumali nerede olursa olsun, ben onu hep kalbimin en sıcak yerinde taşıdım. Amerika'da geçirdiğim 20 yıl boyunca Cumali'yi ve onunla Atatürk Üniversitesinde geçirdiğimiz mana yüklü günleri hiç unutmadım. Zaman zaman Cumali'yi Amerika'dan telefonla arardım hal hatırını sorduktan sonra sohbet ederdik. Sohbetimiz bazen saatleri bulurdu. **Henry Home** diyor ki, *Arkadaşlar kafadar olunca, hayat daha dolu ve güzel olur.*

Erzurum'da hava güzel, güneşli ve bir o kadar da soğuk bir kış günüydü 1968 yılının.

Atatürk Üniversitesinin öğrencileri Fakültelerinde sınıflarını doldurmuştu. En kalabalık öğrenci grubuna sahip olan Fakülte, Ziraat Fakültesiydi. Ziraat Fakültesi, önemli günlerinden birini yaşıyordu. Ziraat Fakültesinde Öğrenci Başkanlığı seçimi vardı. Bütün Fakültelerin ve Erzurum'un dikkati bu olaya kilitlenmişti. Seçimlere dışarıdan müdahale yasaktı, âmâ maddi ve manevi destek serbestti. Seçimde önemli iki öğrenci grubu yarışıyordu.

Ülkücüler ve onların karşısında kısa adı DEV GENÇ olan Devrimci Gençler. Ülkücülerin başkan adayı, kendisi aslen Fethiyeli olan Fazıl Gürhan Erk idi. Yönetim kurulunda ise Cumali Ünaldı Hasannebioğlu, yani bizim İnce Cumali de vardı. Önce Fazıl Gürkan Erk, daha sonra İnce Cumali bana gelerek, seçim propagandasında kullanılmak üzere birkaç tane orijinal desen çizmemi istediler. Bana böyle bir teklifle gelmeleri beni çok gururlandırdı.

Hayatımda kendimi ilk defa küçük bir adam gibi hissetim. Bu benim ilk kişisel resim sergim olacaktı. İlk önce cüzdanımı yokladım. Gereken resim malzemesini ve poster yapmaya uygun resim kâğıdı alacak kadar param vardı. Her şeyi yüreğimden gelen yüce bir duygu ve heyecanla yapmak istiyordum.

Ya Allah diyerek kolları sıvadım. 3. Öğrenci yurdunda kaldığım 41 numaralı odayı merkez atölye olarak belirledim. Çok güzel ve albenisi olan manalı desenler çizmek istiyordum. Özellikle kız özencilerin oylarını Fazıl Gürkan Erkin grubu olan MİLLİYETÇİ TOPLUMCULAR grubuna vermelerini temin etmek tek gayemizdi. İlk posterime konduğu dalı cılız bacaklarıyla sıkıca sarmalayıp kucaklamış bir bülbül çizdim. Sembolizmi ön planda tutmaya çalıştım.

Attığım her çizginin hatta tek bir noktanın bile ölçülü ve abartıdan uzak olmasına dikkat ediyordum. Çizdiğim bülbülün fotoğrafını bir Konya gezim sırasında Meram Bağlarında çekmiştim. Desen çok güzel oldu beni bile duygulandırmıştı. Desenin altına Altınkisi dengesini bozmayacak şekilde bir Türkçü Rubai yazmıştım.

Bu dala
Konma bülbül bu dala,
Türklüğe dil uzatan,
Ya soysuz, ya budala…

Aklımda 40 tane değişik çizimlerin tasarımları vardı. Biraz nefes almak için 1. Yurdun kantinine gittim. Fazıl Gürkan Erk, Cumali Ünaldı ve Ülküdaşlarımın çoğu oradaydı. Cumali yanıma yaklaştı ve fısıltılı bir sesle *desenlerden neler yaptın,* diye sordu. Ben de 41 numaralı odaya gel de gör, diye fısıldayı verdim. Hep beraber benim odama doğru yöneldik, kimler yoktu ki, Fazıl Gürkan Erk, Cumali Ünaldı, ve bir grup ülkücü arkadaşım,

**Prof. Dr. Ardahan Üniversitesi Halkbilimi Bölüm Başkanı*

o cümleden, Deli Necmi, Deli Tahir, Deli Halıt, elinde döner bıçağıyla, kantinin işletmecisi Nihat Kabanlı 41 numaralı odaya girdiler. İlk hayret nidası Fazıl Gürkan Erkten geldi, *Arkadaşlar, bu seçim bizim,* dedi. Arkasından Cumali çizilmiş desenlerin taslaklarını göstererek, *Ahmet Ali sana aşk olsun, bravo GARİPKAFKASLI.* Dedi. İçeri girenler odada resim göremeyince bana döndüler. Ben de onların bakışlarını odanın kapısına içeriden yapıştırılmış postere yönlendirdim. Posterleri, kaliteli Bristol kâğıdına 40x60 ebadında yapmıştım. Bize yardım etmeleri ümidiyle 40 Erenler adına 40 tane desen çizmiştim. Desenlerin her biri Anadolu'nun dört bir köşesinde var olan çaresiz dertlerimizi anlatıyordu.

O zaman bu desenleri çerçeveletilecek kadar paramız yoktu. Desenlerimle gözyaşları içinde vedalaştım. Sonra Cumali ile bir Sabah namazı ezanıyla birlikte kalktık, Fakülteye götürüp stratejik önemi olan noktalara yapıştırdık. Öğrenciler fakülteye doluşmaya oradan da seçim mahalline akın etmeye başladılar. Ben özellikle kız öğrencileri takip ediyor onların menfi veya müspet reaksiyonlarını görmek istiyordum. Kız öğrencilerin reaksiyonu çok olumluydu. Desenleri çok beğenmişlerdi. Seçimden sonra hangi desenleri evlerine götüreceklerini tartışıp duruyorlardı.

Kendi kendime *Gidip Fazıla müjdeyi vereyim dedim.* Fazılı buldum, yanaklarından öptüm ve fısıltıyla *Gözün aydın Fazıl. Seçimi sen kazandın. Dedim.*

Sandıklar açıldı, oylar okunmaya başladı. Milliyetçi toplumcular grubu seçimi açık ara farkla kazandı. Ben Postaneye koştum ve Başbuğa başarımızı müjdeledim. Başbuğun gönderdiği cevabı telgrafı hala saklıyorum. Yaşları 22 ile 24 arasında tecrübesi olmayan gençlerdik ama verdiğimiz kararlar, kurduğumuz planlar doğru çıkıyordu. Kimse farkında değildi ama *Siyasi Kürtçülük hareketinin Erzurum'da önünü kesmiştik Bu bile o zamanlar başlı başına bir zaferdi…* İşte böyle sevgili İnce Cumali dışarıdan *bakıldığında bir* şeye benzetilemeyen bu mana yüklü hayatı beraber yaşadık aziz dostum… İyi ki yaşamışız Cumali…

● Prof. Dr. Orhan Arslan

Cumali Ünaldı'yı Anla(t)mak

Sevgili meslektaşım Cumali kardeşim, bende yaşça biraz küçük ama akran da sayılırız.

Bizim dönemimizde Ziraat Fakülteleri en popüler yükseköğretim kurumuydu ve en başarılı Lise mezunları Ziraat Fakültelerini tercih ediyorlardı.

O nesil ziraatçılarının hemen hepsi sadece Ziraat Mühendisi olmadılar, mesleklerine ilaveten çok şey oldular veya her şey oldular.

Mesleklerinin zirvesine çıktılar, konularında çok başarılar kazandılar.

Fakat Ziraat Mühendisliği onları kesmedi.

Kendilerine değişik ve farklı ikinci, üçüncü hatta dördüncü hizmet alanları icat ettiler ve onlarda da yine çok üstün başarılar gösterdiler.

İşte sevgili Cumali kardeşim bu saymaya çalıştığım grubun çok güzel bir örneğidir.

Güvenilir Dost

Çok yönlü ve çok kapasiteli bir kişiliği var…

Hangi özelliğini sayayım. Cumali dost bilgi yüklü olduğu kadar duygu yüklüdür. İman ve inanç yüklüdür. Örnek Müslümandır, örnek Türk'tür, örnek insandır.

Malatya ilini temsil eden kişilik dense abartı olmaz.

Öncelikle eğitimini gördüğü meslek olan tarımın bütün dallarında seviyeli bir uzmanlığı var.

Malatya ve Türkiye'deki pek çok STK'larda yöneticilik yaptı. Milli ve manevi bütün meselelerde en önde ve yol gösterici oldu.

Malatya deyince akla kaysı mı geliyor? O, çok üst düzeyde ve bütün yönleriyle bir kayısı uzmanı.

Ve Şair

Şiir kitaplarını okumak lazım...

Duygularını ve hislerini nasıl da ifade ediyor, yakinen bakmak lazım.

Bakınız bir şiirinde Rabbimize ne güzel yakınlaşıyor:

"Rabbim,
Seni düşündüm, anladım,
sevdim.
Kalbim mutmain oldu"

Ve Kur'an Talebesi

Cumali dostum kardeşimle şu anda birlikte Kuran talebesiyiz.

Her sabah namazından sonra surelerden seçtiği ayetleri internetten gönderir bana ve dostlarına.

O'nun yaptığını karınca kararınca ben de yapmaya çalışıyorum.

Öğrenen ve öğreten...

İrşad ediyor.

İnsan son nefesini verince ölmez; öğrenmeyince ve öğretmeyince ölür.

O'nun surelerin içinden seçerek gönderdiği ayetleri, anlam ve amacını da gözeterek büyük bir istek ve dikkatle okuyorum. Hayatıma indirmeye çalışıyorum.

Tavsiye ederim O'nunla ilişki kurun, dost olun, arkadaş olun.

İyiliği size de geçsin. Sinerji yaratsın.

Sevgili Cumali dostum, kardeşim, meslektaşım! Senin ülkemize ve milletimize daha nice uzun yıllar hizmet etmeni ve irşadını sürdürmeni diliyor, sevgiler selamlar yolluyorum.

● Nejla Aslankurt*

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu

Ziraat yüksek mühendisi Başbakanlık Müşaviri olarak Cumali Ünaldı ve eşi Zühal Ünaldı ile 1996 yılında eşimin de katıldığı Milli Güvenlik Akademisi'nde eğitim gördükleri dönemde tanıştık. Vatan sevgisi imanıyla tanımlayabileceğim Cumali Ünaldı; Yaradanı, Peygamberini, vatanını, annesini, ailesini çok seven, ülkesinin derdiyle dertlenen, övüncüyle sevinen bir şahsiyettir. Bizim ailemizde de aynı hassasiyet olduğu için ortak tespit ve paylaşımlarımız oldu. Tanıştığımız dönemde bürokrat olarak görev yapıyordu.

Ankara'da kaldıkları süre boyunca zarif eşi Zühal Ünaldı, kurucusu olduğum İlgi Otizm Derneğine ve derneğin eğitim kurumunun çalışmalarına yönelik yakın desteğini esirgemedi. Kısa bir süre sonra da İstanbul'a taşındılar. Cumali Ünaldı'nın şiir yazdığını biliyordum ve bazılarını okumuştum. Ancak tüm şiirlerini toplu olarak yeniden bastırınca daha derinlikli bir biçimde okudum ve kendisiyle yeniden tanışmaya başladım.

Cumali Ünaldı, şiirlerinde Yaradan'ı, Hazreti Peygamberi, vatanını, bayrağını, insanı, doğduğu Malatya Barguzu'nun taşını, toprağını, çiçeğini, kurdunu-kuşunu anlatırken oldukça zengin, naif ve estetik bir dil kullanır. Şiirleri hakkında sorularımı cevaplarken annesinin onun şahsiyetinin oluşmasında mihenk taşı olduğunu öğrendim.

Cumali Ünaldı'nın alıcı ve ifade edici dil zenginliğinin başat ögesi, annesinin küçüklüğünden beri oğlunu yetiştirmedeki ârif yetkinliğidir. O muhterem annenin hasretle beklediği oğlunu zengin bir irfan ve bilgiyle besleyip büyütmüş olduğu muhakkaktır. Bu sevgi ve ilgi bir ailenin – bizim kültürümüzde daha çok annenin- çocuğuna verebileceği en kıymetli besindir.

Üç yaşına bastığı ay otizm tanısı konulan oğlumuz Alper, doğuştan gelen ve kişinin çevreyle olan ilişkisini engelleyen bir gelişim bozukluğu olan otizmden muzdariptir. Geniş bir yelpazesi olan Otizm Spektrum Bozukluğu altında bulunan otizmden etkilenmiş kişiler, kendileri dışındaki insanlarla iletişim kuramaz ve bu nedenle "hafiften ağıra ve otizmlerinin derecesi oranında konuşma ve diğer iletişim alanlarında" yetersizlik yaşarlar.

Bu durum onların başta dil gelişimi olmak üzere tüm gelişim alanlarını olumsuz etkiler. 2,5 yaşında başladığı kalem tutmaya önce resimler, 2-3 yıl sonra yazıyla çizdiği objelerin isimlerini yazan oğlum nasıl konuşamaz ve isteğini anlatamazdı? Çok güzel şarkı söyleyebilmesine rağmen takıntısı olan birkaç yiyecek adı ve biteviye reklam cümlelerini tekrarlamak dışında neden konuşamazdı sorusu, cevabını hiçbir zaman bulamadığım hayatımın sorusu olmuştu. Bu sorunun cevabını oğlum 42 yaşına gelince katıldığım bir toplantıda öğrendim.

Otizmli çocukların doğuştan büyük bölümünde zekâ sorunu olmamasına rağmen, iletişim kurma isteklerinin olmaması ve sosyal çevreyi fark etmemelerinden dolayı bilişsel gelişimleri aksar. (Buraya bir not düşmeyi görev bilirim. Otizm yelpazesindeki bozukluklardan etkilenmiş çocukları olan aileler bu süreci sakın kendilerinin oluşturduğunu düşünmesin. Uzun nesiller boyunca davranışın rolü küçük farklılıklar yaratıyor, çevresel faktörler, çevre kirliliği, ağır metaller vb. bu süreci tetikleyerek otizm spektrum bozukluğunu oluşturuyor.) İnsanın öğrenme yetisi hamilelik sürecinin belli bir aşamasından sonra (6-7. aylar) beyinde oluşan snapslarla sağlanıyor. Yaşamın ilk yıllarında en yüksek düzeyde olan snapslardan uyaran, bilgi yüklenmiş her snaps kalıcı oluyor. Her yaş için bilgiye erişimin belli dönemleri var.

*İlgi Otizm Derneği Onursal Genel Başkanı

Gelişimin ilgili dönemi kaçırılırsa kullanılmamış snapslar siliniyor, yok oluyor. Atılan snaps bir daha yenilenemiyor. Cumali Ünaldı çok özel bir hanımefendi olan annesini çok sever. Bu sevgisinde ve ona olan borcunu ödeme gayretinde ne kadar haklıdır.

Şairimiz, gelişmiş dilinin sağladığı algı zenginliği dolayısıyla yaşamı son derece zengin okuyabilmektedir. "Şi'r"in eserindeki *"Bir nefesin bedeli bir çiçeğin kefeni"* dizesindeki iman ifadelerinin inceliği yanında; Ortadoğu'yu cehenneme çeviren emperyalistlerin doymak bilmez iştahları için yakıp yıktıkları yurtlarından-yuvalarından kaçmaya çalışan masumların ve küçücük çocuklarının sahillere vuran cesetlerinin müsebbiplerinin yüzüne çarptığı "Semud" şiiriyle, o dizeleri okuyan herkesin beynine dünya durdukça bu ve benzeri zulüm fotoğraflarını mıh gibi çakacaktır.

Dünyaya büyük bir vefa borcuyla gelen (şiirlerinde kullandığı adıyla) Cumali Ünaldı Hasannebioğlu; annesine, bütün nefeslerinin bedeli olan çiçek kefenlerine, atalarına, ötelerine, gelecek nesillere olan peşin borcunu ödeme azmiyle; yurdunun fikir ve sanat dünyasına, mesleğinin sorumluluklarına, çocuklarının iyi yetişmelerine, ekonomik desteğe gereksinimi olan üniversite öğrencilerine burs imkanları yaratarak nitelikli eğitim alabilmelerine mevcut olan ve gelecekte oluşacak olan tüm iyi projelerine "varım!" diyen kişidir.

Tam tarihini hatırlamıyorum, bundan yaklaşık 6-7 yıl kadar önce Cumali Ünaldı, eşime ve bana her sabah seçtiği ayetlerden düzenlediği Kur'an-ı Kerim okumalarını göndermeye başladı. Kur'an okumalarını daha önceden dostlarıyla paylaşıyormuş. Belki beceriksiz yaşantım ve günlük telaşlarım içinde, belki de hayat sınavımın sorduğu soruların zorluğundan dolayı hissettiğim gizli isyanım nedeniyle yorulan, kırılan, bozulan ben, her sabah özlemle beklediğim ayetlerin düzenli olarak gelmesiyle sessiz/kendimden bile gizlenmiş örtülü isyanımdan uzaklaşmaktayım. "La ilahe illallah, la faile illallah" sözüne inandım, iman ettim. İnşallah bu sayede hâl de edinebilirim.

Cumali Ünaldı Beyefendi sayesinde her gün düzenli olarak bir cüzden seçilmiş ayetleri okuyoruz. Bütün bu sürede Kur'an ayetlerini gönderemediği gün yıllardır belki bir elin parmakları kadar az olmuştur. Bu sayede her gün Kur'an-ı Kerim yaşantımızın önemli bir uyaranı ve idrak edebildiğim ölçüde yolumun aydınlatanı oluyor.

Kur'an-ı Kerim'de Allah bize *"Andolsun ki sana apaçık âyetler indirdik. Onları ancak fâsıklar inkâr eder"* diyor. Her okuyuşta önceden farkına varamadığımız bazı ayetler dikkatimizi çekip, Yüce Kur'an'ı daha derin düşünüp, daha iyi anlamamıza vesile oluyor. Bizler de gelen Kur'an-ı Kerim okumalarını isteyen dostlarımızla paylaşarak daha çok kişinin kolayca Kur'an meallerini okumasına karınca kararınca katkı vermekten huzur duyuyoruz. Benim ve eşimin ayrı ayrı paylaştığımız dostlarımız da sevdikleriyle okumaları paylaşmaktan mutlu olduklarını ifade ediyorlar.

Nasip eden Rabbimize ne kadar şükretsek ve bu nasibin bize ulaşmasına büyük gayretiyle vesile olan Cumali Ünaldı dostumuza ne kadar teşekkür etsek azdır vesselam.

● Tayyib Atmaca

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nun Şiirinde Gelenek Damarı

Cumali Ünaldı Hasennebioğlu ağabey ile zannedersem 1995 yılında İzmir'de *Harman* dergisinin organize ettiği bir şiir şöleninde tanışmıştık. Daha önceden bir tanışıklığım ya da şiirlerini okumuşluğum olmadığından mıdır nedir bilmiyorum ya da bürokratik yüzleri çok zaman itici bulduğumdan mıdır her ne ise bir muhabbet ortamı oluşmamıştı. Hâlbuki onu *Çerağ* ve *Bir Gecenin Şiiri* kitapları ile tanıyordum ama taşrada bu kitaplara ulaşma imkânım olmamıştı herhalde. Şölen için misafirler toplanmış ve bir otelde konaklarken Arif Ay ile Murat Kapkıner'in rahmetli Nuri Pakdil ile ilgili tartışmaları o kadar ileriye gidince bir büyük olarak araya girip ikisini de sakinleştirip tartışmayı tatlıya bağlaması dikkatimi çekmişti. İşin doğrusu ondan sonra ancak 2011 yılında kendisini Eskişehir'de bir şiir şölenine davet edinceye kadar kendisiyle irtibatım kesilmişti.

İşte bu tarihten sonra imzalayıp verdiği *Andolsun Aşka* kitabı ile aramızda bağ tekrar kuruldu ve bu bağ kıyamete kadar kopmaz inşallah. *Andolsun Aşka* kitabı aynı zamanda şairin toplu şiirleri. Bu vesile ile daha önce edinemediğim kitapları da bu kitabın içinde bulmuştum. Hani elimize aldığımız bir kitabı önce herhangi bir sayfasını tefeül sayıp okuduktan sonra başka sayfalara geçeriz. Kitabı açar açmaz *Elif* bölümü ile karşılaşınca ister istemez toparlandım ve kitabın ilk şiiri *Münâcât* ile gönül dilimize bal çaldı şair. Kitabı elime aldığım gün neredeyse kitabın yarısını okudum. Bu arada başka toplu şiirlerden oluşun bir başka şairin kitabını da bir gün önce almış okumaya başlamıştım. İster istemez iki şairi karşılaştırmaya çalıştım. Bu şair kitapları çok satan ve çok yazan bir şairdi. Cumali ağabey'e iki kitabın gönlüme yansımasını anlattım ve kendisinin neden o şair kadar meşhur bir şair olmadığını sordum. O da "Kola mı çok satılır ayran mı" dedi. Ben de kolanın çok satıldığını söyledim. Bunun üzerine "Kola mı faydalı, ayran mı faydalı" dedi. Ben de elbette ayran faydalı dedim. O da bunun üzerine "O zaman onun şiiri kola, benim şiirim ayrandır" demişti.

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu ağabeyin ilkokula beş yaşında başladığını ve okula başlamadan bütün duvarlara tahtalara adını yazacak kadar çalışkan olduğunu duymuştum. Onunla yapmış olduğumuz edebiyat sohbetlerinin birisinde gönlündeki şiir kıvılcımlarını ilk tutuşturanın Fuzûlî, Yunus Emre ve Niyazi Mısri olduğunu aklımda kaldığı kadarıyla şöyle anlatmıştı: "Lisede okurken bir arkadaşımızın elinde Fuzuli Divanını görmüştüm. Bir sözlük vasıtası ile divanı okumaya başladım. Bir gün kitabın asıl sahibi arkadaşımdan kitabı istemiş, arkadaşım da kitabı isteyince ben bir hafta içinde Fuzûlî divanını ezberledim. Hatta şiirinin birisine tahmis yazmıştım. Fuzûlî Divanını teslim ettikten sonra Yunus Emre'yi, Niyazi Mısri'yi de lise yıllarımda okudum…"

Kendisiyle yapmış olduğumuz bir söyleşide de edebiyatla tanışıklığının ortaokul yıllarında başladığını söyler. Öğrenciye edebiyatı sevdiren insanların başında öğretmenleri geliyor olsa gerek ki Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'du bunu şöyle anlatır: "Ortaokul ve lise yıllarında şiirle ilgim, daha çok kişisel çabalarımın sonucu olarak gündemime girdi. Özellikle ortaokul yıllarımda Türkçe öğretmenim *Fatma Layık*, Edebiyat zevkimin oluşmasında öncü bir çaba göstermiştir. Lise 1. Sınıfta *Adile Türkmen* adında bir edebiyat öğretmenimiz vardı yazdığım bir kompozisyonu çok beğendiği için okulun çıkardığı *Yeni Adım* adındaki aylık sanat dergisinde yayınladı. Daha sonraki yıllarda, biz de, bir veya iki sayı çıkan dergiler çıkardık ya da başka bir arkadaşımız yine bizim sınıftan *Zülfikar Sezen*'in çıkardığı *Dal* diye bir dergi vardı, onda yazdık. Ama asıl önemli olan İstanbul ve Ankara'da yayınlanan sanat dergilerinde şiirlerimin yer bulması oldu. Bunlardan *Hareket* dergisi, *Defne* dergisi gibi bugün de önemli olduğunu düşündüğüm dergileri sayabilirim."[1]

Bir gencin lise öğrencisi olduğu bir dönemde önemli edebiyat dergileri arasında bulunan *Defne*, ve *Hareket* dergisinde şiirinin yayınlanması, şairin bundan sonraki edebiyat penceresinden bakışını da değiştirecektir.

Bir insan yedisinde ne ise yetmişinde de odur sözü şairler için ne kadar geçerlidir bilmiyorum ama Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nun bıyıklarının henüz yeni terlemeye başladığı zamanlarda yazmış olduğu üç rubaiye ulaştık. Muhtemelen şair bu ruabaileri lise yıllarında yazmıştır.

1 Cumali Ünaldı Hasannebioğlu, (Konuşturan: Tayyib Atmaca) "Şiir ve Gelenek Üzerine Konuşmalar/yirmi dört", *Hece Taşları* S. 58, 2019, s. 8.

Bu rubailerden de yola çıkarak şöyle diyebiliriz: Bir şiir ne zaman yazılırsa yazılsın okunduğunda yeni bir şiir gibi hâlâ insana dokunuyorsa o şiir yetmiş bir şiirdir. İşte her şaire nasip olmayan Cumali Ünaldı Hasannebioğlfu'nun o yaşlardaki rubailerini okuyunca bana hak vereceğinizi düşünüyorum:

"Sen uykudan uyan ki cümle âlem uyansın
Her dem hayâl edilen hayâl âlem yaşansın
Ufacık dünya gibi senin elinde kanmak
Bir ömürde bir kez aç yürekler parçalansın.

Karanlık gecelerde koy kalbin kandil olsun
El ayağın el ayak, göz dilin göz dil olsun
Beyaz mendil sallarlar sıladan yolculara
Saçlarını yele ver elimde mendil olsun..."
Dal Dergisi 1966, Malatya

"Karanlık gecelerin tek yıldızını alma,
Ya Rab! Bizi cümle çirkefler içre salma,
Buram buram "âmin" yükseldi; bu gün Regâib,
Ey mübarek gün, uza çağlar boyu; kısalma!"
Hareket Dergisi 1967

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu şiirlerinin yerel ve ulusal dergilerde yayınlanmaya başlamasından yaklaşık 10-12 yıl sonra edebiyat dünyasında bu gün bile adı hafızalarda bir kitapla okurunu selamlar. İşte kitabın adı *Çerağ*'dır. İlk baskısı 1979 yılında *Düşünce* Yayınları arasında çıkar. Bu kitap *Elif, Be, Te,* şeklinde üç başlıklı şiirlerden oluşur. Şairin, *Defne* ve *Hareket* dergilerinde dergilerinde hangi şiirleri yayınlandı onları bilmiyoruz ama şair; *Çerağ* kitabı ile birlikte adı iyi şairler arasında anılmaya başlayan bir şair olur.

Lise yıllarında başladığı şiir yolculuğunu üniversite yıllarında da sürdüren şair, sabırla kozasını ören bir bir ipek böceği olmuş ve *Çerağ* ile de kelebek olup kozasından çıkmıştır.

Bir kitabın *Münâcât* ve *Nâ't* ile başlaması da ayrıca "tedrisimi tamamladım" manasına gelir.

TDK sözlüğüne göre Münacat: "Yakarış. Divan edebiyatında Tanrı'yı öven şiir türü veya şiirin bir bölümü." Anlamını taşımaktadır.

Sözümüzün başında şairin lise yıllarında Fuzûlî Divanını ezberlediğini söylemiştik. Arada yıllar geçiyor ve şair beslendiği damara yani kendi köklerine doğru ister istemez yolculuğa çıkıyor. İşte kitaba *Münâcât* ile başlaması da kendi köklerine bağının ispatı niteliğindedir.

yönelir ya yüreğim rahm'ine bir kupa baldırandır hüznüm erir
eritir gibi med-cezir bir suyu, dünyaya tutanan yüzüm erir

harf erir, kelime erir; erir de akkor bir metâl olur cümlelerim
yakarış kıcılcımları ağar, düşmeden toprağa sözüm erir
.....
bu münâcât göğerir, affolma topraklarına uzatmış boynunu umudun
bir şiir menekşesi arzolunur niyaz ellerine, tek çözüm erir[2]

TDK sözlüğüne göre Naat ise: "Bir şeyin niteliklerini övme. Edebiyatta Hz. Muhammed'in niteliklerini övmek, ondan şefaat dilemek amacıyla yazılan kaside." Şeklinde söylenmektedir.

Fuzûliînin Su kasidesi yazıldığı günden beri bütün şairleri etkilemiştir. Belki de şairler bu şiirden aldıkları ilhamla Na't yazma geleneğini sürdürür. Cumali Ünaldı Hasannebioğlu da bunu yapıyor.

ey, onaylanmış bir yolculuk gibi hayatı örten üstümüze
sabra ve namaza sarıp yüreğimizi aşkı göğerten üstümüze
.....
doğdun, bir bahar yürüdü dünyanın damarlarına; yeryüzü aydınlandı
Kur'an ve Hadis'i enlemle boylam gibi çekerken üstümüze (s.20)

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu, Sezai Karakoç'un: *"Gelin gülle başlayalım atalara uyarak/Baharı koklayarak girelim kelimeler ülkesine"* dediği gibi divan şiirinden aldığı ilhamla *Çerağ*'ın *Elif* bölümünde; *İsyân Gazeli, Külüng, Kıyam, Öfke, Uçmazlanır Kalp Kuşlar, Akdeniz'i Seyreyleyip Beşleme, Akdeniz'e Bakarak Bir Söylev, Göç, Ariyen Rübâîsi,* şiirleriyle her ne kadar da aruz kalıplarına ve hece şiiri ayak ve duraklarına uymasa da bu şiirleri okurken hem aruzun hem hecenin o ritmik ses dokusuyla buluşturuyor okuyucuyu. Bana kalırsa

2 Cumali Ünaldı Hasannebioğlu, *Andolsun Aşka,* Beyan Yayınları, İstanbul 2010.

şairin, bilinç altında kendisi istese de istemese de aruz ve hece kendini unutturmamak için bir kuş gibi gelip şairin yüreğine konuyor ve şair de bu ilham kuşlarını ağırlamaktan hoşnut oluyor. Şairin ikinci kitabı *Bir Gecenin Şiiri*'nde de *Münâcât* (her ne kadar da serbest şiir olsa da), *Nâ't, Regaib Kasîdesi, Kargış,* şiirlerinin yanı sıra *Kendini Yusuf Gören* kitabında, *Hacılarkın Yetmişbeş, Baskın,* şiirleri de "bu sürgünü bir süreği" şiirlerdir. Yine *Andolsun Aşka* kitabında, *Zünnar, Çığ, Kalıt, Doğaçlama, Geceye Övgü, Tuyuğ, Cinas* şiirlerini de şairin şiirindeki geleneksel damarından sürgün veren şiirler olarak görüyorum. Şairin *Bir Gecenin Şiiri* kitabına tekrar dönüp, *Na't*'ını okuduktan sonra hem bu şiir hakkında hem de Cumali Ünaldı Hasannabioğlu şiirleri hakkında düşüncelerimizi belirteceğiz.

Giderken güzellik ülkesine bu kara yüz beni
yedi kat yerin dibine sokacak yüzdeyüz beni

etim, kanım ve insanım, geldim kapına çaresiz
görünmez beden yarası, görünür yüzdre yüz beni

al beni günahlarım, her gün dağıt ve topla beni
yakmasa gönül nârım, ey derim yüz de yüz beni

dünyaya bulanmışım, bağışlanma umudu söz
deryâda atılmış ceset, kolum kanadım yüz beni

yedi kat yerin dibine sokar mı yüzdeyüz beni
giderken güzellikler ülkesine bu kara yüz beni (s. 77)

Bu şiir üzerinde ayrıca durulması gerektiğini düşündüm. Nasıl düşünmeyeyim ki; şiiri okurken şiir bir yanı ile halk edebiyatında kullanılan Cinas'ı diğer taraftan sizi Kerkük türkülerine götürür. Önce tecnis nedir de değildir onu bir bulalım o zaman:

"Tecnis (Cinas özellikle belagat kitaplarında müstakil bir başlık altında ele alınmış ve Tanzimat'a kadar bir hüner olarak görülmüştür. Türk şiirini inceleyen çağdaş kaynaklarda ise tecnisin klasik edebiyata ait bir söz sanatı olduğu ve aşıklar tarafandan da cinasın kullanıldığı ifade edilmektedir. Temel anlam olarak söylenişleri ve yazılışları bir, anlamları ayrı iki kelimenin bir arada kullanılmasına cinas veya tecnis denilmekte olduğu bilinmektedir."[3]

3 Metin Özarslan, *Aşık Tarzı Şiir Geleneğinde Tecnis,* 9. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi, (https://www.kulturportali.gov.tr/mrepo/eKitap/eb-asiktarzi/4/)

Cumali Ünaldı Hasannabeoğlu'nun şiirindeki gelenek damarlarını araştırırken hece şiirinde de ayağı anlatmadan da geçemeyiz elbette. "Ayak şiirde ahengi sağlamanın yanında anlam bütünlüğünün kurulmasına da yardımcı olmaktadır. Bu bilgiler ışığında birbirlerinden habersiz iki aşık, aynı ayak ve aynı konuda birbirine fevkalâde yakın şiirler söyleyebilirler."[4]

Şairin şiirini, şairlerin yanı sıra türküler de besler. Pop, rock, rap, caz ve türü müzikler şairi ne kadar etkiler orasını bilmem. Cumali Ünaldı Hasannebioğlu bu şiirindeki "yüz" ayağını beş farklı manada kullanarak şiire ayrı bir zenginlik katmıştır. Şiir, şiirse her şair/okura mutlaka dokunur. Şarin *Andolsun Aşka -bütün şiirleri*-ni okurken 'bu şiiri de neden kitaba almış' diyebileceğim şiirine rastlamadım.

Hani atalar "*Otu çek köküne bak*" derler. Bir de eski zaman kadınları yoğur çalarken kendi mayaları kalmamışsa yoğurduna güvendiği birisinden mayalık yoğur isterlerdi. Yoğurdun mayası yoğurtsa elbette şiirin mayası da şiirdir.

İşte Cumali Hasannebioğlu da ilk şiir mayasını Fuzûlî'den aldığından yazdığı şiirlerin bir yanının geleneğe, bir yanının da geleceğe yaslandığını görürüz. Onun ilk şiirleriyle son şiirlerini karşılaştırmaya çalıştığımızda aradaki farkı hissetmeyiz. Çünkü o şair olmak için Fuzûlî'nin divanını ezberleyen bir şairdir. Günümüzde şair olarak bilenen kaç şair bir divan ezberlemiş ve de divan şairlerini baştan sona okumuştur bilmiyorum.

Şiirlerinde ince işçiliği üzerinde başka dostları başka şeyler söylemişlerdir. Biz sadece gelenek penceresinden bakarak onun şiirinin bendeki karşılığını anlatmaya çalıştım. Onun şiiri bereketli topraklar gibidir. Ne ekerse onu biçmeye devam ediyor.

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu, hem bir insan hem şair olarak gelecek nesillere örnek olacak şahsiyetler arasında yerini alacaktır.

Yazımızı okuyup bitirdikten sonra da merhum Abdurrahman Kızılay'ın *Dede Gene-Mazan Hoyratı*nı dinleyerek hem yüzünüzü şiire döndermiş hem de ruhunuza ikramda bulunmuş olursunuz vesselam.

4 Umay Günay, Halk Şiirinde Ayak Konusunda Düşünceler, (https://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=8&Sayfa=31)

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu ile Şiir ve Gelenek Üzerine Konuşma

● Konuşturan : Tayyib Atmaca

Yarım yüzyıldan fazla şiirle irtibatınızı koparmadınız. Lise yıllarında başladığınız şiir yolculuğunda kimlerden etkilendiniz kimler yüreğinizn penceresine ayna tuttu?

a.

Şiirle irtibat başlar –ki; bu belki de başa gelecek en kötü şeydir-, ama hiç bitmez; bu da bir insanın hayatında göreceği en büyük lütuftur, diyor ya bütün bilenler, doğrudur. Bu yüzden de kopması, kopulması, koparılması mümkün olmayan bir bağlanmadır.

Sonuç olarak kendini ifâde etme biçimidir, şiir. Diğerleri gibi... Resim gibi, müzik gibi, sinema gibi... Belki de müzikten sonra, ama insanın yalın ürettiği müzikten sonra, en aracısız sanat, en yalın, en içten sestir şiir. Bir belgeselden aklımda kalan yürek acıtıcı bir sahne var. Erkek aslan, yeni bir dişi bulursa ve onun küçük yavruları varsa, o yavruları tek tek boğarak öldürüyor. Bunun böyle olacağını, o erkeği kabul eden dişi de çok iyi biliyor. Yavrularını gözden çıkarıyor yani, yeni bir eş bulduğunda.

Bir dişi aslan bebeklerini boğulmuş görünce, onları bütün kalbiyle öptü, kokladı, acıdı, ağladı ve sabaha kadar geceyi ağıdıyla doldurdu. Sabahleyin, bebeklerini boğan, ama kendisinin erkeği olarak seçtiği aslanın ardı sıra yürüdü gitti.

Ben anladım ki, müzik, kendini ifâde etmede, şiirden bir adım öndedir, aracısızdır, kendi kendinedir en azından. Bir şeyden hâlâ kuşkuluyum. *Belki o dişi aslan, aslanca bir ağıt yakıyordu ve kendi dilinin şiirini söylüyordu.* Belki o kendini ifâde ederken anlaması gerekenler; gökler ve yeryüzü, toprak, ağaçlar, gece ve diğer aslanlar, hatta bebeklerinin cansız bedeni onu anlıyordu. Anlaması gerekenler anlıyordu.

Biz anlayamıyorduk, anlamamız da gerekmiyordu. Eğer öyleyse, doğal olarak yine de üstünlük şiirde...

Kendi macerama gelince...

Orta mektepte, hatta ilkokulda başladım şiire. Çok küçük bir çocukken bile, şiiri ve şiirin dayandığı efsaneyi özümseyip idrak ettiğimi fark ediyorum. Bunu, annemden yönlendirilerek yaptığımı da şimdi daha iyi anlıyorum.

Annem, bir of çektiğinde bütün dağları yerle bir eden bir kadındı. Üstelik bunu başkaları için yapardı; zayıflar, mazlûmlar ve mağdurlar için ağlar, ağlar, ağlardı... Mutlu ve varlıklı bir adamdı benim babam. Annemi de el üstünde tutardı. Annem, belli bir yerin kızıydı. *Boranlı Hacı Mustafa* Baba'nın kızıydı. Babası Nakşî-Kadirî şeyhiydi. Malatya'da ve çevresinde sevilip sayılan bir insandı. Bu aileden çıkmış, *Barguzu'lu Hacı Cumali Ağa*'nın oğluna gelin gelmişti. Sorunsuz bir hayatı vardı ve çektiği of, dağları yıkardı.

Başkalarının derdiyle dertlenen, teselli eden, çözüm arayan, çözen bir kadındı benim anam. Ağıdı o yüzdendi, sevinci ondan kaynaklıydı.

Benim anam, benimle ilgili ziyadesiyle yapı taşı oluşturma gayreti içindeydi. Bunu, belki kendisi de fark etmeden yapardı, bana da fark ettirmezdi. Doğal, süreç içerisinde kendiliğinden olan, öğretme ve öğretilmenin çok ötesinde, tohumun kendiliğinden toprakta çatlaması, kendi yolunu bularak filizin yeryüzüne çıkmasının doğallığı içinde, bana özen gösterirdi.

Belki, benim doğumuma kadar, erkek evlat sahibi olması konusundaki toplumsal baskı, onda bu hassasiyeti oluşturmuştu. Uzun süre erkek çocuğu olmayınca, önce yöresel algı ve feodalitenin oluşturduğu o büyük baskıdan sonraki rahatlama, elbette ki yetiştirme ile ilgili özeni, kendiliğinden oluşturacaktı. Bu bakımdan ustam, annemdi ve belki benim içime büyük bir şiir mayası ekti ve belki ölünceye kadar kendi hayatıyla, özenle ektiği şeyi besledi, olgunlaştırdı. Onun oluşturduğu toprağın tavı, şiiri besleyip büyütecek kıvamdaydı ve ben de sadece, o doğal ortama uyum sağladım belki.

Bir ara not…

Dört kardeştik. Her zaman annemi, sadece kendime, kendi oğulluğumun küçücük yüreğine ait bir hazine farz ettim.

Hem sorunlarının çözümünde, hem de ölümünde ve ölümünden sonra, her şeyi yapmak için kendime ayırdığım öncelikle, her zaman ve her şeyde kendimi sorumlu tuttum.

Sadece beni çocuğu gibi algılamasından değil, böyle bir şey mümkün değildi zaten, doğumumun

onda ve bende oluşturduğu özel sorumluluk duygusunun da dışında; ama kişiliğimizi, ruhsal durumumuzu, insani çizgimizi aynı doğrultuda görmekten kaynaklanan bir ayniyet.

Belki sadece bu. Ve sadece benim bakışımla, benim yorumum.

Benim doğduğum evde özellikle şiir, sürekli başvurulan, yardımı alınan ve okunan bir şeydi. Babaannem, kitaplığı olan ve bundan çok istifade eden, çocuklarını da kendisi gibi yetiştirmiş, malumâtlı bir kadındı. Elbette şiir kitapları da vardı, mesnevi tarzı hikâyeler de. Artık bir genç kız olan ablamı da, bildikleriyle bilgilendirmişti. (Bu oluşturmanın, ablamdaki köklerini, ölümünden önceki sağlıklı sayılabilecek döneminin, uzun, upuzun gece sohbetlerimizde daha çok fark ettim.

Bir konuşmamızda, büyük mezarlar yapmanın; insanın, hem yeryüzüne, hem de Rabb'ine karşı incitici bir anlam taşıyacağını, bu yüzden, ölürsem, çok mütevazı bir mezarımın olmasını vasiyet edeceğimi söyledim. Onun da aklına yatmış olmalı ki; çocuklarına öyle vasiyet ettiği için, mezarı, en sade mezarlardandır Barguzu mezarlığında).

Tüm bunların üzerine, annemin Nakşî-Kadirî köklerini de eklerseniz, ortaya müthiş bir şiirsel ortamın çıkacağını göreceksiniz. Bu ortam benim öğretmenim ve ustam oldu.

Çocukluğun, insanın oluşmasında nasıl bulutlardan müşekkel bir gökyüzü olduğu, göğün sütlü menekşe mavisinden, sütbeyaz atılı pamuk yığınlarından geçerek yeryüzünü tarassut ve tasarruf eden gözlerimizin gördüklerini anlamak, nasıl unutulmaz bir hafızanın nakşedilmesi anlamına geldiğinin bilincine varmak; anlaşıldığı andan itibaren çocukluğu kutsallaştırıyor.

Adını taşıdığım dedem *Hasannebizâde Hacı Cumali Ağa,* doğumumdan 6 yıl önce ölen, adını ilk doğacak erkek torununa miras bırakmış, çok etkilendiğim, çeşitli yaşlarda bu etkinin farkına vardığım, fark ettikçe, bundan da çok hoşnut olduğum, benzerliğimizden tad aldığım, hayran olunacak kadar sağlıklı bir biçimde gerçeğin tam ortasında yaşayan bir kişilik. Bunun içinde, çok genç yaşta çok büyük olayları yaşaması durumu da var. Bütün malını mülkünü 16 yaşında İzollu'da bırakıp, büyük ailesiyle, kardeşleri ve amcazadeleriyle Barguzu'ya göç etmek, orada yeniden mal mülk sahibi olmak az şey mi? Yemen'de yedi yıl savaşmak, o kargaşadan Rabb'imin lütfu ile sağ dönmek, şükredilesi bir kaderdir. İki kardeşini ve iki yeğenini birinci dünya savaşının o kargaşasında şehid verip, tek başına evine dönmek kolay değil. Bu hamdedilecek sabır, beraberinde birçok yeni sorumlulukla birlikte gelir ve dedemdeki çok güçlü gerçeklik algısını oluşturur. Belki, annem ve tarafındaki, tarikat ortamından oluşan bu hassasiyet, babam ve tarafındaki bu gerçekçilik tarafından dominant biçimde bastırılarak; bütün ailemizde belirgin bir biçimde görülmekte ve etkin bir biçimde ruhsal açıdan yaşamı dengelemektedir.

Babam, görünüşte, net bir biçimde yüzde yüz gerçek ve gerçekçi iken, hiç kimseyle paylaşmadığı derin ve gizemli bir duygusallığa sahipti. Yaşayan erkek kardeşi yoktu. Kız kardeşleri çok gençken vefat etmişlerdi. Babası, ben doğmadan ölmüş ve babamda onarılmaz bir boşluk bırakmıştı.

Hayatının en trajik olayı, lise öğrencisi olan ve sınıf arkadaşları tarafından bir matematik dehası olduğu söylenegelen, ağabeyi *Hasan Fehmi Efendi*'nin, nişanlı iken vefat etmesidir. Bu, babamın derûnunda hiç kabuk bağlamayan bir yaraydı ki, hep kanardı. Hiç söz etmediği, ayrıntıları zaman zaman annemden öğrendiğimiz bu genç ölüm, anlatıldığında veya susulup anıldığında, içimizdeki bir közü her daim harlandırmıştır. Amcanın kısacık ömrü, bana, çocukluktan itibaren nakledilen o küçücük hikâye de, beni çok etkilemiştir. (Ve kelebekleri, ölülerin ruhu ile açıklayan ruhanî format. Gece, çok büyük bir kelebek konmuşsa duvara, anneme göre, bu dedemin ruhuydu. Daha küçüğü babaannemin ruhu, bir küçüğü amcam, en küçüğü de Enver'in ruhuydu. Büyük kelebeklere neredeyse saygı gösterir, onların önünde hata yapmamaya çalışırdık. Onlar bizi sürekli tarassut eder, gözetlerdi. Küçük kelebeklereyse, sevgiyle, okşar gibi bakardık. Evimizin duvarları avluya açılan bir eyvan üzerindeydi. Ve yaz geceleri, kelebeklerimizle birlikte ölmüşü yaşayanı, çocuğu ve yetişkiniyle, büyük bir aile olarak bir arada, o güzelim mutluluğumuz ve avluda gümbür gümbür akan suyun müzikalitesine, ay ışığını katarak yaşardık.)

Bir de *Enver...*

Babamın, yanımızda ağlayamadığı için, ağlar gibi bir gülüşle anlattığı, iki buçuk yaşında ölen, o yaşında ata binebilen, çok kuvvetli, dilsiz hizmetkârın taklidini yapmakta usta, iki karış kuluncu olan efsane oğlu. Torunlarında umutla hep Enver'in özelliklerini aradı; zekâsını, kuvvetini, sempatikliğini...

Buldu mu? Sanmıyorum. Efsaneler tekrar etmez ve yerleri doldurulmaz. Çünkü efsaneler, gerçeğin yuvarlana yuvarlana kartopu gibi büyüdüğü, artık gerçekliğini kaybettiği bir durumdur.

O yüzden, sadece anlatıldığı zamanlarda var oldu Enver.

Benim şiirim, benim ustam, benim söylediklerimin kökenleri, ailemin genetiğine işlemiş, DNA'larına çizilmiş olan bu haritadan ibaret değil tabii.

Bunlar hatırladıklarım.

Ailemden tevarüs ettiklerimin tamamını da anlatmadım. *Abdullah Fahrî Baba*'dan (1864-1908) söz etmeden, bu sayfayı kapatmak mümkün değil elbette. Şiirleri, Nakşî-Kadirî zikirlerinde okunan, 44 yaşında vefat etmiş, dedemin hem kayınpederi, hem de şeyhi... Ölümünden sonra, şair Çırmıktılı Sabrî Efendi tarafından söylenen ve kendisi de şeyh/ve şair olan bu büyük dedemin mezar taşına nakşedilen şiir şöyledir:

Ya Allah Bismillah
Ya Muhammed

Sana rahmet ede Allah, Fahrî
Şefî ola Resulullah, Fahrî

Tevâzuyla bu dehr-i fenâda
Ederdi daim zikrullah, Fahrî

Riyazette, hamiyette, fazilette birsin
Ederdi adâullah eyvallah, Fahrî

Ahirette eyvan-ı Osman'a hemşîn
Müjdeler Ömer-ül Faruk sana, Fahrî

Sekiz cennetten avn û bereket
Mustafa ola hemrâh, Fahrî

Bu, genç ölen şeyhin, zarif şiirleri var. Kitabını, bir yakınımız derledi ve yayınladı.

"Gözümün yaşı
Eritir taşı"
gibi yakıcı mısralar var şiirinde.

b.

Gelelim İzollu'ya...

Malatya'ya...

Barguzu'ya...

c.

Dedem on altı, babaannem beş yaşında imiş İzollu, *Bent Köyü, Daricevan Mezrası*'nı ve Pirot'ta altmış bin dönüm civarında olduğu söylenen büyük arazileri bırakıp Barguzu'ya yerleşildiğinde. Sebep; tahmin ettiğiniz gibi kan davası… Azîz, Hakîm ve Şanlı Kur'an'ı okuduğumuzda, Yüce Rabb'imizin, adam öldürmeye nasıl hışımlandığını anladığımızda, hele de *Habil*'in, *Kabil*'e dönüp, *"Beni öldürmek için elini kaldırsan bile, ben, seni öldürmek için elimi kaldırmayacağım"* biçimindeki sözünün künhünü anladıktan sonra, bir insanı öldürmek veya kan davasının içinde olmak, akıl almaz bir sapkınlık.

Ölünceye kadar İzollu'yu sayıklamış babaannem. Dedem gider gelirmiş Barguzu'dan İzollu'ya... Görüştüğü dostları, orada kalan akrabaları da varmış. Babaannem ve Dedem, amcazade olduklarından, aynı ailenin ve aynı toprağın bağlıları olarak yaşamışlar.

Yıllar sonra, önce, minicik bir zaman parçasında Elazığ'dan Malatya'ya bir düğün alayında, amcalarımızdan birinin *(Şükreddin Akın Amca)* bütün alayı durdurup, özellikle biz gençlere; "İşte bizim asıl memleketimiz İzollu burası!" dediğinde on beş yaşlarındaydım. Sonra Topraksu'da başmühendis olduğum günler...

Sanki sıla hasretiyle giderdim dağlarla Fırat arasına özgürce yayılmış, benim, her zaman çok sevdiğim büyük ailemin yerleşik olduğu güzel ülkeme, İzollu'ya...

Şiirin yeterince bilinmesi, büyük çapta şairin girift olan ruhunun dolambaçlı yollarının yeterince bilinmesine, keşfedilmesine bağlı. Bu keşfin yol haritası ise ailesinde ve çocukluğunda gizli belki.

Ve Malatya…

Bir bütün halinde hatırlamıyorum.

Şehre ait üç görüntü, belleğimin dolu savağının açılan kapaklarından, ilk kez dökülen…

Küçük bir çocuk, belki hatırlama çağlarında bile değil, belki sonradan anlatılanları yaşadıklarından hatırında kalanlar zannediyor.

Bir yaz günü…

1955 olsun mu? Olsun. Yani kuvvetle muhtemel.

Tren istasyonu, şehrin kimliğinin dışında bir oluşum. Kadınlar fazlasıyla (hayır, günaha giriyorlar, değil) modern. Belki, biraz Türk filmlerindeki İstanbul kadınları gibi. Bizim kadınlarımıza; analarımıza, bacılarımıza, komşularımıza benzemedikleri bir gerçek.

Bizim kadınlarımıza benzemediklerini, o çok

çocuk halimle bile, hatırımda tutabiliyorum. Karşı komşumuzun oğluyla, istasyona gitmeye karar vermişiz ve gitmişiz.

Sıcak mı sıcak, bir yaz günü. Muhtemelen öğle üzeri. Nasıl gittik en az yedi, sekiz kilometrelik yolu, fazla hatırlamıyorum. Annemle, arkadaşımın ablası araya sora bizi istasyonda buldu. Nasıl gittik, nasıl buldular? Onu da bilmiyorum. Aklımda o kadınlar, o kızlar kaldı: Bize benzemiyorlardı.

İkinci fotoğraf, belki daha da eski.

Sinemada; yazlık sinema olduğunu şimdi anlıyorum. Gece ve annem, babam da yanımda. Dağ gibi bir trenin, hızla üstümüze geldiğini görüyorum. Kimse korkmuyor. Anlama(ma)ya çalışıyorum. Karmakarışık.

Üçüncü resim daha berbat.

Şehir kesinlikle çok kötü, çocuklar için. İnsanın kafasını karıştıracak kadar kalabalık. Kalabalığa karışmış yürürken, siz hiçbir şey görmüyorsunuz. Sadece insanların ayakları ve biraz da elleri… O kadar.

Biraz da babanızın yanınızda oluşunun güven duygusu. Kafa karışıklığı başladığı anda, yanlışlar da uç veriyor. Önce babanızı gözden kaybediyorsunuz, sonra bulduğunuzu sanıyorsunuz, onun babanız olmadığını anladığınızda, birdenbire yok oluş duygusu, güvensizlik, biraz da panik…

Ve yitip gidiyorsunuz.

Bir sürü ayak-bacak arasında kayboluyorsunuz.

İnsanların kişiliğini ve kimliğini belirleyen her şey sizden uzakta. Özellikle yüzler ve gözler… Görmüyorsunuz. Kayboluyorsunuz. Nüfusu kaçtır ki o yıllarda Malatya'nın? İrice bir köy belki. Yitmekle eşdeğer çocukluk. Neden? Niçin çocuklar yitiyor öncelikle? Hiç ilgileri olmayan meselelerde bile; savaşlarda, kargaşada, kavgalarda… Ve şehrin beni yitirmiş olması, dağa vurmuş bir ceylânın, uçuruma çakılması gibi, yarım kalmış, netleşip bitmemiş bir şiirin başlangıcı oldu.

Ne denir? Şanssızlık… Belki de şanslı bir şanssızlık. Şiir de bu zaten.

Barguzu'nun yitişi olarak anladım ilk kez şehre, Malatya'ya gidişi. Sonraları farkına varıyor olsam bile, İzollu'nun yitişi veya yitirilişiydi aslında *Barguzu*'da olmak.

Yitirişler ve yitmeler üzerine kurulu bir toprak kayması benimki.

Barguzu, şiirimi balyalayıp istifleyen, ihtiyaç oldukça kullandıran, iyiyi kötüden, güzeli çirkinden, kadim olanı köpükten, tazeyi çürükten ayıran hassasiyet. Şiirimin hem membaı, hem mansabı olan, ömrümün bereketi…

Uçsuz bucaksız çocukluğum: Barguzu…

Barguzu nedir?

Kente çok yakın bir köy, bir banliyö.

Aslında, Süryanice adı *Deyr-i Mesih* olan, söylene söylene Derme şekline dönüşmüş, bir saniyede bir buçuk metreküp su akıtan bir büyük dere, belki küçük bir ırmak. Çok zor hatırladığım dönemlerinde toprak kanalda aktığı için, topoğrafyaya göre yer yer çok hızlı, bazen da bir göl kadar durgundu. Suyun kaynağı *Kündübek*'te, Pınarbaşı denilen yerde. Bütün ulu sular gibi yerden kaynıyor. Mesela Munzur da öyle… Aynı yapıdaki kayalardan ak köpüklü sular olarak kaynıyor, aynı biçimde. *Kündübek, Çırmıktı, Kileyk*'ten sonra benim çocukluk ülkeme, Barguzu'ya geliyor. Bizim, suya dair tüm bilgilerimizi yenileyip ve bize unutulmaz bir çocukluk bahşedip, kendini *Tecde*'ye, *Banazı*'ya, *Malatya*'ya, *Aşağı Şeher*'e kadar bırakıyor.

Daha sonra Alman Genelkurmay Başkanı olacak *Mareşal Moltke*, yüzbaşıyken, 1837'de haritalar çizmek için görevli bulunduğu Malatya'da, Derme'yi anlatıyor. Çok da içten, severek anlatıyor.

Sanki bir kadını, çok güzel bir kızı anlatıyor.

Bazen, bakmaya kıyılmayacak güzellikte bir çocuğu, bazen da aslan gibi bir delikanlıyı anlatıyor.

İlmince ve usulünce ihtiyarlayan, kadın olsun erkek olsun, bir güzel insanı anlatıyor, Malatya'yı anlattıkça şevkleniyor, coşuyor, âkîl bir adam oluyor; durmuş, oturmuş, anlatıyor Malatya'yı…

Fırat'ı, Derme'yi, Tohma'yı anlatıyor. Sürgü tarafını, karlı dağları anlatıyor. Malatyalıların zarafetinden söz ediyor. Kendisi, sağlık yürüyüşleri yaparken, atı olan atını, eşeği olan eşeğini çekip, "Kerem et, gözüm!" demelerindeki içtenliği ve kibarlığı naklediyor sayfalar dolusu.

Ya Malatya'nın doğal güzelliğini… Anlata, anlata bitiremiyor. Her şeyi Derme'ye bağlayarak…

Suyun yüksekten tutulup, çok uygun bir meyille, sulayabileceği her yeri sulamasındaki bilimsel değere dikkat çekiyor. Bir de tespit: Suyun üst yanı çöl, alt tarafı cennet. Bu cennetin bütün ayrıntılarını tatlı tatlı anlatıyor Moltke.

Mademki, lâfı Malatya'ya getirdik, açın Arif Nihat Asya rahmetlinin rubailerini. Benim sözünü ettiğim yerlerin sıkça geçtiği, güzelliklerin vurgulandığı bir doğayı, mısralara yüklüyor Malatya Lisesi'nin çok sevilen şair müdürü…

İki kişiden söz etmeden, Niyazî-i Mısrî ve Evliya

Çelebi'den bahsetmeden bu konu bitmez. Biz dahi öyle yapalım.

Asbuzu, şimdiki Malatya'nın eski adıdır ve yazlık şehirdir. İşte Niyazî hemşerim, Asbuzu'yu anlatıyor. Hem de ne anlatmak… İlla ki okumalı. Hem de Evliya Çelebi ile birlikte. Birisinin gezi notları olarak anlattıkları, digerinde ciğer yakan bir şiir oluyor.

Asbuzu

Bârekallah gülsitan-ı bülbülândır Azbuzu
Cenneti tezkir ader âlî-mekândır Azbuzu

Mu'tedil âb u hevâ hem müctemi' envâ-ı zevk
Mecmu-ı bezm-i sefâ-yı ârifândır Azbuzu

Âb-ı hayvanı beğenmez hasletindendir Mesih
Aktığınca sanki bir ruh-ı revândır Azbuzu

Came-i hadrasın eyyam-ı rebi'de kim geyer
Şüphesiz menzil-gehi Hızr-ı zamandır Azbuzu

Her taraf pür meyve-i şirin leb-i dildâr misâl
Yeşil atlatla donanmış nev-civândır Azbuzu

Bimidat elması üzre nakş olur ebyat-ı sürh
Lâcerem sün'e Huda'ya bir beyandır Azbuzu

Ol sebepten ehli pür-akl ü zekâ vü ma'firet
Mahzen-i ehl-i ulûm ü kâmilândır Azbuzu

"Cenneti min tahtıhel enhârı tecri" dense hûb
"Hâzihi cenati adnin"den nişândır Azbuzu

Ey Niyazî ger dokunmasaydı hiç dâd-ı fenâ
Kim demezdi ana firdevs-i cinândır Azbuzu

(Niyazî-i Mısrî Divanından)

Bilerek en sona bıraktım *Kemal Tahir*'i…

Malatya mahpus damında yatmış, hem de daha sonraları, bu konuda uzun sohbetler edeceğim *Mazmanoğlu Hacı Abdullah* kabadayısı ile. Bu mahpusluktan iki roman çıktı: Namuscular ve Karılar Koğuşu. Bir bakıma Malatya'nın ve Malatyalının kesitini çıkarmış...

Lise yıllarınızdan başlayıp günümüze doğru bir yolculuk planlarken kısa bir otobiyografinizi anlatacağınızı hesaba katmamıştım. Bu iyi de oldu. Bu vesile ile şiir damarlarınızın köklerine indiniz ama burada bitmedi. Ortaokul ya da lise yıllarınızda şiirle nasıl tanıştınız? Şiirle nasıl bir bağ kurdunuz ki siz şiiri, şiir sizi bırakmadı?

Ortaokul ve lise yıllarında şiirle ilgim, daha çok kişisel çabalarımın sonucu olarak gündemime girdi. Ancak bazı öğretmenlerimin üzerimdeki gayretini ve hakkını da teslim etmek isterim. Özellikle ortaokul yıllarımda Türkçe öğretmenim *Fatma Layık,* Edebiyat zevkimin oluşmasında öncü bir çaba göstermiştir. O dönemde kompozisyon diye bir ders vardı. O derste bir arkadaşımızın fiziki ve ruhi portresini yazmamızı isterdi. Bir bakıma sınav sorusu olarak belirledi ve benim yazdığım yazıyı çok beğendiği için bütün sınıflarda okudu. Şimdi başka bir şeyi de hatırladım. Bu okulların kişilik oluşumunda ve yönlendirmede önemli bir fonksiyonu olacağını da göstermektedir. İlkokul 2. sınıftayken 3. sınıf ile birlikte aynı sınıfta öğrenim görüyorduk. Tahrir diye bir ders vardı bugünkü kompozisyon dersi yerine geçen bir yapıdaydı. Şimdi hatırladım konuşurken hatırlamış oldum. O derste hem 2. hem de 3. sınıfın en iyi öğrencisi bendim; üstelik ben, beş yaşında ilkokula başlamıştım ve bu nedenle de sekiz, dokuz ve on yaşındaki arkadaşlarla birlikte okuyorduk ve onların da birçoğunun tahririne ben yazıyordum. Bana yazdırıyorlardı, çünkü öğretmen benim yazdığım tahriri çok beğeniyor, takdir ediyor, bunu da her fırsat açıkça söylüyordu.

İlkokul ve ortaokul bu biçimde aktı gitti.

Lise 1. Sınıfta *Adile Türkmen* adında bir edebiyat öğretmenimiz vardı ve yine benim yazdığım bir kompozisyonu çok beğendiği için okulun çıkardığı *Yeni Adım* adındaki aylık sanat dergisinde yayınladı. Eğer hocamın bu gayreti olmasaydı, benim okul dergisine yazı vermek gibi bir niyetim olmazdı. Ama Hocam bunu sağladı ve dergide adımı görünce çok büyük bir mutluluk duydum, çünkü o güne kadar ismim öyle bir dergide, kapakta yayınlanmamıştı. Daha sonraki yıllarda, biz de, bir veya iki sayı çıkan dergiler çıkardık ya da başka bir arkadaşımız yine bizim sınıftan *Zülfikar Sezen*'in çıkardığı *Dal* diye bir dergi vardı, onda yazdık. Benimle birlikte birçok arkadaş da o dergide yazı yazdı, şiir yayınladı. Bu arada edebiyat ve kompozisyondan hep yüksek notlar aldım. Mesela lise sonda karnemde edebiyat 10 kompozisyon da 10 idi. Bunları çok önemli saymamakla beraber, kayda değer buluyorum. Ama asıl önemli olan İstanbul ve Ankara'da

yayınlanan sanat dergilerinde şiirlerimin yer bulması oldu. Bunlardan *Hareket dergisi, Defne dergisi* gibi bugün de önemli olduğunu düşündüğüm dergileri sayabilirim. Daha sonra, yine büyük bir şans olarak gördüğüm, *Erzurum Üniversitesi'nde Ziraat Fakültesi*'ni okumak gibi bir durum oluşmuştu. Erzurum Üniversitesi Ziraat Fakültesi çok güçlü öğretim elemanları tarafından yürütülen bir sisteme sahipti. Ama Edebiyat Fakültesi de, hem çok güçlü öğretim elemanları, hem de misafir öğretim üyeleri tarafından takviye edilen, harika bir öğrenim kurumuydu. Fakülte dışında da sözümüz, sohbetimiz vardı. Özellikle bir arkadaşımızın kurduğu, birçok arkadaşımızın sahiplendiği *Emrah Kitabevi,* bir toplanma merkeziydi. Üniversitenin edebiyat, sosyoloji, tıp, ziraat ve diğer dallardaki öğretim elemanlarının, mutlaka gün içerisinde uğrayıp, Türkiye ve dünya ile ilgili konuları konuştukları bir mekândı. Onunla beraber, Erzurum'da öğrenciler tarafından yayınlanan dergiler de vardı ve bu dergilerin bazısına katkı sağlıyordum. *Anadolu Fikir Kulübü* adında, daha çok sinema kulübü içeriğinde olan, *Hareket Dergisi* ile irtibatlı bir topluluğumuz vardı. İstanbul'dan arkadaşlarımız, bir bakıma klasik olmuş filmleri gönderirlerdi ve biz onları Ziraat Fakültesi amfisinde öğrencilere izletirdik. Hatta filmden önce ve sonra, bir açık oturum düzenlenir, film üzerine konuşmalar yapılırdı. Böylesine kültürel ağırlıklı bir ortam, elbette ki, bizleri edebiyatla ve edebiyatın Türkiye ve dünyadaki konularıyla meşgul olmaya itti. Öyle ki, edebiyatla ilgisi olmayan arkadaşlar bile, sanat dergilerini takip ederler, bizim yazdığımız yazıları, söylediğimiz şiirleri bulur ve bizimle bunlar üzerinde konuşurlardı. Ayrıca çok kalabalık şiir toplantıları da yapılırdı. Erzurum bizim için hem ulusal, hem uluslararası çapta fikir ve sanat dünyası ile tanıştığımız, konuştuğumuz bir mekândı. Bu ortamda, üniversite döneminde, özellikle İstanbul'da yayınlanan dergilerle daha içli dışlı olduk. Tabii ki başka illerde yayınlanan dergiler ile de temasımız vardı. Mesela ben bunlardan Eskişehir'de yayınlanan Deneme Dergisi'ni çok değerli bulduğumu burada tekrar belirtmek isterim.

Bir noktayı daha belirtmekte fayda var: Talebe cemiyetlerindeki yoğun, özgün ve şevkle çalışmamın da üzerinde durmalıyız. Üniversitenin ikinci yılında, *TMTF* (Türkiye Milli Talebe Federasyonu) Ziraat Fakültesi Talebe Cemiyeti yönetim kurulu üyeliğine, çok çekişmeli bir seçim sonucunda seçildim. Cemiyetin Genel Sekreterliği'ni yaptım. Ayrıca, *MTTB* (Milli Türk Talebe Birliği) Ziraat Fakültesi Talebe Derneği yönetim kurulu üyeliğine de seçilmiştim.

Dönem, 1967/1972 arası yıllarda öğrencilik…

O meşhur *68 Kuşağı* denilen yangının tam ortasındayız. Gözü kapalı bir terör ortamı, bir şiddet meydanı, patlamaya hazır bomba.

Gün geçmiyor ki, alışılmadık bir olayla karşılaşmayalım. Boykotlar, işgaller, çatışmalar, kapışmalar, toplantı basmalar veya düzenlediğimiz toplantıların basılması artık alışılmış olaylardandı. Adam öldürmeler, yaralamalar, kavgalar, amfinin önünde kendini yakmalar; hâsılı dönemin özelliği olan her şey, yaşamımızın bir parçasıydı.

Erzurum'da üniversite yerleşkesi, o zaman şehir dışındaydı. Şimdi artık şehirle birleşmiş. Hemen hemen bütün öğrenciler, yerleşke içindeki yurtlarda kalırdı. O nedenle, karşıt gruplar iç içe yaşamak zorundaydı. Özellikle yurtta, et tırnak gibi bir aradaydık. Mesela, kaldığımız odanın birkaç oda ilerisinde Deniz Gezmiş'le birlikte Gemerek'te yakalanan, bizim fakültede bir alt sınıftan bir arkadaş vardı. Bir ara kaldığım bir odada, sonraları, Nurhak Dağları'nda liderlerden biri olarak yakalanan Tuncer adında bir arkadaşla yan yana yataklarda yatıyorduk.

Karşıt gruplardan olmamıza rağmen, birbirimize karşı centilmence davranır, hiçbir kabalığa meydan vermezdik. Sanırım sonraları Sinan Cemgil ile Adıyaman Gölbaşı'nda öldürülen Kadir Manga da bizim yurtta kalırdı. Yaşadığı olayların tersine, çok naif bir görünümü vardı. Abisi Doç. Dr. İbrahim Manga da, Fitotekni (Bitki besleme tekniği) bölümü hocalarımızdandı.

Erzurum'da benim çok hoşuma giden bir şey vardı. Bu da, yerel kültürle fazlasıyla yakın olmamız ve özellikle Doğu ve Güneydoğu bölgesinden gelen arkadaşlarımız vasıtasıyla yerel kültür hâkimiyetimizin derinleşerek artmasıydı. Kaldı ki Karadeniz şehirlerinden de yoğun bir talebe sirkülâsyonu vardı. Ayrıca İstanbul'dan Ankara'dan Ege'den ve Güney'den Mersin-Adana'dan gelen arkadaşlarımız da vardı. Onlarla, daha çok kültürel bir altyapı oluşturup, onun üzerine sanat meseleleriyle birlikte, Türkiye ve dünya sorunlarını ekleyip, tartışmaya başlardık. Türkiye ve dünyadaki sanatsal sorunları da, gündemimize almış olurduk böylece.

Hem öğrenci olayları, hem de sanatsal faaliyetler bağlamında, şimdi ölmüş olan arkadaşlarımı, can dostlarımı tek tek anmak isterim: Sivrihisarlı *Şükrü Şamdan*'ı, Kastamonulu *Nevzat Şeker*'i, Maraşlı *Mustafa Sarıçiçek*'i, Kayserili *Dr. Yalçın Özer*'i, Erzurumlu *Prof. Dr. Sıtkı Aras*'ı…

Ve Samsunlu *Şair Naci*'yi; *A. Naci Yüksel*'i…

Cümlesine rahmetiyle muamele eylesin Rabb'im.

Şimdi, bir ayraç açıyorum…

"Andolsun Aşka/Bütün Şiirler, şiirlerinizi topladığınız son kitabınız. Şiirleriniz, İngilizceye de tercüme edildi. Birçok ödül aldınız. Malcolm X için şiir yazdınız. Başarılı bir şiir hayatınız var. Biraz da bu pencereden baktığınızda neler söylemek istersiniz? (Bir yılı aşkın bir süre önce sorulan soruya verilen cevaptır. Binlerce yıllık bir karakteri çizdiği ve iktidarlar ile sanatçılar arasındaki derin yarılmayı temsil ettiği için hâlâ güncel, hâlâ canlı, hâlâ diri…)

Şiirde başarılı olmak, ya da olmamak, hele de günümüzde, büyük çapta ilişkilerin, hatta reklama kadar uzanan bir profesyonelliğin sonucudur. Bu gün birçok etkenin oluşturduğu bu ortam, bir durum çıkarır ortaya. Yarın gün geçer, zaman eledikçe eler, çoğu toz olur dökülür, bir tutam söz kalır geriye. İşte bu bir tutam sözdür insanoğlunun yarasının merhemi ve o yerini bulduğu zaman, söz de amacına ulaşmış olur.

Bazı şairler, sözlerinin tarih karşısında bir değeri olmadığını bildikleri halde, tanınıp bilinmek, geniş kitleler tarafından okunmak isterler. Bunun için çırpınıp dururlar. Kısmen başarırlar da. Türkiye için konuşuyorum, şiirlerinin okul kitaplarına girmesini isterler; gazetelerin, vakıfların ödüllerinden tutun da cumhurbaşkanlığının verdiği ödüllere kadar, tanınma yollarına birer "bellilik/işaret" koyarlar, sonunda, bir süre için tanınırlar da.

Bu şiir denilen meret öylesine bir beladır ki, tanınmak için çırpınanların şiiri, o şöhret delisinin ömrü ile sınırlıdır. Ölünce, balonu şişiren nefes de ortadan kalkacağı için sönüp giderler.

Bununla, şunu söylemek istiyorum: Bu bir yöntemdir, bir dünyayı algılama biçimidir, yaşama bakış tarzıdır. Sonuç da verir. Şiirleriniz, geniş kitlelerce bilinir, size itibar zannettiğiniz şeyi kazandırır, daha da önemlisi, para/lar da kazanırsınız bundan ötürü. Ama anlıktır, geçicidir, temelsizdir.

Şiirin kelimeye, sese dayalı formu, bir milletin yüreğinde bulunan, yüzyıllardan süzüle süzüle gelen anlamlı ahengi oluşturur. Bu has şiirdir.

Has şiirin hiçbir bileşeni yoktur yürekten başka, zamanın karşısında sağlamdır, dayanıklıdır. Aksine güç kazanarak çıkar yılların yıpratma tezinden. Zaman, aşındırmaktan ziyade parlatır has şiiri. Tozundan toprağından arındırır. Saf cevher olarak gönüllere nakşeder.

Neden söz ediyorum? Geriye dönüp baktığınızda, beş yüz yıllık, bin yıllık, binlerce yıllık bir zaman diliminde, şiir olarak neler görüyorsanız, işte ondan söz ediyorum. Kalanlar onlardır. Has şiirin genetiği değişmez. Binlerce yıllık buğday tohumları gibi, duldalarda büyüyüp dururlar. İnsanlar, onlardan haberlidir veya değildir, fark etmez. O, insanoğlunun kendi yitiğidir, kendi kaybıdır. Şiirin değil.

Ararsa bulur.

Türkiye'ye gelince…

Çok uzun zamandan beri kopardı Türkiye kültürle olan bağını. Ortalarda dolaşanların, balon ve baloncuklar olduğunu biliyoruz. Koşuşturanlar, el ayak öpenler, etek yalayanlar olduğunu biliyoruz. Bir söz, bir görüntü, bir davranış yetiyor kendini ele vermeye. Bu da geçer yahu, diyenler var. Bence önemli de değil. Geçmese, bin yıl sürse de olur, tıpkı yirmi sekiz şubat gibi.

Kötü adamdan, iyi şiir sadır olmaz hâsılı.

Ağırlıkça kötü olan toplumun şiiri de, eh, kendisi gibidir…

Aklıma, özellikle ceddimiz Osmanlı'da ve Avrupa'nın oturmuş toplumlarında, şiirle alâkalı işlerin nasıl yürüdüğü geliyor.

Bir de, herhangi bir gün bizim ülkemizde yayınlanan gazeteleri okuyun, televizyonlara bakın, sonra biraz da Kur'an-ı Kerîm'den birkaç âyet okuyup, anlamı üzerine düşünün, ne demek istediğimi anlarsınız.

Çok çeşitli dergilerde şiirleriniz yayınlandı. Bu anlamda şiirinizin beslendiği kaynak ya da şiir anlayışınızı etkileyen unsurlar nelerdir?

Şiir anlayışım, delikanlılık üzerine kuruludur.

Şair var ki bir kurumu da aşan heybeti vardır, öyle kurumlar da vardır ki, o şairin tırnağı etmez.

Adam var ki, dünyaya tenezzül etmez. Adam var ki, akbabalar gibi çöplüklerde eşelenir.

Bütün bu söylediklerimle, haşa, kendimie bir sınır çizmiyorum, bir faikıyet belirlemiyorum. Sadece, işin kuralını ortaya koymaya çalışıyorum.

Pir Sultan Abdal'a bakarsan; "Giden âdil beyler, kalan avamdır". Bizim sözümüzün kantarı, âdil beyleredir, delikanlı olanadır, delikanlılığadır.

Ayracı kapatıyorum.

● Nâbi Avcı

Elli Yıldır Şiirle...

"Koşuyu albenisi olan at bitirmeli."
Cumali Ünaldı, *"Yosunlu Heykeller Hüznü"*. Deneme Sayı: 4. Temmuz 1971.

"Kurt geldi, kuş geldi söylevime de Yusuf gelmedi
Yusuf, -yalnızca- satılmalara eyvallah demedi."
Cumali Ünaldı, *"Öfke"* Deneme Sayı: 5. Ağustos 1971.

"Sıfır kilometredeyim / en doğal duruşun /
dumanlar birdenbire dağılıyor…"
Cumali Ünaldı, *"Özlem"* Deneme Sayı: 6. Eylül 1971.

1971: Demek ki Cumali Ünaldı ile ilk gençlik yıllarımızda başlayan şiir dostluğumuz elli yılı devirmiş.
Elli yıl.
Çatışmalar, vuruşmalar, darbeler, grevler, mitingler, sınavlar, boykotlar, işe girmeler, işten çıkmalar, dergiler, gazeteler, memuriyetler, askerlikler, gurbetler, nişanlar, nikâhlar, çocuklar, torunlar… arasında şiirle başlayan, şiirle devam eden dostlukların da hikâyesi.
Biraz önce telefonla görüştük.
Elli yıldır yapageldiğimiz gibi, şiirle başlayıp şiirle bitti konuşmamız.
"Hatırlıyor musun?" dedi, "hava nasıl sıcaktı. O sıcak havada belki iki saat, belki üç saat, Ankara sokaklarında şiirler okuyarak, şiir konuşarak dolaşmıştık… Sen, ben, bir de Ahmet… O günü hiç unutmadım…"
Öyleydi.
Bizim gençliğimizde daha çok şiir vardı.
Şiir okunan kahveler, şiir okunan kitapçılar, şiir okunan sokaklar vardı.
Dergiler vardı.
/Bak şimdi " kahveler, dergiler" deyince aklıma geldi: Yıllar önce.. Duydum ki Ersin sigarayı bırakmış. Önce inanamadım. İyi tiryakiydi çünkü.. "Nasıl oldu da bırakabildin?" diye sorunca, bak ne dedi: "Bırak abi ya… Ne eski kahveler, ne eski dergiler, ne de eski sigaralar kaldı… Hem biliyorsun, Sartre da öldü…"/
Evet, artık o kahveler, o dergiler, o sokaklar yok…
Ama şiire meraklı uzun yol şoförlerinin kamyonlarının arkasına yazdıkları gibi:
"Yol biter, dostluk bâkî…"

● Mehmet Aycı*

Aynadaki Yusuf

Tazeliklerin adamı…

Taze aşkların, taze acıların, taze sızıların… Hayatın bir tazelik olduğunu, her dem yeniden yaratıldığımızın, yeniden doğduğumuzun, bu doğumla birlikte aşklarımızın, acılarımızın, acıyla tanımlanmayacak sızılarımızın da yeniden doğduğun farkında… Sol kolunda görünmez bir doğan taşıyormuş gibi müteyakkız.

Görünüp kaybolanlardan değil… Kaybolup görünenlerden de değil… Varlığı yeryüzünde bir mühür gibi… Ondan hiç tanımadığı, bilmediği insanların meclisine dâhil olduğunda bile görünme kaygısı taşımasına gerek yok; bir daha unutulmayacak bir iz bırakıp öyle geçiyor. Saçları düzgün ve taralı… Tıraşlı… Üstü başı temiz ve düzgün… Gönlünün, vicdanının, kalbinin de üstü başı düzgün, tıraşlı ve saçları taralı…

Muğlâk ve muhal sözcüklerini utandıracak bir zihin berraklığına sahip… Karanlıksa zifirisine, uçurumsa en derinine, kuyuysa en yılanlısına, yıkandığı ırmağın en sert ve en soğuk akanına karşı cesur ve sözle savaşmayı seviyor. Sözle sevişmeyi de…

Allah'ın harflerine, Allah'ın ayetlerine, Allah'ın kitabına, Allah'ın kendi bedenine üflediği ruha sığınıyor kendi sözleri tükendiğinde… Her sabah kuşlar uyanmadan Mushaf'tan ayetler okuyor kuşları ve günü karşılamaya…

Yakışan bir öfkesi var. Sadağı kelimelerden ve söz oklarının ucunu diliyle sivrilterek yeryüzünün zalimlerine, kendini beğenmişlerine, sömürücülerine, kendi halinde olanların, sömürülenlerin, ezilenlerin, ekmeği elinden alınanların safından ok atıyor. Ustalığından memnun…

Kendini de beğeniyor ayrıca… Rahatsız etmeyen bir benciliği var. Bencilliği ise nerede durduğuna, nereden baktığına göre değişiyor; halife olduğunun bilincinde…

O eski kıssalardaki kavimlerin, kıssalarda ima edilen başka kavimlerin, o kıssalarda yaşananları yaşayan ancak helak olmayan günümüz kavimlerinin kader çizgileri arasında dolaşırken de eskimiyor ve eskitmiyor; bu haliyle de tazelikler adamı…

Eli toprağa değdiğinde ürperip tekbir getirenlerden… Elini de toprak olarak görüyor çünkü…

Yağız bir gülümsemesi var. Giydirilmiş değil, kendiliğinden, fıtri… Kırçıl saçları ve kırçıl bıyıkları da yağız gülümsüyor. Rüyasında yağız bir "Aşkar"a, ruh akrabası olan Battal Gazi'den gizli binip Battal Gazi coğrafyasında at koşturuyor.

Cehri… Tevarüs edilmiş bir Kadiriliği var. Yürüyüşü birçok sesli ve tek anlamlı bir zikri andırıyor.

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu bu…

İkinci soyadıyla Soyadı Kanunu'nun amansız muhaliflerinden…

Şiiriyle bütün kanunların…

Ziraat Mühendisi… Türkiye'nin tarım meselesine kafa yoranlardan…

Şair… Cennette bir kez olsun Malcolm X ile bahçe gezisine çıkmayı umanlardan…

Çerağ, Bir Gecenin Şiiri, Kendini Yusuf Gören, Kalbim Ey Divane, Andolsun Aşka, sağ omzundaki melek tarafından deftere işlendi.

Gün kurusunu seviyor.

Yüzü Lut'un çıkışını izleyen o iki kişiden birinin yüzü…

Buruk ve sevinçli…

Böyle biliriz.

*Şair Yazar

● Mehmet Aycı*

‘Kişneyen Bir Baharken…’

Tanrı’nın şaire doğru/doğrudan yönelmesinin, şairi muhatap almasının şairce anlaşılması ve şairin buna karşılık kendi durumun/duruşunu bir yakarış olarak Tanrı’ya doğru/doğrudan yöneltmesi nasıl (bir) bütünlüklü/bütünlükte şiire dönüşebilir? Cumali Ünaldı Hasannebioğlu’nun “Münacat” şiiri, bu bütünlükte bir münacattır.

Türk Şiiri münacat bakımından zengin bir şiirdir. Klasik dönemde hemen her şairimizin en az bir münacat denemesi vardır ve şiir geleneğimiz içerisinde münacat yazmak/söylemek bir gelenek içi gelenek oluşturmaktadır. Bu geleneğin modern şiirimizde de dil ve biçem olarak yenilenerek sürdüğünü görüyoruz. Hasannebioğlu modern şiirimizde münacat yazan şairlerimizden biridir ve onun münacatı, birkaç ikilikten oluşmasına rağmen, içeriğiyle, göndermeleriyle İslam’ın varlık ve evren anlayışını da içkin bir karakter arz etmektedir. Şiirde ayrıca şairin kendi varlığını sunması, sunarken bile arınarak –erir redifine dikkat-, cismi varlığını yüreğiyle birleyerek sunması bu bütünlükte başka örneğine rastlamadığımız bir sunmadır. Bu yönüyle şairin bu şiiri klasik şiirimizdeki münacatlardan ayrılarak özgünleşmektedir.

Şairin kendini sunması, eriyerek bir sunmadır. Bu erime çok yönlüdür; öznenin bilinçli olarak kendisini sunmaya hazırlaması, kendi içindeki evrenin –yürek vurgusu-, kendi dışındaki evrenle aynılaşarak şairi sunması, şairin kendi sözünün Tanrı sözü yalınlığına ulaşmak için tortularını eritmesi iç içe, oylumlu bir bütünlük oluşturmaktadır.

Öyle ki, mevsimlerin, doğal döngülerin erimesinden, su, toprak, hava ve ateşin erimesine; bütün bunların şairin sözünde erimesine, eriyip başka bir söz olarak yakarışa dönüşmesine, bu yakarışın “başka bir toprakta” gövermesi umuduna; bütün bunların bir kaç dizede muazzam bir örüntü oluşturmasına şairin sadece bu şiirinde rastlıyoruz.

Şair Tanrı’yla yüz yüze olmak ümidini, onunla yüz yüzeymiş gibicesine, dünyaya tutunan yüzünü ancak “erimekle” dünyadan kurtarabileceğini bilerek taze tutuyor. Yüzün özgünlüğü ve özneliği çok çağrışımlı olarak, yüz zikredilmeden şiire siniyor. Esasında Tanrı’ya yüzü olmak için iradesi dışında bir eriyerek arınmadan bahsedebiliriz burada.

Şiirdeki erime kaybolma değil, arınma. Daha karşılaşmadan, yüz yüze gelmeden bir yüzleşme hazırlığı olarak şair, münacatıyla kendi varlığına, evrenden, eşyadan yahut kendisinden sinen tortuları eriterek, bir kutsal terleme ayininden çıkarcasına Tanrı’nın huzuruna çıkmayı ümit ediyor.

Sözcük kadrosundaki, imge ve ileti bütünlüğündeki, söyleyişteki yenilikle, şiirin ikiliklerden oluşmasıyla(ben ve Tanrı), ikiliklerin aslında tek dize olarak okunabilmesiyle (sözün ve benin Tanrı’dan oluşu), şiirin esasında tek dize olarak okunabilirliğiyle, ayrıca sözün ekilerek gövermesi ve şairin kendisini söze dönüştürmesiyle (birlik) “Münacat” şiirimizin ve şairin en özgün şiirlerinden biri.

Söz/şiir tanrısal bir kanalda varlığı eriterek akıyor. Tanrı’ya doğru.

Şair Yazar

● Mustafa Aydoğan*

Bir Tek Şiirden Bakmak: "Boşal, Gönül!"

Bir tek şiir üzerine yazmak zordur. Ama keyiflidir de. Yoğunlaşmanın zevkini tattırır. Bir tek şiirin bütününe doğru yola çıkmanın en emin yolu ona odaklanmaktır.

Genelde şiirin birkaç yerine odaklanırız. Okuru olduğumuz şiirle ilişkimiz parçalıdır. Şiirin tamamını okuruz elbette ama işte birkaç noktasında dağılıp toparlanırız. Birkaç mısra ile yetiniriz. O birkaç mısradan yola çıkarak şiir hakkında hatta şairi hakkında hükümler de veririz. Doğrudur veya yanlıştır ama hükümlerimizin odağında bazen o birkaç mısra bulunur.

İlhan Berk'in bir tek şiir üzerine odaklandığı bir metnini okumuştum. Anlaşılması güç, karmaşık bir şiiri anlamaya çalışıyordu. Yabancı bir şaire ait bir şiirdi. Defalarca okumuş, okumuş, okumuş. Sonunda şöyle bir anlama ulaşmış (tı): Şair bir tutuklanma (veya gözaltı) olayını (veya anını) anlatıyor. Şiiri de eklemişti yazıya. Ben de birkaç defa okudum o şiiri. Okudum. Okudum. Tat aldım ama İlhan Berk'in çıkarımlarına pek ulaşamadım. Gerçi başka bir çıkarıma da ulaşamadım. Tat aldım sadece. İlhan Berk kadar derinlere dalamamış olabilirim.

Bir şiiri anlamak ne demektir?

Cumalı Ünaldı'nın "Boşal, gönül!" şiiri üzerinde biraz düşünmek istiyorum.

Geçen temmuz ayında kurduğumuz sadeimge.com'da yayınlanmak üzere gelmişti bu şiir. Sağolsun Cumalı Ünaldı Ağabey lütfedip bu şiiri göndermişti bize. Yayınladık. Ne var ki şiir gün be gün beni kendine çekti durdu.

İlk okuyuşta anneye yazılmış bir şiir olduğu kanaati oluşuyor insanda. Bu kanaat sarıp sarmalıyor okuru. Sanırım çoğu okuyanda bu kanaati uyandırmıştır.

Şiir "anne" kelimesiyle başlıyor. Sonlara doğru aynı kelimeyi bir kez daha tekrarlıyor. O kadar. Şiiri yeniden ve yeniden okuyunca işler biraz değişiyor. Bu iki anış dışında anneye dair başkaca hiçbir gönderme yok. Göndermeler önemli oranda sevgilinin halleri üzerine yapılmış. İlginçtir "sevgili" kelimesi de bir kez geçiyor, tıpkı ölüm kelimesi gibi. Oysa şiirin yolu bizi daha çok sevgiliye ve ölüme götürüyor gibi. Sanki öyle.

Okudukça, yoğunlaştıkça, dikkatler keskinleştikçe anneden sevgiliye doğru kayıveriyor şiirin zemini. Anneden sevgiliye uzanan bir duygu salıncağı var mıdır?

Anne, bize varoluşun yolunu açandır.

Sevgili ise bizi inşa edendir.

Şiir, "anne" kelimesi ile başlıyor "ölüm" kelimesi ile bitiyor. Bu iki kelimedir okuru şiirin ölmüş bir anne hakkında yazıldığına götüren duygu yolu. Bu yol hazırlanıveriyor hemen. Doğru yolun bu yol olduğu konusunda okurun çarçabuk ikna edildiğini görüyoruz.

Sonraki okumalarda kelimelerin yoğunluğu, tadı, rengi, anlam uçları, diğer kelimelere taşıdığı veya onlardan aldığı anlamlar yavaş yavaş değişmeye başlıyor.

Şiirin güzelliği, diriliği, müziği yerli yerinde olunca bizi taşıdığı duygu durumunu sorgulamak yerine ona teslim olmayı tercih ediyoruz. Dahası o bizi teslim almaya hazır bekliyor.

Şiirin bize hazırladığı iklime teslim olmak yerine murat ettiği şeye odaklanmanın daha doğru olduğu söylenebilir. İyi de şiirin kendisi bizatihi murat değil midir? İlla ki bir doğrusal anlama yerleşmek zorunda mıdır?

Bu şiirde şiiri taşıyan odak nerededir?

Her şiir, tıpkı bir yapı gibi, kolonlar üzerinde yükselir. Bu kolonlardan biri anlamdır. Diğeri müzik. Bir başkası orijinallik. Bir başkası anlam dalgalanması. Dalgalanma derken; anlam oradan şuraya, buradan oraya geçer, dönüşür, evrilir, plastikleşir ama şiir devam eder. Zarifoğlu, tipik bir anlam dalgalanması şairidir. Bir başkası vs. vs. vs.

Bu şiir anlam dalgalanması ve müzik kolonu üzerinde yükseliyor. Ben öyle görüyorum. Hiçbir noktasında kakafoni yok. Anlamı önemsediğini ve hedeflediğini tam olarak söyleyemesek bile bir anlamsızlık üzerine inşa edilmediği de açık. Modern şiir, anlamsızlık üzerine var olmanın mümkün olduğunu gösterdi bize. Bunu biliyoruz. Absürdün ahtapot kollarından çekinmeyen bir tarafı var modern şiirin. Ama bu şiir öyle değil. Değil ama anlamın gücünden çok müziğin gücüne güvenen bir tarafı da var. İç müziği iyi kurulmuş.

**Şair Yazar Yayıncı*

Gücünü esas olarak buradan alıyor; müzikten.

Mısraya meydan okuyan bir şiir. Mısra yapısını pek iplemiyorum, diyor. Şiirin duruşunda bu iplememe havası var. Şiir, kelimelerin birbiri ile ilişkisini önceliyor ama mısra sonları diyebileceğimiz teknik durum iptal edilmiş. Duruş noktalarına muhtaç olmadan evrilerek, dolanarak gidiyor gideceği yere. Söz bölünerek bir alta geçiyor ama bu geçiş okuru rahatsız edecek en küçük bir müzik kırılması, anlam dağılması ya da dil burkulması yaşatmıyor. Akışın doğallığı konusunda okur ikna ediliyor.

Şiirin anneye çağıran biri sesi var, bir de sevgiliye seslenen sesi var. Ölümün sesi de gırtlağını temizliyor sona doğru. Üçlü bir yoğunlaşma, çoklu bir yürek burkulması, çok sesli bir konuşma iklimi var. Fakat annenin yaşamadığını düşündürtüyor. Sevgili ile ilişki biraz çatışmalı, biraz hesaplaşmalı. Yoksa ölüm herkesi koynuna almış da bizim haberimiz mi yok?

Şiir, ölümün sarışına bir davetle ve bu davete bir değer atfederek bitiyor. Anne de sevgili de ölüm de sarıp sarmalar. Bağrına basar. Ölümün güzel gövdesine hepimiz sığarız.

Yine de İlhan Berk gibi "şiir şunu anlatıyor" diyemedim.

Buyrun şiiri siz de okuyun.

Bakalım, siz nasıl yorumlayacaksınız?

BOŞAL, GÖNÜL!

Anne deyince sen, içim erpidi
yani ne oldu? Dünya ile aram
açıldı. İnsanlar uzaklaştı. Dağ
küçüldü, deliğinden geçe geçe
iğnenin. Bir akşam çıkageldin, sokağın
şenliğinde yüzdü, yüzün!

Yüreğinle yoklaya yoklaya
kelimene yer ara yeryüzünde
Senin bildiğin gibi değilim ben
çekip gidiyorum. Kırılınca, Ah!
gönlüm, gezdiğin dağların doruğu

Sen sanırsın ki o minvâl üzre
deniz kaldırır bütün köpükleri
Vura vura kayalara kayalara
Vura vura vura vura vura vura
Elinle koymuş gibi kalbimi
Yirmidört saatten biraz fazla
Sensizliğe tahammülün sınırı

Beni bitiren bir hain söz olma
olur mu? Baharın ilk çiçeğinin sevdâsı
yayılası o minik vadilere inme,
Akşamdan ve hüzünden önce
Gelir zaten ölümle güle oynaya

Uçup gitme dar vakitte sarıca
Sağ, gönül mezrasına yaralarını

Turnalar katar katar sevgilim
Yaşamak gümbür gümbür

Bir yanın cennet, annem
Turnalar katar katar

Ne büyük güzelliktir
ölüm!

(Kendim için not: 26/12/2020 tarihinde Cumalı Ünaldı Hasannebioğlu dosyası için gönderildi.)

● Molfano Yusuf Beğtaş*

Değer Verme Farkındalığı

Nefsaniyetin dağı ne kadar yüksek olursa olsun, insaniyetin, sanatın, şiirin, edebiyatın, kültürün yolu onun üzerinden geçer. Ve içsel dönüşüme ve gelişime zemin hazırlar.

Kültürel açıdan hayata düşünsel katkı sunmak, pozitif değer katmak, sorumlu düşünen insanın varoluş sebebidir. İnsanın mutluluğu ve değeri, tükettikleriyle değil, ürettikleriyle doğru orantılıdır. İyi niyetten türeyen yapıcı eleştiri kadar, samimi takdir de, insani gelişim ve sosyal olgunluk için gereklidir.

Kültürel alanda zihinsel ter döken bir insanın ürettiklerini görmek, yaptıklarını anlamlandırmak, onlara değer vermek, medeni ahlakın bir göstergesidir. Kültürel devamlılık bakımından önemli olan bu yaklaşım, yaşam enerjisinin bollaşmasına neden olmaktadır. Samimi takdir, hem takdir edene, hem takdir edilene faydalıdır. Kadim bir bilgeliğin dediği gibi, "Yalnız susayan suyu aramaz, su da susuzluğunu dindirecek bir dudak arar."

Manevi benliğini keşfetmiş, kendini bulmuş, hayatın gayesini ve maksadını yakalamış insana yapılan takdir, hem sorumluluk, hem motivasyondur. Anlaşılmak ve takdir edilmek, hoş bir duygu olsa da, yeni sorumluluklar yüklemektedir.

Değerli dostum Sayın Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nun kültürel kişiliği, sanatı ve şiir anlayışı hakkında Hece Taşları Aylık Şiir Dergisinin hazırlamayı düşündüğü özel sayıya katkı sunmak benim için onur vesilesidir. Edebi çalışmalar uğrunda harcanan yazınsal emeği ve dökülen zihinsel teri gören bu anlamlı takdiri yürekten alkışlıyorum. Bu değer verme farkındalığından ötürü ismi geçen dergiye tebriklerimi ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Değerli üstad Cumali Ünaldı beyin bu onura layık görülmesi, beni fazlasıyla sevindirmiştir. Uzun yıllara dayanan, dostluğumuzun ne denli sağlam temellere dayandığını hissettirmesi bakımından çok faydalı olmuştur.

Ancak belirtmeliyim ki, öteden beri, bir insan hakkında yazmak, fikir geliştirmek beni çok ürkütmektedir. Hele ki, o insan topluma mal olmuş, gönül erbabı, kültür adamı, yazar ve şair ise, benim için konu daha çok zorlaşmaktadır.

Bana göre, karakteristik özellikleriyle topluma mal olmuş şahsiyetler, yaşadıkları şehrin sırlarına erişmiş müstesna insanlardır. Bu şahsiyetler, genellikle sevdikleri şehrin ruh derinliğine sahip olur. Şehrin sosyo-kültürel hayatına yeni ışıltılar katmak ve izler bırakmak, onların en büyük heyecanıdır. Tanıdığım kadarıyla, Cumali Ünaldı Bey, Malatya için böyle bir şahsiyettir. Malatya'nın tarihsel ve kültürel kapılarından geçmiş bir gönül erbabıdır.

Tarihin her döneminde kültür, sanat, fikir, gönül adamı hayata hep zenginlik katmıştır. Hayat için bereket olmuştur. Bilinmelidir ki, kültür ve sanat adamı, yaşadığı dönemin çok çok ötesindedir. Yürüyüşü su gibi muhakkak yolunu bulur ve çağlara akar. Yazınsal ürünleriyle, hayata kattıklarıyla, çığır açar. Her daim saygı ve minnetle anılır.

Her çağın öncüleri, farklı konumlarda belirmektedir. Kimi şair, yazar, düşünür, siyaset ustası, sanatçı, bilim insanı, kanaat önderi, adil yönetici olur. Onlar hayata güç katan örnek kişiliklerdir. Onlar bir şey yapmaz gibi görünseler de varlıkları yeterlidir. Bu hasletlere sahip olan Cumali Ünaldı Bey sorumluluk ve sahiplenme anlamında, hayatın ara sokaklarında Malatya'yı sevenlerin yoluna ışık tutmaktadır. Düşünce dünyasına yeni anlamlar katmaktadır. Düşünsel-kültürel donanımlarıyla gözünü açtığı yurdunda gördüğü ışığın tarihsel lezzetini her platformda dile getirmektedir. O tarihsel lezzetle coşan üslubuyla, o lezzetin ruhuyla dile getirdikleri, mevcut kayıtsızlığı sorumluluğa dönüştürmeye dönüktür. Zamanla bu çabanın daha iyi anlaşılacağını düşünüyorum.

Bana göre o, hakikatin doğurgan ve üretken olduğunu fark etmiş bir aydındır. Rasyonel düşünen bir düşünür, zorlukları aşma iradesi aşılayan iyi kalpli üretken bir yazardır. Bir şairdir. Hakikatin hayat bulması, hayat olması, gelişime ve medeniyete hayat sunması, hakkaniyet ile geliştirilecek bağlara bağlı olduğunu öğrenmiş ve bunu yazınsal/sanatsal eserlerine yansıtmaktadır. Sevinci de, kederi de, Malatya toprağı kokmaktadır. Malatya'nın bilinmeyen sırlarını fısıldamaktadır. Onunla zaman şiir gibi akıp gitmektedir. Şiir derken hayatın özünü, süzülmüş inceliğini ve güzelliğini kast ediyorum. Kabalıktan ve fazlalıklardan uzak, insana coşku veren bir ruh halini vurgulamak istiyorum. Çünkü kültür, sanat, düşünce, gönül ve medeniyet insanı; hayata ve farklılıklara bütüncül bakar, mantıklı yaklaşır. Asma ve çubuk örneğinde olduğu gibi, var oluşun bir parçası olarak,

*Süryani Dili-Kültürü ve Edebiyatı Derneği Başkanı- MARDİN.

yaratılmışların tümüyle, doğrudan, ya da dolaylı bir ilişki ve iletişim içinde olmanın idraki içindedir.

Bilinenlerin çok ötesinde, o, Malatya'nın tarihinde var olan kayıp halkaların keşfedilmesi ve anlaşılması için çok çaba gösteren bir emektardır. 4 Kasım 2018 tarihinde Malatya Valiliği ve İnönü Üniversitesi'nin işbirliği ile Malatya'da yapılan "Uluslararası Gregory Abû'l-Farac Çalıştayı"nın kararlaştırma ve düzenleme süreçlerindeki emeği takdire şayandır. O süreçlere katkı sunmuş biri olarak bunu çok yakından gözlediğimi ifade etmek isterim.

Tarihte önemli gelişmelere ev sahipliği yapan, nitelikli ünlü fikir, sanat, düşünce ve siyaset insanı yetiştiren Malatya'nın edebi hayatı zengindir. Tarihsel okumalarda, kültürel çoğulculuğun önemli şehirlerden biri olarak bilinir. Antakya Süryani patrikhanesi (12. yy'da) Malatya'dan Mardin'e taşınmıştır. Geçmişte, Süryaniler, Malatya'da okul, kilise ve manastırlarıyla çok etkindi. Bu etkinliğin bir yansıması olarak 1226'da Malatya'da doğan Mor Gregorius Abulfarac ismiyle ünlenen Barebroyo, bölgesel-evrensel kültüre yaptığı katkılarla üretken bir yazar/şair/düşünür ve ruhani şahsiyettir. Teoloji, tıp, ahlak, edebiyat, astronomi, mantık, felsefe, münzevi yaşam, şiir, Süryanice gramer, siyasi ve kilise tarihi gibi ilmin bütün dallarında önemli eserler yazdı. Arapça, İbranice, Yunanca, Ermenice ve Farsçayı iyi derecede biliyor olmasına karşın, eserlerinin çoğunu kendi anadili Süryanice ile yazmıştır.

Malatya'nın bağrında yetişmiş Süryanilerin parlak bir dehası/siması olan Abulfarac/Barebroyo (1226-1286) aynı zamanda ortak yaşamın ve toplumsal barışın bir savunucusudur. Dönemin otoriteleriyle/erkiyle geliştirdiği siyasi ilişkiler ve kurduğu dostluklar sayesinde, toplumsal kesimler arasında köprü vazifesi görmüştür. Dinler ve kültürler arası yakınlaşmaya, toplumsal kardeşliğe katkı sunmuştur. Duvarlar yerine köprüler kuran yaklaşımlarıyla günümüze de ışık tutabilecek niteliktedir. Geçmişle gelecek arasında yeni anlayışlara ihtiyaç duyulduğu bu süreçte, bunun çok önemli olduğunu düşünmekteyim.

Hakikatin ve hayatın anlamını kelimelerin büyülü çağrışımlarıyla anlatmaya çalışmış, ürettikleriyle manevi yaralara merhem olmayı amaç edinmiş, Malatya'da yetişmiş Abulfarac/Barebroyo gibi Süryani üstatlarının, kelam erbaplarının, gönül doktorlarının hissiyatını anlamaya çalıştığımda şöyle bir gerçekle yüz yüze kaldığımı bu vesileyle buraya aktarmak istiyorum: İnsanın maddi-manevi yönden büyümesi ve zenginleşmesi, sorumluluk alanındaki cömertliğine ve çalışma disiplinine bağlıdır. Hizmet odaklı düşünceyi özümsemişse, ruhtan güç alır. Yaşam enerjisi benliğinin içinden akar ve benliğini ışık içinde tutar. Hizmet odaklı düşünceyi şiar edinmemişse, ruhtan güç almadığı için yaşam enerjisi aleyhine döner, benliğe (egoya) yenilir. Hizmet odaklı düşünce, daha fazlasını alabilmek için alınanları hayata -olduğu gibi katıksız bir şekilde- geri vermeyi zorunlu kılar. Maddi-manevi alınan -(ve sahip olunan)- her şey alıkonulursa, cimrilik ve tembellik yapılırsa, o alınanlar durgunlaşır. Zamanla değerini kaybeder ve yoksullaşmaya neden olur. Su değirmeni, kullandığı suyu tutmaya başlarsa, çok geçmeden o durgun suyun içinde boğulur. Ancak su serbest akarsa, suyun yarattığı enerji değirmen için bir değer olur. Öğütülen undan herkes faydalanır. Aynı şey insan için de geçerlidir. İlahi iradenin bedava verdiklerini öz yarar için, başkalarının faydası için, bireysel ve toplumsal huzur için hayata değer olarak aktarması, hayata geri vermesi gerekmektedir. Aksi takdirde su değirmeni gibi insan kendi suyunda boğulmaktan kurtulamayacaktır.

Bütün mesele yaşam yolculuğunda seyre dalarken, sanat ve kültür alanında üretirken, üstünlük taslamadan, öz sevgiye, öz saygıya, öz şefkate odaklanarak ama tahakküme kaçmadan, ahlaki donanımları korumak, insani değerleri kaybetmemektir. Alınanları geri verme sürecinde yapılan hizmette, o yapılanlar insanın ruhuna dokunabilirse, o ruha ulaşabilirse; dilden dökülen de, yazıya işlenen de, hayata sunulan da aynı şekilde değerli ve anlamlı olacaktır. Çünkü yaşam bazen görev ve vazifedir. Görev ve vazife de yaşamdır. İkisini var eden enerji ise sevgidir. Sevgi, tüm iyi hasletlere mana ve değer katandır. Gerçek yaratıcı sevgide hiçbir negatif düşünce, anlam, niyet, eylem olmaz. Şayet olursa, ahlaki kötülük başlamış olur. Günün sonunda herkes vicdanının toprağına gömülecektir. Olumlu-olumsuz ne veriyorsak, kendimize yatırımdır. Ne yapıyorsak, kendimize yapıyoruz. Çünkü insan kendisinden çıkan ışığın yansımasını yaşamaktadır/yaşayacaktır. Bilinmelidir ki, insanlar arası huzur ve istikrar, toplumsal uyum, insan onurunun ve bu onurdan doğan hakların samimi bir şekilde gözetilmesine; bu doğrultuda tutarlı bir anlam bütünlüğünün geliştirilmesine bağlıdır.

Güzel bir bakış, bir tebessüm, bir söz insana can katar. Kötü bir bakış, bir söz, ağır bir davranış insanın dünyasını karartır, kalbini kırar. İnsanın en güzel varlığı kalbidir, ruhudur. O kalp ve o ruh her daim anlayış ister ve diler. Kadim bir özdeyişin söylediği gibi, "Ağacın kalitesi özünden, insanın kalitesi sözünden belli olur."

● Giampiero Bellingeri*

Ağaçla Tane: Kekeme Heceleme

Hassas Şair Cumalı Dostuma

Ağaca bir taş değil, bir tane attım:
Ne düştü o tane,
Ne de ağaç o taneyi yedi,
Bir nar ağacıymış meğer
O mübarek, damarlı ağaç.
Derisi buruşuk o parlak nar ağacı
Dizdi kendi tanelerini, birer birer, tanemin yanına,
Bir zincirleme heceleriymiş,
Diyesin gelir.
Narın hayali, niyeti
Dostuma ince ince, uzun,
Parlak, ömür kadar dönemeçli
Bir patika çizmekti:
Dostumun adımları aşka, itikada
Boyandıkça boyansın,
Nefesi yücele yücele,
Heceden heceye…

*Prof. Dr. Venedik Ca' Foscari Üniversitesi Asya, Akdeniz ve Afrika Araştırmaları Bölümü, Venedik, İtalya

● Mehmet Biber*

Semud Ne Ola ki

Yıl 1985. Aylardan Ağustos ve Ramazan. Ben evin geçimine katkı sağlayacak yaşa gelmiş bir delikanlıyım artık. Babam öyle diyor "Oğlum sen artık ekin biçecek yaşa geldin, abin gurbette ben yaşlandım bu işler sana kaldı artık". Geceden yola koyulduk; anam, ben ve babam… Sırtımızda tırpan, tırmık, kem yumağı, su ve ekmek. Bu yükle iki saat dere tepe yol yürüdükten sonra ekin tarlasının başına vardık. Sahur vakti olmuştu. Arasında küflü peynir tandır ekmeği dürümlerimizi yedikten, ağzımızı çalkalayıp niyetimizi yaptıktan sonra, ekini biçmeye başladık, Ben tırpan çekiyorum, anam deste yapıyor, babam da desteleri birleştirip bağ yapıyor. Gün ağarmış, sıcak bastırmaya başlamıştı. Tarlanın yükselen tozu sıcakla beraber hepimizi kan ter içinde bırakmıştı. Benim ağzımda artık yutacak tükürük kalmamıştı. Tarla da bitmek bilmiyordu. Öğlen olmuştu fakat bizim de mecalimiz kalmamıştı. Babama bakışımla halimi anlaması bir oldu. "Bugünlük yeter, yarın gece tekrar geliriz inşallah" dedi. Ben tırpanı bırakıp yola koyuldum. Zira bir an önce ilçeye varıp üniversite sınav sonuç gazetesine bakacaktım. Çünkü o gün üniversite sonuçları açıklanıyordu. O heyecanla koşa koşa şehre vardım. Arkadaşlar gazeteyi almış, sonuçlarını öğrenmişlerdi. On haneli numaramı hâlâ hatırlıyorum: 8529489763. Evet Fizik Bölümünü kazanmıştım, Erzurum'da üniversite okuyacaktım. Anamlar benden epey sonra eve vardılar, sevincimi onlarla paylaştım. Babam harçlık verdi, anamın o anki sevincini tarif edemem.

O yıl Erzurum'a geldim yurda kaydoldum, okula başladım. Alışmaya çalışıyordum hem derslerime hem de çevreme. İlçemden, önceki yıllarda üniversite kazanmış ağabeyler vardı; bazılarını tanıyordum, bazılarıyla orda tanıştık. Dindar bir ailede yetişmiştim, ailem helal ve harama hassas yetiştirdiler. Fakat o yaşa kadar Cumalar ve Bayram namazları dışında namaz kılma alışkanlığım yoktu. Erzurum'da hemşehri çevremin tamamına yakını namaz kılıyordu ve beni de aralarına aldıkları ilk günden beri namaz kılmaya başladım. Artık sadece namaz kılmakla kalmıyor, yıllarca manasını merak etmeden okuduğumuz Kitabımızı ve Peygamberimizin hayatını da öğrenmeye çalışıyorduk. Sosyal medyanın olmadığı o günlerde toplumla birlikte sosyalleşiyorduk. Derslerin dışında kitaplar okumaya, şiirler dinlemeye başladık. O zamanlar hemen her öğrencinin cebinde veya çantasında kalem pille çalışan Walkmanler vardı. Tuba kitabevine gider, kıraat, bant tiyatrosu ve şiir kasetleri kopyalatırdık.

Bir şiir kaseti kopya ettirmiştim, adı yok kasetin. Yanık sesli bir adam bağlama eşliğinde şiirler okuyordu amatörce. O kaseti ilk dinlediğimde, içimdeki (ya da ruhumdaki) bazı boşlukların dolmaya başladığını hissettim. İçinde sıcak bir şeyler akıyordu sanki. Doğrusu şiirle ilk ciddi karşılaşmam bu kasetle oldu. O kaseti okuyanın Murat Kapkıner olduğunu öğrendim sonradan. O günlere kadar hikâyesi ekin tarlalarında geçmiş benim gibi birinin o şiirlerle ne alakası olabilirdi? Bu günlerden geriye doğru bakınca bu sorunun cevabını şöyle veriyorum: Demek ki o zamanki yaşam frekansım o şiirlerin frekansıyla birebir örtüşüyormuş. Belki de o bağlamanın sesi sürükledi içimize bu sıcaklığı, bilemiyorum. Kaseti artık her gün yeniden birkaç defa dinliyordum. Artık bu şiir ne demek istiyor diye bir anlama çabası içine de girmeye başladım. Mesela ne diyordu bu şair, ne anlatmaya çalışıyordu?

"Ben ki saçına çokça aklar berkitilmiş bir Semud'um
Ağlamak için başına uygun duvarlar arayan
Unutulmuş çiçekleri tozlu raflar arasından
El değmemiş kitaplardan
Yüreği üzre koyup örselemeden çıkaran
Her kelimeyi
Gereği üzre akıp giden hayata uygulayan
Karanlık kuytulara sarkıtılmış bir Semud'um
…
Biliyorum
Basarak kan deryasına yürüyor onlar
Ve ayaklarının altı lekesizdir, biliyorum

Ben kendimi sokaklara karşı denemedim
Çekilirken üstümden boz bulanık sel suları
Önce hüznü belledim
Su verilmiş çeliklerden
Sabrı bilendim

*Prof. Dr. Ardahan Üniversitesi Rektörü

Birçok harfi sağır olan alfabeden
Karanlığın buzul topraklarında
Bir kar çiçeği gibi
Göğermeyi öğrendim

Ben kendimi sokaklara karşı denemedim.
…
Daneleyin ekilmezsem vay beni
Gök tırpanla biçilmezsem vay beni
Senin'çün dâre
çekilmezsem vay beni
Ey bu harfi yüreğime ilikleyen
Ayetini buğdayıma çizen yar"

Bir insanın kendini sokaklara karşı denemesi nasıl olacaktı, ne anlamalıydım bu sözlerden. Ekini iyi biliyordum, tırpanı da. Ama şiirdeki ekin ve tırpan benim bildiklerim olmasa gerekti. Gün geçtikçe anladım ki, anamın babanım bana öğretmeye çalıştıkları helal ve haram kavramlarının anlaşılacağı yer sokaklarmış ve ben o güne kadar böyle bir sınavdan geçmemişim. Seçtiğimiz hayatın zorluklarla dolu olduğu bilincini, bir yâr için dâre çekilmenin bu sınavın içinde olduğunu anlamaya başlıyordum. Bazen kısa söz bile her şeyi özetler, tıpkı bu şiirdeki gibi. Bir hayat inşa edebilir, sizi bir kaynağın başına kadar susamadan götürebilir. Şiir kadar şairi de tanımak önemlidir elbette.

Üniversite yıllarımızda okuduğumuz kitapların yanı sıra dinlediğimiz şiirler de ciddi izler bıraktı hayatımızda. Şiiri çok sevdim, yazmayı da denedim olmadı ama okumaktan hiç kopmadım.

Aradan uzun yıllar geçti, yıl 2017. Ben bir fizikçi olarak Ardahan Üniversitesine rektör olarak atandım. Âşık Şenlik rahmetliyi bu topraklar yetiştirmiş. Şehrin ruhuna uyarak o yıl Kafkaslardan Anadolu'ya Şiir, Şair ve Âşık Günleri adlı bir program yapmaya karar verdik. Bu program kesintisiz devam etti. Üç güzel insan Mehmet Yaşar Genç, Yaşar Bayar ve Mehmet Kıldıroğlu Beylerin fahri çabalarıyla başarıldı o programlar. Türkiye'nin dört bir yanından çok büyük şairler döküldü Ardahan'a. Unuttuklarım olabilir diye isim vermesem daha uygun olacak. Her programın sonunda şairleri ata yurdu Ahıska'ya götürdük. Programlar güzün yapıldığı için Posof'un harika manzaralarına eşlik etti şairlerin ilhamları. O anlara şahitlik eden çok sayıda şiir yazıldı bu vesileyle.

İlk programımızı yapıyoruz. Şairler gelmeye başladı, benim kalbim gümbür gümbür atıyor. Aralarında biri var ki onunla tanışmayı bekliyorum: Cumali Ünaldı Hasannebioğlu. "Ben kendimi sokaklara karşı denemedim" diyen adamı arıyor gözlerim. Kucaklaşıp tanışıyoruz, değerli eşiyle beraber gelmişler. Geç saatlere kadar sohbet ediyoruz. Sanki kırk yıllık ağabeyim, hiç yabancılık çekmiyorum onlara karşı. Bir şiirin büyüttüğü bir dünya ve muhabbet bu olsa gerek diye geçiyor aklımdan.

Sabah oldu, program başladı. Lütfedip bana şairlere karşı konuşma fırsatı veriyorlar. Heyecandan titriyorum, tarifi zor bir duygu. Pekte anlamlı cümleler kuramıyorum. Asıl yapmak istediğimi yapıp kürsüyü sahiplerine bırakma niyetindeyim. Ezberime güvenmediğim için, cebimden notumu çıkarıp bir şiir okuyorum: Semud

"Ben şiirini söylemedim daha
Dıştan durgun ve sessiz
İçten içe lavlarını kaynatan bir yanardağın
Yuvası dağıtılmış kartalların
Ve gözlerine
Sonsuz hüzünlerin mili çekilmiş çocukların
Şiirini söylemedim daha"

● Hüseyin K. Baykuş*

Cumali Ünaldı ve "İhya" Anahtar Kavramı

"Gönlümüz özsuyunun kaynağı dağ, merhaba!"
Kendini Yusuf Gören,"Kükürt".

Okur olarak, büyük şiirin bize yansıması nedir?

Okuduğumuzda, aklımızda beliren ismi teyit etmek için dönüp kapağa baktığımız, ya da öbür odada açık kalmış televizyonda sunucu okuyunca, beri odada bizim "Allah Allah! ...'in şiirini mi okuyor?" diye merak ettiğimiz şiir midir?

Ölçü buysa hemen söylemeliyim: Bir Ramazan günü, hafız, mukabelede helak olmuş kavimlerin serencamını kıraat ederken, okunan ayetin Semud şiirine yansımalarını aradığım vakidir; Semud toplumuyla günümüz insanı arasında eşitlikler, kadim zamanların toplumsal sapmalarıyla günümüz insanının ahvali arasında benzerlikler aradığım, bulunan ortak yanların çağdaş şiir diline nasıl yansıyabileceği üstüne kafa yorduğum da…

-1-

1988 yılının yaz bitimine doğru olmalı…

Merhum Hacı Cuma amcanın kat karşılığı Halil Soran'a verdiği arsanın üzerinde artık yükselmiş olan Oymak apartmanının, ilk sıralarda sıvası bile yapılmamış bir dairesine el koyup (!) 'oda'mız ilan etmişiz. Urfa yerel ağzında, evin monoton havasından gına gelmiş ahbapların muayyen günlerde sohbetten müzik meşk etmeye kadar, erkek erkeğe icra edilen bir dizi etkinlik için bir araya geldiği ortak ev anlamına gelen 'oda'da, biz akşamdan sabahın ilk saatlerine kadar süren satranç maçları, güncel konularda fikir teatisi, siyaset tahlilleri, edebi sohbetler yapıyoruz. Yapıyoruz dedim ama biz gençler, özellikle ben, sadece dinliyoruz. Konuşanlar, abi-hoca durumundaki Halil Soran, Mehmet Oymak, belediye başkanı olmasından dolayı odaya çok az gelmek durumunda olan İbrahim Halil Çelik, bazen Adil Saraç…

Bu sohbetlerin gençler üzerinde ufuk açıcı etkisi olduğunu anlamamız için, üstünden yıllar geçmesi gerekiyormuş. Bu sohbetlerin medrese usulü diz dize eğitime benzer bir işlev gördüğünü, dediğim gibi, yıllar sonra anladık.

Odamız farklı işlere sahne oluyordu. Söz gelimi tanıdıklardan iki kişi arasında çözülemeyen bir mesele varsa, istişare yoluyla çözülmeye çalışılırdı. Kavgalı iki tarafın arasına barış grubu olarak girildiği de olmuştu.

Odamızın bir işlevi de dışarıdan gelen misafir ağabeyleri ağırlamaktı. Bir vesileyle Urfa'ya yolu düşmüş siyaset ya da edebiyat dünyasına mensup ağabeyleri bir gece odamızda konuk ediyor, çiğköfte, kafayıf (künefe) ikramında bulunuyor, demli çaylar eşliğinde çoğunca güneşin ilk ışıklarına kadar süren sohbetler yapıyoruz.

O günlerde yirmili yaşların ilk yıllarında olan biz gençler, bugün altmışlı yaşlara merdiven dayamış durumdayız. Yani üç aşağı beş yukarı, üzerinden kırka yakın bir rakamla ifade edilebilecek zaman geçmiş. Bu yüzden odamızda kimleri ağırladığımızı isim isim hatırlamak müşkül, ama oldukça fazla sayıda olmalı. Hatırladıklarım Erdem Bayazıt, Akif İnan, M. Cemal Çiftçigüzeli… Bu yılın Haziran ayında vefat eden Ahmet Tekdal da konuk olmuş muydu odamıza? Büyük bir ihtimalle… Dönemin Konya Büyükşehir Belediye Başkanı Halil Ürün? O da öyle…

Odamıza konuk olan en renkli isim sanırım Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'ydu. O sırada başbakanın baş müşaviriydi. O gün Urfa'ya gelip bir gece de kalan, kabinede önemli bir bakanlığı da yürüten, rahmetli Turgut Özal'ın kardeşi, yine rahmetli Yusuf Bozkurt Özal'la beraber, o da gelmişti. Fırsatını bulunca da siyasetçi, bürokrat kalabalığını bırakıp İbrahim Halil Çelik, Halil Soran, Mehmet Oymak, Adil Saraç gibi dostlarının bulunduğu odamıza atmıştı kendisini. (Aşiretinin, Urfa'da mukim koluna mensup akrabaları da var mıydı o gece?) Gelir gelmez de yüksek sesi, aynı tondaki kahkahaları ve art arda patlattığı esprileriyle hakim olmuştu ortama. Oldukça acı olan çiğköfte lokmasını, ayrıca, zehir zemberek isot tabağına banıp yemesi, isotun acılığını bilenlerin tüylerini diken diken ettiğinden eminim.

**Şair Yazar*

Söylenen hemen her sözden bir espri üreten, telaffuz edilen hemen her son kelimeye kafiye düşüren, cıvıl cıvıl, deyim yerindeyse kabına sığmayan, girdiği her topluluğu, her sohbeti peşinden sürükleyen bir hava bırakmıştı odamızda. Zaman geçtikçe gençler gayet samimi şekilde "Cumali abi" demeye, bakan Özal'ın Urfa'da olmasından dolayı ilerleyen saatlerde odaya gelebilmiş olan başkan Çelik bile "Şair-Müşavir" diye kafiye düşürmeye başlamıştı.

Gençlerden (gıyaben) tanıyan bir bendim sanırım; başta Mavera, Aylık Dergi gibi yayınlardaki şiir ve yazılarından tanıyordum. Abone olduğum (ve min gayr-i haddin arada bir şiirlerimin yayınlandığı), dönemin bu iki popüler dergisinin yanında düzenli olarak takip edemediğim, arkadaşlarda rastlayınca baktığım Dergah, Düşünce, Deneme gibi dergilerde şiirlerinden ve yazılarından, bende bir bildik portre oluşmuştu. İslami cenahın dikkatle takip edilen isimlerinden olduğunu biliyordum.

Geç saatte kalabalık bir grupla götürüp kalacağı Harran Oteline bıraktık. Eve dönünce, o günden aklımda kalan her şeyi yazdığım, sonradan taşınmalardan ve düzensiz yapımdan dolayı büyük kısmı ortadan kaybolan defter(ler)ime ne yazdım, hatırlamıyorum, ama şöyle bir şey olabilir:

"Bu kalabalık hayatı ve oldukça hengameli yapısına rağmen Semud'u nasıl yazabilmiş?"

Cumali Ünaldı'nın o gece bizde bıraktığı izlenimin, yaptığı işten dolayı içinde bulunduğu ortama karşı yaşadığı bir patlamadan mı kaynaklandığı, yoksa mizacının[1] mı böyle taşkın bir yapıda olduğu konusu zaman zaman aklıma gelmiştir. Mizaca bağlamayı ben hep daha uygun bulmuşum.

Anlatılır: Lise öğrencileri sıra kapaklarına Semud'dan dizeler kazırmış. Öğretmenleri görüp kızınca siler, bir zaman sonra tekrar kazırlarmış. Şiir, Aylık Dergi'nin Şiir Özel Sayısı'nda yayınlanınca, İslamcı düşüncenin en önemli beyinlerinden bir abinin, o sırada Malatya'da bulunan şaire mektup yazıp "Bu şiiri okuyunca benim atlayıp Malatya'ya gelmem lazımdı.

Kusura bakma, gelemiyorum, ama iyi bil ki bu şiir, bütün Türkiye'nin atlayıp Malatya'ya, seni ziyarete gelmesini gerektiren kıratta bir şiirdir" dediğini de biliyorum.

Üniversiteli gençlerin, Ünaldı'nın şiirlerini kasetlere okuyup, o zamanların epeyi yaygın müzik dinleme cihazı olan walkmanlarının pili tükenesiye dinledikleri de anlatılır.

-2-

Birisini, ürettiklerini didiklemeden salt övmenin, değerlendirme yazılarında, yazara büyük kolaylıklar sağladığını biliyorum. Bu anekdotları anlatmaktaki maksadım bu değil, şu: Kapitalizm, toplumu ve insanı her anlamda kuşatıp yavaş yavaş öğütmeden önce, şiirin doğal bir yeri vardı (o) hayatımızda. Tefekkürden aşka, yemekten mezar taşlarına tarih düşürmeye, doğan çocuktan mevsimlere kadar, şiir, hayatımıza akabilecek çok fazla kanal bulabiliyordu ("Ölüm Bile Aşkile"). Bu da insanlar arası ilişkilere, tabiatla irtibatımıza ister istemez şiire koşut ve şiir kıvamında bir naiflik, bir duyarlık kazandırıyordu. Şiir hayatımızdaydı yani...

Şimdi şiir hayatımızda yok. Kapitalizm (ya da modernite denen şey), (o) hayatı ve (o) insanı değiştirince, (o) şiir muhatapsız kaldı; tabanını-kitlesini kaybetti.

Her şey değişince şiirin de değişmesi kaçınılmazdı. Değişmek de yetmiyordu. Kapitalizmin (modernitenin) amansız saldırılarına maruz kalmadan önce, şiir, nasıl ki topluma sızabilecek mecralar bulabilmenin yanında, toplum etiği, yaşam standardı ve dinamizmiyle de iç içe bir ilişki içinde idiyse, yeni dönemde de okurla (toplumla) böyle bir organik bağlam kurulabilmeliydi. Yeni şiir, kuramını oluştururken, yeni toplumun ahlakını belirleyen, yaşam standardını, dinamizmini sağlayan ilkeleri ve organizmayı oluşturabilmeliydi. Şiirle toplum

1 Günlük hayatta çok sık karıştırdığımızı bildiğim mizaç, karakter ve kişilik kavramlarının, birbiriyle yakın alakaları mevcut olmakla beraber, aynı şeyler olmadığını belirtmem gerekiyor. Doğuştan itibaren hücrelerde mevcut bulunan kalıtımsal tepki tarzı olarak tanımlayabileceğimiz mizaç, daha ileri yaşlarda oluşan karakter ve kişiliğin oluşmasında da, belirleyiciliği daha törpülenmiş olarak varlığını sürdürür; ancak kişinin davranışları bu aşamalarda karakter ve daha sonra kişiliğin yönetimindedir. Freud ve psikanalizin diğer büyük isimlerinin bu konuda yazdıklarına başvurmak yer ve konu özelinden dolayı kafa karıştırıcılığına yol açacağından, bu üç kavramın birbirinden farklılıklarını konu alan, psikiyatri uzmanı Dr. Sabri Burhanoğlu'nun internette de bulunabilen kısa ama açıklayıcı "Mizaç, Karakter ve Kişilik Kavramları" başlıklı makalesini referans göstermek yararlı olur: https://www.sabriburhanoglu.com/mizac-karakter-ve-kisilik-kavramlari#:~:text=Bu%20a%C3%A7%C4%B1dan%20hastal%C4%B1klar%C4%B1%20g%C3%B6zetmeksizin%20psikiyatride,%2C%20yarad%C4%B1l%C4%B1%C5%9F%2C%20huy%20anlam%C4%B1nda%20kullan%C4%B1lmaktad%C4%B1r.&text=Karakter%2C%20%C3%A7ocu%C4%9Fun%20b%C3%BCy%C3%BCrken%20kulland%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20savunma,%C3%A7evresel%20etkilere%20adaptasyonunun%20bir%20sonucudur.

Bu yazı boyunca mizaç sözcüğü, Dr. Burhanoğlu'nun sözü geçen makalesindeki değerlendirme doğrultusunda, fitrat, huy, yaratılış, tabiat anlamında kullanılmaktadır.

arasında koşut bir dinamizmin yaşanmasının şartları var edilmeliydi.

Ancak malum sebeplerden dolayı böyle olmadı. 1923'te ülkede siyasal rejimin değişmesiyle beraber yer yer Çin'deki kültür devrimini bile aratacak bir ayraç açıldı.[2] Eskinin, değişen yeni koşullara göre yaşamasının sınırları 'tecdid', 'ihya' ve 'ıslah' kavramları çerçevesinde tutulması gerekirken, 'tebdil' sözcüğüne uygun olarak, geçmişle en küçük bağın kalmaması koşuluyla 'tebeddül' edildi, hatta bunun aksi eğilime girenler (özellikle 1923'ten itibaren) en ağır yaptırımlara tabi tutuldu.

Tebdilin vazettiği umdeleri tüm kesimlerden önce kabullenen, hatta yapılanlarla yetinmeyip daha fazlası için gönüllü olarak önerilerde bulunan, yol gösteren, yapılanları canla başla destekleyen intelijensiyanın en önemli parçası durumundaki şiir şubesi, geçmişle tüm bağlarını koparmaktan, 'öz geçmişi' yerine, formda ve içerikte Fransız, İngiliz, İspanyol, Yunan şiirini esas almaktan, yok saymaktan, geçmişe küfür derecesinde hakaret etmekten geri durmadı.[3-4]

-3-

Bugün artık ülkenin şiir damarları arasında müstakil ve en umut veren çizgi haline gelmiş olan İslamcı şiir, düşünce, tarih tasavvuru ve ideolojik planda varlığını geleneksel dini duyarlığın yanında, Mehmet Akif'le beraber Necip Fazıl ve (kısmen) muhafazakar sağla[5] bir türlü kesilmemiş olan temasına borçluyken, yeni ve çağdaş imkanlardan yararlanan bir şiir durumuna gelmesini Sezai Karakoç'a borçludur.

Sezai Karakoç, ideolojik olarak değil ama, o dönemde yeni şiirin öncüsü durumundaki, batıdaki her türlü yeniliklerin izleyicisi, uygulayıcısı olan sol-sekuler şiir çevrelerinde gözlerini açar. Fiziksel olarak da yakın ilişki içinde olduğu İkinci Yeni çevresiyle beraber batı şiirinin tecrübesinin ve hali hazırdaki teknik arayışlarının yanına, aile yapısı ve yetiştirilme tarzından dolayı doğal müktesebatı olan doğu-İslami şiir ve kültürünü katarak ortaya daha önce görülmemiş özgün ve büyük bir şiir çıkarmıştır.[6]

Karakoç, açtığı çığırdan gelen İslamcı şairlere dönemin lisanı haliyle şunu söylemiştir:

"Yönetimlerin ve onların kültür-sanat politikalarının ve ülkedeki insan-şiir anlayışlarının, şiiri-insanı getirdiği nokta ortada: Okursuz bir şiir ve şiirsiz bir toplum, son derece mutsuz ve bedbaht bir insan. Sorun, sadece bundan da ibaret değil. Dünyanın değişen koşulları, insanı ve dünyayı değiştirmiştir/değiştirmektedir. Müslüman olarak, geldiğimiz yeri ve bu değişimdeki konumumuzu son derece dikkatli bir şekilde belirlemeliyiz. İnandığımız ve savunduğumuz ideoloji, ABD ve Avrupa'da intihara mahkûm edilmiş depresif in-

2 Bu değişimin siyasal rejime dönüşmesinin tarihi 1923 olmakla beraber, toplumsal sınıfların ayrı yönlere evrilmesi ile münevverle halk arasındaki makasın açılmaya başlamasını belirlemek için XVIII. Yüzyıla, III. Selim'e kadar (cülusu 7 Nisan 1789) gitmek gerekir. Münevverle halk arasındaki makasın açılmaya başlamasını, aynı zamanda, şiirin hayatımızdan çekilmeye başlamasının miladı olarak da anlamak gerekir.

3 Batı şiirinden yararlanmanın uzun vadede şiirimize olumlu anlamda mı, olumsuz anlamda mı katkısı olmuştur? Elbette ki olumlu anlamda da büyük katkısı olmuştur. Bu tecrübe, en çok daha sonra gelecek olan, geleneğin üstüne yeni bir şey katmak düşüncesindeki İslamcı şiirin işine yaramış; şiirin ufku ve imkanları genişlemiştir.
Burada tartışılan, bu değil. Birincil kaynakların terk edilmesi (terk yerinde bir sözcük değil aslında. Doğrusu, olayı düşmanlık kelimesiyle nitelemektir) ve bunun yerine taklitçi kaynakların ikame edilmesidir. Bu ikamenin sonunda da halkla şiir arasındaki makas, bir daha neredeyse kapanması imkansız ölçüde açılmıştır.

4 Tespitlerimizi tek düze bir çizgi olarak düşünmemek lazım, tabii ki... Sezai Karakoç'a kadar Mehmet Akif merhum ve Necip Fazıl'ı bu yabancı-ikameci çizgiye dahil etmemek gerekiyor. Ancak bu iki ismin de şiir terekesinin, söylene gelenin aksine, ideolojik yakınlıktan öte, 1950'lerin ortasından itibaren dergi sayfalarında görünmeye başlayan Sezai Karakoç ve akabinde 60'ların sonundan günümüze kadar gelen İslamcı şiire çok fazla bir katkısı olmamıştır. Mehmet Akif, şiirini, İslamcı dünya görüşünün deklarasyonu olarak istimal etmiş, Necip Fazıl ise ilk sıralarda batılı bir Mistisizmin ürünü olan metafizik meseleleri son derece françesk bir tarzda işlemiştir. (Bana göre buradan sözünü ettiğim ihyacı, ıslahçı, tecditçi şiire ulaşmak daha olasıydı.) İkinci dönemde ise Sakarya Türküsü. Zindandan Mehmet'e Mektup gibi şiirlerle sloganik, militan bir çizgide yol almıştır.

5 Gerek ideolojik, gerek kültürel ve gerekse de siyasi anlamda, İslamcı çizginin muhafazakâr sağla, başlangıcından günümüze kafar olan sorunlu (ama belki de Türkiye şartlarında biraz da zorunlu) ilişkisi, aslında henüz tatmin edici şekilde bilimsel araştırmalara konu olmuş değildir. Kuramsal olarak, birbirinden apayrı sosyal manzumeler olan biri devrimci, diğeri statik kimliğe sahip olan bu iki çizginin sosyolojik ve ideolojik tahlillerinin, araştırmacılara, özellikle günümüz sorunlarını kavramada yardımcı olacak çok farklı veriler sunacağını düşünüyorum.
(Birkaç gün önce, internet üzerinde yaptığımız bir sohbette, Cumali Ünaldı'ya, geçmişte neden İslamcı bir partiden değil de muhafazakâr sağ bir partiden belediye başkanı adayı olmasını sormuştum. Ünaldı'nın verdiği cevap, bana İdris Küçükömer'in "Türkiye'de, sol sağdır, sağ da soldur" şeklindeki ünlü tespitini hatırlatmış, epeyi de düşündürmüştü: "Siyaset, ideolojik bir iş değil. Oraya hiç takılma. O şiirimin çok dışında. Ayrıca bazı radikal İslamcılar '... Partisi bizi aday gösterse biz de (o partiden aday) oluruz demişti. Hiç önemsemiyorum. (Sağ ve İslamcı partilerin bir kısmını isim isim sayarak) zerre kadar önemi yok. Birbirlerinin aynısı. Aslolan şairin benliği, kişiliği, kimliği" demişti.

6 Sezai Karakoç'un bu özgün çizgisini 'Sezai Karakoç Uzamı' şeklinde kavramsallaştırmış, beş yıl önce Ankara'da bu başlık altında bir çalışmaya da başlamış, ancak tamamlamamıştım. Kapsamlı notlarının halen yazı planımda olduğu bu çalışmayı, umarım, bir gün tamamlama fırsatı bulurum.

sana da, Prag'da tankların altında ezilen yüzlerce mazluma da kayıtsız kalmamayı gerekli görür. "Bu bizdendir, bu bizden değildir" diye bir ayırıma da gidemeyiz. Böyle bir ayırıma gittiğimiz takdirde, savunduğumuz değerlerle ters düşmenin yanında, dışımızdakilere bir şeyler söyleme, bir şeyler sunma iddiamızı da yitiririz. Bu, içine kapanan, bu nedenle de giderek eriyen bir topluluk olarak yok oluşa götürür bizi. Ne insanın bin bir yanından bir yanına hitap eden yaklaşımlarla, ne hece ölçüleriyle, ne aruz kalıplarıyla, ne de sınırlı sayıdaki şiirsel öğelerle, hedef kitlesi bu kadar büyük ve çeşitli olan bir insan ve şiir retoriğini kuramayız. Şu kadar bin yıllık insanlık tarihinin düşünsel ve sanatsal birikimi, mirası; bu birikime, bu mirasa doğulu ve Müslüman olarak yaptığımız katkıya gözlerimizi kapatmadan, reddi mirasa gitmeden kendimizle yüzleşmeliyiz. Bu yüzleşmenin, bu ameliyenin sonunda kuracağımız şiir dili, kuracağımız fikri söylemin de dilidir. Şiirde de, fikri söylemde de, "Doğuluyuz" diye durağan bir kimlik ve şiir yapısını, "Müslümanız" diye de, doğruluğu çoğunca sadece bizden menkul durağan bir gerçekliği savunamayız ve peşinden gidemeyiz. Köklerimiz doğulu, evet, ama biz aynı zamanda batılıyız. Şiirimizin ve düşünsel söylemimizin doğuyu da, batıyı da kucaklaması ve sahiplenmesi lazım."

Karakoç'un yazılarıyla ve şiir pratiğiyle açtığı bu çığırdan, bir süre sonra, önceleri Büyük Doğu, Diriliş, daha sonra Edebiyat ve Mavera gibi onlarca dergide, yüzlerle ifade edilebilecek sayıda şair sökün etti. Cumali Ünaldı Hasannebioğlu, Sezai Karakoç'un açtığı bu çığırdan gelen, nitelik ve nicelik anlamında o günlerden bugünlere kalabilmiş ve yarına da söyleyecek sözü olan, dikkate değer birkaç şairden biridir.

-4-

Geçmişte tuttuğum notları hatırlamaya çalışıyorum; zaman denen değirmende öğütülmeden kısmen kurtulabilmiş defter parçalarına bakıyorum, 'Cumali Ünaldı'nın şiirini kavrayabilmenin koşulları nelerdir?' sorusunun cevabını arıyorum.

İnternet sohbetlerimizden birinde, kişiliğiyle şiirinin birbiriyle tutarsızlığa düşmeyen bir bütünlük taşıdığını söylemişti. Söylemek istedikleriyle aynı anlama mı gelir, bilmiyorum ama Ünaldı'nın daha önce de sözünü ettiğim mizacının yol açtığı bir özellik, hayatını ve şiirini birbirine okuma kılavuzu, birbirinin izleği haline getirmiştir: 'İhya' sözcüğü, reel hayatta ve şiirde Ünaldı'yı kavramanın anahtarı durumundadır.

Önce ihya sözcüğünün Ünaldı'nın hayatındaki somut karşılığını bulmaya çalışalım:

Doğu ve Güneydoğu kökenli herkesin hayatında aşiret gerçeği bir yanıyla vardır. Kadim zamanların oldukça işlevsel bir örgütlenme tipi olan aşiret olgusunun bilimsel ve güncel yanlarını konu alan akademik/akademya dışı yazılı çok büyük bir literatür kütüphanelerde yer aldığı için, konuya daha fazla girmeden sadece bir noktaya değinmek istiyorum: Merkezi devletin olmadığı, ya da zayıf olduğu dönemlerde çevrenin tasallutundan korunmaya yönelik etkili bir savunma örgütlenme biçimi olan aşiret olgusu, merkezi devletlerin güçlenmesi ile zayıflamaya, çözülmeye başlamıştır. Ulus devletlerin ortaya çıkmasıyla, yönetim erki, yönetime ortak otorite istemediği için bu örgütlenmelerin dağılmasını, öngörmenin ötesinde özellikle istemişlerdir. İslam düşüncesinde de, varlığı yadsınmamakla beraber aşirete-kabileye dayalı örgütlenme biçimleri sosyal ve hukuksal tasniflere, uygulamalara esas alınmamıştır. Çağdaş İslamcılık paradigmasının öncüleri de aşiret olgusundan uzak durmuşlardır. Varoluş gerekçesini uzun zamandır yitirmiş olan aşiretler, kayıt dışı bir gücü ifade ettikleri için, taşıdıkları risk potansiyelinden dolayı bu örgütlenme biçiminin etkilerinden uzak durmayı da gerekli kılmaktadır.

Ulus devlet modellerinde, aşiretler, otoritenin bölünmesine yol açtıkları için olumsuz olarak değerlendirildikleri halde, bir ulus devlet olan ülkemizde, pratikte aşiretlere hep sıcak bakılmıştır. Seçimlerde oy deposu olarak bakılan aşiretler, devlete yönelik tehlikeler karşısında paramiliter güç olarak istimal edilmişlerdir. Gücünü aşiretten alan bazı figürlerin mafyatik ilişkileri, ülkenin batısında yaşayan insanlar için farklı ve ilginç karşılanacağı hesap edilerek çekilmiş doğulu insanların uçuk-uyduruk hayatlarının anlatıldığı filmler ve diziler hemen her gün medyada yer aldığı için, aşiret olayı ülkemizde artık doğal karşılanmaya başlanmıştır. (Batıda, Güneydoğulu olduğumuzu öğrenen insanların "Abi sen de aşiret misin?" şeklindeki safiyane sorularına muhatap olduğumuz sıklıkla görülmüştür.)

Cumali Ünaldı, bölgenin en büyük aşiretlerinden

birine mensuptur. Aşiretin yaşadığı iki ülkeden (Türkiye ve Suriye) sadece ülkemizde onbeş ile yayılmış üç milyon gibi bir nüfusa sahip olduğunu, şairin kurulmasına önayak olduğu aşiretin en büyük organizasyonu olan platformun basına yansıyan faaliyetlerinden öğreniyoruz.

Ünaldı, aşiretinden söz ederken övündüğünü saklamaz, aşiretinden "bizim büyük ailemiz" diye söz eder. Sohbetlerde verdiği bilgilerden, mensup olduğu aşiretin geçmişini 1400'lere kadar araştırdığını anlıyoruz. Yönetiminde olduğu aşiret platformunun hedeflerini ve faaliyetlerini anlatırken son derece heyecanlandığını görmemek imkansız. Allah geçinden versin, ölümünden sonra kitaplarını, memleketi Malatya'da bulunan İnönü Üniversitesine, sahip olduğu mal varlığını ise 'Büyük Ailesi'ne bırakacağını söyler.

Bu yazının başlarında sözünü ettiğimiz coşkulu mizacının yönelimlerinden bir tanesinin tezahürü olarak değerlendirebileceğimiz aşirete bağlılık olgusu, Cumali Ünaldı'nın daha ileri aşamalarda karakterinin ve onun bir üst düzeyinde kişiliğinin[7] başat bir parçası haline gelmiş ve (7) numaralı referans notunda izah etmeye çalıştığımız gibi şairi aşiret kavramının 'ihya edicisi' durumuna getirmiştir.

-5-

Kişilik olarak, psiko-sosyal eleştiri (ki ben sosyal bireyci eleştiri diyorum) çerçevesinde ihya kavramıyla portresini çizmeye çalıştığımız Cumali Ünaldı, şiir poetikasını oluşturup bu çerçevede şiirlerini ete kemiğe büründürürken de bu 'muhyi' vasfının belirleyiciliği altındadır; ama şiirde bu, sadece kendi çabasından kaynaklanmamaktadır. İçinde yer aldığı İslamcı şiir çizgisinin temel dönüşüm damarı olan ihya kavramı, Ünaldı'nın muhyi kişiliğiyle tevafuk etmiş ve Cumali Ünaldı şiiri ortaya çıkmıştır.

Biraz daha açarsak:

Yukarıda, 1923'te siyasal sistemin ülkede zorbaca dayatmalarla özgün kaynakların yerine yabancı kaynakları ikame etmesinin, kültür/sanat/şiir adacıklarıyla okur-halk arasında büyüye gelen uçurumu kapanmaz hale getirdiğine değinmiştim. 1950'den sonra siyasal koşulların görece iyileşmesiyle, Sezai Karakoç'ta görülen modern ama özgün değerlere de sırt çevirmeyen şiir çizgisi, mevcut şiir damarları arasında giderek daha fazla fark edilmeye ve karşılık bulmaya başlamıştır. Önceleri Necip Fazıl'ın Büyük Doğu'su ile Karakoç'un Diriliş'inde tek tük görülmeye başlayan bazı isimler Edebiyat ve ardından Mavera dergilerini çıkarmaya başladılar. Nuri Pakdil, Mehmet Akif İnan, Erdem Bayazıt, A. Cahit Zarifoğlu, Rasim Özdenören, Alaaddin Özdenören gibi isimler, bu dergilerde, ülkedeki şiir anlayışını (ve ideolojik tercihleri) iki yönlü bir müdahaleye tabi tutmuş olan ürünler yayınlamaya başladı.[8]

7 Burhanoğlu, söz konusu makalede karakter için "Çocuğun büyürken kullandığı savunma mekanizmalarının, endojen (hücre veya sistem içinden gelen –HKB) mizaç eğilimlerine ve çevresel etkilere adaptasyonunun bir sonucudur. Karakterin kalıtımı daha zayıftır ve sosyo-kültürel öğrenmeden ılımlı düzeyde etkilenir. Karakter çocukluktan erişkinliğe adım adım olgunlaşır. Bu olgunlaşma önceki mizaç örüntüleri ve sosyokültürel eğitimle doğrusal bir ilişki içerisinde değildir. Karakter istemli amaçlar ve tutumlar çerçevesinde verilen yanıtlardır" der. Kişilik içinse "Yapısal etkenler, gelişimsel etkenler ve toplumsal deneyimlerden kaynağını alan, bireyin kendine özgü yaşam tarzı ve uyum modellerini belirleyen, içe sindirilmiş düşünüş, duyuş ve davranış kalıpları olarak tanımlanmıştır. Uzun bir zaman süresince kişiyi bir varlık olarak oluşturan, tanımlayan ve diğerlerinden ayırt eden özelliklerdir" belirlemesini yapar. Burhanoğlu'nun bu belirlemelerine göre şöyle bir hiyerarşik sıralama yapmak mümkün görünmektedir:
Mizaç, insanın hücrelerinde kodlanmış kalıtımsal tepki tarzı iken, karakter, bu tepki tarzının zaman içinde edinilen bilgi, tecrübe ve 'çevresel etkiler' tarafından törpülenmiş ve çevreyle uyumlu hale getirilmiş olma durumudur. Kişilik ise karakter haline gelmiş mizacın, kişinin başkalarından farklı bir bireye evrilmiş son aşamasıdır. Burhanoğlu'nun belirlemelerini Cumali Ünaldı örneğine tatbik ettiğimizde şöyle bir özetleme yapabiliriz:
Hücrelerinde bulunan aşirete bağlılığın kalıtım kodlarıyla karakter aşamasına gelen Ünaldı, bu bağlılığın (belki de günümüzde aşiret kavramını tekrar diriltmeye çalışmanın sosyolojik gerçekliğinin zeminini kaybettiğini ve bunda ısrar etmenin) ilgili bölümde anlattığımız olumsuzluklara kaçınılmaz şekilde yol açacağı saikıyla (Burhanoğlu'nun ifadesiyle 'endojen mizaç eğilimlerine ve çevresel etkilere adaptasyon'), 'karakter istemli amaçlar ve tutumlar çerçevesinde yanıt'vermiştir. Bu da Ünaldı'yı, kadim zamanlarda savunma amacıyla ortaya çıkmış, ama günümüzde sosyolojik açıdan varlık gerekçesini kaybetmiş aşiret kavramı karşısında muhyi (ihya edici) konumuna taşımıştır. Kişilik aşamasında, Ünaldı artık ihya ameliyesinin zeminini oturtmuş, koşullarını belirlemiş (Üç milyon nüfusa sahip ve farklı coğrafyalara yayılmış olan aşiretin çeşitli platform ve dernekler yoluyla bir araya gelmelerini sağlamış, kurduğu ve kuracağı yardım ve 'tasadduk' organizasyonlarıyla) 'büyük aile'sinin yoksul üyelerinin ekonomik ve sosyal sorunlarına karşı tasarladığı çözüm mekanizmalarını harekete geçirmiştir. İnternet görüşmelerimizde hedeflerini üç madde şeklinde şöyle açıklar: 1- Bin kıza burs verip okutmak, 2- Yoksul ailelerin kadınlarına iş kurmak, 3- Kan davası denilen belayı bitirmek. Bu aşamada, Cumali Ünaldı Hasannebioğlu adı geçtiğinde, diğer bireylerden ayırt edici özellikleri akla gelen, "şair, ... aşiretinin ihya edicisi" gibi kimliklerle hemen fark edilen bir kişilik inşa edilmiştir.

8 Bu sıralamada şiir dışındaki alanlarda ürün yayınlayanların adları, aynı düşünce ve duyarlıkla yazdıkları hikâye, roman, deneme, inceleme, günlük vb. ürünlerin, yeni şiir çizgisinin düşünsel temellerinin pekişmesinde oynadıkları önemli rol dolayısıyla zikredilmiştir. Söz gelimi Nuri Pakdil hemen her kitabıyla bu yeni çizginin ideolojik altyapısını doldurmaya çalışmış, Rasim Özdenören, hikâye ve denemeleriyle bu alanda çok ciddi bir katkı sağlamıştır. Meseleye bu zaviyeden bakılınca, bu anlayışla şiir dışında ürün yayınlayanların İslamcı şiir çizgisinin sağlam temellere oturmasındaki emeklerinin şairlerden daha az olmadığı görülecektir.

Bu müdahale, bir yanıyla muhafazakâr-sağ şiire yönelikti. İslamcı şiir bu müdahaleyle, değişen dünya, değişen insan ve değişen koşullar karşısında, teknik ve teorik planda statik bir çizgide durmanın sadra şifa bir menzile vardırmayacağının idrak edildiğini göstermiş ve İslamcı düşüncenin, yakın motifler taşısa da temelde kendinden olmayan ideolojik tercihlerden müstakil bir kültür-sanat örgüsünü kurmuştur.

Müdahalenin ikinci yönü ise seküler-solun tekelindeki modern şiire yönelikti. Yeni çizgi, modern şiiri seküler kesimin ideolojik sapmalarından arındırmış, işe yarar olanaklarıyla İslamcı duyarlığın dili haline dönüştüre bilmiştir. Bunun da şiirde yapılmış bir 'ihya' eylemiyle aynı anlama geldiğini belirtmeme gerek var mı? İlgili bölümde ve özellikle (7) numaralı referans notunda açıklamaya çalıştığımız aşiret olgusunun, Cumali Ünaldı'da ihya edici kişiliğe dönüşmesi gibi, sözünü ettiğimiz müdahaleler de İslamcı şairleri şiirin ihya edicilerine dönüştürmüştür. Ya da şöyle diyebiliriz: İslamcı şiir özünde bir kültürel/sanatsal ihya hareketidir. Bu bağlam içerisinde, özelde Cumali Ünaldı için de rahatlıkla şöyle bir genelleme yapabiliriz:

Cumali Ünaldı'nın şiiri, muhyi kişiliğin ihya hareketiyle tevafuk ederek ortaya çıkardığı, yarının şiirine izlence olacak bir şiirdir.

*

Sonlandırırken, İslamcı şiir ve Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nun ihya kavramıyla ilişkisi, görüldüğü gibi genelde kültür/sanat, özelde ise klasik dönemlerden günümüze şiir maceramızın hayati derecede önemli sorunları üzerine kafa yormayı gerektirdiğini belirtmem gerekiyor. Takdir edilir ki bu da bir makalenin sınırlarını çok aşacak kapasitede bir çalışmanın konusu olabilir. Bu konunun, geleceğin bilim adamlarının ilgisine mazhar olacağı umuduyla Cumali Ünaldı ustaya uzun, sağlıklı ve verimli bir ömür diliyorum.

● İbrahim Halil Çelik*

Şiirden Siyasete Cumali Ünaldı

Çerağ'ınla çıktın şiirin er meydanına. Gönüllerde *Çerağ*'ın yandı öbek öbek, Anadolu'nun aziz toprağında. Gönlündeki cenk tutkusunu ve Allah vergisi irfanını, damarlarında mecz edip *Çerağ*'ınla bize takdim ettin.

Divan şiirinin iki büyük şairinden biri olan Hasankale'li Nefî'nin memleketi Erzurum'da demlenen şiirini, ikinci büyük şair olan Yusuf Nabi'nin Ruha'sında, Beyaz Pasajdaki Harran Kitabevinin raflarına ben elimle dizdim Çerağ'ını.

Yıl 1979, mevsimlerden Yazdı... Urfa'da ilk ben okudum Çerağ'ını ve şiirlerinden çok haz aldım... Çerağ'ınla aydınlandı gönlümüz, yüzümüz güldü. Hiç unutmam o gün elimdeki şiir kitabının sıcaklığını; ilk sayfayı açınca yüreğindeki pır por heyecanı.. Şiirlerini dergilerde okumuş arkadaşlardan da dinlemiştim birkaç kez. Hatta sosyal olayların dalgalandığı o demde Erzurum Atatürk Üniversitesindeki öğrencilik hatıralarını da dinlemiştik. Yayınevinden, bizzat Urfa'da şiir sevenlere sunmak için ben almıştım İstanbul'dan. Bugün gibi hatırlarım Harran Kitabevinde kaç kez gür sesle nasıl okuduğumu. Kitabevine gelen dostlara da okurdum İsyan Gazeli'ni hiç dilimden düşürmeden günlerce:

"horozdur öter civanım civan, en çalımlı sesiyle
yer ile yeksan eder ahir zaman heykellerini
tarih düşürür kanımıza günü gelir gökyüzü
tanık olur, yeryüzü kucaklar isyan erlerini"

İsyanımız, gönüllerimizden dizelerine dökülmüştü sanki senin. Sen adımıza haykırmıştın bu dizeleri. Biraz da o günlerde serdeki gençlik havasından, kendimizi görüyorduk şairlerin şiirlerinde ve de romancıların romanlarında. Hala belleğimdedir bu dizeler, zaman zaman şimşek gibi çakar durur. Öbek öbek yeniden dirilişin harmanlandığı Anadolu'da bu sesler yükselirken bizler şiir ve edebiyat alanında daha da güçleniyorduk. Okullarda öğrencilere, derneklerde verdiğimiz seminerlerde ve konuştuğumuz her toplulukta bu şiir bayraklarını dikiyorduk davanın burçlarına.

Seneler çabuk geçti. 1984'te Urfa'da Belediye Başkanı seçildim Harran ekolü ve davaya gönül vermiş erler ile artık kendinden birini seçmeye karar vermiş isimsiz Urfalıların üstün gayretleriyle. Özal gibi bir liderin Türkiye'sinde, ANAP'ın kalesi Urfa'da Refahın siyasi bayrağını diktik. Bu Milli Görüş'ün 12 Eylül'den sonraki ilk zaferiydi Türkiye'de.

Şiir insanı her dem bermurad, siyaset ise çoğu kez bedmurad eder. Oysa sen siyaset tarlasının aynasında mesleki yeteneğinle şiirin gibi güzel peyzajlar oluşturmuştun nakış nakış Ankara Belediyesi Park Bahçeler müdürlüğünde. Mehmet Altınsoy ve Yusuf Özal dönemlerinde çok başarılı projelere imza atmıştın. Urfa'm için de çok gayretlerde bulunmuştun. Hiç unutamam o asil tavrını. O dönem yerel yamyam siyasetçilerimiz karşısındaki dik duruşunu da unutamıyorum. Urfa fuar alanı Halepli Bahçedeki Sakıp'ın Bey Köşk'ünün çimenlerini de sen göndermiştin. Urfa'nın Hz. İbrahim'i yakamayan sıcağına dayanan Uganda çimlerini. Halepli Bahçe yeşile boyandı, üstündeki gül ve karanfil desenleriyle Horasan halısına döndü sanki.

Hele Hasan Celal Güzel ile Peygamberler Şehri Urfa'ya gelişini unutmak mümkün mü? ANAP döneminde Yusuf Özal'ın müşaviri, üst düzey bürokrat olarak, Urfa Belediye Başkanı iken bana verdiğin desteği asla unutmam. (Ama benden yürüttüğün Osmanlı işi nadide kehribar tespihi de unutmam. Kehribar tespihin acısıyla, evinde misafir olarak kalırken, camekânda sıra sıra görücü bekleyen gelinlik kızlar gibi gül ağacından yapılmış Londra işi pipolarını yürütmemi de sen unutmadın hiçbir zaman. Osmanlı kehribarı tespih emanetti Mehmet Gerger'den bana. Bugün bile ne zaman davet etsen, inan bana, tespih koleksiyonda o Osmanlı kehribarını arar gözlerim.)

Ahmet Kekeç'in, Ferhat Koç'un ve Mehmet Çetin'in vefatını duyunca, benden çok sen mahzunlaşmıştın. Ahmet Kekeç rahmetliyi nasıl edebiyat dünyasıyla tanıştırdığını söyledin. Rahmetli güzel dostlarımızı andık birlikte.

İşte o dostlardan biri. Ahmet Kekeç, yıllar önce yazmış seni.

"Siz onu Kemal Tahir üzerine araştırmalarından ve şiirlerinden tanıyorsunuz.

**Şanlıurfa Belediye Başkanı (E.)*
19 ve 20. Dönem Şanlıurfa Milletvekili

Çerağ'dan, Kendini, Yusuf Gören'den, Malcom X'ten. Ben uzun Kanalboyu yürüyüşlerinden, Kernek'ten, Gündüzbey'den, bahçe gezilerinden tanırım onu. Laf aramızda, bu satırların yazarını yazı- çizi işlerine bulaştıran odur. Elinden tutup ilk öyküsünü yayınlatan, Kemal Tahir'i, Edip Cansever'i, Cahit Zarifoğlu'nu, Malcom X'i öğreten isim Cumali Ünaldı" demiş. Daha sonra da "Geçenlerde, Malatya'dan milletvekili adayı olduğunu istihbar ettim ve çok sevindim. Başarılı bir siyasetçi olacaktır, eminim. Ama ben onun, gücünü bu topraklardan, bu topraklara ait kültürden, üretim biçiminden alan dizelerini daha çok özlüyorum" demiş yine rahmetli Ahmet Kekeç.

Türkiye'nin takdir ettiği bir yazar olarak Ahmet Kekeç'in edebiyat sahasından siyasi polemiklere kayışına nasıl üzüldükse, senin de şiirden siyasi alanda kısa bir müddet de olsa at koşturmana öyle üzülmüştük. Sahi, biraz da senin siyaset denemene mi değinmeliyim: Siyaset senin anlattığın gibi değil, karşındakinin seni anladığı kadardır. Bugün artık anlaşılıyor ki Cumali Ünaldı siyasette yanıldı. Siyaseti şiir gibi kendi isteğiyle yoğurup istediği kalıba dökebileceğini sandı.

Şiirin manası şairin mısralarında saklıdır derler. Şair istediği manayı saklar dizelerinde. Şairler beyinlerinde seçer kelimeleri, gönüllerinde ise demler ve dizelerine nakış nakış işlerler. Oysa siyaset, aşı yaptığın kayısı ağacının tutma şansından daha azdır insanların nezdinde. Sen kendi adında bir kayısı türü üretirsin, aşılarsın, zirai alanda da ünün parlar; siyaset öyle değil. Denebilir ki siyaset ile şiir birbirine ters düzlemde işler. Bu sebeple bizi huzursuz eden, kafa konforumuzu bozan, bazen uykularımızı kaçıran şiirleri yazan şair, aynı niyet ve duyarlıkla tasarladığı siyasette şiirdeki başarıyı yakalayamadı. Yanıldı. İyi ki de yanılmış diyesim var aziz dostum Cumalinin. Çünkü bugün bize siyasetten daha kalıcı, tuğla gibi bir "Andolsun Aşka" kalmış oldu. Daha güzellerini de bekliyoruz senden.

Geçenlerde bana yazdığın şu güzel dizeler:

"Deniz
Suyu yumuşatır
Güherçile kılar geceyi
Kırılmış kanatlar değdiğinde yüzüne
Derya kanar
Hüzn incelir
"Bu şiir geçti aklımdan" diyordun.

Ben de:

Yüzünden okunur
Hüznün her demi
Solgun sularda şavkır yakamozlar
Sen dostum
Deniz gibi engin
Dağlar kadar hürsün
Ne olur bırak
Biraz yüzün gülsün
diye karşılık vermiştim.

Şimdi de bakir bir şiirinle bu kısa yazıyı bitirmek isterim:

"Bir an her şeyi kaybediyorum her şeyi
Nerede oturuyordum dersen bulutların üzerinde belki
Hangi zamandayım bilmiyor gibiyim
Kesin bir felsefe dönemi eski Yunan, roma
Veya Endülüs sokaklarında saçlarımdan şakalarıma
Akan kelimelerle temizleniyorum
Ölmüş asker türküsünde diyor ki
Dünyanın herhangi bir yerinden bir kız sevgilim
Yüreğini çarpa çarpa duvarlara duvarlara
Bunu baktığım resimlerden anlıyorum ki mumya
Bir portakal çiçeği eşliğinde bir şarkıyı
Hak edecek incelikte ve ketum
İz süre süre nakşetmişiz el yordamıyla
Gönlümüzde kırgınlığın bilumum kapı numaraları
Bir resimde arkasında kapkara bir duvar
Önü savaş zamanı yıkılmış ev harabeleri
Zehirlenmiş su kuyuları, yakılmış buğday tarlaları
Her kabartı binlerce iskelet, kemik parçaları
Bütün resimlerde kuşlar havada yana yana
Ölüm, bir ah ! menzili uzaklıkta bir gül nazarı
Sevgilim, bütün duvarlarına şehrin
Parmaklarımı kanata kanata, kanımla
Yazmak istiyorum ki: hayır!
Savaşa Hayır!"

Evet işte bende şunu demiştim:

Bende asumana yazmak isterim barışı
batman batman yağmur olsun
Rahmet olarak yağsın kâinat toprağına
yeter artık barış olsun
bitsin bu kirli savaşlar.

Savaşın bitmesini isteyen şairlere ve şiirlere çok ihtiyaç var. Benim de seninle daha çok işim olacak, çok. Şimdilik bu kadar yeter değil mi aziz dostum.

● Derya Çelik

Üç Kelime, Bir Adam..
Cumali Ünaldı Hasannebioğlu

Tozlu raflardaki kitapların içinde saklı kalan, unuttuğumuz ,sesini duymadığımız kelimeler bilirim. Aynı zamanda o kelimelerin çığlığına refakat eden bir Hasannebioğlu tanırım.

O önce gözlerinin karasıyla dokunur kelimelere sonra yüreğinde yumuşacık bir yer açar. Ardından kendi süzgecinden geçirerek bizlere en güzel hâliyle sunar.

Çerağ dedi ilk adımına. Yani ışık.

Çerağ içinde gaz yanan koni biçiminde fitilli veyahut kulplu olan bir ışık kaynağıdır. Günümüzdeki el feneri gibi diyebiliriz. Anadolu'da çıra olarak geçer.

Onun için *Çerağ* bütün ışıkların üstünde olan bir ışık.

Zifiri karanlıklarda dahi ona rehberlik eden bir *Çerağ*: Tek ve sonsuz Yüce Kur'an-ı Kerim.

Onun şiirleri güllerin rayihasıyla harman bulmuş.

Onun şiirleri deryâların dalgaları ile savaşacak kadar musammim.

Kimi zaman huysuz ve inatçı.

Kimi zaman kelimelere savaş açan pervasız bir adam..

Korkmayın o adamdan. Öyle bilâpervâ yazdığına aldanmayın.

Bir dokunun o kelimelere çünkü ben onun kelimelerine sevdalıyım.

Ve derim ki ben biçare talebe idim çıkageldi.

Öyle bir adam ki bütün güzellikleri yüreğinde taşıyabiliyordu. Bu denli sevda dolu yürekle yaşayabiliyordu. Okudukça, onu tanıdıkça her defasında hayran oluyordum zatına. Çünkü o ucu bucağı belli olmayan gök yüzlü bir şair. Her bakışta yüreğe iyi gelen nefes aldıran bir gökyüzü.

O sûrete gelin bir de mısraların dilinden bakalım.

"İnfilâk" adlı şiirinde tek bir mısrası yüreğimde adeta bıçak izi gibi duruyor.

"bîmisal ellerin durulur mu âh bu sevdâlarda?" diyor.

O mükemmel ellerin bu sevdada sükûn bulur mu?

Ellerin benim sevdamda durulur mu?

Peki sizin yüreğiniz durulur mu bu âlem-i fâni de..

Onun şiirlerinde kelimeler şaşkınlık içerisindedir. Kelimeler tütsülenmiş gibi..

Zaman ân be ân geçecek, yüreğim onun kelâmının hasretiyle çırpınacak daima.

Zihnim onun bana kattığı güzelliklerle savaşacak.

Ömrüm ona sonsuz şükranlarla geçecek.

O bir Baba, bir Hoca, bir Dost.

Üç Kelime, Bir Adam.

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu.

Fakat bu dünyadaki zahiri üç kelâm etse de onun şiirleri benim yüreğimde sonsuz kelâm...

● Hakan Çelik*

Bir Mühendisin Gözünden: Cumali Ünaldı

Bir şiir dergisinde bir şairden ziyade 'Türkiye ve tarım 'ortak paydası ile bir araya geldiğim meslektaşım, yüksek ziraat mühendisi Cumali Ünaldı'dan bahsetmek istiyorum.

Ziraat fakültesinde okuduğum yıllarda diğer öğrenci arkadaşlarımızla birlikte Türkiye tarımının geldiği son noktayı konuşuyor, tartışıyor ve sorunları tespit etmeye çalışıyorduk. Gençliğin mesleğe dair umutlarını yitirdiği bu konumda neler yapabileceğimiz konusunda çözümler üretmeye çalışıyorduk. Şunun farkındaydım: bu sorunlar doğru tespit edilip doğru bir çözüm yolu ile gidildiği takdirde tek bir insanın dahi çözüme kavuşturabileceği bir durumdu.

Bu konuda engin bilgilerinden faydalandığım Cumali Ünaldı'nın, üniversitede okuyan bir mühendisin de tarlada çalışan bir işçinin de kolaylıkla anlayabileceği sadelikte yazmış olduğu *"Sorunlarıyla ve Çözümleriyle Türk Tarımı"* kitabı bizlere bu konuda ışık tutuyor, kitabı okudukça benimle aynı fikirde olan, bu konuda çaba sarf etmiş olan meslektaşımın varlığı beni fazlasıyla sevindiriyordu.

Peki bu kitapta Cumali Bey bizlere neler söylüyor?

Ünaldı'nın 2006 yılında değindiği yanlış tarım politikaları, kötüye giden ekonominin ana kaynağı, yeteri kadar yapılmayan ağaçlandırmadan dolayı heyelan ile kaybedilen topraklar gibi sorunlar büyüyerek günümüzde de devam etmektedir. Fakat tüm sorunların çözümü tek bir kelimede saklı: *"Üretim"*.

Meslektaş olduğumuzdan mıdır, Türk tarımını bu kadar önemsediğimizden midir bilmiyorum fakat onu tanıdıkça onun öğrettikleriyle tarım konusunda onun yolundan gitmeyi, ısrarla bahsettiği sorunları çözüme kavuşturmayı umuyorum.

Tarımın mecburi bir meslek olarak görüldüğü ülkemizde, Ünaldı'nın farkındalığı, tarıma olan ilgisi, tarımı bu denli benimsemesi bende hayranlık uyandırıyor ve mesleğe olan ilgimi ve alakamı arttırıyor. Değindiği noktalar fazlasıyla dikkatimi çekiyor, yeni mezun bir mühendis olarak yoluma ışık tutuyor adeta.

Özellikle dikkatimi çeken kitabında da yer verdiği birkaç düşüncesini sizlerle paylaşmak istiyorum;

"Biz tarımsal sorunlara çözüm üretmeden ülke ekonomisini düzeltemeyiz, Türkiye'nin başarısı tarımsal başarıya bağlıdır." Sadece bu cümlelerini benimsemek bile tarıma faklı bir boyut kazandıracaktır. Bahsettiği tüm bu konular ekonominin temel kilit taşlarını oluşturuyor.

Ünaldı'nın vurguladığı bir diğer konu tarımın mecburi ekonomi olarak görülmesidir. Bu husus tarımda mecburiyet algısı içinde üretim yapan çiftçilerimizde gelişim ve yeniliğin az olmasından kaynaklı olarak verimin düşüklüğüne sebebiyet vermektedir.

"Tarladan sofraya kadar üretim kontrol edilmediğinden, kendi insanına gıda yerine zehir yedirebilmekte; dış piyasanın hijyenik nedenlerle geri gönderdiği ürünleri iç piyasada tüketebilmektedir."

Ünaldı'nın bu sözünü yaşadığım bir olay ile desteklemek istiyorum. Mersin'de bir turunçgil paketleme tesisinde yetkili kişiye yönelttiğim; tolerans limitlerinin üstünde çıkan ürünleri ne yapıyorsunuz sorusuna verilen cevap şuydu; *"bu ürünlerde ihracat riskine girmiyoruz direkt iç piyasaya sunuyoruz."*

Ben bu yazımda gözümüzü kapattığımız, pek bahsedilmeyen, çözüme kavuşturulmayan kötü bir döngüye girmiş olan ama yıllar önce Cumali Ünaldı'nın bizleri aydınlattığı tarım konusundaki samimi düşüncelerine ayırdım.

Tarıma olan ilgisi ve zekice çözümleriyle gelin Cumali Ünaldı'ya kulak verelim derim.

*Ziraat Mühendisi

● Pınar Çelik*

Asr'ın Adamı

Bağdat'ta Ağustos sıcağı ortalığı yakıp kavurmaktadır. Herkes serinleyeceği gölge bir yer, ferahlatacak bir rüzgar arıyordu. Çarşı pazar kurulmuş, alışveriş başlamıştı. Bu arada bir adam, yüksek dağların mağaralarından getirdiği buzları satıyordu. Buz kalıpları eriyip ziyan olmadan bir an önce onları satmalıydı. Gel gör ki, ekonomik durgunluk sebebiyle fazla buz satılmıyordu. Öğle sıcağı bastırınca buzlar yavaş yavaş erimeye başladı. "Mal canın yongasıdır ya!"; tek sermayesi olan buzlarının gözü önünde eridiğini görmek, adamın içini de eritiyordu. Erimenin hızlanmasıyla içi yanan adam şöyle bağırmaya başladı: "Sermayesi sürekli tükenen bu fakirden buz alan yok mu?" O sırada talebeleriyle oradan geçmekte olan büyük veli Cüneyd-i Bağdadi bu sözleri duyunca birden durdu ve olduğu yere çöktü. Başını ellerinin arasına aldı. Talebeler telaşlandılar ve "Ne oldu hocam?" diye sordular. Cüneyd-i Bağdadi: "Şu adamın söylediklerine dikkat edin" diyerek buz satıcısının tarafına baktı. Adam, içinin yandığı sesinden belli olacak şekilde sürekli bağırıyordu: "Sermayesi tükenen buzcudan alışveriş yapan yok mu?" Büyük veli talebelerine döndü: "Bu sözler beni sarstı. Eriyenin sadece buzlar değil, aynı zamanda ömrüm olduğunu fark ettim. Sıcak, adamın maddi sermayesi olan buzları eritip tükettiği gibi, zaman da asıl sermayemiz olan ömrümüzü tüketiyor. Saniye saniye, dakika dakika ömür buzumuz eriyor, hissedebiliyor musunuz? Adamın buzların erimesine olduğu kadar, ömürlerinin boşa tükenmesine karşı içi sızlanmayanlara yazıklar olsun…"

Diyecek ki: "Yeryüzünde, yıl sayısı olarak ne kadar kaldınız? "

Onlar, "Bir gün veya günün bir kısmı kadar kaldık. Hesaplayıcılara sor" diyecekler.

O diyecek ki: "Siz ancak pek az kaldınız; gerçekten, bilseydiniz! *(Mü'minun Suresi 112, 113, 114)*

Kelimelere hâkim bir şairi kendi sözlerim ile ifade etmem çok zor bu yüzden aktardığım rivayet ve ayetlerle söze başlamak istedim. Hayatı anlama ve yaşama noktasında Kur'an'ı esas almış bir Müslüman: Cumali Ünaldı Hasannebioğlu.

Haylice uzun bu ismin her kelimesi sayfalarca anlatılabilir çünkü bu ismin her noktasında başka bir hayat vardır. Çekirdek ailesinden başlar, akrabalarını, memleketini, kendi ülkesini hatta bulunduğu kıtayı bile aşar, büyür de büyür onun yaşam çemberi.

Verimli, uçsuz bucaksız, çok geniş topraklar gibidir. Sevgidir onun yüreğinin özsuyu. Sular, yeşertir, göklere çıkarır nice fidanları. Yeşerir yeşerir meyve verirsin… Bir ucun onun öğrettikleriyle bittiğin noktaya sıkı sıkı kök salarken dalların bulutlara varır, göklere uzanır. İşte onun tüm öğrencilere öğütlediği şey bu;

"Vardığın nokta neresi olursa olsun kulağını, gözünü olan bitene kapatmamalısın. Asalet, belli ya da zengin bir soya dayanmak değil, bir olay karşısında insanca olmayı korumaktır. "

Sabahın seher vaktinde karıncaların ayak sesleri duyulurken gününü Kur'an'ın nuru ile aydınlatan, bu nuru tüm tanıdığı insanlar ile paylaşma gayreti içinde olan, iyiliği, güzelliği öğütleyen, yeni günün habercisi; Zamanın kadrini bilen bir adam.

"Asra (zamana) andolsun ki insan kayıptadır! Ancak inananlar, iyi işler yapanlar ve aralarında birbirine doğruyu, sabrı öğütleyenler müstesna. *(Asr Suresi)*

Amca baba yarısıdır derler, amca olmanın değerini ondan öğrendim. Ülkemizin bir ucundan diğerine uzanan farklı şehirlerinde, farklı kültürlerde yetişmiş insanlardan onun ismini duyabilirsiniz. Çoğunlukla ona 'Cumali Amca' şeklinde hitap ederler. Benimsediği, her sıkıntıda yanlarına koştuğu bu toplumun yüreğinde yer edinmiş, soyadıyla değil, ünüyle değil amcalığıyla tanınan bir adam. İnsan olmanın tüm erdemlerine erişmiş bu adam çok iyi bilir ki:

"Yerlerin ve göklerin mülkü yalnızca Allah'ındır *(Bakara107)*

Son olarak Cumali hocam kendini şöyle tarif ediyor ;

"Akşamın kadrini bilen bir ananın oğluydu. Yiğit ve has bir adamdı babası…

*Eczacı

● Fevzi Çiçek*

"Sorunları ve Çözümleriyle Türk Tarımı" Kitabı (Rehberi) Üzerine

Çok değerli Üstadım, Meslektaşım, meslek büyüğüm sayın Cumali Ünaldı'nın 2006 yılında yayınlanmış olan *"Sorunları ve Çözümleriyle Türk Tarımı"* kitabı aslında dünden bugüne ülkemiz tarım politikasının sorunlarının, hükümetlerin tarıma bakış açısının ve önceliğinin genel bir tahlili ile yıllardır aksayan ülke tarımının bir analizi yapılarak tarım ve tarımı oluşturan kaynakların sebep sonuç ilişkilendirilmesi ile öngörü ve öneriler içermektedir.

Konunun temeli aslında Kitap önsözünde belirtildiği gibi " Tarımın sorunlarını çözmeden ekonominin, dolayısıyla Türkiye'nin sorunlarını çözmek mümkün değildir" diyerek varlıkları, kaynakları, istihdamı ve temel ekonomisi itibari ile bir tarım ülkesi olan Türkiye'nin kalkınmasının en önemli hamlesi tarımın bir sorun olmaktan çıkarılarak bir kaynak, profesyonel bir sektör üretim ve istihdam gücünün kullanılması gerçeğini kavramadır.

*"Sorunları ve Çözümleriyle Türk Tarımı"*kitabı hazırlanmasında her konu kendi başlığı altında değerlendirilmiş, sebep ve sonuç ilişkilendirilmiştir. Tarımın sorunlarının çözümündeki temel handikabı tarımı bir bütün olarak değerlendirilmemesi temeline dayandırılmıştır ki bu görüş günümüzde geçerliliğini korumaktadır. Kitapta temel eleştirinin ve sorunun kaynağını çevre ayrı, toprak ayrı, üretim, gıda genç nüfus potansiyeli, istihdam ve iktisadi özellikleri ayrı ayrı ele alınarak bütününe gidilme metoduna bağlanmıştır. Dolayısıyla tamamının bir potada toplayarak bir sistematik dahilinde planlaması, değerlendirilmesi yapılmadığı sürece tarımda çözüm bulmak mümkün olmadığının ifadesidir. Bu nedenledir ki Tarım Bakanlığı çalışma konularını bitkisel, hayvansal, çevre, gıda, orman konularını birlikte değerlendirmek zorundadır. Bu gerçekler, bütüncül bakamama günümüzde olduğu gibi güncelliğini korumaktadır.

Yine uygulanması gerekliliğinin mecburiyetinin dile getirildiği bir başka başlık ise günümüzde geçerliğini yitirmeyen ve bu konuda her ne kadar kısmi düzenlemeler yapılmış olsa da tam olarak ihtiyaca cevap vermeyen konu ise *Havza* konusudur. Türkiye tarımsal planlama açısından yağış kuşağına göre 26 havzaya ayrılmaktadır. Yapılması gereken bu havzaların kendi içinde mikro planlamalarla yapılarak alt yapı yatırımları, üretim planlaması, ürün plantasyonlarını buna göre kurmalı görüş ve önerisidir. Aslında bu konu bu gün unutulan ya da gündem teşkil etmeyen ama sorunun ana temelini oluşturan erozyonunda önlenme modelidir.

Tarıma çevreye gıdaya dayalı sorun-çözüm odaklı fikirlerin yer aldığı bir başka konu ise potansiyellerimizin kazanca çevrilmesi meselesi. Bu değerlendirmede temel yaklaşım; arazi ve toprak sınıflandırmasında yer alan yeni mevzuata göre marjinal arazisi olarak tarif edilen eski toprak sınıflandırma kriterine göre 4-7 arası meyilli toprak derinliği az olan sürekli işlenmeye uygun olmayan araziler yörenin kadim ürün çeşitlerine ait meyve ormanları olarak planlanmalı ve uygulanmalıdır. Akdeniz Ege bölgesinde zeytin ormanları, Bursa kestane, Malatya Kayısı ormanları olarak yapılandırılmalıdır. Bu kategorideki toplam arazi varlığımız yaklaşık 30 milyon hektardır. Bu öneri bu gün bu potansiyelin değerlendirilmemesi nedeniyle bizleri *Zengin Varlıkların Fakir Bekçileri* yapmaktadır.

Bir başka dikkat çeken konu başlığı ve proje fikri ise üretilen ürünlerin kalite sınıflarına göre ayırarak pazar şartlarına göre işlenip tüketici kitlesine göre pazarlanması şeklinde ulusal organizasyonları oluşturma fikridir. Bu organizasyon pazarını sadece ülke sınırlarında kalmadan bütün Dünya ülkelerini pazar olarak belirlemelidir. Dolayısı ile organik ürünler üretmiş, gıda güvenliği ve güvencesi temin edilmiş olunacaktır.

Her konu, fikir, çözüm önerisi kendi içinde ayrı yarı günümüze ışık tutan, geçmişten bu güne üstü örtülen günü birlik çözüm üreterek yaşana sorunların her devirde aynı güncelliği ile devam etmesinin önlenmesi çabasıdır. Bu gün gıda güvencesinde yaşanan sorunun temelini oluşturmaktadır. Satıcı pazarda manavda ürünün en kalitelisini sunma çabası içindeler.

* *Ziraat Mühendisleri Odası Malatya Subesi Başkanı*

Her kalite beraberinde bir maliyet ve pazar değerini getirmektedir. Dolayısı ile bu fiyatta her tüketici alma imkanı bulamamaktadır. Oysa diğer birçok dayanıklı tüketim pazarında olduğu gibi her kalite ürünün yer aldığı, fiyatının ve tüketici kitlesinin ona göre oluşturulduğu pazarlama modeli tarımsal ürünlerin değerlendirilmesinde önemli bir uygulama olacaktır.

Sayın meslektaşım ve meslek büyüğümüzün oldukça çeşitli başlık olarak tarımdan, çevreye, insana ve tarımda uygulanan politikalara gerek sorunun tespiti gerekse de çözüm ve öneri sunumu ile dile getirilen dikkat çekilen konular içinde bulunduğumuz dönemde de halen güncelliğini korumaktadır. Yani sorun mevcut haliyle devam etmektedir.

Görev yaptığı yerlerde ve bulunduğu görevlerde her zaman bir öncülük yenilik yapma heyecanı bitmemiştir. Bu konuda uzun yıllar görev yaptığı ve aynı zamanda kendi memleketi olan Malatya bilindiği üzere kayısı diyarıdır. Malatya da kayısı çok eski tarihlere dayanmakla beraber özelikle 1980 yılların başında ihracat imkânının artması üreticinin kazanması dönemi başladığında modern bahçeler yok denecek kadar azdı. Bu konuda ki çalışmalarında bu gün Malatya kayısı üretiminde her geçen gün sayısı artan Kabaaşı çeşidinin yaygınlaşmasında oldukça büyük rol oynamış, önderlik, öncülük etmiştir. Geldiğimiz nokta itibari ile Malatya da yaygın kayısı yetiştiriciliğinde özellikle kurutmalık özelliği ile öne çıkan Kabaaşı çeşidinin plantasyonunun artırılması ve günümdeki toplam kayısı plantasyonu içinde ki yeri %25-30 oranında olup bu oran hr geçen üretim döneminde artarak devam etmektedir.

Bir başka konu ise tarife muhtaç köylülük ve çiftçilik terimlerinin yeniden tanımlanması gerekliliğidir. Bu konu yine aynı kitapta o dönemde de gündeme alınarak iki kavramın geçmişten gelen üretim alanında ikamet ederek geçimlik tarım yapılması kaynaklı her iki terim aynı anlamda kullanılmıştır. Ancak geldiğimiz noktada bu iki terimin bir birinden tamamen farklı olduğu Köylülüğün yaşam kültürü ve ikamet ile doğrudan bağlantılı sosyolojik bir kavram olduğu, çiftçiliğin ise faaliyet standartları ve mevzuatlarla doğrudan bağlantılı tamamen iktisadi bir faaliyet olduğu gerçeği netleşmiştir.

Özet olarak; Tarımın direk ya da dolaylı olarak içinde bulunan, önem ve öncelik veren her kesim için, yaşama siyasete iktisadi hamlelere konu edilecek tarımın olmazsa olmaz temel sorunları ve bunula birlikte çözüm önerilerinin geniş başlıklar halinde dile getirilen bu kitap aynı zamanda başta meslektaşlarım ve siyasetle uğraşan kitleler olmak üzere her kesimin baş ucu kitabı niteliğindedir. Özellikle girişimciliğin inovasyonun sıklıkla dile getirildiği, önemsendiği günümüzde potansiyellerimizin tespiti açısından kaynak durumundadır. Bir başka özelliği ise yatırımcıya rehber olma anlamında kaynaklarımızın varlığına dair farkındalık rehberi olma özelliğidir.

Çok değerli üstadım, meslektaşım, meslek büyüğüm Sayın Cumali Ünaldı ile bir çok gerek mesleki gerekse de hayata dair bir çok konuda istişare fikir alışverişi ve sohbet etme imkânı bulmuştum. Bu ilişkimiz halen devam etmekte fikirlerinden sohbetlerinden istifade etmekteyim. Ancak 2006 yılında yayınlanmış olan *"Sorunları ve Çözümleriyle Türk Tarımı"*kitabı ile memlekete derdiyle dertlenen, sadece mesleki ve sektörel boyutuyla ele alınmadan hayatın bütün detayına yapılan dokunuşlarla toplumun her kesimine rehber olacağı düşüncesindeyim.

Saygılarımla.

● Eşref Doğan*

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu

Şu geçici fani dünyada bazı isimler servetleriyle, bazıları siyasi güçleri, bazıları akademik çalışmaları ile hafızalardaki yerlerini uzun veya kısa süreler için korurlar. Bazıları da vardır ki; çalışmaları, eserleri, örnek kişiliği ile zihinlerdeki yerleri ebedileştirip her dönemde her devirde sevgi ile saygı ile anılırlar. İşte Sayın Cumali Ünaldı böyle bir kimlikle gönlümüzde yer etmiş kişilerdendir.

Yalnız şiirleri ve şiir kitapları ile değil, kimliği, kişiliği ile kendini bilen her Malatyalı'nın gönlünde yer tutmuş, taht kurmuş bir kişidir. Belli ki böyle bir kimliğe ve kişiliğe sahip bir Malatyalı, bir Malatyalı olarak benim de ve benim gibi düşünenlerin de gönlündeki yerini bir gurur kaynağı olarak almıştır.

Birçok isimler, aileler ve soylar vardır ki o soydan gelmek, o soydan olmak herkese nasip olmaz. Bu soy şeceresi o soya layık kimselerin evrensel kimlik kartı olup, bilenler için daime sevgi ve saygı ile anılmalarını gerektirir. Ve bu herkese nasip olmayan bir ilahi lütuf, bir ilahi hediyedir. İşte Sayın Cumali Ünaldı Bey, bu ilahi hediyeye sahip olanlardandır. Bu vesileyle merhum dedeleri Yemen gazisi Hasannebizade Hacı Cumali Ağa ile Balkan gazisi Kadiri Şeyhi Boranlı Hacı Mustafa Baba'yı rahmet ve minnetle anıyoruz. Derler ya, "Asil azmaz, bal kokmaz, kokarsa yağ kokar. Çünkü aslı ayrandır."

Almış olduğu ciddi bir aile eğitimini üniversite eğitimi ile tamamlayarak, akademik bir çalışma olarak "Sorunlarıyla ve Çözümleriyle Türk Tarımı" kitabı ile tarıma katkı sağlayan bir eser kazandırmıştır.

Başbakanlık müşavirliği yapmış olması, devlet ve kamu kurumlarındaki hakimiyetini arttırmıştır. Böylece Türkiye'nin sorunlarına daha da hakim olma şansını yakalamıştır.

İnançlı bir yapıya sahiptir. Bu yapısını şu sözleriyle de aşikar kılar;

" İnancı delip geçecek kurşun icad edilmemiştir." İslam inancının gereklerini bilen ancak başka inançlara da saygı duyan bir kimliğe sahiptir. Kur'an ve Hadis'in yeryüzünü aydınlattığını beyan eder.

Çağdaş tarihimizin büyük detaylarını büyük bir ustalıkla belirten Cumali Bey, zaman zaman geçmişe övgü şimdiki zamana da yergide bulunuyor. Ancak gelecek zamanlarda sınırsız bir barışın egemen olacağını da belirtiyor. Şiirlerinde aşk vardır hüzün vardır. Son asrın kitlesel katliamları vardır. Emperyalizmin çeşitli ayak oyunları, zulümleri ve uluslararası istismarı vardır. Ama Sayın Cumali Ünaldı ne diyor? " Öldüren olma, ölen ol"...

Her vesileyle bazı şiirlerinde Malatya aşığı olduğunu görürüz. Kinden uzak bir sevgi anlayışını şiirlerinde beyanlarında görürüz. Malatya aşığıdır. Barguzu'yu bilir, Banazı'yı bilir, Çarmuzu'yu bilir. Ve der ki ; " Beni Barguzu doğurdu." Böyle bir Malatya sevdalısı acaba Niyaz-i Mısri hazretlerine gönderme mi yapıyor..

Bölgenin siyasi tarihine vakıf,1988 Türkiye Yazarlar Birliği ödülü sahibi Sayın Ünaldı, bilgi birikimiyle, edebi kişiliğiyl ki bunu şiirlerinde ustaca kullanan kafiye uyumlu dörtlükleriylei serbest vezinle yazmış olduğu şiirlerinde gördüğümüz romantizminin yanısıra inanca dönük görüşleriyle gönlümüzdeki yerini korumaya devam edecektir.

1990 yılında şiirleri kendi sesiyle " Sudaki Kendi Yüzümüz" adıyla yayınlanmıştır. Şiirlerinde seçmelerin 2007'de Londra'da "White Words-Beyaz Kelimeler" adı ile yayınlanmış olması, Yugoslavya'da düzenlenen Struga Şiir Akşamları'na Türkiye'yi temsilen katılmış olması bizim için ayrı bir gurur kaynağı olmuştur.

Sayın Cumali Ünaldı Bey'in edebi çalışmalarına bilinenin ötesinde 2013 Mayıs ayındaki Malatya Kitap Fuarı'ndaki standında daha yakından görmek ve tanımak bahtiyarlığına eriştim.

"Andolsun Aşka" isimli eserini kıymetli bir hediye ve edebi bir çalışma olarak imzalayıp verdiklerinde, değerli bir dostumdan çok kıymetli bir hediye aldığımı fark ettim. O değerli edebi eser halen kitaplığımın en gözde en favori eserleri arasındadır.

Sayın Cumali Ünaldı Bey gurur kaynağımız olarak kalmaya devam edecektir.

*Cem Vakfı Malatya Şubesi Başkanı

● D. Mehmet Doğan*

Cumali Ünaldı Yahut Şiirle Siyasetin Yakın Tarihine Derkenar

Yolları geç ey yolcu, yolları geç, yolları
içinin yangınını apar
dağa, taşa
gökyüzüne
hüznün yüzyılındasın ya

Cumali'yi hatırladığımda şiir elbette önce geliyor. Ne kadar arkadan gelirse gelsin siyaset de hep işin içinde.

"Yeşile sevda sözleri", 1972 yılında, Hareket dergisinin 72. Sayısında yayınlanmış, İskilipli Âtıf hoca ile ilgili, Cumhuriyet döneminin hukukî kara lekelerinden birine işaret ediyor:

Onlar öldürürken
Ölmez olan
Doğruldu…

Şiirin isminden şairin imzası daha uzundu: *Cumali Ünaldı Hasannebioğlu!*

O bir Malatyalı!

Malatya'dan önce Malatyalıları tanıdık. İlk aklıma gelenler Cumali Ünaldı Hasannebioğlu ve Metin Önal Mengüşoğlu. Hareket dergisinin sayfalarında onlarla beraberiz. Soyadları sandığımız asalet havası yayan "oğlu"lar ikisinin de isimlerini tamamlıyor. Tanıdığım Malatyalıların hepsini zikredemeyeceğim; iki sene önce kaybettiğimiz Cahit Çollak, Malatya'da doğup büyüyen, tahsilini burada yapan hizmet ehli bir dostumuzdu.

Malatya Cumhuriyet'in ilk döneminde bölgede lisesi olan nadir illerden. Bu yüzden Malatya Lisesi'nde okuyan çok sayıda dostumuz oldu. Malatya lisesinin Tek parti devrinde açılan nadir liselerden olması İsmet İnönü'nün Malatyalı olmasıyla ilgili elbette. Şair Ârif Nihat Asya'nın bu lisede müdürlük yapması, bu vazifesi sırasında devrin Maarif Vekili Hasan Ali Yücel'le aralarında geçen hadise zihinlerimizde Malatya'yı diri tuttu. Sonra bir süre Malatya Lisesi'nde okuyan Yavuz Bülent Bakiler ve Hasan Celâl Güzel'in hisselerini de ihmal etmemek lâzım.

1952'deki Malatya suikasti, içinde bulunduğumuz fikir çevresi yüzünden hafızamızda yer eden bir hadise idi.

1970'lerde, İstanbullu yıllarımızda Malatyalı çaycılarla tanıştık. Neredeyse bütün iş hanlarının çay ocakları Malatyalıların elinde idi. Dergâh Yayınları'nın bulunduğu binada da değişen bir şey yoktu. Malatyalı çaycıların çayın tadına varmamızdaki yerini hatırdan çıkarmamız mümkün değil. Çaydaki tavşan kanı rengini en iyi onlar veriyordu!

*Türkiye Yazarlar Birliği Onursal Genel Başkanı

"Malatya radikalizmi" de, gençlik ve orta yaşlılık dönemimizin renklerindendi. Radikallerin sorgulayıcı tavrının dinî idrakimizi diri tuttuğunu söyleyebiliriz.

Malatya'dan Ankara'ya

Malatyalı Cumali'nin Ankara günlerinde -ki hayli uzun sürmüştür- 1980'lerin siyasî havasını bir fon olarak akılda tutmalıyız. 12 Eylül darbesi, askerî dönem bir seçimle fona geçiyor. Seçim bu, kimse sonucunu bilemez. Darbeciler, seçimi açık farkla kazanan Turgut Özal'a sıcak bakmıyorlar. Turgut Özal Malatyalı, Kenan Paşa'ya pabuç bırakacağı yok. Çankaya'daki meşhur seremonide Anayasa oylamasıyla Cumhurbaşkanı seçilen Kenan Paşa'ya bir öpme hamlesi yapıyor ve psikolojik harbi Özal kazanıyor.

Turgut Özal (partisi unutuldu, hâlâ var mı bilmiyorum: Anavatan) Cumhuriyet döneminde büyük dönüşümün mimarı olarak hayatımıza karışıyor. CHP zihniyeti sersemlemiş, Hoca'nın Selamet'i yasaklı, Başbuğ'un MHP'si yasaklı, Demirel'in Adalet'i de öyle. Ortalıkta bir takım vekalet partileri var. Seçim sonrasında Ankara'da bugüne kadar geri planda kalmış eğilimlere sahip simalar görünürleşiyorlar. Siyasî simalar değiştiği gibi, merkezî idarede de ciddi bir hava değişikliği hissediliyor.

Daha önce gıyaben tanıdığımız Cumali Ünaldı da işte bu fasıldan Ankara'nın hayatına karışıyor. Özal'ın Ankara Büyükşehir Belediyesi başkanı Mehmet Altınsoy. Daha önce bakanlık da yapmış, tecrübeli bir siyasetçi. Siyasetçiler içinde kıt bulunur okur yazar olanlardan öte, bir entelektüel. Cumali'yi o mu seçti, o kadar önemli değil, fakat ona yakışan bir tayin yaptı.

Cumali Ünaldı Ankara'ya Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Dairesi Başkanı olarak geldi. Eski Şehirlerarası otobüs terminalinin karşısında, Hipodrom sahasında iki katlı, iyi bir mimar eli değmiş güzel bir binada Cumali'yi ziyarete gittik. "Yeşile sevda sözleri" şiirinin şairi, Ankara'nın yeşilinin sorumlusu olmuştu.

Gelen resimlerindeki kara sakallı Cumali değildi, fakat oydu. Cumali orada oldukça en sık gittiğimiz yerlerden biri oldu onun mekânı. Orada şiir vardı, edebiyat vardı, sohbet ve muhabet vardı. Malatya mahsulleri ve çiğ köfte olmazsa olmazdı. Tabiî Malatyalı bir başbakanımız olması siyaseti de işin içine katıyordu.

Cumali sonra Başbakanlık'ta vazife yaptı. Başbakanlık Yazarlar Birliği'ne yakındı. Hatay Sokağı'ndaki küçük genel merkezde Cumali'nin sesinin çınladığı günler oldu.

Yazarlar Birliği'nin Türkiye Yazarlar Birliği olduğu günlerde oradaydı. Yönetim Kurulu'na girdi.

Yıl 1990. Türkiye Yazarlar Biriği'nden arkadaşlarla (Cumali Ünaldı, Ahmet Kot, Mehmet Cemal) ve Türkiye gazetesinin başyazarı merhum Yalçın Özer'le BRT (Bayrak Radyo ve Televizyonu) Genel Müdürü Derviş Özer Berkem'in davetlisi olarak bir Kıbrıs seyahati yaptık.

Kıbrıs'ın o zamanki devlet erkânını, Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş, Başbakan Derviş Eroğlu ve diğer bazı bakanları ziyaret ettik. Ziyaretlerimizden en dikkate değeri, görevi devretmeye hazırlanan Kıbrıs Türk Barış Kuvvetleri Kumandanı Orgeneral Eşref Bitlis'le olanı idi. Eşref Bitlis Paşa ile çok samimi sohbet ettik. Daha sonra, Paşa'nın yanında çalışan sivil kıyafetli subaylar bizi Girne'de bir otele götürdüler. Mevzu, siyonizm ve İsrail'in bölgedeki faaliyetleri idi.

Türk ordusunda bazı birimlerin böyle mevzularla ilgilenmesi, tehlikenin farkında olması bizi gerçekten şaşırtmıştı. Eşref Bitlis'in önemini, değerini ve farkını o zaman daha iyi anladık. Daha sonra Jandarma Genel Kumandanlığı sırasında yaptıkları onun müstesnalığını daha fazla ortaya koydu. Meseleleri uzaktan seyretmiyor, ateşi maşa ile tutmuyor, bizzat eline alıyordu.

Çekiç Güç'ün Türkiye'den ayrılması gerektiğini açıkca söyleyen, bu yüzden ABD büyükelçiliği tarafından hükümete şikâyet edilen Eşref Paşa, helikopterle Kuzey Irak'a giderken 17 Aralık 1992'de Çekiç Güç'e bağlı Amerikan savaş uçaklarının tacizine maruz kalmıştı. Bu ona son ihtardı!

7 Şubat 1993'de İncirlik Üssü'nden kalkan ABD uçakları'nın PKK'ya yardım dağıttığını söyleyen Eşref Bitlis, 17 Şubat 1993'de bir uçak "kazası" ile bertaraf edildi! Allah rahmet etsin…

Şair müşavir dönemi!

Cumali'nin bürokrasi tecrübesi, başbakanların şair müşavirleri olması fikri etrafında neşvünema buldu. Fakat devletin veya hükümetin şairleri dinleyecek hali yoktu! Bu defa şair siyasete yöneldi. Şiir yazmakla kalmayıp poetikasıyla da haşır neşir olan Cumali politikayla imtizaç edemedi.

Onun Malatyalılık üzerinden, yürüttüğü bir memleketçilik düşüncesi var ki, hep sempati ile bakmışımdır. Bölgede yaygın olan İzol aşiretinin siyasi kürtçülüğün azdığı bir dönemde doğru bir yer tayininde onun ciddi yapıcı rolü oldu. Malatya'lı Hırant Dink'in memlekete yönelik yüzünü ondan dinledik. Ermenistan veya Ermeni meselesi ile ilgili Hırant Dink'in Ermeni radikalizmini yerle bir eden görüşlerinden bizi o haberdar etti.

Ermenistan'da kırk paralık akıl olsa, ne yapar yapar Türkiye ve Azerbaycan'la ilişkilerini yoluna koyar. O zaman ülkeye hayat gelir. Ekonomisi toparlanır, ülkeden kaçış durur…3 milyonluk Ermenistan ve bir o kadar nüfus da diasporada dersek, 6 milyonluk cirmleri ile dünyayı yakmaya çalışıyorlar. Sonuç filan alınacağı yok! Batılı merkezler Ermenilerle geçen yüzyılda olduğu gibi oynuyorlar.

İşte söyledikleri: *"İngiliz, Fransız, Rus ve Almanlar geçmişte bu topraklarda oynadıkları oyunları bugün de tekrarlıyor. Geçmişte Ermeni halkı, onlara güvendi.*

Kendilerini Osmanlının zulmünden kurtaracak zannetti. Ama yanıldılar; çünkü onlar kendi işlerini, hesaplarını yapıp gittiler. Bu topraklarda da kardeşi kardeşe kan içerisinde bıraktılar."

Dink, geçmişte yaşananlarla kalmıyor, bazı Kürtlerin de günümüzde aynı oyuna âlet olduğunu açıkça söylüyor…Dink'in menfur bir cinayete kurban edilmesine bunları da bilerek daha fazla üzüldük.

Şairle memleketinde

Malatya, Cumali ile aramızda sırf konuşulan bir mevzu olarak kalmadı. Bir fırsat zuhur etti, Cumali Ünaldı yıllardır memleketinde beraber olma hayalini gerçekleştirirken, biz de Ahmet Kot, Ali Ural, Ömer Erdem gibi şair dostlarımızla ve değerli edebiyat hocası Prof. Abdullah Uçman'la buluştuk.

Bütün şehirlerimiz değişiyor. Fizikî değişme kolaylıkla farkediliyor. Malatya ilk gördüğümüz 1977'den bu yana fiziken çok gelişmiş, serpilmiş, yaygınlaşmış. Nüfusu 400 bini geçmiş. Peki manevî yapısı, kültür hayatı aynı şekilde gelişebiliyor mu? Bunu ölçmek kolay değil elbette.

Malatya, Ankara derken siyaset!

Cumali Malatya'dan Ankara'ya geldi, siyasete yöneldi. Bu yönde bazı adaylık teşebbüsleri oldu. Fakat iyi bir sonuç alamadı. O zaman hatırımızı siyasilere şair müşavir tavsiye eden Cumali'ye bir siyasi müşavir tavsiye etmek geldi. Siyaset başa bulaştı mı, tavsiye dinleyen kim?

O defter kapanınca bütün şiirlerini topladı, güzel bir kitap olarak yayınladı: *Andolsun Aşka.* 1970'lerin ele avuca sığmaz şairlerinden Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nun *Hareket* veya *Düşünce*'de yayınlanan şiirleri dillerden düşmezdi. Şiirlerinde his kadar fikir de keskindi. 430 sayfalık kitapta, o yılların şiirleri yanında, son yıllarda yazılmış olanlar da var.1983'de yazdığı Tutanak şiirinde "*Hodri ölüm, bre ölüm, ölüm ey!"* diye kükreyen şair, 2008'de yazdığı bir şiirde şöyle söylüyor:

Ben bilerek hayata cinas kelimeler seçtim

Doğdum, yaşadım, gördüm, ölüme düğünle geçtim.

Cumali'den geleceğe güzel ve yüksek sesli şiirler kalacak!

Muhammet Nur Doğan*

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nun Dil, Edebiyat ve Şiir Üzerine Düşünceleri

Dil ve Şiir Üzerine Konuşmaları

Klasik şiirimizin ustaları bir taraftan bu büyülü sanatın en mükemmel örneklerini verirken, bir taraftan da yazdıkları kasidelerin, gazellerin ve mesnevilerin içinde şiirin ve sanatın felsefesini de yapmışlardır. Bu açıdan bakıldığında görülür ki divan şairleri okuyucunun karşısına aynı zamanda, güçlü bir şiir filozofu kimliği ile çıkarlar. Yani eski şiirimizin metinleri içerisinde yapacağımız ciddi bir araştırma bizi, artık bir dünya edebiyatı boyutunu kazanmış bulunan bu şiir geleneğinde inanılmaz derecede güçlü bir poetika ve sanat ontolojisi damarının bulunduğu gerçeğine götürecektir.

Dünya kültür mirasına yaptığımız en güçlü katkılardan biri olan klasik şiirimizin kaynağından beslenme şansını yakalamış edebiyatçılarımızdan biri de Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'dur. Cumali Hasannebioğlu şiirlerinde ve edebiyat konulu yazılarında işte bu, şiir ve şiirin felsefesi meselesine de eğilmiş ve bu konuda güçlü sanatkâr duyarlılığı ve felsefî yeteneğine dayanarak "şiir, dil, edebiyat ve sanat üzerine konuşmalar" yapma gereğini duymuştur.

Bugünün kurulukla, sığlıkla ve derinliksizlikle malul sanat ve edebiyat dünyasına güçlü tenbih mesajları niteliğindeki bu konuşmalar, üzerinde tahliller yapılması gereken gerçekleri içermektedir.

Biz bu yazımızda Hasannebioğlu'nun Hece Taşları Dergisi'nde yayınladığı "Şiir Üzerine Konuşmalar"ından hareketle onun bu konudaki görüş ve değerlendirmeleri üzerinde duracağız ve ardından yazdığı şiirlerin içerisinde şiiri ve şairi nasıl değerlendirdiği/nasıl tasvir ettiği hususunu anlamaya çalışacağız.

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu, duayen şair kimliği ile dil ve şiir ilişkileri bağlamında bizim kadim edebiyat ve şiir geleneğimizin estetik kodlarından beslenen dikkate değer yaklaşımlarda bulunmaktadır.

Hasannebioğlu, 27 Ağustos 1987 tarihinde 26. Struga Şiir Akşamları'nda "Şiir ve Dil" konulu sempozyumda sunduğu bildiride şiirin dil ile olan ilişkisini ele almanın zorluğundan söz açmakta; dilin konuşma dilindeki basit kurgulamasının şiirde birden bire giriftleşmeye ve zenginleşmeye başladığını ifade etmektedir.

Şiiri bir nevi büyü ve simya olarak tanımlayan Hasannebioğlu konuşma dilindeki basit kelimelerin şiirin simyası ile altına döndüğünü söylemektedir:

"Şiirin, dil ile olan ilişkisini ele almanın zorluğu vardır. Öncelikle, şiirin, dil ile kurulan bir yapısının olması, ikinci olarak da, kendi dilimin mantığı içerisinde düşündüğüm şeyleri, tercüme ile söyleyeceklerimi kendi dillerinin mantığı içinde anlamak durumunda olan ve üstelik kendi dillerinin şiirini kuran insanlarla muhatap olmanın zorluğudur."

"Konuşma dilindeki basit kelimelerin, şiir dili olurken birdenbire zenginleşmesindeki "büyü" nedir? Ortaçağda değersiz madenlerden altın elde etmeye çalışan "simyacı"lardan söz edilir. Bunlar, alım satım değeri çok düşük madenleri, bazı kimyasal olaylara tabi tutarak, altın olduğunu savundukları yeni bir şey elde ederlermiş. Elde ettikleri şeyin altın olup olmadığı fazlaca önemli değil. Önemli olan, farklı ve daha zengin bir yeni oluşuma ulaşmış olmalarıdır. Bu oluşumu sağlamak için kullandıkları kimyasal reaksiyonları da, konuşma dilindeki kelimenin şiir olurken uğradığı büyüye eşit düşünmek mümkün." [1]

Şiirin sihir ile konusunda klasik şairlerimizin yazdıkları sayısız beyit arasından seçtiğimiz aşağıdaki beyitler Hasannebioğlu'nun klasik şiirin kodlarına ne ölçüde aşina olduğu hususunu açıklığa kavuşturacaktır:

"Her kaçan şi'rüm yazam hâmem Revânî sihr ider
Şâhid-i nazmum ola tâ kim yavuz gözden emîn" [2]

*Prof. Dr. İstanbul Arel Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

1 Cumali Ünaldı Hasannebioğlu, "Şiir Üzerine Konuşmalar -4-" *Hece Taşları*, 19, s. 4. (2016)
2 Revani Divani, g. 306/5.

(Ey Revani; ne zaman şiir yazmaya başlasam; kalemim, nazmımın güzelini kötü gözlerden korusun diye sihirler yapar.)

"Ahmedâ ger şi'r ile dirler sana sihr-âferîn
Nazm içinde niçeler mu'ciz-nümâ dirler bana"[3]

(Ey Ahmed, eğer sana şiir hususunda sihirbaz derlerse de, birçok insan nazm işinde benim mucize gösterdiğimi söylerler.)

Cumali Hasannebioğlu, şiirin kendisine has bambaşka bir düzeninin, akla sığmaz bir nizamının, sırlı bir yapısının olduğunu söylemekte ve dolayısıyla, şairlerin olağanüstü bir ölçü ve düzen duyarlılığına sahip kişilikler olduğunu şöyle ifade etmektedir:

"Şiir geneli içinde tekniğine dönersek… Akıl almaz bir nizamı, intizamı, düzeni barındırır içinde şiir. Görünüşte sere serpe, özensiz, ölçüsüz bilinse de; olağanüstü bir ölçü ve düzen duyarlığına sahiptir kendi içinde, gizlice. Bir yapı düşünün ki, minik bir taş parçası bulunması gerektiği yerde değilse, yıkılsın o koca yapı. Bir resmin, rengi, biçimi iğretiyse; o bütünsel güzellikten de eser yok denilebilir. Eksiktir, çirkindir, nâtamamdır o büyüleyici mekân." [4]

Bu paragrafın son iki cümlesinde sayın Hasannebioğlu, gerçek anlamda hendesî bir mükemmeliyete sahip klasik şiirmizin, eksikliği/noksanlığı dışlayan, kusursuzluğa ayarlı iç strüktürünü tanımlar gibidir.

Değerli şair Cumali Ünaldı Hasannebioğlu bu ülkenin entelektüel kesiminde iflah olmaz bir hastalık gibi yaygınlaşmış bulunan, geçmişi karalama ve bu bağlamda klasik şiirimizi küçük görme yaklaşımına karşı çıkar ve bir dünya dilinin ve insanlığın malı olmuş şi'r-i kadimimizin hakkını verir. Bunu yaparken, Divan şiirinden beslenen nadir şairlerden biri olan merhum Cemal Süreya'nın bizim öz edebiyatımız ile ilgili bir değerlendirmesini gündeme getirir:

"Bazı çevrelere göre Osmanlı'nın edebiyatı, hayattan kopuk; şiiriyse sanal ortamdadır, dayanaksızdır. Buna itirazı olanlar da var: Cemal Süreya gibi şiire ziyadesiyle vakıf zevatın, Osmanlı şiirini, bir "imparatorluk şiiri" olarak olarak tarif ve tavsif etmesi gibi." [5]

Divan şiiri, tarihin hiçbir döneminde ve hiçbir toplumda görülmemiş bir şekilde, hükümdarlar tarafından himaye görmüş; bir anlamda, imparatorluğun ve çok dinli, çok kültürlü, çok etnik unsurlu ümmetin sosyal organizasyonu olan bu dünya devletinin dili olmuştur. Hiçbir dönemde ve hiçbir coğrafyada bizdeki gibi, hükümdarlarından büyük çoğunluğunun şair olduğu bir topluma ve bir devlete rastlamak mümkün değildir.

Cumali Hasannebioğlu bu hususdaki görüşlerini şöylece özetlemektedir:

"Şiirin dili ile ilgili olarak söylemek istediklerim bu kadar değil. Benim yaşadığım ülkedeki şiir dilinden söz etmek isterdim. Bin yıldan daha fazla bir zaman içerisinde, sanıyorum kırk-elli civarında devleti barındıran bir coğrafyaya hâkim olmuş; bu coğrafyanın dili, kültürü ve sanatıyla yoğrulmuş, yeni bir zevk, yeni bir sanat oluşturmuş ülkemden söz etmek isterdim. İmparator olan padişahlardan birçoğunun şiire büyük bir saygı duyduğunu, şiirle dilenen özürlerin karşılığında can bahşettiğini, suçlunun suçunu affettiğini gördüm kitaplarda. Kadı Burhanettin adında bir şair-padişahın, o dönemin en etkin gücü olan Timur'a karşı şiir ile harp ilân ettiğinin şiirini okudum."[6]

Üç büyük dilin (Türkçe, Arapça, Farsça) söz varlığına dayalı olarak icra edilen; binlerce yıllık bir tarih derinliğine uzanan ve Adriyatik Denizinden Çin Seddine kadar milyonlarca kilometrekarelik bir coğrafyada ortaya çıkmış çok zengin kültür, din, felsefe, mezhep ve etnik unsura dayalı klasik Türk edebiyatı geleneğinin ana kaynaklarını 1. Din/Tasavvuf; 2. Bilim ve Felsefe; 3. Mitoloji/Destan, Tarih ve Osmanlı gündelik hayatın yansımaları ve 4. Estetik Değerler sistemi olarak tasnif etmek mümkündür.

Bu zengin ve ihtişamlı menbalalardan hayat bulan klasik edebiyatımızın en fonksiyonel kaynağı Osmanlı gündelik hayatının renkli yansımalarıdır. Klasik şiir metinlerini şerh eden araştırmacılar için bir kültür arkeolojisi meselesi ve keşif alanı konusu olan Osmanlı hayatının yansımaları hususu Divan şiirinin canlı bir gelenek olduğunun da belgesi durumundadır.

Gelişmiş şair duyarlılığı ve klasik Türk edebiyatının derin gerçekliliği ile ilgili duyarlılığı nedeni ile Cumali Ünaldı Hasannebioğlu, divan şiirinin canlı hayat gözlemine dayalı olduğu meselesi ile ilgili olarak, kendi hayatındaki gözleme dayalı bir anekdotu bizlerle paylaşmaktadır.

3 Karamanlı Ayni Divanı, g.28/6.
4 Cumali Ünaldı Hasannebioğlu, "Şiir Üzerine Konuşmalar -2-" *Hece Taşları*, 17, s. 4. (2016)
5 Cumali Ünaldı Hasannebioğlu, "Şiir Üzerine Konuşmalar -2-" *Hece Taşları*, 17, s. 5. (2016)
6 Cumali Ünaldı Hasannebioğlu, "Şiir Üzerine Konuşmalar -4-" *Hece Taşları*, 19, s. 4. (2016)

Bu çok ilginç ve sevimli anekdot birtakım çevrelerin haksız olarak klasik edebiyatımıza vurmaya çalıştıkları yaftayı da geçersiz kılmakta ve insanlığın kültür mirasına armağan ettiğimiz ölümsüz şiir geleneğimizin günümüze kadar uzanan diriltici bir nefese sahip olduğu gerçeğini ispatlamaktadır.

Şimdi, Üstad Hasannebioğlu'nu dinleyelim:

"Yine benim ülkemde birkaç yüzyıl önce yaşamış ve geriye bugün dünya şiirinin çok has örnekleri olarak anılan bir güzellikler ülkesi bırakmış olan Şeyh Galib'den söz etmek istiyorum. Ayrıca, üç yaşındaki küçük kızımdan da. Bir gün balkonda otururken, "Baba, tırnak aydede'ye bak!" diye bir çığlık attı ve eliyle gökteki henüz birkaç günlük yeni ayı gösterdi ısrarla. Birdenbire bu büyük şairin, aşağı yukarı şöyle anlaşılabilecek güzel şiirini hatırladım: Ay yenisi niye kendini fazlaca önemsiyor, sevgilimin kesip attığı tırnak kadar değeri yok." [7] *Birisi, elli yaşın üzerinde, konuştuğu dilin en büyük şairlerinden biri, diğeri, bu şairden yüzyıllarca sonra doğmuş, üç yaşında küçük bir çocuk. Şöyle bir sonuca ulaşsam, umarım edebiyat tarihçileri ve edebiyat okutan okulların hocaları beni fazla kınamazlar: Şiir özgürlüktür, şiirin dili de özgürlüğün dilidir. Eminim ki, sizler de çocuklarda şahit olmuşsunuzdur, en güzel şiir dilini de bu nedenle çocuklar kullanıyor."*[8]

Üstad Cumali Ünaldı Bey'in 1987 yılında henüz üç yaşındaki kızının, gördüğü "yeni ay" ile ilgili olarak yaptığı "tırnak" benzetmesi kendisinden asırlarca önce yaşamış ve bize inanılmaz derecede zengin bir dil, kültür, sanat ve estetik mirası bırakmış bulunan şair dedelerinin kalemiyle nasıl da esprili beyitlere vücut vermiştir, görelim:

Zemine na'lçen nakşı hilâli vereli revnak
Felek yırtar yüzün mâh-ı nevi her ay edip tırnak[9]

(Sevgilim! Ayakkabındaki ökçe demirlerinin hilal şeklindeki nakışları yeryüzüne parlaklık ve güzellik vereli, felek, kıskançlığından, her ay yeni aydan tırnak çıkartıp yüzünü yırtıyor.)

Ser-i nâhunlarun k'olmış meh-i nev
Yaraşmaz kim sala hurşîde pertev[10]

(Sevgilim! Tırnakların parlak yeni ay gibi göründüğü için, güneşin ışık salmasına gerek kalmadı.).

Hasannebioğlu, Makedonya'da düzenlenen 26. Struga Şiir Akşamlarında, "Şiir ve Dil" konulu sempozyumda, Türkiye adına sunduğu bildiride şiir ile insanlık onurunun aynı çizgide çakıştığını söylerken de çok önemli bir gerçeğe dikkat çekmiştir. Ona göre şiir, tarihin her döneminde, ezilen insanların sırlı çığlığıdır. Evet; şiir âşık gönüllerden gökyüzüne yükselen ve zulmü temsil eden feleğin dokuz kat kalesini yerle bir eden ateşli, dumanlı bir çığlıktır:

"Şiir ister bir fısıltı, isterse bir çağlık olsun, her zaman, insanoğlunun var olduğu ilk günden günümüze dek, takip ettiği insanlık onurunun çizgisine denktir. Bu çizgi, yani insanlık onuru çizgisi, şiirin onurlu çizgisi ile her zaman çakışmıştır. Şiirin, tarihin her döneminde ezilen insanların sesi olduğu bir doğrudur. Ancak, sürü olmayı kabul etmeyen, bir bakıma inandığı doğrulara uygun olarak yaşamaya çalışan bir seçkinler gurubunun sesi olduğu da, aynı oranda doğrudur. Şiirin dilini çoğu zaman bir çığlığa dönüştüren sır da budur."[11]

16. Yüzyılın büyük şairi Emrî de şiirin bir çığlık, bir ses olduğunu ne güzel ifade etmiştir:

Bâg-ı tab'umda hazân gördün ise olma hamûş
Eyle bu şi're ser-âgâz gel ey bülbül-i cân[12]

(Ey can bülbülü! Tabiatımın bahçesinde artık sonbahar manzarası gördün ise sakın susma; gel de bu şirin sesine ses kat!)

Taşlıcalı Yahya Bey de okunan şiirinin çığlıktan bir ok gibi gökyüzüne yükselip Süreyya takım yıldızını sildiğini söylemektedir:

Yara ey Yahyâ bu şi'rüm okunurken dün sabâh
Tîg-i ahum nazm-ı Pervîni felekde kıldı hâkk[13]

Şair olup da şiir-aşk bağlantısına dikkatini yoğunlaştırmamak, "aşk olmadan meşk olmaz" fehvasınca, şiirin aşk ile kopmak bilmeyen sebep sonuç ilişkisinin farkında olmamak mümkün mü! Elbette mümkün değil…

7 Çevirisi yukarıda verilen,Şeyh Galib Divanı'nın 312. gazelinin ikinci beyti şu şekildedir:
Ay yenisi gökde ne ülker satar
Değmeyicek kesdiği tırnağını
8 Cumali Ünaldı Hasannebioğlu, "Şiir Üzerine Konuşmalar -4-" *Hece Taşları*, 19, s. 5. (2016)
9 Hayali Bey Divanı, g. 236/1.
10 Hamîdîzâde Celîlî Divanı, b. 1664.
11 Cumali Ünaldı Hasannebioğlu, "Şiir Üzerine Konuşmalar -4-" *Hece Taşları*, 19, s. 5. (2016)
12 Emri Divanı, 26.
13 Yahya Bey Divanı, 5

Çünkü yüreğin hüzünler kulübesinde harlanan aşk ateşi ile yanmadan, beynin kıvrımlarında kopan aşk fırtınasına tutulmadan şair olunur mu? Elbette olunmaz!

"Ölüm Bile Aşk İle"; "Mâdem ki Aşk" ve "Aşk ki Büyük Yalnızlık" diyen ve bütün şiirlerinin toplandığı kitaba "Andolsun Aşka" unvanını veren Şair-i mâderzâd Cumali Ünaldı Hasannebioğlu da şiir ve aşkın vazgeçilmez ilişkisini şöyle anlatıyor:

"Neden bileşkelerine ayıracağız "şiir"i ve "aşk"ı? Bir bilimsel makale gibi, analiz ve sentezini yapabilmek için mi? Üzerinde ne kadar çok düşünürsek düşünelim, "şiir" ve "aşk" gibi iki kavramı, bileşenlerine ayırmak mümkün görünmüyor. Kaldı ki, hangisi diğerinin öncülü veya kim kimin ardılı, onu da bilmek mümkün değil. Bunun gibi, nasıl ki aşkı ve şiiri parçalamak mümkün değildir; o halde "bütün aşklar" ve "bütün şiirler"i de aynı biçimde ortak paranteze almak hayli zor."[14]

Gelin, şiir-aşk ilişkisi ile ilgili olarak bir de, aşk-ı mecazî köprüsünden geçip hüner atlarını aşk-ı hakikî meydanında doludizgin koşturan şiir ülkesinin anlı şanlı sultanlarına kulak verelim:

Oda yanar gönülüm ger zamîre ışkı geçe
Çü şi'ri lebleriyiçün diyim sözüm sulanur[15]

(O sevgilinin aşkı içime girse, gönlüm tutuşur ve onun dudakları için şiir söylesem, sözüm sulanır.)

Gıdâ-yı rûh durur cümle şi'ri Yahyânun
Gedâ-yı 'ışk olalı oldı ol emîr-i kelâm[16]

(Yahya'nın bütün şiirleri ruh gıdasıdır. Yahya aşk dilencisi olalı, sözün sultanı oldu.)

Söyledür ıssını mâl eski meseldür dilde
Beni 'ışkundur iden şi'r ile böyle gûyâ[17]

("Mal, sahibini konuşturur." diye eskiden beri söylene gelen bir mesel vardır… (Ey sevgili!) Beni böyle şiir ile konuşturan da senin aşkındır.)

Hasannebioğlu'nun Mısralarında Şiir ve Şair

Yazımızın başlarında klasik Türk edebiyatının en güçlü damarlarından birisinin poetika ve sanat ontolojisi olduğundan bahsetmiş ve bu konuda Divan şiirinin dünya edebî gelenekleri arasında eşsiz bir konuma sahip olduğunu anlatmaya çalışmıştık.

Bu damar bizim kültürel genlerimize nakşolunmuş bir özellik olarak günümüze kadar gelmeyi başarmış ve modern dönemlerin şairleri arasında da klasik şiirimizdeki kadar olmasa bile önemli oranda şiir filozofları yetişmiştir.

Onlardan birisi de bugün kendisi ile ilgili bu hatıra sayısı yayınlanmış bulunan Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'dur.

Aziz dostum Cumali Hasannebioğlu'nun *Andolsun Aşka* kitabındaki bütün şiirlerinin içerisinde şiir ve şair ile ilgili olarak yapılmış bulunan poetik yaklaşımlar, şiir ve şair hakkında yapılmış estetik teşbih ve tasvirler de şöylece sıralanabilir:

bu münâcât göğerir, affolma topraklarına uzatmış boynunu umudun
bir şiir menekşesi arzolunur niyaz ellerine, tek çözüm erir."[18]

Bu satırlarda şiir menekşe çiçeğine benzetilmiştir. Şiir ile menekşe arasındaki benzetme yönü (vech-i şebeh) ise her ikisinin de boynunu affolmak umudu ile gökyüzüne, göklerin ve yerin Rabbi'ne eğmesi; niyaz ve dua ellerini göğe açması hayalidir. Şiirin menekşeye benzetilmesindeki ikinci yön de menekşenin insanı sarhoş eden güzel kokusu ve şiirin de insanı kendinden geçiren anlamıdır. Burada oldukça iyi kurgulanmış bir hüsnütalil ile karşı karşıyayız…

Şiir, derisi yüzülmüş bir kuzunun
gömgök etinde
uçuşup kıvrılan,
acısını yitirmiş seyirmelerle
bir ılık buğu mudur?" [19]

Hasannebioğlu, bu mısralarda şiiri yüreğin ve beynin ürperişlerinden doğup, uçuşan, kıvrılan ve gökyüzüne yükselen ince, şeffaf ve de görünmez bir buğu gibi tanımlamakta ve harika bir tasvir yapmaktadır…

14 Cumali Ünaldı Hasannebioğlu, "Şiir Üzerine Konuşmalar -12-" *Hece Taşları*, 36, s. 3. (2018)
15 Kadı Burhaneddin Divanı, g. 1312/6.
16 Yahya Bey Divanı, 5.
17 Âşık Çelebi Divanı, 3/4
18 Andolsun Aşka, s.19.
19 Andolsun Aşka, s.73.

şiirler söyleniyor kıvılcımına uygarlık demircisinin

ve artık çekiçten yankılanan "Hak, Hak" değil[20]

Burada şiir ile ateş ve uygarlık kavramları arasında derinden bir bağ oluşturulmuş; ayrıca şair ile medeniyet kurucu birey ilişkisi ön plana çıkartılmıştır. Bir de şiirde asla ihmal edilmemesi gereken ses unsuru ve yine oldukça esprili bir hüsnütalil: Medeniyet demircisinin çekicinden çıkan vuruş sesleri şairimizin estetik tasarrufu ile mısralarda "Hak! Hak!" zikrine dönüşmüştür.

seni övmekle yüceliyorum sevdâlım, söz yerine
bu şiirle tutuşturur bulutları kuşlar, köz yerine[21]

İnsanın yücelişinin vazgeçilmez ögeleri: Sevgiliyi samimiyetle övme ve söz… Evet, sevmek, sevda ateşinde yanmak; sevileni yürekten gelen bir içtenlikle övmek ve aşkın ibrişimine söz incilerini dizmek; yücelişin altın merdivenidir… Şiir, ateşin hamurundan mayalanmış olmalı… Öyle ki; şiirin ateşi, hayal kuşlarının kanatlarında –yahut gagalarında- gökyüzüne taşınmakta ve aşkın söze dönüşmüş bu alevi, semayı kaplayan bulutları bile tutuşturmaktadır.

ölü suratları mesih şiirlerle sıvazlama demleridir
nağralar atma günüdür ey oğul kadim deliliklerle.[22]

Söz ve şiir esasında bir ihya meselesidir. Yani söz ve şiir canlıdır ve canlandırır. Ölü kalpler şiir İsa'sının nefesi ve elinin teması ile dirilir, cana gelir.. Ölmüş suratlar, hayat soluğu tükenmiş dudaklar şiirin sıvazlaması ile canlanır, görür, işitir ve söze gelir. Şiirle dirilen yüzler, konuşan dudaklar kadim ruhların dilinden konuşmaya başlar ve hayata yeniden gözlerini açmışlığın ve sonsuz özgürlüğün nağralarını atar.

Şair Cumali Hasannebioğlu'nun, klasik şiirimizin poetika damarından beslendiğinin açık bir göstergesi olan yukarıda bahsini ettiğimiz "şiir" ve "Mesih" eşleştirmesi ile ilgili olarak klasik şairlerimizin kaleme aldıkları şu çılgın beyitlere de bir göz atalım:

Mesîh'im nutkumun âsârıdır mevta-i elfâza
Veren geh ebr-i nisanı veren geh mâye-i cânı[23]

(Ben Mesih benzeri bir şairim; benim konuşma ve şiir yazma kudretimin eseri ölü lafızlara bazen nisan bulutu bereketi, bazen de can mayası kazandırır.)

Ben disem şevk-ı lebünle okusan sen ey sanem
Mürdeler ihya ider nutk-ı Mesiha-var şi'r[24]

(Ey put gibi güzel sevgilim; ben senin dudağının arzusu ile şiir söylesem; sen de onu okusan; bu şiir Hz. İsa'nın nefesi gibi, ölüleri diriltir.)..

Şimdi de Hasannebioğlu'nun, şerhini yapmaya çalışacağımız aşağıdaki mısralarında şiirin ve şairin en hatırlı bir konuk olarak sanat rezidansının kral dairesine nasıl da kurulduğunu ve orada sultanlığının keyfini doya doya nasıl yaşadığını hissedeceğiz:

bu şehr ki amansız
göğünü bile çekti üzerimden
dörtnal koşan ayaklarına şiirimin bukağılar vurdu
yürütünce fillerini
zarif ve soylu arab atlarının üzerine
ebâbîl kuşları uçuruyor bir adam
gözünün bebeğinde[25]

Bu mısraların teatral sahnesinde şehir, gökyüzü, dörtnal koşan atlar, şiir, bukağı, fil, zarafet, soyluluk, arap atları, ebabil kuşları, uçma ve göz bebeği sözcükleri öylesine güçlü bir kudretle seçilmiş ki; bu seçki, şairini bir kuyumcu ustası pozisyonuna yükseltmiştir. Şairimiz burada karşımıza kelimelerin eşsiz ışınımlı kristallerinden muhteşem bir gerdanlık imal etmiş ve onu edebî tefekkürün boynuna asmıştır.

Evet, şehir ve şiir; birbirinden hiç ayrılması mümkün olmayan iki şey… Şehir yücelir ve düşünce semasını estetiğin pırıltılı yıldızlarıyla donatırsa şehrin sakinleri ile birlikte şiir de yücelir. Şehir yücelirse, şair Amîkî'nin "Ruhlar çekilir Hazret-i Yezdân'a giderler" dediği gibi ruhlar da yükselir ve estetik düşünüşün miracı vuku bulur. İşte o zaman şiir de Anka misali yücelir ve Divan şiirinin kabulü çerçevesinde, şairler artık ilhamlarını Felek'ten

20 Andolsun Aşka, s.33.
21Andolsun Aşka, s.24.
22 Andolsun Aşka, s.86.
23 Koca Ragıp Paşa Divanı
24 Zati Divanı
25 Andolsun Aşka, s.104.

almaya başlarlar; hatta tarihin kaydettiği en çılgın ve en serazat şairlerden biri olan Nef'î'nin

Tûtî-yi mu'cize-gûyem ne desem lâf değil
Çarh ile söyleşemem ayinesi saf değil

matlalı gazelinde iddia ettiği üzere, feleği de geçip Allah'ın ilhamına mazhar olurlar…

Evet, Üstad Cumali Hasannebioğlu bu mısralarda medeniyetimizin şehrinin amansızlığından ve çöküşünden söz ediyor…

Şehir çökmüş ve göğünü üzerimizden çekmiş; şiirin dörtnal koşan küheylanlarının ayaklarına da bukağılar vurulmuştur...

Artık meydan modernitenin Ebrehe'lerine kalmıştır… Ve zamane Ebreheleri istikbarın, cahiliyenin, bedeviliğin fillerini medeniyetin, aşkın, merhametin ve bilginin soylu arap atlarının üzerine yürütmüştür.

Ama şiirin gücünü yüreğinde hisseden bir adam, şair kimliği ile ortaya atılmış ve gözünün bebeğinde ebabil kuşları uçurtmaya başlamış; yüreklerinden fırlattıkları söz mermileri ile bedeviliğin fillerini yenik ekine çevirmiştir. Şiir işte böyle bir kudret, böyle bir koruyucu güç meselesidir Hasannebioğlu'na göre…

Hasannebioğlu, Çığ şiirinde şairin aşkla ve şiirle ölümsüzlüğe ulaşacağından bahseder:

Aşk bizi de anacak yıllar yüzyıllar boyu
Ölüler söyleşecek şiirimde sağ gibi[26]

Ona göre; aşk eğer bizi de anacak olursa, yani aşk, defterine bizi de kaydedecek olursa; aşkın diriltici nefesi ile yazılan şiirde ruhlar ölümsüzlüğü tadacak ve ölüler de sağlar gibi canlanıp sonsuz hayatın bengisu pınarlarından yudum yudum içmeye başlayacaktır.

Bu mısralarında Cumali Üstad bakın şiirin hayat vericiliği, dirilticiliği konusunda âdeta Fuzuli ile söz birliği etmektedir:

Billah bu yaman mdır ki hâlâ
Emvâtı söz ile kıldın ihyâ
Mecnun ile Leyli'yi kılıp yâd
Ervahlarını eyledin şâd[27]

Son olarak şiiri ve şairi doğru anlamak adına Üstad'ın "Sessizlik" şiirini okumalıyız:

Kışın ölüyor şairler
Gök iğreti, toprak çorak, yeşil metruk
Çılgın bir kalabalıkta yitirince ellerini
Önce kendi tanımaz hiçbir aynada, kendini
Eksik bir dünyada yaşamak niye?
Kışın ölüyor şairler söz çürüyünce[28]

Çoraklaşmış bir medeniyette şairin ve şiirin ne de trajik bir kaderi vardır!.. Bahar; hayatı, aşkı, göz aydınlığını anlatır; kış ise hayatın ve insanın ölümünü, görememeyi, duyamamayı, çoraklaşmayı, kendini yitirmeyi, zemheri soğuğunda donmayı ve kaybolmayı, tanımamayı ve tanınmamayı ifade eder... Hayatın soluğunun kaybolduğu böylesine eksik bir dünyada yaşamanın ne anlamı vardır ki!.. Böyle bir savrulmada gökyüzü iğreti bir renge bürünmüş; toprak çoraklaşmış, çayır çimen terk edilmiş ve şair yabancılaşmanın zehrini içmiş kalabalıkların içinde yüzünü ve ellerini yitirmiş; kendini aynalarda kaybetmiştir. Değerlerin, aşkın ve hayatın ölmeye başladığı bu vetirede söz de çürümeye başlamış, şairler ise aşkın ve hayatın donduğu bu kış ortamında ölüme koşan pervaneler gibi kendilerini hiçliğin mum alevine atıvermişlerdir…

Taa ki aşkın yepyeni bir metamorfozuna ve düşüncenin taptaze bir basübadelmevtine gözlerimizi açıncaya kadar…

Aşk ile…

Aziz dostum, şiirin büyük ustası Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nun adına neşrolunan bu armağan sayıda yayınlanması istirhamı ile, âcizâne, fakîrâne, arz olunur…

Poetika

Ben şairim;
İçimde sihirli bir prizma var.
Işıklar, sesler, duygular çırpınır durur
Uçacakmış gibi, yüreğimde.

26 Andolsun Aşka, s.343.

27 Fuzuli, *Leylâ ve Mecnun*, 3076-77. beyitler.

28 Andolsun Aşka, s.351

Sonra bir renk ve ses cümbüşü olur, fışkırır kalemimden
Gökkuşağı gibi nakşolur
Dağa, taşa, yere, göğe
Azar azar…
Ben şairim;
İçimde sihirli bir prizma var.

Ben şairim;
Benliğimin bahçesinde sözün kutlu ağacı var.
Kökü en gizli sırların derinliğinde,
Dalları ruhun arşını arar.
Ben şairim;
Benliğimin bahçesinde sözün kutlu ağacı var.
Ben şairim;
Beynimin kovanında
İlham arıları uğuldar.
Sözümün peteğinde
Anlamın öbek öbek balı…
Mısralarımda zamanın binbir çiçekli bahçesinden
Tatlar, kokular…
Ben şairim;
Beynimin kovanında ilham arıları uğuldar.

Ben şairim;
Yüreğimin kafesinde
Şiirin mucize dilli papağanı var.
Sözün şekerini aldım mı ağzıma,
Dilimden anlamın balı akar.
"Çarh ile söyleşemem";
Âyinesi gönlüme dar…
Ruhumun vahyini duyar da söylerim;
Kays'ı Mecnun yapan cinler
Yüzüme ilham aynası tutar.
Ben şairim;
Yüreğimin kafesinde
Şiirin mucize dilli papağanı var.

Ben şairim;
Elimde Musa'nın asâsı kalemim var.
Kelimeler, cümleler bükülür önümde
Denizler gibi…
Kalemimin bir dokunuşuyla
Bengisu pınarları dökülür ak sayfalara.
Aldım mı asâmı elime bir;
Kentin büyücüleri kaçacak delik arar.
Ben şairim;
Elimde Musa'nın asası kalemim var.

Ben şairim;
Dudaklarımda İsa'nın nefesi var.
Kelimelere can vermek benim işim…
Harflerden bir söz kuşu yapıp ruhumdan üfledim mi;
Birden, cümleler içimden kanatlanıp uçar…
Ben şairim;
Dudaklarımda İsa'nın nefesi var.
Ben şairim
Kalemim Zülfikar…
Hayder-i kerrâr'ıyım hüner meydanının.
Her an bir düşünce Hayber'i açılır bana…
Söz vadisi, tabiatımın Düldül'üne dar…
Ben şairim;
Kalemim Zülfikar.

Ben şairim;
Dilim Muhammed'in parmağı gibi, söz ay'ını yarar…
Hicretim ince nükteler Medine'sine;
Yüreğim güzellik Mekke'si diye atar…
Ben şairim;
Dilim, Muhammed'in parmağı gibi, söz ay'ını yarar.

● Nurettin Durman

Hasannebioğlu, "Andolsun Aşka" dedi*

Usta şair Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nun bugüne dek yayınlandığı kitaplarda yer alan tüm şiirleri Beyan yayınlarınca neşredilen *Andolsun Aşka* isimli kitapta toplandı. Kitapta şairin Mevlüt Ceylan tarafından İngilizce'ye çevirilen şiirlerine de yer verildi.

Yazıyor mu yoksa söylüyor mu?

Yazmaya (aslında, "şiir söylemeye" diye düzeltmek geliyor içimden ve düzeltiyorum), nasıl ve nerede başladığım, benim de henüz bazı kısımlarını tam olarak çözemediğim, ipuçlarını kaçırdığım bir sürecin içerisinde… Bence asıl önemli olan, kendi derinliklerime döndüğümde, neden böyle bir istek duyuyor oluşumun cevabıdır. Bu içgüdünün ortaya çıkışı ile ilgili olarak bile, çok net çözümlere sahip değilim. Onu bırakın, net algıları bile hatırlayamadığım çok yer var bu konuda. Yine de, filmi geriye aldığımda, bazı ipuçlarını yakalayacağımı umut etmekteyim. Mesela, çevre çözümleri ve ilişkiler, kalıtsal olduğunu tahmin ettiğim bazı farklılıklar, hatta ırsî nakiller bile söz konusu olabilir. Şiir söylemenin bende heves konumunu aşarak yaşamımın bir parçası olmaya dönüşmesi; benim de açıklıkla fark edebildiğim ve net hatırladığım bir biçimde, kelime ile çok yakın bir ilişki kurmam, ünsiyet peyda etmem, hatta daha da ileri giderek, kelimeye hâkim olma içgüdüsünün beni kuşatmasıyla ilgilidir, diyebilirim.

Sanırım 12–13 yaşlarındaydım bu oluşumu fark ettiğimde. Ben öyle hatırlıyorum. Bilinçli olarak ilk okuduğum şiirin de Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun "Paramparça" adlı şiiri olduğunu netlikle hatırlıyorum. Neden o, derseniz, onu da bilmiyorum. Bunca bilinmeyen içinden, bilinen bir şeye, doğduğum yere geçelim isterseniz. İnsanın doğduğu yerle bir alışverişi var, bir etkilenmesi, karşılıklı uyum belki de. Uyuşma. O nedenle *Barguzu*'yu anlatmalıyım kıyısından köşesinden.

İnsan doğduğu yerin şiirini söylemeli

Tüm şiirlerimi topladığım *Andolsun Aşka* adlı, bir bakıma ömrümün divanı sayılabilecek kitabımda, birçok şiirin içinde geçer bu anlamda. Bir de bu başlığı taşıyan şiirim var. Doğduğum yer için söylediğim bir şiir. Bence insan, bir şair adam olarak, kendi şiirinde yıllara, yüzyıllara devrolma istidadında dişe dokunur bir şey görüyorsa, onu mutlaka doğduğu yerle seslendirmeli, taçlandırmalı, doğduğu yerin şiirini söylemeli mutlaka. Ki, bilinsin hangi gül hangi toprakta, hangi çiçek hangi iklimde neşvünema bulmaktadır. İşte, bu bilinsin.

Cansever'in *"Mendilimde Kan Sesleri"* şirindeki insanla doğduğu yer arasındaki ilişkiyi hatırlatır bir biçimde, Van Gogh'un resimlerindeki o özel sarı rengi, ancak Hollanda'yı gördükten sonra anladığını anlatmasıyla netleşmektedir bu alışveriş bizim yakın hafızamızda. İnsan yaşadığı yere benzer denilmektedir ki, haza doğrudur, kitabın tam ortasından söylenmiş bir sözdür.

Çiçekli vadi mi desem…

Peki, doğduğum yeri nasıl anlatmalı sizlere, hangi sözcüklerle? Nereden başlamalı, belki ilkbahardan ki biz buna zaten sadece bahar derdik, sizin sonbahar dediğiniz döneme de güz…

Aklınıza gelen her türlü meyvenin, dallarda çiçek açtığı bir tabiat düşünün. Yerdeki çiçekler de cabası. Yani sultannavruzdan, kardelene kadar her şey. Menekşeler çeşit çeşit, renk renk. Sütlü menekşeden en koyu renklisine kadar… İlk önce kızılcık çiçek açardı, en sonra da kızılcık meyve verirdi. En son kiraz çiçek açar ve en ilk kiraz meyvesini sunardı bize.

Böyle bilirdik ezelden beri, bize böyle öğretmişti büyüklerimiz ve hayat da doğruladı bunu… Bu arada kaysı, şeftali, vişne, elma, armut, erik… Boy boy, dizi dizi iğdelerle birlikte… Bademler dağı taşı sorguya çekerdi. Cevizliklerle, üzüm bağlarını saymıyorum… Onlar ayrı bir hikâye.

Dört mevsim bir çocukluk

Özel bir kokusu vardı baharın; bir baştan bir başa kükreyerek akan, nazlı nazlı akan, küserek akan, hışırdayarak akan, süzülerek akan, bir ırmak gibi akan o güzelim Derme'nin kendine has bir kokusu vardı ve özellikle de baharda. Koca bir suydu Derme, saniyede birbuçuk mükap, yani 1,5 metreküp su akardı Derme'den, su mühendisliği terminolojisiyle.

** Nurettin Durman tarafından yapılan söyleşi https://m.haber7.com/kitap/haber/600661-hasannebioglu-andolsun-aska-dedi*

Yer yer düşüler, çağlayanlar, döngülerde geniş şişkinlikler, yavaşlamalar; bir yerlerde kayalara vurup başını dam boyu yükselmeler, tozbulutu gibi su damlacıkları oluşturmalar ve o kadarcık yerde gökkuşağı; gökkuşakları… Seyrine doyum olmaz bir hengâme. Su kıyısı göğertilerine yarpuzdan başla, en yeşil otla bitir.

Özet olarak anlattığım böyle bir baharı, birdenbire değil de, çocuk muhayyilesinde sanki bin yıl süren bir zamanda yaza dönüştürelim. O çiçekler önce çağla, sonra meyve olsun. Her adımını attığımız yerde bir renk, lezzet ve koku cümbüşü bulunsun…

Sonra güz, "eman" bilmez talancı ordularıyla, bir hışmile girsin bağa, bahçeye… Yaprak değişsin, toprak değişsin, suyun kokusu değişsin. Yazla güz arasında pestiller, salçalar, "eşgi"ler, bulgurlar, pekmezler, "gâh"lar; bilumum sebze ve meyve kuruları, annelerimizin yiğit işbilirliğiyle devşirilen çocukluğumuzun minik mutlulukları…

Ve kış ve karın her yeri fethederek kurduğu imparatorluk… Suyun bile buza dönüşen ağaç uçlarına hasetle baktığı intizam. Baştanbaşa hayatı esir eden kar. Ki, biz çocuktuk ve karın üzerinde yürürdük, o kadar donmuştu ki, kar çökmezdi. Belki de bizleri mutlu etmek uğruna duruşunu bozmaz, zerrece yerinden oynamazdı o metrelerce kar. Kış, gökyüzünü, geceyi, ayı, samanyolunu bile değiştirirdi, sanki dondurarak…

Sonrasını biliyorsunuz, bahar; bambahar… İşte böyle bir cennette, yetişkin bir adam olunca, işim gereği çok dolaşmama rağmen benzerini bulamadığım bir cennette doğdum, büyüdüm. Belki de aradığım çayır çimen değildi de çocukluğumdu, o kekre taddı; ne dersiniz?

Her ne hal ise, böyle bir çocukluk yaşadım.

Şiirinin altyapısı

Sonuç olarak, hâlâ bir cennette yaşadığıma inandığım çocukluğumun bu fizikî alanı, birinci etken sayılabilir şiirimin altyapısı için, o altyapıdaki doğa betimlemeleri için… İkinci etken olarak da, annemin, benim hayatımdaki olağanüstü çizgisini, etkisini, vurgusunu; bunlarla mündemiç olarak da annemdeki duygu yoğunluğunu, insan sevgisini, kültürel birikiminin şiir biçiminde yansımasını; belki de en önemlisi, çevresindeki lider konumunun, üzerimde doğrudan yansımasını gösterebiliriz.

Şiir bir baş çekmeyse… Şiir bir emperyal devletse, şiir bir fütuhatsa, bunları gözden geçirmekte fayda var… Annem okuma yazma bilmezdi, parayı birbirinden ayıramazdı; belki, bunlar kendisine gerekli de değildi. Yaşadığı hayatın, bunlara büyük çapta bir ilgisi, bir ihtiyacı da yoktu, o yüzden bunlara kırk paralık kıymet atfetmezdi. Ama annem, çevresi için, bir nevi hiç umulmadık anda başvurulan bir çift gözyaşıydı, bir merhametli yürekti, bir ilaçtı annem; bir psikologdu.

Buna ihtiyaç vardı işte.

Güçlü bir 'anne'

Komşularımızdan, gelin kaynana kavga eder, önce kaynana gelir anneme, gelini ile ilgili sıkıntılarını anlatır iki gözü iki çeşme. Annem, onunla oturur ağlar, onu yatıştırır, gelini ile ilgili merhamete davet edici bir ortam oluşturur ve rahatlatarak gönderir.

Biraz sonra gelin de gelir anneme. Onu da dinler, onunla ağlaşır, derdini paylaşır, kaynanasına karşı muhabbet dolu bir biçimde onu da gönderir. Ben, annemin, kimsenin aleyhine konuştuğunu, ya da dedikodu yaptığını hatırlamıyorum. Annem, Malatya ve çevresinde çok tanınan, saygın bir Nakşibendî-Kadiri şeyhi olan Boranlı Hacı Mustafa Baba'nın kızıydı, tekkenin manevi atmosferinde ve kültür harmanında yetişmişti. Onun için insanları, salt insan oldukları için seviyordu, onun için muazzam bir kültür birikimi vardı.

Dilenciler ya da çingeneler gelirdi mahalleye. Annem o dilencilerin çoğuyla ahbaptı. Özel adları olanlar da vardı, mesela "Perşembe Bacısı" sadece Perşembe günleri gelirdi. Evde konuk eder, onlarla sohbet eder, ikramda bulunur ve onlara verecekleri, mutlaka özür diler gibi verirdi.

Çingeneler gelirdi; hele bir "Cingen Elif" vardı ki annemin has dostuydu. Evimizde konuk eder, sonra da bir şeyler verir, gönderirdi. İşin tuhafı, dilencileri de, çingeneleri de konuk ederken onlara kraliçe muamelesi yapardı. Onlara çok soylu konuklar olarak hürmet eder, hizmet eder, değer verirdi. Mükrimdi. Alevilerle, Kürtler için de öyle. Onlarla da konuşacak çok şeyler bulurdu.

Annem, herkesten farklı bir biçimde yorumlardı hayatı ya da alışılmadık bir biçimde… Çocukluğumda hatırlıyorum, dışarıda kar veya yağmur yağdığını söylesek anneme, cevap hazırdı: "Mülküne yağıyor." Öylesine, hayatla iç içe bir bilinçlilik hali. Bunu dayılarımda da gözlemlemişimdir. Ço-

cuktum, dayımla birlikte, buğday harmanına gitmiştik. Bizde 16 kiloluk bir tahıl ölçeği vardı, adı kırat… Dayım ilk kıratı doldurdu, çuvala koyarken saydı: "Birdir Allah, Bir!". Sonra bilinçli olarak iki demedi, sustu; ama ikinci kıratı çuvala boşalttı. Sonra üç, dört diye sayarak, tüm ürünü çuvallara yerleştirdi. Bu, yetiştikleri ortamın, din ile realite arasında, dini hassasiyetlerle gerçek hayat arasında kurduğu, güzelliklerle dolu bir köprüden kaynaklanıyordu ve hayatı yorumlayış, algılayış biçimiydi, öylesine doğaldı. Benimle, özel olarak ilgilendiğini hatırlıyorum annemin. Bana birçok güzelliği annem tanıtmıştır.

Günbatımını dakikalarca seyrettiğimiz çok olmuştur, küçücük bir çocukken, annemle. Ya da, yeni biçilmiş otların o çıldırtıcı kokusunu fark ettirirdi akşam serinliğinde. Bu bana, görünüşte hiç benzemese de, Peygamberimiz'in, herkesin tiksindiği, şişmiş köpek leşinde bile bir güzellik vurgulayıp, "ne güzel dişleri var" demesindeki ayırt edici, ama bu farklılığı her alana yayıcı algılamanın bir süreği gibi gelmiştir hep. Annemin, benim şiirimin altyapısında, temel atıcı ve yönlendirici, biçimlendirici bir fonksiyonu olduğunu, bu nedenlerden dolayı düşünmekteyim. Kaldı ki, benim doğumumla, annemin geleceği ve hatta incinen gurunun onarılması arasında çok belirgin bir bağ da vardır. Kısaca, uzun süre erkek çocuğu olmamış annemin. Hâkim olan kurallar, bir bakıma aşağılanması gerektiği sonucunu doğuruyormuş. Mutlaka bir oğlu olması lazım... Nasıl olacak bu? Uzun yıllar bu özlemle yaşıyor, yok…

"En çok sevdiğin şeyi kendine yasakla, oğlun olur" demişler. Annem de ciğeri çok severmiş; ben doğduktan sonra, ölünceye kadar ciğer yemedi benim anam, canım anam.

Şiire yönelmemdeki sır

İşte bu ince ve hayatı doğru algılamış, okuma yazması olmayan anne, bana ne şiirler okurdu, ne maniler, ne gazeller… Fuzuli'den, Yunus'tan, Niyazi-i Mısri'den… Şiirle ilk uğraşım, belki de hoşuna gitmiştir. Öyle olmasaydı, dergilerde şiir yayınlamaya başladığımda, asıl soyadımızın "Hasannebioğlu" olduğunu, Cumhuriyetin ilk yıllarındaki yasaklamalardan dolayı, bu soyadı alamadığımızı, o nedenle de, dergilerde yayınlanan şiirlerimde, Hasannebioğlu soyadını kullanmamın doğru olacağını söyler miydi? Belki de kulağındaki şiirlerin, ırsî bir sürekliliği olduğunu düşünüyordu. Annemin dedesi Nakşî-Kadiri şeyhi Abdullah Fahri Baba da bir şairmiş ve şiirleri zikirlerde terennüm ediliyormuş. Daha sonraları şiirleri bir kitapta toplanıp yayınlandı. Bunları, çok sonraları öğrendim, şiirimin kökleriyle ilgili düşünmemi gerektirecek sorulara yanıt ararken, kendiliğinden gelişti.

Şiire yönelmemdeki, daha doğrusu şiir mecrasında kendi çatlağını bulan su gibi, kelimeyle buluşmamın altındaki sır bunlar olabilir. Bunların tamamını net olarak bir nedene bağlamak ve formüle etmek mümkün görünmüyor bana.

Zaman zaman benimle yapılan söyleşilerde, sorulara karşılık, bunları anlatmaya çalışıyorum. Belki, onların bir kitap olarak yayınlanması, şiir ve çocukluk konusuna bir açılım getirebilir.

Ya da bir bilim adamının, sosyolojik, psikolojik, hatta çevrebilim verilerinden hareketle, edebî bir çözümleme denemesi için toplu şiirlerimi didiklemesi, edebiyat tarihi açısından geleceğe devşirilen bir kazanç olabilir.

***

Babaannemle çok az birlikte kaldık, altı yaşındaydım öldüğünde. Âlim bir kadındı, babası Hacı Mehmet Tevfik Efendi, El-Ezher'i bitirmiş bir âlimmiş. Babaannem de âlimdi, kendine ait bir kütüphanesi vardı. Bazı elyazması kitaplarını saklıyorum. Beni çok severdi, bana maniler söylerdi ölümüne yakın. Yatağa bağımlıydı. Ben büyük erkek torun olarak, onun şehzadesiydim. Çok değer verirdi bana. İki dedemin de kişiliğimin oluşmasında etkileri vardır.

Babamın babası Hasannebizade Hacı Cumali Ağa Yemen gazisiydi. Yedi yıl savaşmış çöllerde. Çok yiğit bir adammış. Ben doğmadan önce ölmüş, onun adını taşıyorum, geleneğe uygun olarak. Yüzelli yıl kadar önce, İzollu'da, Fırat nehri kıyısında binlerce dönüm arazilerini bırakıp Barguzu'ya gelmiş ve sıfırdan büyük bir malvarlığı edinmiş yeniden. Öylesine dirayetli bir adam… Onun hikâyeleriyle büyüdüm. Annem başta olmak üzere, herkes onun kıssalarını anlatırdı. Nerdeyse birlikte yaşamışız gibi, her halini biliyorum.

Annemin babası nakşî-kadirî şeyhi Boranlı Hacı Mustafa Baba, ben üniversitedeyken öldü. Birlikte hayli şiirler okuduk. Niyazi-i Mısrî'ye o dikkatimi çekmiştir. Balkan gazisidir; şeyhler için bir askerlik muafiyeti olmasına rağmen, bu hakkı kullanmak istemeyip harbe gönüllü gittiği söylenmektedir. Çok yakışıklı, çok güzel bir insandı. Gençliğini nakledenlerden, ailemizden olmayan

yabancılardan duydum, tam bir erkek güzeli imiş gençliğinde de…

Malatya'da bir dedem yiğitliği ile tanınırdı, diğer dedem de manevi oluşumunun insanlarda bıraktığı saygınlığıyla… Babam, babasından yiğitliği almıştı, ama diğer dedem de onu sabırla eğitmişti. Annemse, tekkenin manevi ikliminde sabırla ve sevgiyle, merhametle biçimlendirilmiş; gelin geldiği hanede ise mertlik ve yiğitlikle eğitilmişti. İkisinden de izler taşırlardı. Ben, davranış biçimi olarak, daha çok adını taşıdığım dedeme benzetilmekteyim akrabalarca ve onu tanıyanlarca. Böyle bir ortamda geçti çocukluğum.

Ansiklopediyi baştan sona okudum

Ortaokul son sınıfla, lise birinci sınıftan itibaren başladı edebiyatla bilinçli ilgi. Şunu da açıklıkla belirtmeliyim ki, beni özel olarak yazmaya ve okumaya kimse teşvik etmedi. Her şeyi öğrenmeye ve bilmeye meraklıydım. Bilmediğim o kadar çok şey vardı ki, bu nedenle okuma açıydım. Onüç-ondört yaşlarında bir genç-çocuk iken, bir ansiklopedinin bütün ciltlerini okumak için, haftalarca teyzemlerde kaldım. O ansiklopedi onlarda vardı, bizde yoktu. Hemen hemen bütün ciltlerini, tüm maddelerini özümseyerek okudum. Sabahtan akşama kadar, durmaksızın...

Ablamlarda, Ulus ve Dünya gazeteleriyle, o yıllarda yayınlanan Kim ve Akis dergilerinin eski sayılarının tıka basa dolu olduğu bir oda vardı. O odaya girer ve sabahtan akşama kadar günlerce gazete, dergi okurdum. Birçok şeyle göz aşinalığım, zihnî alışkanlığım öyle başladı. Babam, her gün Tercüman gazetesi alırdı, bir de Cemal Kutay'ın "Tarih Konuşuyor" serisi kitaplarını… Çocukluğum onları okumakla geçti. Okuryazar olduğum çevremde belirginleşince, herkes kitap, dergi ve gazeteyle beslemeye başladı beni.

Ah o ilk okumalar yok mu? O çizgi romanlar…

Unutmadan belirteyim, belki ilgisiz gibi görünecek ama, Tommiks, Teksas, Red Kid, Kinova, Tex, vd. gibi çizgi romanları kiralayarak, sabahtan neredeyse akşama kadar okuduğumuz kitapçıların, oluşumuma katkısını da şimdi daha çok iyi anlıyorum. Bütün bunlar, bu yeraltı ırmağı, bu aküfer gibi oluşan basınçla bir yerden yeryüzüne çıkacak ve kaynak olacaktı mutlaka.

Ve oldu. Ortaokul son sınıfta, Fatma Layık adında bir Türkçe öğretmenimiz vardı. Hem kurallar çerçevesinde ders verir, hem de kuralların dışına çıkabilecek esnekliği taşırdı. Güncel sanat dergilerinden, beğendiği şiir, öykü ve denemeleri, etkili üslubuyla sınıfta okurdu. Beni çok etkilemiştir.

Bir gün, bir kompozisyon yazılısı yaptı. Konu fizikî ve ruhî portreydi. Ben de bizim sınıfta ve mahalleden çok sevdiğim arkadaşım İhsan Özdemir'i anlattım. Bu kompozisyonun benim açımdan önemli oluşunun bilinciyle, isimleri ayrıntılı olarak veriyorum. En yüksek notu verdiği gibi, o kompozisyonu tüm sınıflarda okudu. Benim kopma noktam orası olabilir. Kendime güvenmeye başlamamın ilk noktası orası olabilir. Belki de, bugünümü hazırlayan gün, 1963 yılındaki o olaydır.

Sonra lise birinci sınıf… Malatya Turan Emeksiz lisesi… Yine kompozisyon dersi, yine en yüksek not... Öğretmenim Adile Türkmen o kadar çok beğenmişti ki, lisenin çıkardığı sanat dergisi olan Yeni Adım'da yayınlanmasına karar vermişti. İlk yayınlanan edebiyat ürünüm odur, "Hayatta Kalem" başlıklı o kompozisyon. Sanıyorum yıl 1964'ün sonuna doğruydu yazıyı yazdığımda,14 yaşındaydım ve adımı bir derginin kapağında gördüm kısa bir süre sonra, Ocak 1965'te. Hoşuma gitti tabii ki…

Şiirle muaşakamın başladığının resmidir

Lise ikinci sınıfta, arkadaşlarla birlikte sanat dergileri çıkarma girişimleri, İstanbul ve Ankara'da yayınlanan önemli dergilere şiirlerimizi gönderip, o dergilerde adımızı görmenin mutluluğu, bundan sonra kendiliğinden geldi… Lise ikide ve sonda (1965–1966), Fuzuli divanını, zorunluluktan değil, sadece sevdiğimden, baştan sona ezberlediğimi hatırlıyorum.

Peki, şiir söylemeyi neye borçluyum? Bilmiyorum. Yazı konusunun, hatırlayabildiğim daha eski kökleri de vardı. Mesela ilkokulda tahrir diye bir dersimiz vardı, bir nevi kompozisyon. Bir konu verirdi öğretmen, biz de yazardık. O derste, belki de okulun en iyisi olduğumu çok net hatırlıyorum, olaylarla… Ama şiir yazdığımı hatırlamıyorum. İlk şiirimin, Çile adında, bizlerin çıkardığı bir dergide yayınlandığını hatırlıyorum, sanırım 1965 yılıydı. Başka yerel dergilerde de yayınlandı, ama hemen İstanbul ve Ankara'da yayınlanan Hareket, Defne gibi dergilere kaydı şiirlerimin yayını ve Konya'da yayınlanan Çağrı'ya… Şimdi o şiirlere bakıyorum; 14-15'li yaşların duygusu, düşüncesi, bilgisi, estetiği; ama yine de güzel ve hâlâ beğenilir durumda.

İlk şiirlerimi de kitabıma (Andolsun Aşka-Toplu Şiirler) aldım. Hem de beğenerek aldım yaklaşık 45 yıl önceki ürünlerimi.

Şiire yönelmem, o olağanüstü tabiatın mı sonucu, genetik mi, öğretmenlerimin cesaretlendirmesi mi, arkadaş grubunun oluşturduğu olumlu ortam sonucu mu? Bilmiyorum. Ama kendimi hep bir şiir çırağı, şiir öğrencisi gibi gördüm. Bunu da net hatırlıyorum. Hâlâ kendimi şiirin çırağı olarak görürüm. Bence sanatta ustalık öldükten sonra başlar, ustalık olacaksa… İnsan yaşıyorken, kalfalığı bile olmayan bir çıraklığı yaşar; hayatta da, sanatta da… 13-14'lü yaşlarda söylediğim ve o yıllarda yayınlanan yerel dergilerde rubailerim, gazellerim var; çok güzel buluyorum hâlâ. Yine o yıllarda Fuzulî'ni bir gazeline söylediğim tahmis var, çok akıcı, kurallara uygun ve hâlâ çok güzel. Diyeceğim şu, hayatım şiirden ibaret değildi, ama şiirin köklerine nüfuz edebilmiştim diye düşünüyorum.

Aslında tahsil hayatım da, en az şiir serüvenim kadar ilginçtir. İlkokula 5 yaşında başlamışım, ama iyi bir öğrenciydim. Beş yaşında adımı yazabiliyormuşum ve evde bulduğum her yere adımı yazdığımdan, beni okula göndermek "zorunda" kalmışlar, evdeki duvarları ve tahtaları kurtarmak için. Başarılı olunca da sürmüş öğrenciliğimiz. Ortaokul son sınıfta okul birincisiydim, tüm notlarım 10'du. Lisede vasat bir öğrenciydim. Şiirler yazmaya başladım. Lise sonda birdenbire, tüm okulda çok popüler oldum, okulda, Namık Kemal'in Zavallı Çocuk adlı oyununda başrolü ben oynadım. Bu, derslerde de başarıyı getirdi.

Şehir ne kadar etkili edebiyatçı üzerinde?

Minik bir hatırlatma: Edebiyat ve kompozisyondan her zaman ya 10 aldım, ya da ona yakın notlar… Ama üniversite sınavında da çok başarılı oldum. Edebiyat bölümünde okumama rağmen, çok yüksek bir fen puanı aldım. O zamanlar 6 fakülte tercih etme imkânı vardı. Ankara Siyasal, Ankara Tıp, Ankara İlahiyat, İstanbul Hukuk, İstanbul Edebiyat ve Erzurum Ziraat fakültelerini tercih ettim. Hepsini kazandım. Ziraati seçtim. Ailemde çok sayıda ziraat mühendisi vardı ve o zamanlar ziraat fakültesi çok önemliydi, zor girilen bir okuldu. Kaymakamların 450 lira maaş aldığı o yıllarda, ziraat mühendisleri, sonraları benim de çalıştığım Topraksu'da 1600 lira maaş alırlardı ayda. Bütün bunlar bir araya gelince, ben de lisans öğretimi için Erzurum Ziraat Fakültesi'ni seçtim. Çok da iyi ettiğimi yıllar sonra daha iyi anladım.

Erzurum, hem şehir olarak, hem arkadaş grubu olarak, hem de üniversitenin imkânları olarak, benim gelişimimde çok müspet bir rol oynamıştır. Aynı dönemlerde, Erzurum'da birlikte öğrencilik yaptığımız sevgili Mustafa Kutlu, bunun üzerine kabadayılık ve ağalık kıssaları da ekleyerek, bana dair şaşkınlıkla izlediğim bir portre çizer… O yıllarda başta Hareket dergisi olmak üzere, Türkiye'de önemli görülen dergilerde şiirlerim yayınlandı, bazı dergilerin çıkarılmasında da katkılarımız oldu. Ama ben en çok Eskişehir'de yayınlanan Deneme'yi önemsiyorum. Çok genç iki lise öğrencisinin, Nabi Avcı ve Ahmet Kot'un çıkardığı, daha alt sınıflardan Murat Mercan ve Haydar Ergülen'in yardımcı olduğu o harika dergiyi... En çok onu severim hâlâ.

Erzurum Üniversitesi o zaman müthişti. Rektör Kemal Bıyıkoğlu, Dekan Şaban Karataş, Türkiye çapında hocalar… Çoğuyla kişisel dostluklarımız vardı, hâlâ da sürer... Orhan Türkdoğan'dan Kaya Bilgegil'e, Orhan Okay'dan Fahrettin Tosun'a kadar çok değerli hocalarla, esaslı bir eğitim yuvasıydı Erzurum. Talebe hareketleri konusunda da, ülkede sözü edilir durumdaydı.

Nasıl bir donanımla üniversiteye gelmiştim?

Ben üniversiteye başladığımda, fikren ve sosyal hareketlilik olarak, liseden çok iyi hazırlanarak geldiğimi fark ediyorum geriye dönüp baktığımda. Malatya o yıllarda, neredeyse her yerde insanı eğiten, öğreten, bulunduğu hal üzre bırakmayıp her zaman bir adım ileri götüren, artılar ekleyen bir kültürel ortamın adıydı. Çok gençken, lise birinci sınıfta, daha ağır ağabeylerin meclisinde, Malatya Fikir Kulübü'ndeki toplantılarda varlığımızı ispat ederdik. Said Çekmegil'den Said Ertürk'e kadar çok değerli düşünce adamları ile birlikte, her cumartesi akşamı fikir kulübü toplantılarına katılırdık. Şöyle bir demokratik geleneği öğrendik orada. Her şey oya sunulurdu ve çoğunluğun tensibiyle uygulamaya alınırdı. Önce, bir başkan seçilir o geceyi yönetmek üzere. Daha sonra da, o akşam konuşulacak konular ortaya atılır, oylanır, en çok oy alan kabul edilir. Konuşmalar turlarla devam eder. Önce anlatma, sonra tenkid turları yapılır. İhtilaflarda meclis içtüzüğü uygulanırdı. Mesela, usul hakkında konuşmanın her zaman önceliği vardı. Bu toplantılar pişirdi bizi. Düşünün ki, tenkid konusunda en acımasız düşünürlerin arasındasınız; bilmek, bilmediğinizi öğrenmek, yanlış yapmamak için dikkatli olmak, yanlış yapınca da eleştiri-

lere tahammül etmek zorundasınız. Bütün bunları öğrendik o toplantılarda. Toplum karşısında konuşma temrinleri oldu o fikir kulübü toplantıları bizim için. Bu hazırlıkla, bu donanımla üniversiteye başladım.

Üniversiteye başlar başlamaz, diğer öğrencilerden fikrî hazırlık ve üniversal ortama uygunluk yönünden ileride olduğumu, Malatya'daki bilmeden hazırlandığımız aşamadan dolayı, çok net gördüm.18 yaşını doldurmadığım için, ilk yıl resmî olarak dernek yönetimlerinde görev alamadım. Ama ikinci yıl, 18 yaşımı doldurduğumdan, ilk önce Ziraat Fakültesi Talebe Cemiyeti seçimlerine katıldım ve yönetim kurulu üyesi oldum. Bu seçimlerde çok sevdiğim bir dostumun, rahmetli Şükrü Şamdan'ın katkılarını hatırlıyorum. Ondan sonra da hayatımda derneklerin, cemiyetlerin yönetiminde bulunmak her zaman oldu. Malatyaspor Asbaşkanlığı'ndan Türkiye Yazarlar Birliği Genel Sekreter Yardımcılığı'na kadar, Azm-i Milli T.A.Ş'den T.Şeker Fabrikaları A.Ş.'ne kadar birçok yönetim kurulu üyeliği oldu hayatımda.

Şair ünvanı kimdeydi o zaman?

Ziraat Fakültesi'nde aynı sınıfta üç şairdik: Ben, Mehmet Atilla Maraş ve A. Naci Yüksel… Sürekli olarak okuduklarımızı paylaşır, yeni yazdıklarımızı birbirimize okurduk. Erzurum'da şair ünvanını sadece rahmetli Naci taşırdı. Çok popülerdi, teatral bir şiir okuma biçimi vardı ve bu, öğrenciler arasında çok beğenilirdi. Ziraat eğitimi almama rağmen, edebiyatın dersleriyle de ilgiliydim. Edebî konuları zaman zaman edebiyat fakültesi akademisyenleri ile konuşur, tartışırdık. Şimdi geriye dönüp baktığımda, o yıllarda, yani 1967'de sonra Erzurum Edebiyat Fakültesi'nin akademik kadrosunun, kendi dalında çok önemli isimler olduğunu görüyorum. Orhan Okay'dan Kaya Bilgegil'e kadar dönemimiz hocaları, bizden önce Mehmet Kaplan'ın hocalığı, şu anda isimlerini sayamayacağım konularında yetkin birçok öğretim üyesinin olumlu ortamı, gerçekten, birçok şeyi öğrenmemize, tartışarak netleştirmemize vesile oldu. Ciddi bir kazançtır.

Üniversite bu şekilde bitti. O yıllarda şiirleri okunan, üzerinde düşünülen bir şairdim. Daha sonra herkesin bildiği gibi Mavera, Düşünce, Aylık Dergi'de yayınlanan şiirler ve şiir üzerine düşünce üreten yazılar. Bir bakıma poetika… Daha sonra, uzun bir süre, şiirler söylüyor olmama karşılık, hiçbir yerde yayınlamadım onları. Hemen hemen 1979'da yayınlanan Çerağ'dan sonraki kitaplarımın tümü de böyledir. Bir Gecenin Şiiri, Kendini Yusuf Gören, Ölüm Bile Aşkile, Kör Sağır Dilsiz Gibi, Kalbim Ey Divane'deki şiirlerin çoğu bu durumdadır. Hiçbir sanat dergisinde yayınlanmaksızın doğrudan kitaplaşmışlardır. Kısa zamanda tükenmiş, yeni baskıları yapılmıştır; ama dergilerde yayınlanmaksızın… Doğal olarak, tüm şiirlerimin toplandığı Andolsun Aşka da aynı durumdadır.

Neden dergilerde göremedik şiirlerini?

Dergilerde şiir yayınlamamam, belki de her derginin bir koloni olarak yapılanmasına itirazımı içerir. Dergi mensupları "körler sağırlar, birbirini ağırlar" kavlince, birbirlerini över durur, olmayan hikmetler yumurtlayarak birbirlerini göğe çıkarırlar genellikle. Hiçbiri de kalıcı değildir bunların. Erken emeklilik oluşur. Henüz emekleme dönemindeki gençlere usta muamelesi yapıldığından, nasıl olsa artık oldum duygusuyla, kendi gelişimini sürdürmez. Oysaki sanat, bence, ölünceye kadar sürdürülecek bir çıraklıktır. Bir şaşma, bilmeme, öğrenmeye çalışma; her an yeniden şaşma, yeniden bilmeme ve yeniden öğrenmeye çalışmanın adıdır sanat, ta ki ölünceye kadar.

Bunu uygulayan birçok sanatçının genç/yaşlı hangi dönemine ait olursa olsun, yaptığı resimler, heykeller, söylediği şiirler, yazdığı romanlar, hikâyeler, denemeler, bestelediği müzikler, ortaya koyduğu tüm sanat yapıtları, içinde bir canlılığı, ileride olmayı, hatta çılgınlığı barındırır. Kendini usta kabul ederek ahkâm kesmeye başlayanların eserleri de, ölü doğmuş çocuklar gibi, bir süre sonra kokuşmayı, dağılmayı, yok olmayı temsil eder. Her iki anlayışın örnekleri olmuştur her zaman ve olmaya devam edecektir. Şimdi, ben de bu yargıma uyarak, ahkâm kesmeye son verip, bu yazıyı da okuyacak olanlara bırakarak; kendimi, kendi bilgisizliğimin sonsuz alanına terk etmeliyim. Bu, bana şu avantajı sağlıyor; bir çocuğun hayatı kavrarkenki iştiyakıyla, her an yeni bir şiirin ardına düşüyorum. Hayat ve tabiat, bana yepyeni keşiflerin kapılarını açıyor.

Sanki ölümüme daha binlerce yüzyıl varmış gibi…

Sanki yarın ölecekmişim gibi…

Her ikisinin med-cezri arasında, geriye, bir ileri, bir geri giden kum yığınları; yani bizim hayatımız kalıyor.

Salim Durukoğlu*

Şiir Şairini Takdim Eder: Bir Şiirinin İzinde Şair Cumali Ünaldı Hasannebioğlu

Ay Burcu Yorumu

Ey siyah! Katran sür cılk yarama, yak çıranı
Suya değdir dolunayın yüzünden çekip kanatlarını
Denize. O sonsuz gaybubete. Büyük yetime
Dağların şekline ah! Tepelere, doruklara, eteğe
Öp ayın kenarını, sür geceyi laciverte

Cebimde taşıdım yıllar yılı fermanımı
Bu benim ölümüm dedim, ben ki seyyahım
Zail oldu cürümüm, aşk geldi, gurbet bitti
Rengârenk flamalar, sancaklar, ordularla
Girer yârin hanesine omuzunda şahini

Külrengi bulutlar küfleniyor, aşk mı yalan?
Kelimeler yorulup çekiliyor meydanlardan
Bir dönen ok sesin, kurşun bakışın can alan
Ömrümü verirdim tek nefesine, ay bölünse ortasından
Kar yağıyor topuğundan, tenin kan kokuyor

Kutsal İncil, Kutsal Tevrat, Kutsal Kur'ân ve Zebur
Bütün iyi insanların hayatı kollayan sözleri
Söylenmemiş saklı şiirlerin utangaç kelimeleri
Sen geliyorsun aklıma, elini kalbimde unutuşlarınla
Ay dökülüyor dünyaya, ay! Bütün çocukluğuyla

Gizlendiği yerden çıkıyor gece, yani bir denizden
Bir karanlık ormandan, o ipek kozasından, vadiden
Benim yetim kızlarım korku ve üzüntüden:
Ey siyah! Devir ağaçları, sallansın sokaklarım
Kendini yorumlasın kalbinden mecruh bir aşk.

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu, *(2010:377-378)*

* *Doç. Dr. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, sdurukoglu@gmail.com*

1. Şiir - Şair İkilisi – İlişkisi ile Cumali Ünaldı'ya Dair

Sözün kanatlanması, yoğun anlamlara bürünmesi yoluyla ortaya çıkan şiir, asıl amacı sözü güzelleştirmek olan edebiyat sanatının zirvesi ve gözbebeğidir. Şiir hayatları değiştirir, şiir insanı eğitir, şiir belirsizi belirli, bilinmeyeni bilinir, bilineni gizemli yapar. Şiir, ses ile söz arasında, bilinmeyen bir atmosferde, müzik ile anlamın kaynaşmasıdır, şiir mistiğin, metafiziğin açarıdır. Şiir açıklaması güç bir bilinçaltı oyunudur. Şiir, Tanrı konuşsaydı muhakkak şairler gibi konuşurdu dedirten büyük ve büyülü sözlerdir.

Şiire dair yapılan bütün tanımlama, benzetme ve hatta yüceltme denemeleri, odağına şiiri alsa da geri planda boylu boyunca şair gerçeği vardır. Aristo Poetika adlı eserinde şiiri "üstün yetili kişilerin işidir" şeklinde niteler. (Aristotales, 1987) Üstünlüğe çizilemeyen sınır, zamanla şairleri Tanrı'nın diliyle konuşan, Tanrı'nın eliyle yazan, müstesna insanlar sınıfına kadar yükseltir ve yüceltir. Şiir, dil ötesi bir üst dil ise, elbette şair de insan ötesi bir üst insan figürüdür. İnsanlık bayrağını sanat gönderine çeken şairler, geçmişte olduğu gibi bugün de özel olarak anılmayı, ihtiramı / saygıyı öncelikle hak eden örnek kişiliklerdir.

Nazım Hikmet, Bursa Cezaevi'nde tutuklu iken, cezaevini denetlemeye gelen bir mülkiye müfettişi, şairi, müdür odasına çağırtır, ayakta bekletir, sözleri ile aşağılar. Bu duruma katlanmak istemeyen şair, kapıya yönelirken müfettişe döner ve Ömer Hayyam'ı biliyor musun, diye sorar. Müfettiş de, Ömer Hayyam'ı bilmeyen mi var, ünlü rubai şairidir, diye yanıt verir. Nazım Hikmet, peki der, Ömer Hayyam zamanında İran'ı kim yönetiyordu. Müfettiş nerden bileyim yanıtını verince Nazım, işte der, yarın seni, senin gibileri kimse hatırlamayacak ama bugün küçümsediğin, aşağıladığın Nazım Hikmet'i dünya durdukça herkes hatırlayacak ve konuşacak. Bu bir kehanet midir? Hayır, aksine bir hakikattir. Biz ya da geniş kitleler diyelim, Yunus Emre zamanında hangi devlet vardı, devleti kim yönetiyordu, bilmeyiz ama küçükken okuma yazması olmayan köylü kadınlar bize Yunus'un ilahilerini ezberletirdi. Hala şöyle ilahiler ezberimdedir:

Yattım Allah kaldır beni
Nur içine daldır beni
Can bedenden ayrılırken
İmanımla gönder beni

Dünya edebiyatları anılırken akla öncelikle belirli isimler gelir. İngiliz Edebiyatı dendiğinde Şekspir, Alman edebiyatı dendiğinde Goethe, İtalyan edebiyatı dendiğinde Dante vb. Türk edebiyatı dendiğinde de akla ilk gelen isimlerden biri Yunus Emre'dir. Böyle olduğunu, adını bilmeden ezberlediğim, bugün bile ona mı ait yoksa yakıştırıldı mı bilemediğimiz birçok şiir üzerinden hayatı Yunus Emre ile anlar, hayata Yunus Emre ile tutunuruz. Bir tarihte, otobüsle yolculuk yaparken, gece yarısı otobüsüm bir dinlenme tesisinde mola verdi, tesise girmeden kapının üstünde yazılı olan şiir dikkatimi çekti:

Mal sahibi, mülk sahibi
Hani bunun ilk sahibi
Mal da yalan mülk de yalan
Var biraz da sen oyalan

Yunus bir yerde değil, her yerde idi. Yunus kitaplarda değil, insanların gündelik hayatlarında idi. Yunus okuma yazma bilenlerin eserlerini ara sıra okuduğu bir ozan değil, okuma yazma bilmeyenlerin bile şiirlerini sık sık okuduğu ve bildiği ozan idi. Yunus'un bir sırrı vardı. Ne olduğunu bilmiyorum zira sır öyle bir gizem ve gerçekliktir ki "Bilen söylemez, söyleyen bilmez." Bu nedenle sırdan bahsedilir ama sır olarak bahsedilir, Aşık Veysel'in "Her kim ki olursa bu sırra mazhar / Dünyaya bırakır ölmez bir eser." dediği içerikle bahsedilir. Velhasıl bu iş bir sırdır, bir sırra ermedir ama o sırrın ne olduğunu kimse bilmez, bilen de söylemez. Bu sır, bir geleneğe dönüşür, ustalardan çıraklara geçer ve bir gün bakarsınız çıraklar da usta olmuştur.

İşte bu sırra erenlerden biri de benim geç tanıdığım ama ervah-ı ezelde tanıştığımız duygusu ile hemen kaynaştığımız bir saygıdeğer şair olan Sayın Cumali Ünaldı'dır. İlk önce kendisini Malatyalı İlim ve Fikir Adamları Sempozyumu'nda konuşma yaparken, bildiri sunarken dinledim. Bildirisini bir bilim adamından çok bir sanat adamı olarak sunması dikkatimi çekti. Daha sonra İnönü Üniversitesi olarak bir şiir panelinde şairimizi ağırladık ve ben de bu etkinlikte mihmandarlık yaptığım için, kendisini yakından tanıma fırsatı buldum.

Aramızda gelişen dostluğu iletişim imkânlarını kullanarak sürdürüyoruz. Çözümlemeye çalışacağım yukarıdaki şiirini, benimle paylaşma inceliği gösterdi. Şiire geçmeden sondan bir önceki iletişimimizi hatırlatmak ve en sonunda hatta hep söyleyeceğim bir sözü en başta söylemek isterim. Türk kültürünün bir iyilik kültürü üzerine oturduğunu konuşurken ben bu gerçeğin atasözlerinde de so-

mutlaştığını söyleyerek, "İyiliğe iyilik her kişinin, kötülüğe iyilik er kişinin işidir." atasözünü hatırlattım. Sayın Ünaldı'nın da bu atasözü biraz eksik, annem bu sözün tam şeklini söylerdi, "İyiliğe iyilik her kişinin, kötülüğe iyilik er kişinin, iyiliğe kötülük şer kişinin işidir." derdi hatırlatması ile bu sözün tam ve en kapsamlı halini kendisinden öğrenmiş oldum.

Bu bir armağan yazısı. Armağana özne olan kişiyi nasıl bildiğimizi illaki söylemekle yükümlüyüz. Allah şairimize uzun ömürler versin, ölümü ayrı tutarak söylüyorum, nasıl bilirsiniz denirse sözüm şu olacaktır: Er kişidir, iyi biridir ve iyi şairdir. Şimdi şairin "Ay Burcu Yorumu" şiirine geçelim ve bu iddiamızı ispata…

2. İsimden İçeriğe

Dünya, ay ve güneş, sonsuz uzay boşluğu ile sayısız gezegenler içinde birbiri ile doğrudan ilişkili olan üç gök cismidir. Bu üç gök cisminden ikisi kendi etraflarında ve yörüngelerinde karmaşık bir ilişki ile dönerek, bugün yaşadığımız döngüyü gerçekleştirirler. Günler, geceler, mevsimler, med cezirler hep bu ilişkinin sonuçlarıdır. Bu ilişki çok hassas bir denge üzerine kurulmuştur. Dünya, güneşe bir santim kadar yaklaşsa her şey yanacak, bir santim kadar uzaklaşsa her şey donacaktır.

Bu hassas döngü içinde ay, hem kendi etrafında hem Dünya etrafında hem de Dünya ile birlikte Güneş etrafında dönerken dünyaya çekim gücü ile değişik etkilerde bulunur. Bu etkilerden insanların da paylarına düşeni aldıklarına inanan insanoğlu, eskiden ilm-i nücum diye bilinen bugün astroloji diye ifadelendirdiğimiz bilimin verileriyle bu gerçeği somutlamaya çalışır. Güneş burcu, yükselen burç ve ay burcu, bu bilim ve bilginin içini doldurduğu konu başlıklardır.

Ay Burcu Yorumu başlıklı şiir, okuru bu bilgileri güncellemeye zorlar. Ay burcu, doğduğumuz günde Ay'ın bulunduğu konuma göre şekillenir. Ay, yaklaşık olarak 2.5 günde bir burç değiştirirken konumlandığı burcun özelliklerini yeryüzüne yansıtır. Güneş burcu, yükselen burç ve ay burcu; kişinin karakteriyle ilgili eksik parçaları tamamlar. Güneş burcu karakterimiz, yükselen burç dışarıya yansıttığımız yüzümüz, ay burcumuz ise dışarıya belli etmediğimiz düşüncelerimiz ve duygularımızdır. Olaylar karşısında hissettiklerimiz, ay burcumuza bağlıdır. İçgüdüsel hareketlerimiz, bilinçaltımız, hayal gücümüz, duygusal tepkilerimiz, ay burcumuzdan gelen tutum ve davranışlarımızdır. Modern psikoloji insanın, bilinçaltının karanlık gerçeklerine göre hareket eden bir varlık olduğu gerçeğinin altını sık sık çizer. Ay burcu, insanın kimseye söyleyemediği, görünmez ama görünür ve kabul edilebilir gerçeklerle üstü örtülen, hedef şaşırtma yolu ile perdelenen gizil gerçeklerini şekillendirir.

İlaveten ay dediğimiz gök cismi mitoloji, din, sanat alanlarında çeşitlenen sayısız öykü ya da inanışın öznesi de olmuştur. Mitolojide, dolunay döneminde bazı insanların kurda dönüştüğüne inanılır. Bilimde dolunay evresinde daha fazla cinayet işlendiğine dair istatistikler vardır. Edebiyatta aşığın içten bir ah etmesine bağlı olarak bu ahın ateşi ile ayın, güneşin, yıldızların ışıdığı anlatılır ki ah, Allah kelimesinin kısaltılmış telaffuzudur. Dinlerde, bu şiirde telmihte bulunulduğu gibi, Hz. Muhammed'in ayı ikiye bölmesi mucizesi şeklinde gelişen zengin bir içeriğin öznesi olmuştur. İncelediğimiz şiir, bu evren ve anlam dünyası içinde hayat ve hakikat bulmuştur.

3. Konu

Şiirin konusu bir insanın ruhsal yolculuğu ve bu yolculuğa eşlik eden dini-manevi figürler ya da önderler ile sık sık yolunun kesişmesidir. Kuran, İncil, Tevrat, Zebur gibi kutsal kitapları, kitapları indiren peygamberleri, özetle kutsalı rehber edinen bir insanın yaşam yolculuğu… Bir İslam mutasavvıfı "Âlem büyük insan, insan küçük âlemdir." der. Bu şiirdeki insan da âlemde ne varsa hepsini temsil eden hatta yeryüzündeki halifesi olarak yüce yaratıcının da kimi sıfatları ile göründüğü varlıktır. Enel-Hakk'ın izahı budur. Akıl ve onun ürettiği düşünce olmadan Tanrı, din, peygamber, kutsal kitaplar, dini metinler vb. anlaşılamaz. Dünyevi olan ile uhrevi olanı kaynaştırmak zorunda olan insan için, dinler birer sunak ve sığınaktır.

Şiirde konu dini önderlere döndüğünde, bir isim özellikle işaret edilir. "Büyük yetim" sıfatı Hz. Muhammed'i anlatan bir istiare / ödünçlemedir. Doğmadan önce babası Abdullah'ı; altı yaşındayken annesi Âmine'yi kaybeden Hz. Muhammet, dedesi Abdulmuttalib'in himayesine girer. Dedesinin vefatından sonra ise amcası Ebû Talib'in yanında yetişir. Müşrikler Hz. Muhammed'e, küçümsemek amacıyla "Ebû Tâlib'in yetimi" derler. (islamansiklopedisi)

"Bütün iyi insanların hayatı kollayan sözleri" dizesi ile peygamber sevgisi ve övgüsü devam ettirilir. Şiir iki yüzü olan bir madalyon gibi düzenlenmiştir. Bir yüzünde şair, diğer yüzünde "aklında" ve "kalbinde" yer tutan Hz. Muhammet vardır. Şiir modern bir naat görünümündedir. Bu savı destekleyen diğer örnekler şiire yedirilmiştir.

4. İzlek

İspanyol edebiyatında yurtsever nitelikli şiirleri ve tiyatroları ile bilinen Garcia Lorca; "Hayat düşünenler için komedi, hissedenler için trajedidir." der. Şairler bu dünyanın hissedenleri safındadırlar. Bu şiirde izlek, peygamber sevgisi ile felsefi boşluk ve huzursuzluk duygusudur. İki duygu birbirini çağırır ve tamamlar. Peygamber Farsça peyam-ber şeklinde, haber getiren anlamında bir kelimedir. Arapçası nebi, Türkçesi yalvaçtır. Bu üç kelime de şiirde doğrudan geçmez, benzetilenler üzerinden sezdirilir.

5. Düşünce

Şiir hikemi, felsefi derinliği olan bir şiirdir. İnsanoğlunun kaderini sorgulayan ve ölümün acı ve katı gerçeğine rağmen yaşamayı göze almış insanoğlunun cesaretini, ödediği bedeli, savaşçı ruhunu gözden geçiren ve öne çıkaran şiir, dağların, taşların çekemediği yükü omuzlayan insana övgüdür. İnsan bütün çocukluğu ve yetimliği ile yaşamak badiresini göğüslemekle; acı, kahır ve ağıt üreten hayatı sürdürmekle yükümlüdür. Kendisine yol gösterenlerin izinde ve rehberliğinde bu yol yürünebilir ve yolculuğa soylu bir anlam kazandırabilir.

6. Duygu

Şiirin karamsarlıkla örülü duygu dünyası ve koyu renklerle örtülü bir hayal dünyası vardır. Ey siyah ünlemi ile başlayan şiirde üç renk adı geçer: siyah (2), lacivert, külrengi. Hayatında koyu renkler kullanan ya da hayatını koyu renklerle anlatan bir şairle karşı karşıyayız. Renklerin psikanalizinde bu renkler trajik duygu durumunu, korkuyu, kaygıyı, karamsarlığı temsil ederler. Katran kelimesi kötümserlik yayan renk sembolizmini; ölüm, cürüm, kurşun, kan, gece, karanlık orman, korku, üzüntü, mecruh kelimeleri de trajik ruh halini şiirin ana duygusu haline getirirler.

Şiirde bu kötümserliği dağıtacak tek duygu olarak "aşk" gösterilmiştir: "Zail oldu cürümüm, aşk geldi, gurbet bitti" Yar ya da sevgili, "elini kalbimizde unutanlar" ile yaşamın ağırlığı azalır, koyu renkler dağılıp yerini "rengarenk" bir gerçekliğe bırakır. Buradaki aşk beşeri anlamından çıkmış, bir manevi öndere yöneltilmiş, yüceltilmiş bir sevgi ve bağlılık olarak dile getirilmiştir.

Trajedi ya da dram hayatı tek başına nitelemeye yetmez. İkisi de hayatı olumsuzluklar, mutsuzluklar yığını olarak görür ve gösterir. Melodram kelimesi ateşin üstüne yağan yağmur gibi hayatın gözelerinden arada sevinç, mutluluk kırıntılarının boy verdiğini, hayatın acı, tatlı, ekşi bir gerçekliğin karşılığı olduğunu betimler. Şiir melodram türüne ve hayatın gerçekliğine uygundur.

7. Görüntü

Şiirdeki nesnel görüntü başlıktaki ay kelimesinin çağrışımları ile ortaya çıkar. Yeni ay, ilk dördün, dolunay ve son dördün olmak üzere dört ana, hilal ve şişkin ay olarak da iki ara evresi olan ay, karanlığın içinde, aydınlığı temsil eden ve müjdeleyen bir ışık olarak belirir. Devamında şairin seçtiği dolunay, deniz, dağlar, tepeler, sancaklar, ordular, bulutlar, meydanlar, dünya, orman, vadi, ağaçlar, sokaklar gibi kelimelerle nesnel görüntü olabildiğince genleşir, dünyanın bütün coğrafyalarını, manzaralarını, ülkelerini kapsar ve kuşatır hale gelir.

Şiirdeki öznel ve hayali görüntü ise ayın insan ile yer değiştirmesi sonucu zihnimizde sinematografik bir gerçeklik kazanmaya başlar. Peygamberler, bahusus Hz. Muhammet de, ay gibi, karanlığın içinde beliren ışıktır, aydınlığı müjdeler ve temsil eder.

8. Anlam

Sözün yoğrulup, yoğunlaştırılıp dinamit haline getirildiği şiir, tüm edebi metinler içinde en güçlü anlam yaratıcı metinler olarak öne çıkar. Bu şiirin anlamı bir gün değil her gün insan olmanın, insan kalabilmenin, hayata soylu bir amaç giydirebilmenin, kolay olan ölmeyi değil zor olan yaşamayı seçmenin ödettiği bedelin sorgulanması ile ortaya çıkar. Hz. Musa, Firavun'un türlü kötülüklerini göğüslemek zorunda kalmıştır. İnsanlığı iyilikle buluşturmak isteyen Hz. İsa, bir Doğu Roma valisi tarafından çarmıha gerilmiştir. Keza son peygamber Hz. Muhammet, taşlanmış, yaralanmış, öldürülmek ve susturulmak istenmiştir. Bu peygamberleri seven, yolundan giden iyi insanlar da onlarla aynı akıbeti yaşamak zorunda kalmışlardır. İyi olmak, iyilik için savaşmak, kahramanlık gerektirir.

Şiirde sonsuz gizeme benzetilen deniz ile teşbih ve yorulup meydanlardan çekilen utangaç kelimeler üzerinden teşhis sanatının kullanımının yanında telmih sanatı öne çıkar. Dört kitaba telmihte bulunan "Kutsal İncil, Kutsal Tevrat, Kutsal Kur'ân ve Zebur" dizesi, hemen devamında gelen

"Bütün iyi insanların hayatı kollayan sözleri" ile dört peygamberden başlayan iyi insanların anılması ve anımsatılması şeklinde genişletilir.

İslamiyet'in ilk yıllarında Hz. Muhammet'e, Mekkeli müşrikler, şair olduğu ve Allah'ın sözleri diye okuduğu sözleri kendisinin uydurduğu suçlamasını yöneltirler. Bunun üzerine "De ki: Andolsun, insanlar ve cinler bu Kur'an'ın bir benzerini getirmek üzere toplansalar ve birbirlerine de destek olsalar, yine onun benzerini getiremezler." (İsra-88) ayeti iner. Bu olaydan mütevellit diyebiliriz ki peygamberlerin hayatı kollayan sözleri de belagat / retorik / hitabet açısından şiir olmakla, şiirsel olmakla maruf ve meşhurdur.

Yine "ay bölünse ortasından" sözleri Hz. Muhammet'in "Şakk-ı Kamer" diye bilinen, kendisinden mucize istenmesi sonucu, parmağı ile işaret ederek ayı ikiye bölmesi mucizesine bir telmihtir. İçinde İslam bilgisi ve Hz. Muhammet sevgisi olan herkese ay, bu mucizeyi de hatırlatır.

9. Şekil

Şiir beşer dizelik beş bentten oluşur. Beş bir tek sayıdır. Tek sayılar, matematik biliminde iki ile kalansız bölünemeyen sayılardır. Jüriler veya hakemler, tek sayıya denk gelecek şekilde belirlenirler. Üç, beş, yedi gibi sayılardan oluşan jüriliklerde sonucun belirsiz hale gelmesi, karar için engel teşkil eden beraberlik durumu ortadan kalkar. Yaşamanın ateşlerde yanmakla eşdeğer olduğuna hükmeden şair, şiirinde tek sayıların bu gizli gücünü de yedeklemiştir.

Şiir eşit düzenli serbest şekil ile yazılmıştır. Şiirde dize sonlarındaki ses benzerliği demek olan kafiye ve dize sonlarındaki aynı görevli kelime ve ekler kullanılması demek olan redif ihmal edilmemiştir. Toplamda ise bu serbest şiiri şiir yapan nazım şekli, kafiye ve rediften ziyade imge yoğunluğudur. Hayal dünyamızı, beş duyumuzu sürekli ayaklandıran ve baş döndürücü bir ses, şekil, duygu, düşünce fırtınası estiren atmosferi ile şiir, Türk şiirinde II. Yeni dediğimiz şiir anlayışının bir örneğine dönüşür.

Bu türden şiirleri yazmak, sanılanın aksine, klasik şiir I. Yeni tarzı şiir yazmaktan daha zordur. Geleneksel şiirde estetik bir iskelet işlevi gören, vezin, kafiye ve nazım şekli üçlüsü, içeriği zayıf şiirleri bile ayakta tutup, şiir havası kazandırabilir. Bu güçlü payandalardan yoksun serbest şiiri ayakta tutan, okutan tek güç, "şiiriyet" denilen, sihirli sözcüklerle oluşturulan içerik ve ahenktir. İncelediğimiz şiiri şiir yapan asıl güç şekilden ziyade içeriktedir.

Şiir seçtiği ay sembolü ile pek çok edebi metinle, metinlerarasılık ilişkisi kurmaktadır. Divan şiirinden, çağdaş Türk şiirine, Batı şiirine kadar genişleyen bu içerik örtüşmesi şairlerin bir millet olmasından kaynaklanır. Onların birbirlerinin şiirlerini görmeksizin bile benzer duyguları, benzer ifadelerle dile getirmeleri, dizeleştirmeleri, şiir sanatının ortak paydasıdır. Burada devreye üslup girer. Genel dilin özel olarak kullanılması denen üslup, bu ortak paydadan şairi ayrıştırarak, onu bütün benzerliklerin içindeki benzemezlik olarak, nevi şahsına münhasır / kendine özgü bir şair yapar. İyi şairler ve yazarlar üslup sahibi olmaları ile meslektaşlarından ayrışır.

Son tahlilde okur, kültürel katmanlarla zenginleşen, kafiye, redif en çok da imge yoğunluğu ile bezenen, insan gerçeğini ustalıklı önermelerle çözümleyen, silsile-i meratibi gözeterek kutsal kitapları ve onların peygamberlerini Hz. Muhammet özelinde öven ve yücelten iyi bir şiir okumuş olur. Parça bütünden haber verir ilkesinden ve bu şiirden hareketle şunu söyleyebiliriz: Cumali Ünaldı 21. Yüzyıl Türk şiirinin üslup sahibi şairlerinden biridir. Şiirlerini Çerağ, Bir Gecenin Şiiri, Kendini Yusuf Gören, Ölüm Bile Aşkile, Kör Sağır Dilsiz Gibi, Kalbim, Ey Divane! Andolsun Aşka kitaplarında toplayan Cumali Ünaldı üzerine yapılacak akademik çalışmalar, şairin şiirlerinin bütüncül bir incelemeye tabi tutulması ve bütün yönleri ile anlaşılmasını sağlayacaktır.

10. Kaynakça

Aristoteles (1987), Poetika, Çeviren İsmail Tunalı, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Dilçin, Cem (2005). Türk Şiir Bilgisi, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Hasannebioğlu, Cumali Ünaldı (2010). Andolsun Aşka, İstanbul: Beyan Yayınları.

https://islamansiklopedisi.org.tr/yetim, Son Erişim tarihi: 14.01.2021.

https://www.kuranmeali.com/AyetKarsilastirma.php?sure=17&ayet=88, Son Erişim tarihi: 14.01.2021.

Kocakaplan, İsa (2014). Açıklamalı Edebi Sanatlar, İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.

Pala, İskender (2018). Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, İstanbul: Kapı Yayınları.

● Haydar Ergülen*

Cumali Ü. Hasannebioğlu İçin 7 Cümle

1. Çalıştığı yerin adını sevmek ve bunu söylemek, şiir söylemekle aynı. Tabii bu biraz da çalıştığın yere bağlı, TOPRAKSU. "Havasına suyuna, taşına toprağına" duygusu.

2. Neşet Ertaş'ın "iki büyük nimetim var" deyişini, ikisine de hürmet ettiği iki ana diye yorumlamış. Biri onu doğuran anası, biri onu yoğuran anası, ikisi de öz, ikincisinin adı tabiat. İkisini de şiir gibi anlatıyor desem, gibi fazla gelir, ikisi de şiir.

3. "Şiir annelik sanatıdır" diye düşünüp yazmıştım, 30 yılı geçmiştir, geç farkına varmışım belli ki, şiirden önce bunu yazmalıydım! Şiiri bilmem ama anneler bağışlar. Sözcükleri annemden aldığımı düşünürüm ve onun yerine şiir yazdığımı. Hasannebioğlu ile benzer düşünüyoruz, o da şiirinin annesinden geldiğini söylüyor. Borcumuz çok tabii, şiir yazıyorsan uçan kuşa borcun var demektir, ama ilk ve hep borcumuz annelerimize.

4. Şiirinin unutulmasına da razı. 'Yüreğinde doğururken müthiş bir haz duyuyor' zaten. Bir şair tavrından çok, şiir tavrı ki bence daha kıymetli. Daha da güzeli, 'ölünceye kadar çırak' görmesi kendini. Bu usta bolluğunda az şey mi kendini çırak görmek? "Bir şaşma, bilmeme, öğrenmeye çalışma; her an yeniden şaşma, yeniden bilmeme ve yeniden öğrenmeye çalışmanın adıdır" şiir onda.

5. Pek çok dergide yazmış, "Mavera" şairlerinden, ama en çok Eskişehir'de çıkan "Deneme"yi seviyor, ben de!

6. Şiir kitaplarının yanında şiir gibi işleri de var, sözgelimi yazdığı Türk Tarımı kitabı ki tabiatla ilgili her şey de şiire sayılır. Hikmet Birand'ın Alıç Ağacı İle Sohbetler'i de şiir değil midir? Hasannebioğlu'nun organik bir şair olduğunu şiirinden önce anlatan bir şey var: 1980'lerde, kayısı üretiminin %40'ını sağlayan 'kaba aşı' adındaki çok verimli, ilkbaharın son donlarına dayanıklı bir kayısı çeşidi bulup geliştirmiş. Şairlere önemle duyurulur!

7. 50 yıldır dilimden de aklımdan da kalbimden de düşmedi şu iki dizesi: *"Kurt geldi kuş geldi söylevime de Yusuf gelmedi/Yusuf yalnızca satılmalara eyvallah demedi!"*

*Şair Yazar

● İbrahim Eryiğit*

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nun Semender Adlı Şiiri Üzerine Notlar

Semender, Farsça kökenli bir kelime olup, TDK sözlüğüne baktığımızda, anlamı şöyle veriliyor: "Semendergillerden, uzun gövdeli, dört bacaklı, kuyruklu, kertenkeleye benzeyen, birçok türü bulunan bir hayvan". İkinci anlamıysa, "Ateşte yanmadığına hatta ateşi söndürdüğüne inanılan efsanevi hayvan" olarak veriliyor. Bu anlamda, Ömer Seyfettin'in, "Köse Vezir, ateş içinde yanmayan bir semender gibi sakindi"[1] cümlesini ikinci anlamdan yola çıkarak yazdığını söyleyebiliriz.

Sözlükleri bırakıp, Behçet Necatigil ne diyor, ona bakalım bence: "Sözlüklere kalsa / Ateşte masal hayvanı / Bir insan olmasın / Ateşler yaşam lavları"[2] Evet, insan olabilir mi semender? Çevremizde semendervari veya 'bir ateş çukurunun kenarında' eğleşen insanlar yok mudur? Yine, Faruk Nafiz Çamlıbel bir şiirinde, "Geçiyor ömrüm ateşlerde yanıp sönmekle / Bir ölüp bir dirilir özge semender gibiyim"[3] şeklinde içinde bulunduğu ruh halini semenderle özdeş kılarken, Ahmet Oktay başından sonuna kadar intihar temasını işlediği *Yol Üstündeki Semender* adlı şiirinde, "Edemediğimiz/ ve edebileceğimiz / tüm intiharlar / ateşten gözleriyle bakıyorlar / yolun üstündeki / bir semender gibi"[4] intihar olgusuyla semenderi özdeşleştirir. Sözün burasında, "Âteş-i sûzân-ı a'dâya bizimle girmeğe / Dehr içinde imtihân olmuş semender yok mudur" (Bizimle düşmanın yakıcı ateşine girmek için ateşte yanmadığına inanılan semender gibi asker kalmadı mı?)[5] diyen Hâfız Ahmed Paşa'ya veya "Âteş-i mihnetle idüp imtizâc / Bülbül-i dil oldı semender mizâc" (Ateşin verdiği sıkıntıyla kaynaşıp / Gönlün bülbülü semender mizaçlı oldu)[6] diyen Azmîzâde Hâletî'ye kulak vermek güzel olur sanırım. Şeyhülislâm Yahyâ'nın da dediği gibi, "Yerin od etmedik kim vardır erbâb-ı mehabbette / Semenderler gibi uşşâk da sükkân-ı âteşdir." (Aşka gönül düşürüp de yeri ateş olmayan, yanmayan olur mu hiç? Âşık için yanmak mukadderdir. Âşık, -efsaneye göre- ateşte yaşayıp, ancak orada rahat eden semenderlere benzer)[7] Nailî de şöyle der semender hakkında: "Gönül kim şu'le-zâr-ı aşk-ı hûbâna semenderdir / Şerâr-ı âhı dâğ-ı sîne-i hurşîd-i mahşerdir"[8] (Gönül, güzeller aşkının alevinde bir semenderdir / Onun ahının kıvılcımları mahşer güneşinin sinesine dağ vurur). Divan şiirinde böylesi güzel bir gezintiye çıkmışken, Nedim ile Şeyh Galip'i anmadan olmaz. Nedim, "Uçar soğukdan efendi semender âteşde / Bir iki gün dahı böyle eserse bu sarsar"[9] (Soğuk fırtına birkaç gün daha esmeye devam ederse, ateşte yaşadığı rivayet edilen semender bile ateşin içinde donar) derken, "Gül âteş gülbün âteş gülşen âteş cûybâr âteş / Semender-tıynetân-ı aşka bestir lâlezâr âteş" (Gül de, gülfidanı da, gül bahçesi de ve hatta o bahçeden akan ırmak da ateş kesilmiş yanıyor / Aşkın semender-tıynetli erleri için, ateş, bir lâle bahçesi olarak yeter)[10] der Şeyh Galip. Peki, semender tıynette olmak ne demek? Bu sorunun cevabının ipuçları Fransız şair ve deneme yazarı Yves Jean Bonnefoy'in Semender adlı şiirinde gizli sanki: "Şaşakalmış semender, donmuş / Hareketsiz, ölü gibi / Bilincin taşlardaki ilk adımı da / Böyledir işte / Bir büyük ateş, içinden geçilen / İçinden öteye / En saf mit / Tinin hayatı böyle // Semender duvarın yarı yüksekliğindeydi / Aydınlığında pencerelerimizin / Taşlaşmış bir bakışla bakıyordu / Ama görüyordum kalbinin sonsuz attığını". [11] Semenderle ilgili böyle bir giriş yeterlidir sanırım. Şimdi Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nun Semender adlı şiirini incelemeye başlayabiliriz. Önce şiiri okuyalım:

---

1 Ömer Seyfettin, Nâdan, s.17, Cümle Yayınları, 2001, Ankara
2 Behçet Necatigil, Bütün Eserleri 3, s.218, Cem Yayınevi, 1982, İstanbul
3 Kitaplık, Sayı: 59, s. 86, YKY Yayınları, Mart 2003, İstanbul
4 Ahmet Oktay, Yol Üstündeki Semender, Ada Yayınları, 1987, İstanbul
5 Serdal Tosun, Hâfız Ahmed Paşa Divanı ve İncelenmesi, s.336, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011, İstanbul
6 Bayram Ali Kaya, Azmizâde Hâletî Dîvânı, s. 267, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Gen. Müdürlüğü, 2017, Ankara
7 İskender Pala, Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, s.349, Ötüken Yayınları, 1998, İstanbul
8 Ahmet Talat Onay, Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar, s.369, Hazırlayan: Cemal Kurnaz, TDV Yayınları, 1993, Ankara
9 Muhsin Macit, Nedim Divanı (İnceleme-Tenkitli Metin), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, s.63, 1994, Ankara
10 Muhsin Kalkışım, Şeyh Gâlîb Dîvânı, s.327, Akçağ Yayınları, 1994, Ankara
11 Tahsin Saraç, Çağdaş Fransız Şiiri Antolojisi, s.247, Cem Yayınevi, 1976, İstanbul

Semender[12]

"Bezgin bir şair geçiyor eşyanın kuytu köşebendinden
dünyanın düz mü, yuvarlak mı, elips mi olduğuna aldırmadan
biz neyi unuttuk, neyi unuttuk yaşamak formülünde,
niye taşıdık mezarımızı saydam göğsümüzün mağ'ralarında?

Alevler kavurmuyor tenimizi, bu iyi. Geyikler böğürüyor
esmer yüreklerimiz bir orman yangınında yalazlar, çatırtılar
ben sana böyle gelirim, böyle, bir eski zaman ejderhası
etimi ve derimi, ölümü ve dirimi bir bir es'reyleyerek.

İnsanlar ölüyor azizim, akşam kır kahvesinde değil
hayâlim dolanıyor çöllerde elimde maşrapayla sular sebil
duvar yarılınca bir yetim çocuk çıkabilir içinden, bu bilmecedir
her çocuk bir yetimdir anası ölünce, ya da anası yetim.

Ben bir semenderim, ateşin içinde yaşadığımı da söyleyeyim
karangu gicede kara karıncayı bileni öylece bilirim
imam Abdullah Harun örneğin ölmeden önce ne demiştir
Ne biter bu yüreğin gündelik telaşı zindanında, ne durulur.

Ey duvarda duran resim! Desem ünlemli olur sesim
yanık tarlaların kavruk tohumları göğermez, bunu biliyorlar
yine bilmeleri gerekir ki ölüme teğet yaşamıştır bir şair
her şiirin sonu çünkü ölümle bitmektedir."

Şiiri yüzeysel okuyuşta Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nun semender-tıynette bir şair olduğu hemen göze çarpıyor. Hayat ve ölüm imgelerinin yoğun kullanılışın sabitliğinde kurulan şiir ekseninde hareketli imge olarak ateş imgesi dikkatleri çekiyor. Şairin ruh hali 'bezgin' olarak dünyanın koordinat sistemine işaretlendikten sonra sorularla başlıyor şiir: dünya düz mü, yuvarlak mı, elips mi? Ama şair bu soruların içeriğine aldırmadığı için, doğal olarak cevaplarını öğrenmeye de gerek duymuyor. Ardından asıl sorular geliyor: *"biz neyi unuttuk, neyi unuttuk yaşamak formülünde / niye taşıdık mezarımızı saydam göğsümüzün mağ'ralarında?"*

Yaşamak formülündeki değişkenlerin ve sabitelerin yerini çok iyi bilerek yaşayan bir şairle muhatap olduğumuzu rahatlıkla söyleyebiliriz bu dizeden hareketle. Bir yandan da, unutulmuş bir şeylerin farkında ama neyi unuttuğumuzu tam olarak saptayamayan nahif bir şair yürek taşıdığını hissediyoruz şiir okuyucusu olarak.

Böyle bir yüreği kaplayan göğüs kafesinin saydamlığı ve şeffaflığı şiire muhatap olan kişinin yüzüne, daha doğrusu yüreğine yansıyor farkında olmadan. Göğsün mağaraları… Muhteşem ötesi imgesel bir çağrışım… Bilindiği üzere birçok mağarada sarkıtlar ve dikitler meydana gelir uzun yıllar sonunda. Göğsümün mağaralarına götürdü bu dize beni.

Mağaramdaki sarkıtların ve dikitlerin varlığını sorguladım bir anlığına. Sarkıtların ve dikitlerin uç uca birleşerek birer parmaklığa dönüşebileceğini hayal ettim, parmaklıkların oluşturduğu bir hücre geldi gözümün önüne ve göğsümde var olan mağaralar arasında taşıyıp durduğum mezarımda kalbimin nasıl daraldığına tanık olmaktan korktum.

Yaşanmışlıklar sonrasında oluşan dikitler ölen duygularımızın mezar taşı mı acaba diye düşünmeden de edemedim doğrusu. Her dikitin karşısında bir sarkıtın belirmesi ve her sarkıt göğü mü önceliyor bize acaba? Cevapsız soruların beyin çeperlerini zorlaması sonucu, 'eşyanın köşebendinden' geçen 'Bezgin bir şair'e mi çıkıyor yolu çaresiz kalmanın?

12 Cumali Ünaldı Hasannebioğlu, Andolsun Aşka, sayfa: 89, Beyan Yayınları, 2010, İstanbul

Sorulan soruları cevaplayamamanın acziyeti içinde, *"Alevler kavurmuyor tenimizi, bu iyi"* diyerek şeklinde geçici de olsa böyle bir rahatlığa sığınarak bakışlarımızı semendere çevirelim önerisinde bulunmak istiyorum. *"ben sana böyle gelirim, böyle, bir eski zaman ejderhası / etimi ve derimi, ölümü ve dirimi bir es'reyleyerek"* diyen şairin yüreğinden süzülerek gelen sözlerine kulak verelim.

Ağzından alevler fışkıran bir ejderha değil insana dönüşen semender burada, tam tersine yüreğindeki alevleri gizlemeye çalışan mahcup edada bir şair.

Bir yandan, sevdiğine ölümünü ve dirimini esir olarak verecek kadar teslimiyetçi davranır, öte yandan *"Ben bir semenderim, ateşin içinde yaşadığımı da söyleyeyim"* itirafıyla son derece cesur bir portre orta-ya koyar. Orman yangınlarında, çöllerde, yanık tarlalarda gezinir ruhu şairin, oysa kır kahvesindedir belki o anda bedeni. İmam Abdullah'ın şu sözü bütün hücrelerine nakış gibi işlemiştir ve yankılanır durur içinde/dışında: *"Ne biter bu yüreğin gündelik telaşı zindanında, ne durulur."*

Ölüm imgesinin yoğun olarak kullanıldığı böyle bir şiirin ölümle bitmesi de normal karşılanacaktır doğal olarak: *"her şiirin sonu çünkü ölümle bitmektedir"* dizesi bir aforizma niteliğinde yer eder belleklerde.

Aslında bir önceki dizeden bellidir böyle biteceği şiirin: *"ölüme teğet yaşamıştır bir şair'"* Ölüme teğet yaşamak, her an ölümle burun buruna gelmek noktasında seyreden bir süreçtir. Teğetin değme noktası, ölüm sarmalı üzerinde sürekli olarak yer değiştiriyor olsa da, sonuçta ölümle dirimin ortak kesişim noktası olarak özünde sabit bir noktadır.

Ölüm, dairesel döngülerle sonsuz çemberler çizerken, semender-tıynet veya semender-mizâc olan bir şairin ölümle dirimin biricik ortak noktasında olması kaçınılmazdır. Burada şairin hayatı veya ölümü tercihi söz konusu değildir, çünkü o böyle bir tercihte asla olmamıştır. O ölümle dirimin kesişim noktası üzerindedir ruhen. Sürekli yer değiştiren bu kesişim noktaları birleştirildiğinde elde edilen teğet doğrusunun doğrultmanı olan çizgi, şairin üstünde yer aldığı ve bütünleştiği bir çizgidir.

Kısacası, şair, hayat çizgisinin veya ölüm çizgisinin üzerinde değil, teğetin değme noktalarının birleştirilmesinden elde edilen çizginin üzerindedir daima.

Bu çizgi, hayatla ölümün birbirine göre konumlandıkları her düzlemde var olan son derece doğal bir çizgidir. İşte semender-tıynette bir şair olan Cumali Ünaldı Hasannebioğlu da hayatı boyunca bu çizgide istikamet üzeredir.

**Şair Yazar*

● Necmettin Evci*

Cumali Ünaldı Şiirinin Şuuru

1.

Bitmeyecek bir hatıra olarak yaşam boyu süren ilk gençlik hatta çocukluk yıllarımın, nereden, ne zaman, nasıl geldiklerini bilemediğim rüya kahramanlarının yüksek, canlı, içten düşünceleri, sanat sohbetlerinin, şiirin hiç azalmayan büyüsü hâlâ kişiliğimi, hatta benliğimi biçimlendirmeye devam eder. Bu rüya kahramanlarından biri de Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'dur. O benim Cumali Ağabeyimdir. Kendisi *İzol* aşiretinin ağalarındandır. Bu kimliğine yaraşır tarzda engin yürekli, bol gönüllüdür. Buna istinaden ben kendisine zaman zaman 'Ağam' derim. Sonuçta benim de bir ağaya ihtiyacım var. Cumali Abi'den iyisini mi bulacaktım? Bu boyut ve bağlantılarla elbette ilişkisiz olmayan ama benim için mukayese kabul etmez ölçüde anlamlı olan onun şair, düşünür yanıdır.

Onu kabuğumuzun çatladığı ilk gençliğimde tanımış olmam, varlığımın sahih bir iklimde kıvam bulmaya başlaması adına çok değerlidir. Bu iklimin canlandırıcı havası sanat ve düşünce çevresinin özlü, özgün çeşitliliğiyle güzelleşir. Sözünü ettiğim dönemde Malatya'nın sanat, düşünce çevresinde yer alan hiçbir şahsiyetin, diğerlerinden yalıtılarak kıymetlendirileceği düşüncesinde değilim. Her bir dostumuzun, her bir hocamızın, abimizin diğerine bir katkısı, kazandırdığı mutlaka olmuştur. Zaten bir çeşit akım oluşturan kuşakların benzeşmeleri, birlikte yol ve dil bulma arayışının, birlikte var olma gayretinin sonucu değil midir? O benzeşen duygular, tasavvurlar, benzer bir usul, üslup ortaya çıkarır. O yıllarımın bitmeyecek hatırasından kalan kimi izleri paylaşmam sadece benim sanat ve düşünce dünyasıyla tanışma aşamalarımı değil, ayrıca az da olsa Cumali Ünaldı gibi o dünyanın belirleyici şahsiyetlerine ilişkin açıklamalara katkı verebilir. O dönem Malatya'da Türkiye vasatının üstünde bir düşünce iklimi vardı. Düşünce çevresinin etrafında kümelendiği öncü şahsiyet kuşkusuz rahmetli Mehmet Sait Çekmegil'di. Zamanlı, disiplinli programlarla fikir sohbetleri yapılırdı. Abimle birlikte beni bu çevreye alıştıran kişi rahmetli dayım edebiyat öğretmeni Hasan Begeç olmuştur. Ortaokul çağlarındaki Necmettin Evci'ye ilk zamanlar çok sıkıcı gelen bu sohbetler, sonraları bana var oluşumu keşfetmenin ilk ciddi heyecanını tattırmıştır. İlkin 'Bilge Terzi'nin atölyesinde medenî nezaket içinde her türlü düşünce ve eleştiriye açık yapılan sohbetler, bir süre evlerde daha sonra seminer, konferans gibi yeni programlarla zenginleştirilerek *Hayırlarda Yarış Cemiyeti*'nde sürdürüldü. Orası şehrin fikrî duyarlığı olan insanlarını buluşturan, kaynaştıran bir mekândı. Bütün gün açık olan cemiyette müdavimlerle buluşup, sıcak çayların eşliğinde sohbeti koyultmanın tadına doyulmazdı. Bu buluşmalarda olmaya can atardım. Kimler gelmezdi ki? Alaeddin Kürün, Alaeddin Bora, Metin Mengüşoğlu, Mengüşoğlu'nun kardeşleri, Murat Kapkıner, Kadir Gültekin, Ahmet Aslanoğlu, Ahmet Ertürk, Bahaeddin Bilhan, Said Ertürk (namı diğer Topal Said) İbrahim Soysal, Ömer Şevki Hotar, Hüseyin Karatay, Mehmet Cemal Akkaya, Ahmet Kekeç'le birlikte bir grup genç arkadaş ve Cumali Ünaldı. Hemen hepsi yazar veya okur olarak ilimle, sanat ve düşünceyle hemhal olan mübarek insanlar. Daha çok Kur'an ve sünnet eksenli olarak hayata, insana, topluma dair her şey, her açıdan konuşulurdu. Cumali Ünaldı'nın Nurettin Durman'a verdiği bir söyleşide konu ettiği gibi, bu ortam ilişkili olan herkesin fikir ve estetik dünyasında ufuk açıcı olmuştur.

Rahmetli Ahmet Kekeç ile liseyi birlikte okuduk. Hatta okulun duvar gazetesini birlikte çıkardık. Yine o yıllarda rahmetli Alaeddin Kürün'ün gözetiminde Rabi Önal, Taner Cömert, Necdet İlmen ve ben dört arkadaş 'Selâm' isimli aylık bir gazete çıkarıyorduk. Genç duygu ve heyecanlarla ilmi meselelerin altından kalkmaya ama bundan da önemlisi sözü olanlar için bir tartışma platformu oluşturmaya çalışıyorduk. Ahmet Kekeç, Taner Cömert, sanat merakları ve donanımlarıyla bir adım öndeydiler. Bunlar gibi bir grup arkadaşla *Diriliş*'i, *Edebiyat*'ı, *Mavera*'yı ve o yıllar farklı özgün açılımlarla gündemimize giren Ebubekir Eroğlu'nun *Yönelişler*'ini, Yaşar Kaplan'ın *Aylık Dergi*'sini bir de *Düşünce* dergisini takip ediyoruz. Cumali Abi şiir ve poetik yazıları sanırım Pakdil'in *Edebiyat*'ı dışında hepsinde yayınlanıyordu. O'nun şiirlerini okuyor, tartışıyoruz. Anlayıp anlayamadıklarımızla ne güzel yıllardı.

*Yazar

Şuuraltımda bir şekilde yer tutan anlayamadıklarım daha sonra şuuruma yön verecekti. Düşünün bir, daha bıyıkları terlememiş gençler poetik içerikleri, estetik değerleri bugün bile yüksek düzeyli metinleri okuyor, paylaşıyor, yorumluyorlar!

Boğaziçi, düşünce çevresini besleyen veya bu çevrenin beslendiği diğer önemli mekândı. Boğaziçi MTTB'ye açılan pasajımsı ara sokağın ağzında idi. Mustafa Şahin'in 'Gömleği Yalnız'da anlattığı çay evi. Pasajın köşesinde Memiş'in 'İnanç Kitabevi'. Küçücük masa ve tabureler neredeyse bütün sokağa yayılmış. Burası bir açık üniversite. Her masa bir derslik. Şurada Said Hoca fıkhî veya kelâmî bir meseleyi aydınlatıyor. Başka masada son siyasî gelişmeler tartışılıyor. Burada sanat sohbeti. Tolstoy, Çehov konuşuluyor. Sezai Karakoç, Necip Fazıl. Belki *Yeni Devir*'den M. Âkif İnan'ın bir yazısı, belki İsmet Özel'in 'Amentü'sü. Söz bir bakıyorsun Fuzûlî'ye, bakmışsın Urfalı Nabî'ye gelmiş. Hatta Baudelaire, Cemal Süreyya, Cemil Meriç. Değişik ilgi yoğunluğuna göre masa başlarında farklı kümelenmeler oluyor. Bizim masada Cumali Ünaldı var. Metin Mengüşoğlu. Onlar sanırım daha çok yazın, okullar tatile girince veya yaz soluklanması için işlerine ara verip Malatya'ya gelirlerdi. Sözün başında 'nereden, ne zaman, nasıl geldiklerini bilemediğim' demem bundandı.

Cumali Abi sanırım Topraksu Bölge Müdürlüğünde başmühendis olarak görev yapıyordu. Her neyse o sıra Ünaldı'nın *Çerağ*'ı *Düşünce* yayınlarından henüz çıkmış. "Bilmişler yarim yarim seni sevmenin sıkıyönetimini/ dikmişler özgürlük sınırına yüzaltmışüç askerlerini" 'İsyan Gazeli'ni dilimize pelesenk etmişiz. Öteden beri Türkiye için kadere dönüştürülmek istenen yasaklara (o dönemde 163 yasası inanç özgürlüğünü baskı altına alıyordu) hem de o sıralar tanklarını hışımla yürüten 12 Eylül'cülere bir başkaldırı var bu dizelerde. Bu dizelerle içimizde kıvranan öfke, 'İçsavaş'ta çok daha keskin ve evrensel bir karşı koyuşa dönüşecektir. Ancak Ünaldı, en ideolojik sayılacak bu şiirinde bile sözün asaletine gölge düşürmez. "biz sabırla yürür ve aşkla örseleniriz/ inancı delip geçecek kurşun/icat edilmemiştir" Yüreğimizi bu dizelerle serinleştiriyor, kavileştiriyoruz. Dahası da var; Murat Kapkıner 'erir' redifli 'Münacaat'ı kasete okumuş. Kaset elden ele dolaşıyor. Daha sonra bir yolla ve elbette korsan olarak bütün Türkiye'ye yayıldığını anlıyorum. Masamızda nezih, çok katkılı, katılımlı sanat sohbeti oluyor. Daha o zamanlar sanatta öz, biçim, ideoloji, nesnellik, öznellik, aşkınlık, ritim, düzen, imge, sembol gibi terimler hakkında az çok malumat sahibi oluyoruz.

Bir grup genç hemşeriler olarak Konya Selçuk üniversitesinde birlikteyiz. Memlekete geliş gidişleri daha çok Ankara üzerinden yapıyoruz. Ankara'yı tercih sebeplerimizin başında buradaki hemşehrilerimize, dergilere ve kitapçılara uğramak geliyor. *Mavera, Aylık Dergi, İktibas, Akabe Kitabevi* uğrak yerlerimiz. Vaktimiz elverdiği ölçüde açık gördüğümüz her kapıdan giriyoruz. Saatçi Musa başta olmak üzere, Zeki Ertürk, Cumali Ünaldı gibi Ağabeylerimiz de buradalar. Cumali Ünaldı o sıralar Özal'ın müşaviri. Daha sonra aynı görevine Tansu Çiller'in Başbakanlığında devam edecektir. Bürokrasinin tam göbeğinde görev yapıp inancını estetik incelikle kavileştirmek kolay değil. Nitelikli bir samimiyetle Ünaldı, angaryası her halükarda fazla olan işleri arasından kendini de davasını da asla ihmal etmedi. Bir yandan şiirler yazıyor, bir yandan panellerin, seminerlerin beklenen konuşmacısı oluyordu.

Sabri Eriş öncülüğünde Ahmet Örengül, Kadir Çolak, Mehmet Yüksel Alay aynı öğrenci evini paylaşıyoruz. İçimizde sanat edebiyata en ilgilisi zaten Türk Dili ve Edebiyatı okuyan Abdulkadir Çolak. O da Boğaziçi çevresinden. *Mavera*'yı izliyor. O sıralar Kaplan'ın *Aylık Dergi*'si gençler arasında revaçta. Gelenekten daha bağımsız, daha uçta, daha serbest yayın yapıyor, yeni biçimler deniyorlar. Kendi payıma oradaki kimi genç arkadaşları, tadını kaçıracak sığlıkta öykünmeci buluyorum; anlıyor, anlamaya çalışıyor ama bu tarzla uyuşamıyorum. Ahmet Kekeç derginin demirbaş yazarları arasına girdi. Ahmet yazıyı baştan beri ciddiye aldı. O sıralar yirmi dört saat öyküyle düşüp kalkardı. Yazı deneyimim anlamıyla rahmetli Ahmet benim ilk ciddi eleştirmenimdir. Ahmet'in Cumali Abi ve Hüseyin Karatay'la ilişkileri daha derinlikli ve seviyeliydi. Aslında Cumali Abi, istidat gördüğü ciddi arkadaşlarla çok esaslı ilgilenirdi. Kekeç ise yolunu taa o zaman seçmişti. Ama diğer gençlerin bu imkândan gereği gibi faydalandığımız tartışmalıdır.

Yaşar Kaplan bir dönem dergiyi Konya'da bastırıyor. O nedenle sıklıkla Konya'ya geldiğinde bizim öğrenci evimizde misafir oluyor daha çok. Öykülerime bakıyor, onları yayınlamak için istiyor ama ben dergi ve kendime ilişkin kimi meseleleri çözüme kavuşturamadığım sebebiyle yayınlanmak istemiyorum. Kendimle olan en önemli sebep henüz yeterli birikime sahip olmadığımı biliyor

olmamdı. Yazmak üç roman, beş şairi okumakla başlanacak bir uğraş olmamalıydı, olamazdı. Kaldı ki, öncelikli meselem(iz) yazmak değil, anlamak, bunun için de bolca okumaktı. Okuyup anlamamız gereken ne çok şey vardı. Şimdi düşünüyorum da rahmetli Kekeç dışında o genç arkadaşlarımızdan hemen hiçbiri mesela Abdulkadir Çolak, Abdülvahit Keleşyılmaz çalışmalarını sürdürmedi. Bu kalıcı, istikrarlı olamamanın sebeplerini de ayrıca çözümlemek gerekir. Hep yarım kalan, hiç tamamlanmayan ama bundan da fecisi sürdürülemeyen heyecanlarımızın yeniden tanımlanması gerekir diye düşünüyorum. O yıllarda Cumali Abi'yle daha çok Abdulkadir Çolak haberleşirdi. Ben de onun üzerinden bağlantı kurardım. Çerağ adlı eserini neredeyse baştan sona ezberliyoruz. O sıralar ne çok şiir ezberlerdik. Okul kantinlerinde, koridorlarında Kemal Bulut'la, İbrahim Delice ile Muammer Değerli, Hanefi Aslan, Dilaver Ayyıldız ile Ünaldı'nın gazelleri üzerine az konuşmamışızdır.

"ey onaylanmış bir yolculuk gibi hayatı örten üstümüze

sabra ve namaza sarıp yüreğimizi, aşkı göğerten üstümüze"

beyitiyle başlayan *Naat*'ı

"doğdun, bir bahar yürüdü dünyanın damarlarına; yeryüzü aydınlandı

Kur'an ve hadisi enlemle boylam gibi çekerken üstümüze"

beyiti ile nihayetlenir. Burada tepeden tırnağa imanla donanmış bir duyarlığın şüphesiz umudu, sabrı vardır. Burada olduğu gibi şairin bütün şiirlerinde kalp atışları vahyin ritmine ayarlı bir derin tasavvurun dünyaya ve insana saf samimiyetle bakışı ve çağrısı vardır.

Aylık derginin o dönem çok etkili olan şiir özel sayısında Cumali Abi'nin *Semud* şiiri yayınlandı. O dergiyi ve şiiri aylarca gündemimizde tuttuk. Bunun bir sebebi de Konya'da öğrenci arkadaşlarımızla birlikte çıkardığımız '*Güldeste*' isimli sanat edebiyat dergisi etrafında hatırı sayılır bir birlikteliğin olmasıydı. İlk öykülerimi burada yayınladık. Adıyamanlı Bankacı Ağabeyimiz rahmetli Hüseyin Korkmaz, dergiyi açmış bize *Semud* şiirini gösteriyor. Kendine has üslubuyla "İşte şiir de şair de bu lan bu.." diyor. Helal sana Hüseyin Abi. İşte şimdi ben rahmetliyi bu hatıralarla yad edince işte bakın bir hal oldum yine. Adıyaman Belediyesi'nin desteği, Arif Kingir, Halit Akel gibi dostların mihmandarlığı ile düzenlenen 'Hüseyin Korkmaz'ı Anma Programı' davetine icabet ediyoruz. Arkadaşlar Hüseyin Korkmaz'ın aralarında Metin Önal Mengüşoğlu, Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nun da olduğu dost ve arkadaşlarını davet etmişler. Programın bir bölümü bir çeşit şiir gecesi olarak düzenlenmiş. Her birimiz belli bir düzen sırasıyla kürsüye davet ediliyoruz. Gelenler daha çok kısa bir konuşma sonrasında şiir okuyorlar. Ancak ben şair olmadığımı, şiirin derin anlam yoğunluğuna dalmaya cesaret edemediğim için şiire başvurmadığımı, gün gelip de şiir yazmaya başlarsam hayata, hakikate ilişkin ciddi bir durumla sınandığımı anlamalarını dostlarıma ifade ediyor, Hüseyin Abi'yle yaşadığımız bir anımı paylaşıyorum. Cumali Abi *"Ölüm Bile Aşk İle"* kitabından okuyacağı şiiri seçiyor. Bana 'ne okuyayım?' diye soruyor. Ben de Hüseyin Abi'nin *Semud* şiirini çok sevdiğini az önce anlattığım hatırayla birlikte ifade ediyorum. Bunun üzerine *Semud* şiirini okuyor. Şiir kendisinin okuyuş ve yorumuyla zihnimizdeki çağrışımından daha fazla anlamlar uyandırıyor. Belki sonra tekrar vurgularım ama yeri gelmişken söylemeliyim. Cumali Ünaldı'nın şiiri çok yakınınızda, hayır içinde olduğunuz bir dille söylenmesine rağmen, çağrışım bolluğu ve imge zenginliği ile anlamını kolayca ele veren bir şiir değildir. Kelimeler aracı oldukları yüksek duyarlığın düzenine göre birbirine bağlanarak, kendi anlamlarını aşıp sürekli yeni çağrışımlara geçişler sağlanır.

2013 yılında Ankara'da tam da hükümetin açılım politikalarının tartışıldığı dönemde *Server Vakfi*'nda "Aşiretlerin Sivil Toplum Kuruluşuna Dönüşmesi" başlıklı konuşmasını dinleyen çoğu arkadaş bugün bile o konuşmada vurgulanan temel bir inanç ve ahlâk ilkesini unutamazlar: "Ne olursa olsun, ölümden yana olan hiçbir çözümü kabul edemeyiz. Ne olursa olsun hiçbir barış önerisini reddedemeyiz." Zaman zaman telefon görüşmelerimizle süren hasbıhalimiz kimi buluşmalarla daha canlı, zevkli bir mahiyet kazanmıştır. Samsun programımız bunlardan biridir. 19 Mayıs Üniversitesi sekreteri Selahattin Özyurt Sanat üzerine bir program yapmamızı, program konuklarını da benim belirlememi istirham ediyor. Ben de hiç vakit geçirmeden Cumali Abi'nin, Atilla Maraş'ın telefonunu veriyorum. Böylece başlayan Üniversite programımız Ünaldı'nın riyasetinde tamamlanıyor. Ünaldı orada şiirimizin estetik doğası ve kültürel derinliği üzerine Yunus'tan, Fuzûlî'ye, Sezai Karakoç'a kadar örneklerle esaslı bir konuşma ya-

pıyor. Ardından Bafra'da benzer bir program icra ediyoruz.

2.

Özetle Cumali Abiyle en az kırk yıllık bir geçmişimiz var. Sırf İzmir'de *Harman* dergisini çıkarıyorken düzenlediğimiz şiir dinletisi vesilesiyle birlikte olduğumuz o günlerin anıları bile bir yazı konusu olur. Ama ben burada yakın etkileriyle bizi besleyen kültürel ve sosyal iklime değinmeyi önemli buldum. Cumali Ünaldı başından beri payına düştüğünden daha fazlasıyla hayallerimizi, sezme kabiliyetimizi, söyleme, düşünme biçimimizi besledi. Sadece şiirleri, yazıları ile değil, sıcak, samimi, babacan tavrıyla bize hep yol gösterdi. O çok hoş bir insan; onu hiç olumsuz görmedim, bilmiyorum. Her şeyden önce engin yürekli, ufak tefek şeylere takılmayan, dünyaya üst ve geniş açıdan bakan, bu yüzden daha fazla hoşgörülü, daha fazla huzurlu, neşeli; sevinci de hüznü de çok içten bir abimiz, öncümüz, örneğimiz. Hep esprili ama en önemlisi tevhidî hassasiyeti, sanatının, düşüncesinin, daha kuşatıcı ifadeyle hayatının merkezine koymuş bir şahsiyet. Bu temel tercihi onun entelektüel tavrı ve şiirinde en belirleyici unsurdur. Onun şiirlerinde zaman zaman 'tohum' sembolüyle ifade ettiği tevhidi, üstelik yüksek fark etme ve algı gücüyle kavrayamayanlar şiirinin anlam dünyasına doğru bir yönden yaklaşmış olmazlar. Yaklaşmak diyorum. Çünkü üstadın şiirinden bütünüyle anlayarak zevk almaya çalışmak hep yarım kalmış bir duygu olarak kalacaktır. Çünkü onun şiirlerinin anlam sınırları sürekli genişler. Genişlemenin özgün söyleyişlerle zenginleşmesi size ayrı bir zevk verir. Ünaldı, şiirlerinde öyle ince aralıktan, öyle arınmış bir teslimiyetin yüksekliğinden bakar ki, söz başkalaşır, mesaj başkalaşır, insanı en dokunaklı yerinden tutup sarar, silkeler. İşte bir 'doğru söz' tam da bu eksiklikten dolayı şiir olmaz ve yine tam da bu sebeple has şiir olur.

Cumali Ünaldı, edebiyatımızın en etkili yaşayan şairlerindendir. Türkçe'nin en gözde şairleri arasında olacaktır. Onun şiirini basmakalıp, biçimsel değerlendirmeler ve alıntılar bolluğu ile konu etmek istemiyorum. Bunun dışında hakkı verilmiş bir tahlil denemesi, başka bir yazının ama en doğrusu akademik bir tezin konusu olmalıdır. En iyisi anlattıklarımız ve şimdi yapacağımız genel değerlendirmeyle ilişkilendirerek onu okumak daha doğrusu duymaktır.

Ünaldı'nın şiirlerinde, çağrışım zenginliği ile imgelere yüklenen derin, geniş anlamlardan önce, beni deyişin pürüzsüz akışı, güzelliği sarar, kavrar. Şiirlerde öyle muazzam bir ses akışı, insan ruhuna, kalp atışlarına ayarlı öyle bir ritim, uyum var ki, varlığınız en derininizde bir kaynaktan eşsiz bir coşkunun müziğine kapılarak adeta akıyor. Bence Ünaldı'ya derinlikli bir ayrıcalık, ayrıcalıklı bir derinlik sağlayan budur; zaten güzel olan özü, güzel sözle söylemek. O esasen bir Kur'an şairidir evet. Ne ki, onu şair yapan sadece inancı değildir. Değil mi ki manevî temalara yaslanıp da çok berbat eserler ortaya koyan, başka yönüyle söylersek söyleyişlerindeki pespayeliği fütursuzca öne çıkardıkları manevilikle gizlemekle sanat icra ettiklerini sananlar az değildir.

Üstadın şiirlerinde ilginç bir durum var; zaman geçtikçe demlenen, daha bir yerine oturan şiiri asla kendi seviyesini düşürmüyor. *'Yanarkuş',* 'İskilipli Atıf Hoca' ve *'Eyo'* gibi bir çeşit destan olan şiirlerinden başlayarak son yazdıklarına kadar serbest, manzum, hece ölçüsü gibi çeşitli biçimlerde yazsa da hiçbirinde tökezleyen, duraksayan, takılan bir hece bile yoktur. Burada her şiirin yoğunlaştığı tematik nitelik gereği denenen tarz, yanlış yorumlara sebebiyet vermemelidir. Bütün şiirler baştan beri iyiden iyiye ölçülüp biçilmiş, sesini, rengini, ritmini, daha da önemlisi kıvamını, derinliğini bulmuş bir idrakin ifadesidir. Buradan birçok çıkarımlar yapılabilir. Öncelikle Ünaldı şairce düşünen bir şairdir. Ne demek istiyorum? Yani o hayatın her anını, her alanını ancak şiirle kavranacak bir duyarlıkla yaşıyor demektir. Belki birçokları gibi kendini şiire hazırlayan, 'şuraya çekilip bir şiir yazayım' diyen biri değildir. Böyle yazanların şiirle aralarındaki mesafe veya kısırlıkları, zaten bize yedirdikleri keçiboynuzundan belli olur, oluyor. Dizeler içinizde kaynamıyor, kalbinize dokunmuyor. Daha da önemlisi kesintisiz akmayan, birbirinden kopuk, yırtma yapıştırma kelimeler, dizeler, yüreğinizde karşılık bulmuyor. Ünaldı ise kelimeleri, unutulmuş çiçekler gibi el değmemiş kitaplar arasından çekip çıkarıyor. Ölüm, aşk, hayat, Allah, kalp, modernite, kent, tabiat temaları metafizik motiflerle bağlanarak örgüde yerini alıyor.

Her ne kadar kendisi "Hayat şiirden ibaret değildir" dese de ben bunu nesnel dünyanın inkâr edilmezliği olarak anlıyorum. Ben onun hayatı şiir olarak yaşadığına tanıklık ediyorum. Nurettin Durman'a verdiği röportajında şöyle diyordu: "Şiir söylemenin bende heves konumunu aşarak yaşamımın bir parçası olmaya dönüşmesi; benim de açıklıkla fark edebildiğim ve net hatırladığım bir

biçimde, kelime ile çok yakın bir ilişki kurmam, ünsiyet peyda etmem, hatta daha da ileri giderek, kelimeye hâkim olma içgüdüsünün beni kuşatmasıyla ilgilidir, diyebilirim." Üstelik bu içgüdünün ayrımına 12-13 yaşlarında varır. Buradan sanatın ve şiirin onun ruhunun genetiğine işlenmiş bir doku olduğu çıkarımda bulunmak zor değildir.

Gittiği her yere şair olarak, şiirle gider. Onun esas uğraşı şiirdir. Mühendisliği dahil yan uğraşı gibidir. Şairce bakar, şairce görür, dinler, oturur, şairce düşünür, susar, şairce uyur, rüya görür. Yani şiir bir hal, bir var olma, yaşama biçimidir onda. Başka deyişle şairlik yakasında rozet, isimliğinde unvan değildir. O nedenle onun şiiri şiirden süzülmüş şiirdir; yapay, zorlama değildir. Asıl menziline yürürken ayağına takılan dünyanın ağırlığını kurtarmaya çalışırcasına çabalayan şiiri hiç taviz vermiyor, kararlı bir ritim kazanıyor. Onun şiirleri baştan beri poetikası, sesi, amacı, akışı, söyleyişi inceden inceye belirlenmiş bir şiirdir. O nedenle tökezlemez, kendi yatağında bir *'ay ırmağı'* gibi akar. Aynı anda daha gür, daha sakin ve aynı anda daha bilgece, daha delikanlıca, daha has, halis bir ses ve söyleyiş özelliği kazanır. Dayanır, direnir. Şiirlerin anlam veya duygu derinliği gittikçe yalınlaşırken gittikçe derinleşir de. Böylece şiiri, yapay terkiplere tevesül etmeden yükselişini sürdürür, sürdürüyor.

Bunu yaparken insanı şaşırtan düzeyde dilin gündelik hayatta da kullanılan inceliklerinden kadim deyişlere kadar tüm imkânlarından yararlanır. Ünaldı şiirleri dilin gizli sırlarını açığa çıkarır. Aslına bakarsanız has şiir yani hakiki şuur, dilin özünde gizlidir. Belki de Ünaldı'nın yaptığı dille insan, dille zaman arasındaki perdeyi aralamaktan başkası değil. Ve siz onun şiirinde dilin sırlarını üstelik hemen yanı başınızdaki sırlarını çözüyor, zenginliğini keşfediyorsunuz. Bir yönüyle şiir onun için düşünceyi, anlamayı, sezmeyi mümkün kılan dilin, ilham veren mucizevî yanı, yansımasıdır. Has şiire yaklaşmak dilin saf haline yaklaşmakla, zamanın kelimeler üzerine yığdığı tozunu, toprağını üflemekle mümkündür. Bu anlamda o kelimelere fazladan bir yükleme yapmaz. Hatta kelimeleri fazlalıklarından arındırır, ağırlıklarından kurtarır. Böylece kendi anlamlarına kavuşan kelimelerin anlamları, ustalıklı deyişler düzeninde ışıl ışıl parıldar. Parıldayanı, kalbimizi kamaştıran hissedişi tam anlamayabiliriz.

Kimi arkadaşlarım benden Ünaldı'nın şiirini çözümlememi istiyorlar. O anki yansımalarla bunu başarmaya çalışıyorum. Daha doğrusu o şiir üzerinden duygularımı paylaşıyorum. Ancak bu iş bilmece çözmek veya bir soruyu cevaplamak gibi değil ki azizim. Ben de onlara "Siz hiç kıyısında oturup bir denizi seyre daldınız mı?" diye soruyorum. Niçin mi böyle soruyorum? Onlar hemen Ünaldı'nın şiirlerini denize benzettiğimi sanadursunlar. Buna itiraz etmem, böyle bir görevim de yoktur. Ne ki, insan bir denizin enginliğini kendinden geçercesine bir teslimiyet ve sükûnetle seyrederken ne anlar? İlla bir şey mi anlamamız gerekiyor. Bizi kendisine hayran bırakan varoluş cevherinin sonsuzluğu anlamayı imkânsız kılabilir. İşte bize orası işaret ediliyor. Susun ki daha iyi duyalım. İşte bir güzellik. Ve o güzelliğin içimizi serinleten, ruhumuzu kamaştıran ufukları. Aynen bunun gibi ben bir şiirle önce mesafelerimi kaldırmalıyım. Yani o şiir benim ruhumun makamına uygun bir müzikle, melodiyle beni sarmalı. Ben Ünaldı'nın şiiri karşısında bu haleti ruhiyeyi, bu duygulanımı yaşıyorum. Sanki fırtınalı bir Akdeniz akşamında ay yankısını hışırdayan denizi dinliyorum.

Son söz olarak:

Şair bir münevver olarak Ünaldı'nın bulunduğu yerin önemi, sadece kendine has estetik nitelikleri ile özgün bir şair oluşundan kaynaklanmaz. Onu ayrıcalıklı kılan Kur'an'la tahkim olmuş yüksek düzeyli bir imanı ideolojikleştirmeden sanatının ve düşüncesinin temeli yapmasıdır. Düşünce ve estetik dünyası bu temelde kaynaşarak yükselir. Genel karakteri ile gelenekten çok güçlü beslenir ama dilini geleneğin formu içinde kalmayıp özellikle ikinci yeni diye adlandırılan şiir akımının söyleyişine yakın yerde kurar. Çünkü onun diline güç, tesir, canlılık kazandıran kaynak, şu ya da bu yeninin bir şekilde nesnel sınırlar içinde oluşan duyarlığı değildir. Öteye ötelerin de ötesine salınım içinde olmayan, en azından böyle bir menzili arzulamayan yaklaşımlar, onun şiirinin öz ve biçim bağımsızlığı ile kendini hissettiren farkını yeterince anlayamaz.

"aşktı arta kalan
büyük yangınlardan"
"bir de kara geceye akan ay nehirleri"

● Dr. Ali Gemuhluoğlu

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu – Malatya'nın Kutlu Evladı

Malatya'nın kutlu evladı. Cumali Ünaldı'nın hem iyi bir şair hem de devlet adamı olması, aslında doğduğu topraklarla bağlantılı. Malatya duygusallığın ve aklın birleştiği topraklarda yer alan kadim bir şehir.

Duygusallığın ve aklın birleştiği şehir ile özdeşleşmiş olan Cumali Ünaldı'nın, bir de kültür adamı kimliği taşıması, onun yine bu topraklardan (Arapgir-Malatya) İstanbul'a 19'uncu yüzyılda göç etmiş bir ailenin İstanbul'da doğmuş ama kendi tabiriyle Arapgirli-Malatyalı gibi yetiştirilmiş bir başka kültür adamı Fethi Gemuhluoğlu'nun kültür adamlığı ile özdeşleşiyor.

Cumali Ünaldı ağabey ile tanışmam, güvercinler aracılığıyla oldu. Ankara yıllarımda haftada birkaç gün Ulus semtindeki büyük bilge Hacı Bayram Türbesine giderdim. Bu türbenin etrafında günün farklı vakitlerinde mutlaka meczuplar, köpekler, kediler ve güvercinler olurdu. Ulus semtinin varoşlarında yaşayan gecekondu insanları kendi paylarına düşen rızklarından arttırdıklarını onlarla paylaşır, Ankara'nın dışlanmış bu sakinlerine kol kanat gererlerdi.

Türbeyi ziyarete gittiğim günlerde, Ulus Hali'ne uğrar ve birkaç kilo buğday alırdım güvercinler için. Hira Mağarası gözümün önüne gelirdi, güvercinlerin Peygamberimizle dostlukları. Ulus Halinden aldığım buğdayı Hacı Bayram Hazretlerinin Türbesi önünde güvercinlerin su içtikleri ve yıkandıkları doğal yalağın etrafına serperdim.

Bir bahar sabahı yine buğday alıp gittiğimde, doğal yalağın belediye tarafından asfalt dökülerek kapatıldığını ve susuz kalan güvercinlerin tekrar su içecekleri bir doğal yalak yapmak için asfaltı gagaladıklarını gördüm.

Çok üzüntü verici bir çabaydı güvercinlerin asfaltı gagalamaları. Ankara Belediyesi'nde çalışan bir yetkiliye ulaşmalıydım ve doğal yalak tekrar açılmalıydı. İşte Ankara Belediyesi'nde bir tanıdık ararken, o yıllarda Park ve Bahçeler Müdürü olan Cumali Ünaldı ile tanıştım. Ondan doğal yalağın tekrar açılmasını istedim, o da bana hak verdi ve yalağın açılmasını sağladı. Aramızda güvercinlerin oluşturduğu bir dostluk kendiliğinden doğdu. Uzun yıllar süren bir dostluk ve kardeşlik.

Dostluğumuzun doruk noktası ise, Cumali Ünaldı'nın rahmetli babam Fethi Gemuhluoğlu için Malatya Arapgir'de bir anma toplantısı düzenleme girişimiydi. Cumali Ünaldı, 1990 yılının Ekim ayında düzenlenen toplantıya, 1970 yılında rahmetli Fethi Gemuhluoğlu'nun kurucusu olduğu Türkpetrol Vakfı'ndan burs alan ve o yılların Türkiye'sinde çok popüler olan kişileri davet etmişti. Cumali Ünaldı'nın, Fethi Gemuhluoğlu için düzenlediği bu toplantı ve yazdığı yazılar, yaşarken tanımadığı bir kişinin onun düşüncelerine ve hayata karşı klas duruşuna duyduğu saygı, sevgi ve muhabbetin somuta dönüşmüş en önemli ve örnek alınası göstergesiydi. İstanbul ve Ankara'dan, Şaban Karataş, Metin Emiroğlu, Hasan Celal Güzel, Oğuz Kağan Köksal, Yaşar Nuri Öztürk, Behiç Erdem, Rasim Özdenören, Abdülkadir Sezgin, Musa Çağıl katıldılar, bu toplantıya.

Fethi Gemuhluoğlu'nu Anma Toplantıları içinde değişik düşünce ve kişiliklerin katıldığı en farklı toplantılardan biri olmuştu. Cumali Ünaldı'nın, Fethi Gemuhluoğlu için ata topraklarında düzenlediği Arapgir toplantısı ve yazdığı yazılar, yaşarken tanımadığı bir kültür adamına ve onun yerelden evrensel ile buluşan düşüncelerine karşı duyduğu saygı ve muhabbetin göstergesiydi. Bu saygı ve muhabbet dinamiğini Kur'an'dan, Peygamber sevgisinden ve kadim medeniyetimizden alıyordu. Gerek Fethi Gemuhluoğlu gerekse Cumali Ünaldı, birbirlerini tanımadan bu yerelden evrensele dostluk ve mesajı gelecek nesillere aktarmanın somut bir örneğini bizlere göstermişlerdi. Bu dostluğu Cumali Ünaldı'nın Fethi Gemuhluoğlu için yazdığı bir şiir ile bitirelim. Şiirin ismi Üryan;

"Gün döner, yallah! Geceden bir ırmağa dalar
Yüzer mi, boğulur mu, çırpınır mı belli değil

Dağlardan baktığın bu şehir ölüsüne, heybetle acıyarak.
Bir Köroğlu öfkesiyle hörelenerek mi?

Kendi doğurduğun rahmi kayalıklarda her akşam
Üç kerre kızıl kanla yıka, üç kerre kutsa, tütsüle

Koca ırmaklar doğuyor benden, bu nâciz bedenimden
Beynimden, yüreğimden kadim sulara karışıyor şiirlerle Türkçe

Sen söyle yüzünü Doğuya çevirip o eski güzellemeyi
Çiçek devşir dağlardan hayata teberrüken

'Üryan geldik, gideriz!' İyi ki dedin ve söz bitti
Eteğinde cümle mahlûkatın sırrını taşıyan bir tutam tohumla

Geçilmez bir doruk gibi göründüydün dağların dağı
Aşkı ancak aşk aşar bir derkenarla, hicran hicranı"

Ankara, 1989 (Ölüm Bile Aşk ile, 1994)

● Necati Güngör*

Hemşerim, Kuşaktaşım ve Arkadaşım Cumali Ünaldı

Hemşerim, kuşaktaşım ve aziz arkadaşım Cumali Ünaldı ile çocukluk, ilk gençlik çağlarımızda hiç tanışmadık. Aynı kentte dünyaya gözlerimizi açmışız. Aynı lisenin sıralarından geçmişiz. Ama yüz yüze gelmişliğimiz yok… Bu olumsuz durum, dostluk konusunda hiç de belirleyici bir neden oluşturmuyor… Cumali Ünaldı ile olgunluk dönemi arkadaşlarıyız ki bu, siyasal yönsemelerin ötesinde bir yakınlık anlamı taşıyor.

Ünaldı ile arkadaşlığımızın iki temel zemini var: Malatyalılık ve edebiyat. İkimizin de duyarlık noktası bunlar. Malatyalılık özelliğini, bizim kuşak genlerimizde taşırız dersem yalan olmaz... Güngörmüş aile büyüklerimizden bu konuda el almışızdır. İnanç ve erdem sahibidir büyüklerimiz. Doğru bildiklerinden şaşmazlar. Çıkar uğruna dostunu satan olmamışlardır. İnsancıldır, merhametlidir, zayıfı kollar, yeri geldiğinde susmasını da, yeri geldiğinde konuşmasını da iyi bilirler. Dünya malına tapmazlar. Komşusu açken tok yatmayı bilmezler.

Verdiğini başkasına göstermezler… Bağışlamayı büyüklüğün şanı diye bellemişlerdir.

İşte bu erdem mirası bizlere genlerle geçer. Ayırdına vardığımız yaşlarda bilinçle sahip çıkmaya başlarız.

Edebiyatsa önce bir gençlik hevesi biçiminde gönül toprağımızda filizlenmiştir önce. İlk ürünler Türkçe ve edebiyat derslerimizdeki başarı biçiminde kendini göstermiştir. Hocalarımızın takdiri eşliğinde, hevesler tutkuya dönüşmüş; giderek de ateşli bir kara sevda olmuştur.

Cumali Ünaldı ile farklı zeminlerde kendi edebiyatımızı bulmaya çıkmışız, birbirimizden uzakta. Altmışlı yılların Malatya'sında… O yıllarda birden fazla edebiyat dergisi yayımlanıyordu Malatya'da. Sayısı onu bulan kitapçı dükkânı vardı. Bir o kadar da yerel gazete yayımlanıyordu. Dahası, esnaf dükkânlarında gün boyunca, fikir ve siyaset tartışmaları yapılıyordu. Günlük gazeteler okunur, siyasi gelişmeler konuşulurdu.

Biz genç kuşaklar bu tür siyasal tartışmaların dışında kalamazdık elbette.

Babıali'de kotarılan dergiler, bizler için yol göstericiydi o dönemde. Bunlardan birini ya da ikisini seçmek, benimsemek, izini sürmek durumundaydık. Seçimlerimiz, edebi kişiliğimizi olgunlaştıracaktı zamanla.

Ne var ki ortak yönümüz olan edebiyat, ayrı çizgiler üstünde yürüsek de, bizleri bir noktaya doğru getiriyordu.

Aradan yıllar geçti…

Babıali'de başka başka dergilerde kendimizi var etmiş, adımızı ayrı edebi türlerinde duyurmuş, üstatlara kendimizi kabul ettirmiş, ödüller almış, kitaplarımızı yayımlamıştık.

Hemşerim Cumali Ünaldı Erzurum'da yükseköğrenimini tamamlayıp ziraat mühendisi olmuş; Ankara'da önemli devlet görevlerinde bulunmuştu.

Bense İstanbul'da bir yandan hukuk öğrenimi görürken, bir yandan da Babıali basınının önde gelen gazetelerinde kalem oynatıyordum.

Her ikimiz de, baba yurdumuzun, aile yakınlarımızın özlemini, konu komşumuzun, okul arkadaşlarımızın, tozuna bulandığımız mahallemizin, çarşı esnafımızın, çarşı ekmeğimizin, suyumuzun, yemeklerimizin, meyve bahçelerimizin özlemini duya duya kendimizi var etmeye çalışıyorduk…

Malatya bıraktığımız yerde durur mu hiç?

Kentimize her gidişimizde, bir yanımızın eksildiğini, bir şeylerin yok olup gittiğini, inandığımız değerlerin hayat defterinden silindiğini içimiz burkularak görüyorduk…

Doğup büyüdüğümüz toprakların cennet hayali belleğimizde birer imge olarak kalıyordu. Yeryüzünde sürgün edilen Âdem'in hep cenneti özleyişi gibi, uzaklarda yaşayan bizler de çocukluğumuzun ve ilk gençliğimizin Malatya'sını özlüyorduk boyuna.

İşte bu özlem, her türlü siyaseti, her türlü ayrışmayı silip süpüren güçlü bir eldi sanki…

*Hikâyeci

O özlem değil miydi bana "Annem Babam Malatya" kitabını yazdıran? Cumali Ünaldı'nın da aynı duyarlıkla kitabın sayfaları arasında gezintilere çıkması?

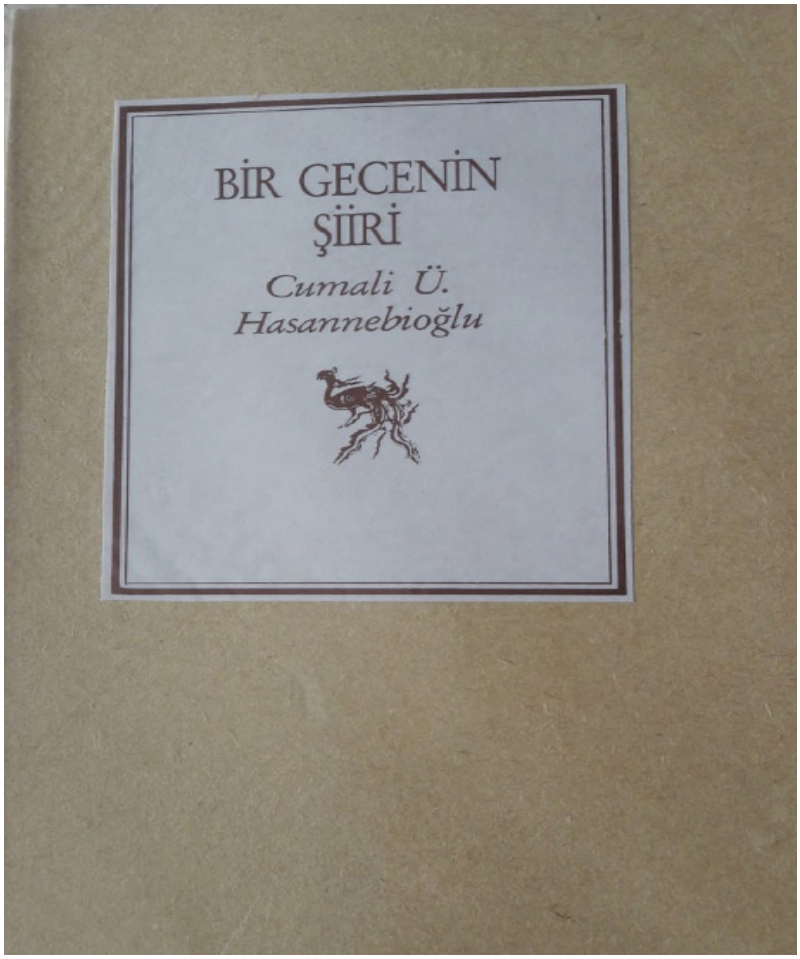
Kuşaktaşım, hemşerim, arkadaşım Cumali Ünaldı ile aynı zemin üzerinde buluşmamız kaçınılmaz bir yazgıydı artık!

Doğrusu bana göre arkadaşımın bağları daha sıkıydı Malatya'mızla. Yerel yönetimlerle, yerel basınla, üniversite çevresiyle, siyasal partilerle daha yoğun bir ilişki içindeydi. Bir ara yönetime aday olmayı da göze aldı. Ne yazık ki, artan kent nüfusu onunla aynı kaygıları taşımıyordu. Malatya'nın toplumsal yapısındaki değişim, Ünaldı'nın dilinden anlamıyordu.

Varsın anlamasınlar hemşerimin dilinden. Ne gam! Bizim gözümüzde ve gönlümüzdeki yeri değişmez. Biz iki hemşeri, iki arkadaş olarak zaman zaman bir araya gelir, eski günlerin harmanını savururuz. Kimi zaman bize, ortak dostumuz Ebubekir Eroğlu da katılır. Babıali defterine adını yazdırmış üç edebiyatçı olarak, demli çaylar eşliğinde söyleşir, Malatya'ya yolculuk eder döneriz.

Bilmeyenler için buraya yazalım. Şair Cumali Ünaldı'nın kitapları:

Çerağ (1978), Bir Gecenin Şiiri (1988), Kendini Yusuf Gören (1988), Ölüm Bile Aşk İle (1994), Andolsun Aşka (2010), Kalbim Ey Divane (2013).

● Adem Gürses*

Cumali Ünaldı

Şair, yazar, politikacı ve dost, Cumali Ünaldı.

Nurettin Topçu'nun fikirleri çerçevesinde şekillenen

Hareket dergisi ve dergâh yayınları çevresinde 1970 lerin başında tanıdım kendisini.

Şiirleri ve yazılarından tanıdığım Cumali Ünaldı ile Park ve bahçeler müdürü olarak Ankara'da göreve geldiğinde, bugünlere kadar gelen, yakın dostluğumuz başladı.

Göreve başlar başlamaz, parklardaki çimlere basmayınız tabelalarını, çimler basınız şeklinde değiştirtti.

Farklı bir kişilik olduğunun ilk işaretini ortaya koydu..

Nitekim Turgut Özal döneminde, Başbakan danışmanı olarak görev yaptığı sürece bürokraside ve siyasette vizyonunu hissettirdi.

Dostluğundan hep lezzet aldım. Biz, kimi zaman "yeşil kurbağalar öter göllerde" dinlerken birlikte ağladık, kimi zaman Kemal Tahir romanlarını çerçevesinde Anadolu sosyolojisini konuştuk, kimi zaman da Züğürt ağa filminin sahnelerini konuşarak güldük.

Zaman zaman Malatya aleyhine görünen fıkralar anlatırdım. Bunların önünü kesmek için Nokta dergisinin yaptığı ünlü Malatyalılar listesine, ilgim olmadığı halde, beni de dahil ederek önümü kesti.

Cumali Ünaldı'ya, bütün bencilliğimle, bu dostluğun lezzetini daha fazla yaşayabilmek için sağlıklı ve verimli uzun bir ömür dilerim.

*ATV Genel Müdürü (E.)

● Yusuf Halaçoğlu*

Sevgili Bir Dost: Cumali Ünaldı

Kendisiyle Anadolu'da Aşiretler, Cemaatler, Oymaklar isimli kitabımın yayınlanmasından sonra tanıştım. Bu çalışmamda Rışvanlar, Zeydanlar, Şavaklar gibi İzol Aşireti de Oğuz boyundan görünüyordu. Önce telefonla görüştük. Bana teşekkür ediyordu. Zira kendisi de İzol aşiretinin Türk kökenli olduğuna inanıyordu. Atalarımız bize hep Türküz derdi diyordu. Sonuçta bir araya geldik. Uzunca bir sohbetimiz oldu. Ama Onunla yüz yüze gelince, kendisi hakkında gerçek bilgiye sahip oldum. Tertemiz bir vatansever, adam gibi adam, ama dolu dolu bilgili bir adamdı. Devlet tecrübesine sahip, ne dediğini bilen, öyle hamasi duygular içinde olmayan, ülkenin en büyük sorununu âdeta ezberlemiş bir kişilikti. Asıl mesleği olan Tarım alanında, "Sorunlarıyla ve Çözümleriyle Türk Tarımı" adlı, gerçekten bugün için de en çok ihtiyaç duyduğumuz Türkiye'deki tarım politakalarına yön verecek bir eser kaleme almıştı. Ayrıca O'nun hakkındaki tespitlerimin ne kadar doğru olduğunu, Cumali Bey'in şair bir kişi olması da ispat etmişti. Aşağıdaki şiirinden etkilenmemek mümkün mü demek geliyor içimden:

"Sen geldin gökyüzüne
Bir dolunay oturdu
Geçip giderken günler biteviye
Güneş toprağı yakıp suyu eritiyordu
İyi ki öptün baharda daluçlarını
Yoksa bu çiçekler nasıl olurdu
Sürüp giderken yeryüzü toprağını
Eş koştun kuzuya kurdu
Bakışının sonsuzluğu değdi de
Bir damla kabardı derya oldu
Yazı çekiçleye çekiçleye bakırcılar
Kışı birbirine benzetiyordu
Geceleri cırcır böcekleri
Eksik tamamlayıp eğri düzeltiyordu
Birdenbire boşluğunu hatırladı insan
Göğüs kafesine kalbini koydu
Büyük günahların kayasından kopup geldik
Ayaklarının altına. Toprak böyle oldu."

Evet, bugün Türkiye'nin en büyük aile topluluğu olan İzollardan olan Cumali kardeşimin, benim için ayrı bir yere sahip olmasındaki ikinci şey, tespitlerime göre İzolların da, benim gibi Avşar boyundan olmasıydı. Dolayısıyla birbirimize hep "emmioğlu" diye hitap ettik. Nitekim bizim Kayseri Sarız'da dokunan kilimlerdeki motiflerle (tamga), İzolların kilimlerindeki motiflerin aynı olduğu, birçok geleneklerimizin birbirine benzediğini gördük. Nitekim Kayseri'de her yıl düzenlenen "Dadaloğlu Sempozyumu ve Şenlikleri"ne katıldı. Hatta sempozyumun açılışında bir konuşma yaptı. Zaten o gün bugündür birbirimize hep "emmoğlu" deriz.

İzol aşireti, tespit edebildiğimiz kadar, Urfa, Diyarbakır, Adıyaman, Malatya, Mardin, Konya, Isparta, Gaziantep, Kilis, Elazığ, Bingöl, Sivas, Van, Erzurum ve İstanbul'da bulunmaktalar. Ayrıca Suriye'de Halep başta olmak üzere, Şam ve Golan Tepesi bölgesinde yaşamaktaydılar. Bilindiği üzere Golan Tepesi'nde Salur ve Avşar boyları yaşamaktaydı ve İsrail Savaşı'nda bu bölgede en çok direnen bunlardı. Golan Tepeleri'nin işgali sonrasında buradaki Türkmenlerin Şam'a, bir kısmının ise Kamışlı'ya ve Irak'ta Bağdad'a gittikleri görülüyor. Suriye'deki İzollar, Selahaddin Eyyubi'nin ordusunda muhafızlık yapanların torunları ile Osmanlı döneminde, Aneze ve Şemmar Arap aşiretlerinin Anadolu'ya baskınlarını durdurmak için Suriye tarafına nakledilenlerden oluşuyor.

Millî Mücadele döneminde İzollu Bozan Ağa, İngilizlerin teklifini reddedip, aşiretinden topladığı adamlarıyla Fransızlarla mücadele edip Urfa'nın kurtuluşunda babası Zülfikâr Ağa ile birlikte yer almışlar, İstiklâl madalyası almış, halkımız tarafından pek yakından bilinmeyen bir kahramandı. İlginçtir ki Cumali kardeşimi sima olarak Bozan Ağa'ya benzetirim.

İzol aşireti, kaynağı, halkın çeşitli kesimlerinden aldığı vergilerin kaydedildiği, konar-göçer aşiretlerin yaylak ve kışlakları, ne miktarda koyunları olduğu, ne kadar vergi verdikleri bilgileri bulun Osmanlı Tahrir Defterleri olan "Anadolu'da Aşiretler, Cemaatler, Oymaklar" ismini taşıyan 6 ciltlik kitabımda da geçmektedir.

Millî Mücadele döneminde olduğu gibi, bugün de Türkiye'nin birlik ve beraberliğini savunan İzol aşireti ve bu aşiretin büyük değeri Cumali Ünaldı kardeşime büyük sevgi ve saygılarımla nice sağlıklı ve mutlu bir ömür diliyorum.

*Prof. Dr. 26. Dönem Kayseri Milletvekili

● Müjgân Halis*

Amcam: Cumali Ünaldı Hasannebioğlu

Bir şair hakkında, onu şiirlerinden soyutlayarak yazmaya çalışmak en zoru, herhalde. Hele de yazma alışkanlığınız hep hayatın çıplak gerçeklerine dairse; harfleri bir araya getirmek, şairin hak ettiği cümleleri oluşturmak zorun da zoru. Bu yazıda yapmaya çalışacağım şey, bu. Şimdiden affola.

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nun şiirlerini yorumlamayı, bu işi hakkıyla yapanlara bırakarak, size amcamı anlatmak isterim: Cumali Amca'mı.

Onunla amca-yeğen ilişkimiz, sanılanın aksine dünyaya gelmemle başlamadı. 40'lı yaşlarımın başında aynı büyük ailenin mensubu olduğumuzu öğrenince, bir gün çaldım kapısını. Fırat'ın dört bir yanında yüzyıllardır iz bırakan o büyük ailemizin adı İzol'du. Tıpkı onun Semud'da "Bu Fırat ne Fırat'tır/ Uyuyan bir adamda/ Gün yanığı surattır…." dizeleriyle tarif ettiği gibi, gün yanığı suratlılardan oluşan ve Mezopotamya'dan Ortadoğu'ya yayılan kocaman bir ailenin mensuplarıydık Cumali Amca'mla. Çocukluğumda duymuştum İzol'u, aşiret olmayı, birliği, bir aradalığı, dirliği, bereketi. Ömrünün son demlerine kadar anadilinde ısrar eden babaannemin Kürtçesinden akardı aşiret. Tarlasında karasabanının ardından tohumlar serpen, son nefesini tarlasında veren, yaradılan her canlıyı Şahı Merdan Ali aşkına seven dedemin tütün sarısı bıyıklarının arasından anlattığı masallardaydı aşiret. Sonra büyüdük, sözüm ona 'çağdaşlaştık', topraktan uzaklaştık, elimiz kalem tuttukça, gün yanığı suratlarımız, kent sarısına çaldı. Aşiretin yüz akları sayılan 'kle' babaanneleri de (kle: Dersim'de aşiretin güçlü kadınlarına verilen lakaptır) hafızamızın derinlerine ittik, adı gibi Derviş olan dedelerimizin nasırlı ellerinin her bir çatlağına nüfuz eden toprak kokusunu da bir nostaljiye indirgedik.

Ta ki, büyük şehirler yalnızlığımızın başkenti olana dek. Şimdi geriye dönüp baktığımda fark ediyorum ki; Cumali Amca'yla yolumun kesişmesi, tam da şimdilerde hepimizin esaret merkezleri olan büyük şehirlere kendimi hiçbir zaman ait hissetmediğimi fark etmemle aynı zamana tesadüf etmiş. 'Tesadüfler tanrının göz kırpışlarıdır' diye bir söz okumuştum, şimdi hatırlayamadığım bir kitapta, bizim amca-yeğen olmamız böyle bir göz kırpıştı sanki. O göz kırpışa büyük ailemizin yüzyıllara dayanan tarihi sığdı, coğrafyamızın devasalığı sığdı, inancın güzelliği sığdı, kadının gücü sığdı, Fırat'ın coşkusu, Dicle'nin bereketi, Munzur'un kutsallığı sığdı. İlk tanışıklığımızın ardından, Cumali Amca hakkında şunları yazdım o günlerde çalıştığım günlük gazeteye:

"Türkiye'nin dört bir yanında yaşayan her İzolludan onunun telefonu vardır ve gecenin bir yarısı telefonu çaldığında arayan ya Tunceli'den ya Adıyaman'dan, ya Urfa'dan ya da Malatya'dan bir İzolludur. Hastası olan da arar, işini kaybeden de, sınava giren de, hapse düşen de. Urfa'dan Malatya'ya giden ameliyat için giden ve hiç Türkçe bilmeyen bir İzolluyu Malatya'daki ilk kez gördüğü akrabası ağırlamasını, çevirmenlik yapmasını, kan bulmasını sağlar. Büyük şehirde yaşayan İzollu işadamlarının, hastalıklarda-ölümlerde İzol köylerine özel araç tahsis etmesine ön ayak olur. O neredeyse 100 bin İzol gencinin amcasıdır."

Sonra bana nüfusu 2.5 milyonu aşan büyük ailemize dair hayallerini anlattı, Türkiye İzollu Platformu'nun sözcüsü olarak. Dedi ki, "Kuracağımız tasadduk sandığıyla imkânı dar akrabalarımızın iş kurmasını sağlayacağız." Dedi ki, "Büyük ailemizin bütün çocuklarının ilkokuldan üniversiteye, hatta yurtdışında eğitim görmesi için bir burs fonu kuracağız." Dedi ki, "Kan davasının en çok görüldüğü aşiretimizde sorunu çözmek için bir Aksaçlılar Cemaati oluşturacağız."

Bunların önemli bir kısmının hayata geçmesine ön ayak oldu.

Cumali Amca'mın sayesinde köyümden, kasabamdan, birinci derecede yakınlarımdan ibaret saydığım ailemin yüzlerce mensubuyla tanıştım. Milyonlarız artık. Büyük ailemin bir Türkiye mozaiği olduğunu ondan öğrendim: Öyle ya hangi ailede hem Türkçe, hem Kürtçe, hem Zazaca konuşulur; hangi ailede hem Alevi, hem Şafii, hem Hanefi olunur.

En güzel tarafı ne biliyor musunuz? Biz muhafazakâr-dindar bir amca ile solcu-Alevi bir yeğen olarak aynı hayallere sahibiz: İkimiz de coğrafyamızda barış diliyoruz, barış istiyoruz, barış için yaşıyoruz.

Şimdi yine ekmek peşinde büyük kentlerde olsak da, artık kocaman bir organizmanın küçücük de olsa bir hücresi olmanın çoğulluğunu yaşıyorum. Adıyamanlı, Diyarbakırlı, Malatyalı, Konyalı, Sivaslı kadın ve erkek akrabalarımın varlığı huzurla karışık bir güç katıyor var oluşuma. Varsın sistem(ler), yalnızlığa güzellemeler yapsın, biz ailenin, toprağın, kanın, emeğin kutsallığına inanmayı sürdüreceğiz.

Var ol Cumali Amca, ömrün uzun, sözcüklerin daim olsun. Ellerinden öperim.

**Gazeteci Yazar*

● Dr. Lütfü Şehsuvaroğlu*

Bu Toprağın Sesi, Bu Suların Şırıltısı: Cumali Ü Hasannebioğlu
Hüznüyle Helalleşen Şair

Geç bulup çabuk kaybettiğim bir şair ve araştırmacıydı Nazir Akalın. Daha on sekiz yaşındayken *Çerağ* adlı bir şiir kitabı bulmuş ve Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nun bazı şiirlerini ezberlemişti. Nazir Akalın bir şairi beğenmişse –ki zor beğenirvardır bir hikmeti diyerek ben de Nazir'in yarım bıraktığı izi sürmeye hamlettim.

Cumali Ünaldı ile meslektaşız. Ben de ilk *Hareket*'te okumuştum onun şiirlerini.. Cumali Ünaldı Hasannebioğlu imzalıydı geleneksel şiirle günümüz mazmunlarını buluşturan şiirleri…

İlk defa Ankara Belediyesi'nin *Park ve Bahçeler Müdürü* iken eski garın yani bugünkü belediye binasının karşısındaki Hipodromun yani şimdiki Millet Bahçesi'nin içinde yer alan tek katlı bir binaydı bu müdürlük. Güzel, küçük, şirin bir bahçedeydi. Küçük, güzel, şirin de havuzu vardı. Orada şair ve yazarlar buluşurlardı. *Türkiye Yazarlar Birliği* kurucuları, D. Mehmet Doğan ve arkadaşları ile İstanbul'dan katılanlar, mesela Ahmet Kot oturup çay içerken şiirde, edebiyattan, siyasetten konuşurduk. Meslektaşımdı evet. Ziraat Yüksek Mühendisiydi şair. Biz tarımcıların medarı iftiharı olan ToprakSu'da çalışmıştı.

İlk yazısı 1965'te *Yeni Adım*, ilk şiiri 1966'da *Çile* (Malatya) dergisinde çıkmıştı. Pek genç yaşta yayınlanmıştı şiirleri. O da erken yaşta şöhreti yakalamış, bu yüzden biraz da her erken şöhret şairler gibi mütevazı değil gibi dururdu. Bunu ilk Beşir Ayvazoğlu'nda da görmüştüm. Oysa her ikisiyle de arkadaşlığınız varsa görüyordunuz ki, hem eleştiriye açıklar, hem müsamaha ve alçakgönüllülük boyutlarını bir hayli genişletebiliyorlar. O yüzden de bir ömür dostluğunuz sürebiliyor. Aynı şeyler için endişe duyabiliyor, bir takım çirkinliklerden benzer ölçüde rahatsızlık duyuyorsunuz.

Adımlar ve *Hareket* dergilerindeki şiirleri devrin bütün eleştirmenlerinin dikkatini çekmişti. Defne ve Mavera dergilerinde de yazdı. 1987'de *Struga Şiir Akşamları*'nda Türkiye'yi temsil etti. 1992'de ve 1996'da *Türkçenin Uluslararası Şiir Şöleni*'ne katıldı. *Kendini Yusuf Gören*'le *1988 Türkiye Yazarlar Birliği Şiir Ödülünü* aldı. Türkiye Yazarlar Birliği Yönetim Kurulunda görev yaptı.

Gerçek bir eleştirmenle çok geç tanıştım.

Bir yayınevi için *Türk Düşüncesi Ufukları* serisini hazırladığımızda arkadaşlara dedim ki; "batı düşüncesinden etkilenerek maalesef akademyamız ve basın fikir adamlarımızı ayrıştırarak gençliğin de kutuplaşmasına sebep oluyor. Oysa Türk düşüncesine yön veren bazı kalem erbabının tahmin edilenden ziyade buluşma noktası vardır ve bizim vazifemiz şimdi bu ortak endişeleri tebarüz ettirmektir. Bu çerçevede Namık Kemal'den başlayarak Erol Güngör'e kadar çağdaş Türk düşünce ufuklarını aydınlatan yazar ve şairlerimizi yazmaya başladık. Namık Kemal'i hazırlarken Nazir Akalın ile tanışmıştım. Nazir, tuhaf ve elim bir tren kazasına kurban gitti. Son şiiri raylar üzerindeki ölümünü anlatan bir şiirdi Nazir'in. Melek gibi adamdı ve eleştirmen olarak sanki gergef işler gibi titizdi de… Türk edebiyatına çok büyük hizmetler vereceği bir çağda terk-i dünya eyledi ve gerçekten *"geç buldum, çabuk kaybettim"* dedirterek çekti gitti.

Sevgili Nazir Akalın, Cumali Ünaldı'yı *Çerağ*'ı daha on sekizindeyken okuyup anlamış ve daha sonra tetkik etmiş genç fakat olgun bir eleştirmen olarak şöyle yazmış:

"Hasannebioğlu'nun şiirinde ana hatlarıyla kendini hissettiren temel özellik, tarihiyle ve çağıyla hesaplaşan bir zihniyet farklılığının yanısıra, sadece kendini değil, ifade etmeye çalıştığı dünyayı da bütünüyle anlatabilme kudretini gösterebilen şahsî bir üslûptur. Dolayısıyla bu şiirde, şairin yaşadığı devrin nasıl bir sîyasî ve sosyal muhtevaya sahip olduğu ve zihniyet mücadelesinin kendini ifadelendiriş tarzı, hakkında hüküm verilebilecek bir netlik arz etmektedir. Modern Türk şiirini, özellikle orijinal imaj ve kendisine has söyleyiş açısından hayli güçlendirmiş ve seviyeli bir yere getirmiş olan Hasannebioğlu, gerçekten gözardı edilmemesi gereken büyük bir yenilikçidir."

Sevgili Nazir, Namık Kemal'in de yenilikçiliğinin ve onun eski edebiyat ile sürdürdüğü kavganın farkındaydı.

**Şair Yazar*

Namık Kemal elbette bu devrimciliği eskiye düşmanlık olsun ya anlamadığı, o çapta eserler veremediği için diye değil edebiyatımızın ve medeniyetimizin batmaması, ibdası adına yapıyordu bunu. Bunu yaparken de Talim-i Edebiyat derslerinde olduğu gibi eskiye vukufiyetini ortaya koyuyordu.

Akalın nasıl Namık Kemal'deki geleneksel ile modern arasındaki derin çilenin farkına varmışsa Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nun şiirindeki gelenek dokusu içindeki orijinal üslubuna uygun yeni mazmun ve kavrayışları da keşfedebilmişti bu kadar kalabalık arasında…

Hâlâ kendisinden mürettep bir divan beklediğimiz Hasannebioğlu, kendine mahsus gazel, kaside örnekleri ortaya koydu. Naat ve Münacaat da yazan şairin şiirde hem aktüel bir hesaplaşma ve fakat bunu sürdürürken kadim münakaşaların da üzerinden geçen bir cesareti olduğuna şahitlik ediyoruz.

Çerağ (1978), *Bir Gecenin Şiiri* (1988), *Kendini Yusuf Gören* (1988), *Ölüm Bile Aşk İle* (1994), *Andolsun Aşka* (2010), *Kalbim Ey Divane* (2013). Adındaki şiirlerini son kitabında topladı Hasannebioğlu. Beyan Yayınları arasında çıkan kitabına yine *Andolsun Aşka* adını verdi.

Çerağ'da yer alan *Münâcât* ve *Na't* klasik şiirin örgüsüne saygı gösteren ama yeni bir ses ve soluk olarak yakaran bir üsluba sahipti. Yakaran ve muhasebe yapan…

Münâcât'ın ilk beyitinde hüznümüzden vazgeçemeyiz ve kafiyenin uygun düşmesini aramayız nedense:

"yönelir ya yüreğim rahmine bir kupa baldırandır hüznüm erir

eritir gibi med-cezir bir suyu, dünyaya tutunan yüzüm erir"

Nâ't'ında o diriliş çağı ve sevgilisi yürekleri tutuşturan bir meş'ale gibidir ve günümüze verdiği mesajlarla anlamlıdır; yoksa eski çağlara yüzümüzü çevirdiğimiz anlamına gelmez:

"yazıklanma değil bu sözler geçmiş zamana, övgü değil

çağları aşan bir ateş yakar yüreğimizi, gün parıldayıp geçerken üstümüze"

1980'e doğru yazılmış olan bu şiirler yaklaşan buhranın, da şairin gönlündeki sıkıntının da tercümesi olmaktadır.

İsyan Gazeli, sanki Nurettin Topçu'nun *İsyan Ahlâkı*'nın özümsenmiş ve şiire sığdırılmış halidir:

"Tarih düşürür kanımıza günü gelir gökyüzü
Tanık olur, yeryüzü kucaklar isyan erlerini"

Sonra geçmiş zaman övgüleri ve şimdiki zaman yergileri başlar.

"Bilal beş vakit ezanlarla gelirdi.
Ol kılınç iner kalkardı yaraya can gelirdi
Onurlandırıp kişiyi yüceltecek kan gelirdi"
Şimdiki zaman yergisinde kahırla ümit iç içedir:
"Ve sevdam bir dönemin süregelen yelinde
Boğulup dumanlara sönecek ocak değil"

Geçmiş zamana övgü şimdiki zamana yerginin ardından gelecek zaman güzellemesi başlar.

"çıkma sırasıdır bodrumlardan elimizde bildirilerimiz
bahar penceresi açılmalı gündoğ'sunun güz yerine"

Hiç unutamadığım bir mısraı ise:

"En iyi ben bilirdim hüzünle helalleşmeyi" dir.
Bölümler elif, be, te, se diye gider.

2024 romanımda ben de bu sırayı takip etmiştim. Bölümlere eski harfleri başlık yapmıştım, onun bu son tasnifini görmeden.

Diğer kitapta da birer münacat ve naat var.

Şehir irinlerle dolmuşsa, caddeler çıldırmak üzereyse, herkes deli gömleği giymişse şair de kendi yalnızlığında kendi iç burkuntusundan gazeller devşirmektedir.

"Bu derse çalışmadım öğretmenim akşam oldu
Sonra sabah
Sonra yine akşam oldu. Bu derse
Çalışmadım öğretmenim." der.

Ölümler ve ayrılıklar Üzerine Uzunca Bir Türkünün Yorumu'nda hey heylerle kâh marşlar söylemeye çalışır şair, kâh dağlara yanık bir türkü tutturur.

"anasının yokluğunu meleyen bir çelimsiz kuzu

kendini
vurdu
vuracak
kayboluşların yekbaşına ve körpe sessizliğine”

Ama sudan umutludur şair.
Her yanı evvelce kaplamış olan sudan…

“Toprağın damarlarına su yürüdü
Can yürüdü dağlara
Bir çığlık gibi karın sinesini delip yürüdü otlar
Kuzular düştü toprağa ana rahminden
Küskün ağaçların sitemine döndü kuşlar
Ve dereler
Şırıl şırıl binlerce yıllık bir ahengi akıyor
Dünyanın yekpare
Su olduğu günleri
Sen gözümün bebeğinde
Bir dağı küçüldün şimdi
Su gibi
Aksan ya önünde engel mi var ki”
“gönlümü
asi bir tohuma gizleyerek toprağa gömüyorum”

Semud şiirinde gerçekten toprak ve suyun raksı vardır.

Vurulan su akacaktır.. nereye şairin bildiği yere…

1966’daki ilk şiirlerinde bile su vardır şairin.

“Tan ağarmadan gelip
Taze gözyaşlarımla suladım
Mutluluğumu buram buram
Orada bıraktım”
Kendini Yusuf Gören’de de suyu buluruz yine…
“Bir şey söyle hayata efendi olan güzel
Kendi suyunu çağıldat
Ulu kayalardan
Gürüldeyerek çoğalan bir ses ol”

Başka bir şiirde de:
“Paslı bir çivi gibi çürümüş tahtalara
Geliyor ne pınarlar, ne sular yardan yara”

Yine bir başka şiirde:
“Toprak
Mazlum yüzleri sarmalayan
Gebe toprak
Biliyor
Değdiği yerde sular fışkıracak
Soylu hıncından sevdanın”

Evrensel konular, isimler ve değerler de yer alır şiirinde… *Afrika Afrika* şiiri ile *Malcolm X* bunlardandır.

Fethi Gemuhluoğlu için 1989’da yazdığı şiirde de su geçer:

“Koca ırmaklar doğuyor benden, bu naçiz bedenimden
Beynimden, yüreğimden kadim sulara karışıyor şiirle Türkçe”

Gökçeada’da 1990’da yazdığı Bir Uzak Düş de su için içinden akan su için yazılmıştır sanki:

“Deli dolu çıplak tayları sürdüğü kayalıklara
Bir tek kendi çıkmış çağıldayarak suyla
Saçında yağmur buğusu, gün kokusu, su durusu
İlk bulduğum günkü fotoğraflarda”

Kekre’den…:
“bir de kara geceye akan ay nehirleri..”

Kançanağı şiirinde Halepçe’den başlar, bütün mazlum ve masum insanların dramı işlenir. Kızılderililer… Sibiryaya sürülen Türkler…

Köle taşıyan gemiler anlatılır bir de…

Aksak Akan Su’da hayat bir su gibi avuçlarından akıp gitmektedir adeta… Ankara’da 1993’de yazdığı bu şiirinde artık toprak, su, anne, inançlar, dervişler, ölüm ve hayat bütüncül bir heyakile, bir yapısal şiire - poetikaya dönüşür.

“Ölümle su ve hayat iç içedir.
Aşk, inanç, umut rüya
Ve belki her şey olan bu sonsuz şiir
Hayat
Ölüm

Hepsi, hepsi döndüremez yolundan
Kendi
Kuyusuna dalıp
Aşkın ve suyun geçtiği damarlardan geçerek
Yer altı ırmaklarına karışan
Bu güzel yüzlü kalenderi dervişi"

Çevgan'da anne sevgisi sorgulanır. Niye doğmuş niye doğurmuştur?

Orada da suya iltica var.

"Yağmurlar, durmadan
Durmadan
Koşuyor ırmaklara"

1996'ta benim başkanlığım döneminde Türkiye Yazarlar Birliği olarak Türkçenin Uluslar arası Şiir Şölenlerinden Dördüncüsünü Kıbrıs'ta düzenlemiştik. Kıbrıs şiir şöleni için yazdığı şiirde de yine su var:

"Çocuklar büyüttük kadınım
Evler, odalar kurduk
Bir azgın su gibi aktık
Yamacın kayalığında
Kırık izler bıraktık

En dibine denizin
Saklıyorum
Sırrını devletimin…"

Çığ şiirini 97'de yazmış

"dünya sürüp gidecek sularca yatağında
benden seller kalacak sesler sıradağ gibi..
kalbimdeki resimde bildik lav ırmakları
gelip geçtim meydandan bir dem ben de çağ gibi
usare
şiir bir heyecan
kabuğunu çatlatan tohumda
bir yağmur damlası
hayız ve nifastan kesilmiş toprakta"

Tarih-i Kadim'de de su var yine… fışkıran sular…

Şair, her şair gibi bazı şiirlerini kişilere ithaf etmiştir. Balkan Türklüğü için önder bir şahsiyet olan merhum Doktor Sadık Ahmet'e 2000 yılında yazdığı şiirden:

"yarım kaldı nakışın
ip arttı
ipek kaldı"

Hele Dipsular kitabında her mısra suya döner.

Kalbinden Irmaklar Akan Şehir şiirinde:

"Şimdi
Irmakları söyleme vaktine
Dûş oldun gönül…"

Ya toprak ya su, ya ölüm ya hayat, ve de aşk… Ümit ile kahır iç içe…

Serrân'da da su var:
"kayaların esrarı ne
yükseklerden savrulan su zerresinin
seller neyin kızgını
dağların ocaklara hıncı ne"

Recep Yazıcıoğlu'nun o şüpheli trafik kazası sonrası vefat ettiği gün Hasan Celal Güzel'in yüreğinin yanmasını resmettiği şiirinde de yine su var:

"Bir demet kır çiçeği
Soluyor bebeğin yüreğindeki nehir
Başı düşerken gövdesinden"

Son şiirlerinde toprak ve su daha çok yer alıyor. Farkında bile olmadan şairin şiir dünyasını bu iki kavram kuşatıyor bütün mazmunlarıyla: toprak ve su… ToprakSu teşkilatı kapatılmıştır çoktan ama şairin kavramsal dünyasında ruh ve beden dikotomisi yaşamadan oluşan meslekî ahlâk ve değerler ahenginde spontane olarak bu iki kavram birlikte taşıdığı diğer kelimeleri -mesela tohum gibi, ağaç gibi- ölüm ve hayatın gergefinde yeniden işleyerek bir Hasannebioğlu iklimi yeşertirler.

Destâr'dan:

"Rengini değiştirince su; hayatın bedeninde seyirdiği ân

Dünyanın yüzüne yansır ölümü çocukların benimle tek bir

Her yüzyılın savaşçısı duydun mu toprak kokusunu ortaçağdan"

Son şiirinde de gümrah topraklara tohum olan yüreğiyle şair kaleminin hakkını veriyor…

Şair'e sordum, tabii ki memleketsever her ziraatçı için en kutsal emanetler olan su ve toprak kaynakları ile olan şiirsel münasebetini…

Bir hocasından aktardığı bilgiyi hâlâ Toprak-Su'daki başmühendis gibi bir vedia olarak taşıyordu:

Tohumun toprağın içindeki sırrı, onun çatlaması, sonra savaşarak ve bütünleşerek topraktan fışkırmasını bir güzel anlattı.

Türk tarımı hakkında da çokça yazılar yazdı. Bunları 2013 yılında Türk Tarımı başlığıyla yayınladı.

Uzun yıllar TOK(Tarım Orman Köy), Tarım ve Köy dergilerini çıkardık. Yayın Dairesi Başkanlığı görevini sürdürdüğüm on yılı aşkın sürede bakanlımızın ismi birçok kez değişti. Sonradan da değişti. Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı idi adımız. Orman ayrıldı, Çevre içimizden doğdu. Su ayrı telden çaldı. Ama sonunda yine Tarım Orman ve Su birleşti. Keşke Toprak Su teşkilatımız da yok edileceğine yeni şartlara uygun yaşatılıp geliştirilebilseydi. Toprak, su, çevre, tarım ve orman birbirlerinin mütemmimidirler. Asla ayrılamazlar. Doğa bunu emrediyor çünkü…

Tarım teşkilatı bugün meclisten çok kolay yasalar, yönetmelikler geçirebilecek bir siyasi istikrara sahip olsa da, alt unsurların yeniden biraradalığı söz konusu olsa da maalesef bütüncül bir strateji, yönetim ve eylem planı ortaya koyamıyor. Bunda da Cumali Ünaldı'nın kitabında işaret ettiği gibi kaynaklarını harekete geçirememe ve gerçekten ehliyetin göz ardı edilmesi meselesi başta gelen olumsuzluklardır.

"AK parti, seçimlerden önce AR-GE biriminde Türkiye'nin sorunları ile ilgili araştırmalar yaptırdı. Türkiye'nin tarım siyaseti konusunda sorunu doğru algılayan ve AB ölçütlerine göre kökten çözümler üreten raporların varlığını biliyorum. İki yıldan beri bunları uygulayabilecek bürokratik kadronun neden kurulmadığını ve bugüne kadar ciddi hiçbir şey yapılmamasını doğrusu anlamıyorum. Yine Ülsever'in 9 Eylül 2004 tarihli yazısında söylediği gibi birçok konuda çok başarılı olan hükümetin 'çaplı insan yitirmeyi göze almasını' anlamak mümkün değil. Önceki hükümetlerde, bürokratik yapılanmayı Ankaralılar Vakfı çevresinde kümelenenlerin gerçekleştirdiği konuşulurdu. Şimdi de benzeri bir yapılanmadan söz ediliyor.

Olan Türkiye'ye olur. Yazık olur.

Tarımda görüldüğü gibi Türkiye uzun yıllardan beri kaynaklarını harekete geçirememiştir. Zenginliklerini verime yönelik planlayamamıştır. Tarım, orman ve çevrenin yapılanmasındaki yanlışlık, ortaya çıkan acı olayların büyülüğüne göre kendisini hatırlatmaktadır sık sık. Söz konusu bakanlıklar, hala *'mefluç'* durumdadır. Kendi insan kaynaklarını kullanamadıkları gibi, *'1000 köye 1000 tarımcı'* projesinde olduğu gibi yarın devletin kapısına, bize kadro verin diye kritik zamanda dayanacak yeni oluşumlara da korkusuzca girebilmektedir. Mevsimlik işçi (50 bin civarındaydı, şimdi hepsi doktor ve yargıç maaşının iki mislinden fazlayla kadrolu) ve geçici köy koruyucusu (o da 50-60 bin civarında) olaylarından yeterli ders alınamamış sanki.

Uzun yıllar bürokrat olarak da görev yapan Cumali Ünaldı'nın Topraksu teşkilatından gelmesi, yöneticilerde aranan multidisipliner perspektifin onda daha vazifeye başlarken spontane yansımalarına kaynaklık etmiştir.

Bir de Malatyalı olması ve Özallarla ünsiyeti ister istemez devletin en üst kademesindeki çalışmalara şahitliğinde de bu perspektifinden yararlanmamızı kaçınılmaz kılıyor.

Yusuf Özal'ın adeta sağ kolu olan Cumali Ünaldı yeni anayasa hazırlıklarında da rol oynamış bir bürokrat. "Bir röportajında şöyle diyor Ünaldı:

"Yusuf Bozkurt Özal'ın hasta yatağında bana aldırdığı ve bilhassa kontrol ettiği notlar şöyle:

1-Türkiye dışarıdan asker görünümlü (veya asker güdümlü) yönetim olarak görülmemeli.

2-Sivil idare yetersizdir. Batı ülkelerindeki çağdaş yönetimler gibi bir yönetim kurulmalı.

3-Batı Ülkelerindeki gibi çağdaş yönetim ancak Anayasayı değiştirmekle sağlanabilir. Sivil İktidarın hâkim olduğu bir Anayasa hazırlanmalı. Askeri zevat karar mekanizmasının içerisinde değil, müzakere mekanizması içerisinde olur. Karar mekanizması sadece parlamentodur. Dünyanın hiçbir demokrasi ülkesinde böyle bir uygulama yoktur. MGK, danışma kurulu olarak muhafaza edilmelidir.

O günkü şartları göz önüne alarak ifade ediliyordu bunlar, lütfen buraya dikkat edelim, o şartları göz ardı etmeyelim…

4-Genelkurmay Başkanı protokolde Başbakan-

dan sonra gelmez. Yani Genelkurmay Başkanlığı Milli Savunma Bakanlığına bağlanmalı, Milli Savunma Bakanlığı bünyesinde Genelkurmay'ı ihtiva etmelidir. Bugünkü yapı 1960 ihtilalından sonra oluştu. Bu yapı, askeri, kendi meselesinin dışındaki işlerin içine sokarken, politikacıyı da askerden korkar hale getirmiştir. Bir geçiş dönemi formülü hazırlanmalı. Geçiş dönemi formülü olarak Milli Savunma Bakanı emekli bir asker seçilebilir. Onun altına gelen Genelkurmay Başkanı da durumdan gocunmaz. Örneğin Eisenhower emekli bir askerdi ve iki dönem ABD Başkanlığı yaptı.

5- Aynen ABD'deki gibi Başkanlık Sistemi kurulmalıdır. Milletvekilleri ve Başkan seçimle gelmeli. Bakanlar Kurulu'nu Başkan, Parlamento dışından seçmelidir. Milletvekili olup bakan seçilenler vekillikten istifa etmelidir.

6- Seçim sistemini Anayasa koymak gereklidir. İki de bir de seçim sistemi değişmemeli. Seçim Kanunu, aynen Anayasa gibi korunmalı ve Anayasa Teminatı altına alınmalı. Değişmesi için 2/3 çoğunluk gerekmeli.

7- Anayasa hacimli olmamalıdır. Temel insan haklarını sağlamalıdır. Bütün Kanunları Meclis yapmalı. Meclis iki türlü kanun yapmalı: 1- Anayasa Maddeleri (ile aynı şart ve tekniğe sahip) gibi kanunlar. Değiştirmek için üçte iki çoğunluk gerekmeli. 2- Salt çoğunlukla çıkarılan normal kanunlar...

8- Meclis İç Tüzüğü'nün yeniden yapılanması gerekir. Tüzüğün değişimi için de 2/3 çoğunluk gerekmeli.

Bir de o günü ilgilendiren notu vardı rahmetlinin: "Cumhurbaşkanı'nın süresi 1996 Kasımında bitti. Bu durum Türkiye için ileride telafisi güç sonuçlar doğurabilir. AİHM gibi yurt dışındaki mahkemelere açılacak davalar da geçersizlik olur. Meclis Cumhurbaşkanını düşürmeli, yeni yapılacak anayasaya geçici madde konularak, Cumhurbaşkanının süreyi aşan dönemde yaptığı işler kabul edilir"…

Seçim sistemi konusundaki ayrıntılar gerçekten çok önemli. Bunları da maddeler halinde sunacak olursam şöyle:

2-Seçim sistemi, anayasanın bir maddesi olarak tespit edilmeli.

3- Dar bölge seçim sistemi olmalı, Dar bölge milletvekili sayısını tespit etmek gereklidir. Türkiye için 400 milletvekili normaldir.

4-Seçime harcanan kampanya masraflarının hesabını her parti vermeli.

5- Büyük Vilayet Sistemi kurulmalı. Büyük vilayetlerin belirlenmesi için su toplama, maden havzaları, dağlar gibi doğal sınırlar tespite esas olabilir. Büyük Vilayetleri tespit ederken, etnik ölçüler dikkate alınmamalı, iktisadi ve coğrafi konum dikkate alınarak tespit yapılabilir.

Zaten Osmanlı'nın geçmişinde de eyalet sistemi var. Bizans'ın Thema sistemi de sonuçta eyalet sistemi değil mi?

6- Adem-i Merkeziyet, merkezi sisteme göre daha iyidir. Verilen yetkilerin doğru kullanabilmesi Büyük Vilayetler tarafından kontrol edilmeli. Büyük Vilayet merkezini belirlemek için plebisit yapılmalı, merkezi vatandaş seçmeli.

7- Büyük Vilayet Merkezi sayısı 15'i geçmemeli. Almanya'da da 16 Büyük Vilayet Merkezi var, hepsinin ayrı Başbakanı var deniliyor.

8- Büyük Vilayet Valisini yöre halkı seçecek. Büyük Vilayetin yasama meclisi olacak.

Ankara'da TBMM'de yapılacak yasalar Milli Savunma, Dış Politika, Kaynak Aktarımı gibi genel konularda olmalı. Yerel (yöresel) işler Büyük Vilayet Meclisi tarafından yasalara bağlanmalı. Böyle bir durumda TBMM'de küçülecek. Ankara Merkez de Büyük Vilayetler üzerinde hakim olacak. Hiçbir Büyük Vilayet Üniter Devletten ayrılamaz.

Belediyelerin de polisi olacak. Hırsızlık, trafik suçu gibi basit suçlar yöresel polis tarafından çözümlenecek. Mesela otoyollar merkezi yönetim tarafından yapılacak, tali yollar ise büyük vilayet ya da belediyeler tarafından yapılacak.

Hemen karar verecek acil mahkemeler kurulmalı, bunlar değeri belli bir miktar olan davalara bakmalı. Cezalar ve miktarlar, asgari ücrete veya enflasyona endekslenebilir.

Acarya, Kıbrıs, Nahçıvan vs. Büyük Vilayet Yöntemi ile Türkiye'ye bağlanabilir...

Muhtemelen… Hatta, Batı Trakya, Musul Kerkük gibi bölgelerde bu konuya dahil edilebilir…

Milletvekillerine yönelik notlar var: Milletvekilleri tek meclis de olabilir (sadece milletvekili şeklinde) çift meclis de olabilir (meclis ve senato şeklinde) ABD'de 13 ayrı devleti birleştirmişler, her devlete 2 senatör ve her eyalete nüfusa göre milletvekili verilmiştir. Her eyaletin kendi meclisi ise standart sayıda (50) milletvekiline sahip. Milletvekilleri 2 yılda bir seçilir. Senato ise 6 yıllıktır. Her iki yılda 1/3 yenileme yapılır.

Büyük Vilayetlerden 10'ar senatör alınabilir. Diğer vilayetlerden 2'şer senatör alınabilir. Milletvekilleri ise nüfusa bağlı olur.

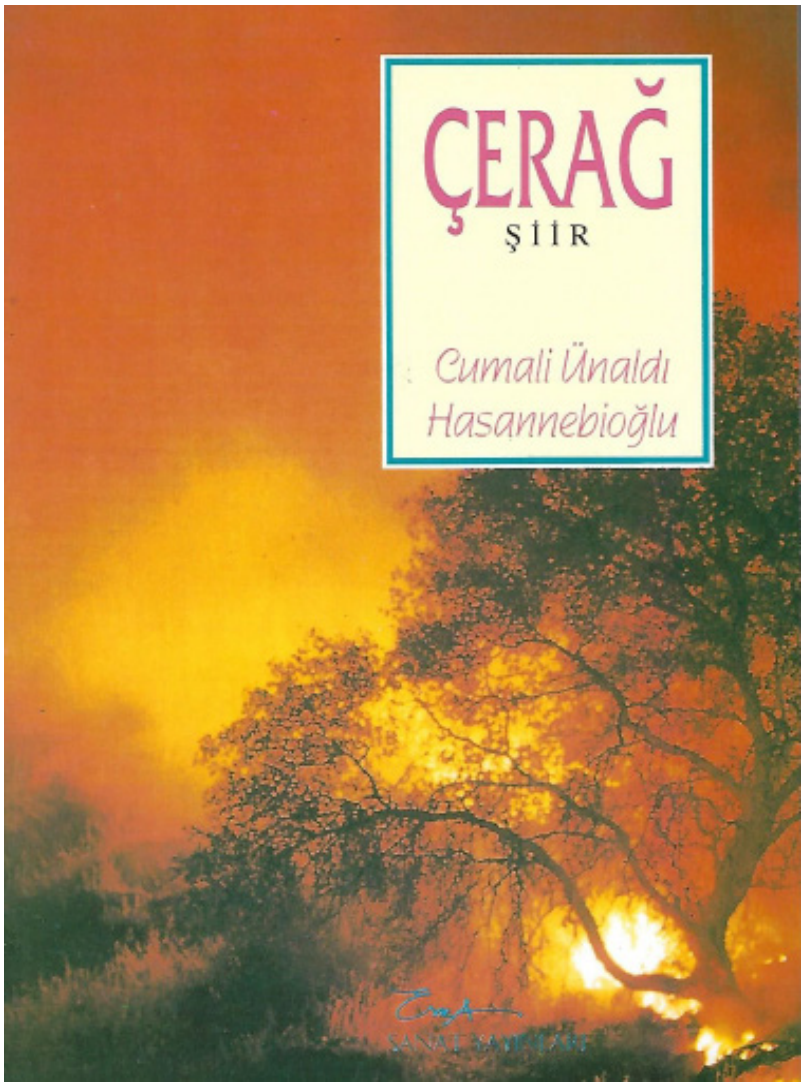
Milletvekilleri bütçeyi yapar, senato ise üst kademe tayinler, bakanların onaylanması gibi işlerle uğraşır. Suçlanma da senato da olur. İngiltere'de senato aynı zamanda yüksek mahkemedir. Dar bölgeden sadece milletvekili seçilir, senatör seçilemez.

1996'da Türkiye nüfusu 65, seçmen sayısı ise 32 Milyon. Parlamento 400 milletvekilinden oluşsa 32 milyon bölü 400 eşittir 80 bin kişilik seçim bölgeleri oluşturulması söz konusu. Her 80 bin seçmen 1 milletvekili seçer."

Benim de merhum Turgut Özal'la gerek Başbakanlığı döneminde gerekse Cumhurbaşkanlığı döneminde benzer hatıralarım var. O da Musul ve Kerkük, Karabağ ve Nahçıvan ile Kıbrıs konusunda bilinen ezberlerden farklı bir ufuk turu çizerdi. Lakin ne askeri bürokrasisi ne de sivil kadroları böyle bir uzun vade planını adım adım tatbike ehil ve yatkın değillerdi. O bakımdan ulus devlet için tehlikeli mecralar olarak addedildi. Fakat bugün Yusuf Özal'ın aldırdığı notlardan bazıları siyasi merkezlerde tartışılmaya başlanmış gibidir. Dar bölge seçim sistemi, meclis ve senato kurgusu bunlar arasındadır.

Cumali Ü Hasannebioğlu, mesleği, hayatı ve eseri ile bütünleşmiş bir içli kalem. Annesi onu birkaç kızdan sonra doğurmuş. Her ablalarla büyüyen erkek evlatta olduğu gibi Cumali Ünaldı da el üstünde büyümüş bir İzollü…

Onda milliyet fikri ve duygusu, merhum Âkif'in mısraında olduğu gibi: "Gelmişiz dünyaya milliyet nedir öğretmişiz" iftiharıyla birlikte organik bir milliyetçilik ufku açıyor. Toprağı, ailesi, geleneksel değerleri, mesleği, hayata bakışı, sevgisi ve şiiriyle Cumali Ü Hasannebioğlu nevi şahsına münhasır bir şairimiz.

● Talip Işık*

Çağı Sobeleyen Şair

Yitik bir maziyi, zamanın kumlarından ayıklayarak kelimelerle nakşeden, şiirden kaleler kurup kandiller yakarak geceyi aydınlatan, hayret makamında derin iç çekişleri ile çağı sobeleyen şair, Cumali Ünaldı Hasannebioğlu.

Çağa direnen şiirleriyle hakikat terazisinde insanı kelime ile tarttı. Zamana direnen şiirleriyle varlığı ve gaybı koydu kelime terazisine. Bütüncül bir bakışla her cüzde, her hücrede bir öz olarak gördü şiiri. Öteye geçerek ne varsa âlemde cevherinin şiir olduğunu mısralarındaki metafizik derinlikle sundu. Çağa ve zamana direnen şiirler kaleme aldı.

İşte *Semud* şiiri. *Semud* şiiriyle çağın yakasını yırtan şair.

"bunu ben söylüyorum
ey semud!
Her yükselen bina göğün ilminde intihardı
kara bir balçık caddeleri, sokakları sardı
evleri kuşattı
oysa ki ömrümüz ey semud
biçildiği kadardı"

Okuyup üstünden geçtiğimiz satırları merak etmiyor, düşünmüyor, kelimeleri yorgun atlar gibi aklımızın, kalbimizin sahrasında koşuya sürmüyor isek yaşamın kıyısından bile geçmiyoruz demektir. Cumali Ünaldı'nın şiiri bize bunu salık verir. Çağın yakasından tutup, her mısrada bizleri yüreğimizden sarsar. Öyle ki irkilen, uyandırılan sadece insanlar değil, kurtlar, kuşlar, börtü böcek ne varsa bu dramın içinde yerini alır. Senfoni mi istiyorsunuz? Alaturka ya da alafranga fark etmez.

Bu çağ büyük bir muştuya gebe mağlubiyetler çağıydı. Gece sıfır bir, sıfır iki, sıfır üç… Her saat varlık sancısıyla bu muştuyu çağırır.

Gençtim, ölümü delikanlı mısralarla tutanaklara işlerken 80'li yılların sonunda *Yeni Sıla* kütüphanesinden aldığım *"Bir Gecenin Şiiri"* ile tanıdım şairi. *"Kükre geçsin tutanaklara: Hodri ölüm, bre ölüm, ölüm ey!"* Tekrar okudum, tekrar… Kanını ateşte kaynatırcasına ölümden başka ne sarsabilir insanı? Bu bir durak. Buradan bakınca son, öteden bakınca maveraya açılan ilk kapı. Onun şiirlerinde yol hali sabırla, iman zırhı ile kuşatılmış bir aşkla anlatılır.

"Biz sabırla yürür ve aşkla örseleniriz
İnancı delip geçecek kurşun icadedilmemiştir.
Kalbini öpüyorum baba!"

İmgeleri, tarzı ve üslubuyla şiirde kendi kimliğini ortaya koyan, aşka ıstırap, sabra direniş tohumları eken şair, yine sabrı kuşanarak zulme bilenir. Aşkı inancı, inancı aşk olan bir yürek var burada, yanı başımızda. Şiirleriyle yola revan olan, ardında bıraktığı izlerle genç şairlere kılavuzluk yapan bir usta.

Şiirlerinde kelimeleri ahenkle kullanır, ses uyumu, manada sergilediği derinlik kelimelere yeni değerler ve anlamlar kazandırır. Tarih, inanç, kültür ve değerlerimizden beslenen, geleneğin izlerini süren, çerağlar yakarak ezilmişliğin değil başkaldırının şiirini yazar.

Münacatı nazım nesirle, Na'tını gazel tarzında kaleme alan şair, vezin, tür ve içerik olarak bu zengin dokunuşları ustalıkla şiirlerine yansıtır. Bir çığ gibi mevsimlerden kopan duygu ve düşüncelerin kokusu siner. Şiirleriyle yürek yangınımıza, harabe gönüllere sağlam kal'alar kurar, sadece yaşadığı çağa değil zamana direnen kelimelerden mermer sütunlar üzerine kendi şiirini ikame eder. Nazım nesir denemeleri, serbest vezinle yazdığı şiirleriyle okuyucusunu öyle bir tutkuyla sarar ki "Çiğ düşer, gül kararır", sabırla acıyı merhem eyler. Okuduğunuz her şiiri, her mısraı döner yeniden okursunuz.

Doru ve alımlı, derin iç soluyuşlara sahip bu sesi unutamam. Gençtim, şiirin sırlarla dolu atmosferinde beni ilk karşılayan, altı çizili satırları ezberlenen bir okuldu o. Üsküdar'da bir öğrenci evinde odun sobasının başında Ünaldı'nın şiirlerini dinleyerek sabahladığım günleri unutamam. Dışarıda sağanak yağmur altında, gök gürültüsü bıçkın bir delikanlı gibi geceyi ikiye bölüyordu. Otuz yıl sonra Ankara'da bu satırları kaleme alırken saat gece sıfır üç… Bu kez kar, gecenin aşkla örselenmiş kalbini onarıyor. Şairin dilime pelesenk olan "Şu yaralı kır çiçeklerini al vazodan/sar sarmala/kokla kalbim" mısraları aklımdan hiç çıkmıyor.

Her şeyi özetleyen mısralar belki de buradadır. Aradığımız yol, çağın karanlığından, buhranlarından arınarak varmak istediğimiz menzil buradadır.

"Al beni günahlarım, her gün dağıt ve topla beni
Yakmasa gönül narım ey derim yüz de yüz beni"

*Şair Yazar

● Üzeyir İlbak*

Şair Sözü Şiir Ola

"Şiir
derisi yüzülmüş bir kuzunun
gömlek etinde
uçuşup kıvrılan
acısını yitirmiş seyirmelerle
bir ılık buğu mudur?

Şiir, dilse
affolma niyazıyla dûada her zerremiz
kelimemiz.
Söz içli bir çocuktur şimdi
kaçak ve yetim
Ya Gafûr, ya Rahmân, ya Rahîm." (AA/73-76)*

Yaşadığımız 20 ve 21. yüzyıl, az sayıda büyük şaire ev sahipliği yaptı. Mehmet Akif, Tevfik Fikret, Haşim, Necip Fazıl, Nazım, Attila İlhan, Sezai Karakoç ve Cahit Zarifoğlu... Büyük şairler, püskürttükleri lavlarla dikkatlerin odak noktası olurlar ve silinmesi güç izler bırakırlar, zirvelerini lavlarıyla yükseltip su kaynaklarını da kraterlerinde biriktirirler. Derinliklerine ulaşılmaz okyanus çukurlarından ses verebilirler, gemileri yutacak çaptaki büyük dalgalar üzerinden kıyılara yürürler, her dem yeryüzünü imar edecek tohum ve patlamaya hazır tomurcuklardır.

Necip Fazıl, Attila İlhan, Cahit Zarifoğlu, yaşarlarken tanış olduklarım. Sezai Karakoç her fırsatta uğradığım ve medeniyetimizin son iki yüzyıla hükmü geçecek şairi.

Bir de coğrafyamızda yaşamış ve yaşayan kumaşı has, seçkin şairlerimiz var. İlk aklıma gelenler: Akif İnan, Erdem Bayazıt, Turgut Uyar, Ebubekir Eroğlu, Alaeddin Özdenören, Osman Sarı, Ataol Behramoğlu, İsmet Özel, Haydar Ergülen... İnsanlık tarihi az sayıda büyük şair, önemli sayıda seçkin şair ve çok sayıda iyi şairle anılır. Cumali Ünaldı büyük şiire ulaşmış, seçkin şairlerimizdendir.

'Çerağ', 'Semud' ve 'Malcom X' şairi Cumali Ünaldı'nın şiirini hep zevkle okuduk. Ancak bu bizden olan, bizim olan şiiri yazmak veya yazmaya başlamak çetin iş. Yalın olduğu için çetin. Hiç 'numara' yapmadığı, kendini gizlemediği için zor. Biz de öylesine başladık yazıya: Bismillah. Varlık âlemini, Vareden'in ismiyle.

Yüreğinizin sıcaklığı kelimelerinizi olgunlaştırmıyorsa, pişirmiyorsa; kelime boşlukta kalır. Sözü boşlukta tutmayan şairin şiirinde bir yürek tınısı bulursunuz. Çünkü o şiir bir coğrafyanın ve bir dönemin şiiridir. Şairin yoğun olarak şiir yazdığı yıllar, ülkenin çalkantı içerisinde olduğu bir dönemdir. Terör, anarşi, istikrarsızlık ve kaos ortamı sağanağında yaşamaktadır, Türkiye.

Şair o dönemde Topraksu Başmühendisi olarak Anadolu coğrafyasını adım adım gezmektedir. Urfa, Dersim, Munzur, Fırat, Dicle, Tohma, Barguzu'da … gezip Anadolu insanıyla nefeslendiği, harmanlarda taslardan ayran içtiği, ağaçları aşıladığı, tohumluk 'dane'ye ve dikilecek fideye dair insanlarla konuştuğu dönemdir. Duygu yoğunluğu, ideolojik duyarlılık had safhadadır.

Şiirin biçim, öz ve ses yapısının zaman zaman, sloganlaşmış ideolojik duyarlıklara kurban edildiği bir dönem olmasına rağmen Cumali Ünaldı, büyük ölçüde şiirini bu zaaflardan koruyabilmiştir. Şair büyük bir inanç, gelenek ve değerlere sahip olduğunun bilincindedir. Değerler ve gelenek!

Geçmiş şiirimizi ustalıkla şiirine dâhil eden şair, günümüz şiirini de ihmal etmemektedir. Yer yer folklordan ve kucağında yetiştiği tasavvufî birikimden de yararlanan Ünaldı; mesleğinin ana kavramlarını imgeleştirerek şiirinde ustalıkla kullanır. Toprak, güneş, dal, damla, su, tohum, dane, kiraz, kayısı, başak, fırtına… Tarım ve tarım araçları. Ancak bu kullanımlar 'muhtevasız' bir şiir için araçsallaştırılmaz. Aksine şiiri güçlü kılar; doksanların 'çiçek, böcek, dal-budak" ekseninde 'içeriksiz' şiiriyle asla karıştırılmamalı. *"Geceleri cırcır böcekleri/ Eksik tamamlayıp eğri düzeltiyor"* (AA, 212). Tabiatçı romantiklerin aksine 'cırcır böceği' bile ibretlik bir uyarıcıdır. Üstad Sezai Karakoç şiirinde olduğu gibi. *"Hiç yere bir şey yaratmamış olanın/Bize gönderdiği bir muştucu o yaratık/ Uyarıcı ve muştucu bir yaratık/ -Tanrı boş yere yaratmamıştır/Anlayan için muştucu duyan için uyarıcı-"* (Gün Doğmadan, 682).

**Dil ve Edebiyat Dergisi Genel Yayın Yönetmeni*

Osmanlı Şiiri, Ünaldı'nın şiirinde önemli bir izlektir. Ancak bu kadim şiir damarının insani, ahlaki ve Kur'ani olanına yaslanır; çünkü Osmanlı Şiiri muhteva itibarı ile ifrat ve tefrit boyutlardadır. Münacatlar, naatlar, fetihnameler, şehrengizler kadar büyük günahlar ve kirli hayatlara dair mersiyeler/övgüler de vardır. Günahı kutsayan deyişler de… Ünaldı, şiirinde bu verileri ayıklar. Günah kelimelerden sakınır.

Gelenekten yararlanırken, gelenek kalıplarını "minimal" olarak görmez, bilir. Bilmek, onu amaç olmaktan çıkarır; öğrenilen, içselleştirilen "şey", bilgi haline gelen değer, artık kendine aittir. Ustalıkla kullanılacak kıvamdadır, coğrafyanın nabzını bize taşıyan öncülerin seslerini de şiirine dâhil eder; Yunus, Köroğlu, Karacaoğlan, Pir Sultan, Veysel … sesiyle buluşturur bizi. Niyazi Mısrî, Fuzulî, Baki, Şeyh Galib izleriyle karşılaşmak da olası. Tamamı duru ve kendi şiiri, kendi sesi. Şiirindeki biçim ve ses sizi zorlamaz, öncü şairlere sadık ve soy bir birliktelik. Gazel formunda yazdığı münacat ve naatlarda darası alınmamış söz yoktur. Serbest yazılmış "Tazarru"da da *"Sahibi var zamanın. Sahibi var/ buharın ve damlanın, sesin ve rüzgârın/ sahibi var/…/ Ay yarıldı, gün tutuldu/ gel uyan kalbim/ Gün bitecek, ay sönecek/imtihan kalbim"* (AA, 256-257) söyleyişinde de buram buram gelenek kokar ve *"yeni bir anlamı bağışlayarak hayatımıza"*.

"harf erir, kelime erir; erir de akkor bir metâl olur cümlelerim

yakarış kıvılcımları ağar, düşmeden toprağa sözüm erir

……

bir münâcât göğerir, affolma topraklarına uzatmış boynunu umudun

bir şiir menekşesi arzolunur niyaz ellerine, tek çözüm erir" (AA, 19)

"ey onaylanmış bir yolculuk gibi hayatı örten üstümüze

sabra ve namaza sarıp yüreğimizi, aşkı göğerten üstümüze

……

"doğdun, bir bahar yürüdü dünyanın damarlarına; yeryüzü aydınlandı

Kur'an ve Hadis'i, enlemle boylam gibi çekerken üstümüze" (AA, 20)

Güncel Tarih Kaynağı: Şiir

Şair ses ve hecenin sarsıcı yapısını Fırat, Dicle, Tohma, Karasu ve Munzur nehirlerinin coşkun seslerini, beton kanallardan Anadolu'nun çorak steplerine akıtır, şiirinde. Şiirde o nehirlerin coşkusu, köpüklü serinliği, su sesinin ve rüzgârın ağaç dallarındaki melodisini hissedersiniz. Ama bu bir "kurmaca" ya da "inşa" değil. Her duygu ve ses doğal olarak gelip şiirin hisli satırlarındaki yerini almıştır. Şairin bedduası bile kelime ve söze dairdir. *"Ey usta acı! Akkor kelimeler sür yaramıza/ sözle dağla/öv ve kutsa hüznü/kargışla/bu obur hayata olan aşkımızı"* (AA/239).

Soylu ve onurlu şairlerin kadim tarihin her döneminde en temel görevleri hayatı anlatmaktır. İnsanın ve insanlığın hayatını, inançlarını, mücadelesini, hayallerini ve rüyalarını… Şair hayatı kurcaladığı ölçüde insanla ilişki kurar ve insanın, insaniyetine dair ipuçları verir. Şiir insanlık tarihi boyunca ezilen toplumların ve mazlumların sesi olmuş, yok edilmeye çalışılan insan onurunu ayakta tutmuştur.

İslam coğrafyasında yaşanan acımasız savaşlar, emperyal müdahaleler, dönemin tüm şairleri gibi Ünaldı'nın şiirinde de yer bulur. 1980 yılına tarihlenmiş "Yazısız Bir Fotoğraf İçin Şiir" isimli şiiri tipik bir örnektir: *"Vay beni/ ipince/ ve hilâlî/ bir hançer göğün yüzünde/ kaldırıyor hüznün ordularını/ Kudüs gibi sürgün/ Afgan kadar can/ …/ Vay beni/ vay beni/ elleri sabır gülleri/ yetim, öksüz/ ve kocaman gözleri/ çocuklar/ cenneti sarmışlar/ azık olarak bellerine/ Filistin'de/…/ ve zulüm/ kara katran taraflarındadır yeryüzünün"* (AA/184-185). Zulmün olduğu yerde şiir bir çiçek olur, açar.

"Halepçe'den beri,/ Mevsim kıştı, dağ soğuk, ölüm arkalarında./…/ Kızılderililer böyle konuştu Yaralı Diz'de/ Yeni Dünya'ya taşınırken köle gemilerinde Zenciler" (AA/243).

Destan Adamlara Vefa…

Her biri yaşadığı dönemin 'şah, efsane, şiir, destan, kahraman' isimleri de Ünaldı'nın şiirinde şahlanan at toynaklarının bıraktığı belirgin izler oluşturur ve bize örnek insan modelleri olurlar. Şeyh Şamil, İskilipli Âtıf Hoca, Ömer Muhtar, Malcolm X, Dr. Sadık Ahmet! *"İşte uzak yollarımız/ şimdi şahdamarımdan yakın/ ölümsüz kitapta elim/ yeşillerin yeşiliyken gözüm/ Kim tutar beni? …Bırakın!/ O/ ulaşılması güç/ ve bilinmez nedeni/ Yağlı ip/ sehpa/ ve Âtıf Efendi/ …/ Yüzü aktan daha ak/ ve şehâdette parmak/ Ölümsüzlük alnında parladı*

ilk/ Büyük ve Bir Allah/ Bir/ Bir/ Bir/den/ Boğaza geçti kendir" (AA. 271-274).

Olmayan kıtadan *"birbiriüstüne Amerika'ya kara Afrikalılar düşmektedir"* (AA, 187). Kapkara beyazların Yeni Dünyasına düşenlerden biri de Malcolm X. *"Yeryüzü yoktur karanlık, mühürlenmiştir gökyüzü/ ürkek bir Afrika doldururken esir gemilerini"* (AA, 18). Malcolm X ve atalarına yapılan zulüm bütün açıklığıyla *"Afrika, Afrika…"* (AA, 189) ve *"Malcolm X"* (AA, 186-190) şiirlerinde pimi çekilmiş bir bomba gibi kucağımıza düşer. *"Al bu şiiri cancağızım serâzât sokaklarda gezdir/ kafa derileri yüzülmüş bir tutam kızılderiliye söyle/ bir beyaz kelimeydim ben eskiden utancımdan karardım/ aşkın, kalelerden üflenen bir sur olduğunu da söyle/bilinsin has çeliğin cevherinde saklı olan giz/ biz Malcolm X, biz; bizim olmayan yeryüzünde hepimiz"* (AA, 187). Afrika yeryüzünün en soylu rengidir. Kafa derisi koleksiyoncusu beyaz adam *"Bembeyaz bir papa ve bembeyaz gökdelenler/ büyütülmüş alabildiğine, küçültülmüş ekmek/ bir elinde sayfaları çürütülmüş İncil var idi/altüst edilmiş bir Afrika öbür elinde."* (AA, 190) Şair *"silinen rengiyle çocukların künyesi"*-ni yazar, *"yeryüzünü çiğnerkenki fotoğrafı"*na bakarak. *Çocukken gazetelerin dış politika sayfalarında "resimlerin"i gördüğü, yüreği ve zihni ak-pâk, en beyaz "El-Hac Malik El-Şahbaz"ı "taze bir dal olarak" şiire yatırır. "Malcolm X, Malcolm X Little, kırmızı oğlan, iblis, hemşeri ve Müslüman" "El-Hac Malik El-Şahbaz"a "Cesaretle giriyorum beyaz sayılacak yüzümle/ Harlem'e/ sahi yüzüm beyaz mı?"* (AA, 188) diye sorar.

Çağına tanıklık eden şairin tutanağıdır şiir. Şair geleneği ve yaşanmışlıkları ihmal etmeden güne tanık olduğunun bilincindedir. *"Şair, ey şair, gün gözlemcisi ve gece çetelecisi/ Anlat tarih kitaplarından devrile devrile gelen/ eski uygarlıkların/ ter birikimlerini/…/ bize insanı anlat ey şair, oturup Türkiye'nin ortasına/ yıl bindokuzyüzseksenüç/ Vareden'in adıyla"* (AA/153). Şiirde hayat sahici kesitlerle yer alır. Bayağı söz şiiri kirletir. Şair kirletici her şeyden sakınarak yazar şiirini. Cami avlusuna bırakılan, belki de bir anlık yanılgının 'günah çocuğu', ancak bu duyarlılıkta anlatılırdı. *"Beni, yalnız beni böyle hüzünlere kundaklayıp/İmamsız camiler önüne bıraktın kuşluk saatleri"* (AA/77).

Şiir 'hiç'likle 'sonsuz'luk arasında, yaşamak adına alınan nefesler hülasasının soy kelime ile som bir parıltı halinde en has yanıyla sunulmasıdır. Bu zaviyeden vahiy diliyle insanı varlık âleminin biriciği kabul ettiğimizde insanın, *"belhumedal/ bayağı-aşağı"* (Kur'an, 7/179) ile *"ahsen-i takvim ve lekad kerremnâ/ mükemmel/ en güzel yaratılmış"* (Kur'an, 95/4, 17/70) kavramlarının tanımladığı iki uzak nokta arasındaki büyük alanda/ Arasat'ta insanla karşılaşırız. Arasat insanın eşit varlık olduğu bir sonsuzluk çölüdür ve asl olan orada Araf ehli olmamaktır. Vareden'in, var ettiği alanda insan kendi olma/kendini bilme ve kendini bulma bilgisine ulaşabilmişse Araf ehli olmayacaktır. Arasat sınavına hazır olsun diye Vareden, 'ruhundan üfleyerek' insanı ayrıcalıklı kılmıştır. *"Kendini bilme bilgisi" fıtri bilgidir. Fıtri olana yabancılaştığınızda Şuara Suresi'nde tanımlanan 'şair/varlık"* tipi ile karşılaşırsınız. *"Sana o şeytani güçlerin kime indiğini haber vereyim mi? Onlar nerede kendi kendini aldatan günahkâr biri varsa ona inerler ki, böyleleri (zaten hep asılsız, aldatıcı şeylere) kulak verir ve onlardan çoğu başkalarına da yalan söylerler. Şairlere gelince, (onlar da kendi kendilerini aldatmaya yatkındırlar ve bu sebeple) onlara (da yalnızca) azgınlar uymaktadır. Görmez misin onların her vadide (sözcüklerin, hayallerin peşinde) şaşkın şaşkın dolaştıklarını ve (çoğu zaman) yapmadıklarını söyleyegeldiklerini? Ama inanan, dürüst ve erdemli davranışlar ortaya koyan, Allah'ı sıkça anan, (sadece) haksızlığa uğratıldıktan sonra kendilerini savunan ve haksızlık yapanların, hangi devrimle devrileceklerini er geç görecekleri (konusunda Allah'ın vaadine güvenen şairler) bu hükmün dışındadır!"* (Kur'an/ 221-227). Şiir hayatı kavrama çabasındaki şairin, güzel ve naif olanı; ana harcı olan kelimeyi büyülü bir forma dönüştürerek inşa ettiği söz sanatıdır; şair sözünün kutsal metinlerle yarıştırılması tehlikesine karşı, insanın vahiy ile uyarılması bile tek başına şiiri ve şairi önemli kılar. Dilin büyülü ve kuşatıcı olanı şiir ülkesinde, şairin kaleminin ucundadır. Oscar Wilde'in ifadesi ile *"Düşünce ve dil, sanatçı için, sanatçının araçlarıdır."* Ve Mallarmé *"Şiir, sözcükler öğretisidir"* der.

Dilin notası durumundaki kelime, şiirde kullanılacaksa; bağlama ya da keman gibi akort edilmek ve doğru sese ulaşıncaya kadar çalışılmak durumundadır. Kemandan etkileyici bir sesin çıkması ve insanı etkilemesi, doğru nota ve iyi bir akortla mümkündür. Şiir, tablosunu da en iyi şekilde resmetmek durumundadır. Rastgele, çalakalem veya ölçüsüz fırça darbeleri ve gereksiz/atık boyalarla

yapılan tablonun karşısında hayal kırklığı yaşamamak için her bir dokunuş ölçülü olmak zorundadır. Baudelaire sanırım bize bunu anlatma çabasındadır. *"Biçim zorlayıcı olduğu için düşünce daha şiddetle fışkırır… Bir hava deliğinden veya bir baca arasından, bir kemerden görülen bir gök parçasının, bir dağ tepesinden görülen büyük bir panoramadan daha derin bir sonsuzluk fikrini verdiğini bilmem hiç fark ettiniz mi?"* Taş, baba, talan gibi ilgisiz kelimeler bile şair kaleminde anlam kazanıyor: *"hey beni taş mı sanırsın hey baba talanlarda/ kar gibi çözüldü bir bir ayağım elim yüreğim ey"*

Yetmişler ve seksenlerde şairler daha çok Ankara ve İstanbul'da toplanmıştır. Ancak Ünaldı, o yıllarda bu ve benzeri merkezlere uzak bir kentte şiirini söylemektedir. Müslümanca bir duyarlılık ve samimiyet vardır. Mütevazı bir renklilik ve kendine özgü bir hal.

"döşleri hınçlı ve lâv, gözleri alav küheylanlar geçerdi
düşlerden ve taşlardan geçerek sanki ceylânlar geçerdi

bir kadın böyle boyar boyarsa paskalya yortusunu
elinde sarı boya, fırçayla dalgın ânlar geçerdi

Paskalya ve yumurta, çam ağacı falan-filan
bir cadı karı gibi şurdan buradan reklamlar geçerdi

Uzadıkça uzuyor bir göz, konikleşim, odağından
yürekleri birer dağ, elleri çerağ ne insanlar geçerdi" (AA/48)

Yalnızlığını koruyan şairler gurbeti, sılayı ve vuslatı şiirlerinde yaşarlar. Şair, sınırlarını ve toplumun sınırlarını aşmak için kelimelerle yeni bir dünya inşa etmeye de muktedirler; çünkü inşa malzemeleri yeryüzünün en hafif ve sınırsız şekil verilebilen madeninden. Hammaddesi kelime olan dünyanın mimarıdır şair. Cumali Ünaldı şiirinde yer yer 'yerel' kalma çabası görülse de [kalbi ve gönlü sanki onu hep bir aşiretin sınırlarında tutar], şiiri onu sonsuzluğa savuracak kadar evrensel, büyük ve güçlü.

Ünaldı, serazat bir çağlayan gibi, bir çığ gibi, bir fırtına gibi coşkusunu şiiriyle dile akıtarak büyülü bir gökkuşağı halesinden okuyucuyu dipsiz bir şelaleye bırakır. Çünkü o okyanusların değil nehirlerin, dağların, yaylaların, vadilerin ve ovaların; buğday tarlalarının, kayısı bahçelerinin, at haralarının, çiftliklerin… Şairidir. Kimi zaman dağdan nehre düşersiniz. Kimi zaman da ovayı nehirle buluşturan bir kanalla 'daneli' başak taşıyan buğday tarlalarına atılırsınız. Coşkulu ve köpüklü nehirlerden beslenen alabalıkla, barajlarda sükûnet bulup sazan balığı ile özdeş olabilirsiniz; ama hiçbir zaman okyanusların köpek balığı ve balinası ile karşılaşamazsınız. Çünkü şair yerlidir. Anadolu'dur. Gözesinden sizi Fırat'a taşıyan Munzur, Murat ve Tohma ile buluşturur. Dicle'de yüzerken, Fırat'la birleşmeden geçilen medeniyet topraklarını görürsünüz. Sümer, Urartu, Asur, Babil, Pers, Makedon, Roma, Bizans, Abbasi, Emevi, Selçuklu ve Osmanlı atlılarının Mezopotamya'dan geçişlerine tanıklık edersiniz. Malabadi ve Cendere köprülerinin kemer kavisinden gökyüzü size bir söz sofrası da sunabilir. Bozkır rüzgârları, çöl sıcaklarına özdeş yakınlıklar; ışıksız karanlık gecelerin yıldız yağmurlarında da yıkanabilirsiniz.

Cumali Ünaldı *"koşusuyla bir çığ sesi veren"* ve şiirinde sılasını bulan bir şair olsa da bir haymatlos! Şiirinde *"bir haymatlos gibiyim/ tahtımı ararken imparatorluğumda"* diye ses verir. Biz de R. Maria Rilke'nin 'Orpheus'a Soneler'deki sesiyle sesleniyoruz. *"Eğer seni bu yeryüzü unutursa,/ de ki sessiz duran toprağa: Ben akıyorum/ Hızla akan suya da: Ben varım". Bize bir dost ses, Cahit Zarifoğlu "Suyu biz böyle geçeriz/ Bizi afet sanırlar"* demişti. Bir çağ gibi geçiyoruz buralardan; duranlar geçenlerden habersiz.

Vasat şairlerin etraflarına topladıkları grupçuklarla geleneği ve geleneğin izinde yürüyen büyüklerini yok saydığı; birilerinin bilgiçlik taslayarak 'bilge' postu altında şiir formunda homurdandığı; sığlığın olağanlaştığı bir zamanda Cumali Ünaldı şiiri size çölde bir vaha olacaktır.

* Cumali Ünaldı Hasannebioğlu, *Andolsun Aşka*, Bütün Şiirleri, Beyan Yayınları, İstanbul 2010. Metinde (AA) olarak zikredildi.

● Abdullah İlhan*

Çerağ'ı Biçim ve Şiir Öznesi Etrafında Okuma Denemesi

Cumali Ünaldı ilk kitabı Çerağ'da, nitelikten ödün vermeyen bir aksiyoner şiir öznesiyle karşımıza çıkıyor, öz ile birlikte biçimi de etkilemekle kalmayıp biçimde kimi oynamalar-sapmalar meydana getiriyor. Bu şiirde özne; koşan, kükreyen, çığlık atan bir özne, soyut hiç değil; bedeniyle, bineğiyle, yüreğiyle meydanda bir kahraman adeta.

Kahraman sıfatının üzerinde ayrıca durmak lazım. Sanatın -Ortega y Gasset'in deyişiyle- 'insansızlaştırılması' modern zamanlara denk geliyor. Faulkner'in sayıklayan bir öfkeyle dolu karakterleri, Woolf'un parçalanmış ve eksik bireyleri, Beckett'in her sahneye çıkışlarında kaybolan hayalet insan imgeleri…

Kafka, modern edebiyatın bu boşluklarını, bu insanımsı bireylerini hayvan alegorisiyle daha bir insanlaştırmıştır kanımca. İnsanın boşluklarını hayvanla doldurmuştur da denilebilir. Bizde ise Orhan Veli ile beraber her haliyle mutlu, umarsız, küçük insan –idealsiz insan daha doğru olabilir, yerini Kafka'dan evvel saydığım isimlerden etkiyle kansız cansız insana bırakmıştır. Kan kaybeden küçük insan sonunda yok olmuştur adeta. İkinci Yeni bu örneklerle doludur.

Edip Cansever'in Tragedyalar'ı bu duruma en net örnektir diyebiliriz. Toplumcu gerçekçilerin sahneye çıkışı idealin sanatta (bireyde) tekrar ortaya çıkması adına önemlidir. Tüm bunların öncesinde edebiyatımızda, nasıl ki Batı'da dâhiyane bir şekilde ortaya çıkan ve istisna olan Kafka varsa, dava inancından yola çıkan Nâzım Hikmet ve İkinci Yeni içinde dini inançtan doğan Sezai Karakoç vardır (Nâzım'ın Bedrettin'i ve Memleketimden İnsan Manzaraları'nı, Sezai Karakoç'un ise Masal şiiriyle beraber Taha'sını hatırlayalım). Necip Fazıl'da ise ideal, insanı zaman zaman gölgede bırakmıştır. İnsanın k(g)aybolup ideallerin fazlaca belirginleştiğini görürüz.

Toplumcu gerçekçilerde ya da memleketçi şairlerde insanın önüne geçen sloganlar buna benzer durum teşkil eder. 49 doğumlu Cumali Ünaldı ilk kitabı Çerağ'ı, 30-40 yıllık bu tablonun sonunda, 79'da yayımlar. Bu tabloyu 79'da tüm yönleriyle doğru okumak zordu elbet.

Hele de sol kesimle birlikte İslami cenahta da İkinci Yeni tuzakları kendine kolaylıkla yer buluyorken hiç kolay değil. Evet, Ünaldı insanın istisna seviyesinde göründüğü modern Türkçe şiirde Çerağ (kandil) ile insanı aramıştır.

Çerağ'ın henüz üçüncü şiirinde (İsyân Gazeli) şu göstergelerle kanlı-canlı insanın inşasına tanık oluruz: irikıyım kaş, kulak, duyarlı yerler, titreyen yürek, ısınan bilekler vs. İnsan, uzuvları ve organlarıyla şiirde boy gösterirken buna eş zamanlı –elbette tesadüf değil, " horozdur öter civânım civân, en çalımlı sesiyle / yer ile yeksân eder âhir zaman heykellerini" diyen şair putları kırar. Evet, şair şiir öznesini biyolojik olarak ortaya koyarken horoz sesi ile göndermede bulunduğu ezan ile de ona bilinç aşılar.

Çerağ; Münâcât ve Na't ile şiire geleneksel bir giriş yapmaktan ziyade gördüğümüz gibi "İsyân Gazeli" ve daha sonra gelen şiirlerle, inanç dolu bir şiir, inançla hareket eden insanı yazar şair. Bu insan, inanca sırtını dayayarak zaman içerisinde bir kahramana dönüşecektir.

Bu kahraman her kahraman gibi yola "İsyân" ederek çıkar. "Öfke"lenir, "Akdeniz'e Bakarak Bir Söylev" çeker, "Fiil Çekimleri"nde harekete geçer "Çığlık"lar eşliğinde. Ama Münâcât ve Na't'ın İsyân'dan önce geldiğini de belirtelim ki bu öznenin nerede durduğu iyice anlaşılsın.

Kavga veren bir şiir öznesi Ünaldı'nın Çerağ'da yarattığı. Bu kavgayla memleketin özne ol(a)mamış unsurlarının acısını, aşklarını, açlığını paylaşıp onlarla var olan (kahramanlaşan ya da insanlaşan diyebiliriz) bir şiir öznesi. Aynı şekilde şiirdeki mekân da bu şiir özne ile nefes alan, değişen, gelişen bir unsur oluyor (bakınız Çığlık şiiri).

Diyebiliriz ki tarih bilinciyle beraber zaman mefhumunu da eklersek, insan-mekân-zaman şiir özne (kahraman) de vücut buluyor.

**Şair Yazar*

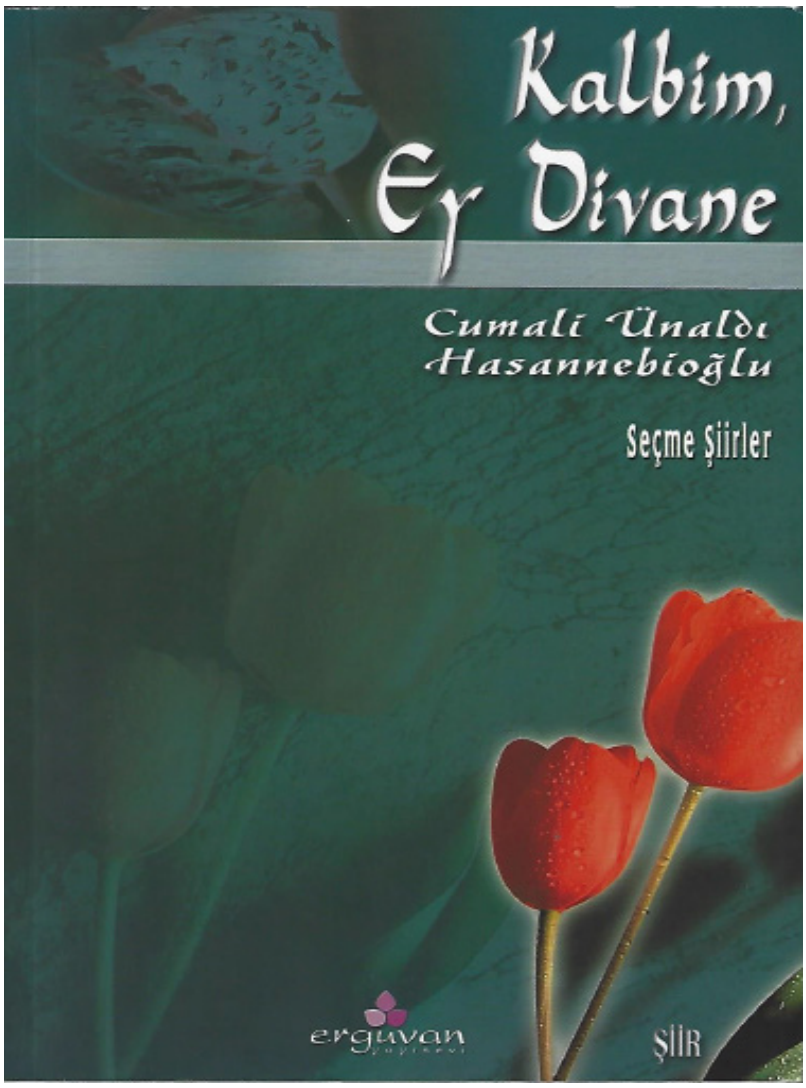
Kitaptaki şiirlerin ses ve eylem birliğinin yanında öznedeki duruş ortaklığı ile de tek bir şiir olarak düşünülebileceğini sanıyorum. Kitap kompozisyonu da hayli başarılı buradan bakınca. Çerağ şiirsel ya da formel her yönden bilinçle ortaya çıkmış bir kitap. Farklı şiir formlarıyla, alçalan-yükselen sesi ile özne tutarlığıyla böyle.

Biçimsel denemelerin son derece isabetli olmakla birlikte şiiri mekanikleştirmediğini aksine içeriğe tutunup ona destek olduğunu görüyoruz. Osmanlı şiiri ve serbest şiir formu yüzeyde, içeriğe yer yer giren yerel söyleyişin de biraz daha şiirin içinde olması fark edilirse, Ünaldı'nın şiirde form içerik sorununa doğru bir bakış attığı anlaşılabilir.

Bu çeşitliliğin sığ bir şekilde eklektizm olarak okunmasını dikkate almak bizim okumamızın dışında elbette. Tüm bu biçimsel denemelerin şiir öznesini farklı 'Ses ve Öfke'lerle görmemizi sağladığını belirtelim. Ona hareket alanı açtığını da. Cumali Ünaldı şiirinde her şey şiir öznesi için diyebiliriz. Çünkü modern şiirde en çok eksik olan o.

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu sonraki şiirlerinde Çerağ'daki kahraman özne vurgusunu tarihte yerini alan kimliklerle güçlendirdi (Malcolm X, İskilipli Âtıf Hoca, Geronimo (şiir 2011'de yayımlandı…). Bütün şiirleri (Andolsun Aşka, 2010) bu bilinçle bir arada duruyor.

İlk kitabında kendi yaşantısından, coğrafyasından yola çıkması daha sonra bu yaşantıyı ve coğrafyayı belli şahsiyetlerde iyice görünür kılması çok önemli. Sadece bu poetik bilinç bile Ünaldı'yı okumak için yeterli bir sebep.

● Hakan Hadi Kadıoğlu*

Akşamın Kadrini Bilen Ananın Oğlu: Cumali Ünaldı Hasannebioğlu

"Ne önemi var ölüm yerinin, yılının
Ben Cumali Ünaldı olarak kendi mezarıma
Kendi hayatımı okuyorum
Ayakları yok bir rahlenin üzerinden" [1]

"Akşamın kadrini bilen bir ananın oğluydu, yiğit ve has bir adamdı babası diyecekler bir gün de benim için" Bir Gecenin Şiiri kitabının Üçüncü Cüz adlı şiirinde kendisini betimler, Hasannebioğlu. Asıl adı dedesinden miras Cumali'dir, soyadı Ünaldı. Ama sülalelerinin anıldığı Hasannebizade'yi mahlası olarak alır. Kör, Sağır, Dilsiz Gibi eserindeki "Âh, Bir Salepçi Bulsam'ında doğum yılına işaret eder: "Malatya Yeni Cami önü/ çınaraltı/ yıl bindokuzyüzellidokuz/ yaş on gibi mi?" Malatya Barguzu'da doğduğunu oraya bir güzellemeyle söyler: "Beni Barguzu Doğurdu." (Barguzu Güzellemesi: Kör, Sağır, Dilsiz Gibi)

Hal tercümesinin başlangıcı böyledir Ünaldı'nın. Eğitim ve devlet hizmetinde geçen bir ömür. Bu yoğunluk içerisinde sadece şiire dair beş eser: Çerağ (1979), Bir Gecenin Şiiri (1988), Kendini Yusuf Gören (1988), Ölüm Bile Aşk İle (1995), Kör, Sağır, Dilsiz (2002). Ve bunları derceden Andolsun Aşka (2010).

İlk eserlerini 1960lı yılların ortasında vermeye başlayan Ünaldı şiirleri ile ün almış, tanınmıştır. Geleneksel biçimde şiirleri de olmakla birlikte çoğu şiirini hiçbir biçim ve kurala bağlı kalmadan yazmıştır. Şiirlerinde mistik, metafizik karmaşık duygular, toplumsal sorunlar arasında felsefi düşüncelere de yer veren Ünaldı'nın şiirinde tezatlara da rastlanır. Sıradan gözüken duygu ve söylemler arasında felsefi düşünceleri de kullanması bu çelişkiler için örnek oluşturur. Belirli bir yapı içinde, hususen klasik tarzda düzenleme gayreti görülse bile bunun şiirlerine yansımamış olması belirgin özelliktir.

Devrin diğer şairlerinde de görülen bir dîvân tertibinde karşılaşılabilecek başta münacaat ve naat ile şiir kitabına başlama Hasannebioğlu'nda da görülmektedir. Bir Gecenin Şiiri isimli kitabında şair "Münâcât" başlığıyla serbest nazımla yer verdiği şiirinde her bendin sonunda bir dipnot şiire de yer vermiştir.

Prof. Dr. Atatürk Üniversitesi Tıp Fükültesi
Beyin ve Sinir Cerrahisi Ana Bilim Dalı Başkanı

1Rahle: Ölüm Bile Aşkile, 1995

"Münâcât" şiirinden sonraki "Na't" isimli şiir ise "Kargış" isimli şiiri gibi gazel şeklindedir.

Ölçüsüz ve uyaksız modern şiiri tercih eder Ünaldı. Şiirleri ile halkın sanat, kültür, düşünce yapısına katkıda bulunmak gibi bir işlev üstlenmemiş olmakla birlikte zaman zaman bu kulvara girdiği de görülür. Ancak bunlar daha çok imgeler ile anlatılır. Tarzı, üslubu ne olursa olsun dizelerine sinmiş buram buram Anadolu kokusu alınır. Şiirlerindeki mistik ve ananevi yapı, Anadolu İslam inancından beslendiğini gösteren esinlerin derin izleri Hasannebioğlu'nun da Necip Fazıl, Sezai Karakoç, C. Zarifoğlu ve İ. Özel ile birlikte Anadolu İslam düşüncesi sınıfında müteala edilmesi gerektiğini gösterir.

Kullandığı şiir biçimleri çoğunlukla kendine özgüdür, Ünaldı'nın. Eski şiirden kopmak istediği, sürekli yeni biçim arayışında ve yenilikçi bir şair olduğu görülür. Şiirlerinde derin bir içsellik ve lirizm bulunan Hasannebioğlu, zaman zaman toplumsal sorunlara da değinir, ancak daha çok bireysel konuları seçer.

Kimi şiirlerinde ağır Arapça, Farsça sözcük ve tamlamalarla karşılaşılsa da çoğu şiirini yalın ve berrak bir Türkçe ile yazmıştır. Bireysel, imgelerle anlatan bir şair görüntüsünün yanında kır, köy ve kasabayı anlatan pastoral şiirler de yazan şairin mersiye olarak nitelenebilecek şiirleri de dikkat çeker.

Cumali Ünaldı'nın şiirinde seyrek olmayarak dilsel sapmalar görmek mümkündür. Bilindiği gibi sözcükleri ses, biçim ya da yazımları bakımından değiştirme; dilde bulunmayan yeni sözcükler türetme; sözdizimini bozma; sözcükleri anlam açısından yeni ve farklı bağdaştırmalarla kullanma gibi, ölçünlü (standart) dilin dışına çıkan kullanım biçimleri "sapma" olarak adlandırılmaktadır. [2]Ünaldı şiirini zenginleştirirken ve kendine özgü biçim, anlam ve sesi oluştururken sapmalara başvurur. Bu yolla dilin kalıplarını zorlar ve dışına çıkar. Verdiğimiz dil sapmaları örnekleri Ünaldı'nın şiir hünerinin göstergeleri olmanın yanında, sağlam bir fikri esası olan, istikrarlı ve kendisine has bir poetikası olduğunu da ortaya çıkarmaktadır. Bu biçimde olan dil sapmalarının İkinci Yenicilerde adeta kural olduğu da dikkatten kaçırılmamalıdır.

2 Erdoğan Kul. Şiir dilinde sapmalar ve bir uygulama, e-Journal of New World Sciences Academy Social Sciences, 2008; 3, (3), C0063, 373-389

Buna örnek olarak ateşkarası, kartalbakışı, tay kalkışı söz öbeklerinde sözdizimsel sapma görülür. İskarasından mülhem ateşkarası, keskin ve kuvvetli görüşü ifade için kartalbakışı, yeni doğuş ve dirilişi anlatmak için tay kalkışı söz diziminde değişiklikle yeni anlatım arayışına kanıttır. Özel bir ismi cins ad olarak yazarak anlam genişlemesi arar Ünaldı; Semud, semud yazımıyla. Yine anlamsal sapma, alışılmamış bağdaştırma şeklinde sapma örneği olarak şu gösterilebilir: "Kalbin rayihasıyla harlandırıp" (Yok Gibi), Baştankara Bir Bakış (Şiirin adı); "Haykırarak adını: Kimin? Elbette kimse olmayanın, kimsesi olmayanın; *Rabb*'in/ Rabbin kim? Rabbim Allah !/ Rabbin kim? Rabbim Allah !/ Rabbin kim? Rabbim Allah! (Geronimo Ölürken) örneğinde ise noktalama işaretlerinden sonra bir karakter boşluk bırakarak, işaretten önceki sözcüklerin daha uzun ve vurgulu okunmasının sağlanmaya çalışıldığı yazımsal sapma görülmektedir.

Hasannebioğlu'nun şiirlerinde dikkat çeken bir özellikte günlük hayatta kullanımları sık olmayan, yerel ya da unutulmaya yüz tutmuş sözcüklere yer verilmesidir. *Çıngı*~kıvılcım (Çıngı), *domur*~kabar, tomur (Gelecek zaman güzellemesi, dipnot), *parpazlanmak* (Baskın), *bağçe* (Daplar, Ardarda), *oğun*-mak (Cin.net), *sası*~küf, çürük kokusu (Sarnıçta Paslı Sarkaç)

Yine söz öbekleri ve icat edilen tamlamalar başvurulan diğer dil sapmalarıdır: *Kuşölüsü* (Geronimo Ölürken), *kıtmir* (Geronimo Ölürken), *sütmavi gök* (Tarihi Hiç Hatırlamadan), *sütbeyaz güvercin* (Münaacaat), *kalp kamaşması* (Tarihi Hiç Hatırlamadan), yanarkuş (Yanarkuş), *zorunluk oteli* (Hacılarkırı Yetmişbeş), dudağ (Akşam), *külüng* ~sivri uçlu kazma (Külüng, Bizim İçin Ağıt), "kuşlar/ ölürken patlamış bir tabancada" (Akşam Alacasına Ağar Kuşlar), *"İcazetsiz geliyor sevda"* (Tarihi Hiç Hatırlamadan), *obur güğüm* (Âh, Bir Salepçi Bulsam), *akşamkuşları* (Âh, Bir Salepçi Bulsam). "

Seni sevmek/ ten deryalarında çırpınıp asi dalgalarla/ tuz göllerinde kavrulmak/ rüzgârınla senin savrulmak demek" dizelerinde ise söz dizimsel sapmaları ile karşılaşılır.

Ünaldı'nın şiirlerinde sözcüklerin ses ve dizilimleri ile oluşturulan müzikalitenin yanında düşünce akışı ve fikri temelinin örgüsünün de bir uyum, ahenk içinde oldukları gözlemlenir.

Şiirlerinin neredeyse tümünün soyut kavramlar, imgelerle dolu olduğu gözlemlenen Ünaldı, bu açıdan bakıldığından II. Yeni grubu içerisinde mütealа edilebilir. Soyut ve imgelerle şiirlerini yazmak II. Yeni şairlerinin içinde bulundukları toplum ve bulundukları dönemin devlet yönetim anlayışına karşı geliştirdikleri bir yöntem olduğu da düşünülebilir. Ancak bol imgelerin arkasında kalarak düşüncelerini, tepkilerini ortaya koyabildiklerini kabul etmek daha gerçekçi olacaktır. II. Yeni grubu içerisinde bulunan Sezai Karakoç'un şiirlerinde, emperyalist dünyanın sömürü düzeni altında inim inledikleri coğrafyalar, özellikle İslam memleketleri din, tarih, kültür ve gelenek merkezli bir yaklaşımla ele alınır. İslam dünyasının mühim bir kısmı olan Ortadoğu, S. Karakoç'a göre kültürü ve insan zihnini de biçimlendiren en önemli unsurdur. Bu sebepten ötürü Karakoç'un şiirinde bu topraklar, özellikle tezatlar ve tezatların nedenlerinin yol açtığı buhran ve karmaşasıyla yer alır. Ünaldı'nın da şiirlerinden "İçsavaş" isimli olanın da bulunduğu bir kısmının, hususen Afrika Afrika, Malcolm X, Palanga ve Geronimo Ölürken adlarını verdiklerinin bu özelliklere sahip olduğu görülür.

Toplumsal olgu ve olayları da kendi üslubuyla yorumlar, Ünaldı. 1980 öncesinin karmaşık siyasal yapısı içinde askerî sıkıyönetim altında yaşanan sıkıntılara delikanlılık çağındaki şairin tepkisi görülür. Çekingen, ürkek ama umut ve tahammül içinde bekleyiş halinde, sessiz isyandadır: "bilmişler yârim yârim seni sevmenin sıkıyönetimini/ dikmişler özgürlük sınırına canalıcı askerlerini/; taşıyor sanki diktatör irikıyım kaşlarında zulmü/ bir sese ayarlanmış öylesine kulaklarını, duyarlı yerlerini" (İsyân Gazeli). "Külüng" şiiri bu halin hikâyesidir ve dipnotu bir manifestodur aslında: "gidildikçe üstüne sinip pusardı bolkaşlılar/ gelseydi, karısını dul, çocuğunu yetim bırakan gelirdi" Bu karmaşayla ülke bir cendereye sokulur ve üzerinden, özellikle gençliğin üstünden dozer gibi geçer askeri darbe. "Sonbaharda suların kararıp bir utanç anıtı gibi gizlice akmak eylüllerindeyiz. /…/ Güz gebedir ölümlere ve düşüşlere. /…/ yaman olur acının kayalara oyulmuş hıncı /…/ kesilen kara sakallarımızdan kan damlıyorsa/ sararmış yapraklar olarak düşüyorsak güze doymuş/ topraklara" (Bizim İçin Ağıt)

Bu günlerin atmosferinin imgelerle anlatımına şairin "Tutanak" şiirinde rastlanır: *"adına iblis derler gelir akşam" ve "Soruldu kimliğimiz önce yıl seksenüçtü, otuz mart miladî/ kelimeler arandı, sular acılaştı, sabahlar yasaklandı/ kitaplar saklandı ve ey ruh geldiysen üç kere vur!/ gülüm ölüm, bir şairin günlüğünde her sayfa gürüldedin/ bulutlar bölüşüldü bize hüzne benzeyeni düştü/sevdâya benzeyeni, biraz da ceylan vurulmasına."*

Hasannebioğlu hatırlayabildiği kadar geçmişine uzanır, on yaşına demir atar "Âh, Bir Salepçi Bulsam" şiiriyle. Bir pencereden okuruna o günleri,

onlara özlemini; anasından, atasına ayrılışına, bir salep güğümüne depoladığı yürek yangınlarına ortak ediyor. Salep güğümü tüm anılarını adeta yutuyor, ama saklıyor da; kokusunda, tadında, sıcaklığında. (Âh, Bir Salepçi Bulsam)

70-80 dönemine ait olan şiirlerinde geleneksel biçim içinde çağdaş söylem arayışı görülür. Biçim ve uyaktadır bu. Necip Fazıl Kısakürek ve Sezai Karakoç etkisi hissedilir dizelerinde. Ve tabii coşkun bir genç yüreğinin lirizmi ile. Kadim mistisizm imgelerine gönderme ve belki arınıp durunma için sığınma arayışıdır. Kırklı yaşlarının başında murakabe ve muhasebeye oturur şair. Sevinçleri, çoğu zaman hüzünlü ve ideolojik hareketlerin alacakaranlığında geçen gençliğini hale bağlamak, geleceğini biçimlendirme gayretidir bu. "Kekre" adlı şiirinde bu geçiş dönemi güçlü imgelem ile anlatılır. Gençlik yıllarının tereddüt ve belirsizliğine işaret edilir. İçine düşülen sıkıntı ve zaman zaman ortaya çıkan karamsarlıktan "kültürel gen kodlarının" yönlendirmesiyle mistik hatta ezoterik dünyaya sığınır. Belki bu gelecek için kuluçka olacaktır, Ünaldı için. Çıkışı üryan biçimde âlemin zübdesi insan oluşunu bilmekte bulur ve dimağındaki muğlaklığın kekreliğinden kurtulmayı umar. *"konuş artık üryan gök! konuşalım yüzyüze/ belki de bana doğdu o bildiğiniz güneş/ sular benim'çün aktı, kar kokusu dünyayı/ sadece benim için beyazlara boyadı/ silinsin yüreğimden şu törenler, şölenler/ yokolsun ilkgençliğim, o kekre tad kaybolsun"*

"İçsavaş" adlı şiirde resmedilen önde ABD olmak üzere emperyalist batının türlü entrikalarla Ortadoğu'yu işgali ve kana bulayışıdır. İşgalcileri "iblis", "bizon öküzü", mazlumları "aci bir kayıp olmayan ölüler" olarak betimleyen şair *"İnancını delip geçecek kurşun/ icâdedilmemiştir" ve "Biz sabırlar yürür ve aşkla örseleniriz"* dizeleriyle zulme teselli arar. "Yeni hayatın acemileri" olarak da nitelenen şairin mensup olduğu coğrafyanın insanlarının ruhları ve hayatları sömürüye direnme ve başkaldırmaları halinde yeniden şekillenecektir. Bu değişim süreci bir taraftan sıkıntılı olurken diğer taraftan da geleceğe yönelik ümitleri bağrında taşımaktadır. "Kekre" sözcüğü, bu geçiş dönemini güçlü bir imajla canlandırır. Şiirin ilk biriminde her şey belirsizliğe gebe olarak yansıtılırken bunu doğuran havaya özellikle dikkat çekilmiştir. Bu birimde belirsizliğin içinden bir şeyler çıktığı, ama henüz olgunlaşmadığı ve bazı nahoş gelişmelerin yaşandığı "kekre" sözcüğü üzerinden kurulan imajla dışa yansıtılır. Anlatıcı durumun doğal karşılanmasını istercesine yaşananları "ara dönemin" sıkıntıları olarak değerlendirir. Şair yaşadığı bütün sıkıntı ve ıstıraba iki şey sayesinde direnir; sabır ve ümit.

Ünaldı'nın kitaplarında ikişer tane münâcât ve na't adını verdiği şiir dikkat çeker. Bunların ilk ikisi "Çerağ", diğerleri "Bir Gecenin Şiiri" adlı kitabının başındadır. Çerağ'daki Münâcât konusu, ikili dizeler (beyit) ve uyak düzeni dışında klasik tarzla uyuşmaz. Bir gecenin Şiiri adlı eserinin başındaki Münacat ve Nat'ın ise konu olarak da uzaklaştığı görülür. İkinci münâcâtın ise en son dize ve dipnotlar dışında tarzın münâcâtın salt sözcük anlamını karşıladığı görülmektedir. Yine bu ikinci eserdeki Na't'ın ise Tanrı'ya yakarış ve dileyişin sergilenen içeriği gözönüne alındığından bir münâcât olduğu anlaşılmaktadır.

Cumali Ünaldı'nın şiirinde güncel olgu/olayların da imge olarak yer aldığı gözlemlenir. Şairin 1968 yılında inşa ettiği "Yanarkuş" adlı şiir adıyla Simurg'u çağrıştırırken "Karlı dağlara takma yürek yerleştirdim habersiz/ Neşter körebelerindeki yepyeni buluş/ Yetersiz görme bu hasretliğimi yanarkuş" dizeleriyle kendisini sılasından ayıran taş kalpli dağlara "kalp nakli" yaparak özlemine çözüm arayışını anlatır. Bilindiği üzere insandan insana ilk kalp nakli 1967'nin son ayında Dr. C. Barnard tarafından gerçekleştirilmişti. Söz konusu şiirin dizelerindeki "takma yürek yerleştirmek" ve "neşter" sözcüklerinin düşleri gerçeğe dönüştürebilen hümakuşu yani yanarkuş ile bir arada anılması insanlık için büyük bir gelişmenin kaydı olsa gerektir.

Şairin sadece konu ve biçimde değil düşünce düzleminde de Necip Fazıl ekolünden etkilendiğini söyleyebiliriz. "Ölüm Bile Aşkile" kitabında yer verdiği "İskilipli Âtıf Hoca" adlı şiiri buna tekbaşına yeterli kanıttır. Bu şiirin *"Bir tükenmez kalebenddir İskilip/li. Li li li/ çağrılsın"* dizesinde kullanılan "li li li" şeklindeki ses tekrarı, doğrudan Edgar Alan Poe'nun son şiiri olan ve Melih Cevdet çevirisiyle dilimizde de önemli yeri edinen "Annabel Lee"yi çağrıştırması ilginç bir noktadır.

Ünaldı'nın şiirini Türk şiirindeki poetik akımlardan birisi içerisine hapsetmek pek mümkün gözükmemektedir. Konu, biçim ve ifade yönüyle Türk şiirinde, özellikle 1980 sonrası olan yönelimlerden hemen hepsi içerisine dâhil edilmesine yetecek örneklere rastlanır C. Ünaldı'nın şiirlerinde: "yaşlı bir dilenci uzaklaşıyor kenardan elindeki bozuklukları sayarak/ kitapçı vitrinlerinde son günlerin en çok satan kitabı:/ demokratik düzende eşitliğin ilkeleri" (Acının Duyargası) şiirinde "Toplumcu şiir/ Yenibütüncü", "Zamansız mekânsız/ ve yersiz yurtsuz/ adamsız/ bir ada diliyle mi söyleşiyorum/ insanlarla?/ Kimse bilmiyor." dizele-

rinde rindâne; "Hüznüm yurdum benim/ derim, bedenim/ yenildim zenci gibi/ öldüm kızılderiliyim/; Ene'l Hak mı soyuldum/ dünya durdukça durdum/ bir ana dua eyler/ onun'çün çapraz çekip/ aşka nişan koyuldum" (Hüznüm Yurdum Benim) şiirinde "Gelenekselci"; "Her sabah güneşten önce doğan yeryüzüne/ unutulan uykulardan ve hatırlanmayan rüyâlardan/ artakalan, dünyaya başkaldıran ben değil miyim?" "Anlatımcı" ve "Baba ben niye yazdım?/ Kayan geceye yazdım/ oysa niceye yazdım/ sorsalardı söylerdim/ Bu gece ben de yazdım." (Kendini Yusuf Gören: Kendini Yusuf Gören); "Çağırır ölüm beni/ bırakır zulüm beni/ önce toplayan dünya/ eder bin dilim beni/ gel götür gülüm beni" (Doğaçlama: Ölüm Bile Aşkile); "soylu bir konuk gibi/ getirdi dağ akşamı/ sessiz etekleri/ gezdirdi bağ akşamı" (Akşam: Ölüm Bile Aşkile); "izin ver ey harcıâlem hayat/ Ben dağlara çıkayım/ iştahla/ ham meyva ısırayım" şiirleriyle "folklorik" şiir olarak nitelenebileceği gibi "Yeni Garipçi" şiire örnek olacak "Sanki bir amip/ hayatı/ sokarken biçimden biçime/ bölünürken sıkıntılara/ örgü/ bulmaca/ piyango/ âh, kimse gelmeyecek buluşma yerine/ umutsuzluk/ kuruyan gurur şelâleri/ geride" (Sarnıçta Paslı Sarkaç) dizeleri; açık biçimde "İmge Şiiri" denmesine yetecek "Şiir/ derisi yüzülmüş bir kuzunun/ gömgök etinde/ uçuşup kıvrılan/ acısını yitirmiş seyirmelerle/ bir ılık buğu mudur?" (Münâcât - Bir Gecenin Şiiri) şiirinin yanında çok sayıda "bir gün biter bu gidişler, bir gün biter, biter elbet/ Kureyş'in kara zulmü bir dağ gibi yıkılıp çökerken üstümüze/; atılmış tohumlar gibiyiz toprağın savaşına, güneşin barışına/bir deniz gibi doluyoruz kıyamın saflarına, Bedir büyüsünü ekerken üstümüze" örneğindeki gibi "Mistik/metafizik" şiir örneği bulunur. Bunlarla birlikte daha çok mistik kokulu, ideolojik boyalı şiirler yazmış olsa da aslında bir sevgi ve sevda şairidir, Ünaldı. Öyle ki bir eşkıyanın acısına olduğu kadar (Eyo) sevdasına da, öfkesine de ortak olur; bir arkadaşının ölümü ile cam gibi param parça olur: *"Geceyarısı telefon/ bir dost kırık sedayla/ adı Rasim/ Bir dostun/ bir şairin ölüm haberini/ adı Cahit/ Dönüp durmalar şimdi çıplak ayakla/ biteviye(ve yerde cam kırıkları/ adı Cumali"* (Gecenin Ölüme Yakın Yarısı). Bütün olarak bakıldığında Hasannebioğlu'nun şiirinin geleneksel ile metafizik şiir olarak değerlendirilmesinin uygun olduğu kanısındayım.

Hasannebioğlu şiirinde somut nesne ve olgular benzerlerinden farklı bir bakış açısıyla ele alınır ve yorumlanır. Şair kendini bu maddi yapıdan sıyırmasını başararak, deruni bir duyumsamayla dışa yönelir. Bu arada geçmişin deneyiminden çıkarsadığı sonuçlar doğrultusunda şimdi ile gelecek arasındaki uzaklaşmaları, kırılmaları ele alır, çözüm önerir. Çağdaş İslamî şiir söyleyenler arasında görülmesine karşın Ünaldı, üslup, işleyiş ve söyleyişiyle kendine özgü şiir üretir.

Türk şiirinin bir felsefi yapısı olup olmadığı konusunda geniş bir katılımlı bir görüş bulunmamaktadır. Hatta Doğu/ İslam uygarlığı içerisinde Aristotelesçi bir gelenek İslâm felsefesinde ortaya çıkıncaya kadar Türk yazınında şiir ve felsefe ayırımı ile karşılaşılmaz. Bu dönemde de bir iki temayüz etmiş düşünür dışında şiirin kuramsal tarafıyla ilgilenilmediği malumdur. O filozoflardan sonra ise düşünce etkinliklerinin azalmasının sonuçlarından olarak varlık ve bilgi bilimleri açısından şiirin de üzerinde durulmadığı görülür. Dikkat çekici biçimde toplumun birçok düzeyinde yaygın ve itibarlı olmasına, hatta hikmetli söylemler için oldukça değerli görülen bir sanat olmasına karşın şiirle felsefe arasında cereyan eden bir tartışma olduğundan bahsedilmemektedir. Türk şiirinin felsefi içerik ve yapı açısından son derece zayıfladığı görülür. Çağdaş devirde bile Türk şiiri ile düşünce arasında bariz çekişme olmamakla birlikte bir uzaklığın, çoraklığın olduğu da aşikârdır. Batı uygarlığında bir ara duraksama gösterse de F. Nietzsche'nin ve özellikle J. C. Friedrich Hölderlin'ın düşünsel şiir üretmesi, bu gelişmelerin ardıl filozof şairler üzerinde bilhassa Heidegger'de etkili olduğu görülür. Şiiri felsefe alanında güçlü bir role kavuşturan M. Heidegger'in doğrudan ve dolaylı biçimde Cumhuriyet devri Türk şairlerini de etkilediği düşünülür. Bu doğrultuda şiire düşünülerek inşa edilen bir fiil olarak bakılmıştır. Ancak edebiyat dünyamızda bunların üzerinde tatminkâr çalışmaları yapıldığını söylemek güçtür. Doğal olarak şiir ve felsefe bağlamında hâlâ batı uygarlığından kuramsal alıntı yapılmaktadır. Geleneksel ile metafizik şiir tarzı içinde konumlandırılabilecek C. Ünaldı şiir üzerinden yarattığı bir düzlem içerisinde düşüncelerini sorgulayarak ortaya koyar ve çözümler üretmeye çabalar. Bu nedenle, S. Karakoç, İ. Özel, C. Zarifoğlu, H. Yavuz gibi aynı dönem şairlerin eserlerinde olduğu gibi Ünaldı'nın şiirlerinde de karşılaşılan düşünsel taraf onun şiirine farklılık ve yenilik getirmenin yanında belki uzun ömürlü olmalarını da sağlayacaktır.

● Atilla Kantarcı*

Cumali Ünaldı

İsmini çok sık duymama ve bir çok ortak arkadaşımız olmasına rağmen yüz yüze tanışmak nasip olmamıştı....

Ta ki ilk kitabım çıkana kadar...

O günlerde telefonumun çaldığını hatırlıyorum. Tanımadığım bir numara arıyordu. Açtım... Davudi ve insanın içini ısıtan bir ses, ben Cumali Ünaldı deyince heyecanlanmadım desem yalan olur. Yeni çıkan kitabımdan dolayı övgülerini belirttikten sonra yazmaya devam etmem ve Malatya ile ilgili her şeyi kayıt almam gerektiği tavsiyesiyle iyi dileklerini belirtip telefonu kapattı...

Sonuç olarak, kağıtla kalemi uyum içinde raks ettiren, bu büyük şairin övgüleri bana beş kitap daha yazdırdı....

Bana yazma cesareti veren tanımakla onur duyduğum fakat geç tanıdığım için de bir o kadar üzgün olduğum Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nu dilim döndüğünce anlatmaya çalışacağım;

Sürç-i lisan edersem affola

...

"Şahmerdanlar gömmektedir şimdi, aşkımızın göğsüne yadırgı hüzünleri.

Kaypak bir çamur olan mayamız kinle bereketlenmektedir.

Uyuyan bebekleriyle üşüyen köpeklerini bir yana bırakıp, bir sabah vakti,

Dudaklarımda direnmiş yüreklerin isyanını taşıyan keskin bir ıslık,

Ellerim ceplerimde bu şehri yerle bir edersem bana deli, bana çılgın diyecekler

Biliyorum..."

Bu müstesna dizelerin sahibi, yalnızca bir şair değil, ülke sorunlarına özellikle ülke tarımının gelişmiş ülkelerin seviyesine getirilmesi için kafa yoran, eleştiren, eleştiriyle kalmayıp çözüm yollarını da gösteren ve fikir üreten bir aydın...

"Türkiye'nin başarısı, tarımda başarılı olmasına bağlıdır çünkü Türkiye'nin tarımdan daha önemli sorunu yok"! diyecek kadar iddialı...

Tarım sorunlarını çözmeden, ekonominin dolayısıyla Türkiye'nin sorunlarını çözmek mümkün değildir", Tarımla ilgili olarak yapılan projeler ve çıkartılan yasalar, tarım nüfusunun kalkındırılmasından veya üretimin artırılmasından çok rant ekonomisini kolaylaştırmıştır. Güneydoğu Anadolu kökenli 1,5 milyon gezici topraksız işçinin varlığı ve köylünün ekonomik tükenmişliği bunun bir göstergesi değil midir? diyecek kadar konusuna hakim bir uzman...

Bir koltukta birçok karpuzu başarıyla taşıyabilen, on parmağında on marifet var diyebileceğimiz şair, yazar, bürokrat, Malatya tarih ve kültürü araştırmacısı ve ziraat mühendisi Cumali Ünaldı...

29 Ekim 1949 yılında Malatya, Barguzu köyünde dünyaya gelen Ünaldı, ilkokulu Barguzu Köyü İlkokulunda 1960 yılında bitirdi... Malatya Turan Emeksiz Lisesini 1967 yılında bitirip o dönemin gözde fakültelerinden olan Erzurum Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesine girdi. Üniversite rektörü ve aynı zamanda hocası olan Prof.Dr. Kemal Bıyıkoğlu'ndan çok etkilenen Cumali Ünaldı 1972 yılında Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesinden mezun oldu...

Ziraat yüksek mühendisi olarak devletin değişik kademelerinde çalıştı. Malatya-Doğanşehir ilçe tarım müdürü, Malatya Kayısıcılık Araştırma Enstitüsü'nde araştırma mühendisi, Malatya Toprak su Bölge Müdürlüğünde Başmühendis olarak görev yaptı. Bir süre Ankara Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü görevini üstlendi. Başbakanlık Müşaviri olarak Turgut Özal'ın danışmanlığını yürüttü. Azm-i Milli TAŞ Yönetim Kurulu üyesi oldu. Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ Yönetim Kurulu üyeliği yaptı. TSE Mamul Gıdalar Hazırlık Grubu üyeliğine seçildi. Devlet Planlama Teşkilatı 6.Beş Yıllık Kalkınma Planı Tarım Özel İhtisas Komisyonu üyesi oldu.

Malatya ile ilgili her yerde görebileceğiniz Cumali Ünaldı, 2007 yılında MİAD - Malatyalı İşadamları Derneği Yüksek İstişare Kurulu Üyesi, 2008 yılında MASTÖB- – Malatya Sivil Toplum Örgütleri Birliği Genel Başkan Yardımcısı oldu.

*Yazar

Ziraat Mühendisi Cumali Ünaldı
(Kayısı Üzerine Çalışmaları)

Yıl 1980.

Malatya'da görev yaptığı yıllarda, kayısıda yeni türler bulma arayışına giren Ünaldı, ücra bir köyde rastladığı bir kayısı çeşidini araştırmaya başladı. Klasik islim yapılan kayısılar dört kilo yaş kayısıdan bir kilo kuru kayısı vermekteyken, bu cins kayısı üçte bir hatta yarıdan yarıya verim vermekteydi.

Hem verimi daha yüksek hem de daha dayanıklı hem de ilkbahar donlarına karşı mukavim olan bu kayısının cinsi "Kaba Aşı" idi. Malatya'da henüz kimsenin bilmediği bu cins kayısıyı yaygınlaştırmak için büyük çaba gösterdi. Hatta görevinden ötürü yeni bahçe yapacak olanlara kaba aşı dikmeyi zorunlu tuttu. Bir süre sonra verimliliği gören kayısı üreticileri de diğer ağaçları söküp kaba aşı dikmeye başladılar. Şu anda Malatya'da kayısı üretiminin yaklaşık yüzde ellisi kaba aşıdır.

2007 genel seçimlerinde AKP'den Malatya Milletvekili aday adayı, 2010 yerel seçimlerinde MHP Malatya Belediye Başkan adayı oldu...

O kadar değişik ve sıra dışı fikirleri vardı ki, bu fikirlerini hayata geçirecek oyları alabilse kanaat-i aczimce Malatya'nın çehresini değiştirecek ve şehrin ekonomik girdilerini yüzde yüz arttıracaktı. Kayısıdan Malatya'ya giren dövizin yeterli olmadığını her fırsatta belirten Ünaldı, kayısıdan elde edilecek gelirin iki milyar dolara yükseltilmesi gerektiğini, kayısının sadece kayısı olarak değil, hammadde olarak kullanılıp kayısı türevlerini yapan fabrikalara ağırlık verilmesiyle bu sorunun çözüleceğine inanıyordu.

Eğer seçilseydi uygulamayı düşündüğü kayısı ile ilgili projelerden biri şuydu:

Beydağlarının bakir ve boş yamaçlarına, kendi çabalarıyla bulup, susuz ortamlarda yetiştirdiği hüdai (piç) kaysılar dikip, bu kaysılar toplanıp kurutulduktan sonra Türkiye ve Malatya'nın yabancı olduğu bir şekilde kaysıyı öğütüp kayısı unu çıkarmak. Kayısı ununu dondurma, pasta, meyve suyu ve makyaj sektöründe kullanılmak üzere, gerek Amerika gerekse Dünya ve Avrupa ülkelerine satmak...

Kayısıyı Kükürtle kurutup çir haline getirme yönteminin de gerilerde kalması gerektiğini söyleyen Ünaldı, gelişen dünyayı takip ederek kayısıyı işleyip tüpler içerisinde jel olarak satmanın çok daha karlı olacağını ve üretilen Malatya kayısısının, ABD pazarı için bile yetersiz geleceğini belirtiyordu..

Seçilseydi yapmayı vadettiği hedefler şunlardı;

Malatya Kayısı Fabrikalarının "Halka Arz" Edilmesi;

Malatya Kayısı Fabrikalarının Anonim Şirket şeklinde kuruluşunun yapılmasından sonra 3 sene içerisinde halka arzını ve borsaya açılmasını hedeflemekteyiz. Bu yolla ucuz maliyetle fon sağlama ve uzun vadeli likidite imkânı sağlanabilecektir. Halka arz edilmiş bir kayısı fabrikası finansmanını halka arz yöntemiyle karşılayacağı için kriz dönemleri de dahil olmak üzere tüm finansal çalkantı ve dalgalanma dönemlerinden en düşük oranda etkilenecektir. Bu da Malatya'mız için her türlü piyasa koşulunda iş imkânlarının artması anlamına gelecektir.

Ayrıca kuruluş finansmanının yapılması için tüm dünyada geçerli olan Girişim Sermayesi, Risk Sermayesi Ortalıkları gibi alternatif finansman modelleri benimsenecektir. Bu yollarla projelerin finansmanı sağlanacak, kurulumdan sonraki halka arz aşaması da kolaylaşacaktır. Halka açık bir kayısı fabrikası, hem Malatya'yı temsil edecek, hem güçlü yapısı ile istihdam kapısı olacak, hem de uluslararası düzeyde ticaret yollarını açarak şehrimizin dünya ticaret pastasındaki payını kat be kat artıracak, Malatya'yı marka yapacaktır.

Malatya Kayısı Borsasının Kurulması

Dünya Kayısı Borsası

a) Akredite kalite laboratuvarının kurulması.

b) Tekstildeki "Turquality" standardı benzeri "Kayısı Kalite Standardı"nın oluşturulması ve yurtiçi ve yurtdışında ilanı, bu yolla Malatya Kayısısını uluslararası özellikle uluslararası piyasada tehdit etmeye başlayan kalitesi düşük İran Kuru Kayısı benzeri ürünlerden ayrıştırılması. Uluslararası piyasada oturmuş olan kaliteli Türk Kayısısı imajını sağlamlaştırarak, belirlenen standartlarda üretilen kayısının daha rahat ihraç pazarları bulabilmesinin sağlanması,

c) Kayısı Ürünleri AR-GE Merkezi'nin kurulması, kayısıdan üretilebilecek ürünlerin sayısının ve çeşidinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılması, bu ürünlerin dünya standardında üretim ve satış standartlarının oluşturulması,

d) Türkçe ve İngilizce açılacak olan "Kayısı Ticaret Portalı"nın internette hizmete açılması. Kayısı ile ilgili bilimsel bilgilerin, fiyatların ve Kayısı Borsası verilerinin, ayrıca ticaret imkânlarının anında yurda ve dünyaya on-line olarak ilan edilmesi ve ihracat bağlantılarının internet üzerinden elektronik ticaret sitesi ile yapılması.

e) Tüm dünya borsaları ile on-line internet bağlantısı.

1-Konserve Fabrikası

Kayısı ve diğer tüm meyve ve sebzeyi işleyerek Türkiye'ye ve Dünyanın tüm ülkelerine ihracat yababilecek bir fabrika kurulacaktır.

Kapasitesi 10 ton saat(10X12 saat/gün X100 gün/ yıl = 12000 ton/yıl kapasiteli)

Doğrudan İstihdam kapasitesi 500 daimi işçi, mevsimlik 3500 kişi

Dolaylı olarak istihdam kapasitesi : 5000 Çiftçi ailesi

Fabrikanın Kuruluş maliyeti : 3 Milyon Euro, 6 ay içinde kurulup faaliyete geçebilir.

2-Dondurulmuş Gıda Fabrikası
(Iqf Şoklama Fabrikası)

Kaysı ve diğer tüm meyve sebze ve et ürünlerini IQF (şoklama) yöntemi ile çok kısa zamanda dondurarak, en kaliteli şekilde Türkiye'nin ve Dünya'nın tüm pazarlarına satılacak durumda işlenecektir.

Fabrika Kapasitesi : 3 ton saatX 12 saat /gün X 300 gün/yıl = 108 000 ton yıl kapasiteli

Doğrudan istihdam kapasitesi 500 daimi personel, 2500 kişi mevsimlik istihdam

Dolaylı olarakta 10 000 çiftçi ailesine istihdam sağlıyacaktır

Fabrikanın kuruluş maliyeti 5 milyon Euro 8 aylık bir zamanda kurulup faaliyete geçebilir.

3- Klasik Ve Katma Değerli
Kayısı Ürünleri İşleme Tesisi

A)Kurutulmuş kayısı ürünleri paketleme

B) Kurutulmuş dut, üzüm, pestil ve diğer ürünleri paketleme tesisi

C) Kayısı çekirdeğini değerlendirme tesisi

D) Şekerli kayısı ürünleri (Reçel, Lokum, atom vb.) üretimi ve paketlenmesi

E) Hediyelik ambalajlı ürünler tesisi

Bu entegre tesisin kapasitesi 2 ton saat x 8 saat gün/ 300 gün yıl = 4800 ton/yıl

İstihdam kapasitesi: 300 kişi daimi personel 1200 kişi geçici personel istihdamı

Dolaylı olarak da : 1000 çiftçi ailesini istihdam edecektir.

Fabrikanın kuruluş maliyeti : 2 milyon Euro ve 1 yıl içinde kurulacaktır

4-Meyve Konsantresi ve
Meyve Meşrubatları Fabrikası

Kayısı konsantresi başta olmak üzere, Malatya ve çevre illerden toplanacak kayısı, şeftali, üzüm ve diğer meyve konsantreleri işlenecek ve büyük tüketim merkezlerinin ihtiyaçlarına göre aseptik olarak ambalajlanarak pazarlara gönderilecektir. Güney illere ve arap ülkelerinin isteklerini uygun meşrubatlar üretilerek yine bu pazarlara ulaştırılacaktır.

Tesisin kapasitesi: 5 ton saat x 12 saat/gün X 100 gün yıl = 6000 ton/yıl

İstihdam kapasitesi: 250 daimi personel, 500 geçici istihdam,

Dolaylı olarakta 1500 çiftçi ailesine istihdam sağlacaktır.

Fabrikanı kuruluş maliyeti: 3 milyon Euro olacaktır.

...

Şair Cumali Ünaldı

...

Şiir ve yazılarında aile adı olan "Hassannebioğlu" soyadını kullanan Cumali Ünaldı'nın ilk yazısı Yeni Adım, ilk şiiri ise Malatya'da bulunan Çile dergisinde 1966'da çıktı... Daha sonra Deneme ve Hareket dergilerindeki şiirleriyle dikkat çeken Hasannebioğlu, şiir ve yazılarını Fikir ve Sanatta Hareket, Düşünce, Defne, Aylık Dergi, Mavera ve Yedi İklim dergileri ile Zaman, Birlik (Makedonya) ve Yeni Şafak gazetelerinde yayımladı.

1987'de Struga Şiir Akşamları'nda Türkiye'yi temsil etti. 1992'de ve 1996'da Türkçenin Uluslararası Şiir Şöleni'ne katıldı. Kendini Yusuf Gören'le 1988 Türkiye Yazarlar Birliği Şiir Ödülünü aldı. Türkiye Yazarlar Birliği Yönetim Kurulu üyeliğinde bulundu. Ayrıca çeşitli uluslararası yazar kuruluşlarına üyedir.

Hasannebioğlu, geleneğin izlerini süren şairlerdendir...

Devrin diğer şairlerinde de görülen bir dîvân tertibinde karşılaşılabilecek başta münacaat ve naat ile şiir kitabına başlama Hasannebioğlu'nda da

görülmektedir. *Bir Gecenin Şiiri* isimli kitabında şair "Münâcât" başlığıyla serbest nazımla yer verdiği şiirinde her bendin sonunda bir dipnot şiire de yer vermiştir. "Münâcât" şiirinden sonraki "Na't" isimli şiir ise "Kargış" isimli şiiri gibi gazel şeklindedir.

"Hasannebioğlu'nun şiirinde ana hatlarıyla kendini hissettiren temel özellik, tarihiyle ve çağıyla hesaplaşan bir zihniyet farklılığının yanısıra, sadece kendini değil, ifade etmeye çalıştığı dünyayı da bütünüyle anlatabilme kudretini gösterebilen şahsî bir üslûptur. Dolayısıyla bu şiirde, şairin yaşadığı devrin nasıl bir sîyasî ve sosyal muhtevaya sahip olduğu ve zihniyet mücadelesinin kendini ifadelendiriş tarzı, hakkında hüküm verilebilecek bir netlik arz etmektedir. Modern Türk şiirini, özellikle orijinal imaj ve kendisine has söyleyiş açısından hayli güçlendirmiş ve seviyeli bir yere getirmiş olan Hasannebioğlu, gerçekten gözardı edilmemesi gereken büyük bir yenilikçidir." ..

Araştırmacı Cumali Ünaldı

Her sabah namazından sonra, geleneksel biçimde Kur'andan bir cüz okuyan, Osmanlı, Selçuklu ve Avrupa tarihi okumalarını sürdüren, Kemal Tahir'in hatıralarını ve romanlarını, bazı genç şairlerin şiirlerini, bazı fütürist yazarları ve mesleğiyle ilgili yayınları takip eden ve bu okumalar neticesinde Batılıların bilgeliğin okyanusu, Ulu bilge sıfatları verdiği *Ebu'l Ferec el-Malati* ya da Batılıların bildiği ismiyle *Bar Hepraeus*'u keşfeden ve Malatya'ya tanıtılmasını sağlayan, yıllar önce henüz Niyazi Mısri'nin Malatya'lı olduğunu kimsenin bilmediği yıllarda büyük şairin Malatya'lı olduğunu Malatya'ya ve tüm dünyaya ilan eden de odur...

Ayrıca araştırmaları neticesinde Boşnakların atalarının Bizans soykırımından kurtarılmasına Malatya ve Battal Gazi'nin neden olduğunu da gün yüzüne çıkarmıştır.

Bu tarihi olay şöyle gerçekleşiyor;

"Zamanın süper gücü Bizans, sırf Ortodoks Hıristiyanlığa inanmadıkları gerekçesiyle Boşnakların atası Pavlikianları yok etmeye karar veriyor. O kadar çok Pavlikian kırılıyor ki, Bizans askerleri artık kan görmemek için onları suda boğarak yok etmeye başlıyor. Kadınları cariye, bütün malları da hazine geliri olarak alınıyor. Tamamen yok olmak üzereyken Pavlikianlar zamanın hemen bütün devletlerine haber gönderip, durumu anlatarak kalan son 50 bin Pavlikian-Boşnak'ı ülkelerine kabul etmelerini istiyor. Bizans'tan çekinen devletlerin hiçbiri bu yardım çağrısına olumlu cevap vermezken, Malatya Emirliği, "Gelin, kapımız açık" diyor. Güler yüzle karşılanıp 80 yıl Malatya'da kalıyorlar, bu süre içinde Malatya ordusuyla birlikte Bizans'a karşı savaşıyorlar. Hatta Pavlikianların Malatya'ya yerleşmesinde emeği geçen Battal Gazi, onlardan oluşturduğu askerî birliklerle Ankara, Kütahya, Antalya, Isparta gibi kent ve yörelere akınlar düzenleyip kaleler alıyor. Malatya'da güçlenen ve çoğalan topluluk, Bizans'ın topraklarından çekilmesi üzerine yurtlarına geri dönüyor.

Döndükten bir süre sonra Bogomil adını alıyorlar. Bu sürede Malatya kültürü ile Boşnak kültürü birbirinden derin etkiler alıyor. Değişik kaynaklarda Pavlikianların kökeni, Battal Gazi'nin ölüm yılı gibi konularda bazı çelişkiler de mevcut. Ancak bu durum, hadisenin esasına halel getirmekten oldukça uzak. Ostrogorsky, Pavlikianların kökenini 'Anadolu'nun doğu kısımları' olarak gösteriyor. Bazı kaynaklara göreyse Güney Yunanistan'dan çıktılar. Ancak sonuç ne olursa olsun Boşnakların yolu bir asra yakın süre Malatya'ya düşüyor. Fatih Sultan Mehmet, Bosna'yı aldığında Hıristiyan Bogomillere oldukça iyi davranıp onlara devlette ve orduda görevler veriyor. Bu süreçte Bogomiller neredeyse hep birlikte Müslümanlığa geçiyor. Bogomil-Boşnaklar hem Balkanlar'daki savaşlarda ve hem de sarayda büyük hizmetler yapıyor.

Hersekzade Ahmed Paşa, Damat İbrahim Paşa, Sokullu Mehmed Paşa, Lala Mustafa Paşa, Malkoç Ali Paşa, Hüsrev Paşa sadakatle Osmanlı'ya hizmet eden Pavlikian-Bogomil-Boşnak'tan sadece birkaçı. Battal Gazi'nin doğum ve ölüm tarihine ilişkin değişik kaynaklarda oldukça farklı rakamlar veriliyor. Fakat burada bahsedilmeye gerek olmayan çok ve farklı kaynakların orta noktasını aldığımızda, ünlü Türk kahramanının, Pavlikianlar Malatya'ya geldiği sırada genç bir delikanlı olduğu ortaya çıkıyor. Bu da hem büyük bir savaşçı hem de Malatya Beyi Hüseyin Gazi'nin oğlu olarak onun, Pavlikianların soykırımda tamamen tükenmelerinin önüne geçilmesinde rol oynadığı gibi mantıklı bir çıkarım yapmamızı gerektiriyor".

Vatandaş Cumali Ünaldı

"Müslümanlar olarak materyalistleştik, bunun nedeni İslam'ı doğru anlayamamamızdan kaynaklanıyor. Pek çok İmam Hatip Liseleri açılıyor ve mezunlarımız var... Ne oldu o mezunlar, hepsi müteahhit olma derdine düştü. Bu durum anlaşılamaz bir şey maalesef. Sen dinini anlamak ve anlatmak için İmam Hatibe gideceksin ama bina yapacaksın, durumumuz bu işte. Siz Gaziantep'e gitmek için ray döşüyorsunuz ama o yol sizi Atina'ya götürüyor, durum bu yani" diyecek kadar davasına eleştirel ve objektif bakabilen bir kişilik Cumali Ünaldı...

Yola çıktığı dava arkadaşlarının durumunu, "Küçücük bürolarda, o güne dek hiçbir "devlet" deneyimi olmamış insanların, değiştirmeyi ve daha insani ölçütlere göre yeniden kurmayı düşündükleri bir sistemin içinde; ama kabul edilmedikleri, dışlandıkları bir yolun kıyısında başladıkları yolculuktu bir bakıma." Diyerek izah etmeye çalışan Cumali Ünaldı...

Doğuda kan davasını bitirmek için akil insanlar ve aksaçlılar heyeti kurulması için gayret gösteren üç milyon nüfuslu "İzol Aşireti" Türkiye İzollu Platformu sözcülüğü görevini de üstlenen Cumali Ünaldı, gençlik yıllarından beri kendisini büyük İzol ailesine adayan isimlerden biri. Türkiye'nin dört bir yanında yaşayan her İzolluluda onun telefonu vardır ve gecenin bir yarısı telefonu çaldığında arayan ya Tunceli'den ya Adıyaman'dan, ya Urfa'dan ya da Malatya'dan bir İzolluludur. Hastası olan da arar, işini kaybeden de, parası biten de, sınava giren de, hapse düşen de.... Urfa'dan Malatya'ya ameliyat için giden ve hiç Türkçe bilmeyen bir İzolluluyu Malatya'daki ilk kez gördüğü akrabası ağırlamasını, çevirmenlik yapmasını, kan bulmasını sağlar. Büyük şehirde yaşayan İzollulu işadamlarının, hastalıklarda-ölümlerde İzol köylerine özel araç tahsis etmesine ön ayak olur. Velhasıl o "doğana beşik, ölene mezardır"

Kısaca Cumali Ünaldı, 100 binlerce İzol gencinin amcasıdır...

Büyük şair Cumali Ünaldı, evli ve üç çocuk babasıdır...

Cumali Ünaldı, 1973 yılında doğan ve tüm Malatya'lıları gururlandıracak işlere imza atan oğluna, Necip Fazıl'ın "Son devrin din mazlumları" adlı kitabındaki İskilipli Atıf hocayı anlatımından etkilenerek Atıf adını vermiştir...

Cahit Zarifoğlu'nun dediği gibi, "zulme boyun eğmeyen" eğerse "aşka boyun eğen", kalemin kelamına aşık olduğu Cumali Ünaldı'ya huzurlu ve bol şiirli bir yaşam diliyorum...

KİTAPLARI

1.Çerağ-Şiir-1979 Düşünce yayınları,1989 Yazı Yayıncılık, 1994 Sanat Yayınları

2.Bir Gecenin Şiiri-Şiir-1988 Akabe Yayınları, 1989 Yazı Yayıncılık

3.Kendini Yusuf Gören-Şiir-Temmuz 1988 Yazı Yayıncılık,Mayıs 1989 Yazı Yayıncılık 1988 Yılı Türkiye Yazarlar Birliği Yılın Şiir Kitabı

4. Ölüm Bile Aşkile-Şiir-1994 Saat Yayınları

5. Kör Sağır Dilsiz Gibi-Şiir- 1996- Ülkemizde internette yayınlanan ilk şiir kitabı

6.Kalbim,Ey Divane-Şiir-2006-Erguvan Yayınları

7.White Words Poems-Şiir-2007 CORE Publications,London,England. Çeviren:Mevlut Ceylan

8.Sorunlarıyla Ve Çözümleriyle TÜRK TARIMI-206-Erguvan Yayınları

9.Sudaki Kendi Yüzüm-Kendi sesinden şiirler-1990 Asır Ajans

10.Andolsun Aşka - Toplu Şiirler - 2010 - Beyan

● Mehmet Önder Karakaş*

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu: Şair Kimliğinin İlk Durakları

Sanatçının ortaya koyduğu sanat ürünlerinin derinlikli bir biçimde anlamlandırılması ve sanat üzerine fikirlerinin tespit edilmesi için şüphesiz ki ilk kimlik kazanımlarına bakmak icap eder. Bu anlamda sanatçıların çocukluk dönemleri; onların dünya ve sanat ile kurdukları ilk bilinçli teması ortaya koymak ve buradan hareketle de kendilerine has algılayış biçimlerini tespit etmek bakımından önem arz eder. Bir başka söylemle; hiçbir sanatçı içinde kök saldığı ve üzerinde filizlendiği topraktan ayrı olarak düşünülemez. Topraktan ve kökünden bağımsız olarak anlam ve lezzet kazanamayacak meyve sanat ürününü ifade ederken, topraktan fışkıran kök sanatçıyı, her şeyin üzerinde vücut bulduğu toprak ise sanatçıya bir kimlik kazandıran dünyayı temsil eder.

Nesiller, yetiştikleri topraklardaki; tarihsel, coğrafi ve sosyolojik şartlardan bağımsız olarak düşünülemez. Her ne kadar tek tipleşmenin ve birbirinin içine zincir gibi geçerek bağlanmış hayatların paydaşı ve şahidi olduğumuz bir dönemde bu cümleleri kaleme alıyor olsak da yakın geçmiş zamana kadar sanatçılar; kendilerine has özelliklere sahip olan şehirlerde, bugünkü kadar geneli teşkil etmeyen toplumlarda dünyaya gözlerini açıyordu. Bugünden hareketle baktığımızda, farklılıkların zenginliğine bilinçli yahut bilinçsiz olarak inanıldığı o dönemler, içinde yer alan herkese de farklılıklarının meyvesini sunuyordu. Şair Cumali Ünaldı Hasannebioğlu da farklıkların ve çeşitli kültürel zenginlik unsurlarının hakimiyetini sürdürdüğü bir dönem ve coğrafyada dünyaya gözlerini açar. 29 Ekim 1949 yılında Malatya'nın Barguzu Köyü'nde doğan Hasannebioğlu'nun şiirlerine ve dünyayı algılayış biçimine nüfuz edebilmek için yetiştiği coğrafyanın, ailesinin ve bu gibi birtakım unsurların tesir alanlarının anlaşılması icap eder. Dört çocuklu bir ailede üçüncü çocuk olarak dünyaya gözlerin açan Hasannebioğlu'nun ailesi, yaklaşık iki yüz yıl evvel kan davası sebebiyle İzollu'da Fırat Nehri kıyısındaki binlerce dönüm arazisini terk ederek Malatya'nın Barguzu Köyü'ne yerleşir. Şairin şiir evreni tarandığında Malatya ve Barguzu'nun ne denli önem arz ettiği ve onun bu coğrafyaya ne denli bir aşk ile rabt olduğu daha iyi anlaşılacaktır.

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nun annesi tasavvufla hemhâl olmuş bir ailenin kızıdır. Annesinin dedesi, Nakşibendî-Kadirî şeyhi olan ve şiirleri zikirlerde terennüm edilen şair Abdullah Fahri Baba, babası ise Malatya ve çevresinde çok tanınan, saygın bir Nakşibendî-Kadirî şeyhi olan Boranlı Hacı Mustafa Baba'dır. Bu zaviyeden bakıldığında Hasannebioğlu'nun annesinin ailesinden tevarüs ettiği unsurlar anlam kazanmaktadır. Hikmet ve şiir bağlamında, sanata ve ilme yatkınlığıyla bilinen bir ailede yetişen annesi, Hasannebioğlu'nun sanat evreninin gelişiminde önemli rol oynar. Boranlı Hacı Mustafa Baba, Hasannebioğlu üniversite öğrencisiyken vefat eder. Dedesi ile vakit geçirme imkânı bulan şair, onunla birlikte pek çok şairi tanır, şiirler okur. Şairin, Niyazi Mısrî'ye dikkatini de Balkan Gazisi olan dedesi Boranlı Hacı Mustafa Baba çekmiştir. Hasannebioğlu'nun babaannesi El-Ezher'i bitirmiş olan Hacı Mehmet Tevfik Efendi'nin kızıdır. Babaannesini altı yaşında kaybeden şair, onu "alim bir kadın" olarak ifade eder. Zira babaannesinin kendine ait bir kütüphanesi dahi mevcuttur. Şairin babasının babası Yemen gazisi Hasannebizâde Hacı Cumali Ağa'dır. Şairin hem adını almasında hem de sanat hayatında Hasannebioğlu soyadını kullanmasında belirleyici faktörlerden birisi olan dedesi, Malatya ve civarında yiğitliği ile bilinen bir zâttır. Dedesinin adı olan Cumali'yi alan şair, annesinin de tavsiyesi ile ilerleyen yıllardaki sanat hayatında Hasannebioğlu soyadını kullanacaktır. Doğumundan evvel vefat etmesi hasebiyle dedesini hiç görmeyen şair, dedesinin hikâyeleriyle büyümüştür. Hasannebioğlu'nun şiire beslediği ilginin tespit edilmesinde annesinin önemli bir rolü mevcuttur. Okuma yazma bilmeyen annesi şaire, Yunus'tan Fuzuli'ye, Niyazi Mısrî'den Karacoğlan'a kadar, şiirler, maniler ve gazeller söyler. Böyle bir kültürel harman içinde yetişen Hasannebioğlu, şiirle çok küçük yaşlarda tanışır ve şiir onun dünyayı anlamlandırması bakımdan belirleyici etken olur. Şairin şiirleri derinlikli bir biçimde incelendiğinde, dedelerinin, annesinin, babasının, Malatya'nın ve Barguzu'nun, onun şiir evreninde ne derece mühim bir yer tuttuğu daha iyi idrak edilecektir.

*Şair Yazar

● Prof. Dr. Orhan Kavuncu*

1968'de Tanıdım Cumali Ünaldı'yı

ben şiirini söylemedim daha
dıştan durgun ve sessiz
içten içe lâvlarını kaynatan bir yanardağın
yuvası dağıtılmış kartalların
ve gözlerine
sonsuz hüzünlerin mili çekilmiş çocukların
şiirini söylemedim daha.

Cumali Ünaldı ile 1968'te tanıştım. Ben Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesinde 2. Sınıftaydım. Hani 1968 kuşağı derler ya… Fransa'da üniversite öğrencileri boykot başlatmışlar, sonra bu boykot dalgası her tarafa yayılmaya başlamıştı.

Bizde de ilk boykotu Erzurum'da Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi başlatmıştı. 657 sayılı Devlet Memurlar Kanunu ile ilgili çalışmalar yapılıyor, Ziraat Yüksek Mühendislerinin, Mühendis kadrosunda tanımlanmayacağı söyleniyordu (O zaman unvanımız dört yıl okuduğumuz halde Ziraat Yüksek Mühendisi idi, bizden sonraki dönemden itibaren bir yönetmelik değişikliği ile öğrenim süresi 5 yıla çıktı).

Bu durum sadece meslek hayatın atılmış büyüklerimizde değil, biz öğrencilerde de bir endişeye yol açmıştı. Ayrıca öğrenci hak ve imkânlarımızın son derece kısıtlı olduğunu düşünüyorduk. Gerçekten o zamanlar teksir edilen ders notları ve ders kitapları son derece azdı, ancak birkaç dersin notları vardı. Devam mecburiyeti yoktu ama derslere girip dinleyip not tutmazsanız sıkıntıya dürerdiniz..

İşte bütün bu gerekçelerle Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesinde öğrenciler dersleri boykot etmeye başladılar. Sonra Erzurum Ziraat fakültesinden boykot komitesi olarak 4-5 kişilik bir heyet Ankara'ya geldi. (O zaman İzmir, Erzurum ve Ankara'dan başka Ziraat Fakültesi yoktu. Adana'daki Ziraat Fakültesi de daha açılmamıştı.)

Ben fakültemizin MTTB'ye bağlı dernek başkanıydım. Bir de TMTF'ye bağlı cemiyet vardı. Arkadaşlar bana ulaşamadan cemiyetle görüşüp iş birliği konusunda mutabakat sağlamışlardı. Beni bulduklarında "tamam" demekten baka yapacağım bir şey kalmamıştı.

O heyette şimdi hatırlayabildiğim kadarıyla Cumali Ünaldı, Hüsnü Gökalp, Turşu Kemal namıyla maruf rahmetli Kemal Karlıbel, Zekeriya ve Urfalı Hacı Mehmet. 57. Hükümette Tarım Bakanlığı yapan sevgili Hüsnü Gökalp ile üniversiteye intisap ettiği için daha sık görüşürdük. Turşu Kemal de biraz geç mezun oldu; elim bir trafik kazasına vefat edinceye kadar Ankara'ya gelip giderdi ve görüşürdük. Allah rahmet etsin. Urfalı Hacı Mehmet ile sonradan stajda beraberdik. Bu arkadaşlardan bazılarıyla daha sonra Kayseri'deki MTTB kongresinde de karşılaştık, sohbetlerimiz oldu. Belki Cumali'yle de ilk karşılaşmamız Kayseri'de oldu; Ankara'ya boykotçuları temsilen gelen heyette Cumali yoktu.

Cumali ile 1968'den sonra vicahi görüşmelerimizin sayısı 3-5'i geçmez. Ankara'da Tarım bakanlığında görev yaptığı sıralarda belki bir iki defa yüz yüze gelmişizdir. 1990'da Bakû'daki 19-20 Yanvar olayları üzerine Ankara'da yapılan protesto yürüyüşünü tertipleyen arkadaşlara çok önemli destekleri olmuştu. Son zamanlarda onunla bir araya gelmeye can attım, hatta termin bile yaptık ama nasip olmadı.

Ama iki insanın birbirinden haberdar olması, birbirini takdir edip, sevmesi için, hele bugün iletişim teknolojisinin sunduğu imkânlarla, yüz yüze görüşmek şart değil demek ki…

Ankara. Ün. Ziraat Fak. Genetik/İstatistik XX. Dönem Adana MilletvekiliTürk ocakları Gnl. Bşk.(E)

Şatlarımız, meşgalelerimiz oldukça farklılaşmış olduğu için yollarımız çok kesişmedi ama birbirimizden hep haberdar olduk, haberleştik, hâl hatır sorduk. Halen de devam eder irtibatımız.

O edebiyatla, hususen şiir ile hemhal oldu. Ben üniversite ve sivil toplum faaliyetlerinden zaman ayırıp da çok sevdiğim edebiyatla meşgul olamadım, hatta iyi bir okuyucu bile sayamam kendimi. Ama Cumali'nin yukarıya aldığım mısraları gibi mısralarını hep terennüm ederim.

Cumali Ünaldı benim meslekdaşım, fikirdaşım, soydaşım, ülküdaşım, dindaşım ve gönüldaşım. Hiç durmadan devam ettiği Kur'an hatimlerini bizimle paylaşır sağ olsun. Her hatimde paylaştığı ayetler farklıdır. Çünkü Kur'an, okuyana, her an daha önce fark etmediği bir hususu işaret eder. Kendini aşmış, asabiyetlerinden arınmış bir insan olarak hafızamda yer etmiş benim sevgili arkadaşım. Şiirle hemhal olunca bir insan demek ki böyle oluyor. Diyor ki bir konuşmasında şiir de resim gibi, müzik gibi; şiirin de ortak bir dili var. Şair, şiiriyle kendi dilini aşar. Diğer yazılar, edebiyat türleri, yazıldığı dilin kalıpları ve yetenekleri ile sınırlı kalırken şiir bunları zorlar ve dile yeni kalıplar, yeni yetenekler kazandırabilir. Şiiri tercüme etmek, ancak şairlerin becerebileceği bir iş olsa gerek bu yüzden.

Cumali, benim kıymetli arkadaşım, şiirin daim olsun. O şiiri yaz. Bitmemiş sevdaların şiirini, o yanardağların, yuvası bozulmuş kartalların, yuvasını bozdurmayan karıncaların, o hüzünlü çocuk bakışlarının, adını Şiir koymadıysan bile kızının şiirini yaz.

Şeyh Galip yazmış "sevdiğinin tırnağı kadar değeri olmadığını yeni ayın". Sen de "vah vah ne hata ettim ayı neye benzettim" diyen şairin şiirini yaz.

Bir büyük sevda uğruna hayatının taze baharında kahpe kurşunların sonsuzluğun sahibine gönderdiği Şiir öğretmenin şiirini yaz.

Ruhunda fırtınalar eserken, "ya sabır" diyerek direncini kaybetmeyen, tahammül sınırlarını fersah fersah ötelere taşıyan, kendini bırakmayan ülkücünün şiirini yaz benim engin gönüllü dostum.

Kur'an okumaların son ana kadar devam etsin ve bizimle paylaşmaya devam et. Allah senden razı olsun.

● Ahmet Kekeç*

"Ben Giderim Tütünüm ve Harcım Kalır"

İki isimden sözedeceğim; birincisi "ithal" edilmiş (ya da meşrebinize göre "imal") edilmiş, kendi ifadesiyle "politika acemisi" bir mavikan.

Kemal Derviş.

.....

Sözetmek istediğim ikinci isim kim?

Hayır, Türkiye'yi kurtarmaya aday değil.

Belki bilgisiyle, görgüsüyle, entelektüel düzeyiyle "Türkiye'yi kurtarmaya aday bir oluşumda" bir cüz, bir unsur, bir "bağlantı elemanı" olabilir.

Siz onu Kemal Tahir üzerine yaptığı araştırmalardan ve şiirlerinden tanıyorsunuz.

"Çerağ"dan...

"Kendini Yusuf Gören"den...

"Malcolm X"ten...

Ben onu uzun "kanalboyu" yürüyüşlerinden, Kernek'ten, Gündüzbey'den, bahçe gezilerinden, Tuba Kitabevi akşamlarından, Boğaziçi'nden tanıyorum.

"Kayısı aşısı mucidi" ilk Yüksek Ziraat Mühendisi'ydi. Uzun yıllar doğduğu topraklarda hizmet verdi. Sonra Ankara bürokrasisine karıştı. Ama toprakla, insanla, kara kalabalıklarla ilişkisini kesmedi.

Şairdi.

Aynı zamanda kayısı istihsalini, hangi ağaçta hangi meyvenin yetiştiğini, hangi yaprağın hangi ağaca ait olduğunu, ağaçların yaşının, gücünün nasıl anlaşılacağını öğreten adamdı.

Laf aramızda, bu satırların yazarını "yazı-çizi" işlerine bulaştıran odur.

Elinden tutup ilk öyküsünü yayımlatan, Kemal Tahir'i, Edip Cansever'i, Cahit Zarifoğlu'nu, Malcolm X'i öğreten.

İsmi Cumali Ünaldı.

Geçenlerde, Malatya'dan milletvekili adayı olduğunu istihbar ettim ve çok sevindim.

Kasım 87 tarihli gönderisinde, "ben giderim tütünüm ve harcım kalır" diyordu. Başarılı bir siyasetçi olacaktır, eminim. Ama ben onun, gücünü bu topraklardan, bu topraklara ait kültürden, ilişki düzeninden, üretim biçiminden alan dizelerini daha çok özlüyorum.

*Gazeteci Yazar

Aykut Nasip Kelebek*

Cumali Ünaldı'nın "Civan Bakışlı" Şiiri

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu (1949), 70'li yıllardan günümüze dek merkezî dergilerde yazmasına, "Semud" başta olmak üzere birkaç kuşağın kalbinde yer etmiş şiirler üretmesine rağmen kapsamlı eleştirel çalışmalarla değerlendirilmemiş bir şairimiz. Edebiyat çevrelerinin -istisnalar dışında- niteliği kolaylıkla fark edip layıkıyla onore edece zihinsel yeterlilikten yoksunluğu bunun başlıca sebebidir ancak Ünaldı'nın bazı şartları da bu ilgisizliğin derinleşmesine yol açmıştır diye düşünüyorum. Bürokrasi ve siyasetteki yoğun meşguliyeti, akranı sayılabilecek birçok şairin aksine edebi topluluklarda yer almaması, dergi çıkarmaması, mesela tarımla ilgili kitap yayımlamış olmasına karşın poetik metinlerini hâlâ kitaplaştırmaması, durum tespiti yapmak adına bu şartlar arasında sayılabilir. Birlikte Mavera'yı çıkaran Cahit Zarifoğlu, Erdem Bayazıt, Akif İnan, Alaeddin Özdenören ve öykücü Rasim Özdenören, metinleriyle birbirlerinin bir şekilde gündemde olmasını sağlamışlardır, az bir şey değildir bu. Cumali Ünaldı, bunun dışında dergi çıkararak 70'li-80'li yılların gençlerini etraflarında toparlayan Sezai Karakoç ve Nuri Pakdillerle de organik bağ kurmamış, biricikliği tercih etmiştir.

Cumali Ünaldı, daha ilk kitabıyla 70'lerin dava şiirine hapsedilemez, insanı ve hayatı çok farklı açılardan ele alan bir şiir ortaya koymuş, modern edebiyatın yanında belli ölçülerde Osmanlı ve halk edebiyatından da yararlanarak şiirini özgün kılmayı başarmıştır; henüz 15-16 yaşlarında yayımlanan şiirlerinde bile bu özgünlük belirgindir: "Beş vakit ettiğim dûa/Alnımı koyduğum secdesiniz/ Kurşunlu bulutlu yüzünüz, yaşlı gözlerinizle/Acem ipinden nâkış nâkış güzelsiniz" ("Andolsun Aşka", s.136) 196'da yayımlanan bu şiirde, ne dönemin birçok Müslüman şairini etkilemiş Necip Fazıl'ın sesi ne de baskın eğilim olan II. Yeni mantığı kendini gösterir. Şair, redif ve kafiyeden vazgeçmese de İslami mecralarda yazmasına rağmen çok erken yaşta hecenin baskısından kurtulmuştur, bunda Sezai Karakoç'un 50'lilerin başında heceyi terk etmesinin payı olduğu düşünülebilir. Bilindiği gibi söz konusu dönemde hece, Müslümanların tabuları arasındaydı ve Sezai Karakoç serbest şiire geçişi nedeniyle Müslümanlarca eleştirilmişti. Dönelim, Cumali Ünaldı'nın bu ilk gençlik şiirinde dikkat çeken bir diğer husus da "beş vakit", "dua", "secde" gibi İslami göstergelerdir; şair, dinsel ve ideolojik zeminini çok erken yaşlarda bulmuş, şiirini estetikten kopmaksızın bu zemin üzerinde inşa etmiştir. Ünaldı, hassasiyetinden ötürü kutlanmalıdır çünkü onun bu göstergeleri kullandığı 1967'de, Cahit Zarifoğlu II. Yeni etkisindeki profan şiirlerle dolu "İşaret Çocukları" adlı ilk şiir kitabını yayımlıyordu. Müslümanlar bile hâlâ İslami kavramların şiirde kullanılmasından rahatsızlık duyabiliyorlar, Zarifoğlu'nun günümüzde özellikle de sol çevrelerde bu denli sevilmesinde –son dönem şiirlerini saymazsak- profan bir şiir yazmış olması etkili olabilir. Zihinlerdeki bazı önyargılar-yanılgılar ortadan kalktığında, Ünaldı ciddiyet ve beğeniyle okunacak şairlerimizden olacaktır.

Ünaldı gelenekten faydalansa da onun asıl kaynağı Kur'an'ı Kerim'dir, sadece "önce bildirildiğince/ sonra deneye deneye tanırız dostu düşmanı" (s.102) gibi mısralarında değil neredeyse bütün şiirlerinde vahyi işaret eden "bildirmek" fiilinin sorumluluğu hissedilmektedir. Şairimiz, aşağıda göstereceğimiz bazı biçimsel özelliklerini değerlendirmek dışında Osmanlı şiirine mesafeli durmuştur; bu bakımdan Sezai Karakoç ve Behçet Necatigil gibi Osmanlı şiirini farklı planlarda da olsa refere eden şairlerden farklı bir tutum takınır: "(…) divan şiirinin de halk edebiyatı gibi İslam'dan kaynaklanmadığını, bundan dolayıdır ki, şairin kendi çevresinde dönüp durduğunu ve çoğu kez bir 'bunalım şiiri' olduğunu söyleyebiliriz. Niteliği belli olmayan, -bazen sapıklığa dek varan- sevgi, meyhane kapısını camii kapısına tercih etmeye dek götüren bir içki-severlik, basit kafiyelere kurban edilen 'kafir-Müslüman' başta olmak üzere dini ıstılahlar divan şiirinin başlıca özelliklerindendir." (Yeniden Şiire Dönüş) Beyit esaslı şiirlerinde, Osmanlı şairlerinin dingin üslubunun aksine şedit bir dille ve Kur'ani hükümlere sadık kalarak çağa hücuma kalkar; İslam tarihini ise bugünü derleyip toparlayacak referanslar bütünü olarak sunar: "oğuşturdukça oğunur bileklerimizde acının ve öcün formülleri/çatıp bir kara kureyş'e kaşlarımızı, çağa Bedirleneniz".

*Şair Yazar

Münacat ve na't gibi kaside formuyla oluşturulan türleri gazel biçiminde yazmış; "Doğdum, yaşadım, gördüm; ölüme düğünle geçtim" gibi istisna mısraları saymazsak tasavvufa yaklaşmamış; tasavvufa açılabilecek "şarap", "saki" vs. göstergelerden, dahası menkıbe ve kıssalardan da uzak durmuştur. Onun Osmanlı şiirine ve tasavvufa uzak duruşunu Malatyalı oluşuna bağlayabiliriz; bilindiği gibi Malatya'da öteden beri tasavvuf karşıtı İslami yönelişler hâkimdir.

Cumali Ünaldı'nın halk edebiyatıyla ilişkisine gelince: Akranları arasında sayılabilecek Kamil Eşfak Berki ve Ebubekir Eroğlu gibi Diriliş çıkışlı şairler, Sezai Karakoç'un Osmanlı şiirini sahiplenip halk edebiyatını önemli ölçüde dışarıda tutan poetikasının etkisiyle bu edebiyata mesafeli dururlarken Ünaldı, halk edebiyatını da bazı biçimsel özellikleriyle şiirine dâhil etmiştir. Hem koşma biçimini –"her şeyi geri aldı/kararan güne daldı/bir çocuk sesi kaldı/bir de çerağ akşamı" (s.290)- ve yerel söyleyişleri kullanmış –her şeyim yitirmişsem-, hem bu şiirin seslenişlerini kullanmış –"Hey hey/hey kardeşim hey/hey benim/yeni doğmuş bir kuzu gibi", s.95), hem de eda olarak bu şiiri benimsemiştir. Halk edebiyatının "hey" vs. naraları onun coşkulu diline çok yakışmaktadır. Onun "Halk şiiri adında sınırlandırılan şiir, bazılarınca savunulduğu gibi kanlı-canlı, yaşam dolu bir şiir değildir. Her şeyden önce yaşama bakış açısı olmayan, bunun sonucu olarak günübirlik ve hovardameşrep bir şiirdir. Belli kalıpların tutsak ettiği şair, usta-çırak ilişkisinin sonucu olarak da hep aynı şeyleri söylemek zorundadır." (Yeniden Şiire Dönüş) vb. yargıları ise biçimden ziyade özle ilgili bir eleştiridir. Bununla birlikte o, Akif İnan'ın aksine edebiyattan çekilmiş hecede de ısrar etmemiştir.

Cumali Ünaldı, modern teknikleri de ustalıkla kullanır: anakronizm (Takvim, s.52), fütüristler gibi mısraı kırmak (birçok şiirde), T.S. Eliot gibi dipnotlar vermek (s.24), düzyazı-şiirler (280-2) yazmak. Pek çok açıdan Erdem Bayazıt'la (1939) yan yana durabilecek Cumali Ünaldı'yı kuşağıyla da kıyaslayalım. Şairimiz, Cahit Koytak gibi dinsel/metafizik göndermelerde bulunmakla birlikte, bu göndermeler Kur'an kaynaklıdır ve İslam tarihine göndermelerle ilerler; Cahit Koytak ise İslami kaynaklardan beslenmekle birlikte Doğu ve Batı inanışlarını, kültürlerini de bünyesinde barındıran bir şiir yazar. Cumali Ünaldı, çağın kaotik/profan ortamına karşı adeta cihat çağrısında bulunurken, Koytak'ın şiiri Zafer Acar'ın yaklaşımıyla çağımız insanını terapi etmeye yarayacak dinginlikte bir şiirdir. Kamil Eşfak Berki ve Ebubekir Eroğlu gibi Diriliş çıkışlı şairler de sokaktan, sert söylemden uzak dururlar; dini duyarlığı, Müslümanlara ait mimari eserlerle, tarihsel derinliğe sahip şehir/ilçelerle vs. yansıtırlar. Cumali Ünaldı'da ise medeniyete ait göstergeler daha arka planda yer almaktadır. Yine bu bağlamda Ünaldı, kente karşı tabiatın yanındadır. Diğer taraftan Sezai Karakoç'un "Kaç aç varsa hepsi ben" mısraını hatırlatır biçimde, bütün insanlıktan kendini sorumlu tutar, adeta "Komşusu açken tok yatan bizden değildir" öğretisince hareket etmektedir.

Ünaldı ve Hilmi Yavuz, hüzün temaları bağlamında kıyaslanabilir. Hilmi Yavuz'da hüzün, "biz"e yakışan bir şeydir, tarihsel bir arka plana sırtını dayar; Ünaldı'da ise evrensel bir hâl olarak insana dairdir. Gene de onun hüznü en çok İskilipli Atıf Hoca, Malcolm X gibi İslam adına mücadele vermiş, çile çekmiş şahsiyetleri işlerken belirginleşir. Osmanlı Devleti'nin ihtişamını destansı diliyle şiirimize taşıyan Ünaldı; 70'lerin sanat bilincinden yoksun, salt mesaja dayalı birçok şairinin aksine şiirimizde kalıcı olacaktır. Metnimizi, şairin, Yahya Kemal'in "Bu halka vakfedecek mülk ü mâlimiz yoktur/Beş on gazelle şu kalb-i harâbdan başka" beytindeki müthiş tadı hatırlatan birkaç otobiyografik mısraıyla bitirelim: "Bir kara gözümüz/civan bakışımız/yeğni yüreğimiz kalacak bizden geriye/kalırsa evlât." (s.175)

● Prof. Dr. Ahmet Kızılay*

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu

Cumali Tarih boyunca her dönemde bazı insanlar bulundukları sosyal yapı içerisinde diğer insanlardan daha fazla etkide bulunurlar. Çünkü içinde yaşadıkları toplumsal yapıda ortaya çıkan sorunların çözümü için, herhangi bir beklentileri olmadan, sürekli bir çaba içerisinde bulunurlar. Genellikle bu insanların kadri ve kıymeti yaşadıkları dönemde çok iyi anlaşılmaz. Ancak zaman içerisinde etkileri ve önemleri belirginleşir. Bazı insanlar ise içinde yaşadıkları dönemde yaptıkları, fikir ve düşünceleri ile öne çıkarlar. Hiç kuşkusuz bu etki yaratan insanların başında bilim insanları, şairler, aydınlar, münevverler, düşünce insanları, edebiyatçılar, sanatçılar, yazarlar bulunmaktadır. Malatya tarih boyunca çok sayıda aydın yetiştirmiş bir şehrimizdir. Cumali Ünaldı Hasannebioğlu da şehrimizin yetiştirdiği ve ülkemize mal olmuş bir düşünce insanı ve edebiyatçıdır.

Tanımaktan ve dost olmaktan büyük bir mutluluk duyduğum şair, yazar, araştırmacı Cumali Ünaldı Hasannebioğlu yazdıkları, fikirleri ve yaptıkları ile düşünce dünyamıza değer katan bir insan olmuştur. Cumali Ünaldı'nın henüz genç yaşlarından itibaren yazdıkları incelendiğinde ne kadar güçlü bir düşünce dünyasına sahip olduğu ve içinde yaşadığımız sorunlara ne kadar duyarlı yaklaştığı görülmektedir. Özellikle gençlik yıllarımızda düşünce dünyamızın oluşmasında etkili olan Aylık Dergi, Mavera, Yedi İklim gibi sanat-edebiyat dergilerinde yayımlanan şiirleri on yıllar boyunca beğeni ile takip edildi. Yine 1978 yılında "Çerağ" (1978), "Bir Gecenin Şiiri (1988), "Kendini Yusuf Gören" (1988) "Sudaki Kendi Yüzüm" (1990), "Ölüm Bile Aşk İle" (1994), "Kör Sağır Dilsiz Gibi" (1996), "Kalbim Ey Divane" (2006), "Andolsun Aşka" (2010) ile devam eden sekiz ayrı şiir kitabı başta sanat-edebiyat çevreleri olmak geniş kesimlerce takdir edildi. Şairin yayımlanan bu kitapları birçok ödül aldı. Cumali Ünaldı'nın şiirlerinin İngilizceye çevrilerek İngiltere'de "White Words Poems" başlığı ile yayımlanmış olması şairin uluslararası bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Cumali Ünaldı sadece bir düşünür ve edebiyatçı olarak değerlendirilmemeli. O uzun yıllar boyunca bir mühendis, yönetici ve üst düzey bürokrat ve devlet adamı olarak ta ülkesine hizmet etti. Edebi eserlerinin yanında 2013 yılında yayımladığı "Sorunlarıyla ve Çözümleriyle Türk Tarımı" adlı kitabı ile ülkenin kalkınması için mesleki tecrübelerinden de faydalanarak ülkesine katkı sunmaya çalıştı.

Cumali Ünaldı'nın bir diğer özelliği de memleketi Malatya'ya olan sevgisidir. Cumali Ünaldı doğduğu ve büyüdüğü memleketi olan Malatya ile de ilişkilerini hiçbir zaman koparmadı ve sürekli olarak Malatya'yı ziyaret etmeye devam etti. Benim de kendisi ile ilişkilerim büyük ölçüde memleketi ile bağını sürdürmesi sayesinde sürdü diyebilirim. Malatya konusunda çok duyarlı olan ve güçlü bir ilişkiyi sürdüren Cumali Ünaldı, her zaman bu şehre katkıda bulunma gayreti içindedir. Bu çabalarının bir tanesi de Üniversitemizde düzenlenen ve şehrimizin yetiştirdiği önemli bir tarihçi, bilim insanı, tabip ve din adamı olan Ebu-l Fereç hakkında 2018 yılında gerçekleştirilen Sempozyumunun düzenlenmesine verdiği katkı olmuştur. Bu vesile ile Cumali Ünaldı'nın şair ve edebiyatçı yönü yanında bilimsel çalışmalara da ilgi duyduğunu ifade etmek isterim.

Hepimizin hayatı boyunca zaman zaman karşılaştığımız, dostluk kurduğumuz, dinlediğimiz ve kendilerinden çok şey öğrendiğimiz gönül ve düşünce insanlarının hak ettikleri saygıyı yeteri kadar görüp görmedikleri konusu önemlidir. Medeniyetimize değer katan, görüş ve düşünceleri ile bizlere rehberlik eden bu insanların takdir edilmesinin yollarından bir tanesi de bu tür armağan kitaplardır. Cumali Ünaldı Hasannebioğlu için böyle bir kitabın yayımlanıyor olması bu açıdan önemli bir çabadır. Emeği geçenlere teşekkür ediyorum.

Değerli dostum Cumali Ünaldı'ya sağlık ve afiyet diliyorum. Düşünce dünyasını daha uzun zaman bizlere açmasını, yazılarıyla ve şiirleriyle aydınlatmaya devam etmesini diliyorum. Kendisini tanımış olmaktan dolayı mutluyum.

* *İnönü Üniversitesi Rektörü*

● Bülent Korkmaz*

Futbolun Ofsayta Düştüğü Yer: Para

Ofsayt nedir?

Futbol oyun kurallarını belirlemekle yetkili IFAB, Oyun Kuralları kitabının 11. maddesinde ofsayt kuralını bir takım hücum ederken, hücum eden takımın oyuncusu rakip takım alanında ve kendisine pas aktaran arkadaşı topla son oynadığı anda, rakip takım kale çizgisine toptan ve en az iki rakipten daha yakınsa ofsayt kabul edilir" diye tanımlar. Ancak eller ve kolların bu ileride olma durumuna dâhil değildir çünkü futbolda bu organların kullanılması yasaktır (kendi ceza sahası içerisinde kaleci istisna).

Çok mu karışık? Öyle duruyor ama futbolun içerisindeyseniz anlaması çok da karışık değildir. Başta karışık gelse de zamanla öğrenir; alışırsınız. Uygulama açısından bakıldığında ofsayt gerçekten karışık ve zor bir iştir. Futbol oyununda nihai kararı orta hakem verse de ofsayt konusunda yan hakeme uyar. Futbol çok hızlı oynanan bir oyun olduğundan yan hakemin ofsaydı tespit etmesi maharet ister. Doğru açıda duracaksınız, son adamı alacaksınız, topla son oynanan anla pası alanın, rakip savunma oyuncularının konumunu gözeteceksiniz. Futbolcular rakiplerini ofsayda düşürüp avantaj sağlamak isterler. Ama bunu yaparken çok dakik olmalısınız, takımın tamamı ileri çıksın, bir kişi bile birkaç santim geride kalsın; yandı gülüm keten helva. Öte yandan hücum eden takım oyuncusu da ofsayda düşmemek için çaba harcar. Düşmezse gol atabilir; düşerse attığı gol-emek heba olur.

Maçtaki pozisyon sayısına baktığımızda yan hakemler bu kuralın uygulanmasında çok fazla hata yapmazlar ama yapılacak bir hata bile sonucun değişmesine yol açabilir. Son yıllarda uygulamaya sokulan Video Yardımcı Hakem Sistemi (VAR) sayesinde bu hata, en azından üst liglerde, sıfırlanmıştır. Yan hakem nadiren hata yapsa bile bilgisayar ölçümüyle adil karar verilebilmektedir.

Ayrıca, biraz argo da kabul edilse, Türkçemize bu tabirden kazandırılmış bir deyim vardır: Ofsayda düşmek. Yani, bir işi tam yapacakken hata yapmak.

Peki, edebiyatçı, şair ofsayda düşer mi?

Düşebilir! Topla hiç oynamasa bile düşebilir.

Malatya, Doğu Anadolu Bölgesinde yer alan, dünyanın en lezzetli kayısılarının yetiştiği kadim bir şehir. Bereketli Fırat'ın, Tohma'nın ve Fırat'a karışan birçok dere ve çayın hayat verdiği kadim bir coğrafya. Bu şehrin insanı, birçok özelliğinin yanı sıra, futbolu çok sever. Futbol, bir oyun olmanın ötesinde, birleştirici bir güce sahiptir.

Hep söylenir: 12 Eylül 1980 öncesi sağ-sol kavgalarının olduğu dönemde, örnek olsun, (A) mahallesinde oturan solcunun (B) mahallesinde oturan sağcının mahallesinden geçmesi düşünülemezken Malatyalılar Malatyaspor maçlarında yekvücut olurlardı. Yani sağcılık-solculuk birkaç sene önce yıkılan İnönü Stadının tribünlerine girdiğiniz anda biter; birlik-beraberlik sağlanırdı.

1966 yılında kurulan Malatyaspor, 1980lerin ortalarına kadar genellikle 2. Ligde oynadı. 3. Ligde oynadığı da oldu ama takımın yeri 2. Ligin ortaları veya düşme hattının üzeriydi. O yıllarda Süper Lig ifadesi kullanılmadığından bizim bugün "süper" dediğimiz lige 1. Türkiye Ligi deniyordu.

1981 yılında Malatyaspor Nurettin Soykan Malatyaspor başkanlığına geldikten sonra işin rengi değişti. Soykan, futboldan anlamazdı. Başkan yardımcılığına getirdiği Cahit Kurdal'ın lisede voleybol oynamanın dışında spor geçmişi de yoktu. Ama Soykan akıllı adamdı, iyi bir yöneticiydi, Malatya'dan ehil insanlarla yönetim kurulu oluşturdu ve hikâye başladı. İlk sene şampiyon olunamasa da zirve zorlandı. 1983-84 sezonunda Malatyaspor, mücadele ettiği 2. Türkiye Liginde yenilgisiz şampiyon olarak 1. Lige yükseldi. Bu başarı o tarihe kadar görülmemiş bir şeydi.

Anadolu'nun bu mütevazı şehri artık Türk futbolunun devlerini evinde ağırlayacak, dış sahalarda onlarla kafa kafaya maçlar yapacaktı.

O tarihte Türkiye 12 Eylül darbesinin etkisini halen üzerinde hissediyordu ve halen de hissedecekti. 'Hayır' demenin neredeyse terör örgütü üyeliği muamelesi gördüğü bir ortamda 12 Eylül Anayasası halkoyundan geçmiş; 6 Kasım 1983'de milletvekili genel seçimleri yapılmasına karar verilmişti.

O seçimi kazanıp tek başına iktidara gelecek Anavatan Partisinin başında Turgut Özal bulunuyordu. Özal, Malatyalıydı.

Malatyalılar için siyasette hemşeri kavramı önemlidir. Belki bu sebepten yıllarca İsmet İnönü'yü desteklediler. Özal için de aynısı oldu. Halk Partili, yani CHP'li bilinen, birçok insan Özal'ın ANAP'ına oy verdi.

Spor Yazarı

ANAP, iktidara yürürken Malatyaspor şampiyonluğa koşmaya başlamıştı. Elbette bu ikisi birbirinden bağımsız şeylerdi. Malatyaspor'un Soykan'lı hikâyesi daha önceden başlamıştı.

Siyasete yakın bir isim olmayan Nurettin Soykan'ın, Özal'ın ricasıyla, ANAP'ın doğu illerinde teşkilatlanmasında rol oynadığı biliniyor. Bugünün anlayışıyla Soykan'ın bir milletvekilliği-bakanlık beklediğini sanabilirsiniz. Öyle bir şey olmadı; tenezzül bile etmedi.

1984-85 sezonuyla birlikte 1.Ligde, yani Galatasaray, Trabzonspor, Fenerbahçe, Beşiktaş gibi devlerin oynadığı ligde, oynamaya başlamıştı. Malatyalılar için bu bir rüyaydı. Bu rüya daha da güzelleşecek; ilk iki sezon ancak kümede kalmayı başaran sarı-kırmızılılar, 1986-87 sezonunu averajla Fenerbahçe'nin ardından beşinci kapatacak; o sezon Fenerbahçe ve Beşiktaş'ı evinde 1-0'lık sonuçlarla yenecekti. Malatyalılar iyice havaya girmişti.

1987-88 futbol sezonu Malatyaspor için tarihinin bugüne kadar gördüğü en başarılı sezon olacaktı. Türk futbolunun yeni tanımaya başladığı Yılmaz Vural idaresinde (Vural bir sezon önce Özkan Sümer'in yardımcısı olarak Malatya'ya gelmişti; o teknik direktörlüğü bırakınca yerine geçip, sezonu tamamlamıştı) sezona fırtına gibi girmiş, ligin zirvesine kurulmuştu. Vural, ikinci yarının ortalarında takımı bırakıp yerine Malatya'nın emektar hocalarından Özkan Akbulut gelmişti ama bu değişiklik performansta pek düşüşe etki etmemiş, Malatyaspor o sezonu Türkiye üçüncüsü tamamlamıştı. Ayrıca futbolumuzda dört büyükler diye tabir edilen lig şampiyonlarının hepsini yenmişti. Türk futbol tarihinde Fenerbahçe, Galatasaray, Beşiktaş ve Trabzonspor'u bir sezonda yenen ilk takım Malatyaspor'dur.

Lig üçüncülüğü yaşanırken Malatyaspor'un başında Turan Çevik vardı. O bırakınca Nurettin Güven başkanlığa geçti. Güven, sadece Malatyaspor tarihinin değil belki Türk futbol tarihinin ilk en sansasyonel transferlerine imza attı. 1982 Dünya Kupasının yıldızları Eder ve Serginho ile 1986'da Brezilya milli takımının kalesini koruyan Carlos Malatyaspor'a gelmişti. Güven, bu transferleri yapacağız, dediğinde birçok insan inanmıyor, dalga geçiyordu.

Hatırlatmak gerekir ki, o yıllarda Brezilya'dan futbolcu getirmek büyük bir marifet idi. Zaten o günkü yönetmelikler gereği ikiden fazla yabancı oyuncuyu oynatma şansınız yoktu. Futbol şimdiki gibi "enternasyonal" bir olgu değildi. Şimdiki kadar para da yoktu.

Bu defa Malatya'da şampiyonluk sloganları atılmaya başlanmıştı.

Ancak çok sürmeden işler tersine dönecek, yönetim futbolcuların parasını ödeyemeyecekti. Zaten, Eder bu yüzden ülkesine dönmüştü. Malatyalılar, günlerce, yönetimin 'Eder bugün geldi, yarın geldi' laflarıyla umutlanacak; sadece sezon açılışında Boluspor'a karşı 25 dakika kadar sahada izledikleri kadarıyla kalacaklardı.

Malatya'nın Barguzu köyünden, Ziraat Mühendisi Cumali Ünaldı'nın yolu tam bu noktada Malatyaspor'la kesişecekti.

Ünaldı, Malatyaspor'un krize girdiği o dönemde, Özal'ın müşaviri olarak çalışıyordu. Birçok kurumu yönettikten, yani bürokrat olarak görev yaptıktan sonra, önemli bir göreve gelmişti.

Ama Ünaldı bir bürokrat olmanın ötesinde şairdi, edebiyatçı idi. Halen de öyle…

Özal, onca devlet işinin arasında elbette sürekli Malatyaspor'la ilgilenecek durumda değildi. Ama Malatyaspor'un Malatyalılar için ne anlam taşıdığını bildiğinden elini çekmiş de değildi. Kulüp maaşları ödeyemez hale gelip, kendisinden acil yardım istenince müşaviri Ünaldı'yı yanına çağırdı.

Ünaldı'ya "şu Malatyaspor işine bir bak, yönetim kurulu oluşturalım" dedi.

Futboldan hiç anlamayan, maça gitmeyen, maç izlemeyen Ünaldı ne yapacaktı? Hemen arkadaşı olan TRT Spikeri Abidin Aydoğdu'yu aradı. Ne yapması gerektiğini sordu. Aydoğdu, milli takım teknik direktörlüğü de yapmış Tınaz Tırpan'la görüşmesini önerdi. Görüşme ayarlandı; buluşuldu. Tırpan, özetle, futbolu yönetenlerin futboldan anlamadığını, bazılarının iyi niyetli de olmadığını, gelip para varsa toplayıp gittiğini, sonra da kulüplerin battığını anlattı. Kulüpler, iyi bir yönetim yapılanmasına kavuşmadan ve sürekli gelir kaynağı yaratamadan ayakta kalamazdı.

Ünaldı, Tırpan'ın tavsiyeleri kulağında, yönetim kurulu oluşturmak için kolları sıvadı. Metin Kaya Çağlayan isimli, aslen Malatya Arapgirli, bir işadamı bulundu. Onun başkanlığında yönetim kurulu oluşturulacaktı. Oluşturuldu; Ünaldı bu kurulda başkan yardımcısı idi.

İstanbul-Ankara-Malatya hattında yaşanan görüşme trafiğiyle oluşturulan çiçeği burnunda yönetim kurulu Malatya'ya geldi. Rakip, Fenerbahçe idi. Haliyle Fenerbahçe her zaman ciddi bir rakiptir; futbolcular kazanarak yeni yönetime moral ve güven vermeyi hedefliyordu. Tribünler tıklım-tıklım dolu. Takımla birlikte yönetici olarak sahaya girmek üzere listeye Kahraman Derinpınar ve Cumali Ünaldı yazılmış. Soğuk bir hava, maç başladı. İlk yarının ortalarında kaleye neredeyse 40 metre me-

safeden topu ayağına alan Malatyasporlu Ceyhun Güray öyle bir şut çıkardı ki! Fenerbahçe'nin dünyaca ünlü kalecisi Schumacher köşeye giden topa uzanışı fotoğraf karesini tamamlamaktan başka işe yaramadı. Malatyaspor, 1-0 öne geçmişti. Ceyhun, Cumali Abi bu gol senin içindi, diyerek kulübeye selam çakacaktı. Ardından çok geçmedi, orta sahada Fenerbahçe bir top kaptı, dönemin süper starı Rıdvan Dilmen topla buluştu, ceza alanına girdi, Mustafa'nın müdahalesiyle düştü, hakem penaltı noktasını çaldı. Malatyasporlu futbolcular hakeme itiraz etti ama nafile! Televizyon görüntüsü pozisyonun penaltı olmadığını gösteriyordu ama o zaman VAR yoktu!

Hakem, Malatyaspor aleyhine kararlar vermeye devam ediyordu. O sırada Malatyaspor yedek kulübesine yanaşan Malatyaspor'un yıldız futbolcusu Ünal Karaman, Cumali Ünaldı'ya doğru, "…abi haksız penaltı verdi hakem. Ofsaytları da kaldırmıyor. Biz itiraz ediyoruz, siz de itiraz edin" dedi. Amaç, hakemi hem saha içinden hem yedek kulübesinden itirazlarla baskı altına almak ve Malatyaspor'un hakkını yedirmemekti.

İşte şairin ofsayda düştüğü yere geldik!

Ünaldı, şaşkın bir şekilde, "ofsayt ne?" diye sordu. Ünal, sakinliğini korudu, "…abi ben sana devre arasında anlatırım. Sen itiraz et".

Bundan sonrasını Ünaldı anlatıyor:

"Haksızlığa uğramışız ya, devre arasında hışımla hakemin odasına yöneldim. Tam kapıyı kapatıyordu, ayağımı koydum, içeri girdim, içeriden de kapıyı kilitledim. Ben sinirlenmişim, Malatya'nın hakkını yedirmeyeceğimi söylüyorum. Özal'ın danışmanıyım, Malatya'da onun adına bulunuyorum, diyerek bir şeyler söylüyorum. Hakem sakinliğini koruyor, beyefendi lütfen dışarı çıkar mısınız, diyor. Ben iyice sinirlenip "burası benim memleketim, kim oluyorsun da bana dışarı çıkar mısın?" diye karşılık veriyorum. Sonra dışarı çıktım; ikinci yarı başka gol olmadı, maç 1-1 bitti.

Akşam bir yerde oturuyoruz. Hava soğuk paltoluyuz. Dönemin Malatya Valisi Kutlu Aktaş da var. Paltolu, uzun boylu biri geldi. Sizinle görüşebilir miyim, dedi. Tanımadım. Ben, dedi, bugünkü maçın hakemiyim. Sonra, vali ve çevredekiler duymasın diye, kulağıma eğilerek, "Abi, ben orada senin ve takımınızın iyiliği için dışarı çıkın dedim. Fenerbahçeli yöneticiler bunu görse, başınıza iş alırdınız. Hükmen yenik bile sayılırdınız" dedi. Mesele öylece kapandı".

O hakem Türk futbolunun şöhretli hakemlerinden Engin Kurt idi. Ünaldı, Kurt'la sonradan dost olup uzun yıllar görüşecekti.

Malatyaspor'da 6 ay yöneticilik yapan Ünaldı sonrasında ayrılacak ve asıl işlerine dönecekti.

Cumali Ünaldı'nın Malatyaspor yöneticiliği döneminde gerçekleştirilen çok önemli bir iş var. Türk futbolunda bir ilk olarak yapılan bir uygulama: Şirketleşme…

Günümüz futbolunda sıradanlaşmış kulüp-şirket yapısını Malatyaspor, Cumali Ünaldı'nın katkılarıyla, ilk gerçekleştiren kulüp.

Kulağa bir kez "kulübün yaşaması için sürekli gelir kaynağı elde edilmesi lazım" fikri düşmüş ya. Sürekli gelir nasıl elde edilir? Ticaretle uğraşacaksınız, iş yapacaksınız. O yıllarda yayın geliri, şans oyunu geliri vesaire olmadığını da anımsatalım.

Cumali Ünaldı bunun için de kolları sıvar. Ne var ki karşılarında ciddi bir yasal engel vardır. Kulüpler, dernek statüsünde kuruluşlar olup şirket kuramaz, ticaret yapamazlar. Yine de bir anonim şirket mukavelesi hazırlanır ve tescil için Sanayi ve Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğünün kapısı çalınır. Yasa açıktır, kulüp şirket kuramaz ama Ünaldı yurttan arkadaşı olan İç Ticaret Genel Müdürüne "kibarca", sen bunu yapamayacaksan Bakana söyleyeyim, seni görevden alsın, başka bir arkadaş getirelim, o yapsın, der.

Genel Müdür, gerek yok, ben yaparım, der ve Malatyaspor Anonim Şirketi kurulur.

Türk futbolunun diğer kulüpleri ancak yıllar sonra şirketleşme yoluna gidebilecektir.

Ünaldı, her ne kadar futbolla ilgisi olmasa da, gençliğinde bir defa maça gitmiştir ve o maçta yaşadığı bir hikâye futbolun felsefesine dair hoş bir anı olarak duruyor.

Lise arkadaşı Feyzullah Taşkınsoy Ünaldı'yı alıp maça götürür. Kapalı tribünde maçı izlemektedirler. Malatyaspor pek iyi futbol oynayamamaktadır. Seyirciler bir ara takımı yuhalarlar. Bunun üzerine protokol tribününde oturan dönemin valisi Sadullah Verel, sinirlenir, ayağa kalkar "...ayıp, ayıp yuhalamayın" der.

Taşkınsoy, protokol tribününe dönerek, "…Vali Bey, Vali Bey! Ben sizin gibi bedava maç izlemiyorum. Ben para verip izliyorum. Para verdiğim için de takımımın iyi futbol oynamasını istiyorum" diye bağırır.

Sonraki yıllarda asteğmen olarak vatani görevini yaparken şehit düşen Feyzullah Taşkınsoy, aslında futbolun her zaman değişmeyen bir gerçeğini dile getirmiştir. İyi futbol oynayan takımlar her zaman seyirci bulur ve para kazanır.

Dün de öyleydi bugün de…

● Hosrof Köletavitoğlu*

Sevgisi Kalplere Kazınmış Müstesna Bir Ağabey

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu ağabeyim, benim bir başka şekilde hitap edecek olsam değer kaybetmesinden korktuğum için tüm kalbimle "ağabeyim" olarak hitap ettiğim oldukça değer verdiğim bir kişi. Kendisi aynı zamanda müthiş bir şair.

Ancak ben onun gibi bir değerin şiir yönü hakkında bırakın yazı yazmayı, bunu aklıma getirmeyi bile kendim için çok büyük bir cüret sayarım.

Haddimi aşıp böylesi bir yanlışa düşmek bu konuda yapabileceğim en büyük bir hata olur herhalde. Ancak sanırım "gönlümdeki karşılık" noktasından ibaretle bir-iki cümle yazma cüreti gösterebilirim.

Benim için Cumali abi, anadan ve babadan ayrı olan bir ağabeyim.

Bilgisi, donanımı ve birikimiyle, daha da fazlası üstüste biriktirdiği müthiş kapasitedeki insani değerleriyle çok özel bir insan.

Küçük-büyük, genç-yaşlı, eğitimli-eğitimsiz, kadın-erkek, zengin-fukara ayırt etmeksizin muhatapları-na hovardaca gösterdiği saygı sevgi önem ve değer, nihayetinde kendisine en az o kadar anlamlı ve çoktan hak edilmiş bir geri dönüş sağlıyor.

Sadece kendi üretimleriyle değil, aynı zamanda herhangi bir konuda üretmeye kalkışan herkesin – gerektiği gibi ve gerektiği kadar - yanında, arkasında, önünde, sağında-solunda tüm özverisiyle yardımında olan, son zamanlarda iyice azalan sayılarıyla türümüzün ender örneklerinden biridir.

Öyle ki yardım istediğiniz konu artık onun meselesiymişçesine gerektiği gibi ilgi görür ve sonunda kolaylaştırılır, etkinleştirilir ve en büyük faydaya dönüştürülür.

Belki bir kişiden bahsediyor olabiliriz ancak emin olun ki katkılarında o; düşünceleri, sistematiği, çözüm yolları ve vesile olduğu sonuçlarıyla sanki bir ordu gibi fayda yaratır.

Birlikte yaptığımız bir seyahatte, Makedonya'da bir tarlada, etrafa bakınırken hem çevreye hem de ürünlere çok büyük zarar veren bir zararlı sürgünü fark ederek belki o ve muhtemelen tüm etrafındaki tarlaların daha üretilmemiş ürünlerini bile kurtarması, onun mesleki anlamda neler yapabildiğini kolayca tahmin edebilmemi sağladı.

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu; ürettikleriyle beynimize, sevgi ve saygısı ile kalplerimize kazınmış, toplumun çok değerli, saygın, saygılı, sosyal ve etkin bir üyesi olarak oldukça müstesna bir yere sahiptir.

* *Türkiye Ermeni Patriği Danışmanı*

● Tavit Köletavitoğlu*

Malatya'nın Kaçırdığı Fırsat!..

Aziz dostum Sayın Ünaldı öncelikle bir tarım uzmanı Köyişleri Bakanlığı'nın eski bir mensubu olarak, O'nun konusunda yazdığı kitabı okuduğumda, eğitimini aldığı mesleğinde ne denli derin ve yetkin olduğunu hissettim, takdir ettim.

Ancak, benim konum O'nun seçkin bir tarım uzmanı olması değil!

Sayın Ünaldı aynı zamanda; ülkenin geçmişini ve özellikle yarınlarını dert edinmiş bir düşünce insanı, yazar ve şair. O'nun düşünce ve birikimlerini bizzat kendisinden dinleme ve karşılıklı tartışabilme fırsatlarına sahip olduğum, düzinelerle kitaplara sığmamış şairliğini besleyen geniş ufkuna ve engin hayal gücüne şahit olduğum için kendimi gerçekten imtiyazlı addederim.

Ancak; benim konum Sayın Ünaldı'nın bu hayal gücü ve düşünce derinliği de değil!...

Sayın Ünaldı seçkin tarım uzmanlığı ve şairliğinin altyapısını oluşturan hayal gücü ile engin hizmet ufkuna, hem saygın toplumsal kişiliğini ve özgüvenini, hem de hemşehrilik bilinci içinde memleketine hizmet etme aşkını katarak belediye başkanlığına aday oldu.

Şehir planlama ve ekonomisi eğitimi alt yapısı ile yurtiçi ve yurtdışında yerel yönetim deneyimlerine bulaşmış biri olarak, o günlerde Sayın Ünaldı'nın memleketine hizmet yelpazesinin farklı yönlerini özenle inceledim, deneyimlerimle harmanlayıp kendisi ile uzun sohbetlerde tartıştım, O'nun hizmet aşkının yetkin kişisel donanımı ve ekip oluşturup birlikte üretme iştahı ile nerelere taşınabileceğine ilişkin olarak memleketim için çok ileri hayaller kurdum.

Yerel yönetim deneyimleri bin yılları aşan batı demokrasilerinde belediye başkanlığı için asla partiye değil, doğrudan adaya oy verilir. Partinin yerel yönetimdeki etkinliği ise -zaten- seçilen başkanın ekibi ile çalışma becerileri ve sorun çözme yeteneklerinden sonra gelir. Bu doğru olduğu hep kanıtlanmış ilke uyarınca, istisnasız olarak, kazanan hep hizmet verilen belde olur.

Ama, ne yazık ki, Malatya bu olgunluğu gösteremedi; adayların liyakat ve hizmet iştahına değil, parti sadakatine göre oy verdi, Sayın Ünaldı seçimi kaybetti.

Aslında Sayın Ünaldı kaybetmedi, Malatya geleceğini kaybetti, çok ama çok değerli bir fırsatı tepti…

Sonraki yıllarda Malatya'da hem imar planı yapım süreçlerinde sorumluluklar üstlendim, hem de kent yönetimi süreç ve performansını yakinen izledim. Sayın Ünaldı'nın geniş ufku ve vizyonunun, yapmayı taahhüt ettiği işlerin yelpazesinin ve büyük hizmet aşkı ve iştahının eksikliğini hep ve tabii çok üzülerek hissettim. Kim bilir; belki de hem Sayın Ünaldı Malatya'ya, hem de Malatya O'na bir şans daha verir, öncelikle Malatya geleceğini kazanır.

*Türkiye Turizm Yatırımcıları Derneği Genel Başkanı (E.)

● M.Ali Köseoğlu*

Taşların Şarkısını Dinlemek…

"Turnalar katar katar sevgilim
Yaşamak gümbür gümbür"
Cumali Ünaldı

Yıl 2006…

"Her Ayrılık Bir Aşk" kitabı yayımlanmış.

Cumali Ünaldı ağabeye ulaşmış…

O sıralar Star Gazetesi'nde çoğunlukla "tarım" üzerine şiir gibi yazılar yazıyor.

Şehirde büyüdüğümüz için tarım meselelerinden anladığımız söylenemez ama biz bilge bir şairin yazılarını okuyoruz nihayetinde.

Öyleyse anlamadığımız da söylenemez!

"Genç Şairden Ümitliyim"

Günlerden bir gün…

Ülke tarımına dair, bugün ortaya saçılsa bir yaraya mutlaka merhem olacak yazılarından birisini daha yazmış.

Yazının sonunda 7-8 satırla bahsetmiş kitaptan…

Arşivimde aradım ama bir yerlere mutlaka bıraktığım o gazete kupürünü bulamadım.

Böyle olunca da Cumali Ünaldı ağabeyin "Her Ayrılık Bir Aşk"la ve onun genç şairiyle ilgili yazdığı baş döndürücü sözleri, tahayyülüme kalmış durumda.

"Her Ayrılık Bir Aşk ulaştı" demiştir…

"Genç şairden ümitli olduğunu, bu yeni sesi sevdiğini" söylemiştir…

Bunu yakın zamanda da söyledi.

"Senin ilk şiirlerin çok değerliydi. Bir iç sesi vardı. Bu iç ses çok önemli. İç sesini bulamayan şair, başkalarını taklit eder ve o yüzden doğumundan ölümüne kadar şair olamaz. Ünlü olur, şiirden büyük paralar kazanır, ama şair olamaz" dedi.

Hatta bu yazıyı yazmazdan az evvel yaptığımız telefon görüşmesinde "Senin şiirin benim şiirime yakın" diyerek bir paye daha armağan etti.

Tabiatın kanunu böyledir; bu sözden sonra biraz daha yakın olduk.

Halbuki kolay değildir onun günümüz şiirinden beğenmesi…

Herkesin beğenip durduğu nice şiiri ve şairi paylamışlığı vardır da bunları hatırlamanın yeri burası değildir.

"Keşke O Kelimeyi Hatırlamasaydım"

"Sakuralar çiçek açtı mı" şiirim Hece'de yayımlandıktan sonra bunun üzerine konuştuk.

…"seni sevenler nokta oldular
söğütler akasyalar dut ağaçları
ne oldu bir bak bademe
çiçek açtı mı bunca gidişten sonra
bahçeye diktiğin anılar
yahut sakuralar."
…

Sakura'nın şiirde yer bulması hoşuna gitmemişti.

Şunları söyledi:

"Yüreğin yine yakalamış hüzünleri, dilin biçimlendirmiş. Sakura bana itici gelir. Park Bahçeler Müdürlüğünü başkentte yapmış bir adam olarak anladım, hatıra sevdim; şiirin çırağı olarak uzak durdum karındaşım. Bu ülkede Sakura Günü ilan ettiler. Sitem çok net, keşke hafızam o kelimeyi tekrarlamasaydı."

Biraz anlattım.

Aslında şiirde de söğüt, akasya, dut ağaçları ve bademin yaşadığı hüzünden, onların yerine dikilen moda bitkisi sakuradan bahsedildiğini söylediğimde, buna değdi.

Konuşma şöyle sürdü:

-Bu delikanlının şiir zevkinde katkım var, çocukluğundan beri.

-Sözleriniz çıraklık diplomamdır.

Diplomamın üzerinde şu cümleler yazıyordu:

"Sen dil'in, kelime'nin ve kalb'in hakkını veren bir şiir çerağısın, çırağı değil. Rabb'im devrini daim eylesin."

Ondan Bizzat İşittiklerim

-Şiirin ustası olunmaz bir ömür çırağı olunur.

-Şiir beğenmede çok hassas bir adamım. Kolay beğenmem, beğendiğim değerlidir.

-Biz susarız şiir konuşur.

**Şair Yazar*

-Şah Babür (Şair Babür) Hindistan'ı fethettikten sonra imkânsız bir yerde kavun yetiştirmiş. İlk yetişen kavunu yerken ağlamış. Şair bu işte…

-Bu ülkede şiiri onurla sırtlanmış adamlar var; Sezai Karakoç mesela… Neleri teperek, ne dünya nimetlerini eliyle iterek, onurlu yaşamayı beceriyor.

-Geleneksel şiiri mutlaka okumalıyız, kendi şiir atlasımızdan beslenmeliyiz.

-Yunus'un, Fuzuli'nin, Karacaoğlan'ın usta olduğu bir alanda, biz kendimizi nasıl usta görürüz?

-Her kapı aşka açılır. Aşk Allah'tır.

Yunus Gibi, "Kendini Yusuf Gören"

-Neye yazdınız diye sorsam "Kendini Yusuf Gören"i işitirim:

"Bir yürek kalıbını
Sevgi dolu kalb yapan
Ana, baba ve çocuk
Bir aileye dağıtan
Yaratan Yâr'e yazdım"
…

Oysa Yunus gibi söyler söylediğini.

Defalarca defalarca okuruz Semud'u:

"Daneleyin ekilmezsem vay beni
Gök tırpanla biçilmezsem vay beni
Senin'çün dâre
çekilmezsem vay beni
Ey bu harfi yüreğime ilikleyen
Ayetini buğdayıma çizen yar" …

Sonra da Yunus'un şu mısraları düşer aklımıza:

"Miskin âdem oğlanını benzetmişler ekinciye
Kimi biter kimi yiter yere tohum saçmış gibi

Bu dünyada bir nesneye yanar içim göynür özüm
Yiğit iken ölenlere gök ekini biçmiş gibi" …

Bir Türkü Gibi

İşte "ölünceye kadar çırak" kalmayı kendisi için kutsayan bu uluğ çınarın gölgesine sığınıp biz dahi çırak olduk, o buyurdu çerağ olduk.

Onun şiiri bir türkü gibidir…

Sizi yakalar, dilinize dolanır, umut aşılar…

Tamamıyla tevafuktur ki, onun 1994 yılında yayımlanan "Ölüm Bile Aşk İle" kitabıyla "Her Ayrılık Bir Aşk" kitabımın isimleri de aynı duyguya yaslanır.

…

Bana "Başka Yerler" şiirinden bahsetmişti.

"Merhaba güzeller güzeli
Adı ölüm olan küskünlük
-le barıştığımız gün, merhaba!"

Rahmetli Hasan Celal Güzel için yazılmış… 2003'te ve hayattayken.

"Dostlarımıza sevgimizi, muhabbetimizi izhar etmemiz bir mecburiyet… Yaşıyorken ve kelimelerin şiire dönüşünü duyabiliyorken" demişti.

Sonradan "Andolsun Aşka" kitabında da yer alan şiire bu cümlelerle anlamdaş bir dip not düştüğünü gördüm. Ünaldı ağabeyimiz söze olduğu kadar dostlarına da vefalıdır. Peki ama bizler, ona olan sevgimizi nasıl izhar edeceğiz.

Bize Kalır

-Cumali Ünaldı Hasannebioğlu için-

tüm modalar biter
taşların şarkısını dinlemek bize kalır
bir melek kanatlarında ölümsüzlüğü taşır
bize kalır yaşamaya direnmek.

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu ile Konuşma
Kendi İç Sesimizi Çağıldatarak Gelen Gümrah Irmaklar Gibi: Şiirin ve Dilin Künhüne Ermek

● **Konuşturan: M.Ali Köseoğlu***

"Her ayrılık bir aşk" yayımlandığında heyecanımı ilk paylaşanlar arasındaydı Cumali Ünaldı ağabey. 2006 yılında Star Gazetesi'ndeki köşesinde bu ilk kitaptan bahsetmiş, "genç bir şair olarak" bana umut aşılamıştı. O aşı tuttu mu bilemem, fakat kendisiyle her konuşmamız "gümrah ırmaklar gibi çağıldayarak" ve heyecanla geçer. Çok sonra fark ettim; her kapının aşka açıldığı gibi o *"Ölüm bile aşk ile"* derken, ben *"Her ayrılık bir aşk"* demişim. Şimdi, zaman içindeki konuşmalarımızı da hatırlayarak yaptığımız söyleşide, kendisinden ayrı tutamayacağımız şiirini, sanatı, meselelerimizi ve daha fazlasını uzun uzun konuştuk. Konuşmamız esnasında dikkatimi çeken şey, neredeyse her sözünün uzandığı bir hikmetin olmasıydı. Mesela *"Sanatçı için kırılma noktası, bir zorbalığa, haksızlığa, zulme uğramış insanları görme veya görmeme meselesidir. Sanatçı için kırılma noktası, herkesin korkudan susup kaldığı, taş kesildiği, utançtan eridiği yerde sesini yükseltebilmesidir."* derken benim dilimde Semud'dan;

"Daneleyin ekilmezsem vay beni
Gök tırpanla biçilmezsem vay beni
Senin'çün dâre
çekilmezsem vay beni"

mısraları dolaşıyordu. *Yunus'un "Yiğit iken ölenlere gök ekini biçmiş gibi"* dediği yerden söze ve yaşamaya devam ediyordu.

İşte konuştuklarımız…

-Bazı konuşmalar zordur, şiirde iltifatınızı görmüş birisi olarak belki buna cüret ediyorum. Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nun şiirleriyle "Çerağ" ve "Ölüm Bile Aşk İle" kitaplarından sonra karşılaştım. İlk şiir kitabına verdiğim isim "Her ayrılık bir aşk"ın "Ölüm bile aşk ile" demenin bir başka denemesi olduğunu da sonradan fark ettim. Tabi Çerağ'dan ve Ölüm Bile Aşk İle'den çok çok öncesi var… "Ben şiiri, okuma yazması olmayan annemden öğrendim" demiştiniz bir konuşmanızda. Şiirinizden bir mısra da şöyle: "İşte anam, yani ki çocukluğumun şiirsel kelimeler mimarı"… (Şiirle ünsiyetiniz) nasıl oldu, anlatır mısınız?

-Önce, şiirin kapısından girmiş ve orada haylice eğleşmiş herkes için en zor sandığım soruyu sorayım: *Şiir nedir?*

Dünyanın oluşu sırasında, bizlere haber verilen uçsuz bucaksız su, şiir midir? Bu sudan yeryüzü oluştuğunda, önce kayalar mı oluştu acaba? Kayanın üzerindeki liken, ondan oluşan toprak ve yeryüzü, şiir midir? Toprağın kokusu, toprağın yağmur sonrası kokusu şiir iken, çamurun kokusu neden kabul gören büyük bir çoğunluğa göre şiir değildir?

Ölü geyiğin rastgele başı şiir değilken, bu başın yarı açıkgözlerine yağa yağa kapatan kar, göz alabildiğine sonsuz beyazlığıyla yağan kar, bazılarına göre neden şiirdir? Neden?

Ölüm şiir iken, hayat niye şiir olmasın?

Önce sararıp güze dökülen, sonra kararan, suya çürük kokusunu ekleyip bölüne parçalana akan, yok olan yaprak için şiirdir, derler… Doğru mudur? Eğriliğini söylemek şiirle iştigâl edenlerin boynunun borcu mudur? Bilen söylesin mi?

Şiir nedir?

Hayat da şiirdir, ölüm de… Ve aradaki her şey şiir. Aslolan, her şeydeki şiiri çekip almayı bilen adamdır. Peki, şair adam olmak bir yazgı mıdır, çalışmakla elde edilecek bir şey mi?

Bilmiyorum.

Kimse de bilmiyor.

Belki sihirbazlık gibi bir şey. O nedenle meslek sırrı gibi: *"Bilen demez, diyen bilmez."*

Şiirle ünsiyetim, hayatı ve duygusallığı çok iyi kavramış bir ananın oğlu olmakla mı başladı acaba? Her şey olması gerektiği kadar, olması gerektiği zamanda, olması gerektiği yerde olurdu anamda; ne bir eksik, ne bir fazla. Doğrusu, kendimi onun kadar gerçekçilik ve duygusallığın dengede olduğu birisi olarak düşünüyor muyum? Evet, düşünüyorum.

Belki bu nedenle şiire çırak verdiler beni, bilenler, erenler.

Bizim bilmediklerimiz, bilmemiz mümkün olmayanlar, gayb âlemi aynen badeli âşıklara yaptığı gibi, bayıldığım bir anda şiirin badesini içirdi.

Tabii ki bunlar fantezi, bunlar benim yaşamam mümkün olmayan şeyler.

Belki de şair bir şeyhin torunu, şair olmayan bir

**Şair Yazar*

şeyhin kızı olan anam hazırladı beni şiire. İçimdeki şiir uçlarını, ileride her daim gelecek olan ilhamlara açık tutarak, belki hazırlayarak.

Belki de içimin kör kuyuları, insan kardeşleri tarafından atılacak bir Yusuf'u gözledi hep. Yüreğimin acısını şiir diliyle yoğunlaştırıp faş edecek, çığlığa dönüştürecek, belki de gökyüzüne bir nağra olarak delikanlı yürüyecek kelimeleri…

Bunlar, benim kuyuda düş yorumladığım Yusuf'um olsun istedim hep.

-Sizden bahsederken Mevlana'nın pergel metaforu geliyor aklıma. Bir ayağı sabit, diğer ayağıyla dünyaları dolaşan... O kişi, sizmişsiniz gibi. Yani hem gelenek hem de geleceğe hâkim bir dil ve duruş bu. Yahya Kemal'in "Kökü mazîde olan âtîyim" mısraındaki gibi de diyebilirim. Sizi Fuzuli'nin, Şeyh Galib'in, Karacaoğlan'ın, Yunus'un yanına yazarken de Sezai Karakoç'un, Cahit Zarifoğlu'nun yanına yazarken de tereddüt etmiyoruz. Şiirle ilgili bilmediklerinizi az evvel söylediniz. Şairin/şiirin gelenekle ilgisi ve ilişkisinin nasıl olması gerektiğini de anlatır mısınız?

-Hem kendi medeniyetinin yükünü omuzlamalı şiir, hem de tüm dünyaya, tüm insanlara, geçmişi ve geleceği kapsayacak şekilde bir örtü olmalı. Kapsama alanı, en son insanın, en son canlının, hatta cemadât taifesinden en son nesnenin varolduğu yere kadar ulaşmalı. Ama bunca dolaşıyor olmanın, yitirilişi engelleyecek bir sabitesi de olmalı. O da insanı, insan yapan evrensel değerlerdir. Yani, benim için, evrenin yaratıcısının, yol haritası olarak yarattığı insana ihsan ettiği, lütfettiği Kitap.

Bir dilin, şiire dökülmüş bir dilin, bir uygarlığın geleneği, daha doğrusu sadece şiir geleneği; yüzyıllardan süzüle süzüle gelen söz büyüsünün, yeniden atağa kalkmak için bulunduğu zamanda bir solukluk imkân diliminde nefeslenmesidir.

Şiir ve gelenek denildiğinde, dünya şiirinin şöyle bir avantajı var: Her milletin, yazının icadından önce bir söz uygarlığı var. Bu, tarihten sosyolojiye, ibadetten ölüme kadar, insanın var olduğu her alanda bir birikim oluşturmuştur. Bu söz birikimi kuşaktan kuşağa aktarılmıştır. Bunun için akılda kalması gerekir. Akılda kalması için ise, ölçü, uyak, süzülmüş berrak kelimeler seçkisi gerekmektedir. Yoksa yazıya dökülmemiş şey, unutulmaya terk edilecektir. Sözün hası gelecek kuşaklara naklonulabilir ancak. Şiir ve gelenek sorusunun yanıtını burada arayabiliriz.

Diyelim ki, bundan yüz yıl önceki Yunan şairleri, iki bin beş yüz yıl önceki Yunancayı merak etmişler. Acaba nasıldı diye. Çok tenha bir yerde, güneyde balıkçıların ağ çekerken Homeros'tan şiirler okuduklarını duymuşlar ve her sabah gidip o balıkçıları gözlemişler. Okuma yazması olmayan balıkçılar, ağızdan ağıza korumuş eski Yunan şiirini. İzlemişler, kayda almış, kafa yormuşlar üzerinde şair taifesi. Sonra ne olmuş?

Bu çabadan Ritsos'un, Seferis'in, Simitis'in, Kavafis'in şiiri doğmuş. Dünyayı silkelemiş.

Dedem Korkut geldi, boy boyladı, soy soyladı; kavlince diyesi ki;

Dünü olmayanın bugünü de olmaz, yarını da Bey Kazan'ım. Ol sebepten kişiye gerek ki, bin yıl önceki söz uygarlığını da bile, iki bin yıl öncekini de. Manas'tan dem tuta. Ninnilerden de haberi ola, kargışlardan, dualardan da. Süleyman Çelebi'ye de kulağını vere, Yunus Derviş'e de. Şaman sözünü de akılda tuta, Alevi deyişini de.

Bunca zamandır bir söz medeniyeti oluşturan, gerçek bir imparatorluk şiiri olan divan edebiyatı, tam bir söz ustalığıdır. Türk'ü, Kürd'ü, Arab'ı, Boşnak'ı, Arnavut'u; Rum, Ermeni ve Yahudi, bütün bir imparatorluk unsurlarını içine alan; aynı dil, aynı biçim, aynı zevk ile yoğuran; Turan dünyasında da uzantıları olan; bir kanadı şiir, diğer kanadı musîki olan bir kartal gibi dünya göğünde dolanan, yüzde yüz yaşanan hayatta karşılığı olan divan edebiyatı…

Ve halk edebiyatı. Belki Yunus Emre aracılığıyla devletin temel kültürel yapısını oluşturan öğe, devleti kuran irade. Türk halkının, Türkçeyi incelte incelte ipeğe döndürdüğü gelenek. O da canlı ve diri, o da hayatın içinde. Bugün elimizde Türkçe diye bir dil varsa, sebebi bunlardır.

Cinastan, tatyandan, hoyrattan dahi haberdar ola. Türküleri, şarkıları su gibi bile, bir dili imbikten geçire geçire âlâ süzme bala döndüre.

Ve lâkin insanı unutmaya.

İnsandır ki, şiirin çamuruna ilahi nefesi üfürür, ol nasıl Rahman'ın nefesinden insan olur ise, insanın nefesinden de şiire dönüşe, Rahmanî ola Bey'im; böyle biline.

Bir yandan, Türkçenin bu geniş edebiyat tarihi içinde kendi özel yerini belirlerken, diğer yandan 2021 yılını idrak eden iyi dünya şairleri ile görünmeyen bir bağ kurmalı, diğer yandan gelecekteki insanın hüznünde mayalamalı. Budur has şiir. Bu olmalı. 1988 yılında Türkiye Yazarlar Birliği yılın şairi ödülünü alırken: "Bünyesinden bir Yunus, bir Fuzûlî, bir Pir Sultan Abdal ve nice değerli şair çıkarmış bu güzelim dilde, Türkçe'de, yılın şairi ödülü, ancak onlara teslim edilmek üzere, onlar adına alınır. Ben de onlar adına, bütün ölmüş

şairler adına alıyorum." demiştim. Aradan geçen bunca yıl, hiçbir şeyi değiştirmedi. Yine aynı kararlılıkla, aynı biçimde düşünüyorum ve aynı şeyleri söylüyorum.

-Sizinle bir sohbetimizde "iç sesini bulamayan şair başkalarını taklit eder ve o yüzden doğumundan ölümüne kadar şair olamaz" demiştiniz. Aslında biraz önce söylediklerinizin arasında bu iç sese dair önemli ipuçları var. Yine de biraz daha açmanızı istiyorum. Bize bu iç sesten bahseder misiniz?

-İç sesin unsurları az önce anlatmaya çalıştığım özellikler. Bir de buna şair dikkati ve duruşunu, şair hassasiyetini eklemeliyiz.

Her insanın bir dış görünüşü var. Yüzü gözü, ağzı burnu, boyu posu; ses tonundan saç rengine kadar her şey, dış görünüşünü oluşturur. Diğer insanlardan farklılığını ortaya koyar. Bu fark da ayırt edilmeyi gerçekleştirir. Bu *dış sestir.* İnsanları birbirinden ayırt eder. Belki olaylar karşısında verdiği tepki de dış ses sayılabilir. Bir de her insanın bir *iç sesi* var. Uzun süren bir dönemde süzülen, yoğunlaşan, kıvamlanan, hatta genetik geçmişinin de bir kaç kuşak geriye doğru yoğurduğu bir ses. İnsanın geçmişi ile temellenen, bulunduğu zaman ile güncellenen, gelecek ile biçimlenen bir ses, yani onun mümbit toprağı; *iç ses…*

-Buna üslup da diyebilir miyiz?

-Deriz. Yaşama bakış tarzı da diyebiliriz.

Yılların, belki nice on, nice yüz yılların kıvamlandırdığı bir ses. İnsanoğlu, bu sesi bulduğu zaman, sanatının ifade biçimine de kavuşmuş olur.

Van Gogh resmi, *Şeyh Hamdullah kaligrafisi, Rodin* heykeli, *Mozart* müziği, *Dostoyevski* romanı, *Hitchcock* filmi, *Fuzûlî* şiiri, *Levnî minyatürü*, *Malatyalı Fahri* türküsü, sanatçısının ismini kapatarak, eser sahibi bilinmeden de tanınan, bilinen eserlerdir, erbabınca. Neden?

Üslup insan; insan da üslubu mudur?

Bu ilişkiyi oluşturan, insanın içinden çıkan iç sese eserini benzeten, iç sesin benzeşleriyle yeryüzünde bir kalıt, bir anıt oluşturan şey, sanatın büyüsü müdür? Bütün bunların bizi getirdiği yer, sanat eserinin oluşunda, olgunlaşmasında, dünyaya gelip kendisi olarak ortaya çıkışında var olan aşamaların, iç ses ile biçimlenmesi, dillenmesi gerçeğidir.

Kendi sesine yoğunlaşan sanatçı, içine döndükçe, kendi kuyusunda halleştikçe, iç sesini bulur. Kendi içinde kıvamlanamayan sanat talibi ise, iç sesini aramadığı için bulamaz. Bulamadığı için o iç sesle eserine ruh üfleyemez. Üfleyemediği için de eseri canlılık kazanamaz, bir çamur kütlesi olarak kalır.

Talihsizliğin üstünü örttüğü gerçek sanatçılar hariç, bugün nice yüzyıllar boyu sanat eseri olarak gönlümüzde yeşerenler, bu seçkin, bu kendi sesini bulmuş insanlara aittir. Başkalarına özenerek uğraş verenlerden de geriye çamur kalır.

-Şiirdeki meselelerimizden birisi de şairin çağına tanıklığı ve bu tanıklığı şiirlerine taşıyabilmesi. Siz Mavera'da yayımlanan "Bir Gecenin Şiiri"nde ve aynı isimli kitabınızda Türkiye'nin içinden geçtiği karanlıkları anlattınız. Şiiriniz aynı zamanda meseleleri olan bir adamın sesi oldu. Böyle oldu diye bilir miyiz?

-Evet, böyle oldu. Bütün kutsal metinlere baktığımızda, bütün iyi insanların sözlerine kulak verdiğimizde şunların öne çıktığını görüyoruz; adalet duygusu ve adil bir uygulama, insan hayatının dokunulmazlığı, yoksuldan, mazlumdan, ezilenden yana olmak, doğru yaşamak, kimsenin bir şeyine göz dikmemek, zorba olmamak. Adâb-ı muaşerete ilişkin birçok kuralı da buna dâhil edebiliriz ki, bunların başında ana babaya karşı saygılı ve muhabbetli olmak var.

Sanatçı için kırılma noktası, bir zorbalığa, haksızlığa, zulme uğramış insanları görme veya görmeme meselesidir. Sanatçı için kırılma noktası, herkesin korkudan susup kaldığı, taş kesildiği, utançtan eridiği yerde sesini yükseltebilmesidir.

Sanatçı için kırılma noktası, yaşamı bahasına kişisel ve toplumsal insanî değerleri koruyabilmesidir.

Bu sadece sanatçı için değil, bilim adamı için de belirleyici bir niteliktir. Aslında adam olmanın gereğidir.

İki örnek, bizim kültürümüzün coğrafyasında, bize ait iki örnek:

Emeviler döneminde Büyük İmam (İmam-ı Âzam) diye adlandırılan Ebu Hanife'ye Küfe kadılığı ve beytülmal eminliği teklif edilmiş, Emevilerin zulmüne ortak olmamak için görevi kabul etmemiş, yöneticiler tarafından ağır bir biçimde işkence görmüş, dövülmüş ve hapsedilmiştir. Buna rağmen, bu ağır eziyetlere katlanmış ama görevden de uzak durmuştur.

Bu, bir bilim adamının duruşudur.

Bir de güzeller güzeli şiirlerin söyleyeni Şeyhülislam Yahya, delikanlı Şeyhülislam. Şeyhülislamlığın bir alt rütbesi olan Rumeli Kazaskeri iken, divana katılır. Bir gün divanda, sadrazam paşa,

"Filan adamı öldürün" der. Şair delikanlılığını her zaman bir iç ses olarak yanında taşıyan Yahya sorar, "Hangi suçtan?" Sadrazam paşa yanıtlar: "O seni ilgilendirmez!" Ne yapar Yahya? Hemen kalkar, divanı terk eder. Ey azîz (okuyucu), bu güzel şair, tanımadığı bir mazlûm için, hem yıllarca emek verdiği makamından, hem de yaşamından vazgeçer. Neden, çünkü şairdir, iç sesi vardır, o iç sesten kardaşlanan cevahir şiirler bırakmıştır yeryüzüne. O adamlar adamı, o güzeller güzeli, başka türlü davranabilir mi? Çünkü o, günü gelince bir kaba sözden incinecek kadar duyarlı, *'gönül kırıklığı'*ndan ölecek kadar delikanlı bir duruşun sahibidir.

Benim bildiğim insanlardan bir de Kızılderili Nez Percé'lerden Reis Joseph'tir "gönül kırıklığı"ndan ölebilen… Joseph, 21 Eylül 1904'te hiçbir sağlık sorunu olmadan öldüğü zaman, adına rezervasyon denilen esir kampı doktoru, ölüm nedenini *'gönül kırıklığı'* olarak belirtmiştir.

Peki, Reis Joseph ABD'den ne istemiştir?

"Bana özgürlüğümü verin; yolculuk edebilme, konaklama, çalışma, istediğim yerde ticaret yapabilme, atalarımın dinine inanma, kendi kendime düşünebilme, konuşabilme ve hareket edebilme özgürlüğümü verin. O zaman her kanuna uyarım, her cezaya razı olurum."

Hatırlamalıyız ki, Reis Joseph, o toprakların gerçek sahibi, ABD ise işgalci, zalimdir. Joseph, en basit insan haklarını talep etmektedir ABD'den. Talep ettiği hiçbir şeye sahip değildir, çok yakın bir zamanda, 1904'te.

(Meraklısı için not: O yıllarda bizim devletimiz; Yunanistan, Bulgaristan ve Makedonya'da ayrılıkçılarla uğraşmaktadır. Bütün dünya karşımızda yer alırken, bir de Jön Türk iç kargaşası, devletimizi, dağılabilir hale getirmiştir.)

Dünyanın genel, bizim kişisel ve özel tarihimizde, olaylara, onurlu insan sabitesini koyup, kendini bir yere konumlandırmaktır şair adam'ın sınavı.

Bu, zamana tanık olmak ve delikanlılık sınavını güle oynaya geçmektir.

Bu, bir şair adamın duruşudur. Haksızlığa karşı çıkmak ve bedeli de her ne ise ödemek.

Türkiye'de, benim kişisel tarihimde 27 Mayıs, 12 Mart, 12 Eylül, 28 Şubat gibi ay, gün ve yıllarla söylenen uğursuzluklar vardır. Bunların hepsini de yaşadım, hepsinde de iyi sınav verdiğimi düşünüyorum. Kendime dönüp baktığımda, içimi sigaya çektiğimde, iyi bir insan buluyorum. Faziletli olma iddiasına gölge düşürmemiş, cesaret ve delikanlılığını rencide etmemiş bir adam. Şiirlerimden büyük bir kısmı, o günlerin tutanağıdır aslında. Bırakın bu ülkede olup bitenleri, dünyada olup bitenlerden, geçmişte ve şimdi cereyan eden olaylardan, insan onuruna aykırı işlere direnen şiirler söylenmedikçe, size verilen söz büyüsü ihsanının karşılığını ödemiş olmanız mümkün mü?

Kızılderililerin çektiklerini okuyup öğrenmedikçe, zencilerin güzelim hayatlarından koparılıp Amerika'da köle olarak bin bir eziyete muhatap olduklarını derinlemesine bilmedikçe, 1944'te Rusya'da Ahıskalılardan Kırımlılara kadar hayvan vagonlarında ölüme ve onursuzluğa naklinin künhüne varamadıkça, sözünüz ve sesiniz havadadır, boşunadır.

Karşılığı ödenmemiş bir yetenektir.

-Şairin çağa tanıklığı noktasından devam edelim. Sizin de hayatınızda olan iki kavram, şiir ve siyaset için neler söylersiniz? Konya'daki bir konuşmanızda "Şiir, kelimelerle emperyal devlet kurmaktır" demiştiniz. Genellikle naif kimliğiyle tanıdığımız şiirin zor kullanmak gibi özellikleri de mi var? Hatta "Şairler, şiirleriyle emri bi'l maruf nehyi ani'l münker'i yapmalıdırlar" diyorsunuz. Muhakkak bunlar kendi şiirinizden mülhem sözler… "ben dayanamazdım bana / sen dayandın" mısralarınızdaki gibi şaire ve şiire kavi bir yol gösteriyor gibisiniz…

-Şiir elbette emperyal bir devlet kurmaktır. Yeryüzünde zulmün ve adaletsizliğin karşısına dikilecek, zalimin yakasına yapışıp onu silkeleyecek, gerekirse bu uğurda ölmeyi göze alacak devlet gibi bir kişisel oluşum. Şair budur işte. Kendi sesini ve sözünü bulan şair, aynı zamanda kendi özgür, emperyal ve sınırsız devletini tek başına kurmuş demektir. Ona düşen, onurlu sözcüklerin hakkını vermek, dünyadaki sınavını onurla tamamlamaktır. Emr-i bi'l maruf, nehy-i ani'l münker, şair kişinin adam olma safahatında kendi egosuna karşı yaptığı cedeli anlatır öncelikle. Adı konulmaz, konuşulmaz bir şeydir ama her dem insan O'nun tarassudundadır. Neden? Çünkü nimet verilenler, nimetten sorguya çekilecektir. Şairin sorgusu da, kendisine verilen söz nimetini nasıl kullandığı, nasıl değerlendirdiği istikametinde olur. İyiliğe yönelme, kötü olandan sakınma olarak diyeceğimiz olgu budur, kendi iç sesimizi çağıldatarak gelen gümrah ırmaklar da bunlardan oluşur.

Günümüze, yüzyıllardan süzüle süzüle gelecek olanlar; bugünden yarına kalacak olanlar da bunlardır.

Bir de işin gerçeği var.

Dünyada ve Türkiye'de şairler geleceği temsil etmiştir her zaman. Şairin, tüm zamanlara ait mâni-

aları, birer birer ve doğrudan aşıp giden bir bakış taşıdığı düşünülürse, gelecek için en iyi düşünülmüş çözümleri de dağarcığında taşıdığını bilmeliyiz. Bildiği her alanda, şairin akıllara durgunluk veren tespitleri ve çözümlerinin bulunduğu da bilinir. Savaş sanatından, barış sanatına, devlet yönetmekten insan eğitimine kadar farklı alanlarda, herkesten farklı ve hep ileride bir bakış taşıdığını da bilmeliyiz.

İşte bu yüzden şairler geleceğin sesidir ve geleceğe, güzel ve iyi düzenlenmiş düşünceler bırakırlar.

-Gelenek ve modernlik ilişkisi sizde sadece bir şekilden ibaret değil. Şiirlerinizde de modern kavramları gelenekselle buluşturuyorsunuz. Hatta havayla ve toprakla, bereketle bağı olan bir duyuşunuz var. Mesela Semud'da "Gönlümü / Âsi bir tohuma gizleyerek toprağa gömüyorum" diyorsunuz. Bu ilgiyi de (toprakla olan ilgi) gelenekle olan bağınızla aynı yere konumlandırabiliriz gibi geliyor bana…

-Şöyle akıl almaz bir yapısı var şiirin. Şiirde, iyi olan hiçbir şey eskimiyor, bozulmuyor, yok olmuyor. Yazıya dökülmüş olmasa da, insan hafızası saklıyor, sakladığını kuşaktan kuşağa aktarabiliyor. Üstelik zamanın yıkıcı etkisine maruz değil. Aksine, insanlığın ihtiyacı olan zamanda kinini ve direncini bilediği bir bileğitaşıdır söz saltanatı. O zaman ortaya çıkıyor ve yapacağını yapıyor.

Böyle bir yapının şeceresinde iyinin özenle korunduğu, iyi olmayanın elenerek yok olduğu bir katmanlaşma söz konusu. Tıpkı arkeolojik kazılar gibi, kötüyü eleyerek iyiye ulaşıyorsunuz.

Hafızanızda sıkı sıkıya koruyacağınız bu şey, söz geleneği, o dilin söz mirasıdır. Çok eski yıllardan gelip gününüze kavuşan bir çağıltıdır. Şiirlere tutunup, söze ve sese kapılıp gelebilen, yıllara meydan okuyan şeydir.

Bir de bugün var. Bir de yarın var. Uzak gelecek var.

-Sizi şiirlerinizden ayırmayan bir duruşunuz var. Bunca edebi eserin arasında bir de Türk Tarımı isimli kitabınızı gördük. Star'da da uzun bir süre tarım üzerine yazılar yazdınız. Kültürü harsla ilişkilendirdiğimizde bu hal daha bir anlamlı oluyor. Şiirlerinizde toprağı ve tohumu gördüğümüzü söylemiştim. Peki ya, tarımın içindeki şiir?

-Belki başka şeylerde de vardır. Tarımın içindeki şiir, akıl almaz bir oluşa sahiptir. Tek başına, tohumdan bitki oluşumu, bildiğimiz her şeyi dumura uğratacak kadar düzen duygusuyla birlikte, ilahî bir derinlik taşır.

Çok gençken, ziraat fakültesinin ilk sınıfında, botanik hocası, beynime çakılan bir şey anlattı. Kök, her şeyi, en sert kayaları bile şu düzene uyarak deler. Kökün ucunda içi asitle dolu hücrelerin bulunduğu, çok ince zarla kaplı bir sistem var. Kök büyüyüp ilerler ve kayaya dayanır. Onu geçemediği ve büyüme de devam ettiği için, en uçtaki hücreler bu basınçla patlar, içlerindeki asit bir miktar kayayı eritir. Hemen kök oraya kadar büyür. En uçta ise içi asitle dolu, zarı incecik olan yeni hücreler oluşur. Onlar da baskı sonucu patlar, kayanın bir parçasını yeniden deler, yeniden aynı yapı oluşur… Kayayı delip suya ulaşıncaya kadar bu yolculuk devam eder.

Bu, bir şiir değil midir?

"Kayaya vurmuş başını yumuşacık kök, yürür derssiz göçe" biçiminde şiire dönüşmesi yadırganmamalıdır. Şair, aslında şiir olan bu şaşmaz düzeni, sadece tespit edip yazıya geçirmiştir, o kadar… Gerisi zaten şiirdir.

Tarım, büyük bir şiir. Olup bitenin künhüne vakıf oldukça hayretimiz artıyor, hayranlığımız çoğalıyor. Bu nasıl bir düzendir ki, böylesine güçlü bir teorik düzeni, gerçeğe dönüştürsün.

Akıl almaz bir olağanüstülükler yumağı, evrende olup biten her şey…

Bütün bunları kavrayan bir bakışa sahip olmak için, çocukluğunda kar veya yağmur yağdığında, bunu annene haber verirken, o sana sadece, "Mülküne yağıyor" diyorsa, işin sırrını öğrenmek biraz daha kolaylaşır. Sonradan gördüğün tarım eğitimi ise, annenin bu duyarlığını onaylayan bilgiler verir sadece. Dünyayı ve evreni (yeri ve gökleri) anladıkça, şiirsel olgunluğun en kuytu köşelerine bile sahip olma gerçeği ile karşı karşıya kalınır.

-Sezai Karakoç şiiri gibi konuştunuz:
"Karın yağdığını görünce
Kar tutan toprağı anlayacaksın
Toprakta bir karış karı görünce
Kar içinde yanan karı anlayacaksın"…
Peki, "şiirsel olgunluğun en kuytu köşelerine bile sahip olma gerçeği" ne demektir?

-Gözünüz, lazer ışınları gibi, görüşe engel olan her şeyi delip geçmektedir ve siz artık, görmediklerinizi de fark edecek bir algılama zenginliğine sahipsiniz demektir. Bütün bunları sağlayan da, bir tekkede ilahi varlığı eme eme bünyesine sindiren, okuryazarlığı olmayan bir anadır. Sanki Emrem Yunus'tan emaneten ve teberrüken alıp, yüzyılla-

rı aşarak sizin beyninize ve yüreğinize nakış gibi işleye işleye yerleştirmektedir "insan ve tabiat" adlı şiiri, değil mi?

Beni, şiirlerimden ayırmayan bir duruş olarak ifade ettiğiniz şey, çok köklü şiir anlayışının, destanlardan ninnilere, Yunus'tan Veysel'e nakil yoluyla gelen o büyük şiirin, rüyamızın kıyılarına bir anlık med cezir olarak vurmasıdır.

-Biz bu med cezir'i bir lütuf olarak görüyoruz. Fakat kültürde ve tarımda bir yandan zirvesinde olduğumuz isimlere ve ürünlere sahipken diğer yandan da irtifa kaybediyoruz gibi geliyor. Sizce bu irtifa kaybını önlemenin yolu nedir?

-*"Kültürde ve tarımda irtifa kaybı"* nitelemesinden başlamak istiyorum. İrtifa kaybı, daha önce var olan bir noktadan, daha aşağıda olmayı, düşüşü belirler.

2002 yılında AK Parti, Türkiye'nin yönetimine talip olurken raporlar hazırlandı, komisyonlar kuruldu. Bütün mesele şuydu, A'dan Z'ye bu ülke kötü yönetilmektedir, kaynaklarını kötü yönettiği için kötü durumdadır, dünyaya karşı her konuda verimsizdir. Bundan kurtulmayı vadeden bir partiyi, bu millet ilk seçimde iktidara taşımalıdır.

İşin ilginç yanı, o yıla kadar Devlet Planlama Teşkilatı'nda beş yıllık kalkınma planları hazırlanırken, bazı yıllar kültür ve tarım ihtisas komisyonlarında üyeydim. Daha sonra AK Parti hükümetlerinde bakanlık yapacak birçok arkadaş da, benimle birlikte üyeydi aynı komisyonlarda. Benim savunmam şu olagelmiştir: Bütün beş yıllık kalkınma planlarında, aynı liste verilip şunlar mutlaka yapılmalıdır denildiğine göre, hükümetler kalkınma planlarını uygulamıyorlar demektir.

Aradan geçen 19 yılda bir irtifa kaybı, genel kabul gördüğüne göre, bu sürede sorumluluk alan kişi ve kurumların, nefs muhasebesi yapması da gerekir.

Şimdi yönetimde olan bir arkadaşımızın, muhalif iken çok sık ifade ettiği gibi *"…mış gibi yapmamak"* gerektiğini anlatırdı hep.

Mesela 2002 yılındaki bu eleştirilere zaman zaman bakmak gerekir.

Kültürde yapılması gerekenleri yukarıda arz etmeye çalıştım.

Tarım konusunda düşüncem şudur: Dünyadaki yaygın hastalık (pandemi) iki yıldır gösterdi ki, gıdada kendinize yetmelisiniz. Paranız olsa bile, gün gelir ihtiyacınız olan tarım ürünlerini alamayabilirsiniz.

Ayrıca, gıdada sağlık sorunu da öne geçmektedir. Kimyasal birçok katkı, gıdayı zehre dönüştürmüştür. Uygulanan ağır ve yanlış tarım yöntemleri, toprağa büyük zarar vermektedir. Ülkemizde mevcut suyun % 75 kadarını tarımsal sulamada kullanırken, kimyasal atık, ilaç ve gübre, yer altı ve yerüstü suyunu kullanılmaz hale getirmektedir. Uygun sulama yöntemleri ile su ihtiyacını beşte bire düşürmek mümkün.

Bütün bunlar için, tarım, çevre, orman, gıda ve sağlık bakanlığının gıda ile ilgili bölümü, doğal kaynaklar tek bakanlık olarak düşünülmeli.

Türkiye'de 4. ve 7. sınıf araziler arasında kalan erozyona maruz arazinin tamamında, bölgesinde yetişen ürüne göre meyve ormancılığı yapılmalı. Bu 30 milyon hektara tekabül eder ki, şimdiki tarım arazimizin tamamı 28 milyon hektar civarındadır.

Türkiye mutlaka 26 yağış havzasına göre yeniden tanzim edilmeli, ona göre tarımsal yönetim sağlanmalıdır. Bunlar benim, yaklaşık 30 yıldır savunduğum konular.

Elbette ki bu, ancak siyasi otoritenin gerçekleştireceği bir şeydir. Kitabımda ve raporlarda, bunu anlatmaya çalıştım.

-Rahmetli Nazir Akalın 1999 yılının "Kırağı" dergisinde sizin şiiriniz üzerine bir yazı kaleme almıştı ve şiirinizi Sezai Karakoç, Cahit Zarifoğlu ve İsmet Özel şiiri arasında bir yere koymayarak "Kendi başına, tek ve orijinal" demişti. Benim o yazıda asıl dikkatimi çeken "Şair 11 yıldan beri sebebi bilinmez bir sessizlik içindedir" cümlesi. Bu 11 yılın üstüne 20 yıl daha eklediğimizde; gerçekte sessizlik içinde olan siz misiniz, yoksa duymayan birileri mi var?

-Nazir Akalın'ın değerlendirmesi önemli, bunu 1999'da yapmış olması önemli. Daha da önemlisi, ben kendisini tanımıyordum. Yazıdan, çok sonraları haberim oldu. O zaman da rahmet-i Rahman'a kavuşmuştu Nazir Akalın. Sanırım 2005'te, haftada iki gün köşe yazdığım Star Gazetesi'nde, ilk kez o yazıyı okuduğumda, bu duygularımı da yazmıştım.

Benim için önemli olan, Erzurum'da yaşayan 18 yaşındaki bir gencin, bir kıraathanenin kitaplığında Çerağ'la karşılaşması, o şiirleri okumaktan haz duyduğunu belirterek, kitabı kitapçılarda araması. Bulamayınca da, tekrar o kıraathaneden alarak, bütün şiirleri daktilo etmesi, defalarca hem kendi kendine okuyup, hem de şiir sevdalılarına okumasıydı.

Benim için aslolan buydu. Yazı, bir de değerlendirme yapıyor. Türk Edebiyatı ile ilgili, iki ayrı yüksek ihtisası olan ve üstelik kendisi de şair olan

yazarın şu tespiti, onu bilenlerce her zaman dikkate alındı:

"Bu kitabıyla Hasannebioğlu, modern Türk şiirinde, ne İslami zevk ve anlayışının hâkim kaynak veya ana damar telakki edildiği Sezai Karakoç'a, ne nev'i şahsına münhasır bir başkaldırı şiiri ortaya koyan İsmet Özel'e, ne de mücerredin çıplak ve mahrem noktalarını kurcalayan Cahit Zarifoğlu'na benziyordu. Modern şiir çizgisinde onu, söyleyiş tarzı bakımından yeni bir zevk ve anlayışın temsilcisi olarak kabul etmek gerekiyordu.

Kendi başınaydı, tekti, orijinaldi."

Ben kendime bir değer biçmem.

Ama şu da doğru, başlı başına bir duyuş ve anlatım tarzı oluşturmayı, bu tarzın da kendine özgü olarak nitelenmesini önemsiyorum. Kendi duruşunuzu şiirinize yansıtmışsanız, ayniyet oluşmuşsa, bu şiir ve şair açısından dikkate değer bir durumdur.

Kendimle ilgili konuşmaktan gerçekten hayâ ederim.

İnancıma aykırı bulurum bunu. İnsan dediğiniz nesne, üzerinde konuşulmaya değmez bir şeydir. Hele de insanın kendini değerlendirerek konuşmasını, edebe mugayir addederim.

Ama vurgulamak istediğim iki şey var. Bunları da mutlaka söylemek isterim. Birincisi, akıllı adam bir şeyi amaçlamışsa, ne yapar eder o amacına ulaşır.

Ödüller almak, Nobel almak, çok kitap yayınlamak, meşhur ve tanınır olmak, prestijli dedikleri yayınevlerinde kitaplar yayınlamak, yaygın bir üne sahip olmak, şiirlerin okul kitaplarına girmesi; benim olmak istediğim şeyler değildi.

Olsa da olur, olmasa da olur işlerdendi. Kendi haline bıraktım.

Bilinçli bir seçimdi benim tutumum.

Ben hayatı tanımaya ve tanımlamaya çalışıyordum. İstediğim her şeyi Rabb'im bana nasip etti. Hamdediyorum.

Para, pul, mal, mülk, makam, mevki ve çocuk…

Şükürden aciz olduğum kadar lütfetti Rabb'im, ihsan etti. Üstelik insanî onurumu koruyarak, duruşumu bozmayarak…

İnsanların dikkatini çekmek için ne yapılması gerektiğini biliyorum, kimsenin olmadığı kadar bunu gerçekleştirecek araçlara da sahibim. Bilinçli olarak yapmıyorum, başka insanların heveslenebilecekleri şeyleri. İnandığım kişisel değerlerime aykırıdır. Yapan yapsın, ben yapmam. *"Yunus kodu, alan alsın n'olusar"* diyor ya Emrem Yunus, aynen öyle. İki şeyde düşündüklerimi uygulamayı çok isterim: *Tarım* ve *Malatya* ile ilgili düşündüğüm iyi şeyleri, hayırlısı ile uygulayacak imkânlara sahip olmayı, Rabb'imden niyaz ederim. İmkân nasip olduğunda, işimi kolaylaştırmasını niyazıma eklerim. İyi şeyler yapmanın zor olmadığını da, geçmiş uygulamalarımda, çabalarımda göstermeye çalıştım. Sanırım insanların mutluluğu için güzel şeyler yapma amacı içinde oldum tüm yaşamım boyunca.

Budur, bu sözün hülasası bu bâbda…

-O zaman sözü tekrar kelimelere getirelim. Metinlerinizi okurken tercih ettiğiniz kelimelerde her zaman ayrı bir özen görüyoruz. Hatta bana şiirimde geçen "sakuralar"a ısınamadığınızı anlatmıştınız da ben de şiiri çözümlemek zorunda kalmıştım. Toplumun dilinde yavaş yavaş silinen kelimelerin özellikle şiirlerinizdeki anlam derinliği nedir?

-Kelime, insanın ayarıdır. Aynasıdır. Aynısıdır. Şair, çok kelimeye sahip olmalı, onların en güzeli, en uygunu, en müzikalitesi olanı, gerekli olduğu boşluğa kendiliğinden gir(dir)meli ve güzel bir bütünlük oluşturmalıdır. Bu sadece şiirin değil, dilini dil bilen her ülkede, olağan konuşmanın da gereğidir.

Çok eskiden Türkçe'de kullanılan, şimdi artık kullanılmayan birçok kelimeyi, sevgili D. Mehmet Doğan ile uzun uzun konuştuğumuz olmuştur. Bölgesel temelde kucaklayıcılığı ile çok zenginleşen Türkçeyi, hakkını vererek kullanmalıyız. Dil insanın kimliğidir, belirleyicisidir, yeryüzünde birlikte yaşayacağı insanları, birinci elde tayin eden faktördür. Yurdunu yitiren milletler, yeniden elde edebilirler ama dilini yitiren milletler, yitirdiklerini yitirmiş olurlar. Bir daha elde edemezler.

Geniş ve kapsamlı bir biçimde ele alındığında, Türkçenin, hem zengin, hem de mûsikisi olan bir dil olduğu görülecektir.

Ali Şir Nevaî'den Yunus'a, Şeyh Galib'den Karacaoğlan'a varıncaya kadar, Türkçe ile söyleyen bütün şairler, öncelikle kelimenin peşine düşer. Onunla hemhâl olmaya bakar. Ama belirli bir erginliğe ulaştıktan sonra, kelime, şairin peşine düşer, onu bulur. Şiir heveskârında dili kanatarak çıkan kelimeler, şiirin ve dilin künhüne erenlerde süt gibi akıp gider.

Dil konusunda benim ilk aklıma gelen Yunus Emre oluyor. Çok yalın (basit) bir söyleyişle, öylesine girift konuları şiir olarak bu milletin kültürel genlerine öylesine güzel yerleştirmiştir ki, geçen yüzyıllar ancak güzelliğini ve etkisini artırmıştır. Yunus'un şiirlerine, âyet mealleri ve hadis anlamları öylesine ustalıkla serpiştirilmiştir ki, şiiri

okurken Yüce Kur'an'ın bilincinin de, hayata dair âyet mealleriyle sizi kuşattığını hissedersiniz.

Kur'an iyiliktir, güzelliktir, hayırdır.

Yunus Emre Hazretleri'nin hangi şiirini okursanız okuyun, dünyada yaşanan hayatı ve insanı onardığını görürsünüz. Onun, iyilik köprüleri ile insanımızı, öte dünyaya hazırladığını fark edersiniz.

Kelime önemli. Bu yüzden öğrenmeli ve özenle kullanmalıyız. Bir kelime o kadar çok şeydir ki… Çoğu zaman kaybolan bir kelime, beraberinde bir kavramın da yitirilmesine neden oluyor. O kavramla birlikte, yaşamın esaslarından önemli bir unsur da silinip gidiyor.

Birçok kelime var bu konuda örnek olacak. O kaybolunca, hayatın birçok yeri de sakatlanacak; kör topal olacak. O yüzden herhangi bir eski metinde, şimdi kullanmadığımız bir kelime bulunca, hazine bulmuş kadar seviniyorum. Onun şiirselliğinin en iyi görüneceği yerde, en göz alıcı yere koyuyorum ki, görünsün, bilinsin.

-Turgut Uyar'ın, Edip Cansever'in şiirleri kısık sesle, sakin bir biçimde okunabilecek şiirlerken İsmet Özel'in, Mehmet Akif'in, Necip Fazıl'ın şiirleri gür bir sesle okunmalıdır. Bu bağlamda sizin şiiriniz de gür bir sesle okunması gereken şiirler arasında diye düşünüyorum. Şiirin sesle ilgisi hakkında neler söylersiniz?

-Türkçeyi, ses bayrağı diye nitelendiren şairin, söylediği de budur zaten. Sesin diken gibi battığı hiçbir gerçek şiir yoktur. Şair, eserini oluştururken, mermerin kabasını yontan bir heykeltıraş gibi, zaten pürüz bırakmaz. Sesten söze kadar her şey olması gerektiği kadar ve gerektiği yerdedir. Yabancı dile çevrilirken, yiten şeyi, birçok eleştirmen şiirin ta kendisi olarak düşünmüştür.

-Bir dedeniz Boranlı Hacı Mustafa Baba, diğeri ise Yemen gazisi Hasannebizade Hacı Cumali Ağa. Annenizle başladık ama bitirirken daha kadim olana işaret etmek gerekir diye düşünüyorum. Yetiştiğiniz ailenin, şiiriniz üzerine etkisini anlatır mısınız?

-Ben, iki kadına kendimi yüzde yüz borçlu hissediyorum. Anneme ve eşime. Annem, altyapı oluşturdu, şiirime, yaşamıma, ilişkilerime. Yön çizdi, yol haritası oluşturdu. Birçok şeyi, sonraları başkalarından duymuş olsam da, ilk kez annem söylemiştir, çocuk algıma. Nasıl yerleştirdiyse, çok etkili olmuştur hayatımda.

"Otu çek, köküne bak" sözünün anonim olduğunu çok sonraları öğrendim. Ben, annemin kendi sözü sanırdım. *"Asil yerin kızını almak zor, asarmak kolaydır"* sözü de öyle. *"Hatun gerek ki, beg doğura"* annemden duyduklarımdandır, sonra başka anaların da aynı dili konuştuklarını fark ettim.

(Bir arkadaşımı Cumhurbaşkanı Özal'ın atayacağı, çok önemli bir göreve hazırladım ve atandı. Daha hazırlık dönemlerinde, Cuma namazından çıkarken şunu söyledim: "Bu çok değerli görev için kendimi önerebilir ve seçtirebilirim. Ömrümün sonuna kadar da rahat ederim. Benim rahmetli anam derdi ki, bir arkadaşınla yola çıkmışsan ve bir ekmeğin varsa, ikiye böl ama büyük parçayı arkadaşına ver. O yüzden seni destekliyorum."

-Hamiş: Kardeşlerimle veya evimde eşimle, çocuklarımla bir şey paylaşıyorsak, bölüştürenin en azı, en kötü görüneni alması, bizde bir aile geleneğidir, çok da güzeldir.- O göreve, çok tartışmalı bir biçimde de olsa seçildi.

Arkadaşlığımız, kısa süre içinde bitti.

Hiç sebep aramadım. Çünkü rahmetli annem derdi ki: "İyiliğe iyilik her kişinin kârı, kötülüğe iyilik er kişinin kârı, iyiliğe kötülük şer kişinin kârı.")

O, Nakşî-Kadirî şeyhi Boranlı Mustafa Baba'nın kızıydı, tekkede yetişmişti. Babasından öğrendiklerini, bize de intikal ettirdi.

Hayatımda, kendimi minnet borçlu hissettiğim insan, karımdır. Çok genç sayılacak yaşta evlendik. Çektiğim sıkıntıların, benden daha çok muhatabı ve çekeni oldu. En önemlisi: *"Ben dayanamazdım bana/ Sen dayandın"* dediğim insandır. Vaizoğlu Edip Bey'in kızı, Battal Gazi'nin kaç göbekten torunu, soyluluğunun her zaman sahibi… Bence soyluluk bir kan bağı olmaktan çok, bir davranış ölçüsüdür, davranış biçimidir.

Adını taşıdığım dedem Hasannebizade Hacı Cumali Ağa, ben doğmadan ölmüş. Rol modelim ve efsanemdi. Annem, sanki dedem yaşıyormuş gibi, çok olağanüstü gelen hallerini çocukluğumdan itibaren nakletti bana.

Mustafa Baba Dedem, Balkan gazisi, iki kardeşi çeşitli cephelerde şehittir.

Hacı Cumali Dedem, yedi yıl Yemen'de savaşmış, iki kardeşi, iki yeğeni, amcasıoğlu ve kayınbiraderi çeşitli cephelerde şehit düşmüştür.

Benim övünç madalyamdır bunlar.

-Kıymetli şeyler konuştuğumuzu düşünüyorum. Vakit ayırdığınız için çok teşekkür ederim.

-Sağ ol karındaşım, ben teşekkür ediyorum. Varol.

● Enes Malikoğlu*

Eskiye Özlem Duyan Bir Şövalye İle Söyleştik: Şiir Hayatın Her Noktasında İmiş Meğer..

Eskiye özlem nedense demode addediliyor bugünlerde. Nostaljik olma eski kafalılıkla bir tutuluyor. Edebiyat için bu böyle maalesef. Eskilerden örnek vermek, eskileri övmek edebi olarak gerici yaftasını göğsüne takmayı göze almak demektir bir anlamda. Ben bunları göze alarak eskileri yâd edeceğim. Eskiler ne güzeldi diyeceğim. Şairler vardı şiirleri ezberlenen; şiir kitapları en az 2 baskı yapardı. Dergiler vardı genç şairlere okul olan.

Mavera bu okulların en önemlilerindendi. Şairliğini adeta orada ispat ederlerdi gençler. Ve orada şair olanlar günümüz şiirine de yön verdiler. Mavera şairleri, daha sonra şiir yazmasalar bile unutulmadılar. Şiirleri hiç unutulmadı; aksine yıllanarak çoğaldı şiirlerinin sesi. İşte Cumali Ünaldı Hasannebioğlu da bu şairlerimizden biri. Her şiir kitabı çıkardığında olay olmuş, yok satmış ve tekrar tekrar baskı yapmıştı onun. Sese ses katan, direnen şiirler yazdı. Nostaljik olmanın suçunu (!) üzerime alarak Cumali Ü. Hasannebioğlu'yla naif bir söyleşi yaptım. Lise yıllarında özellikle Çerağ kitabını elimden düşürmediğim şairle röportaj yapmak beni ne kadar mutlu etti anlatamam.

2000li yıllara kadar isminiz edebiyat ortamında önemli bir yer teşkil ediyordu. Mavera dergisi ve çevresini bir kuşak kabul edersek Mavera Kuşağı'nın en önemli şairlerindensiniz. Sadece edebi ürün verme açısından değil Aylık Dergi ve Düşünce Dergisi'nde Müslümanların şiir ve diğer türlere bakış açısını değiştirdiniz. Tabir-i caizse bir edebiyat felsefesi geliştirdiniz. Kendi adıma söyleyeyim lise yıllarında sizin şiirleriniz benim edebiyata olan ilgimi üst seviyelere taşımıştı. Müslüman edebiyatçının hangi vasıflara sahip olması konusunda sizin katkınız yadsınamaz. Fakat 2000li yıllardan sonra sizi edebiyat ortamında daha seyrek görür olduk. Bunun sebebi aktif siyasete girmeniz olabilir mi?

Sanatçının, "di"li geçmiş zaman'ı yoktur.

İsmimin, Türkçe söylenen şiirler içerisinde bir yeri, ya vardır, ya da yoktur.Eğer var idiyse,yok olmaz.Bence şiir,her zaman söylemeye çalıştığım gibi,yüreğimizin kal'asının yıkık bir taşını onarmakla sorumlu ise,yüzlerce yıl sonra da,o şiire muhatap olacak bir insan var oldukça, varolacaktır.

Benim şiirim böyle bir şiir midir?

Yani Fuzuli'nin, Şeyh Galib'in, Karacaoğlan'ın, Yunus'un, Pir Sultan'ın... daha nice bir giyiti kanlı; dili, yürek yangınından kızıla çalan adamın yanıbaşındaysa,onlarla kardaşlanmışsa benim şiirim ölümsüzdür şüphesiz.

Yok eğer saman alevi idiyse; yandı bitti kül oldu...

Hangisi?

Yeni tanıştığımız birçok insandan, anında, ezbere şiirlerimden parçalar okunduğunu görüyorum.

Demek ki, şiirim, kayaya hakkedilmiş, diyorum.

Eğer şiirim kayada yazılıysa, zaman da "yel"se; yel kayadan ne aparır?

Bence ölüm güzel bir mimar...

Ölümden sonra şiirleriniz hala insanların bir of çektikçe yıkılan dağlarının tozuysa, korkmayın o şiirden.

Bir de şu var, şiirim unutulsa ne olur ki?

Ben onları söylerken, yüreğimde doğururken müthiş bir haz duydum, bir bakıma "istiğrak" hali.

Bunları ben mi söyledim, dediğim çok olmuştur.

Bazan yüreğimdeki bir kılıcın kırık parçaları, bazan da seyrettiğim bulut masalları olmuştur şiirim.

Ne güzel, değil mi?

Siyasete gelince...

Bence siyaset de şiir.

Siyaset, hayalimin atlarını çılgın ufuklara sürüyor, dörtnal... Müthiş bir mutluluk duyuyorum, yok, hayır, mutluluktan öte bir şey, bir cezbe hali...

Ben siyaseti, Türkiye'nin en önemli sorunlarından saydığım "Tarım-Orman-Gıda-Çevre" sorunlarının çözümü uğruna yapıyorum.

Amacım, bu ülkenin doğal kaynaklarının doğru kullanılmasıyla, toprağının, suyunun, insan mutluluğunun en az beşe katlanması; yani tarım politikası...

Bunları konuşmak zaman alır. "Sorunlarıyla ve Çözümleriyle Türk Tarımı" adlı kitabımı bunun için yazdım. Ayrıca, yazdıklarımı, düşündüklerimi, yıllarca beynimde mayalandırdığım, ülkemle ilgili bu konudaki tezlerimi, uygulayacağım tek platform da, siyaset.

**Şair Yazar*

Bu ülkeyi ve insanımızı seven herkesin, iyi anlaması ve anlatması gereken bir konu tarım. Aslında, birçok dilde tarım ile kültür, aynı kökten geliyor.

Okuyucularınızın bilmesi gerekir diye vurgulayarak söylüyorum, litteratüre geçmiş ve şu anda Türkiye kaysı üretiminin yaklaşık %40'ını sağlayan "Kaba Aşı" adındaki çok verimli, ayrıca ilkbaharın son donlarına oldukça dayanıklı bir kaysı çeşidini buldum, geliştirdim 1980'lerde...

Uzun yıllar, TOPRAKSU gibi severek adını andığım bir kurumda Başmühendislik yaptım. Üstelik de, çok maceralı bir bölgede, Malatya, Adıyaman, Elazığ, Tunceli ve Bingöl'ü kapsayan bir bölgede ve üstelik de herkesin öcü gibi kaçtığı o yıllarda, bölgeye gönüllü giderek.

O yıllarda, o şehirlerin kırsalında köyünde, dağında taşında çalışmanın, şiirime ve siyaset görüşlerime neler eklediğini düşünebiliyor musunuz?

Fırat, Munzur, Nemrut... daha nice güzellik, gözlerimin bebeğine nakşedilmişti.

Benim şiirim budur ve bu şiir, dünya durdukça, duracaktır; Rahmetli Anam'ın dediği gibi...

"Biliyorum, biliyorum bir ada gibi coğrafya atlasına sınırları kanla değil,

Kalemle çizilmiş bir ülkeyi; bankalar, bankerler, tröstler, tecimevleri,

Kıravatlı, rüzgârsız saçları, boyalı potinleri, yüzleri kara bir gecede ışıldayan faiz hadleri,

Cepleri teberru çekleri, piyango biletleri, evleri tıka basa ölü çocuk kemikleri,

Yanmış genç bedenleri, acıyla yokekedilmiş adam iskeletleri.

Biliyorum... basarak kan deryasına yürüyor onlar,

Ve ayaklarının altı lekesizdir, biliyorum..." diyorsunuz bir şiirinizde. Bu şiiri yazdığınız ortamdan çok farklı değil şimdilerde hayat. Hatta daha da yoğun sıkıştırılıyoruz. Bu kadar daralmışsa yaşam sahamız bu şair açısından avantaj mıdır, kuşatılmışlık şairin lehine midir? Yoksa şiir her yerde ve her zaman biriminde doğmaya müsaittir diyebilir miyiz?

Ben hayatı, dosdoğru yaşamamız için, Rabbimiz tarafından bize lütfedilmiş bir nimet olarak algılıyorum. Bediüzzaman'ın dediği gibi üç şey kalıyor bize: Fikretmek, zikretmek, şükretmek...

Boynumuzun eğri olacağı tek yer, huzurda durduğumuz zamandır.

Bunun dışında, Pir Sultan'ın dediği gibi, "üstü kan köpüklü meşe seliyim..."

28 Şubat sürecini bir edebiyatçı olarak yakından şahit oldunuz. Her meslek dalında Müslümanlar ciddi sıkıntılar yaşadılar. Hayatları tehdit altına girdi. O dönemin Müslüman edebiyatçı üzerindeki etkisi ne olmuştur? Günümüzdeki Müslüman edebiyatçı portresine ne gibi eksi ve artılar eklemiştir size göre?

Benim hayatımda 27 Mayıs da var... Ailem Demokrat Parti'liydi ve Malatya'da yaşıyorduk. İlkokuldaydım. Üzüldüğümüz çok zaman olmuştur. 970'lerin ilk yıllarındaki muhtırada üniversitede öğrenciydim. 68 kuşağı diyorlar ya, işte öyle...

1967'de üniversiteye başladım, liseden donanımlıydım, fikir estetiğinin peşindeydik ve yine üzüldük.Muhtıra, çevremizde ciddi yaralar açtı. Sonra 12 Eylül... Başmühendis olduğum yıllar...

"Semud" şiiriyle birlikte, birçok şiiri o günler için söyledim. "Bir Gecenin Şiiri" adlı kitabım, sadece o günleri anlatır. Tarihe nakşolması gerekirdi, oldu. Yani, benim kişisel tarihime... 28 Şubat'ta Başbakanlık Müşaviri idim. Ama benim Başbakanlık'ta çalışmam, Özal dönemiyle birliktedir.

Özal ile birlikte çok şeyi de yaşadık. Bir bakıma önemli olaylar gelip geçti, elimizden, beynimizden, yüreğimizden... O zaman çok şeyi kavradım.

Belki de devletin nasıl yönetilmesi gerektiğine dair, yıllardan beri oluşan teori ve pratiğimiz, doğal akarını buldu su gibi, aktı gitti... Bugün yakaladığımı sandığım deneyim,o günlerin yorumundan oluştu çoğunlukla.

Bunları anlatmam gerek ve anlatacağım. Ben, insanlar tarafından hiçbir zaman sıkıştırılamadım, bu nedenle de kendimi, Kemal Tahir romanlarındaki gibi "kıstırılmış" hissetmedim hiçbir zaman.

O yüzden ezilmişliğin değil de, başkaldırının şiirini söylediğim, düşünülür... ki doğrudur.

2006'da Kalbim, Ey Divane şiir kitabını çıkardınız. Önümüzdeki günlerde yayınlanacak başka kitabınız var mı? Uzun süre edebi ortamda görünmeseniz de eski takipçilerinizin sizi beklediğini ben yakından biliyorum.

Çok önem verdiğim bir yayınevi, tüm kitaplarımı yayınlamak istiyor. Şimdi onun üzerinde çalışıyoruz arkadaşlarla. Bir de internet üzerindeki iki siteyi, www.cumali.unaldi.org ile www.cumaliunaldi.com 'u yeniden düzenliyor dostlarımız.

Yeni şiirler söylüyorum.

Yakında, onlar da yayınlanabilir.

Yoğun iş ortamından zaman bulup günümüz edebiyat ortamını izleyebiliyor musunuz? Takip ettiğiniz yazarlar ve dergileri var mı? Eski şair dostlarınızla görüşme imkânı buluyor musunuz?

Hepsi için de "evet".

Günümüz edebiyat ortamını geçmişle kıyaslamak gerekirse nasıl bir fark görüyorsunuz?

Bana göre edebiyatta, hatta sanatta geçmiş ve gelecek olmaz. İyi ve iyi olmayan olabilir. Ya da bize göre iyi ve iyi olmayan.

Güzel bir mısra binlerce yıl öncesine ait olabilir, bu onun değerini daha çok artırır.

Sanat eseri, zamanı aştıkça, bir daha güzelleşir gibi geliyor bana.

Edebiyatın -daha özelde- şiirin hayata müdahalesi 2000'lerden sonra zorlaştı? Bunun müsebbibi olarak şairi mi görüyorsunuz yoksa toplumun yozlaşması mıdır uzaklığın sebebi?

Bence,2000,ya da başka rakamları kullanarak, şiirle ilgili bir betimleme yapmak mümkün değildir.

Şiir, şiirdir...

Yıllar unutulur gider,ama iyi şiirler,has şairler hep yaşar,hep kalıcıdırlar...

Gökkubbe, ta Hz. Adem'den beri söylenmiş şiirlerle dolu.

Şiirin bir tek şartı var gibi geliyor bana, bir tek şart, sadece insani olması...

Gerisini insanlar anlar zaten.

Eğer, Yunus gibi talihlilerdenseniz, bir Molla Kasım gelir, şiirinize husumet besler.

Yaktığı binlerce şiiri kuşlar okur, binlerce yırtıp ırmağa attığı şiirleri de balıklar...

İnsanlar da okur...

İnsanlar şiir okur...

Tabi ki, kuşlardan, balıklardan ve cümle mahlûkattan artakalanı...

Okurlar.

● Mehmet Metiner*

İnancın ve Direnişin Şairi

Cumali Ünaldı Hasannebbioğlu deyip geçmemek lazım.

Çok az sayıdaki insanın konuşmaya cesaret edebildiği dönemlerde önüne-ardına bakmadan "Ben varım!" diyebilen bir yiğit insanı sadece şiirleri üzerinden anlamlandırmak istemem. Çünkü şiiri herkes gibi yazmazdı. Şiire de yazmaya da yüklediği bir anlam bir amaç vardı.

Hem şiirin hasını yazmak hem de hasbi bir davanın gür sesi olmak her babayiğidin harcı değildir.

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu inancın ve direnişin gür sesiydi. Kelimeleri şiire dönüştüğünde inancın sesini yüreğinizde hissederdiniz.

Direnişin ve cihadın kelimeler halinde şiire dökülüşü genç zihinlerimizde müthiş bir heyecana dönüşürdü.

Kelimeleri o kadar yerli yerindeydi ki ne bir fazlalık ne bir eksiklik hissederdiniz. O kelimelerin bir ruhu vardı.Anadolu irfanıyla yoğrulmuş bir ruhu...

Yürekli kelimelerdi onlar.Yüreklendirirdi biz okuyanları...

Semud şiirini bir devrimci heyecanıyla okuduğumuzda yerimizde duramazdık.Defalarca okuduğunuz o şiir her dem tazeliğini korurdu yüreğimizde.

Cesaret aşılardı bize.Bizim neslimize. Devrimci bir ruhla imanımızı kuşanarak yerle bir etmek isterdik münkere dair ne varsa...

Ellerimiz ceplerimizde isyankâr bir yürekle giriştiğimiz mücadelemizde birilerinin bize deli diyeceğini, o şehirlerde yaşayanların bize deli diyeceklerini bilerek ama zerre aldırış etmeden başımız dik dolaşırdık. Semud'daki dizeler o genç yaşımızda ihtiyacımız olan sloganların yerini alıyordu adeta. İçi dolu olan, derinliği olan ifadelerle bezeli hoş ve çarpıcı sloganlar...

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu isminin benim için ifade ettiği anlam o kadar derindir ki unutulamaz. O'nun şiiri üzerine analiz yapacak donanıma da yeterliliğe de kendimi sahip görmem. O yüzden bir bütün olarak şiirlerini tahlil etmek niyetiyle yazmıyorum bu satırları. Has bir şair olduğu kadar hasbi bir adam olduğunu söylemek için yazıyorum.

Benim için zor zamanlarda yüreklice konuşan adam, kelimelerini gerektiğinde zalimlere ve zulüm düzenine karşı bir mermi olarak kullanan adam, bir ömür boyu saygıyla anacağım adamdır.

Benim gönül dünyamda farklı yeri olan nadide isimlerden biridir. İlerleyen yaşlarımda kendisini tanıma onuruna kavuştum.

Siyaset-bürokrasi düzeneği içinde yer aldığı dönemde de tarzını bozmayan nadir adamlardan biri olarak hatırlıyorum. Rahmetli Yusuf Bozkurt Özal'ın danışmanlığını yaptığı dönemde Ankara'da kendisini ziyarete gittiğimde gösterdiği ağabeyliği asla unutamam.

O sonradan görmelerin tavrından zerre eser yoktu kendisinde. Güç zehirlenmesi yaşayan kibir budalaları gibi davranmadığını görmek ona olan sevgimi ve saygımı bin kat daha arttırmıştır.

Türkiye'nin ziraat alanında kendini yetiştirmiş en parlak zekâlarından biridir kendisi.

Siyaset acımasızdır. Siyaset katildir.

Kadriniz kıymetiniz bilinmez çoğu kez.

Cumali abinin siyasi tecrübesinde yaşadıkları hiç bir zaman ona olan sevgimi ve saygımı değiştirmedi. Çünkü ben onun imanından emindim.

Onun hasbiliğinden yana hiç bir zaman kuşku duymadım.

Keşke siyasette kıymeti bilinenlerden olsaydı.

Keşke ülkenin ziraat politikaları belirlenirken onun bilgisinden ve aklından yararlanılsaydı.

Hayatımız keşkelerle dolu.

Hep başkalarını tercihlerinden dolayı suçlayanlar keşke buna yol açan hatalarını da görme erdemliliğine sahip olsalar diyorum.

Lafı uzatmadan bitireyim:

Yaşarken asıl birbirimizin kıymetini bilenlerden olmalıyız.

Zor zamanlarda konuşma yürekliliğini gösteren hasbi adamlarımızı baş tacı edebilmeyi, onların birikiminden yararlanmayı bilmeliyiz.

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu gibi isimler az bulunan isimlerdir.

Benim için müstesna biridir Cumali abi.

Saygıyla ellerinden öpüyorum.

**Yazar, 24,25,26 Dönem Milletvekili*

● Yasin Mortaş

Şiir Çerağı
Cumali Ünaldı Hasannebioğlu

"Ne önemi var ölüm yerinin, yılının
ben Cumali Ünaldı olarak kendi mezarıma
kendi hayatımı okuyorum
ayakları yok bir rahlenin üzerinden" (C.Ü.H)

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nun şiiri aşk ile aşkı şiir ile yürür.

Aşka dair yeminler edilir şiirle; şiir bir aşk, aşk bir şiir simyasıdır. O, asıl olanı işledikçe, paha biçilmez değerler ortaya çıkarır ve şiiri gül ile tartılır. Şiirden ruhu, kalemi yonttukça kâğıtlara, yüreğe savrulan şiir fırtınaları, lale ağrıları, deniz çırpıntıları, kervan yalnızlıkları, vadi boşluklarını dolduran billur ırmaklar ve daha nice varoluş sancılarıyla tutar sizi.

Aşkta, şiir de O'na, yaratanına vardırır.

O'na vardıran da Hasannebioğlu'nun içten içe şiirindeki iç tözüdür.

Ruhundan yüzüne inmiş şiir ırmağı çalkanır mütemadiyen. O ırmak bilge bir akışla, şelalesini oluşturarak, derinliğini toprağa fısıldayarak ki o ırmağın alnı hep güneye bakar ve mahcubiyetiyle buğulanıp şiir bulutu olur, o yoğunlaşan bulut yükünü bırakır ve sonra o ırmak denizin koynundadır artık. Şiir bir bakışsa onun gözleriyle bakarsanız bitimsiz şiir vadilerine ki Zümrüdüanka'nın tüylerini de görürsünüz. O şiir size yorulmadan İçinize uçmayı öğretir ve içinizdeki şiir göğünü bulursunuz.

Şiir bir duyuşsa, sessizliğin yankılanmasını onun şiir kulağıyla duyar, o seslerden gül tebessümleri biriktirirsiniz esin bahçelerinize. İşte o bahçelerde bülbüllerin aradığı güllerle tanışırsınız. Dikenleri de temizlenmiş olarak da girersiniz o şiir bağına.

Şiir bir hayatsa; o hayatın içinde kişneyen şiir küheylanları zapt edilmez bir güçle diri ve şahlanmış olarak şiir meydanını doldurur ki siz o vaktin içinde şiirin şahlanarak yoluna revan olduğunu görürsünüz. Tarihin sırı dökülmeyen aynasını taşırsınız heybenizde.

Şiir bir aşksa; kadim sevda çölünde çilelerle üşüyen Kays'ın şiir güneşleriyle kendini yakmasını ve o yakış şiirinin Leyla'nın saçlarından nasıl çözüldüğüne anlam verirsiniz.

Eğer şiir şiirse; şiir aynasından yüzünüze yansıyan Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nun hayatla sırlanmış hüzünleri yüzünüze tutar, yaşanmışlığın o derin sentezini ruhunuzda hissedersiniz. Sudaki kendi yüzünün yansıması da su içmeye eğilen ceylanları ürkütmeyen, mütebessim çehresiyle de şiir vadisinin kuşlarını omuzlarına konduran, emniyet altına alan bir hamidir o. Onun şiiri yağmurlar defteridir, okudukça ıslanır ruh, ışıkla mayalanır gönlünüzün Sühaları.

O, mısraların kızgın tarafından tutar, içindeki şiir özsuyuna batırır ve çelikleşmiş olarak bir eser çıkarır ki o eser sizi duyuşlar ülkesinde bükülmez bir insan olarak yaşatır… Zamana karşı dirençli kılar.

Çerağlar, onun şiir kalbinden çıngı alır. Hüznün harlı bahçelerinde çığlık çığlığa tutuşan kelimelerin bahçıvanıdır; şiir için büyümek isteyen gülleri gülabdanına koyar ve etrafındaki ayrık oylarının etrafını sarmasına müsaade etmeyen bir duruşla şiir kokuları sarar etrafı.

Ateş onun ellerinde şiire dönüşür ve şiir ateştir bazen bakışlarında.

Şiir büyür, batmayan gemiler oluşturur hüzn denizlerinde.

**Şair Yazar*

"Deniz/ suyu yumuşatır/
Güherçile kılar geceyi
Kırılmış kanatlar
değdiğinde yüzüne/Derya
kanar/ Hüzn incelir"

Kalbi olanı gülüşlerle süsleyerek güneşe doğru sürer doludizgin atını. Tarihinin içindeki bilinciyle gece gündüz yürüyerek, kendimiz olmanın tam ortasında kalemini bileyleyen rint bir şair ve fikir adamıdır o.

Bunun yanında çağıyla hesaplaşan ve yaşadığı asrın kaba yerlerini de alarak sanata, şiire ve edebiyata elif gibi sütunlar yükselten bir kalem şehrengizidir o. O şehrengizin içinde mısralarına bilgelik kuşları konduran üslubuyla hiç yorulmayan kanatlar takar mısralara ve yukarı doğru yükselten o kanatlar bizi unutulmaz yorumlar atmosferine çıkarır, o çıktığımız yerde müthiş imajlar, kalbimizde çalkanan metaforlar, hüzünler, karanlığı aydınlatan anlamlar, masallar, Yusuf'un bırakıldığı kuyulara ipler sarkıtılan bir umut ve o kuyuda herkesin kendi yüzünü görmesi için sabır ve tevekkülün kuşanıldığı bir dünya vardır.

Onun şiiriyle kalbiniz sağanağa tutulmuş gül kırağısıdır, her damla geleneğin buğusuyla oluşmuştur ve her damla gönlünüze düştükçe ruhunuz ateş alır ve bir çerağ gibi tutuşur. Yandıkça kor olursunuz, sırılsıklam şiir olursunuz.

"bilinmez mi elimiz değdiğinde buz gibi pınarların köze kestiği."

O, doğup büyüdüğü kadim toprakların şiirini söyler-evrensel olanı söyler ve o için içi söylemini kelimelere büründürerek yüzyıllar sonrasına aktarmak ister. O aktarımla da yüzyıllar öncesinden alınıp gelinen bu gül ve çiçek kokusunu şiir kapları içerisinde önündeki gülistanlara taşır. Yağmur tutan asma bağlarından salkım salkım aşk taşır uzak vadilere. O vadilerde var oluşun yankıları altında kendini daima yenileyen, yenilendikçe tekrar kendini yenileyen bir kaşif.

"Atlayıp üstüne şavkı vuran sözcüklerin gümüş sağrılı küheylanı yormadan dörtnal koşturuyorum."

Tarihinin içinde biteviye şiir yüküyle yol alır. Her dinlendiği yere yaşadığı dünyanın derinliklerini, kendine has var oluş değerlerini bırakır ve aşklara yemin ederek yoluna devam eder.

"hep aşka dair
vurgun gövdelerini
seğirte seğirte
meydanlarda ve cehri
adını kişneyecek
kalbimin küheylanları"

Geleneksel şiir dilini en üst seviyede kullanmanın virtüözüdür ve çağımızın şiir diliyle de örnek oluşunu gösterir. Kelimeleri eler, sabırla yonttuğu harflerden yoğun bir şiir sağanağı başlatır ve o ahenkli sağanağın altında şemsiye açmayı düşünmezsiniz bile. Islanayım bu şiir yağmuru altında duygusuyla sırılsıklam olursunuz.

Şiirini okuyan a'mânın gözü açılır, sağır olan duyar, dilsiz konuşur çünkü yüreğinden çıkan her bir mısra tesir edeceği yeri bilir.

Andolsun ki o aşka dair şairdir.

Onun şiirleriyle yağmurda hiç yorulmadan uçan yağmur kuşları geçiyor göğümüzden, şiir vadilerine giriyorlar.

Şiirin sönmez çerağını geleceğe taşıyor şair Cumali Ünaldı Hasannebioğlu.

● Mustafa Özçelik*

Şiire Bir Dağ Gibi Yaslanan Şair: Cumali Ünaldı

Hep bir koca kartaldım ve kendi göğümde
Her gün dinleyip durdum kendi masalımı

C. Ünaldı

Cumali Ünaldı'yı *Hareket* dergisindeki şiirleriyle tanıdım. Daha sonra da *Deneme* dergisinde şiirlerini okudum. *Deneme*, Eskişehir'de çıkıyordu. Ben de o yıllarda Eskişehir'de öğrenciydim ve bu dergiyi çıkaran çevre içindeydim. Dolayısıyla bir şairin/yazarın Deneme'de yazması onu benim için özel kılıyordu. Bu dergide çıkan *"Yosunlu Heykeller Hüznü"*, *"Uçmazlanır Kalp Kuşlar"* gibi şiirleri döne döne okuduğum metinlerdi. Zira o yıllara kadar okuduğumuz şiirler daha geleneksel çizgide eser veren şairlere aitti. Sezai Karakoç okumalarıyla girdiğimiz yeni şiir dünyası, bu tarzda yazan birçok yeni şairi tanımamıza da sebep oldu. İşte Diriliş çizgisinde yayın yapan Deneme dergisi de tıpkı Edebiyat dergisi gibi ortaya dili, üslubu oldukça yeni şairler çıkardı. Cumali Ünaldı, işte bunlardan biriydi.

Mavera çıkana kadar sadece okuru olduğum Ünaldı'yla bu derginin çıkışıyla birlikte aynı derginin şairleri olduk. Daha sonra Yönelişler, Yedi İklim gibi dergilerde de birlikte yazdık. Daha sonra aynı yayınevlerinden şiir kitaplarımız çıktı. Bütün bunlar, ona karşı yakınlığımı, ilgi ve sevgimi daha da artıran birer unsura dönüştü. Bir okuru olarak şiirinin sıkı bir takipçisi oldum. Zira bahsini ettiğim o özel nedenler olmasa bile karşımda nitelikli bir şair, farklı bir şiir duruyordu. Eğer, şiirle ilgilenen biriyseniz böyle bir şaire ve onun şiirine ilgisiz kalamazdınız.

Cumali Ünaldı'nın ilk şiir kitabı olan *"Çerağ"* 1979'da çıktı. Yayınlandığını haber alır almaz hemen edindim. Kitabın bir "münacat" ve "naat"la başlaması çok ilgimi çekmişti. Bu, önemli bir referans noktasıydı. Keza aynı şekilde çağının sorunlarının farkında olan ve kendini ve şiirini bir düşünceye adayan sorumlu bir sesti. Ayakları yere basıyordu. Bir idealizm uğrunda sadece soyut şeyler yazmıyordu. Onda Anadolu, doğup büyüdüğü coğrafya, hayat ve insan da bütün renkleriyle yer almaktaydı. Bütün bunlar şunu gösteriyordu: O, bir yandan çağının şiirini yazarken bir yandan da gelenekten süt emiyor, kendi toprağının dili ve vicdanı oluyor ve kendine özgü bir şirin temellerini böylece çok sağlam biçimde kuruyordu. Defalarca okuduğum bu kitapta sanırım dikkatimi en çok *"Anası Yok Çocuklar İçin"* şiiri çekti. Ben bu şiiri *"Babası Yok Çocuklar İçin"* yazılmış bir şiir olarak okudum. Zira benim böyle bir yarama dokunuyordu. Bu ve benzeri şiirlerinden vardığım bir sonuç da şu oldu. O tamamen insani duyarlılık zemininde hem bireysel hem de *"İsyan Gazeli"*, *"Kıyam"* gibi şiirlerinde toplumsal olana yaslanıyordu.

İkinci şiir kitabı olan *"Bir Gecenin Şiiri"* kitabı ise 1988'de Akabe'den çıktı. Ardından aynı yıl *"Kendini Yusuf Gören"* kitabıyla karşılaştık. Aşk temasının daha da başat olarak yer aldığı bu kitabında da şair, yine kendisiydi. Şiir yapısının harcına aşkı katmaya devam ediyordu. Böyle olunca da *"Gönlüne dizgin vurmak ne mümkün/ne mümkün kişneyen taya"* gibi söyleyişlerle "*Yusuf*" imgesini çağdaş Müslüman'ın kimliği olarak tanımlıyor, hepimizi *"aşka kurban"* olmaya çağırıyordu. İşte Malcolm X, çağdaş bir Yusuf'tu. Ve hepimiz Malcolm X'tik. Şöyle diyordu şair: *"biz Malcolm X, biz: bizim olmayan yeryüzünde hepimiz"*

Şairin daha sonra 1994'te "Ölüm Bile Aşk ile" kitabı yayınlandı. Ben o sıralar Kütahya'da idim. Kitabı bir öğrencimin elinde gördüğümde nasıl sevindiğimi hâlâ hatırlarım. Tabi neden bu şehirde o kitabı alan ilk ben olmadım diye de hâlâ hayıflanırım. Yine aşk ve ona bağlı olarak ölüm temasının ağırlıkta olduğu bu şiirler bana şunu gösterdi. Bu, şairin dördüncü kitabıydı ama hiç biri rastgele yazılmış daha sonra kitaplara alınmış şiirler değildi. Şairin, başladığı yeri, hedefi ve gayesi belli bir yolculuğu vardı ve bu şiirler işte bu yolculuğun birer hikâyesiydi. Ama her biri bir bütünün parçaları hissi veriyordu. "*Üryan*" şiirindeki şu mısra hep dikkatimi çekmiştir: *"Koca ırmaklar doğuyor benden, bu naciz bedenimden/Beynimden, yüreğimden kadim sulara karışıyor şiirlerle Türkçe"*. İşte bu mısra her şeyi özetliyordu. Onun şiiri duygu ve düşüncenin hoş ahengiyle bir su sesine dönüşüyor, hem suyun sesini dinleyerek estetik bir haz alıyor hem de o suyu içerek şairin tefekkür dünyasından nasipleniyorduk.

**Şair Yazar*

Başka bir deyişle o, çok sağlam adımlarla girdiği şiir yolunda yine çok sağlam adımlarla yürüyordu. Şiiri, duygu, düşünce bağlamında insanın hem ruhuna hem de aklına hitap ediyor, o yıllarda edebiyat dünyasında kurulmaya çalışılan yeni yapının çok sağlam bir temsilcisi olarak dikkat çekiyordu.

Cumali Ünaldı ile yüz yüze tanışmamız Eskişehir'de gerçekleşti. 30 Kasım 1996'da Yeni Radyo'nun Eskişehir'de düzenlediği şiir gecesinde birlikte olduk. Fakat acilen Anakara'ya dönecekti. Şiirini okur okumaz aramızdan ayrıldı. Sadece tanışabildik; ama uzun boylu konuşma imkânımız olmadı. Sonra araya yine yıllar girdi. Aramızda mektup, telefon şeklinde bir iletişim de yoktu ama ben onun sıkı bir okuru olmayı sürdürüyordum. Belki bürokrasideki yoğun hayatı dolayısıyla uzun bir süre yeni şiir kitabı çıkmadı fakat önceki kitapları yeni baskılar yaptı ve ben her seferinde sanki onun yeni bir kitabıymış gibi bu kitapların yeni baskılarını alıp yeni bir kitap okur gibi okudum.

Cumali Ünaldı denildiğinde unutamadığım bir olayı da burada anlatmak isterim. Eskişehir'de 2006 yılında Tayyib Atamaca ile 14 sayı süren *Ardıç* dergisi tecrübemiz oldu. Ardıç adıyla çıkan bu derginin ilk sayısı Şubat 2006'da yayımlandı. Dergi okurlarıyla buluşunca ilk mesajı Cumali abiden aldık. İletisinde *"Aziz Dost, şiir hepimizin sılası.. Şiirle soluk aldık, bu ülkeyi de şiirle soluklandıracağız inşallah"* dileğinden sonra yazımızın başlığında kullandığımız *"Ben şiire, en az bir dağ gibi güveniyor ve yaslanıyorum."* Diyerek şiire ne denli önem vermemiz gerektiğini söylüyordu. Daha da önemlisi yayımlanması için bir şiirini göndermişti. Nitekim *"Ay Burcu Yorumu"* adını taşıyan bu şiirini 2. sayımızda yayımlamıştık. Haziran sayısında ise *"Babalar için şiir"*, Ekim sayımızda da *"Dağlarardarda Dağlar"* şiirini yayımladık.

Cumali Ünaldı'yla aramızda *Ardıç* münasebetiyle başlayan iletişim bugüne kadar hep devam etti. Sonraları pek çok kez muhtelif vesilelerle birlikte olduk. Ortak programlara katıldık. İşte bu süreç içinde şiirlerinde gördüğüm sıcaklığı ve samimiyeti ilişkilerinde de gördüm. "Has' bir şiir yazan şair, aynı zamanda "has" bir adamdı. Velhasıl o beni hayal kırıklığına uğratmayan ender şairlerden biri oldu.

Şiirine tekrar dönecek olursak şunları söyleyebilirim: Uzun bir süre şiir kitabı çıkarmayan Ünaldı, Mart 2006'da *"Kalbim ey Divane"* adıyla seçme şiirler yayımladı. Bu kitaptaki biyografisinde yer alan ama benim görmediğim bir kitabı daha olduğunu öğrendim. *" Kör sağır dilsiz gibi."* Bu kitabını okumak da son olarak yayımlanan ve bütün şiirlerini bir araya getirdiği *"Andolsun Aşka"* isimli kitabında nasip oldu. Toplu şiirler, kimileri için bir şairin şiir vadisinde son sözü söylediği gibi görülebilir. Bu şair için bir kusur değildir elbette..Ama okurun bilhassa yeni olurların bir şairin şiir tarihini bütüncül bir bakışla görebilmeleri için bir imkan…Dolayısıyla bu durum Cumali Ünaldı için de söz konusu.. Nitekim yakınlarda edindiğim bu kitap şu anda elimde..Karşımda bir şiir sarayı var. Gördüğüm o ki şiirleri düzeyini hep koruyan metinler… Ama onu *Bir Nokta*'daki son şiiri hariç dergilerde göremiyoruz Kendisi bu durumu Nurettin Durman'la yaptığı bir söyleşide şöyle açıklıyor: *"Dergilerde şiir yayınlamamam, belki de her derginin bir koloni olarak yapılanmasına itirazımı içerir. Dergi mensupları "körler sağırlar, birbirini ağırlar" kavlince, birbirlerini över durur, olmayan hikmetler yumurtlayarak birbirlerini göğe çıkarırlar genellikle. Hiçbiri de kalıcı değildir bunların. Erken emeklilik oluşur. Henüz emekleme dönemindeki gençlere usta muamelesi yapıldığından, nasıl olsa artık oldum duygusuyla, kendi gelişimini sürdürmez. Oysaki sanat, bence, ölünceye kadar sürdürülecek bir çıraklıktır. Bir şaşma, bilmeme, öğrenmeye çalışma; her an yeniden şaşma, yeniden bilmeme ve yeniden öğrenmeye çalışmanın adıdır sanat, ta ki ölünceye kadar."*

Bu haklı sözlere kim ne diyebilir ki? Üstelik o şimdi İstanbul'da yaşıyor. Şiirsiz olması mümkün mü? Öte yandan onun Enes Malikoğlu ile yaptığı bir söyleşide söylediği şu cümleler de Ünaldı'nın şiirde nasıl bir temele yaslandığını ve şiirden asla uzak kalamayacağını çok açık olarak gösteriyor: *"Yıllar unutulur gider, ama iyi şiirler, has şairler hep yaşar, hep kalıcıdırlar. Gökkubbe, ta Hz. Âdem'den beri söylenmiş şiirlerle dolu. Şiirin bir tek şartı var gibi geliyor bana, bir tek şart, sadece insani olması."* Bu cümleler aslında her şeyi özetliyor: O, bizim, hepimizin "insan" yanına seslenen şiirler yazdı. Duygu ve aklı birbirinden ayırmadı. Ne geleneğin ne de modernizmin tuzaklarına düşmeden yaptı bunu. İkisinden de alınması gerekenleri alarak kendine mahsus bir şiir yapısı kurdu. Bugünün, onun da müşteki olduğu kolonicilik anlayışı belki pek çok gencin onu tanıması noktasında bir engel oluşturuyor; fakat bu durum geçicidir elbette… Çünkü çağıldayan bir ırmak önündeki bütün engelleri yıkarak hedefine varır. Son sözü ona bırakalım: *"Bir şey söyle hayata efendi olan güzel/kendi suyunu çağıldat/ulu kayalardan/Gürüldeyerek çoğalan bir ses ol."*

● Dr. Mehmet Sılay*

Bir Kalem Efendisi

"Sizin en hayırlınız Kur'an'ı öğrenen ve öğretendir." Buhari 11/240 (775)

Yıllar ayları kovalar, aylar günleri…

O, Allah'ın her günü daha tan yeri ağarmadan elinde kalem son tenzili kitabımız Kur'an-ı Kerim'le baş başadır. Öğrendiklerini aynı anda yüzlerce okuyucuyla paylaşmaya başlar. Bir daha. Evet, tekrar. Tekrar güzeldir ve en iyi öğrenme metodudur. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî der ki: "Sık sık verilen aynı öğütlerden sıkılma. Çünkü bir çiviyi çakabilmek için defalarca vurmak gerekir."

Bizler de Watsapp'tan gelen mesajları dikkatle okuyup önceden belirlediğimiz dost sitelerle paylaşarak Kur'an tebliğini yaygın eğitime dönüştürürüz. Aylar sonra bu Kalem Efendisi'nden onu her gün takip eden dostlara dua olarak özel bir mesaj gelir: "Yeni bir okumayı daha tamamladık. Dünyaya, hayata, insana ve olaylara aziz, hakim ve şanlı Kur'an'ın bize öğrettikleriyle bakma irademizi muhkem eylesin!" Âmin diyoruz yürekten.

Kısa bir aradan sonra beklediğimiz ve özlediğimiz mesajlar yeniden yağmaya başlıyor.Allah senden razı olsun diyoruz, Dualaşıyoruz karşılıklı. İmam Gazali gibi: "Göçtükten sonra bu dünyadan, insanların seni ne kadar çabuk unutacaklarını bilseydin, kalan ömrünü yalnız Allah'ı razı etmek gayretiyle yaşardın!"

Önce Oku!

Bütün kitaplar yalnız Bir Kitab'ı anlamak ve hükümlerini yaşamak için okunur. Gönlümüzdeki Kalem Efendisi bu tasnifi kendine özgü bir zarafetle yapıyor. İlk önce okunacak kitapların birincisi; vahy-i ilahiyle nazil olmuş tenzili kitap yani Kur'an-ı Kerim'dir. İkincisi tekvini kitap yani tabiattır. Üçüncüsü; olaylar kitabıdır. Olayın sebebi, seyri, prognozu, ibretengiz sonucu ve alacağımız ders. Sonuncusu da insandır. İnsan kitabıdır. Nefsini bilen Rabb'ini bilir. "Men Arefe Nefse Va Men Arefe Rabbe!" Bir Kalem Efendisi olan Cumali Ünaldı Hasannebioğlu kardeşimiz; Allah ondan ezel-ebed razı olsun! Yıllardır bizlere, her gün Kur'an-ı Kerim'i sure sure, ayet ayet okutuyor. Cumali Ünaldı diyor ki; "Çevre yani tabiat Allah'ın iradesiz Müslüman kuludur. Görevimiz onu korumak ve onun kevni kurallarıyla, uzlaşma içinde birlikte yaşamak."

İnsan; ahsenitakvim, eşrefimahlûkat yani yaratılmış varlıkların en güzeli ve en şereflisi. Allah'ın en büyük projesi olan insan, tek hücreli canlı olan amipten insana yaratılmış on beş milyon canlı türü içinde yalnız insandır dengeyi bozan ve ağır bedel ödeyen.

Sorumlu İnsanoğludur!

Cerrahpaşa'da Tıp Tarihi Kürsü Başkanı Süheyl Ünver'in bir nasihati olmuştu biz öğrencilerine. Yaptığınız uzmanlık dalının tıp tarihindeki yerini araştırın ve yazın! Süheyl Hoca ayrıca bizlerin tıp kültürü deryasına dalmamızı istiyordu. İşte Cumali Ünaldı, eserleri ve konferanslarıyla aynı gayretin rol modeli oldu. O, Erzurum Üniversitesi Ziraat Fakültesinde üniversal eğitimini almıştı. Muhteşem yorumuyla bizlerle paylaşmayı ihmal etmiyordu: "Çevre Allah'ın iradesiz bir Müslüman kuludur. Ona çok dikkat edin!" Tarım toprağına tohum ekilir fide dikilir. Fakat o toprağın üzerine ev yapar, TOKİ apartmanlarını sıra sıra dikmeye kalkarsan ilk depremde yıkılır. Taşlık, leçe ve dağın hakkı evdir. Toprağın hakkı tohum! Toprağa saygılı olmak gerekir. Mevla'nın elli bin yılda oluşturduğu bir avuç toprak biz insanlara Allah'ın armağanıdır. Rahman-ı İlahidir.Kıyılara yapılan dolgu veya dikilen binalar, şiddetli bir fırtına, coşan deniz veya orta ölçekli bir depremde denize gömülen ilk mekânlardan olur. İnsan, anız yakmakla kurt kuş yuvaları ve tüm mikroorganizmaları vahşice yok eder.

Cumali Ünaldı sözlerine devam eder: "Allah'ın koyduğu kurallarla oynamayın! Onun programına aykırı müdahalelerde bulunmayın! Tabiatı kirletmeyin! Ozon tabakasını delerseniz ülkelerde cilt kanserinde patlama olur. Toplumun başını belaya sokar, ağır bedel ödersiniz." Daha da açılır Cumali Ünaldı: "Çevreye özen salih ameldir. Salihat, fesadı ortadan kaldıran ıslah edici davranışlardır. Salih kul çevreci kuldur."

*Yazar, 20. Dönem TBMM Hatay Milletvekili

Cumali Ünaldı son sözünü söyler: "Kur'an-ı Kerim, bir çevre kitabıdır. Bu kitapta çevre ile ilgili beş yüzü aşkın ayet-i kerime vardır. Kur'an-ı Kerim, çevre konusunu üç aşamada açıklar. Önce; yer, gök, yağmur, bulut, ırmaklar, dağlar ve canlı varlıkların niçin yaratıldığını anlatan ayetler. Sonra; evrendeki bu işleyişin insan hayatına sunduğu katkılar. Üçüncüsü de israf, denge, ölçü tefrit ve ifrattan kaçınma, adalet, insan hayatına çekidüzen verme ve bozgunculuk. Ancak yeryüzünün halifesi olan insanoğlu dünyada yaşanan bütün problemlerin sorumlusudur. Çevre bozulmasın, Nesiller kirlenmesin! İnsan ektiğini biçecektir.Bizlere muhteşem bir tabiat lütfeden Allah'a şükredelim!"

Sizin En Hayırlınız!

Söze besmeleyle başlarız, bu temel kültürümüzün esasıdır. Mevla'ya hamdedilir ve Habib'ine selam sunulur yürekten. Dilimizin ucunda bir güzel insan belirir. Malatyalı Niyâzî-i Mısrî'nin hemşehrisi ve Seyid Battal Gazi'nin has torunlarındandır. Dili, kalemi ve yüreği böyle söylüyor.

Bundan kırk yıl önce onunla Türkiye Yazarlar Birliğinde tanışmış ve kırk yıllık dost gibi sohbet etmiştik. Frekanslar tutmuştu. Biyografiler Cumali Ünaldı için şair ve yazar der. Ben gördüğümde merhum eski Milli Eğitim Bakanı Hasan Celal Güzel'in sevdiği, güvendiği ve takdir ettiği bir bürokrattır.

Başbakan merhum Turgut Özal'a danışmandır. Daha önce de mesleki donanımı ile Tarım Bakanlığının farklı birimlerinde görevler aldı.Resmi ideoloji sınırlarına sığmayan sıra dışı bir aydındı Cumali Ünaldı. Ülkeden ve Ümmetimuhammed'in bugün ve yarınlarından sorumlu bir aydın idi. Eserleri, misyonu ve vizyonuyla ve dosdoğru yaşadığı hayatıyla bunu kanıtladı.

Çok erken eser vermeye başladı. Daha öğrenciyken kaleme aldığı şiirler İstanbul'da çıkan dergilerde yayımlanıyordu. Ulusal basında yazıları çıkmaya başladı. Balkanlarda düzenlenen Struga Şiir Akşamları onunla bir şölene dönüşmüştü. Makedonya basını onun resimli haberlerini yayımladı. Şölende Türkiye Cumhuriyeti'ni başarıyla temsil etmişti. Dönüşte ulusal basına verdiği röportajları takip ediyorduk. Onunla iftihar ediyorduk, göğsümüz kabarıyordu.

Şiir Dünyasına Bakış

Tefekkürü geliştikçe onda ruhsal eğitim başlıyordu. On yedi - on sekizinde bir şair aşk temalı şiirler yazabilirdi. Tabiat ve kahramanlık, renkler halinde dökülürdü kaleminden. Fakat 1968 yılı aylık Fikir ve Sanatta Hareket dergisinde bu delikanlının uzun bir şiiri yayımlandı; Eyo, Cumali Ünaldı'nın serbest vezinle anlattığı bir eşkıya hikâyesiydi. Herhalde zalimden alıp yoksullara dağıtan şerefli eşkıyalardan biri miydi Eyo? Kendi tanımlamasını paylaşalım: "Eyo, güney taraflarında bir eşkıyadır. Kadere inanmışlığı parlar kapkara yüzünde ve de Allah'a, kanununa…Buyrun, kan davası uğruna çıkmıştı dağlara. Yıllarca omzunda ağır bir yük gibi taşıdığı kin, Kelamullah'la tanışınca yüreğini yumuşatmıştı. Kan ve kin yerini merhamet ve itidale terk etmişti." Şiirin seyrinde Cumali'nin bakışıyla eşkıyadan bir tebliğci doğmuştu. Aynı derginin başka bir sayısında yine bizi şaşırtan dizelerle karşılaşırız.

Yeşile Sevda Sözleri

Bu da uzun soluklu bir şiirdir. Şiirin takdimiyle bir aşk hikâyesidir okuyacaklarımız diyoruz. Fakat daha ÖNSÖZ başlarken Kubbetül Hadra, Son Kitap ve Cemalullah Hasreti bir seremonidir Cumali Ünaldı'nın feryadında.

"İşte uzak yollarımız,
Şimdi şahdamarımdan yakın,
Ölümsüz kitapta elim,
Yeşillerin yeşilindeyken gözüm,
Kim tutar beni?
…BIRAKIN!

Ve birinci sözde sıra;
…Ulaşılması güç
Ve bilinmez nedeni,
Yağlı ip,
Sehpa
Ve Atıf Efendi…"

Büyük şehirde yaşamanın imkân ve sorumlulukları vardır. Bir kültür çevresi içindesiniz. Sohbetler ve seminerler olur. Düşünen, yazan, okuyan ve konuşan bir çevre sizi de formatlamaya başlar. Her gün okuduğunuz bir baş ucu kitabımız olur. Sonra siz de üretmeye başlarsınız.

Bir Hatıra

Anadolu'nun güney sınırına yakın bir ilçede muayenehanemde hasta bakıyordum. Tanıdık bir posta müvezzisi açık olan kapıdan selam verip içeri daldı. Masanın üzerine büyükçe bir zarf bıraktı.

"Bu sefer galiba size bir kitap getirdim efendim!" dedi.

Merakla açtığım zarfın içinden *Çerağ* kitabı çıktı. Sevinmiştim. Sonra aziz bir emanet olarak çevirdim sayfalarını. Bazı şiirler kendini iki defa okutuyordu.

Sanki şair Cumali Ünaldı gelip karşıma oturmuştu. Yemeğe çıkmadım, bir çay söyledim. Hani zarif bir vurgudur:

"İki çay getir Usta!
Biri bana, biri gelmeyen Dosta!"

Bu kitabın eleştirisini yapmalıydım. Düşündüren veya yüreğe dokunan mısraların altını çizmeye başladım.

Ortaya bir kitap tenkidi çıkmıştı:

"Çerağ ve Cumali Ünaldı"

Yöresel *Hatay* dergisinin " Bize Gelen Kitaplar" sayfalarında okuyuculara sunulacaktı.

Ankara'nın Yolları

Evet Ankara'nın yolları büklüm büklümdür.

Resmi görevde bulununca ayağımız Ankara'dan kesilmiyordu.

Büyükşehir Belediyesinin Park ve Bahçeler Genel Müdürlüğü eski otobüs garajının tam karşısındaydı. İner inmez elimde çantayla yolun karşısına geçer ve Müdürlüğün kapısını çalardım. Cumali Ünaldı candan karşılardı, kucaklaşırdık. Gönlü, gözü boldu, cömertti: "Sen bunu sevdin kardaş!" diyerek masanın üzerindeki zarif bir çiçeği minik saksısıyla bana hediye etmişti. Çay eşliğinde sohbetimiz kısa sürerdi. Zamana bağlı olarak çay çorba içer ve doğruca Sağlık Bakanlığında takılan bir sorunu çözmeye giderdim.

Devam eden hayat, yeni eserleri de beraberinde getiriyordu. Kendine has orijinal bir şiir dili geliştirdi. Dayatılan resmi tarihi sorgulayan ve hesaplaşan cesur bir kalem ortaya çıktı.

"Çerağ"dan sonra "Kendini Yusuf Gören, Bir Gecenin Şiiri, Andolsun Aşka" ve "Divane" şimdi dahi kütüphanemin süsleridir.

Cumali Ünaldı, adı Malatya ile örtüşen bir kültür adamıydı. Sanki bu kadim şehrin hafızasını temsil ediyordu.

Bazı şiirleri bestelendi. Şehir Okumaları'nda yine konu Malatya'nın dünü, bugünü ve yarını idi.

Filistin ve Endülüs Gezilerinde

İslam coğrafyasını birlikte gezmeye başlamıştık. Bunlar sılayırahim seyahatleriydi.

Cumali Ünaldı iyi bir gözlemciydi. Kurtuba ve Granada'yı birlikte notlar ve görüntüler alarak adım adım gezdik. Bir başkasında Kudüs, Yafa, El Halil, Eriha ve Ölü Deniz kıyılarında Hz. Musa'yı ziyaret ettik. Mescid-i Aksa'da namazlardan sonra duaya açtık ellerimizi. Allah'tan Yeni Selahaddin Eyyubiler göndermesini istedik.

Pandemi sonrası İmam Buhari, Maturidi, Altın Silsile ve Emir Timur programımızda yerini alıyordu.İslam coğrafyası içinde mutlaka görülmeliydi.

Halkın gönlünde Türkistan'ın Medine'si Buhara –Semerkant deyince Cumali Ünaldı heyecanla "Listenin başına yaz beni gardaş" demez mi?

Yazıldınız inşallah! Kalem Efendisi'ne eşiyle birlikte hayırlı yolculuklar diliyoruz!

● Mehmet Lütfi Şen*

Modern Dünya Şiiriyle İlişkili Cumali Ünaldı Hasannebioğlu Şiir Akşamı*

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Daire Başkanlığı tarafından düzenlenen ve Kültür AŞ'nin yapımcılığını üstlendiği Yerebatan Şiir Akşamlarına hoş geldiniz.

12 yıldır süren bir macera Yerebatan Şiir Akşamları, tabii Yerebatan'daki her şiir akşamı çok özel çünkü biz burada Türk ve dünya şiirine kaynaklık edeceğini düşündüğümüz şairleri şiirleriyle konuk ediyoruz. Ama bu günkü şiir akşamı biraz daha özel, çünkü bugünkü Yerebatan Şiir Akşamı'na şiirleriyle konuk olacak şair de aramızda ve birkaç yıldır şairiyle yaptığımız bir Yerebatan Şiir Akşamı olmamıştı. Katılanlar hatırlayacaklardır sevgili İlhan Berk yaşarken kendisi de Yerebatandaydı ve kendisiyle bir şiir akşamı yapmıştık. Yine Haydar Ergülen kendisi de burada bulundu

Bazı şairlerimiz rahatsızlıkları olduğu için gelemediler Fazıl Hüsnü Dağlarca mesela hayattaydı biz Yerebatan Şiir Akşamı'nda onu şiirleriyle konuk ettiğimizde. Fazıl Hüsnü Dağlarca'mız rahatsızdı o dönemde, biz buradan selamlarını iletmekle yetinmiştik. Ama bugün çok özel bir şiir akşamı çünkü şairimiz de bugün burada bizimle beraber, tabii bu bizi biraz daha heyecanlandırıyor doğrusu.

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu ismiyle ben 1986 yılında tanıştım bu çok tesadüfî oldu. Çünkü incelemekte olduğum bir kitap listesinde 'Çerağ' isimli bir kitaba rastladım. O dönemde lise öğrencisiydim. İstanbul'dan o kitabı getirttiğimde çok önemli bir sürprizle karşılaştım ve Yerebatan Şiir Akşamı'nın müdavimi olan arkadaşlarım hatırlayacaklar bir Yerebatan Şiir Akşamı'nda Cahit Zarifoğlu'nu şiirleriyle konuk ederken söylediğim bir söz vardı. O söz şuydu: Diyordum ki; Modern şiirin içinde olmak modern şiire tanıklık etmek açısından Cahit Zarifoğlu'nun 'İşaret Çoçukları' bir mihenk taşıdır, Kim ki "İşaret Çoçukları"yla sanatsal bir okuma yapabilir, İşaret Çocukları'yla ilişki kurabilir modern dünya şiiriyle ilişki kurmuştur diye bir yorumda bulunmuştum. İlişkisini doğru ve yerinde kurmuş ama moderne de çok iyi ulaşmış bir şiir kitabı vardı ve o günden itibaren Cumali Ünaldı'yı takip ediyorum.

Kendisiyle de konuştuğumuzda toplu şiirlerinin yayınlanacağının müjdesini vermişti geçen yıl bize. Yaptığımız seçkiyle Cumali Beyi burada ağırlıyoruz. Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nun şiiri Türk ve dünya şiiri açısından niçin önemli onu birkaç cümleyle üzerinde (vaktinizi çok az alarak) durmak istiyorum. Yine bugün hep alıntılardan gidiyorum sevgili Vural Bahadır Bayrıl vardır şair arkadaşım. Vural'ın Çin bilgesinden yaptığı bir alıntı vardır. Şiir üzerine konuşmak istediği zaman Vural Bahadır genelde bu alıntıyla başlardı. Alıntı ve hikâye şöyle: Çinli bir bilge döneminde ve zamanında bir filozof var genç bir şair bu. Filozofun kapısını çalıyor ve ona bir soru soruyor. Diyor ki, ben çok iyi bir şair olmak istiyorum ne yapmam lazım? O bilgenin genç şair adayına söylediği bir cümle var. Diyor ki, bin tane şiir ezberle ondan sonra gel. Genç şair çırağımız gidiyor bin tane şiir ezberliyor arkadaşlar ve bilgenin huzuruna tekrar çıkıyor. Bilgeye diyor ki, evet bin tane şiir ezberledim geldim şimdi ne yapayım? Bilgemizin sözü şu: Şimdi bu bin tane şiiri unut sonra gel.

Şimdi bunu niçin anlatıyorum? Cumali Ünaldı Hasannebioğlu gelenekle bağını kurmuş bir şair, zaten doğduğu yerde annesinden gazeller, rubailer dinleyen bir şair, derken liseli yıllarında Fuzuli'nin divanını ezberlemiş, kendiliğinden ezberlemiş bir şair. Ve onun yazdığı şiirleri okurken şunu görüyoruz ki; (burada da bir alıntı yapacağım sevgili Sezai Karakoç'un gelenek üzerin yazdığı makalede söylediği bir şeyi hatırlatıyor burası da bana arkadaşlar.) Şiirde gelenek, sanat için gelenek geçmişi taklit etmek değildir. Muhafazakârlık asla değildir. Geçmişle ilişki kurmak, doğru ilişki kurmak ve geçmişe yeni bir şey ekleyerek çağdaş olmak demektir gelenek. Eğer geçmişi taklit ediyorsanız, geçmişin aynısını yapıyorsanız bir şey yapmanıza gerek yok. Mesela ben bugün minyatür çalışan arkadaşlarıma hep söylerim, bana Matrakçı Nasuh'un 15.yy'da yaptığı minyatürün aynısını yapıyorsan yapma, zaten var Topkapı Sarayı'nda. Ama Nusret Çolpan gibi mesela bunu sen bu çağ için yeniden yaratıyorsan, evet sanat budur. Şimdi şiir için de aynı şey geçerli. İlişki kurmanın yolu gelenekle hesaplaşmaktan geçer, gelenekle tanışmaktan geçer, geleneğe bir nevi meydan okumaktan geçer, gelenekle yüzleşmekten geçer.

*Kültür Tasarım ve Yapımcısı, Küratör

Şimdi Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nun ilk şiir kitabını elime aldığımız zaman, tam Sezai Karakoç'un gelenek ve şiir ilişkisine ilişkin poetik yapının ta karşılığını buldum orada. Çünkü Münacat'la başlayan bir kitap ama bir bakıyorsunuz Dipnot'la devam ediyor bir başka şiire geçiyorsunuz (anası olmayanlar için şiirde işte Cemal Süreyya'nın 'Sizin Babanız Öldü mü' şiirinin çok daha farklı Cumali Ünaldıcası) çok farklı özgün bir duruş var hiçbir şeye benzemeyen bir şairle karşılaşıyorsunuz. Ama o kitabın içerisinde Fuzuli de var Yunus da var Nedim de var. Ama bir taraftan da sadece Cumali Ünaldı Hasannebioğlu var ve çağın gereği var. Çünkü taklit, eskiye öykünme, eski gibi yazmaya çalışma, sanat için geçerli şeyler değildir.

Arkadaşlar sanat çağdaş olmak zorundadır, çünkü gerçekten şiir, gerçekten sanat eseri olan şiirden bahsediyorsak bu yaratıyla mümkündür. Ve biliyorsunuz ki biz insanlar yoktan yaratmıyoruz, yoktan yaratmak Allaha mahsus. Şair çağına tanık olmak zorundadır. Şair çağına şahit olmak zorundadır ve çağından aldıklarıyla yaratması gereken kişidir. İşte Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nda tam bu karşılığı buldum. Ve o dönemden itibarendir Modern Türk şiirinde bir mihenk taşı gibi duran şairleri ve Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nun çok önemli bir bakış açısı var, kendisini her zaman şiirin çırağı gibi gördü. Bunu değişik röportajlarında dile getirdi, kendi aramızdaki konuşmalarımızda da dile getirdi ve aslında bana sorarsanız Onu usta yapan da budur. Onu geleceğe taşıyacak olan da budur.

Sevgili Sadi'nin mısralarını hep bilirsiniz, kim ki yeni terlemiş bıyığına güvenirse onu önemserse ondan bir gelecek beklemeyin. Cumali Ünaldı Hasannebioğlu her yeni yarattığı şiir karşısında büyük bir heyecan içersinde büyük bir tecessüsle ve yeniden yaratabilir olmanın heyecanıyla davrandı ve belki de kendini hiçbir zaman usta saymadı. Kendini sanatın bir çırağı saydı. Ve bugün karşımızdaki usta şairi yarattı diye düşünüyorum. Gelenekle ilişki kurmak açısından Modern olanın medeniyetle ilişkisi açısından modern dönemdeki şairin hem biçimi hem de imgesel üst dili açısından Cumali Ünaldı Hasannebioğlu geleceğe kalacak, geleceğe kaynaklık edecek şairlerdendir diye düşünüyorum. Şu farkın Türk şiirinde altını çizmiş bir şairdir diye düşünüyorum. Biliyorsunuz onun şiir yazdığı dönemler 1970'ler Türkiye'de şiirin çok politikleştiği şairlerin kitaplarının arka sayfalarında kaç yıl hapis yattığına bakılarak okunduğu bir dönemdi. Nasıl Cahit Zarifoğlu, nasıl Nilgün Marmara taviz vermediyse gerçek şiirden ve gerçek sanattan taviz vermeyen bir başka isim de Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'dur. Onun şiirleri bize bir şey anlatmaktan çok bize gerçek bir deneyim yaşatır.

Siz Cumali Ünaldı şiirini okurken neyseniz okuduktan sonra o değilsinizdir. Artık size yeni bir tecrübe eklenmiştir. O yüzden Cumali Ünaldı Hasannebioğlu Türk ve dünya şiiri için çok önemli. Onun şiirleri hakkında, Yunus Emre için iki ay önce söylediğim şeyi gönül rahatlığı ile söyleyebiliyorum. İşte bu gelenek… Ben demiştim ki Yunus Emre şiirleri varlığı işaret etmez, varlığı anlatmaz, varlığı tanımlamaz, varlığı öğretmez, varlığı izah etmez. Yunus Emre şiirleri bizatihi varlıktır. İşte aynı inançla ve aynı gönül rahatlığıyla diyorum ki Cumali Ünaldı Hasannebioğlu şiirleri de varlığın ta kendisidir. Onlar bir şey anlatmak bir şey işaret etmek için değillerdir. Onlar bizzat kendileri varlıktır. Ve bu yönüyle gerçek sanat ve gerçek sanat eserinin üst diliyle gerçek olmayan gibi arasındaki farkın iyi bir göstergesidir bu şiirler şimdi.

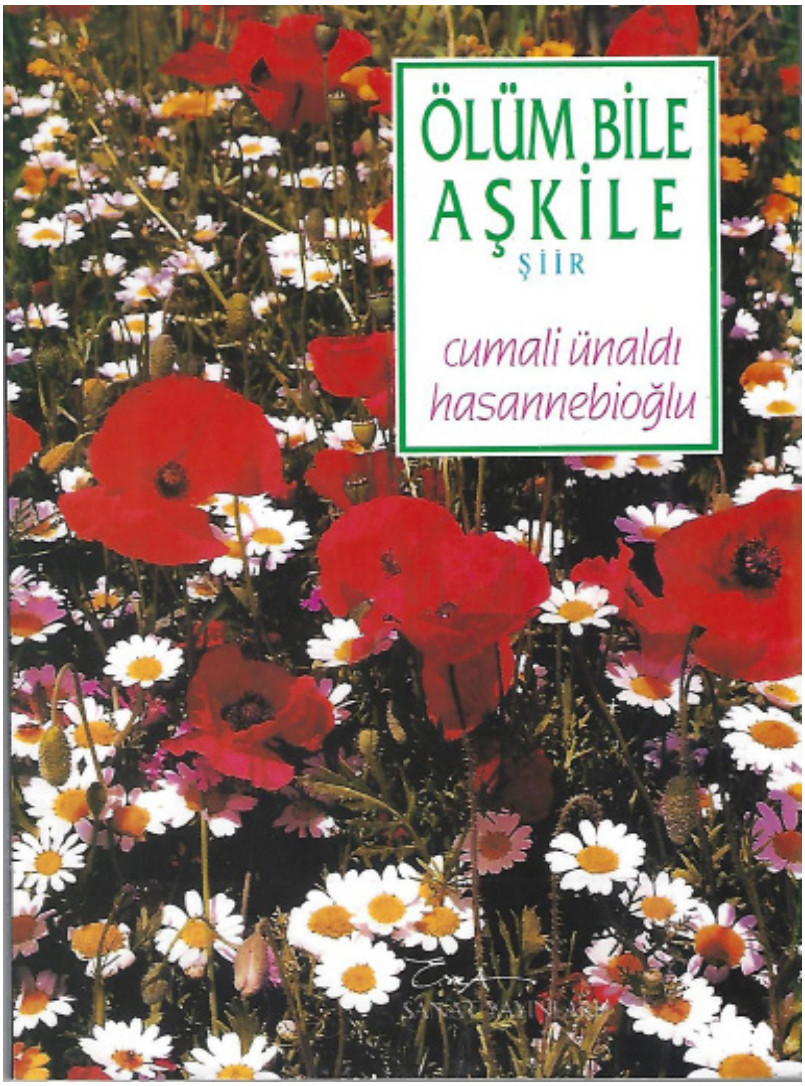
Elbette şairin bir kültür adamı olarak ülkesi için milleti için coğrafyası için ve Dünya için yapması gereken başka şeyler de var. Burada konusu değil ama sadece bir cümleyle söyleyeyim; Cumali Ünaldı Hasannebioğlu gerçekten bir şair olduğu için gerçek şairlerin hepsinde olan özel haslet onda da var. O da coğrafyası, ülkesi ve geleceği için çırpınan inanılmaz bir insan bir kültür adamı ve kendi alanında çok başarılı bir mühendis (ziraat mühendisidir kendisi biliyorsunuz) ve çok önemli bir bürokrat. Tabi bu sürpriz değil, siz iyi bir şairseniz ne yapıyorsanız iyi yapmak durumundasınız ve ne yapıyorsanız geleceğe kalmak durumunda ve ne yapıyorsanız kendi coğrafyanızı beslemek durumundasınız.

Bir şeyi daha ilave etmek istiyorum. Yine Cumali Ünaldı Hasannebioğlu okurken (bugün hep alıntılardan gittim bu konuşma böyle oldu böyle devam etsin) Octavio Paz'ın Yalnızlık Dolambacı makalesini hep hatırlamışımdır. Çünkü kendine ait olmak, kendi coğrafyana ait olmak, kendi zamanına ait olmanın çok güzel cevabıdır Cumali Ünaldı Hasannebioğlu şiirleri. Çünkü kendin olmadığın zaman hiçbir şey olmazsın. Kendi olmanın kendi zamanına şahit olmanın çok iyi bir örneğidir Hasannebioğlu'nun şiirleri. O şiirleri seçtiğinizde, sanatsal alışveriş yaptığınızda, zannediyorum bu benim bulduğum cevabı siz de orada bulacaksı-

nız. Ve bu yönüyle de Hasannebioğlu gelecek Türk şiirine ve dünya şiirine kaynaklık etmeye devam edecektir. Dünya şiirine kaynaklık etmeye devam edecektir derken de gönlümüz çok rahat ve nihayet 2006 yılında Cumali Ünaldı Hasannebioğlu şiirleri İngilizceye de çevrildi sevgili Mevlüt Ceylan tarafından. Toplu şiirlerinde İngilizceye çevrilmiş Hasannebioğlu şiirlerini de bulacaksınız Beyan yayınlarından çıkan. Ve gerçekten o artık bütün dünya şiirine kaynaklık eden bir şair durumunda. Ben burada konuk ettiğim birçok şair ve şairlerin şiirleri için söylediğim sözü tekrarlayarak bitirmek istiyorum. Dünyada Türkçe konuşulduğu sürece, Türkçe konuşan insanlar var olduğu sürece, Cumali Ünaldı Hasannebioğlu şiirleri yaşamaya devam edecektir. Çünkü onlar Türkçenin imkânlarına sığmadığı için, şairin Türkçe imkânlarına yeni imkânlar ekleyerek yaratılmışlardır ve bizatihi varlıktırlar. Bu dile katkıları bu dili konuşan insanlar oldukça devam edecektir diye düşünüyorum.

Bu çok soğuk ve özel Cumartesi akşamınızı Yerebatan'a ve şiire, şaire ve aslında en doğrusu kendinize ayırdığınız için hepinize çok teşekkür ediyorum. Sağ olun, var olun. Şehir tiyatrosundan arkadaşlarımızı buraya davet ediyorum ve sizi Hasannebioğlu'nun gerçekten sanat eseri olan şiirleriyle baş başa bırakıyorum. Teşekkür ederim.

** 29 Ocak 2011 Cumartesi saat 19'da İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür AŞ desteğiyle, Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı, 11 yıldan beri yapılmakta olan Yerebatan Şiir Akşamları'nı, Türk ve dünya şiirini etkileyen özgün şairlerden Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nun şiirlerinden oluşan bir etkinlikle sürdürdü. Etkinliği düzenleyen M. Lütfi Şen bir konuşma yaptı. Gecede, Vahide Ulusoy'un titizlikle seçtiği 27 şiir, İstanbul Şehir Tiyatrolarının sanatçıları Şenay Saçbüker ve Hüseyin Köroğlu tarafından, müzik kullanılmaksızın, dönüşümlü olarak okundu. Seçkin bir topluluğun dikkatle izlediği etkinlik, şairin kendi şiirini okuması ve poetikasıyla ilgili olarak "Geleneğin Geleceği Oluşturması" adıyla yaptığı konuşmayla sürdü. Mehmet Lütfi Şen'in bu gecedeki konuşması*

● Necip Tosun*

Cumali Ünaldı'nın Şiirinde Aşk ve Ölüm

Hiç şüphesiz aşk, Allah'ın insana yaratılmış olmaktan sonra bahşettiği en büyük lûtfudur. Bir aydınlanma ânı, yaratılmış olmanın keşfidir. İnsanın duygularının, birikimlerinin açığa çıkışı, testidir. Sıradanlığın aşıldığı, insan olmanın doruklarıdır. Çevreyi, kendimizi, insan olmamızı fark ediştir. Yıkıcıdır, çünkü insan arzularının tüm birikimini bünyesinde barındırır. Hayatın tadıdır çünkü onu bile feda etmesini sağlayabilir. Hem bir boyun eğiş hem de bir başkaldırıdır. Hem esaret hem özgürlük hem cennet hem cehennemdir. Tüm hayatı biçimleyemez belki ama anında yaşanır da kılabilir, bitirebilir de. O hem iç hem de dış dünyayı değiştiren, yeniden dizayn eden bir güçtür.

Aşk, bir anlamda kalbin idealize ettiği simgelerin kurgulanmasıdır. Hiç şüphesiz gerçeklikten kopuktur ve hayal gücüyle kendi gerçeğini kurgulamış ve bunu beyne/akla da inandırmıştır. Gerçeklik olmadığı için hakkında çok konuşulmakta, üzerinde bu kadar değişik düşünceler ileri sürülmektedir.

İşte böylesine ele gelmez ve karmaşık bir duygu olan aşk, en çok şiirle, hikâyeyle ölümsüzleşir. Şiire geçmemiş, hikâye edilmemiş aşk ölmeye mahkûmdur. Bu yüzden her ölümsüz aşk bir şiire, bir hikâyeye ihtiyaç duyar. Âşıklar dilsizdir, sadece yaşarlar. Onların aşkını şairler, hikâyeciler dile getirir.

Ölüm ise hayatın faturası, bedeli. Ontik olarak hayatın bitişi. Ertelenemez, kaçınılmaz son. İnsanoğlunun varoluşundan beri yenebilmek için uğraştığı ve hiçbir şekilde alt edemediği bir gerçeği. Hayatın öteki yüzü: "Yalnızca ve yalnızca yaşayanlar ölür." Gizleme, yok sayma, reddetme gibi her türlü girişimden sonra derin bir sarsılışla fark edilen bir yok oluş. İnsanın asla tecrübe edemediği bir bilgisi; çünkü 'hiç dönen yok o seferden'. Yaşamadığı, bu yüzden de tam olarak tarif edemediği bir şey. Sadece tanık olduğu ve başkalarının başına gelen bir olgu. Ötekinin ölümü. Ama yine de hayata anlam katan bir olgu. Çünkü bize hem hayatın kıymetini hatırlatır hem de hayatın geçiciliğini, kıymetsizliğini. Bu anlamda en öğretici insan bilgisi. İçinde bulunduğu anın bir daha asla gelmeyeceğini tüm canlılar arasında sadece o bilir. Sadece o bilir faniliğini. Yine de adım adım sona doğru yürür, kendini bekleyen bir yok oluşa doğru. Sayılı nefesi tükete tükete.

Yüzyıllar boyunca edebiyatçılar, sanatçılar, ölüm gerçeğinin kapısını aralamaya çalışmışlar, bilinmezliğin beslediği muğlaklık, yok oluşun verdiği acı onlar için hep doğurgan bir kaynak olagelmiştir. Gerçekle gerçek dışılık, zaman ve zaman dışılık, umut ve yenilgi, kayıp ve kazanç, ödeşme/yüzleşme, ölüm çevresinde üretilen belli başlı temalar olmuştur. Gerilim, bunalım, sanrı bütün bunlara eşlik eder. Ölüm, yazarına, zaman algısı üzerinden her türlü gelgiti yapma olanağı tanır. Ölümü yazan her sanatçının/edebiyatçının öncelikle zaman kavramına, hayatı yorumlama ve faniliğe değinmesi kaçınılmazdır. Öte yandan unutmak, anılar ve geçmiş… Bütün bunlar tam da "edebiyat"ı yapılacak şeylerdir. Bu anlamda ölüm teması yazarına büyük ve geniş bir anlatım olanağı tanır.

Çerağ, Bir Gecenin Şiiri, Kendini Yusuf Gören adlı şiir kitaplarından sonra yayınladığı Cumali Ünaldı Hasan Nebioğlu'nun dördüncü şiir kitabı Ölüm Bile Aşkile'de şiirlerini yasladığı temel iki tema vardır: aşk ve ölüm. Bu iki kelime hem anlam olarak hem de onların sözcük türevleri olarak âdeta kitabı kuşatır. Şiirlerin yer aldığı 109 sayfadan (13-122) tam 48 sayfada "ölüm" sözcüğü yer alırken, 34 sayfada da "aşk" kelimesi geçer. Bu anlamda kitap ismi şiirlerin bütününü çok iyi tanımlar: Ölüm Bile Aşkile.

Kitapta ilk dikkati çeken hava, ayakları altından bir şeylerin çekildiğini hisseden bireyin duyduğu tedirginliklerdir. Bu da o kişiyi kaçınılmaz olarak ölüm olayını sorgulamaya götürür. Kitap boyunca hep ölümün çeşitli anlarda ve biçimlerde yorumlanışını görürüz. Şair ölümü hep ensesinde hissetmektedir. "Tozu dumana katarak/ölüm mü geliyor ne ?" diye sorarken çevresinde sevdiği insanlar bir bir onu terk etmektedir. Ona da bu dostlarının arkasından şiirler yazmak düşer: Cahit Zarifoğlu, Abdurahman Ökmen, Alaeddin Gürün…

Bir başka şiirde de şöyle denir: "Ne önemi var ölüm yerinin, yılının / Ben Cumali Ünaldı olarak kendi mezarıma / Kendi hayatımı okuyorum / Ayakları yok bir rahlenin üzerinden."

Şiir serüveninde divan ve halk şiirinden yararlanıp, bunları çağdaş bir söyleme dönüştürme çabaları ile tanınan Ünaldı'nın bu kitabında ortak temalar, günümüz sanatçılarının temel soruları, problemleri olarak belirginleşir. Bunlar ölüm, aşk, kent, doğa, modernizm, çocuk, hüzün, yalnızlık, acı, zulümdür.

*Hikayeci

Bu kavramlara zaman zaman evrensel, zaman zaman da yerli anlamlar yükler Ünaldı.

Kitapta öne çıkan ağırlıklı temalardan biri de, modernizme getirilen eleştirilerdir. Şair, modernizme karşı doğayı, doğallığı önerir. Kent, politikacı, gazeteci, entel, bohem, plastik, petrol türevleri, bloklar, daireler, eşyalar, televizyon, gazete kavramlarına karşı; kır çiçeği, dağ çiçeği, kekik, hüsnüyusuf, kelebek, kır serçeleri, ceylan, orman, dağ, ırmak, bozkır, ova kavramlarını savunur.

Şiirlerin odağında "tabiat" vardır. Tabiat, onun şiirlerinin bir uvertürü, bir yan öğesi olmaktan çok, asli unsuru, öznesi, kahramanıdır. O, söyleyeceği pek çok şeyi tabiatın diliyle izah eder. Benzetmeleri, yakıştırmaları, örnekleri hep tabiattan seçer. Ona göre güzellik, masumiyet, sadelik sadece ve sadece tabiattadır. Günümüz insanının yaşadığı kaotik ortamdan kurtulacağı yegâne sığınak tabiattır. Çünkü insan ve tabiat birbirlerini tamamlayan iki dosttur. Tabiat gönlünü hesapsız, kitapsız insana açar. İnsan tabiattan uzaklaştıkça, onu yok saydıkça, kendinden de uzaklaşır.

Tabiatta kutsal bir düzen ve hikmetler vardır. Bazen farkına vardığımız bazen varamadığımız bir uyum, ritim ve masumiyet. Elbette dinginlik ve sükût. Bu yüzden insanın yaratılış gayesine uygun bir yaşam tarzı için tabiattan kopmaması gerekir.

Şiirlerde, doğal yaşamla, modernizmin karşılaştırılması yapılarak, modernizmin kıskacında kıstırılmış hayatları yaşayan insanlara, bozulmamış, doğal yaşamın güzellikleri hatırlatılır. Okur, küçük bir ayrıntıdan, önemsiz gibi gözüken bir olaydan, durumdan, büyük sonuçlara, tartışmasız gerçeklere taşınır. Yaşanan teknoloji çılgınlığı ve onun doğurduğu sonuçlarla hesaplaşmadır bir bakıma.

Bilindiği gibi içinde bulunduğumuz yüzyıl, teknolojinin, modernizmin insanlığa katkılarının yaşandığı bu nedenle de onun hep yüceltildiği bir zaman dilimi oldu. Bu süre içinde hep teknolojinin, modernizmin insanlara bahşettiği yararlardan, konfordan söz edildi. Ama yüzyılın sonlarına gelindiğinde, teknolojinin, modernizmin hiç de görüldüğü gibi "masum" olmadığı itirazları yükselmeye başladı. Bu bağlamda modernizmin getirdikleri yanında, insanlıktan, doğal yaşamdan ve tabiattan neler götürdüğü gündeme gelmeye başladı. Tabiatı ve doğal yaşamı savunan kitle örgütleri, partiler, dernekler oluştu. Artık ne pahasına olursa olsun ilerleme fikri yerine, tabiata da sahip çıkılması gerektiği az-çok genel kabul görmeye başladı. Şiirlerde doğal yaşamla, modernizmin karşılaştırması yapılarak, doğal yaşamın güzellikleri hatırlatılır. Değişimin neye mal olduğunu sarsıcı örneklerle ortaya konur.

Şiirlerde, çağdaş yaşamın insandan neler götürdüğü vurgulanırken, doğanın güzelliği, ihtişamı övülür. Kitaptaki imgelerin neredeyse tamamına yakını doğaya ilişkindir. Çağdaş yaşantının bunaltıcı atmosferine karşı, dağlar, nehirler, masmavi gökyüzü, toprak onun sıkça başvurduğu referanslardır. "Yeryüzüne süzülen kuş"luğu özleyen şair, "şehre dağdan bakıp", şehrin bütün yanlışlarını görünce şöyle söyler: "Bir yanın dağ/Bir yanın ırmak/ Yok olsun şehir!" Hatta şair doğa imajlarına öylesine tutkundur ki, doğanın bütün simgesel göndermelerini şiirine işler. Ünaldı, dağ, nehir ve özellikle "tay-at" imajını çeşitli çağrışımlarıyla şiirine yerleştirir.

Ünaldı'nın öne çıkardığı temalardan biri de "çocuk"tur. Ama onun şiirinde, yitik, savrulmuş çocuklar vardır. Ünaldı çocukların hep "yaralı" yanlarını ve anlarını şiirine taşır. Bir anlamda "kırılan ve unutulan" çocukların şairidir, eve dönmeyen çocukların, "yetim çocukların". Çünkü bütün bunlar kendi çocukluğuna denk düşer. "Çocukluğum, her zaman iç çekmesi ile meşhurdur" der bir dizesinde.

Cumali Ünaldı'nın şiirinin arkasında, hep bir fon olarak ülkede yapılan haksızlıklar, zulümler, yanlışlar durur. Beşeri bir aşktan, durumdan, acıdan söz etse bile, bu fon çeşitli tonlarda hep arkada durur. Bu fon zaman zaman da iyice belirginleşip, bizatihi şiirin öznesi olur. İskilipli Atıf Hoca şiirinde olduğu gibi.

Ünaldı, şiirlerinde, kelime oyunlarına, artistik zorlamalara, bireysel, çok özel yaklaşımlara pirim vermez. Alabildiğine yalın, süslemesiz ve doğal bir dil görürüz onda. Ne var ki bu sadeliği, özensiz ve işçiliği olmayan bir dil olarak düşünmemek gerek. Şiirlerin bütününe baktığımızda bunun bilinçli bir seçim olduğunu görürüz.

Şiirleri güçlü bir estetik yapı, derinlikli bir birikim ve coşkulu bir söyleyişi yansıtır. Bunlar zekâ ve kelime oyunlarının değil, sezginin, coşkunun, ilhamın ürünleridir. Ünaldı çağrışımları, açılımları zengin bir şiir atmosferi oluşturmayı başarır. O tümüyle ruhun derinliklerine seslenirken görünür gerçekliğin arkasındaki gizlenmiş hakikatleri arar. Güçlü bir Türkçeyle, hiç aksamayan destansı bir söylemi yakalar. Ünaldı, bireysel olanla toplumsal olanı kendine özgü üslubuyla hiç sırıtmadan aynı potada eritmeyi başarır.

● Yusuf Tosun*

Candan Bir Dost: Cumali Ünaldı

Dostluk uzun soluklu bir yürüyüştür. Bir defa içinizde yer etti mi, onu hiçbir şey kolay kolay sökemez ve hiç kimse sizi ondan koparamaz. Akrabalık bağlarıyla devam ettirilen dostluklar ise daha katmerli bir muhabbet ile pekişir. Başınız her sıkıştığında sığınılacak bir liman, kalbiniz her daraldığında gölgesinde ferahlanılacak ulu bir çınar gibidir onlar. Bir de aynı yolda yürüyen, benzer meşgaleleri paylaşan, aynı sancı ile sancılanan güzergâhın yolcusu iseniz bu dostluğun tadına doyum olmaz.

Cumali Ünaldı, geç tanıştığım ama bütün bu özelliklerden daha fazlasını taşıyan dost canlısı, akraba sevdalısı ve de samimi yol arkadaşlığı olan değerli bir insan. Büyük dediysem sadece yaş olarak bizden büyük… Yoksa yüreği hep gencecik bir delikanlı. Hep düzgün giyimli, hep saçları taralı ve traşlı… Her yaştan ve her kuşaktan, her kesimden kişilerle iletişimi sağlam, candan, samimi, yardım eli uzun bir insan canlısı... Tanıştığı her insana yüreğini sonuna kadar açan candan, cömert bir gönle sahip. Sohbetine doyum mümkün değil.

Eskilerde bir köyün, bir mahallenin, bir aşiretin önde gelen isimlerinin karşılık beklemeksizin bireyin ve toplumun bütün sorunlarını kendi sorunları gibi görüp yardımına koşması, onun derdiyle dertlenmesi gibi Cumali Ünaldı'nın da bende benzer bir izlenimi var. Onunla 2000'li yılların başında tanışmamıza değerli dostum, akrabam, güzel insan Mustafa Çevik vesile oldu. İsmine edebiyat mahfillerinde aşinaydım lakin bir gün yüz yüze tanışacağım ve dahi akrabalık bağımızın olduğu aklımın ucundan bile geçmemişti.

Aynı aşiretin yani İzol aşiretinin ortak mensubuyduk. Farklı illerde de olsak geniş ailemiz aynı idi. Belki de bu nedenle ilk tanışıklığımızda çok sıcak bir ilişki kurabildik birbirimizle. Aşiretin kendi iç iletişim dili ile 'amcaoğlu' idik artık. O Ankara'da ikamet ediyordu bu dönemde ama bir ayağı hep İstanbul'da idi. İstanbul'a gelmesini dört gözle bekler, her buluşmamızda saatlerce sohbet ederdik. Birlikte gittiğimiz her mecliste yeni dostlar ve dostluklar edinirdik.

Cumali Ünaldı'nın insani ilişkilerdeki pozitif yönü zannediyorum onunla bir şekilde tanışan herkesin üzerinde ittifak edeceği bir husustur. Esnafından işadamına, öğrencisinden bürokratına, siyasetçisine, sanatçısına… varıncaya kadar her kesimle ilişki ve iletişiminde bu pozitif tavrını görmek mümkün. Kendisi için değil ama ilk defa tanıştığı veya hiç tanımadığı birinin sıkıntısını gidermek için günlerce hatta aylarca çırpındığına şahidim. Bir insan ancak bu kadar başkası için çırpınabilir, fedakârlıkta bulunabilir, dedirtircesine kendisinin gayret gösterdiğine de yakından tanığım. Bu duruşunu, davranışını ilk tanıdığım günden bu yana hiç bozmadı. Ünaldı'nın bu özelliğini ailesinden aldığını sohbet aralarında yakalamak mümkün. Özellikle de annesinden bu yönüyle çok etkilendiğini tahmin ediyorum. Aileden gelen bir asaleti olduğu muhakkaktı. Muhabbetlerimizde annesinden çok bahsederdi. Sanırım onun kişiliğinde en büyük pay ona ait. Özellikle akrabalık bilincini ondan aldığını altını çize çize defalarca ondan dinledim. Zannediyorum edebiyatla, şiirle ilgilenmesinde de annesinin büyük etkisi var.

Ünaldı'nın önemli bir yönü de; bir şekilde dokunduğu her gence gelecek ile ilgili tavsiyelerde bulunarak onu yüreklendirip yönlendirmede bulunmasıdır. Sadece yönlendirmekle kalmaz, aynı zamanda takip eder, takıldığı yerlerde önünü açmaya da çalışır. Birçok öğrencinin onun motivasyonuyla akademisyen olduğunu, akademisyenlerin de yönetici olduğunu biliyorum. Yani Ünaldı her yönüyle babacan bir insan. Bu babacanlığını yaşamın her kademesinde görmek mümkün.

İstanbul'a yerleşmesinden sonra dostluğumuz daha da pekişti ancak daha seyrek görüşmeye başlar olduk her nedense. Bunda biraz da metropol şehrin zorlukları etken olsa gerek... Ama dostluğumuz hiçbir zaman kesintiye uğramadı. Telefonlar, mesajlar, e-mailler… gidip geldi. Dertleşmeler, sitemler, sitayişler, hedefler, beklentiler… Hep ileriye bakmayı, çıtayı yüksek tutmayı salık verdi. Hala da öyle…

İşin doğrusu geçen bunca zaman içerisinde onunla dostluğumuz, akrabalığımız edebiyat sanat ilişkisinin önüne geçti.

*Anadolu Yazarlar Birliği Başkanı

Bu nedenle onun sanatından, şiirinden, edebiyat izleğinden bahsetmek yerine tanışıklık ve dostluk sürecimizi anlatmayı, onun insani yönüne değinmeyi tercih ettim. Kendisi de zaten insani ilişkileri, dostlukları, insanlarla ilgilenmeyi edebiyat, şiir ve sanatın önünde görür. Tabii bu durum onun edebiyat, şiir ve sanatının zayıf olduğu anlamına gelmez. Bilakis edebiyat poetikası sağlam temeller üzerinde kurulan, şiiri edebiyatımızda farklı bir damar olan, düzyazı ve konuşmaları insanın içine dokunan güçlü bir şair, yazardır o. En önemlisi ise; inancın şairidir. Türkiye'de İslami Hareketin filizlenmesinde, halkın inanç değerleriyle buluşmasında yazıları, şiirleri ve de hitabeleriyle ciddi katkıları olan bir gönül insanıdır. Bu nedenledir ki onun ürünleri birden fazla kuşakların yetişmesine katkı sağlamıştır. Belki bunu o kuşaklar bile fark etmemiştir. Ve inanıyorum ki bundan sonra ki kuşakların da besleneceği kaynak olmaya devam edecektir. Bunu tarih elbette kaydedecektir.

Ancak günümüz genç kuşakların ondan bu yönüyle yeterince istifade edemediği de bir gerçek. Bu yönüyle edebiyat çevreleri de onu yeterince fark edemedi işin doğrusu. Oysaki insanın içine gürül gürül akan güçlü bir şiiri var Ünaldı'nın. Onun şiirinden, sanatından yeterince istifade edilemeyişinde bu dönem edebiyatçılarının ciddi bir vebali olduğunu düşünüyorum. Evet, bu biraz da bizim ayıbımız. Cumali Ünaldı'nın yüceltilmeye, tanınmaya, alkışlanmaya ihtiyacı yok elbette. Bu kuşakların ona ihtiyacı var. Zaten o da hiçbir zaman böyle bir çaba ve beklenti içerisinde olmadı. Bu mizaçta bir insan da değil Ünaldı. Lakin bir dönemin sembol isimlerinden ve de şiir damarlarından biri olan Ünaldı daha fazlasını hak ediyor.

Son olarak onu tanımakla büyük bir bahtiyarlığa eriştiğimi ve onun vesilesiyle birçok güzel dost ve dostluklar edindiğimi ifade etmek isterim. Rabbim bu kutlu yaşam yürüyüşünde daha nice istifade edeceğimiz eserler vermeyi nasip etsin ve kendisine uzun, hayırlı, sağlıklı, bereketli ömürler versin inşallah.

● Mesut Uçakan*

Bir Gönül Dostu: Cumali Ünaldı

İnsanlar dostlarıyla büyüktür ve hakîkî dost bir servettir. Ama ilişkilerin çoğunlukla çıkara endekslendiği toplum yapısı içerisinde bu tür dostluklar kolay oluşmuyor. Çünkü hakîkî dostlukları besleyen fikre ve duyguya dayalı kaynaklar vardır. Karakter, kültür, estetik, inanç…

İnsanların içlerindeki bu kaynaklar kurudu. Yeni nesil ise bu kaynakları değil başka kaynakları emiyor artık.

Niye anlatıyorum bunları? Sevgili dostum Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'ndan söz etmek için. O hakîkî dosttan… Onu anlatmak derdindeyim ama buna gücüm yeter mi bilmiyorum.

Hele hakîkî dostlarda *(Her nereye dönerseniz Allah'ın yüzü (tecellisi) oradadır. Bakara:115)* ayet-i kerimesinin haşyetiyle bakarsanız, ne Cumali Ünaldı'yı anlatmaya gücünüz yeter, ne Uçakan'ı.

Aynı zamanda şair Cumali … Direkt Cumali mi demeleyim, bey mi diye hitap etmeliyim yoksa arkadaş ya da ağabey mi, bunu da kestiremiyorum; çünkü benden 3 yaş büyüktür kendileri. Ama hep bir arkadaş olmuştur bana, yoldaş olmuştur.

Onun şiir dünyasından söz etmek için iddialı bir iş. Bir şiir otoritesi olmak lazım. Hele benim hiç haddim değil. Ben de şiirle uğraştım bir müddet. Ama sığ sularda yüzmekti benimki. Hâlâ inatçı mısralar sık sık kapımı çalıyorlarsa da kapımı açamıyorum.

Biliyorum onlarla uğraşmak zaman ister, sabır ister. Benimse zamanı azalmış ama iddialı bir yerde durduğum sinemada projelerine lâyıkıyla zaman bulamayan biri olarak bu kapıyı açmam zor görünüyor. Kimi mısralar dökülüyor dudaklarımdan ama sadece kendim söyleyip kendim dinliyorum. Şiire zaman ayıramayışım doğru mu değil mi onu da bilmiyorum. Cumali bey'in ısrarla "şiiri sürdür, ihmal etme" demelerine rağmen...

Hatırlıyorum derken kendisi çok sık bir arada olamadığım biri aslında. Hele son dönemlerde telefonlarla birkaç görüşme, birkaç etkinlikte rastlaşma, tabii bir de whatsapp'dan gönderdiği Kur'an'ı Kerim meallerin veren mesajlarıyla içimize misafir oluşu, o işte… Ama bu iyi her zaman kendini yanıbaşınızda hissedebileceğiniz bir sıcaklığa sahip...

Onunla nasıl tanıştığımızı da doğrusu tam hatırlayamıyorum. Sanırım, ilk kez Yazarlar Birliği Genel Merkezi'nde tanışmıştık. En unutulmaz anımız da şu: Cumali bey'in Turgut Özal'ın danışmanı olduğu yıllar:1990... "Yalnız Değilsiniz" filmini çekmişiz. Film gündem olmuş. Medyanın ilgisi olağanüstü. Nitekim hasılat rekoru kırdı. İlk galamızı yapacağız. Bütün davetiyeler dağıtılmış. Fakat, filmin gösterimi Sansür Kurulu tarafından yasaklanıyor. Galaya 3 gün kalmış ve üstelik hafta sonu!... Bu tam infial oluşturacak bir vak'a. Cumali bey'in makamında çözüm arıyoruz. Bakanlık tüzüğüne göre, ön kuruda reddedilen filmler bir üst kurula sevk edilir. Üst kurulda İçişleri Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, Mili Eğitim Bakanlığı ve daha çoğunu hatırlayamadığım asker, jandarma 12'ye yakın resmî üye var. Toplanıp seyredip karar verecekler. Toplantı ise en erken 15 gün sonra mümkün. Ama galaya 3 günümüz kalmış. Cumali Bey, 3 gün içinde çözdü sorunu! İnanılmaz şekilde çözdü! Üst Kurul gösterimine izin verdi. Ona minnet borcum büyük. O günden sonra da uzun müddet Ankara'ya her gelişimde birlikte çay içtik, sohbet ettik.

Benim dertlerimle ilgilenir, sahip çıkar, motive ederdi. İnsan olarak, şair olarak, derviş tabiatlı olarak tanıdığım seçkin dostlarımdan biridir. Hâlâ her telefon görüşmemizde beni motive etme derdinde.

Şair dedim de, onun taşıdığı sıcak dostluğumuzda bunun da payı büyük. İnsan sadece kelimelerle konuşmaz, bakışıyla, duruşuyla, hisleriyle de konuşur. Elektrik aldım sözü herhalde böyle bir şey. Cumali bey, benim duygularımın çoğunu kendinde yaşıyor eminim. Ben de öyle Çoğu zaman aynı manyetik dalgalar yaydığımızı söylemek abartı olmaz diye düşünüyorum. Çünkü şiirindeki deyiş, kullandığı metaforlar, semboller benim haz duyduğum bir ses. Benim karalamalarımın rengiyle çoğu yerde örtüşüyor. Elbette mısraları, kıyas kabul etmez bir seviyede, çok daha ustalıklı ve çok daha derin…

**Rejisör*

"Baş verip sırrını devşiren derviş
içinde / ta derinlerde
kıvrılıp uyuyan
bir hüzün
kozasında
yanıp kıpırdadıkça
zonklamaya başlar dağlar kan şoruldar
güneşin barbar çocuklarının geçtiği yerde
baş
gövdeden
ayrılarak
karışır dünya sayfalarına

seni tutacağım elimi uzatabilsem
uzatamıyorum
göğsünden bir aşk bile çıkaramayan
kısır
seller mühürledi ağzımı
açamıyorum
bir ada yüreğim yalnız, yapayalnız
kendi kendinin konuğu
güneş miyim, ay mı, gökyüzü mü? Bilmiyorum
gece yağmurlarının tarifesinde

ben şiir getirdim huzuruna
sevgili sonsuz Nakkaş
Emrem Yunus alıç getirmişti"

Cumali dostum, aynı zamanda siyasetin içindeydi. Nitekim bunun yansımalarını şiirlerinde de görmek mümkün. O hâlâ bu ülkenin meselelerine kafa patlatan, çözüm için sancılar çeken bir entelektüel. Gördüğüm kadarıyla siyasette hak ettiği yere bir türlü getirilmedi. Nasip tabii. Gediği her makamda büyük hizmetler yapacağına inancım tam. Malum, bugünkü siyaset ortamında ayak oyunlarını bilmek gerekiyor. Bir sanatçının bu ayak oyunlarına ayak uydurması kolay mı? Ayrıca, yapısı gereği siyaset, emir komuta zinciri ister. Çatlak seslerin büyük parçalanmalara yol açmasından korkar. Ancak bu da bir entelektüelin kaldıracağı bir şey değil bence.

Dostlar hakkında yazı yazmak kolay değil. Zaten bu yöndeki taleplere pek olumlu yanaşmam. Ama Cumali Bey oldu mu, çok şey değişir.

Nesli tükenmeye yüz tutmuş bir sanat, bir kültür adamı olarak Rabbim seni aziz etsin arkadaşım Cumali.

● Dr. Burçin Akgün Ünaldı

Başlı Başına Bir Ansiklopedi

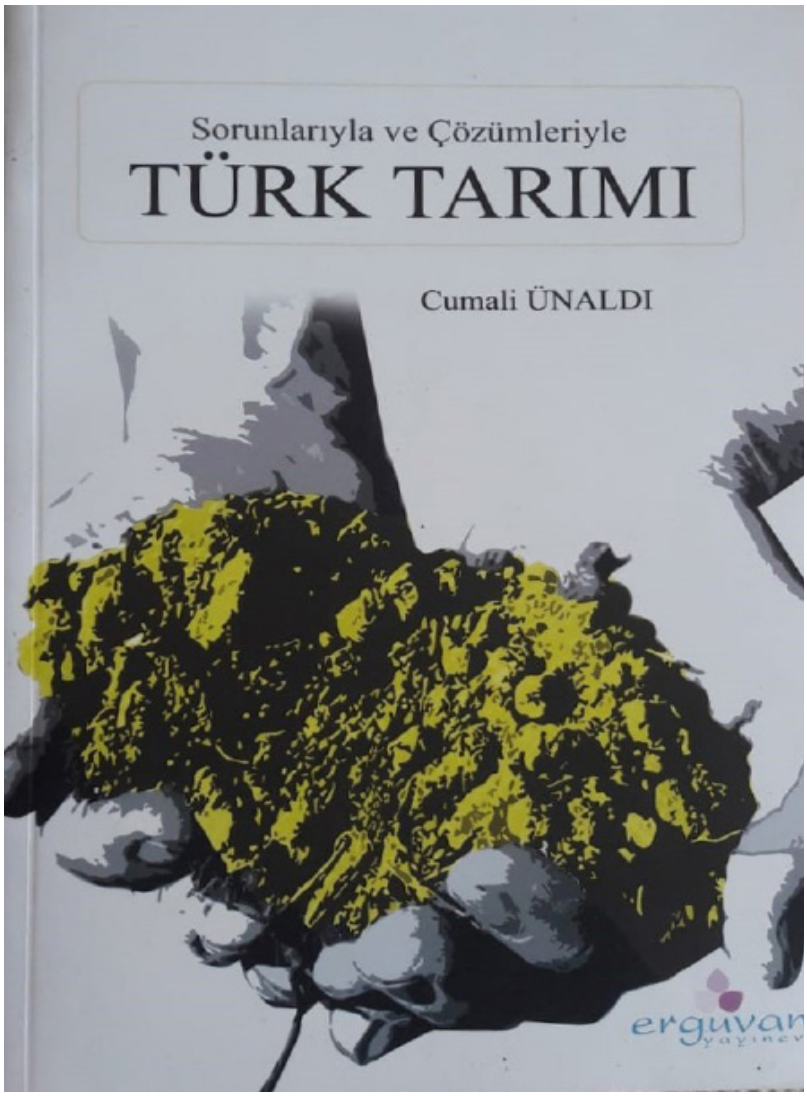
Borges, *"Ben cenneti hep bir çeşit kütüphane olarak düşlemişimdir."* der, bu söz benim gibi okumayı çok seven birine çok şey ifade ediyor.

Değerli kayınpederim Cumali Ünaldı Hasannebioğlu sohbetiyle, eviyle, işaret ettikleriyle bana her daim böyle bir cennet sağlamıştır. Ben kalabalıkları, sofralarda sonsuza giden muhabbetleri, hep aynı odada bulunmayı bile çok sevmem; işte öyle zamanlarda kayınpederimin çalışma odasında bulurum kendimi, karşımdaki çok seçkin kütüphaneden bir kitap seçerim. Ve hangi kitabı seçmiş olursam olayım ondan fazlasına dönüşür okuduğum, çünkü üzerine konuşmaya başladığımızda zaten kendisi başlı başına bir ansiklopedi olan kayınpederim sayesinde kitapla beraber yazar da, mekân da, geçtiği zaman da ayrı birer hikâyeye dönüşür.

Kendisi kitabın içindeki bir kelimeciği dahi o satırların arasından alıp bir başka öyküyü, bir başka miti, belki tarihten bir sesi bana getirir, öğrenmeye her daim aç bir zihin için daha değerli ne olabilir? Bazı bazı ayrı düştüğümüz, bazı bazı bir düşündüğümüz nice leziz sohbetler yapmak dileğiyle, kayınpederimin büyülü kelimelerini edebiyat dünyasına daha uzun yıllar bırakmasını diliyorum.

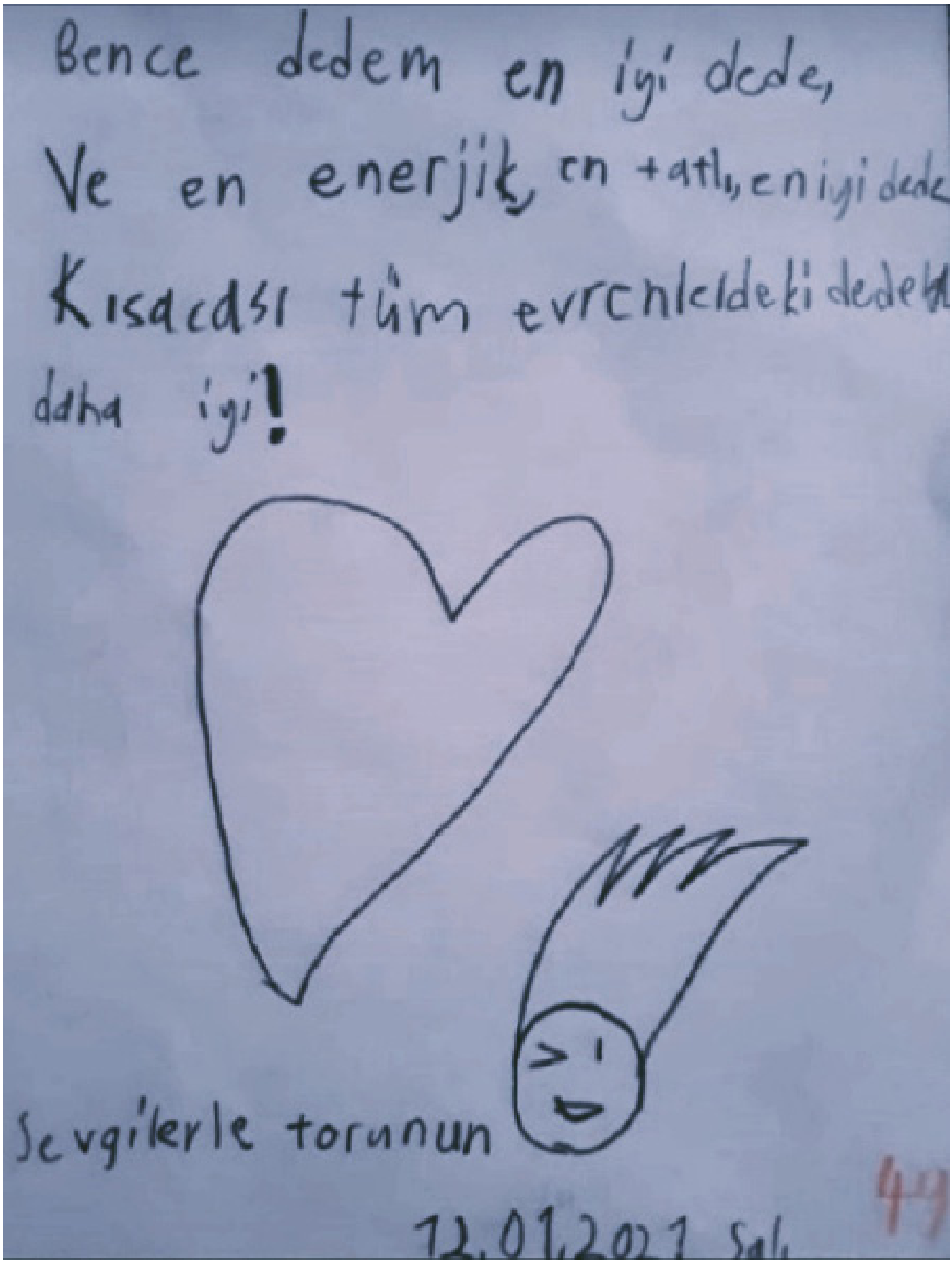
Hayat, bir su gibi avucundan akıp* -gitmiyor- başka avuçlara doluyor.

(*) Ölüm Bile Aşk İle

● Ali Efe Ünaldı*

En İyi Dede

*21 Nisan 2013 doğumlu

● Zeynep Su Ünaldı*

Bıyıklı Dede

*23 Kasım 2014 doğumlu

● Atıf Ünaldı*

Babam İçin

Hafta sonu birtakım işlerimi halletmek için Ankara'ya ufak ama oldukça konsantre bir gezi düzenledim. Konsantre diyorum çünkü unuttuğum, özlediğim, hatırlamam gereken birçok duyguyu, özlemi ve sevgiyi bir anda yaşadım. Bunların en güzeli ve benim için en özeli, babama duyduğum sevgiyi bir kez daha anlamam oldu.

Son konuştuğumuzda babam yine beni şaşırtan bilgisini, bilgeliğini ve yaşam tecrübesini bana aktardı. Yaptığı ve yaptığını fark ettiğinde üzüldüğü hatalarını felsefeden şiire, örnekler vererek açıkladı. Ben ise bu örnekleri kendi hayatımda yerlerine yerleştirdim, gördüklerim ve yaşadıklarımla paralize ettim etmeye çalıştım.

29 Ekim babamın doğum günü… Yıllar gelip geçiyor… Ama geçen yıllar hepimize ayrı tatlar, ayrı olgunluklar ve ayrı sevgiler bırakıyor.

Ankara dönüşü bunları düşünürken, babamdan ne kadar çok şeyi öğrendiğimi ve öğrenmeye devam ettiğimi anladım ve şöyle bir sıralamak istedim;

-Dürüst olmayı,

-Güçlü olmayı,

Bazı dostlarını düştükleri zor durumdan nasıl kurtardığına ben de şahit oldum. Sen herkesten sakin, herkesten güvenilir ve herkesten güçlüydün…

-Erkeklerin de ağladığını…

Annenin sevdiği bir türkü televizyonda çalındığında nasıl ağladığını unutamıyorum. Sen yine samimi ve duyguluydun.

- Silah kullanmayı…

Atış talimlerimizi, senin vuruş yüzdelerini.

- Silah kullanmamayı…

Silah kullanmanın tehlikeli, kullanamamanın daha caydırıcı olduğunu yine senden öğrendim.

- Eşini sevmeyi…

Anneme beyaz bir gerdanlık aldığın günü, o günün önemini. Bir erkeğin nasıl romantik olması gerektiğini.

- Hangi ağaçta hangi meyvenin yetiştiğini…

Uzun "bahçe" gezilerimizde hangi yaprağın hangi ağaca ait olduğunu, ağaçların yaşının, gücünün nasıl anlaşılacağını hep senden öğrendim.

- Anneyi sevmeyi…

- "Kav"lamanın anlamını

Ankara'ya geldiğimiz ilk gün arabamızın dört lastiği de "kav"lamıştı.

- "Hayat sen ne verdiysen odur." Yorgo Seferis Bunu defterime yazmamı söylediğin gün ben bunu beynime yazmıştım. Hayatın bizim bir ürünümüz olduğunu ilk o zaman duymuyordum ama en net o zaman gördüm. Bunu senden gördüm.

- "Tut-i mucize-i guyem"in ne demek olduğunu.

Ve bu şiirin devamını. Ve hafızamdaki bütün şiirleri…

- "Bütün doruklar birbirini görür" F. Nietzsche

Bunu doruk olunca daha iyi anlayacağım, bakalım benim yüksekliğimde hangi doruklar olacak.

-Su kasidesini…

Su kasidesiyle birlikte Fuzuli'yi, Nefi'yi, aruzu, hatta padişahların şiir ve edebiyat bilgileri olduğunu hep senden öğrendim.

- Taras Bulba'yı, Fareler ve İnsanları…

Her gece senin sesinden dinlemeyi ne kadar çok özlemişim…

-Sözlük kullanmayı…

Her sorduğum soruya onlarca kaynak göstermeni, her kaynakçada teker teker yerlerini bulup, bana en ufak soru için yüzlerce sayfalık yazılar önermenin, önemini şimdi daha iyi anlıyorum. Şimdi her araştırmamı böyle yapmaya çalışıyorum ve ben bunu yine senden öğrendim baba.

- Manzaranın tadını çıkarmayı…

Her yaz tatilinde, sabahın erken saatlerinde koşmayı… Sağlık için koşmayı ve koşarken hayatın koşar hızla yanından geçtiğimiz güzelliklerine bakmayı… Bir yerde durup manzaranın tadını çıkarmayı…

-Kendini sevmeyi…

-İnsanları sevmeyi…

-Doğayı sevmeyi…

-Böcekleri sevmeyi…

-Hayatı sevmeyi hep senden öğrendim…

-Sevmeyi senden öğrendim.

Seni seviyorum…

Doğum gününe daha var ama ben dayanamadım. Doğum günün kutlu olsun baba…

*Yazar Bilişimci

● Büşra Ünaldı Şanlı

Aydede'yle Yağmur'un Çocukluğu

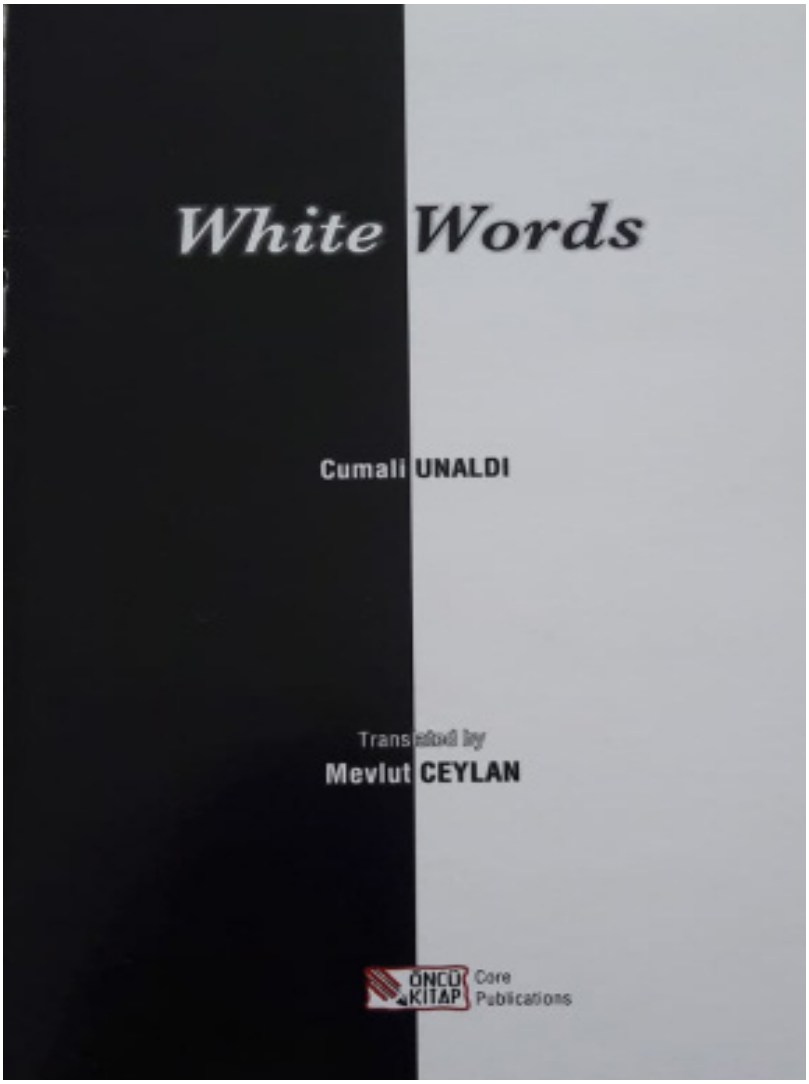
Ben küçükken aile olarak tek bir kuralımız vardı: "Anca beraber, kanca beraber". Bu yüzdendir her yere bizi de götürürdü babam, annemle birlikte. Asla "Onlar çocuk, anlamazlar" demezdi. Kitapçılar, edebiyat toplantıları, konferanslar, söyleşiler. Bir gün babamın şiir okuduğu bir toplantıda çalan klasik müzik eşliğinde, o zamanlar yeni öğrendiğim bale hareketlerini herkesin önünde yaptığımı hatırlıyorum. Beni oradan hızlıca çekip almak yerine, şiirini okuyan babam bana kürsüden hınzırca gülümsemişti.

Evimizde hep okunurdu, çok ve çeşitli kitap okunurdu. Bence babamın bize öğrettiği en önemli şey sadece tek bir taraf veya görüşün seçilip sadece onun okunmaması gerektiği, bir konuda öğrenilmek isteniyorsa her tarafını etraflıca araştırarak anlamak gerektiği olmuştur.

Hepimizin çocukluğunda söylediği bir şeyleri bir şiirinin bir köşesine iliştirmiştir, çünkü çocukların çok duru cümlelerle çok derin şeyler anlattığına inanır babam. Benim çocuk aklımın katkıları da "tırnak aydede" ve "biz çıkınca yağmur da gitmiş olur" sözlerim olmuştur.

İyi ki varsın babacığım. Umarım ben de kızıma seninki gibi değerli bir kültür mirası bırakabilirim. Seni seviyorum.

28/01/2021/Londra

● Burak Ünaldı*

Dedemin Oğlu, Oğlumun Dedesine..

Son cümlesinden başka bir şey bilmediğim bir yazının başına oturdum. Aynı hayat gibi. Son cümlesini biliyoruz, ortası bembeyaz, bomboş bir kâğıt.

Ne doldurursan o,

ne yazmışsan o,

ne yazmışsa o.

Biri bana demişti ki bir zamanlar: "Bir adam üç şey olmalıdır; Gövdeli, gölgeli, meyveli"

I. Gövde

'Baba' ya dair hatırladığım ilk görüntülerden biri, belki ilki. Kocaman gövdeli bir adamın kucağındayım yarı baygın. Burun delikleri yarış atları gibi geniş, kocaman. Benim kafam, gözüm ıslak. Soğuk bir ıslaklık. Kanmış. Gözlerimi ara ara açabildikçe koca gövdeli ter içinde, yarış atları gibi koşan adamın korkusunu hissediyorum. Bu başka hiçbir korkuya benzemeyen bir korku, hani 'Baba olunca anlarsın' denilen cinsten. Daha sonraları 6-7 kilometre olduğunu hesapladığımız yolda babam, kanlar içinde küçük oğlu kucağında koşuyor. Her şeyi merak eden oğlu –ben- çiftlik kapısının nasıl durduğunu pek merak etmiş olacak ki, kurcalayıp kendisinin birkaç katı boyundaki koca kapıyı kafasına düşürmüş, kafasını patlatmış, yetmemiş, ucundaki paslı çivi de sol kaşına saplanmış. Bir santim aşağı gelseymiş kör bırakacakmış. Baba kaptığı gibi atmış kucağına oğlunu, araba bulunamamış, bir geçen de olmamışsa demek, Devlet Hastanesine kadar koşarak getirmiş ve haylaz oğlunu daha sonraları onlarca kez daha olacağı gibi Türk Hekimlerine emanet etmiş! Hala sol kaşımda taşıdığım yara izi işte o onlarcasından farklıdır benim için. 'Baba olunca anlarsın' denilen cinsten bir yara. Baba oldum, anladım.

Yaşar Kemal der ya "İnsan, bu evrende gövdesi kadar değil, yüreği kadar yer kaplar." diye, işte bu gövde sanki o ikisini üstüste koymuş bir gövde. Çocukken her çocuğa dev gibi gelen babasının vücudunun üstüne şair yüreğini eklemiş dev bir gövde. Ben o gövdeyi Malatya'da Boğaziçi sohbetlerinde ağzından çıkan her muhabbet dolu kelimeye hayranlıkla bakan gençlerin gözlerinde gördüm ta küçücükken. Ankara'da -bir kısmı sonraki onyıllarda memleketi yönlendirecek- ağabeylerle sohbetlerinizde gördüm. O gövdeyi, yaptığın her işi yüreğini koyarak 'muhabbetle' yapmakta, yüreğinle yapmadığın hiçbir işi de yapmamakta, doğru bildiğinin yanında, doğru bilmediğinin de karşısında ama her zaman dimdik durmakta gördüm.

Gördüm ve 'gövdeli olmak' nedir, anladım.

II. Gölge

Hayatımın ve memleketin bilhassa şu son yirmi senesi öğretti ki, insanın kendisinden sonrakilere, özellikle çocuklarına bırakabileceği tek mirası sadece tertemiz bir isimmiş. Ne mal mülk, ne kartvizitin altına yazan onca ünvan, ne makam ne mevki. Öğrendim ki oğluma bırakmam gereken tek emanet güzel bir isim ve dokunabildiğim, biriktirebildiğim kadar güzel insan. Çocukluğumdan beri bir yerlerde; bazen şiir gecelerinde, bazen imza günlerinde, bazen sohbetlerde çevrende toplanmış, anlattıklarını dinleyen ve etkilenen insanlar gördüm hep. Belki ileride kendimi koyduğum yerler bununla şekillendi, belki yaptığım her işin yanında ve kıyısında kendiliğinden ortaya çıkan 'Anlatıcı olma' meşgalesi de bu yüzdendi. Yahut belki rastlantı sandığımız şeyler annem ve senin tarafından bilerek, isteyerek işlenmişti kumaşımıza. Misal, hapishaneye bir kanun kaçağı olarak giren Malcolm X 'in çıkarken dünyanın en önemli hatiplerinden biri olmasının en büyük sebebi olan 'sözlük okuma' merakı, bizim eve hiç uzak değildir. Küçüklüğümde ne zaman bir kelimenin anlamını sorsak söyler, ama kütüphaneden o kocaman siyah sözlükten mutlaka yüksek sesle de okuturdun. O sözlüğü belki binlerce kere taşımışızdır odaya. Daha sonraları hayatımı çoğunlukla yazarak ve konuşarak geçirdiğim dönemlerde, çocukluğumda -çoğu zaman da şikâyet ederek- kucağımda taşıdığım o dev siyah sözlüğün kol kası yapmak dışındaki muazzam faydalarını da çokça yaşadım.

Hayatlarına dokunduğunu anlatan, yazdığın mısraları hayatlarının en güzel yerlerine koyan insanlar, dostlar, koca bir çınarın gölgesinde oturan hep birlikte oturduğumuz, kocaman bir aile gibi hissettirdi bana her zaman. Bunu hiç şüphe yok

sana, senin kocaman, muhabbetli gölgene borçluyuz. Bu özel sayının sayfalarında muhabbetle buluşan bu dostlarla yapmaya çalıştığımız da işte tam olarak bu değil mi? Hayatımıza dokunduğun yerleri, anları, mısraları, kelimeleri ve hikâyeleri kayıt altına geçirmek. 'Hayat başkaları için hikâyeler yazmaktır' demişti -daha sonradan büyük olacak- bir başka adam. Sen hepimizin hayatına çok güzel kelimeler bıraktın baba. Kimi zaman aldık iş hayatımıza, aile hayatımıza sardık o kelimeleri, kimi zaman gıyabında sohbetlerde derme çatma anlattık, hatta kimi zaman ödünç alıp sevdiğimize söyledik; senin gönlünden taşıp alfabenin -o en güzel- son harfine söylenmiş kelimeleri..

Oğullar hayatları boyunca babaları ile yarışırmış diyorlar, doğru mudur bilemem çünkü ben hiç böyle hissetmedim. Daha ziyade, gölgesinde soluklanılacak bir ağaç olarak gördüm babamı. Gölgeli, gövdeli, meyveli. Yarışmadım ama özendim elbette. İnsanlarla muhabbetine, insanların sana olan sevgisine, dokunduğun hayatlara. Nasip oldu, yıllar sonra bir yerlerde 'hayatıma dokundun' diyen üç beş insan da ben duydum, çok şükür.

Duydum ve 'gölgeli olmak' nedir, anladım.

III. Meyve

Ben kendimi bildim bileli rüyalarımı hep müzikli görürüm, başka türlüsünü bilmem. Müzik benim hayatımın istesem de çıkaramayacağım bir yerinde, kendimi hatırladığımdan beri. Sen hep güzel şiirler söyledin, ben hep müzikle yaşadım. Sende şiir, bende müzik; belki de seninle bir ozanlığı yarı yarıya paylaşmışız be baba! O yüzdendir ki, birbirimizi pek iyi anlarız. Ben bu yazıyı yazarken seninle sohbetleştiğimizde bile üretmekten, üretirken sancılanmaktan bahsettik. Üretmek, sanatın bir yerlerinden tutmak zor, dertli, zahmetli, nazlı, sancılı. Ama sadece şiir yazmak, şarkı yapmak, yazı yazmak, güzel söz söylemek değil benim öğrendiğim sanat. Yaptığın her işe, ürettiğin her şeye özen göstermek, heyecanını hiç eksiltmeden yaşamak, -kimilerine zaman zaman fazla gelebilecek coşkumuz da tam bundan değil mi? Hani 'Ben dayanamazdım bana' diye anlattığın- hayatın dünyevi koşturmalarına dalıp kendi içini küstürmemek, hayatın zaten güzel bir hikâye, tatlı bir şiir, birazdan bitebilecek kısacık bir şarkı olduğunu bilerek yaşamak. Her saniyeyi buna göre doldurmak. Kurt Vonnegut'un şahane anlattığı gibi; 'Sanatçılar önce evrenin tümünü düzeltemeyeceklerini kabul eder, sonra o evrenin minnacık bir parçasını tam olması gerektiği hale sokarlar; Bir avuç kil, dört köşe bir tuval, bir parça kâğıt, falan.'

Şükrediyorum; biz iyi ki senin tuvaline, senin kâğıdına denk gelmişiz babam. İyi ki senin bir avuç kilin, senin meyven olmuşuz.

Şiirlerinle, kitaplarınla, hissedip paylaştıklarınla, hissedip paylaşmadıklarınla, sevdiklerinle, ailenle; eşin, çocukların ve torunlarınla, dokunduğun onca hayat ve biriktirdiğin onca güzel insanla meyvesi bol, kocaman bir ağaç olmuşsun hayatlarımıza.

Hacı Cumali'nin torunu, güzel yürekli cânım dedem rahmetli Ali Ağa'nın büyük oğlu, Ali Efe Ünaldı'nın dedesi, Ali Burak Ünaldı'nın bir tanecik babası; tütünüyle, harcıyla, sivri ucuyla; Cumali Ünaldı Hasannebioğlu. Seni anlamak kolay değil. Ama işin kötüsü, anladıysan da öyle bir kaç sayfaya sığdırmak kolay değil. Edebiyatını, şiirlerini benden daha iyi bilen ağabeylere, hocalara bırakıp ben kendi babamı -biraz- anlattım. Devam etsem günlerce yazarım herhalde, çünkü ne Malatya'nın Barguzu köyünden çıkıp 'Wounded Knee'ye, Malcolm X'e şiirler yazacak kadar dünyayı öğrenmene olan şaşkınlığım bitiyor, ne ezbere okuduğun divan şiirlerine, anlattığın hikâyelerine, hitabetine hayranlığım. Ne bu memleket üzerine dertlenmelerimiz sığar buraya, ne hayat üzerine, sanat üzerine muhabbetlerimiz. O yüzden vesile olanlara, unutmadan ve diplere, parantezlere sıkıştırmadan; böyle güzel bir anıya, böyle kıymetli bir muhabbete aklı ve emeği geçen, katkı sunan, bu gibi anmaların zamanlı yapılmasının kıymetini takdir eden herkese, başta 'Hece Taşları' olmak üzere sonsuz teşekkürlerimi sunmak isterim.

Velhasıl, içimden taşanları bu kadarla özetlerken babam,

Bu, ilk duyduğum anda aklıma sadece seni getiren dize, büyük usta Leonard Cohen 'den;

'Hangi kentler yıkılırsa yıkılsın, şiirler getirdin bize.'

ve bu da benden, şimdi daha hissederek, daha anlayarak, daha da içimden gelerek;

'Kalbini öpüyorum baba!'

**TAMPF Genel Sekreteri*

● Selin Ünaldı*

Ailemizin Çınarı

Ailemizin çınarı, Babamız, dedemiz,

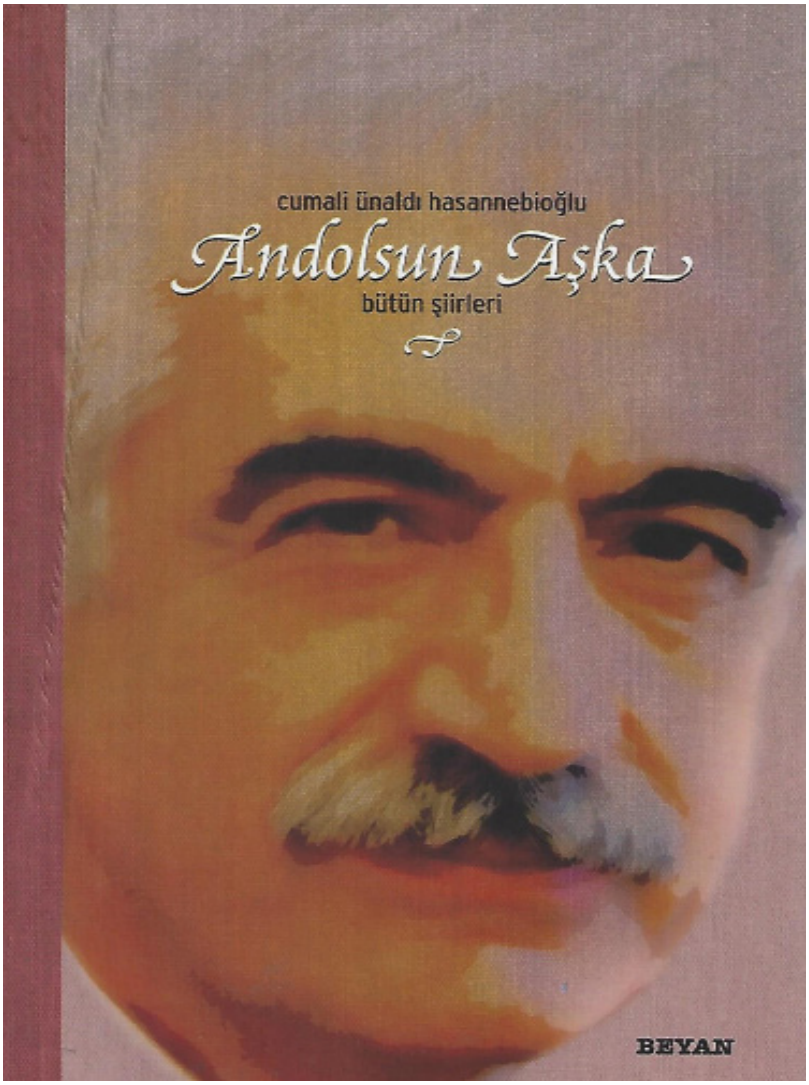
Cumali Ünaldı,

Varolduğu için çok şanslıyız. Derin bilgisi ile sadece bize değil, herkese yol gösterici, ışık olan babamız ile derin sohbetlerimiz, yaşadığımız en keyifli anlardan.

İyi ki var. İyi ki bizimle...

Yaşayacağımız nice nice güzel anlara, günlere...

İş Kadını

● Özcan Ünlü*

Cumali Bey'i Sevmek İçin 10 Sebep

Aşk ki
Ondan büyük yalnızlık yok gibidir

1. Andolsun Aşka: Bir şair aşk için and içiyorsa sahih bir damar üzerinde yürüyor demektir. Fıtri, kitabi, insani, vicdani ve kalbi olandan yana yapmıştır tercihini. Hayatımızı tercihlerimiz belirler. Şair için de şiir bir tercihtir. Hangi şiiri yazacağı da…

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu, her ne kadar aşkı büyük yalnızlık olarak betimlese de, "Andolsun Aşka" diyebilecek kadar kutsar aşkı. Çünkü, Peygambere duyduğu muhabbetten Dünyayı Halk Edeni iyi anlamıştır. Ölümü bile aşk ile gördüğünden, ölüme kadar olup biten her şeye aşk ile bakmayı başarmıştır. "Aşkı/ en üste/ en üste ulaştıran/ anahtar kelime ne" diye sorarken de; "Madem ki aşk/ ayrıca ayrıkotu/ değdiği yerde kök salıyor/ gövde büyütüyor yüreğimde/ işte böyle! Sevda/ bir bahar dalını/ ince/ ipince/ tutup öpünce/ bir gül açıyor günboyu/ sesizce" derken de; "Sen gittikten sonraydı ayaklarım soğudu/…/ ölüyor gibi oldum… sen gittikten sonraydı" derken de aşkı imanın gizli şartlarından biri olarak kayıt düştü şiir defterine.

İşte, sadece bu yüzden bile sevilebilir Cumali Bey…

2. Baba Geldi mi…: Babasını "ekmek devrimcisi" olarak gören şair (Özcan Ünlü) de vardır, "Sizin hiç babanız öldü mü/ Benim bir kere öldü kör oldum" diyen (Cemal Süreya) şair de…

Bu iki örnekte olduğu gibi klasik ve modern şiirin diğer birçok mühim şairleri (Gökhan Akçiçek bu konudaki en zengin örnektir) için baba imgesi estetik bir malzeme gibi görünse de, içten içe, babası ölünce büyüdüğünü anlayan çocukların söylediği destana tekabül eder. Baba zordur. Serttir. Korkulur ondan. Yaşarken babaya çok az sığınır insan ama anne bir limandır. Şefkattir. O yüzden, baba gittikten sonra duygularımızı açığa veririz.

Birçok şairde baba silik bir figür olarak durur. Sonrasındaki yalnızlık duygusu ve eksilmeyle şiire dahil olur.

"Babalar İçin Şiir" yazdığı için severiz Cumali Bey'i. Çünkü onun için baba her zaman bir umudun adı olarak kalmıştır. Ve bir masal gibi de yaşar: "Baba geldi ve doldu sevinç sarnıçları/ bir bir üstüne çığlık odalara sığmadı/ baba geldi yüzünde ve kadim gülümseme/ ve sevda sayfaları ve masal buğuları."

3. Anneler De Ölür: Biliriz ki bütün canlılar ölümlüdür. O'ndan gelir ve yine O'na döner. Fakat kabul edemeyiz bazen ölümü. Başkalarının ölümü mümkündür ama ölüm bize değince hissederiz gerçekliğinin acısını.

Sezai Karakoç'a göre, "Anne ölünce çocuk/ Bahçenin en yalnız köşesinde/ Elinde bir siyah çubuk/ Ağzında küçük bir leke" ile kalır.

Necip Fazıl'ın anne trajedisi "Ak saçlı başını alıp eline/ Kara hülyalara dal anneciğim/ O titrek kalbini bahtın yeline/ Bir ince tüy gibi sal anneciğim" mırıldanmasıyla lirik dizelere dönüşür.

Biz biliriz ki… "Cennet, annelerin ayakları altındadır." Şefaat makamında oturduğu için annelerimiz, telaşamız bu yüzdendir. Biraz da o gittiğinde düşeceğimiz yalnızlık çukuruna kimsenin halat salmayacağını bildiğimiz için…

Hasta yatağında nefesine ayna tutulan annenin uçmağa varmak için an saydığı zamanlar vardır; işkence…

O yüzden işte…

Farklı zamanlarda "Anası Yok Çocuklar İçin" iki şiir (Çerağ ve Kendini Yusuf Gören) kaleme almıştır Cumali Bey. Annenin ölümüyle dünyanın yıkılacağını bilenlerdendir…

Ve bu şiirlerin yüzü suyu hürmetine bile sevilmeye layıktır. O da çok iyi bilir ki: "Anneler de ölür ey çocuk!/ mavi kadar güzel gözlerini yitirerek gecede..." Ve: "Analar yaslar başını toprağın yurduna/ dünya yıkılır/ yeryüzü tükenir/ rüzgarlar şakırdar alnımızda/ bir tutam kokudur rüyalarımızda/ analar çabuk kırılır."

4. Atıf Hoca-Malcolm X: İskilipli Atıf Hoca bir semboldür onun şiirinde. Başta İslam coğrafyası olmak üzere dünyanın bütün mazlumları adına haykırır "İskilipli Atıf Hoca" şiirinde. Bu şiir aslında modern bir destandır. Değerleri ve inancı için boynunu cellada teslim etme yürekliliği göstermiş bütün büyük isimleri onun şahsında birleştirir: "Ben İslam oğlu Atıf yetmişüç doğumlu/ Bir büyük boğumlu zamanın boğazını sıkıyor/ Etrafı ağartırken/ Kendimi tüketiyorum mum örneği/ li li li çağırıyorum ve diyorum/ ben tohum/ Başım/ Başların en üstünde/ Al beni toprak ana/ Al beni/

Al/ Koma diken üstünde…"

İskilipli Atıf Hoca'dan Malcolm X'e yükselir feryadı. Amerika'ya öfkesini Malcolm X üzerinden yükseltir: "biz Malcolm X, biz; bizim olmayan yeryüzünde hepimiz…" veya "Malcolm X/ seni/ taze bir dal olarak/ yatırıyorum şiirime…"

Herkesin sustuğu… Ölüm sessizliğini hala bozmadığı bir çağda tek ilmi şiir olanın elinden bundan başka ne gelebilir ki? Ve bilir Cumali Bey de… Hepimiz çağımızdan sorumluyuz ve hiç şüphesiz, bildiklerimizden sual edileceğiz.

İşte bu idraki ilmek ilmek dizelerine işleyen Cumali Bey'i, bu sebeple de çok severiz.

5. İncitilmiş Afrika: Biz Afrika'yı yerküreden bir köşe olarak bilmedik yıllarca. Oralar başka bir dünyada, egemenlerin var olması, var kılınması için onlara hediye edilmiş bir fırsatlar ülkesiydi. Altını, balığı, suyu, insanı, emeği, ağaçları ile egemenlerin yedek parça havzası…

Baskın ideoloji gözümüze taktığı siyasi körlük gözlüğüyle oraları bulmamızı ve bilmemizi engelledi. Ne zaman dilimizden 'Afrika' sözcüğü çıksa önümüze IMF, patriot, Kıbrıs fotoğrafları atıldı…

Ama bize Afrika'nın dünyaya dahil olduğunu ilk duyuranlardan oldu Cumali Bey. Öyle ki, "Bembeyaz bir papa ve bembeyaz gökdelenler/ büyütülmüş alabildiğine, küçültülmüş ekmek/ bir elinde sayfaları çürütülmüş İncil var idi/ altüst edilmiş bir Afrika öbür elinde" dizeleriyle derin bir mahcubiyet ve sorumluluk da yükledi omuzlarımıza…

Kudüs'ü, Yafa'yı, El Halil'i, Eriha'yı, Kabil'i, Halepçe'yi, Kurtuba'yı, Granada'yı da tıpkı bu hissiyat ve hassasiyetle anlattı bize.

Karakıta'yı, Filistin'i ve Endülüs'ü sevdiği için de severiz Cumali Bey'i…

6. İlle de İstanbul: Yeryüzünün en gözde şehri İstanbul'dur. On bin yıla yaklaşan geçmişi ve bu geçmişe sığdırdığı farklı medeniyetlere ait mirasıyla… Dünyanın merkezidir: "Dünya tek bir ülke olsa başkenti İstanbul olurdu" dedirten bir şehirdir kendisine… İnsanlık tarihinin özetidir.

İstanbul, tek başına iki kara parçasından oluşan bir kütle değildir. İstanbul üzerindekilerle anlam kazanır. Ayasofya ile, Sultanahmet ile, Yedikule Zindanı ile, Anadolu ve Rumeli Hisarı ile, Eyüpsultan ile, Boğaziçi ile…

Ve bu mekanlara yılların kattığı eşsiz değerleri ile…

Cumali Bey, Malatya'dan Endülüs'e, oradan Kudüs'e, oradan Afrika'ya yürürken, bütün yollarını İstanbul'la kesiştirir.

Ona göre İstanbul, "Dünyanın en lacivert suyunun karaya değdiği" yerdir. Ve İstanbul, çerçevesinden taşmış bir resimdir; Anadolu'dan ve Balkanlar'dan ve Kafkasya'dan… Hatta Afrika'dan eklene eklene büyüyüp güzelleşen hüdayinabit bir şehirdir.

İstanbul, kendini çoğaltır durmadan. Çoğaldıkça daha çok yansır yanına yöresine…

İşte Cumali Bey de kendini İstanbul'dan alamayan bir şairdir. Kendini İstanbul'dan alamayan ve şiirlerini İstanbul'a adayan Nedim'den, Yahya Kemal'e, derin bir şiir damarının süreğidir.

Dolayısıyla, Peygamber emaneti bu şehri seven Cumali Bey'i İstanbul mehabeti için de severiz.

7. Köklere Bağlılık: İnsanın en büyük k/ayıbı köklerine küsmüşlüğü ve kendini reddetmişliğidir. Hatta geçmişini unutmak için rüşvet bile verebilecek hale gelmesidir.

Cumali Bey'de bu durum tam tersinedir. Doğduğu topraklara bağlılığı, Malatyaspor'a hizmetleri ile saygıyı hak etmiş, içinden geldiği İzol Aşireti'ne hizmeti ile tarihe geçmiştir. 15 şehirde bir milyonun üzerinde nüfusa sahip olan aşiretin yüzaklarından biridir. Bu haliyle kendini inkar etme mücadelesi verenlere bir "yerli" isyan örneğidir.

Bir insanı sevmek için o insanın sadece köküne bağlılığı yeterli sebep midir? Bu soruya farklı cevaplar verilebilir fakat benim cevabım daima 'evet' olmuştur, olacaktır.

Cumali Bey'in, henüz 18 yaşında iken kaleme aldığı "Eyo" şiirinin - Hareket dergisinde yayınlanmıştı- epigrafı şöyledir: "Eyo güney taraflarında bir eşkiyadır/ Kadere inanmışlığı parlar kapkara yüzünde/ Ve de Allah'a, kanununa…"

Dolayısıyla daha o günlerde köklerine bağlılığının ipucunu sunuyordu.

Sadece bu yönüyle değil…

Cumali Ünaldı, yazı ve şiirlerinde atalarının adı/ lakabı olan "Hasannebioğlu"nu da bu sahiplenme duygusuyla soyadı olarak kullanmaktadır.

Şiir ve yazılarında geleneğin izini sürmesi, onun köklere bağlılığını yine gözler önüne serer. "Kendini Yusuf Gören" kitabı bu açıdan önemlidir. Gazel nazım şeklini benimsemiş ancak vezinsiz yazmıştır. Yine geleneğe yaslandığını gösteren bir diğer özelliği ise bazı eserlerine nat ve münacaatla başlayıp divan terkibini sürdürmesidir.

Kendine, değerlerine, ailesine, eserlerine, geleneksel kodlarına böylesine bağlı olan Cumali Bey'i

seviyoruz…

8. Peygamber Sevgisi: Şair Mehmet Sılay, Cumali Ünaldı'yı "Bir Kalem Efendisi" olarak tarif eder.

Şairin sadece şu beyti bile yazdığı tüm şiirlerine bedeldir:

"doğdun, bir bahar yürüdü dünyanın damarlarına; yeryüzü aydınlandı/ Kur'an ve Hadis'i, enlemle boylam gibi çekerken üstümüze"

Tan yeri ağarırken Allah'ın kelamı ile günü karşılayan…

Kitap'tan öğrenip anladıkları ile hayatını tanzim ederken heyecanını cömertçe paylaşan bir şairden söz ediyoruz.

Peygamber deyince kalbinden ırmaklar akan Cumali Bey'i seviyoruz…

9. Söz ve Şiir: Dünya durdukça şiir duracaktır diyenlerden Cumali Ünaldı. Çünkü şiir tefekkürü besler. Tefekkürü dile getirmenin en kestirme, en sahih ve en etkili yöntemi olarak sözü/şiiri seçmesinin sebebi budur.

Derin bir gelenek ırmağından damıtır dizelerini. Yeni imajlar ve orijinal imgeler kullansa da köklü bir geleneğe yaslandığını görürürüz şiirlerinin tamamında.

"İki çay getir usta/ Biri bana, biri gelmeyen dosta" derken, kendisini tefekkür hanesinde ev ödevini yapan bir talebe olarak görür. Gelmeyen dost ise beklenendir. Artık, kim neyi bekliyorsa…

Yunus'tan, Fuzuli'den, Şeyh Galib'den, Karacaoğlan'dan, Pir Sultan'dan kopup gelen çığın bir parçası…

Tıpkı onlar gibi kayaya yazılı olsun ister şiirleri: "… Yok eğer saman alevi idiyse; yandı bitti kül oldu... Yeni tanıştığımız birçok insanın, anında, ezbere şiirlerimden parçalar okuduğunu görüyorum. 'Demek ki, şiirim, kayaya hakkedilmiş' diyorum. Eğer şiirim kayada yazılıysa, zaman da 'yel'se; yel kayadan ne aparır? Bence ölüm güzel bir mimar... Ölümden sonra şiirleriniz hala insanların bir of çektikçe yıkılan dağlarının tozuysa, korkmayın o şiirden.

Bir de şu var, şiirim unutulsa ne olur ki? Ben onları söylerken, yüreğimde doğururken müthiş bir haz duydum, bir bakıma 'istiğrak' hali. Bunları ben mi söyledim, dediğim çok olmuştur. Bazan yüreğimdeki bir kılıcın kırık parçaları, bazan da seyrettiğim bulut masalları olmuştur şiirim. Ne güzel, değil mi?"

Bilir ki, yerküre, Hazreti Adem'den bugüne yüzbinlerce şairi, yazılmış milyonlarca şiiri kayıt altına almıştır. Şiir, şiirdir; sözü kanatlandırır. Yıllar unutulup gitse de has şair ve has şiir hep kalır.

"Ve dünya bende dahi tamam oldu" diyen Cumali Ünaldı'yı sevmek için…

"Ne önemi var ölüm yerinin, yılının

ben Cumali Ünaldı olarak kendi mezarıma

kendi hayatımı okuyorum

ayakları yok bir rahlenin üzerinden" dizeleri bile yeterli olur diye düşünüyorum.

10. Tabiat Bir Kuldur: Erzurum'da ziraat eğitimi almıştır. Ziraat yüksek mühendisidir. Dolayısıyla gıda, tarım, orman, çevre meseleleri en az şiir kadar önemlidir onun için. Söz kadar kutsaldır. Ona göre "Tabiat, Allah'ın iradesiz müslüman kuludur. Görevimiz onu korumak ve onun kevni kurallarıyla, uzlaşma içinde birlikte yaşamak"tır. 15 milyon canlı içinde insan en kutsal olandır; eşref-i mahluktur. O yüzden yaşadığı çevreye, verilen nimetlere karşı hassas olmalıdır. Bunu ibadet bilinciyle yapmalıdır.

Büyük binalar, tahrip edilmiş topraklar, tarıma kapatılmış araziler isyanını büyütür. En az "İsyan Gazeli" kadar öfkelenir böyle davrananlara:

"Allahın koyduğu kurallarla oynamayın! Onun programına aykırı müdahalelerde bulunmayın! Tabiatı kirletmeyin! Ozon tabakasını delerseniz cilt kanserinde patlama olur. Toplumun başını belaya sokar, ağır bedel ödersiniz. Çevreye özen salih ameldir. Salihat, fesadı ortadan kaldıran ıslah edici davranışlardır. Ve salih kul çevreci kuldur."

Daha da ilginç bir şey söyler şair:

"Kur'an-ı Kerim bir çevre kitabıdır! Kitapta çevre ile ilgili beş yüzü aşkın Ayet-i Kerime vardır."

Bu hassasiyeti onu bilindik alanın dışına çıkarır. Tarım, orman, gıda ve çevre sorunlarının çözümü için oynattığı kalemi "Sorunlarıyla ve Çözümleriyle Türk Tarımı" isimli bir esere de imza attırır. Şuna inanır ve inandırır bizi: "Eğer bu ülkenin doğal kaynakları doğru kullanılır, toprağı, suyu, emeği doğru kullanılırsa insan mutluluğu en az beşe katlanır. Bunun da yolu doğru tarım politikalarından geçer."

Bir şair olarak tarımla bu kadar ilgilenmesi yadırganabilir belki ama o bilir ki birçok ülkede 'tarım' ve 'kültür' aynı kökten gelmektedir.

Toprağın altını ve üstünü mübarek gören ve en az şiirlerindeki hassasiyet kadar bu mirasa da sahip çıkan Cumali Bey'i seviyoruz.

**Şair Yazar Gazeteci*

● İrem Üreten*

Cumali Ünaldi Hasannebioğlu Şiirleri Üzerine

"Beni meczûb eden gece
Yokmuşum gibi davranan acı

Ay dolunay, gün küskün
en âsi şair vurulduğu gün

bir aşk mektubu, ölüm ilanı
savaş bildirgesi, anlaşma metni

gibi yüreğimi alıp götürür
son devler dönerken minik lâmbaya

ay dolunay, hayat nöker, gün köle
toprak sahtiyan işlemeyi bilene"

Cumali Ünaldı şiirlerini geleneksel bir dil üzerine kuruyor. İlk şiirlerinde gazellere, rubailere, kasidelere alan açan, divan edebiyatına göz kırpan üslubunun ilerleyen yazın hayatında yalınlaştığını gözlüyoruz. Gelenekten günümüze uzanan şiir geçmişinde özenle dokuduğu bir dili koruyor. Dizelerin penceresinden geçmişe, tarihe, kimi zaman mistik bir dünyaya bakıyoruz. Şiirlerinin bir kısmının İngilizceye çevrildiği kitabının önsözünü yazan David Nash, Ünaldı'nın şiirleriyle "Yabancılaşmanın norm olduğu ve hepimizin çaresizliğin kürek mahkumlarına dönüştüğümüz kaotik bir dünyayı örneklediğini, haiku benzeri bir düşünce yoğunluğu sunduğunu" ifade ediyor.

"Bir balık suyu özler de
nasıl doyamazsa deryalara
soluyup tüketemiyorum hüznün geçmişle gelen havasını"

Hüznünü bir itirafa dönüştürüyor. Sözcüklerinin pek çoğu kederi, acıyı, ölümü yankılıyor. Yaşamak zindana dönüşüyor şiirlerinde; kör kuyular, karanlık dehlizler, yeşeren darağaçları, çığlık çığlık yırtılan bir gökyüzü ve buna benzer imgelerle işliyor. Duygusu yoğun, ağır ve kederli bir havayla okuru kuşatıyor. Bu anlamda bana göre aydınlığın, günün, umudun değil; yağmurlu havaların, gecenin ve hüznün şairi Cumali Ünaldı. Aşkı ve ölümü kendine tema edinirken kimi şiirlerinde tarihi, yaşadığı dönemin siyasi ve toplumsal ruhunu aktarmayı da kendine amaç ediniyor.

Şairin dizelerinde yaşamı aradım. Aslına bakarsanız buldum da. Yaşlı bir zeytin ağacında buldum mesela:

"Gel
yaşlı bir zeytin ağacından öğrenelim hayatı
yüzyıllık gövdesinden her yıl
şıvgınlar çıkarandan!

Baharın gelişinde buldum:

!Güneş doğdu, çözülüyor donan her şey
acının ve hüznün iskeleti dağılıyor
can yürüyor durgun domurlarına ağaçların
güzelim baharların önsözü yazılıyor"

Ve İstanbul'u tariflediği dizelerinde:

"Hiçbir ressamın hatırı kalmasın diye
Her gün başka bir tabloya benzeyen denizle"

Yine de karşıma çokça çıkan ölüme eşdeğer tutulan bir hayattı.

"Hayatı yaşar gibi yaşamış bir ölünün yüzüne yazdığı vasiyet
kim bilir şimdi
hangi haritalarında ölümün
aşkın hangi haritalarında?"

Ve yine adı ölümle anılan, yara gibi taşınan aşk:

"ve
kadınların eskittiği yüzüm öldü
Bir otel odasında yarı gecede
Sevgilimin
Mahzun ve kırık bakışına gömdüm onu
Aşkı bağışlayan rüyadan sonra"

Evet, sırtını en çok ölüme yaslarken bunu ifadelerinde ortaya koyuyor. Bir şiirinde kendi kendine soruyor hatta:

"Niye ölüm çıkıyor karşıma her yerde"

Şiirde anlam okundukça çoğalır. Bazen de bütünsel anlamların izini kaybettiğimizi hissederiz; duygunun, sesin, tınının ardında flulaşırlar. Okur, dizelerden kendi tecrübeleri, duyumsamaları, yaşamında biriktirdikleri doğrultusunda -şairin niyet etmediği- bambaşka anlamlar çıkarabilir. Böylece şiir okunduğu kadar anlam kazanır. Bu, farklı zamanlarda yapılan okumalarda da değişebilir üstelik. Tıpkı diğer yazın türlerinde olduğu gibi, şair son dizesini yazdıktan sonra, şiiri okurun olmuştur artık. Öte yandan diğer türlerden farklı olarak, onu yazanın hesap edemeyeceği kadar çok surete bürünür. Her sembol, her imge okumalarda türlü türlü anlamlar bulur kendine. Belki yazan için bir tehlikeyi ifade eder bu durum, belki de üstünlüğü, kim bilir? Cumali Ünaldı şiirlerinde de her okur için farklı anlamlar bulunabilir şüphesiz veya dizelerinin sesine, tınısına takılıp oradan oraya sürüklenmek mümkün.

Şairin ifadesiyle şiir, duygusal ve görsel parçalardan oluşan ve parçaları birbiriyle bütünleşen bir yapıya sahip; binlerce olayı, duyguyu bir mısraya döküyor belki.

"Üstüme seriliyor gece
incecik
dal gibi bir kadının
esmer buğusu olarak
yavruağzı, bebeksoluğu
çıtırtılar çıkararak"

*Hikayeci

● Sadık Yalsızuçanlar*

"İstanbul'u Sırtlamış Çocuklar"ın Şiiri

Yetmiş kuşağının -her ne kadar altmışlı yılların ikinci yarısından itibaren ulusal dergilerde görünmeğe başlasa da- en kendine özgü şiir dilini kurmuş olan Cumali Ünaldı Hasannebioğlu, bugüne değin şiirsel uğraşını istikrarlı bir biçimde sürdürdü. Zaman zaman sâkin ama derinlikli, zaman zaman içinde volkanik patlamaların yaşandığı bir şiir evreni bu.

Artık bir ezbere dönüşmüş olan, "çağıyla hesaplaşma"nın en sahici biçimde gerçekleştiği bir şiir. Hasannebioğlu'nun şiiri hem kişisel çizgilerin alabildiğine derinleşmiş olduğu hem de dışsal temaların, toplumsal sorunların ve evrensel iletilerin yuvalandığı gürbüz bir dili ima ediyor.

"İstanbul baştankara bir bakışınla"da, yokuşa sarmış çocukların sırtındaki şehir, bir fotoğrafik görüntüye kavuşur gibidir: Doksandokuzun Ocak sonudur, İstanbul deyince söze şöyle girilir: "Çıldırtan bir güneş sızlatıyor yaramı." Bu son derece çağrışımlı dize, bizi bir anda bir trajedinin içine çeker. Hiç kuşkusuz, en geniş anlamıyla –o yılların siyasal ve toplumsal kültürel atmosfer bakımından Fikret'in sisine benzer bir psikolojik kâbusu göğümüze indirdiğini de düşünelim- bizim modernleşme maceramızın içerdiği trajedidir bu. Bu yaranın en derin, en keskin ve en etkin belirtilerini ancak İstanbul üzerinden hikâye edebiliriz.

"Hangi toprak parçasına değse gözüm sayrılık

Hangi yola vursam kendimi çıkmaz sokak

Ordum yenik, bahtım kara, umarsızım"

dizeleri ne güzel anlatıyor durumu.

"Muzdarip kan derelerinin, damarlarından kütürtüyle geçtiği" bir toplumsal hâlet-i ruhîye içinde, "hüzünlü bir yurdun" hikâyesini anlatır Şair.

Hasannebioğlu şiirinin bütün karakteristiklerini içinde toplayan bu şiirde, çilekeş bir Şair'in, bu hüzünlü hikâyeyi bütün boyutlarıyla, incelikleriyle ve olanca hüznüyle yansıttığı görülüyor. Ama arada, İstanbul'u sırtlamış çocukların yokuştan çıkışıyla birlikte şiirin dibinde yatan o sonsuz umut da hüzne eşlik eder.

Ve bir soyut koridordan bizi geçirdikten sonra, dolaysız biçimde sorar:

"Bu İstanbul bana göre mi?"

"Kurşundan bir kapak örtünce gözlerini. Kayıp denizi

döğünce, tarihin duvarlarını. Sonsuz uykusundan

alıp imparatorları, bırakıyor tepeli sokakların ağzına

Bir bakışının deryasına dalınca Sâ'dâ'bad civarında

Nasıl da yapay geliyor birdenbire Nedim'in sayhaları

"aşk budur" diyorum, gerçekten, kokuna ram olmaları

Bütün bunları, sen de biliyorsun bütün bunları

bir yana bırakıp, hırsla toprağı avuçlayıp

Kalbin rayihasıyla harlandırıp sunmak sevdayı"

Hasannebioğlu şiirinin en dikkate değer dilemması burada da belirgindir: Şair, yüzeysel bir okumayla bazen bize sanki kişisel bir hikâye anlatıyor gibi görünür ama daha derin bir okuma, aslında daha büyük bir macerayı öyküleğini gösterir.

Nedim'in çığlıklarındaki yapaylık, aslında Lale Devri olarak bilinen ve içinde pek çok ezber barındıran o inkıraz döneminin Şair'ce nasıl algılandığının göstergesidir.

Bu bölümde –söylenmeyeni okursak- Dede Efendi'nin, Saray'daki müzikal maskaralıklara bakarak, hüzünlü bir biçimde söylediği o cümleyi de duyarız: "Bu oyunun tadı kaçtı!"

Ardından şu mukadder soru gelir :

"Ne'tsem acep bu kalbimi? Nerde eğlesem? Nerde?

Artık kim durdurabilir o ılık esintiyi? Kim? Nerde?"

Şiirin mekânsal açıdan odak olarak İstanbul'u alması boşuna değildir.

**Hikayeci Yazar*

İstanbul, bugün hâlâ, örneğin Sırpların bile kolektif bilinçaltında bir kültürel merkezdir.

İsmail Hakkı Bursevî, Tuhfe-i Recebiyye adlı eserinin bir bölümünde, şehirlerde hangi İlahî isimin baskın olduğu faslında, söze İstanbul ile başlar ve mealen şöyle der: İstanbul'da baskın ism-i şerif, el-Câmi'dir. Câmi, cem eden, birleştiren, toplayan demektir ve Cuma ile de kökteştir, İlahî birliğin ismidir. İstanbul, iki kıtayı cem etmiş, birleştirmiştir. İstanbul'da, denizle kara, ormanla deniz, karayla orman cem olmuştur. İstanbul, geçmiş, şimdiki zaman ve geleceği cem eder. Yerle gök, İstanbul'da visale erer. Mülk ile melekût birleşir, gayb ile şehadet bir araya gelir. İstanbul, kavimlerin de toplandığı bir şehirdir, dinlerin de… Hâsılı, İstanbul'da baskın İlahî ismin Câmi olması, O'nu her bakımdan bir merkeze dönüştürmüştür. Nihayet, İstanbul yüzyıllar boyunca Devlet-i Âliyye'nin de siyasi ve kültürel merkezidir. İstanbul'un hikâyesi, bizim yaklaşık altıyüzelli yıllık maceramızın da öyküsüdür.

Şair'in, Doksandokuz Ocağının son gecelerinden birini kayda düşürerek. "soylu aşk"tan söz etmesi, İstanbul'a atfettiği ile verili durum arasındaki uçurumu da ima ediyor. Bahar, bir gelecek umudunun imajı olarak hüznü kovuyor ve "güllerle çiçeklerle karşılanan bir sevda"ya yerini bırakıyor.

"Her gün derinleşerek yeniden açılan bir yara" bu. Ama kalbinin kapılarını şehir yani öz medeniyet mutlaka açacaktır, buna gönülden inanıyor Şair.

Şair'in medeniyetinin merkez mekânı olarak İstanbul'un kalbinin kapılarının açılacağına olan inancı bizi de sarıyor, kalbimizden kavrayarak bizi sonsuz bir umudun içine çekiyor.

Hasannebioğlu'nun bu şiirindeki duygu ve düşünce dünyası, hemen bütün şiirlerine teşmil edilebilir. Şair, bir gerilimin, bir trajedinin, bir karşıtlıklar mantığının içinden konuşuyor ve bu gerilim, umutlu, ışıltılı ve geleceğinden emin yepyeni bir dünyanın doğuşunu müjdeliyor.

Mesela, Geronimo Ölürken'de de benzer bir hesaplaşma ve dramatik süreç işler; sorunun Amerika ölçeğinde evrensel görünümü hikâye edilir. Şair, bu yönüyle evrensel uçları olan bir şiirsel dünya kurar. Merakları, dikkatleri, ilgileri ve mecaz dünyası bakımından, bir ayağı buradadır, diğer ayağı hemen bütün bir insanlık coğrafyasını gezer. Bu geniş coğrafya içinde, "İslam dünyası" ayrıcalıklı bir yere sahiptir Şair'in dünyasında.

Hasannebioğlu'nun Çerağ'dan Divane'ye, şiirsel serüveni, bizim özellikle modernleşme tecrübemizin en trajik yanlarına dokunur, yanı sıra dikkatlerimizi hak eden evrensel coğrafyamıza atıflarda bulunur. Bütün bunları yaparken şiirin kendine mahsus kalitelerini korur, şahsî dilin inceliklerini de bünyesinde daima barındırır.

Ay Burcu'ndaki şu dizeler bu iddianın destek bulması açısından ne kadar uygundur:

"Ey siyah! Katran sür cılk yarama, yak çıranı
Suya değdir dolunayın yüzünden çekip kanatlarını
Denize, o sonsuz gaybubete, büyük yetime
Dağların şekline ah! Tepelere, doruklara, eteğe
Öp ayın kenarını, sür geceyi lâciverte

"Cebimde taşıdım yıllar yılı fermanımı
Bu benim ölümüm dedim, ben ki seyyahım
Zail oldu cürümüm, aşk geldi, gurbet bitti
Rengârenk flâmalar, sancaklar, ordularla
Girer yârin hanesine omuzunda şahini

…..

Gizlendiği yerden çıkıyor gece, yani bir denizden
Bir karanlık ormandan, o İpek kozasından, vadiden
Benim yetim kızlarım korku ve üzüntüden:
Ey siyah! Devir ağaçları, sallansın sokaklarım
Kendini yorumlasın kalbinden mecruh bir aşk."

● Yılmaz Yalçıner*

Bu Satırlar Şairimizin indinde İkbal Görür mü?

Çocukken misketlerimiz vardı; içlerinde kavislenen süzme renkler akardı.

Bal, kırmızı, firûze, yeşil, mavi avuçlarımızda parıldar, gözlemiz kamaşırdı.

Çocukluk servetimizdi. Sokakta toprağa atmaya kıyamaz, evde halı kilim üzerinde oynardık.

Ne zaman şiirden tad almaya başladım, avuçlarımdaki o minicik ışıltılı camların, ehlinin elinde üst üste titiz bir dikkatle, kalbî sabırla, zerafet ve maharetle dizildiğine şahid oldum; hayran kaldım.

Nasıl bir titizlik? Derin bir soluk alıp, kamış kalemi kağıdın üzerinde usulca kaydırarak, elifi, tepeden aşağı bir güzel ellerin titremeden çektikten sonra hamd ile verebilmenin san'atkâr titizliği..

Gözüne kıstırdığı mercekten bakarak, yüzüğün kaşına, dikkatle pırlanta yerleştirmenin san'atkâr titizliği..

"Şair kimdir" derseniz; odur budur, ışıltılı cam misketlerimi üst üste dizip, sonra da bana gülümseyen kişidir.

Çok heveslendim o hünerin sahibi olmaya, hele hele zindan yerinde..

Ama hevesti işte..

Zaten bir aramada, gardiyan askerler alıp götürdüler, bir daha da getirmediler doldurduğum defterimi..

Kala kala hafızamda birinin ilk mısraı kaldı: "Merhaba bitlerim!" Güya tıkıldığımız dehlizi anlatmak istemiştim. Artık anlayın bendeki cüreti!

Cumali Bey, ziyaretime geldiğinde, biraz da bu bende gizli mahcubiyet vardı. Biti şiire sokuşturma densizliğimi hatırlamış, o da, bunu sanki okumuş da biliyormuş gibi utanmıştım.

Nazım'ın "Kurtuluş Savaşı Destanı"nında, "Akif inanmış adam, büyük şair" demesi ayrı bir destansı tariftir.

"Akif inanmış adam, büyük şair"

"Bir inanmış adam, büyük şair" mapusanede ziyaretime gelmişti.

Hem de devlet kapısında memuriyeti varken, memuriyetini tehlikeye atma pahasına..

Bu cesareti, hamiyyeti gösteren iki arkadaşımdan ikincisiydi.

İlki Ahmet Büyükkaymaz idi. Nasıl utanmayayayım..

O'na hâlâ içten bir şükranım var..

Bilmem ki, bu satırlar şairimizin indinde ikbal görür mü?..

*Gazeteci

● Mekki Yassıkaya*

Dar Zamanda Gelen...

Malatya benim hayatımın çok önemli bir kısmını şekillendirmiş, zenginleştirmiş bir şehirdir. Çok kişiye *"kayısı"*yı tedayi ettirse de, bana her kesimden çok geniş yelpazede "dost"u kazandırmış bir şehirdir. Hatta beni "ilk"lerle de tanıştıran bir şehir olarak da zihnimde yer etmiştir ki, hiç unutamam, hatırladıkça da tebessüm ederim.

Ben köy kökenli, (İslamköy) kültürlü bir kişiyim. Dolayısıyla dolaşıp gezdiğim yerlerden, okuduğum kitaplardan öğrendiklerimle dağarcığımı doldurmaya çalıştım... hala çalışmaktayım... Diyarbakır cehenneminden Malatya mahbesine nakledildiğimiz günün ertesinde müşahede bölümünde tek kişilik odaya tıkılmıştık. Diyarbakır'dan Ömer kardeşimle birlikte getirilmiştik ama onu nereye tıktıklarından bilgim yoktu. Kapı altından iteklenen öğle yemeğinden sonra bir kap içinde bir meyve daha verdiler. O güne kadar hiç görmediğim ve tanışmadığım bir meyve... Domatese benziyordu ama domates değildi. Sessizce bakakaldım... Bir fikir yürütmeye çalışıyordum. Görünürde "bu nedir?" diye soracağım birileri de yoktu. Kuşkulanmamak da mümkün değil zira görmek mümkün olmadığından benden başkasına verilip verilmediğini de bilmiyordum. Bitişiğimdeki odadan "arkadaş hoş geldin" diye bir ses geldi. "O gördüğün meyveye Hurma derlermiş burada, tatlıdır, afiyetle yiyebilirsin. Ben de ilk defa görmüştüm, o sebeple senin de ilk defa görmüş olabileceğini düşünerek sana izah ediyorum, kusura bakma" diyordu tanışma faslından sonra sol cenahtan bir mahkum olduğunu öğreneceğim şahıs. Evet, tatlıydı, yemesi de hoştu. "Trabzon hurması", "Cennet meyvesi" olarak da adlandırılan, halas olunca bolca göreceğim, fark edeceğim meyveydi bu.

Yani, Malatya denilince benim ilk hatırladığım kayısı değil *"Hurma"*dır. Tabii daha da önemlisi, koca yürekli, misafirperverlikleri tavan yapmış, geniş gönüllü, cesur, sıcak kanlı insanları. Hala yüreğimde taşımaktan kıvanç duyduğum eskimeyen dostlar.

Sözü uzattım biliyorum, buradan ilk tanışmamıza, Malatya mahbesinde tanıştığımız; Ankara Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürü, Devlet Bakanı Sn. Hasan Celal Güzel'in Danışmanı,

Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanı Sn. Yusuf Bozkurt Özal'ın Danışmanı ve Başbakanlık Müşaviri olan Cumali Ünaldı dostuma gelmek için yol yapıyorum.

Özallı yıllar. Türkiye'miz için bir çok "ilk"in gerçekleştiği yıllar. Bunlardan biri de renkli TV. idi. Bizi de dört hava korsanı olarak birbirimize zimmetledikleri yıllar. Bir oda içindeyiz. İzole haldeyiz. 55 ekran bir TV. verdiler, onunla TRT imkanlarıyla olup bitenlerden haberdar olmaya çalışıyoruz. Sanırım 1985-86 yılları olmalı. Bir gün uzun boylu, yakışıklı bir delikanlı tarım işçisi kıyafetleriyle Ankara'da yemyeşil bir parkta yaptığı işleri anlatıyordu ekranda. Doğrusu bu da Türkiye'nin ilklerindendi... Üniversiteden yetişmiş, okumuş birinin düzenlediği bir park yeri. İlgimizi çekmiş, anlattıklarını dikkatle dinlemiştik.

Malatya mahbesinde iken ziyaret günlerinde onlarca ziyaretçimiz olurdu Malatya halkından. Bazen özellikle açık görüş olduğu günlerde akın akın gelen ziyaretçilerden dolayı kendi ailemizle görüşmekte zorlanırdık. Bazen de Cezaevi Savcısının, Baş Müdürün odasına çağrılır, özel görüşmeler yaptığımız ziyaretçilerimiz olurdu. Bunlardan biri hemen hatırlayabildiğim merhum Ercüment Özkan ağabeydir. Maliye Müfettişi görevini deruhte ederken ziyaretimize gelen Ahmet Büyükkaymaz ağabeydir. Bir diğeri de, işte 55 ekran TV'mizde seyrettiğimiz o genç insan Cumali Ünaldı idi. Hala dostluğumuzun devam ettiği ziyaretçimiz, müdür odasında sohbet yıllardır tanışıkmışız gibi sohbet ettiğimiz Malatya'nın güzel evladı Cumali Ünaldı dostumdu.

Cumali kardeşin ziyareti bizim için hem kıymetli, hem de anlamlıdır. Zira, hükümetin başında Özal olsa da hakimiyet omzu kalabalık beş askerde idi. Onların despotik kararları hükümfermaydı ve o yıllarda bütün gözler bizim üzerimizdeydi. Cumali kardeş ise devlet memuruydu, böyle bir ziyarette bulunmak onun görevini ve geleceğini etkileyebilirdi. Ama o, bütün bu tehlikeleri arkasına atarak bizi ziyarete gelmişti... Bu tercihi, Malatyalı olmanın vermiş olduğu cesareti, özgüveni bizim/benim için çok değerliydi...

Zor zaman dostluğu!

Bunu asla unutmadık/m.

Cumali dostumla yollarımız halas olduktan sonra bu defa yayın dünyasında buluştu. O Star gazetesinde Türk Tarımıyla alakalı köşe yazıları yazıyor, Akparti hükümetine Türk Tarımının sorunlarıyla ve çözüm yollarıyla alakalı yollar gösteriyordu. Star gazetesinin düzenli bir okuru olarak bu makaleler dikkatimi çekiyordu ama biz edebiyat kanalından bir araya geldik. Alternatif Düşünce Yayınlarını

idare ederken, Değerli Şair/ Yazar dostum Nurettin Durman bana 10 kitaplık bir proje getirdi Erguvan Yayınevi'mce yayınlanması kaydıyla. Bazı sebepler bu projeyi gerçekleştirmemize imkan vermedi ancak Cumali dostumla dört şairimizin kitaplarını proje dışında yayınlamam için bana izin verdiler ve ben Cumali kardeşimin *"Kalbim Ey Divane"* şiir kitabını bu şekilde yayınlamış oldum. Dar zamanda ziyaretçim, yazarım olmuştu artık. Kader!

Bunun akabinde de 2006 yılında Star Gazetesindeki köşe yazılarını biraraya getirdim. Bu makaleleri "*Sorunlarıyla ve Çözümleriyle Türk Tarımı*" adıyla kitaplaştırarak yayınladım. Bugün hala daha bu değerde ve bu hacimde derli toplu Türk Tarımının sorunlarını ve çözümlerini ele alan bir kitab yazılıp yayınlanmadı. Cumali kardeşimin Tarım Kredi Kooperatiflerinde el kitabı olan bu kitabı, maalesef değişik saikler ve kör siyasi sebeplerce Tarım Bakanları ve çalışanlarınca görmemezlikten gelindi. Yazık!...

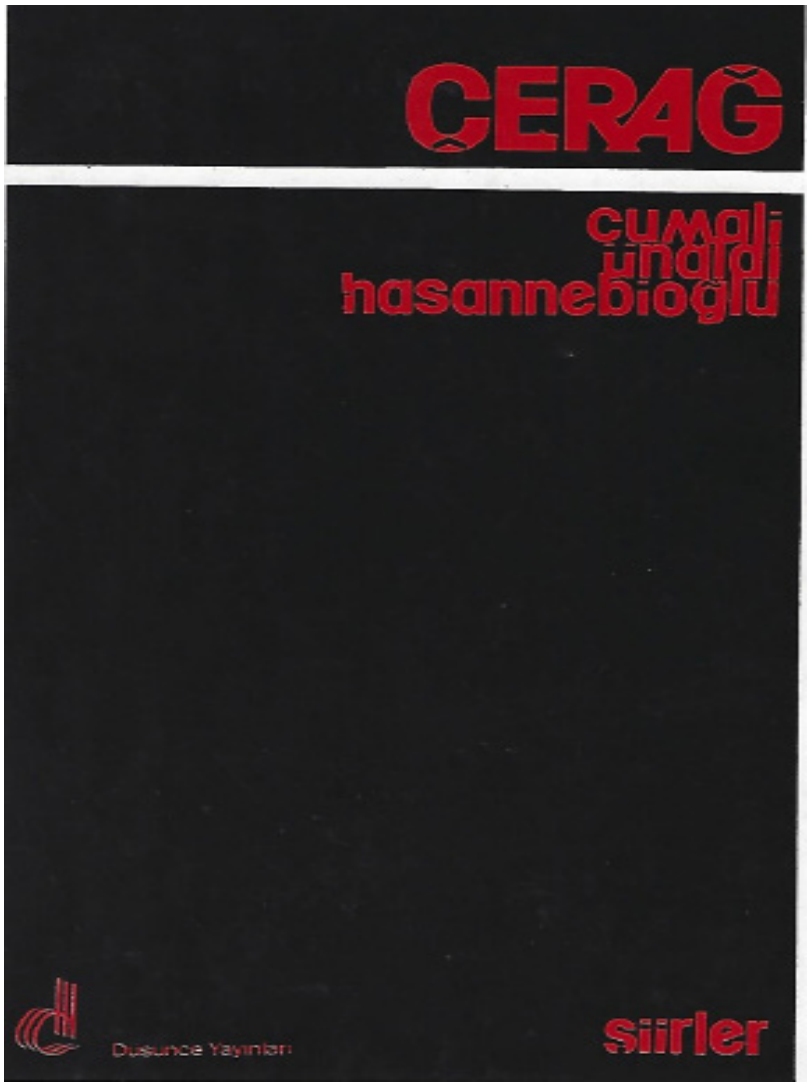
Bu kitabımızın değeriyle alakalı onlarca görüş yazanlardan en sonuncusu mesela, yakın zamanda kitabı okumuş olan Ezgi Keskin isimli bir okuyucu attığı bir twitte şunları yazıyordu: "Tarımın en büyük sorunu nedir? Biz tarımı, bir ekonomi meselesi olarak düşünmediğimiz için, üzerinde tarım yaptığımız alanı, en yüksek verimi alacağımız uygun büyüklükler olarak planlayamadık. İkinci olarak, miras hukukunu, o kadar yanlış düzenlemişiz ki, verimli bir çiftlik, iki kuşak sonra, bölüne bölüne saksıda toprağa dönüşüyor... Üçüncü sorun ise, bizde tarım sermayesiz yapılıyor. Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'ndan bunların çözümlerini öğreniyoruz. Sağ olsunlar." Cumali kardeş bunları 2000'li yılarda dillendiriyor, ülkemizin hızlıca tarım fonksiyonunu kaybettiğine dikkat çekiyor, öneriler sunuyor, çözüm yolları gösteriyordu.

Heyhat!...

Hem şair, hem bir yazar olan Cumali dostum bir iki yıldır sosyal medya hesabından merhum Hamidullah hocamızın mealinden bir konu bütünlüğüne getirerek sunduğu çalışmalarla biz dostlarını Kur'anın ruhuyla hemhal etmeye, yani sanatkar ruhuyla üretmeye ve tebliğe devam ediyor.

Ne mutlu ona! Ne mutlu böyle bir dosta sahip olduğumuz için bize!

**Yayıncı*

● Alim Yıldız*

Kim Bilir Üsküf Nedir?

1987'de liseyi bitirmiş ve Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesine başlamıştım. Yıllardır hayalini kurduğum şehirdeydim artık. Adını bildiğim, duyduğum, kitaplarını okuduğum birçok şair ve yazarın yaşadığı ilde yaşamamaktaydım nihayet.

Dilden muafiyet için sınava girmiş olmama rağmen geçememiş ve hazırlık sınıfına başlamıştım. Bir yandan okulumu ve çevreyi tanıyor, diğer yandan özellikle hafta sonları düzenlenen konferans ve etkinlikleri takip etmeye çalışıyordum.

Edebiyat dergilerini takip ediyor ve edebiyat ve özellikle şiirle uğraşan öğrenci arkadaşlarımla muhabbet geliştiriyordum.

1. sınıftan itibaren edebiyat dergilerini ziyaret ve bu dergilere yazı ve şiirler gönderme faaliyetleri devam etti. Bir yandan da yeni çıkan kitapları temin ediyordum. Tanzimat sonrası oluşturulan *"Encümen-i Şuarâ"* gibi şiir yazan ve şiire ilgisi olan arkadaşlarla da bir araya gelerek aylık dergilerde çıkan şiirler ile yeni çıkan şiir kitapları üzerine sohbetler gerçekleştiriyorduk.

O yıllarda ilk kez duydum Cumali Ünaldı Hasannebioğlu ismini. İsmin bir çekiciliği oluşmuştu üzerimizde. Yine o yıllarda şairlerin kendi sesinden şiir kasetleri çıkmaya başlamıştı.

Erdem Bayazıt, İsmet Özel, Cumali Ünaldı Hasannebioğlu… Kasetleri hemen temin etmiş ve her fırsatta dinlemeye ve zihnimizde kalan mısraları tekrarlamaya başlamıştık.

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu tok sesiyle *"Gece merhaba"* diyordu ve biz gecenin bir yarısında yazacağımız şiirlerin mısralarını planlıyorduk zihnimizde.

"Yine tavanarasına çekiliyor şairler
söz cambazları
geceyi gündüz gösterme ustaları"

diyordu şair ve biz tavan aralarında söz cambazlığının planlarına dalıp dalıp gidiyorduk.

On yıl süren İstanbul günlerimde çok arzu etmeme rağmen hiç karşılaşmamız, tanışmamız ve rûberû görüşmemiz vaki olmadı bir türlü.

Aradan yıllar geçti. Öğrencilik bitip İstanbul'dan ayrılırken;

"Ver elini gidiyoruz bir elim sende
Ver elini gidiyoruz yüreğim sende"

mısraları vardı dilimizde.

Önce İstanbul'dan Sivas'a, oradan öğretmen olarak tekrar İstanbul'a uzadı yollar. Derse hazırlanmadan gelen öğrencilerimi her gördüğümde dilimde yine şairden mısralar vardı;

"bu derse çalışmadım öğretmenim, akşam oldu
sonra sabah
sonra yine akşam oldu. Bu derse
çalışmadım öğretmenim."

*Prof. Dr. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Rektörü

Sonra Aydın yolu gözüktü, daha sonra "sabırla yürüyüp aşkla örselenerek" İzmir'de kaldık bir süre de. Vakit tamam olduğunda tekrar başladığım yere, Sivas'a dönmüştüm ve bir döngü böylece tamamlanmıştı. Bu esnada yayımlanan kitaplarını takip ediyor ve temin edip okuyordum Cumali ağabeyin.

Sivas'ı mekân tuttuktan sonra edebiyat çalışmalarına Sivas'tan da bir ses vermek amacıyla şehirdeki dostlarımızla bir araya gelerek neler yapılabileceği hususunda fikirler üretmeye başlamıştık.

"şu yaralı kır çiçeklerini al vazodan
sar sarmala
kokla kalbim"

diyordu şair.

Önce bir şehir dergisi olan Sultanşehir'in, hemen ardından Buruciye Edebiyat'ın yayın macerası başlamış oldu. Dergilerle birlikte Be Yayınları'ndan kitaplar çıkarmaya başlamıştık.

Öteden beri hep aklımızda olan "şiir akşamları" fikri kuvveden fiile adım attı. Mademki dergimizin adı Buruciye Edebiyat idi ve dahi yayınevinin adını da "Be (Buruciye Edebiyat)" koymuştuk, düzenleyeceğimiz şiir programının isminde de Buruciye geçmeliydi.

Böylece "Buruciye Şiir Akşamları" ortaya çıktı. İlkini 3 Aralık 2006'da gerçekleştirdik. Rahmetli Erdem Bayazıt ağabeyin katıldığı son şiir gecesiydi bu. Beklediğimizin çok üzerinde bir ilgi vardı geceye, salon almamıştı seyirciyi, ara koridorlar dâhil salon tıka basa dolmuş, bunun bir yarısı kadar dinleyici de yer olmamasından dolayı geri dönmek durumunda kalmıştı. Bizler gibi geceye katılan şairler de hem memnun olmuşlar hem de şaşırmışlardı bu ilgiden dolayı. Ertesi yıl 9 Aralık 2007'de şiir gecesinin ikincisinde davet etmiştik Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nu. Bahattin Karakoç, Yavuz Bülent Bakiler, Nurullah Genç, Osman Sarı, Hicabi Kırlangıç, Recep Garip, Müştehir Karakaya, Özcan Ünlü, Tayyib Atmaca gibi birçok şair şiirler bırakmışlardı hem geceye hem hafızalara.

"inancı delip geçecek kurşun
icâdedilmemiştir"

İlk karşılaşma ve tanışmamız böyle oldu Cumali ağabeyle. Uzun boylu, şık giyimli, zarif ve tok bir ses, vakur bir duruş ve görmüş geçirmişliğin bir resmi. Şairin "Onda biliş olan canlar bunda tanışırlar imiş" ifadelerinin ne denli haklı olduğunu görmüştüm Cumali ağabeyle tanıştığımda. İlk intiba böyle oluşmuştu bende. Aradan yıllar geçti, aynı sahnelerde şiirler okuduk defalarca ve o tanışıklık hali hep devam etti bugüne kadar. Ve hâlâ yâdımdadır mısraları.

"Bir yeniçeri devşirilmiştir yeryüzünden ve gökten çalınmıştır
kurar bağdaşını akşamınan ve sorar. Ne değildir üsküf, nedir?
ulusal kurtuluş savaşları Afrika'da, boğazlanmış bir zencinin
kanı aceb ne rengdir? Sözlükte bulamadım kimbilir üsküf
nedir?"

HECE TAŞLARI

aylık şiir dergisi

75.on5mayıs2021

hece taşları

aylık şiir dergisi

yayın yönetmeni

tayyib atmaca

son okuma

metin özarslan

kapak fotoğrafı

yasin mortaş

muhabbet yeri

haydarbey mh. 32077. sokak
armada/2 d blok nu: 6
onikişubat / kahramanmaraş

0535 391 92 50

www.hecetaslari.com
hecetaslaridergisi@gmail.com

75. sayı 15 Mayıs 2021

ıssn 2149-4509. (e-dergi)

BU SAYIDA

- Mehmet Fatih Köksal / Amasya Gazeli
- Tuncer Gülensoy / Kırım'a
- Hüseyin Emin Öztürk / Halep Gazeli
- Âşık Cemâl Divanî / Milli Marşımız
- Erhan Çapraz / Çanakkale
- Metin Mert / Kar
- Lütfi Şehsuvaroğlu / Gazel
- Yasin Şen / Kafile
- Murat Cengiz / Bir İsli Lambaya Döndü Yüreğim
- Üner Dilek / Cancağızım
- Recep Şen / Taptuk Öğrencisi
- Mustafa Erhan Ak / Serbest Şiirde İç Kafiye/2 *Arif Nihat Asya'nın Naat'ı*
- İsmail Bingöl / Annem - Bulamadım
- Fâik Kumru / Göç Mevsimi
- Tayyib Atmaca/ Dokunan Şiirler/22
- Mehmet Durmaz / Yaşamadan Doldu Yaşım

Mehmet Fatih Köksal

Amasya Gazeli

-Ahmed Remzi Dede'nin Amasya Medhiyesi'ne nazire-

Şu Amasya şehrinin her bir yanı rü'yâ gibi
Bu şehir bir başka âlem diyemem dünyâ gibi

Kal'adan bak başkadır başka Çakallar'dan şehir
Seyrine doymak ne mümkün Pirler'in hülyâ gibi

Dolaşır mâ-âile şen şakrak Amasya bütün
Yeşilırmak boylu boyunca uzar deryâ gibi

Han hamam kervansaray câmi mekâbir her taraf
Bir berâtta on asır tecdîd olan tuğrâ gibi

Evliyâ şehzâdegân Ferhâd u Şîrîn ondadır
Hangi bir vasfın diyeyim toprağı kimyâ gibi

Nice bir âlim müderris şâir ü hattâtı var
İlme mesken şi're melce' san'ata süknā gibi

Yâ İlâhel'-âlemîn bizden hatâ senden atâ
Çok mudur dersem bu şehre cennet-i a'lâ gibi

fâ'ilatün fâ'ilatün fâ'ilatün fâ'ilün

Tuncer Gülensoy

Kırım'a

Ak-Kula kanatlandı,
Uçtuk yeşil Kırım'a.
O güzel Kırım Türkü,
Uğramıştı kırıma.

On sekiz Mayıs kırk dörtte,
Yurtlarından olmuşlar.
Kara vagon içinde,
Yollara koyulmuşlar.

Katar katar vagonlar,
Hayvan pisliği dolu.
İçerisi kapkara,
Görmüyorlardı yolu.

Genciyle yaşlısıyla,
Anası, ebesiyle,
Sürülmüşler Asya'ya,
Dedesi, ebesiyle.

Yarısı yolda ölmüş,
Mezarları bile yok.
Kurda kuşa yem olmuş,
Sayıları öyle çok.

Komünizm zulmüyle
Eğilmişti başları.
Ölüyordu gün be gün,
Yiğit ile yaşları.

Ural'a Fergana'ya,
Yad ellere sürmüşler.
Ocakları hep sönmüş,
Bun dünyaya küsmüşler.

Günlerden bir gün olmuş,
Gelmiş bir Cemiloğlu.
Istıraplar içinde,
Toplamış sağı solu.

Gençliğini zindanda,
Sibirya'da geçirmiş.
Stalin uşakları,
Ona zehir içirmiş.

Vurmuşlar yumrukları,
Hep dişleri dökülmüş.
Sırma gibi saçları,
Üzüntüden dökülmüş.

Nice zahmetler çekip,
Dönmüşler "Ana Yurd"a.
Dillerini unutmayıp,
Yem olmamış kuş kurda.

Yolumuzun üstünde,
Bahçesaray var idi.
Artık Kırım Türkü'ne,
Han Sarayı yar idi.

Han Sarayı içinde,
Nice Giray yatardı.
Mezar taşları kırık,
Mahzun mahzun bakardı.

"Bahçesaray Çeşmesi",
Artık su akmıyordu.
Ulu Çınarlar ölmüş,
Semaya bakmıyordu.

"Cufutkale" içinde,
Tımarhane açılmış.
Zincirli Rus delisi,
Ortalığa saçılmış.

Akmescit'te söğütler,
Salgır'a eğilmişler.
Yaprakları dökülmüş,
Sanki yasa girmişler.

Yosun tutmuştu şimdi,
Bu suyun ak taşları.
Hazin hazin ötüyor,
Söğütlerde kuşları.

Yalta'nın kıyısında,
Yaslı idi kayıklar.
Başın sahile vurup,
Geçmiş günü sayıklar.

Hüzünle düşüyordu,
Uçgan Su'yun suları.
Kısraklar koşmuyordu,
Gerilmişti yuları.

Sinan'ın câmisinde,
Ezanlar okunmamış.
Nâzik eller kırılmış,
Kilimler dokunmamış.

Gözümden yaşlar aktı,
Üzüldüm "apakay"a.
Yüzüm sürdüm eline,
Yürek verdim "akay"a.

Tanrı sizinle olsun,
Cennet yapın Kırım'ı.
Kulağına eğilip,
Açtım ona sırrımı.

Ak-Kula da üzüldü,
Gizli gizli ağladı.
Sessizce kişneyerek,
Yüreğimi dağladı

(Kırgızistan-Bişkek, 14 Nisan 2000)

Hüseyin Emin Öztürk

Halep Gazeli

Resulün ashabından, armağan oldu Halep
Tarihin akışında şeref, şan oldu Halep.

Kumaşlar satılırdı serin bedestenlerde,
Sokakları bir zaman, gülistan oldu Halep.

Dişlerini geçirdi, vücuduna sırtlanlar,
Şimdi, yetim ve mahzun, perişan oldu Halep.

Dolaşır akbabalar, şehrin semalarında,
Çakallar ayağında, bak talan oldu Halep.

Barut kokusu gelir, tarihi çarşılardan,
Yıkıldı haneleri, toz duman oldu Halep.

Ağıt yaktı analar, çocukların ardından,
Toprağına yiğitler, hep kurban oldu Halep.

Yoğruldu acılarla, müslümanların yurdu,
Ümmetin yüreğinde, bir figan oldu Halep.

Yuva yaptı baykuşlar, yıkık miranelere,
Aydınlık girmeyeli, kaç zaman oldu Halep.

Antep'in Kalesi'nden, kanatlandı kartallar,
Sevinç çığlıklarıyla, şaduman oldu Halep.

Burada cenk edenler, Selim Han'ın ordusu,
Bir ağustos ayında Çaldıran oldu Halep.

Serildi bir bir yere, batılın kuleleri.
Cesurca Hakkı tutup kaldıran oldu Halep.

Rüyasını görmüşüm, albayraklı zaferin,
Ehli küfrün üstüne, küheylan oldu Halep.

● Âşık Cemâl Divanî

Millî Marşımız

Korkma sönmez diye başlarız söze
Efedir dadaştır millî marşımız
İstiklâl marşını sorsalar bize
Destanlardan baştır millî marşımız

Çatma dediğinde ecdat cengidir
Cephede askerin top tüfengidir
Denizde ki suyu mavi rengidir
Karada dağ, taştır millî marşımız

Hür burcunda minarede alemdir
Gurbetten sılaya giden selamdır
Barış masasında mühür kalemdir
Cephede savaştır millî marşımız

Garbın afakında silinmez satır
Makberde şehittir türbede yatır
Vatan toprağını hep aydınlatır
Semada güneştir millî marşımız

Arkadaş bu yolda almalıyız hız
Uğrunda kaç yiğit yatar sargısız
Bayrağım üstünde hilâlle yıldız
Yiğide kardaştır millî marşımız

Bastığın toprakta hürmet Kurana
Yol gösterir kızıl elma sorana
Türklerin muradı ermek Turan'a
Yolcuya yoldaştır millî Marşımız

Can feda edilir cennet vatana
Bu uğurda cihan belense kana
Rütbedir payedir tüm kahramana
Kartal başlı kuştur millî marşımız

Ruhum derinlerde duyar sesini
Okur Şahadet'in alfabesini
Açar gönüllerin penceresini
Isıtan ataştır millî marşımız

O zaman vecd ile yazanlar söyler
Şairler anlatır Ozanlar söyler
Sonsuza dek susmaz Ezanlar söyler
Tarihe nakkaş tır millî marşımız

Dalgalansın çünkü yüzü de aktır
Cemâl Divanî'ye şanlı bayraktır
Orduların koruduğu sancaktır
Huduttaki taştır millî marşımız

● Erhan Çapraz / Fakîr

Çanakkale...

"Çanakkale içinde aynalı çarşı"
Vursun davulları dinlesin karşı
Şehit alayları inletir arşı
Kınalı kuzular içim sızılar

Mart ayı dert ayı demişler bize
Bu ayda getirdik düşmanı dize
Zafer muştusudur şehitten size
Kınalı kuzular içim sızılar

Yanar yüreciğim acım derinde
Koyun kuzu herkes yerli yerinde
Bir fırtına eser şimdi serinde
Kınalı kuzular içim sızılar

Hakk'ın emri ile gökler bulanır
Şehit kanlarıyla toprak sulanır
Genç fidanlar bulut bulut ulanır
Kınalı kuzular içim sızılar

Fakîr yurdum atamızdan yadigâr
Hak yolunda nebi sana yâr-i gâr
Yüreğimi hep yaksa da ol nigâr
Kınalı kuzular içim sızılar

● Metin Mert

Kar

Sıla bellemişsin belli ki sen de
İzne gelir gibi gelip gidersin
Sanki eğleşirsin bir soğuk handa
İki gün üç gece kalıp gidersin

Yükseklerde durup kışla tutardın
Uluyan soluğun düşerdi boza
Haziran sonuna değin yatardın
Ancak çözülürdü buzun temmuza

Masaldan geceler yaşardık hani
Yıldızlarla süslü göğümüz vardı
Ne hava raporu ne de bülteni
Kaygılardan uzak karlar yağardı

Sen çocukluğumun beyaz ülkesi
Sen kara kış değil kara sevdaydın
Tenimin ayazdan esmer gölgesi
Sen avuçlarımdan ne zaman kaydın

● Lütfi Şehsuvaroğlu

Gazel

Gönlüm çâr-ı gâhına şevk ile tekrar yaslanır
Aşkın her rüzgârına şevk ile tekrar yaslanır

Karlar geçit vermese, nâhak kentler görmese
Munzur dağın bağrına şevk ile tekrar yaslanır

Leylâ görür gözleri, çölde vahâdır sözleri
Mecnûn olup zârına şevk ile tekrar yaslanır

Ömrümce hiç durmadan etse felek berdûş beni
Bir bûsenin râmına şevk ile tekrar yaslanır

Gül zulmünün farkına dünyada varmaz Şehsuvar
Bülbül gülün hârına şevk ile tekrar yaslanır

müstef ʻilün / müfteʻilün/ feʻilâtün/ fâʻilün

Yasin Şen

Kafile

Bu kafile erenlerin
Görüldüğü yere gider
Vahdet bağından güllerin
Derildiği yere gider

Bu yolculuk Kaf'tan Kaf'a
Yollar dolu pek çok cefâ
Meclislerde zevk ü sefâ
Sürüldüğü yere gider

Ötesine bu yerlerin
Yakınına o erlerin
Mâzîdeki defterlerin
Dürüldüğü yere gider

Takmış sanki kanatların
Berk eyleyip pusatların
Şahbaz şahbaz o atların
Yorulduğu yere gider

Yanık yanık benizlerin
Peşindeyiz o izlerin
Akan sular denizlerin
Durulduğu yere gider

Uzanırız birçok yâda
Bürünürüz addan ada
Arzulanan bir maksada
Varıldığı yere gider

Yürüdük yolda bir zaman
Gördük her yer feryat figan
Elbette âlemde insan
Çağrıldığı yere gider

Durmaz artık bu kâfile
Herkes bizle yürür bile
Bu mânânın sevdâ ile
Yoğrulduğu yere gider

Üzerinden nehirlerin
Geçip gurbet kahırların
Gönül denen şehirlerin
Kurulduğu yere gider

Düşüp peşine cevâbın
Erdik özüne sevâbın
Nefislere bir hesâbın
Sorulduğu yere gider

Yakın olur yürüdükçe
Gönlü sevinç bürüdükçe
Sevinçlerin büyüdükçe
Örüldüğü yere gider

O güzelce vakitlerin
Erilecek ümitlerin
Güzellere yiğitlerin
Vurulduğu yere gider

Denizlerden karalardan
Uzar gider ovalardan
Yiğitlerin obalardan
Dağıldığı yere gider

Uzak yakın zamanların
Vatan olan mekânların
Bereketli harmanların
Savrulduğu yere gider

Koşup burda muhabbete
Kalpte büyüyen hasrete
Ezelîden bir vuslata
Erildiği yere gider

Harı dinmez aşk közünün
Bir nuru vardır yüzünün
Sohbetlerde er sözünün
Duyulduğu yere gider

Bahçesinde bülbüllerin
Her dem taze o güllerin
Aşka susuz gönüllerin
Dirildiği yere gider

● Murat Cengiz

İsli Bir Lambaya Döndü Yüreğim

bu yağmuru sen bıraktın gözüme
fırtına, kümülüs senden emanet
hiçbir firkat işlemezdi özüme
yalvarayım bana biraz aman et

döneceğin yolda gözlerim kaldı
lal oldu da dilim, sözlerim kaldı

biliyorsun yağmurun arkası kar
donacak inciler yanaklarımda
sana söylenecek bir çift sözüm var
başka neyim var ki sunaklarımda

âşikârsın , benim gizlerim kaldı
fotoğrafımızda izlerim kaldı

hasret geldi , kapımıza dayandı
aramızda uzun, uzak yol bitmez
bu hasreti suya attım su yandı
nasıl iştir sarar sarar sol bitmez

yağmur dindi artık denizim kaldı
isli bir lambada bu sözüm kaldı

● Üner Dilek

Cancağızım

Çocuk varsay tut elimden bırakma
Sahipsiz el tutunacak el arar
Cancağızım al gönlünün içine
Bülbül olan gülistanda gül arar

Aşktan olsun sohbetimiz sözümüz
Her ne ise kaderimiz yazımız
Olsun bari bir sevdalık izimiz
Yüce Mevla aşk ehlinden kul arar

Çile zevktir aşıkanın halinde
Deruni meczupluk sır ahvalinde
Matlub neyse aşığın hayalinde
Yanmak için Kerem vari yol arar

Cancağızım uzak durma yakın gel
Dikkat eyle fenalıktan sakın gel
Temaşa et gönüllere dokun gel
Gel diyenler Mevlana'dan dil arar

Bir defalık gülistana gelmeyen
Andelipin gözyaşını silmeyen
Nağme nedir usül nedir bilmeyen
Düzen bozuk bağlamada tel arar

● Recep Şen

Tapduk Öğrencisi

Gam yurdu bu dünyanın ıssız yabancısıyız
Bizim Yunus demişler yolun kervancısıyız

Erenler dergâhında öğrendik bu sanatı
Gönül kumaşı diken sevgi kaftancısıyız

Mestü hayran olmuşuz ezeldeki şarkıyla
Biz vahdet denizinin hakikat incisiyiz

Yaraları sararız insanı ayırmadan
Dertli sinelerdeki yaranın sancısıyız

Mevla'nın kullarına hizmet ederiz daim
Gül kokulu çarşının cömert dükkâncısıyız

Helal rızık peşinde kimseye yük olmayız
Hem eker hem biçeriz nasip harmancısıyız

Dikenleri toplarız yol açarız dostlara
Onlar yürüsün diye yolun sonuncusuyuz

Aşarız dağı taşı mamur olsun tek vatan
Muhabbet ordusunun eri akıncısıyız

Paylaşırız ocakta pişen helal ekmeği
Yoksullar sokağının cömert fırıncısıyız

Kirlerden arınırız gönüller yıkandıkça
Erenler hamamının biz de külhancısıyız

Söyledik sözümüzü biz de göçtük dünyadan
Hakikat gemisinin usta dümencisiyiz

Seyreyleriz âlemi gönül denen aynadan
Taptuk derler o erin oğlu öğrencisiyiz

Mustafa Erhan Ak

Serbest Şiirde İç Kafiye/2
Arif Nihat Asya'nın Naat'ı

İslamiyet'in kabulü ile birlikte değişen sosyal ve kültürel yaşantımızın yanı sıra edebiyat ve sanat hayatımızda da gözle görülür bir değişim yaşanmış ve bu değişime paralel olarak da edebi eserlerde dinî temalar sıklıkla ele alınır olmuştur. Bu temalar içerisinde özellikle Hz. Peygamber'e ayrı bir yer verilmiş, şairler tarafından Peygamber Efendimiz'e olan sevgi ve hürmet; zaman zaman "mevlit, siyer, hilye, naat, miraçname" gibi çeşitli türler vasıtasıyla dile getirilmiştir. Adını zikrettiğimiz türler içerisinde en çok tercih edilenlerden biri ise gerek Arap gerek Fars gerekse Türk edebiyatında günümüze kadar sayısız örneği verilen naat türüdür. Peygamberimizi övmek ve ona olan sevgiyi dile getirmek maksadıyla kaleme alınan, özellikle Divan edebiyatında yazımı bir gelenek haline gelmiş olan naat türü, Fuzulî'den Şeyh Galib'e, Şeyh Galib'den Ziya Paşa'ya, Ziya Paşa'dan Recaizade Mahmut Ekrem'e, Recaizade Mahmut Ekrem'den Yahya Kemal'e, Yahya Kemal'den Sezai Karakoç'a kadar birçok şairin kaleminde değişik şekillerde de olsa varlığını günümüze kadar devam ettirmiştir.

Modern şiir geleneği içerisinde naat türünü hem içerik hem de biçim yönünden gelenekten ayrı bir forma dönüştüren ve bu formu serbest şiir anlayışıyla harmanlayıp farklı bir naat türü vücuda getiren şairlerden biri de edebiyatımızda "Bayrak Şairi" olarak tanınan Arif Nihat Asya'dır. İslam'a ve Peygamber Efendimiz'e olan derin sevgi ve bağını "Naat" adını verdiği şiiriyle anlatan şair, gelenekten farklı olarak yazdığı bu şiirle Cumhuriyet Dönemi şairleri içerisinde, bu türün en seçkin ve oldukça güzel bir örneğini vermiştir. Şiirin, geniş bir okuyucu kitlesine sahip oluşu ve özellikle çok başarılı bulunmasındaki başat faktör ise kanaatimizce şiirin içerdiği duyguların Arif Nihat Asya tarafından samimi bir üslupla dile getirilmiş olmasıdır. Söz konusu şiirin biçimsel özelliklerine *-iç kafiyelerine-* değinmeden önce Asya'nın hayatına da bir parantez açmak yerinde olacaktır. Zira Arif Nihat Asya, bir sanatçı anlatılırken o kişinin yalnızca sanatından bahsedilmesine, basmakalıp ifadelerle yediden yetmişe herkesin bildiği ve salt sanat yaşamının tekrar edildiği anma törenlerine pek sıcak bakmaz. Diyarbakır'da Ziya Gökalp'in kardeşi tarafından Gökalp'i anma törenine davet edildiğinde, törene katılmayışı da bu anlayışının bir tezahürüdür. O sanatçıların sanat yaşamından hariç insanî yönlerinin, alışkanlıklarının, günlük hayattaki yaşayışının, varsa sıra dışı özelliklerinin de okuyuculara anlatılması taraftarıdır. Mademki sözü Asya'nın bu düşüncesinden açtık, o halde şairin istediği gibi biraz kişilik özelliklerinden bahsetmekle söze devam edelim.

Kaynakların özü sözü bir, mütevazı, eli açık, inandığı değerlere sıkı sıkıya bağlı, doğru bildiğini söylemekten çekinmeyen, hazırcevap, vatan, millet, bayrak, hürriyet sevdalısı, zeki ve bir o kadar da gönlü geniş biri olduğu noktasında hemfikir olduğunu söylemek yanlış olmaz. Asya'nın hayatıyla ilgili birçok farklı çalışma mevcuttur fakat bunların içerisinde birincil kaynaklardan biri şairin yirmi yıla yakın bir müddet yanında yöresinde bulunan, son nefesine kadar ona yarenlik eden ve şaire dair tanık olduğu ne varsa *-insani yönü, alışkanlıkları, günlük yaşayışı, çevresi ve çevreyle ilişkileri, hayata bakışı, düşünce ufku-* "Arif Nihat Asya İhtişamı"[1] adlı eserinde bir araya getiren Yavuz Bülent Bakiler'dir. Aynı zamanda kendisi de şair olan Bakiler, sözünü ettiğimiz kitabında onun her şeyde bir hikmet arayan yapısından dolayı tesadüflere asla inanmayan biri olduğuna, tespih merakından ötürü evinde yüzlerce tespih bulundurduğuna ve neredeyse bir maaşına yakın bir fiyata tespih satın aldığına, Mevlevi oluşundan dolayı kullandığı eşyalara bile hürmet gösterip onları öperek kullandığına, maaş aldığında içerisinden kendisine yetecek kadarını aldıktan sonra geri kalan parayı masanın üzerine bırakıp arkadaşlarına "Kimin ne kadar ihtiyacı varsa hiç çekinmeden alabilir" dediğine, tam bir kahve tiryakisi olduğuna ve Ankara'dan başka bir şehre gidiyorsa eğer, mola yerlerinde kahve bulamama endişesiyle çantasında muhakkak bir ispirto ocağı, cezve ve fincan bulundurduğuna, gecenin bir yarısında kendisine saldıracak olan iri bir sokak köpeğinden, dizleri üzerine çöküp kızgın bir köpek taklidi yaparak kurtulduğuna, konuşma yapacağı salonda eğer bayrak bulunmazsa çok öfkelenip asla

1 Yavuz Bülent Bakiler, *Arif Nihat Asya İhtişamı.* Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul,2010

kürsüye çıkmadığına değinir. Söz konusu eserde şairin hayatına ilişkin bu ve bunun gibi birçok ayrıntıyı bulmak mümkündür.

Arif Nihat Asya'nın sanat hayatına baktığımızda ise onun şiir yazma merakı çocukluk yıllarında, sokak sokak gezen destancılardan dinlediği şiirlerle başlar. Ciddi manada şiir yazmaya ve edebiyat dergilerinde boy göstermeye başladığı yıllar ise gençlik çağlarıdır fakat Arif Nihat Asya'nın henüz yedi günlükken babasını kaybetmesi, dört yaşlarındayken mecburi olarak annesinden ayrılışı, yatılı okullarda geçen yalnız ve hüzünlü zamanları, gençlik yıllarında tanık olduğu Balkan Harbi ve 1.Dünya Savaşı'nın ülkeyi içerisine sürüklediği buhran Arif Nihat'ı da derinden etkiler ve bütün bunlar şairin ilk yıllarda sanatını besleyen en temel ilham kaynakları haline dönüşür. Savaş yıllarında özellikle ülkenin içinde bulunduğu ortam şairin vatan, millet, bayrak, hürriyet gibi temalara yönelmesinde oldukça etkileyici olur. İleriki yıllarda şair, özellikle eserlerinde İslam inancını milli değerlerimizle bütünleştirip genç nesillere bir tarih şuuru kazandırmak için büyük bir çaba sarf eder. Gerek hece şiiri gerekse divan şiiri geleneğine oldukça hakim olduğu bilinen Arif Nihat Asya, modern şiir geleneğine uygun şiirlerinin yanında eski şiir geleneğinin izlerini de sürdürür. Bunun en dikkat çekici örneği de ebced hesabıyla tarih düşürmesi ve Divan edebiyatı nazım şekillerinden biri olan rubai türünde *-hatta Rubaiyyat-ı Ârif adıyla bir eser de vücuda getirmiştir-* yazmasıdır. Eserlerini kaleme alırken sade bir üslubu tercih eden Arif Nihat Asya'nın şiirlerinde vatan ve millet konularından sonra en çok işlediği diğer konu din ve tasavvuftur. Bu konuların şairde belirgin bir şekilde ön plana çıkmasındaki en önemli husus ise çocukluk yıllarında yetiştiği ortamın tasavvufa olan yakınlığı ve kendisinin de çile doldurmuş bir Mevlevi oluşudur. Kısaca söylemek gerekirse onda din ve tasavvuf, yalnızca şiirlerinin mısraları arasında değil aynı zamanda hayatının da merkezindedir. Bunu şimdi inceleyecek olduğumuz Naat şiirinde de belirgin olarak görmek mümkündür.

Öncelikle belirtmek gerekir ki Arif Nihat Asya'nın söz konusu bu şiiri; geleneksel naat formundan ayrı, farklı mısra kümeleriyle şekillenmiş, her biri kendi içerisinde ayrı bir kompozisyonu barındıran ve *"Konsun yine pervazlara / Güvercinler; / "Hu hu"lara karışsın / Aminler.. / Mübarek akşamdır; / Gelin ey Fatiha'lar, Yasin'ler!"* ifadelerinin mısra kümelerini birbirinden ayırdığını düşündüğümüz, toplam dört bölüm ve 201 mısradan oluşan serbest bir şiirdir. Şiirde biçimsel manada dikkati çeken ilk nokta, şiirin oldukça uzun gibi görünmesine karşın anlamı bir alt mısrada tamamlanan anjambmanlı kısa mısralardan oluşması ve sıradan bir okurun dahi çok rahatlıkla anlayabileceği bir sadelikte olmasıdır. Şiire; Hz. Peygamber'in gösterişten uzak, sade bir yaşam sürdüğünün ifadesi olan *"Seccaden kumlardı..."* şeklinde bir mısrayla başlayan ve devamında Asr-ı Saadet'teki manevi iklime olan özlemini dile getiren Asya, şiirin bütününde ana kafiye belirlememiş olup genelde geçmiş zamanı çağrıştırması için, bilinen geçmiş zaman *"-dı"* ekini ve *"-lar"* çoğul ekini redif olarak tercih etmiş, bu rediflerle de sıklıkla örtüşen iç kafiyelere yer vermiştir.

***Seccaden** kumlardı...*[2]
Devirlerden, diyarlardan
*Gelip göklerde **buluşan***
***Ezanların** vardı.*

*Mescit **mümin**, **minber** mümin..*
*Taşardı kubbelerden **Tekbir,***
*Dolardı kubbelere **"amin"!***

Ve mübarek geceler, dualarımız,
***Geri** gelmeyen dualardı.*
*Geceler **ki** pırıl pırıl,*
***Kandillerin** yanardı!*

***Kapına** gelenler **ya** MUHAMMED,*
- Uzaktan, yakından -
Mümin** döndüler **kapından!

*Besmele, **ekmeğimizin bereketiydi;***
İki** dünyada aziz **ümmet,
MUHAMMED ümmetiydi.

Konsun yine pervazlara
Güvercinler;
"Hu hu"lara karışsın
Aminler..
Mübarek akşamdır;
Gelin** ey Fatiha'lar, **Yasin'ler!

Birinci bölüm olarak adlandırdığımız bu bölümde *"seccade**n**, ezanları**n**"* ve *"buluşa**n**"* kelimeleri arasındaki ***"n"*** sesleri, *"devi**r**lerden"* ve *"diya**r**lardan"* kelimeleri arasındaki ***" r"*** sesi, *"minbe**r**"* ve *"tekbi**r**"* kelimeleri arasındaki ***"r"*** sesi, *"ge**ri**"*

2 https://www.antoloji.com/naat-siiri/

sözcüğü ve *"k**i**"* bağlacı arasındaki ***"i"*** sesi , *"kapı-n**a**"* ve *"**ya**"* kelimeleri arasındaki ***"a"*** sesi, *"mümi**n**"* ve *"kapında**n**"* kelimelerindeki ***"n"*** sesi, *"bereketiydi, ümmetiydi"* ve *"iki"* kelimelerindeki ***"i"*** sesi, *"konsu**n**"* ve *"geli**n**"* kelimelerindeki ***"n"*** sesi tek ses benzerliğine dayandığı için ***yarım uyağa*** örnek olur. Ayrıca *"ümme**t**"* ve *"Muhamme**d**"* sözcüklerindeki ***"d"*** ve ***"t"*** seslerinin kulağa kafiyeli gelişi yani yakın iki ses olması sebebiyle ***yarım uyağa*** örnek olurken *"müm**in**"* , *"am**in**"* , *"kandiller**in**"* , *"ekmeğimiz**in**"* kelimeleri arasındaki ***" i"***, ***"n"*** sesleri, *"am**in**ler"*, *"Yas**in**ler"* ve *"güverc**in**ler"* kelimelerindeki ***"i"*** ve ***"n"*** sesleri ise iki ses benzerliğinden dolayı ***tam uyağa*** örnek olur.

*Şimdi SENİ **ananlar,** anıyor **ağlar** gibi..*

Ey yetimler yetimi,
Ey garipler garibi;
Düşkünlerin kanadıydın,
***Yoksulların** sahibi..*
*Nerde **kaldın** ey RESUL,*
*Nerde **kaldın** ey NEBİ?*

*Günler, ne günlerdi, **ya** MUHAMMED;*
Çağlar ne çağlardı:
***Daha dünyaya** gelmeden*
***Müminlerin** vardı..*
*Ve **bir** gün **ki** gaflet*
***Çöller** kadardı,*
Halime'nin kucağında
Abdullah'ın yetimi,
***Amine'nin emaneti** ağlardı!*

***Hatice'nin** goncası,*
Aişe'nin gülüydün.
Ümmetin gözbebeği,
Göklerin RESULÜYDÜN..
***Elçi geldin**, elçiler gönderdin.*
Ruhunu ALLAH'a,
Elini** ümmetine **verdin.
Beşiğin, yurdun, yuvan
Mekke'de bunalırsan
***Medine'ye** göçerdin.*
*Biz bu **dünyadan nereye***
*Göçelim, **ya** MUHAMMED?*
***Yeryüzünde**, **riya**, inkar, hıyanet*
Altın devrini yaşıyor..

"Ey, nerde, ya, ne, kaldın" gibi seslenme bildiren ve kelime tekrarı olan ifadelerin bir ahenk oluşturduğu bu ikinci kısımda *"anan**lar**"* ve *"ağ**lar**"* kelimeleri arasındaki ***"l"***, ***"a"*** ve ***"r"*** sesleri üç ses benzerliğinden dolayı ***zengin uyağa***; *"kanadıyd**ın**"* , *"kald**ın**"* ve *"yoksulları**n**"* kelimeleri arasındaki ***"ı"*** ve ***"n"*** sesleri, *"**ya**"* ve *"dünya**ya**"* ifadelerindeki ***"y"*** ve ***"a"*** sesleri, *"müminleri**n**"* ve *"Halime'ni**n**, Abdullah'ı**n**, Amine'ni**n**"* kelimelerindeki ***"i"*** ve ***"n"*** sesleri, *"verdi**n**"* ve *"beşiği**n**"* kelimelerindeki ***"i"*** ve ***"n"*** sesleri, *"dünyada**n**"*, *"yuva**n**"* ve *"bunalırsa**n**"* kelimelerindeki ***"a"*** ve ***"n"*** sesleri, *"**ya**"* ve *"ri**ya**"* ifadelerindeki ***"y"*** ile ***"a"*** sesleri iki ses benzerliğinden dolayı ***tam uyağa***; *"daha"* ve *"kucağında"* ifadelerindeki ***"a"*** sesi, *"ne"* ile *"**ve**"* ifadelerindeki ***"e"*** sesi, *"bi**r**"* ve *"çöller"* kelimelerindeki ***"r"*** sesi, *"k**i**"* bağlacı ile *"yetim**i**, emanet**i**"* kelimelerindeki ***"i"*** sesi, *"nereye"* ve *"yeryüzünd**e**"* kelimelerindeki ***"e"*** sesi, *"Hatice'ni**n**, Aişe'ni**n**, ümmeti**n**, gökleri**n**"* kelimeleri ile *"gülüydü**n**"* kelimelerindeki ***"n"*** sesi, *"elini, gözbebeğ**i**"* ve *"elçi"* kelimelerindeki ***"i"*** sesi, *"resulüydü**n**"* ve *"geldi**n**"* ifadelerindeki ***"n"*** sesi, *"verdi**n**"* ve *"yurdu**n**"* kelimelerindeki ***"n"*** sesi *"Mekke'd**e**"* ve *"Medine'y**e**"* kelimelerindeki ***"e"*** sesi tek ses benzerliğinden dolayı ***yarım uyağa*** örnek olur.

***Diller**, **sayfalar**, satırlar*
"Ebu** Leheb öldü" **diyorlar:
***Ebu** Leheb ölmedi, **ya** MUHAMMED;*
***Ebu** Cehil, **kıtalar** dolaşıyor!*

*Neler **duydu şu dünyada***
***Mevlid'ine hayran** kulaklarımız;*
***Ne** adlar **ezberledi**, ey **NEBİ**,*
Adına alışkın dudaklarımız!
*Artık, **yolunu** bilmiyor;*
*Artık, **yolunu unuttu***
Ayaklarımız!
Kabe'ne siyahlar
*Yakışmamıştı, **ya MUHAMMED,***
Bugünkü kadar!

Haset gururla savaşta;
Gurur**, Kaf **Dağı'nda derebeyi.
Onu da yaralarlar kanadından,
Gelse** bir **şefkat meleği.
İyiliğin türbesine
Türbedar oldu iyi!

Vicdanlar sakat
*Çıkmadan **yarına.***
İyilikler getir, güzellikler getir
Adem oğullarına!

"Diller" ve *"diyorlar"* kelimelerindeki ***"r"*** sesi, *"sayfalar"* ve *"kıtalar"* kelimelerindeki ***"a"*** sesi, *"ya"* , *"dünyada"* ve *"adına"* kelimelerindeki ***"a"*** sesi, *"Ebu"*, *"duydu"* ve *"şu"* kelimelerindeki ***"u"*** sesi, *"Mevlid'ine"* ve *"ne"* kelimelerindeki ***"e"*** sesi, *"ezberledi"* ve *"nebi"* kelimelerindeki ***"i"*** sesi, *"hayran"* ve *"alışkın"* kelimelerindeki ***"n"*** sesi, *"yolunu"* ve *"unuttu"* kelimelerindeki ***"u"*** sesi, *"Muhammed"* ve *"haset"* sözcüğündeki yakın sesler olan ***"d"*** ve ***"t"***, *"dağında, savaşta"* , *"onu da"*, *"gururla"* ve *"yarına"* kelimelerindeki ***"a"*** sesi, *"gelse"* ve *"türbesine"* kelimelerindeki ***"e"*** sesi, *"kanadından"* ve *"iyiliğin"* kelimelerindeki ***"n"*** sesi, *"derebeyi, meleği"* ve *"iyi"* kelimelerinde ***"i"*** sesi, *"iyilikler, güzellikler"* ve *"getir"* kelimelerindeki ***"r"*** sesi tek ses benzerliğinden dolayı ***yarım uyağa***; *"dudaklarımız"* ve *"ayaklarımız"* kelimelerinde ***"a"*** ve ***"k"*** sesleri, *"şefkat"* ve *"sakat"* kelimelerindeki ***"a"*** ve ***"t"*** sesleri, *"yaralarlar"* ve *"türbedar"* kelimelerindeki ***"a"*** ve ***"r"*** sesleri iki ses benzerliğinden dolayı ***tam uyağa*** örnek olur.

Şu *gördüğün* ***duvarlar ki***
Kimi *Taif'tir, kimi* ***Hayber'dir.***
Fethedemedik ya *MUHAMMED,*
Senelerdir.

Ne *doğruluk,* ***ne doğru;***
Ne iyilik, ne iyi..
Bahçende en güzel dal,
Unuttu *yemiş* ***vermeyi.***
Günahın kursağında
Haramların peteği!

Bayram ***yaptı yabanlar****;*
Semave'yi boşaltıp
Save'yi ***dolduranlar****.*
Atını hendeklerden-bir *atlayışla-*
Aşırdı aşıranlar.
Ağlasın *Yesrib,*
Ağlasın Selman'lar!

Gözleri perdeleyen *toprak,*
Yüzlere serptiğin *topraktı.*
Yere *dökülmeyecekti, ey* ***NEBİ,***
Yabanların gözünde *kalacaktı!*

Konsun yine *pervazlara*
Güvercinler;
"Hu hu"lara ***karışsın***
Aminler.
Mübarek akşamdır;
Gelin *ey Fatiha'lar,* ***Yasin'ler!***

"Şu" ve *"unuttu"* kelimelerindeki ***"u"*** sesi, *"duvarlar ki"* ve *"kimi"* kelimelerindeki ***"i"*** sesi, *"ya"* ve *"kursağında"* kelimelerinde ***"a"*** sesi, ***"ne"*** ve *"bahçende"* kelimelerindeki ***"e"*** sesi, *"doğru"* ve *"unuttu"* kelimelerindeki ***"u"*** sesi, *"iyi"* ve *"vermeyi, peteği"* kelimelerindeki ***"i"*** sesi, *"güzel"* ve *"dal"* kelimelerindeki ***"l"*** sesi, *"günahın, haramların"* ve *"en"* kelimelerindeki ***"n"*** sesi, *"yaptı, aşırdı"* ve *"atını"* kelimelerindeki ***"ı"*** sesi, *"hendeklerden"* ve *"ağlasın"* kelimelerindeki ***"n"*** sesi, *"yabanlar, dolduranlar, aşıranlar, Selman'lar"* ve *"bir"* kelimelerindeki ***"r"*** sesleri, *"gözleri"* ve *"nebi"* kelimelerindeki ***"i"*** sesi, *"perdeleyen"*, *"serptiğin"*, *"yabanların"*, *"konsun"* kelimelerindeki ***"n"*** sesi, *"yüzlere, yere"*, *"yine"* ve *"gözünde"* kelimelerindeki ***"e"*** sesi, *"karışsın"* ve *"gelin"* kelimelerindeki ***"n"*** sesi tek ses benzerliğinden dolayı ***yarım uyağa***; *"Hayber'dir"* ve *"senelerdir"* kelimelerindeki ***"e"*** ve ***"r"*** sesleri, *"fethedemedik"* ve *"iyilik"* kelimelerinde ***"i"*** ve ***"k"*** sesleri, *"güvercinler"*, *"aminler"* ve *"Yasin'ler"* kelimelerindeki ***"i"*** ve ***"n"*** sesleri iki ses benzerliğinden dolayı ***tam uyağa*** örnek olur.

Ne *oldu, ey bulut,*
Gölgelediğin *başlar?*
Hatırında *mı, ey yol,*
Bir ***aziz yolcuyla***
Aşarak dağlar taşlar,
Kafile kafile, kervan kervan
Şimale giden *yoldaşlar!*

Uçsuz bucaksız çöllerde,
Yine, izler gelenlerin,
Yollar gideceklerindir.

Şu ***tekbir getiren mağara,***
Örümceklerin *değil;*
Peygamberlerindir, meleklerindir.
Örümcek ne ***havada,***
Ne ***suda,*** *ne yerdeydi.*
Hakkı ***göremeyen***
Gözlerdeydi!

Şu kuytu, cinlerin mi;
Perilerin yurdu *mu?*
Şu yuva-ki *bilinmez,*
Kuşları hüdhüd müdür,
Güvercin *mi* ***kumru*** *mu?*
Kuşlarını bir sabah,
Medine'ye ***uçurdu*** *mu?*

Şiirin bu üçüncü kısmında *"ne", "kafile", "şimale", "çöllerde"* ve *"yine"* kelimelerindeki **"e"** sesi, *"kervan", "gölgelediğin", "giden"* ve *"gelenlerin"* kelimelerindeki ***"n"*** sesi, *"hatırında"* ve *"yolcuyla"* kelimelerindeki ***"a"*** sesi, *"aziz"* ve *"uçsuz, bucaksız"* kelimelerindeki ***"z"*** sesi, *"izler, yollar"* ve *"gideceklerindir"* kelimelerindeki ***"r"*** sesi, *"tekbir"* ve *"peygamberindir, meleklerindir"* kelimelerindeki ***"r"*** sesi, *"mağara"* ve *"havada, suda"* kelimelerindeki ***"a"*** sesi, *"getiren, göremeyen"* ve *"örümceklerin"* kelimelerinde ***"n"*** sesi, *"şu", "kuytu", "yurdu", "kumru"* ve *"uçurdu"* kelimelerindeki ***"u"*** sesi, *"cinlerin mi"* ve *"yuva ki"* kelimelerindeki ***"i"*** sesi tek ses benzerliğinden dolayı ***yarım uyağa***; *"cinlerin, perilerin"* ve *"güvercin"* kelimelerindeki ***"i"*** ve ***"n"*** sesleri iki ses benzerliğinden dolayı ***tam uyağa*** örnek olur.

Ey ***Abva'da*** *yatan ölü,*
Bahçende *açtı* ***dünyanın***
En güzel *gülü;*
Hatıran, *uyusun çöllerin*
Ilık ***kumlarıyla*** *örtülü!*

Dinleyene, halâ,
Çöller *ses* ***verir:***
*"****Yaleyl!*** *" **susar,***
Uğultular gelir.
Mersiye okur Uhud,
Kaside söyler Bedir.
Sen de, bir *hac günü,*
Başta MUHAMMED, yanında Ebubekir;
Gidenlerin *yüz* ***bin olup*** *dönüşünü*
Destan yap*, ey* ***şehir!***

Ebubekir'de nur, Osman'da nurlar.
Kureyş ***ululları, karşılarında***
Meydan okuyan bir Ömer bulurlar;
Ali'nin ***önünde kapılar açılır,***
Ali'nin ***önünde eğilir surlar.***
Bedir'de*, Uhud'da,* ***Hayber'de***
Hakk'ın ***yiğitleri,*** *şehit* ***olurlar.***

Bir *mutlu* ***günde, ki*** *ölüm tatlıydı;*
Yerde kalmazdı *ruh.. kanatlıydı.*

Konsun*-yine-pervazlara*
Güvercinler*;*
"Hu hu"lara ***karışsın***
Aminler.
Mübarek ***akşamdır;***
Gelin *ey* ***Fatiha'lar, Yasin'ler!***

"Abva'da, başta, yanında", "kumlarıyla" ve *"halâ"* kelimelerindeki ***"a"*** sesi, *"bahçende", "dinleyene"* , *"mersiye", "kaside"* ve *"sen de"* kelimelerindeki ***"e"*** sesi, *"en", "dünyanın"* ve *"gözlerin"* kelimelerindeki ***"n"*** sesi, *"güzel"* ve *"yaleyl"* kelimesindeki ***"l"*** sesi, *"çöller"* ve *"verir, gelir"* kelimelerindeki ***"r"*** sesi, *"Uhud"* ve *"Muhammed"* kelimelerindeki ***"d"*** sesi, *"olup"* ve *"yap"* kelimelerindeki ***"p"*** sesi, *"nur, kapılar"* ve *"nurlar, surlar, bulurlar, olurlar, akşamdır"* kelimelerindeki ***"r"*** sesi, *"Osman'da"* ve *"karşılarında"* kelimelerindeki ***"n"*** sesi, *"eğilir"* ve *"bir"* kelimelerindeki ***"r"*** sesi, *"ululara", "kalmazdı"* kelimelerindeki ***"ı"*** sesi, *"bir"* ve *"Ömer"* kelimelerindeki ***"r"*** sesi, *"yiğitleri"* ve *"ki"* ifadelerindeki ***"i"*** sesi, *"konsun, karışsın"* ve *"gelin"* kelimelerindeki ***"n"*** sesi tek ses benzerliğinden dolayı ***yarım uyağa***; *"hatıran"* ve *"destan"* kelimelerindeki ***"a"*** ve ***"n"*** sesleri, *"susar"* ve *"uğultular"* kelimelerindeki ***"a"*** ve ***"r"*** sesleri, *"bedir, şehir, Ebubekir"* ve *"bir"* kelimelerindeki ***"i"*** ve ***"r"*** sesleri, *"gidenlerin"* ve *"bin"* kelimelerindeki ***"i"*** ve ***"n"*** sesleri, *"Ebubekir'de"* ve *"Bedir'de"* kelimelerindeki ***"i"*** ve ***"r"*** sesleri, *"önünde"* ve *"günde"* kelimelerindeki ***"ü"*** ve ***"n"*** sesleri, *"Hayber'de"* ve *"yerde"* kelimelerindeki ***"e"*** ve ***"r"*** sesleri, *"meydan"* ve *"okuyan"* kelimelerdeki ***"a"*** ve ***"n"*** sesleri, *"güvercinler", "aminler"* ve *"Yasin'ler"* kelimelerindeki ***"i"*** ve ***"n"*** sesleri ***tam uyağa*** örnek olur.

Vicdanlar*,* ***sakat*** *çıkmadan,*
Ya *MUHAMMED,* ***yarına;***
İyiliklerle *gel, güzelliklerle gel*
Adem ***oğullarına!***

Yüreklerden taşsın
Yine, imanlar!
Itri*, bestelesin* ***Tekbir'ini;***
Evliya *okusun* ***Kur'an'lar!***
Ve *Kur'an'ı göz* ***nuruyla*** *çoğaltsın*
Kayışzade Osman'lar!

Naatını Galip yazsın,
Mevlid'ini Süleyman'lar!
Sütunları, kemerleri, ***kubbeleriyle***
Geri *gelsin* ***Sinan'lar!***
Çarpılsın, ***hakikat niyetine***
Cenaze *namazı* ***kıldıranlar!***

"vicdanlar" ve *"imanlar, Kur'an'lar, Osman'lar, Süleyman'lar, Sinan'lar, kıldıranlar"* kelimelerindeki ***"a"*** ve ***"n"*** sesleri iki ses benzerliğinden dolayı

tam uyağa; *"sa**kat**"* ve *"haki**kat**"* kelimelerindeki ***"k", "a"*** ve ***"t"*** sesleri üç ses benzerliğinden dolayı ***zengin uyağa***; *"ya", "yarına, oğullarına", "evliya"* ve *"nuruyla"* kelimelerindeki ***"a"*** sesi, *"iyiliklerle"* , *"yine" "ve", "kayışzade"* kelimelerindeki ***"e"*** sesi, *"Itri"* ve *"Tekbir'ini"* kelimelerindeki ***"i"*** sesi, *"Mevlid'ini"* ve *"geri"* kelimelerindeki ***"i"*** sesi, *"cenaze"* ve *"niyetine"* kelimelerindeki ***"e"*** sesi tek ses benzerliğinden dolayı ***yarım uyağa*** örnek olur.

Gel, Ey MUHAMMED, bahardır.
***Dudaklar** ardında saklı*
***Aminlerimiz vardır!** ..*
***Hacdan döner** gibi gel;*
***Mirac'dan iner** gibi gel;*
***Bekliyoruz** yıllardır!*

***Bulutlar kanat, rüzgar** kanat;*
*Hızır **kanat, Cibril** kanat,*
***Nisan kanat**, **bahar** kanat;*
*Ayetlerini **ezber bilen***
Yapraklar kanat..
Açılsın** göklerin **kapıları,
Açılsın perdeler, kat kat!
*Çöllere **dökülsün** yıldızlar;*
Dizilsin yollarına
Yetimler, günahsızlar!
***Çöl gecelerinden**, yanık*
Türküler yapan kızlar
***Sancağını saçlarıyla** dokusun;*

*Bilal-i Habeşi **sustuysa***
Ezanlarını Davut okusun!

***Konsun**-yine-pervazlara*
***Güvercinler**;*
"Hu hu"lara karışsın
Aminler..
Mübarek akşamdır;
Gelin** ey **Fatiha'lar, Yasin'ler!

Şiirin son bölümü olarak tespit ettiğimiz bu kısmında *"dudaklar"* ve *"vardır"* kelimelerindeki ***"r"*** sesi, *"aminlerimiz"* ve *"bekliyoruz"* kelimelerindeki ***"z"*** sesi, *"Cibril"* ve *çöl"* kelimelerindeki ***"l"*** sesi, *"açılsın, dizilsin, dökülsün,"* ve *"nisan"* kelimelerindeki ***"n"*** sesi, *"kapıları"* ve *"sancağını, ezanlarını"* kelimelerindeki ***"ı"*** sesi, *"saçlarıyla"* ve *"sustuysa"* kelimelerindeki ***"a"*** sesi ,*"konsun, karışsın"* ve *"gelin"* kelimelerindeki ***"n"*** sesi, *"döner"* ve *"iner"* kelimelerindeki ***"n"*** sesi tek ses benzerliğinden dolayı ***yarım uyağa***; *"bulutlar"*, *"rüzgar"* ve *"bahar"* kelimelerindeki ***"a"*** ve ***"r"*** sesleri, *"hacdan"* ve *"Mirac'dan"* kelimelerindeki **"a"** ve ***"c"*** sesleri, *"kanat"* ve *"kat kat"* kelimelerindeki ***"a"*** ve ***"t"*** sesleri, *"ezber"* ve *"perdeler"* kelimelerindeki ***"e"*** ve ***"r"*** sesleri, *"bilen"* ve *"gecelerinden"* kelimelerindeki ***"e"*** ve ***"n"*** sesleri, *"güvercinler", "aminler"* ve *"Yasin'ler"* kelimelerindeki ***"i"*** ve ***"n"*** sesleri iki ses benzerliğinden dolayı ***tam uyağa*** örnek olur.

Üzerinde inceleme yaptığımız ve serbest şiirin güzel örneklerinden biri olan söz konusu şiir, her ne kadar serbest tarzda yazılmış olsa da içerisinde birçok biçimsel özelliği bir arada barındıran bir şiirdir. Arif Nihat Asya'nın anlamı kuvvetlendirmek, şiirin ritmini sağlamak ve belirli bir ahengi oluşturmak için şiirin bütününde iç kafiyeye sıklıkla yer verdiği ve bu iç kafiyelerin de şiire zenginlik kattığını söylemek mümkündür. Tespitlerimize göre şair, şiirinin ahengini oluştururken en çok yarım kafiyeden, ardından ise tam kafiyeden yararlanmıştır. Şiirde çok sık olmasa da bazı mısra kümelerinde zengin kafiyeden de yararlanılmıştır.

Sonuç olarak şairin mısra içi kafiyelerle şiirini oluşturması daha önceki yazımızda incelediğimiz Sezai Karakoç'a ait "Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine IV" şiiriyle gerek iç kafiye gerekse biçimsel diğer unsurlar açısından oldukça benzemektedir. Her iki şiirde de şairlerin iç kafiyelere başvurması, anlatımına güç kazandırmış ve şiirin diğer biçimsel unsurlarıyla -*redif, aliterasyon, asonans vb.*- ayrı bir armoni oluşturmuş, söyleyişe de ritmik bir hava katmıştır.

● İsmail Bingöl

Annem

Hasretin bir alev yakıyor beni,
Seni görse idim bir su içimi,
Bilmem dertli miyim yoksa deli mi?
Gezer ilden ile avare annem...

Bağrımın yarası durmaz sızılar,
İçimde bin türlü dertler acılar,
Karanlık sokaklar ıssız geceler,
Yalnızım yorgunum düşkünüm annem...

Bu ayrılık bitirecek ömrümü,
Yok edecek benliğimi özümü,
Çürütecek hayatımı gönlümü,
Sıladan bir haber kurtar be annem...

Bulamadım

Vefaya ümide gönlümü saldım,
Kime dost dediysem yarasın aldım,
Onulmaz dertlerle baş başa kaldım,
Bir çare sunacak el bulamadım.

Zaman kurdu tuzağını el gibi,
Üstümüze geliverdi dev gibi,
Ecel gibi ağrı gibi yel gibi,
Kaçıp kurtulacak yol bulamadım.

Ey biçare gönül hâlâ neylersin?
Nefsin kullarından imdat beklersin,
Giden gitti geçti yine her mevsim,
Bu sırrı çözecek dil bulamadım.

● Fâik Kumru

Göç Mevsimi

Hatâmı bilerek sığındım sana
Mahsustan gel desen bekliyor gibi
Mahcûbum üzgünüm yerme boşuna
Bahtıma düşmez mi bir af nasîbi

Âciz bir beşeriz güzele karşı
Kaderinde vardır acı gözyaşı
Aşkın tezgâhına açılan çarşı
Çile biletini keser gıyâbî

Merhameti azdır bilmez barışı
Dikenli yollarda sever yarışı
Yüreği hissetmez iç yakarışı
Nefsinin zebûnu zulmün garîbi

Iztırap çektirmek belli amacı
Bedeni eziyor dardır yamacı
Sevdâ söküğünü bilen yamacı
Kördüğüm attığı ilmek harâbî

Gemileri yakmış gözü eşikte
İnsafı terk etmiş eli tetikte
İdam fermânını ederken dikte
Dilimde eyvallah bilir edebi

Mevsim yaz olur güle har düşer
Efkârın deminde gönle yâr düşer
Ömrün âhirinde başa kar düşer
Siyah beyaz günler geçer asabî

Âşığın kıblesi yârin gönlüyse
Gönül kavgasında kara gözlüyse
İlim meclisinde harbi sözlüyse
Sevdâ çığlığımı duyur Yarabbi

Tayyib Atmaca

dOkunan Şiirler-22-

Uzun zamandır kendi kendime fikir ve düşünce egzersizleri yapıp duruyorum. Ben mi şiire aykırı duruyorum yoksa dergilerde yayımlanan, şiir kitaplarına giren şiirler mi? Şairinin adına imge dediği ama bende hiçbir çağrışım uyandırmayan iğdiş edilmiş ya da hünsalaştırılmış kelimelerle yazı kalabalığına mı dönüştürüldü şiir?

Şiir adına bu tür kaygılarımı ne zaman dile getirmeye çalışsam kendime alan açmaya çalıştığımı söyleyenler bile oldu. Varsın olsunlar.

Yaklaşık kırk yıldır şiir üzerine kafa yormaya çalışıyor ve şiirin bütün türleri ile yakından ilgilenip bana dokunan şiirlerden aldığım ilhamlarla kendi şiirimi yazmaya çalışıyorum. Bu zaman zarfında dergi yayın yönetmenleri ve birçok şairle ters düşmek zorunda kaldığım zamanlar oldu. Bu anlaşamamanın özeti ise benim modern şiir yazamadığım, çağın dışında kaldığım ya da kendimi yenileyemediğimmiş. Elbette bütün bunlara gülüp geçerek önüme bakmam gerekiyor.

Her şair, yaşadığı çağda yazmış olduğu şiirleri devamlı sallanan bir eleğe döker. Eleğin üstünde kalanları ise ya görür ya da kendinden sonraki nesiller ancak görebilir. Onun için 'benim şiirim şudur, benim şiirimde şunlar vardır, benim şiirimi anlamayan şiir okumasın' vs kabilinden konuşan şairlerden hiç hazzetmediğimi de gönül rahatlığıyla söylemek zorundayım.

Şiir; özenle seçilmiş kelimelerle bir uyum ve ahenk içinde söylendiğinde muhatabında bir karşılık bulur. Yazdığınız şiiri ne kadar anlaşılır bir dille yazıp yazmadığınızı test etmek için en azından çevrenizdeki dostlarınızla ya da ailenizle bir paylaşın. Böylece şiirinizin toplumda nasıl anlaşıldığının bir testini yapmış olursunuz.

Günümüzde bir şair bir başka şairin şiirinden bir şey anlamıyor. Peki, şairin anlamadığı şiiri, şiir okuru nasıl anlayacak? Şiir anlamını şairin karnında mı gizleyecek yoksa kelimeler arasında mı?

Başka başka cümleler kurarak sonuna bir sürü soru işareti koyarak meseleyi uzatmak istemiyorum.

Şiir önce şairin sonra da okurun kalbine dokunmalı. Şairde karşılığı olmayan duygu ve düşüncelerin okurda da bir karşılığını aramaya çalışmak karanlıkta gözlerimizi kapamak gibi bir şeydir.

Şiir, eline kalemi alınca ya da bilgisayar ekranı karşısına geçince dilinden dökülenler değil, kalbinden parmaklarına yürüyen duygu ve düşüncelerdir.

Bir kitap piyasaya çıktığında kitap ile ilgili bazı istisnalar hariç bir sürü ısmarlama yazılar yazılarak kitaba dikkat çekilmeye çalışılır. Bazen de bir kitap ile ilgili yazılan yazı bir başka derginin yazarı olmadığından o dergide kitabı ile ilgili yazıya yer verilmez.

Bir yazarın kitabı ile ilgili onlarca yazı yazılması o kitabın çok satmasına vesile olur mu orasını bilmiyorum. Bildiğim tek şey yazanın ve yazdıranın samimiyetidir.

Bir kitabın baskı tarihi ister yeni olsun ister eski hiç fark etmez önemli olan o kitabın sizin için yeni ve okunmaya değer bir kitap olmasıdır.

Masamın üzerinde onlarca kitap olur hangisini hangi zamanda okuyacağımın hesabını yapmam ama masamda duruyorsa mutlaka okunacaklar arasında yerini alır. İşte o kitaplardan birisi de Nevzat Akyar'ın *Nar*[1] kitabı. Kitabı geçen sene imzalayıp göndermiş ama nasip bu güneymiş.

Nevzat Akyar'ın ilk şiir kitabı *Kemenkeş* 2000 yılında çıkmış ve bu kitabı okuduktan sonra masaya yatırmış üzerinde olumlu olumsuz bir sürü düşüncelerimi yazdıktan sonra kendisine göndermiştim. O zamanlar ne yazdım ne çizdim bilmiyorum ama eleştirilerimin yerinde olduğunu yıllar sonra kendisi söyledi.

"zamanı avlayabilmiş kaç kişi var
adem'i kaç geçiyor havva'dan ne kaldı
israfil toplanıyor doldurmak üzere avurdunu
ya bu, kim bilebilir
ah ne kaldı şuncacık ömürden
dervişin su içip hamdetmesi kadar, dar
ya alsın bu ateşi yüreğime koyan
ya sevdirsin bu narı insanlara
yoksa bu nar
har olup beni yutacak" (s. 13)

Kitaba böyle başlıyor şair. İlk şiir kitabı ile ikinci şiir kitabı arasında on yedi yıl geçmiş. İşin doğrusu şair bu kitabı göndermemiş olsa bu kitaptan haberim bile olmayacaktı çünkü kitap ile ilgili bugüne kadar yazılan bir yazıya da rastlamadım. Önemli olan kitabın yayımlandıktan yıllar sonra da olsa bir şairin, bir okurun yüreğinde karşılık bulmasıdır.

İşte bu kitap gönlümüze dokunan kitaplar arasında şimdiden yerini almaya başladı bile.

Nar'ın sayfalarını çevirdikçe ne kadar şiirinin bize

1 Nevzat Akyar, *Nar*, Artos Kitap, Bursa 2017.

dokunduğunu da bu vesile ile test etmiş olacağız.

"annenin gözleri hiç bu kadar kurumamıştır
serseri mayınlar gibi gözleri çocukların
çocuklar hiç bu kadar kimsesiz kalmamıştır
terkedilmiş limanlar gibi avuçları kadınların

geç diye bir şeyin varlığı düşer akıllara
ne kayıptır hesapların mahşere kalması
kokusu sinmiş gömlek kasket ve saçların
gözyaşıyla mezarlıkta yıkanması" (s. 24)

Bu şiir ölümle yüzleşmenin yetim/öksüz kalmanın şiiridir. Sizi dünyaya getiren iki kişiden birisinin gidişinin bıraktığı hüzün hüzün bulutlarından içinizden dışınıza yağan yağmurun şiiridir bu şiir. Hani atalar "*Acı acıyı keser, su sancıyı*" demişler ya işte öyle bir şiir.

Bazen okuduğunuz bir kitapta bir şiir bile yüreğinize dokunsa o kitabı okuduğunuza değmiş olur. Şairin diğer şiirlerinin sizde bir karşılığı bulunmasa da dokunan şiirinin hatırına kitaplıkta yer açarsınız.

"çiçekleri ezmeyiniz
çünkü onlar alıngan
bir adamın elinden çıkar da suyu
damlamaz yere kanları

bir çiçek koparsa insan
farzet ki yayladan
götürmek için saraya
çiçek ağlar, ölür sultana varmadan" (s. 27)

Şair bu şiirin altına şöyle bir dipnot düşmüş:
-bu şiir, eğitimleri engellenen kızlarımız için yazılmıştır. Ah şair, sevenlerin toprakla geç, seninle erken tanış olsunlar ki ellerinle sunduğun ilaçların yanı sıra gönlünle yazacağın reçeteleri de görsünler.

"bilirim,
her dağın zirvesine göre kar verir mevla
her gönlün ufkuna göre aşk
her zahide zühtü kadar cennet
her etin yanacağı kadar ateş" (s. 29)

Hani Koca Yunus'un "*Söz ola kese savaşı/ Söz ola kestire başı/ Söz ola ağulu aşı/ Yağ ile bal ede bir söz*" dediği gibi şair de kelimeleri seçerken insanın yüreğine dokunan dil dili ile hâl dilini kıvamında kararak insanın iç dünyasında karşılığı olan erdemlerle şiir hamurunu yoğurduğunda ortak duygu ve düşüncenin mahsulünü biçer.

Şiir, insanın neresine dokunursa oradaki yaraları sağaltır. Aksi takdirde yan yana alt alta getirilen kelimeler bir mana bütünü olmaktan çıkar, anlamsız, içi boş laflardan öteye geçmez.

"usulca gider su bakar ardından
ne çok köprüleri okşamış elin
ya senin o kırık kalbin şâduman
buluta değecek korkarım sesin

toprak sürer gider filizlerine
sen çiçeğe dönsün diye beklersin
benim nergislerim öldü şâduman
bahçıvanım yok ki gülü beslesin

şimdi bulutların üstündesin sen
içimde bir vaha aşkı şımartır
ne dua bizdendir ne aşkı gülen
bir yürek yetmiyor aşka şâduman" (s. 59)

Bu ne kadar arı duru bir hece şiiri. Kitaptaki bütün şiirler serbestken araya böyle bir hece şiiri girmesi kitabın genel bütünlüğüne aykırı durmamış bilakis ayrı bir güzellik katmıştır.

Şair, yine başka bir hece şiirinde sanki yıllardır serbest hece şiiri yazan usta bir şair gibi gönül tellerimize dokunmaya devam ediyor.

"nazan mı utangaç, köpük mü yoksa
kızın içinde kuş, çırpıyor kanat
nazan'ın ateşi harlar ocağı
mintanın içinde üşüyor saat" (s. 60)

Nevzat Akyar'ın *Nar*'ında o kadar not aldığım, yanını yönünü çizdiğim şiirler oldu ki yazacaklarım yarım kaldı. En iyisi siz bu gazeli okuyun, gerisini kitaba ulaştığınızda okursunuz vesselam.

"kırmızı halılar serdim bağımın yollarına
sultanlar eteğin toplar nâdan geçesi değil

kızılcık düştü erik düştü nar düştü payıma
pir-i fani tadın bakar nâdan yiyesi değil

yorulmadık rüya gördüm gündüzün ortasında
uçtu ruhum güldü yüzüm nâdan bilesi değil

bülbül efgan gül yorgun, lâle sümbül bağ-u bostan
çingeneler rastık çeker nâdan giresi değil

firkat düştü gurbet düştü ahlar düştü payıma
dört meleği şahit tutar nâdan nadan sevesi değil

numan kuldur haram yemez acı tütmez dilinde
kemlik de geçmez göynünden nâdan göresi değil"
(s. 95)

● Mehmet Durmaz

Yaşamadan Doldu Yaşım

Aklıma uymadı diye
Gönlüme suç buluyorum
Sebep yokken bu sevdamız
Bitti deli oluyorum

Gurur yapıp kırdın beni
Tam kalbimden vurdun beni
Sonra dönüp sordun beni
Acı acı gülüyorum

Nazın cilven bitsin artık
Aşk ocağım tütsün artık
Dallar meyve tutsun artık
Diye her gün suluyorum

Sanma sana boşa yandım
Seni candan seven candım
Yeşil, gürbüz bir fidandım
Susuz kaldım soluyorum

Ayrılıktan aldım payı
Kesildi çeşmenin suyu
Bir gecelik bir uykuyu
Bin parçaya bölüyorum

Hasretlik canımı yaktı
Firkat, ocağımı yıktı
Bu ayrılık nerden çıktı
Yeter artık geliyorum

Yaşamadan doldu yaşım
Kesildi ekmeğim aşım
Kurumuyor şu gözyaşım
Boş boşuna siliyorum

Ömrün sonu gelmez sandın
İlelebet ölmez sandın
Sevda nedir bilmez sandın
Biliyorum biliyorum

Yaptım hesabı kitabı
Kalmamış canımın tabı
Boşalıyor gönül kabı
Damla damla ölüyorum

HECE TAŞLARI

aylık şiir dergisi

76.on5haziran2021

hece taşları

aylık şiir dergisi

yayın yönetmeni

tayyib atmaca

son okuma

metin özarslan

kapak fotoğrafı

yasin mortaş

muhabbet yeri

haydarbey mh. 32077. sokak
armada/2 d blok nu: 6
onikişubat / kahramanmaraş

0535 391 92 50

www.hecetaslari.com
hecetaslaridergisi@gmail.com

76. sayı 15 Haziran 2021

ıssn 2149-4509. (e-dergi)

BU SAYIDA

- D. Cem Gürdal / Bir Şiir Yaz
- Tacettin Şimşek / Vefa Perdesi
- Yavuz Değirmenci / Mezar Taşları
- Fatih Okumuş / Selvi Boylum
- Şükrü Ünal / Deniz Kızı Masalı
- Mehmet Güneş / Çemenler Berdad
  Kuşlar Hem Feryad
- Mehmet Bircan / Türklüğün Seyri
- Niyazi Karabulut / Gözlerin
- Cahit Can / Beni Soran Olursa
- Şefa Eyvaz / Qapı Pencerenin
  Dili Olurmuş
- Ilgar Cemiloğlu / Hardasan Cavanlığım
- Habil Yaşar / Hele Yeryüzünün
  Uşak Çağıdı
- Ümit Bayram Yalçın / İncitme
  Yedi İklim Gezsen
- Terane Arifgızı / Bahar Faslı
- İsmail Bingöl / Gel Gayrı
  İçer Yudum Yudum Tüketir Birgün
- Səxavət İzzəti / Qədərimlə Şərik Küçə
- Zərəngiz Demirçi / Başımın Üstden
- Bilal Bütün / İkiz Yarım
- Peyami Safa / Bugünkü Türk Şiiri
- Ahmet Yıldırımtepe / Dua
- Tayyib Atmaca- Âşık Cemâl Divanî /
  Şair -Âşık Deyişmesi
- Metin Özarslan / Şükür

D. Cem Gürdal

Bir Şiir Yaz

Bir şiir yaz dedi, suskun atalar
-Mezar taşım gibi sert olmasın ha!
O taşı; isterler söküp atalar
Sonra torunuma dert olmasın ha!

Şiir yaz! Korkut'un ruhu yaşasın,
Şiir yaz! kasavet gamı boşasın,
Şiir yaz! onunla çağlar aşasın,
Kimse kaleminden mert olmasın ha!

Atadan bengütaş anıt anane
Kurganlar, balballar koymuş nişâne.
Bilen, gölgesinde yatsa kâşane,
Bilmeyen, buduna fert olmasın ha

Şart olsun üçten yediye, kırka
Şart olsun atalar ruhuna, görke
Şart olsun adını aldığım Türk'e
Kürşat'ın kırk eri dört olmasın ha!

Şiir yaz, mankurtlar dirilsin yine,
Şiir yaz, taburlar derilsin yine,
Şiir yaz, ok yayda gerilsin yine;
Hedef tilki olsun, kurt olmasın ha!

Yaz şiir, acundan haber getirsin,
Yaz şiir, acından haber getirsin,
Yaz şiir, öcünden haber getirsin,
Yurdun başkasına yurt olmasın ha!

● Tacettin Şimşek

Vefa Perdesi

Vefatının 421. Yıl Dönümünde Baki'nin Şiirini Tahmis

Gazel

Ferman çıkardın gel dedin hülyalara saldın beni
Mazmun düşürdün gül dedin imalara saldın beni
Sevdana şahit bul dedin davalara saldın seni
Hattım hesabın bil dedin gavgalara saldın beni
Zülfüm hayalin kıl dedin sevdalara saldın beni

Akşam sabah seyran edip dağlar kadar iman edip
Yüzlerce can kurban edip binlerce dil viran edip
Bazen coşup isyan edip bazen susup figan edip
Geh âb-veş giryan edip geh bâd-veş pûyan edip
Mecnun-ı ser-gerdân edip sahralara saldın beni

Varlık dedim sürgün dedin kurtulmamız mümkün dedin
Hem sevgimiz düzgün dedin her tutkudan üstün dedin
Âşıklarım görsün dedin ben semtiyim hüznün dedin
Vaslım dilersin çün dedin lütf edüben olsun dedin
Yarın dedin bir gün dedin ferdalara saldın beni

Dünyada sen ahrette sen cennette sen cinnette ben
Manada sen hasrette sen sevdada sen gurbette ben
Devlette sen hicrette sen elbette sen elbette ben
Yûsuf gibi izzette sen Yâkûb-veş mihnette ben
Dil sâkin ü beytü'l-hazen tenhalara saldın beni

Taci sözün yalnız sitem lakin hayalin muhteşem
Yaşlar döker mahzun kalem sevda fısıldar her dizem
Sen Aslı oldun ben Kerem efsanemiz dillerde hem
Bâkî-sıfat verdin elem ettin gözüm yaşını yem
Kıldın garîk-i bahr-ı gam deryalara saldın beni

(öl. 7 Nisan 1600)

Yavuz Değirmenci

Mezar Taşları

Can çıkar bedenden, kalmaz dizde fer
Musalla da başlar meçhule sefer
Topraktan yatakta tek kişilik yer
Biten bir zamandır mezar taşları

Anlatır maziyi, anlatır dünü
Onca yaşayanlar nerede hani?
Sessizce konuşur eskiyle yeni
Gizemli romandır mezar taşları

Bedenler terk etmiş köşkü, sarayı
Nebi gerçek mekân kılmış burayı
Geride kalanlar bekler sırayı
Hüzünlü limandır mezar taşları

En önden ayrılır dört tekbir sükûn
Boğazlar düğümlü, duygular meftun
Dillerde helallik, gönüller mahzun
Yürekteki gamdır mezar taşları

Gelince son tayin bakılmaz yaşa
Mecburdur yolculuk, az ve çok yaşa
Yazarlar adını bir mermer taşa
Gözlerdeki nemdir mezar taşları

Sevabı, günahı örter bir ak bez
Sonsuza yolculuk, yumuludur göz
Kimi genç, ihtiyar, oğul veya kız
İnce bir elemdir mezar taşları

Şu çoban İsmail, şu Haşim ağa
Sırt sırta vermişler olmuşlar çağa
Topraktan gelmişler dönüp toprağa
Gömülmüş kalemdir mezar taşları

Kiminin zamanla silinmiş ismi
Kimine çizilmiş bir lâle resmi
Belki şu yad, yaban belki de hısmı
Bir sırrı kademdir mezar taşları

Künyeler boyunda adı yazılı
Asker gibi dimdik taşa kazılı
Hüma kuşu gibi gönlü sızılı
Maziye selamdır mezar taşları

Adım anıldıkça sarsın bir hüzün
Hatıramdır sevgi, cefamdır füzûn
İnsanlığım varsa üstüne yazın
Bir kutlu kelamdır mezar taşları

İmanlıya ölüm bayram sevinci
Fakir Yavuz ne ilk ne de sonuncu
Gâh tahta parçası, gâh mermer inci
İbret-i âlemdir mezar taşları

● Fatih Okumuş

Selvi Boylum

Selvi boylum yıktın hilâl kaşını
Bizim elden alıp gittin başını
Ben geldikçe sen kaçarsın meydandan
Anlamam mı nâzını telaşını

Selvi boylum ne gezersin yabanda
Bir el eyle halvet olsun odanda
Ahbâb safa bulsun demde devrânda
Biz tadalım tandır başı aşını

Selvi boylum selam olsun yârine
Sırrı vermez, seri koyar yerine
İner Yusuf kuyulara, derine
Görmek için Züleyhâ'nın kaşını

Selvi boylum zülüflerin örmeli
Fâtihâ gözünden seni görmeli
Yek nazâr et ey gözleri sürmeli
Görmez misin gözlerimin yaşını

● Şükrü Ünal

Deniz Kızı Masalı

Ben köhne geminin güvertesinde
Sen hayalimdeki denizkızısın
Ben şu dalgaların azgın sesinde
Sen gönlümde damga, alın yazısın

Gözlerinde umut, sesinde huzur
Gizlenmiş duymaya bir yürek ister
En güzel tevazu, en asil gurur
Ne olur bir kere yüzünü göster

En içli şarkılar gizler sevdânı
En yanık türkünün hikâyesi sen
Göçmen kuşlar bile duyar nidânı
Turnanın çığlığı, divânesi sen

Sensin şu gönlümde yanardağca kor
Bakma dumanının tütmediğine
Neler çektiğimi gel de bana sor
Şükret memleketten gitmediğime

Bazen bulutlarda, denizlerdeyim
Islanmışım işte yağmurlarla ben
Serin yaylalarda, kâh düzlerdeyim
Pişmişim fırında hamurlarla ben

Ferhat dağı delmiş, bense bağrımı
Kaç hançer elimde parçalandı bak
Duymadı hiç kimse acı çağrımı
Donuyorum şimdi hemen ateş yak

Çık denizden, denizkızı çık artık
Hayallerle gerçekleri buluştur
Belki de biz hikâyeyi abarttık
Kavuşmamız bil ki bir yok oluştur

● Dr. Mehmet Güneş

"Çemenler Berbad Kuşlar Hem Feryad"

Akşamla beraber gün batımında,
Duygular içime dâvetsiz gelir.
Bir sevdâ yeşerir hasret kınında,
Gurbet türküleri göğe yükselir.

Turkuaz düşlerim sınır ötesi,
Yâd eller araya duvar koysa da.
Türkistan ufkunda gönlümün sesi,
Haritalar bizi ayrı saysa da.

Uzak diyarlarda kalan yârânlar,
Kesretten vahdete yol bulamadık.
Ayrı düşen canlar, yaslı cânânlar,
"Güllering soldu" da can olamadık.

Güneşi doğmayan tarih önünde,
Urumçi'de buz tutarım, üşürüm.
Zulüm rüzgârının estiği günde,
Elim ermez, ancak dert bölüşürüm.

Karanlık bitmiyor gün ortasında,
Bir Hilâl çağını bekler garibim.
Öksüz ülkülerim umut tasında,
İçimde yangın var, çok muzdaribim.

Gecelere sığmaz beyaz düşlerim,
Şafakta yeniden kıyâma durur.
Yalnızlığın ötesinde kederim,
Simsiyah hüzünler nabzımda vurur.

Umutlarım tutsak, çeper içinde,
Akar gözlerimden bir duru pınar.
Gökbayrak yanıyor, kan ter içinde,
Söğüt dallarından gölge arzular.

Ne kadar muhtâcız, bilsen ne kadar?
Hünkâr tuğrasının itibârına.
Bizi uzaklarda bekleyenler var,
Güneş doğsun diye ufuklarına.

● Mehmet Bircan

Türklüğün Seyri

Ötüken'den geze geldim, nicedir ben yürüğüm,
Ural-Altay, Yenisey'den ben özümden Türük'üm!..

Asena'mdan sütü emdim, börüden ben türedim,
Çıkarım Ergenekon'dan, demirim hem körüğüm!

Kağan Ay'dan göz açınca ete sundum dişimi,
O şarâb beni esritmez, üzümden koruğum!

Üze kök, asra yağız yir, yaratıldıkda acun,
İkin ara kişioğlu, yüce dağdan doruğum!

Çağatay der, Karaman der bize düşmân sürüsü;
Ne Kazak'tır ne Avar'dır katı Türk'tür uruğum!

Yayılıp gökkuşağından, dağılıp bunca yere,
Ulu Ülgen'le Kuday'dan acuna püskürüğüm!

Otağımdır koca bozkır, sürerim yüğrük atım,
Şöleninden nicedir kalmış uzakta buruğum!

Yine yaş döktün a *Bircan* denizinden yüreğin,
Arabistan ve Kudüs'ten nice sırttan vuruğum!

Niyazi Karabulut

Gözlerin

Çöllerin ortasında dolu testi gözlerin
Haramiler misali yolum kesti gözlerin

Bir tebessüm baharı yürür yanaklarına
Hüznün belenlerinden bana esti gözlerin

Yorgun dudaklarından düşmesin kelimeler
Asıl söyleneceği söyler mesti gözlerin

Göz kırpıyor yıldızlar semadan gözlerine
Yakamozlar üfüren bir nefesti gözlerin

Sadakta ok misali imalı bakışların
Sitemli bakışlarla ne enfesti gözlerin

Okyanuslar cem olur hep senin gözlerinde
Sevda denildiği an gelen sesti gözlerin

Bütün anılarıma kilit vurur tez elden
Beni içine alan bir kafesti gözlerin

Cahit Can

Beni Soran Olursa

Bir gün sorarlarsa Cahit Can kimdi?
O bir meczup kuldu, deyiver gitsin.
Ne yüzü gülmüştür ne yaşı dindi
Gözyaşları seldi, deyiver gitsin.

İçtikleri tatsız, tattığı acı
Rabb'inden gayriye olmadı borcu
Hay'dan geldi, Hu'ya gitti kazancı
Sermayesi yeldi, deyiver gitsin.

Geldi ama burda fazla kalmadı
Günyüzü görmedi, murat almadı
Yaranı, ahbabı, dostu olmadı
Kendine de eldi, deyiver gitsin.

Bu dünyaya tamah etmedi asla
Rağbeti olmadı servete, mala
Hayli cömert idi, ahbaplarıyla
Lokmasını böldü, deyiver gitsin.

Asla kimselere kastı olmadı
Çirkefe nefreti kustu olmadı
Konuştu olmadı, sustu olmadı
En sonunda yıldı, deyiver gitsin.

Hiç eksik olmadı başından duman
Kör talih çıkardı katline ferman
Arayadururken derdine derman
Yeni dertler buldu, deyiver gitsin.

Fırtınalar esti gönül dağında
Sevdaya tutuldu gençlik çağında
Gül sandı kendini dostun bağında
Açılmadan soldu, deyiver gitsin.

Ümitle bekledi her gün yarını
Hiç kâle almadı dünya varını
Menfaatçi, geniş gün dostlarını
Bir kalemde sildi, deyiver gitsin.

Bilenler olmadı, vardı; hakikat
Çileler arttıkça tükendi takat
Beş kuruş parası yok idi fakat
Kederleri boldu, deyiver gitsin.

Hayat güzergâhı çetin ve sarptı
Nefreti, gıybeti kırptı da kırptı
Nas'a sevgisini topladı, çarptı
Ne çıkardı, böldü, deyiver gitsin.

Sam rüzgârı gibi esmedi asla
Kimseden selamı kesmedi asla
Hiç küstürmedi ve küsmedi asla
Herkesi dost bildi, deyiver gitsin.

Hiç kimseye kin ve garez gütmedi
Her gün bir dert savdı, yine bitmedi
Haksızlığı gördü, gücü yetmedi
Saçlarını yoldu, deyiver gitsin.

Derdini iç etti, demedi yâda
Mazluma el attı, koymadı darda
Dostundan kötülük görmüş olsa da
Kaderinden bildi, deyiver gitsin.

Selam da sabah da salmayacaktır
İsmi de cismi de kalmayacaktır
Artık aramızda olmayacaktır
Vadesi tez doldu, deyiver gitsin.

Ne bir malı mülkü ne varı oldu
Ömrü boyunca hep efkârı oldu
Dünyaya geldi de ne kârı oldu?
O boşuna geldi, deyiver gitsin.

Hiç ısınamadı bu köhne dama
Gönül köşkü her gün edildi yağma
Gülmeyi hayatta istedi amma
Musallada güldü, deyiver gitsin.

Hiç adam yerine koyan olmadı
Seveni olmadı, sayan olmadı
Sessizce yaşadı, duyan olmadı
Ne iyi ki öldü, deyiver gitsin.

Terk edince dünya denilen yurdu
Musalla taşında boynunu burdu
Ruhu, karşısında kıyama durdu
Namazını kıldı, deyiver gitsin.

● Şəfa Eyvaz

Qapı Pəncərənin Dili Olurmuş

İnsan əşyalaşır, yalnız qalanda,
Qapı, pəncərənin dili olurmuş.
Evinə dönəndə salam veräni,
Qapı dəstəyinin əli olurmuş.

Günəş incidirmiş yuxulu gözü,
Divar eşidirmiş dediyi sözü,
Oyanıb çıxanda oxşayan üzü,
Çırpılan qapının yeli olurmuş.

Olmurmuş sən demə uçmaq həvəsi,
İnsan asılırmış qanadlarından.
Tuturmuş adamın əl-ayağından,
Qapılar taleyə zəli olurmuş.

Döngə tərs olurmuş düz yerisən də,
Yollar dolaşırmış illər içindən.
İnsan da çıxırmış ömür çərxindən,
Qapılar ardında dəli olurmuş.

● İlqar Cəmiloğlu

Hardasan Cavanlığım?

Bu ilim bəd gəldi iyuldan bəri,
Hardasan cavanlıq, hardasan harda?
İki aydı işimdən qalmışam geri,
Hardasan cavanlıq, hardasan harda?

Bu payız fəslində evdə qalmışam,
Düşüncəyə, xəyallara dalmışam,
Bu minvalla 60 yaşa dolmuşam,
Hardasan cavanlıq, hardasan harda?

Gəncliyin qədrini bilə bilmədim,
Ömür fani imiş belə bilmədim,
Çalışdım tər tökdüm silə bilmədim,
Hardasan cavanlıq, hardasan harda?

Könül quşum pərvaz edib uçardı,
Ceyran kimi şütüyərdi, qaçardı,
Ruhum, canım günəş kimi saçardı,
Hardasan cavanlıq, hardasan harda?

İlqar arzulayır cavanlıq çağı,
Taqətim var idi, çıxardı dağı,
Gücümdən qorxurdu düşmənlər, yağı,
Hardasan cavanlıq, hardasan harda?

● Habil Yaşar

Hələ Yerüzünün Uşaq Çağıdı

Hələ yer üzünün uşaq çağıdı,
Arzular yenicə ayaq açıblar.
Bitkilər yenicə tumurcuqlanıb,
Adamlar sevgiyə qucaq açıblar.

Hələ yer üzünün uşaq çağıdı,
Hələ eşidilmir aman səsləri.
Hələ nələr-nələr yaşanasıdı,
Dünya tanınmayır yaman kəsləri.

Hələ yer üzünün uşaq çağıdı,
Böyüyə-böyüyə "ağıllanacaq".
Qaytara bilməsə uşaqlığını,
Qorxuram quruca adı qalacaq.

● Ümit Bayram Yalçın

İncitme

Gel kardeşim mahlûkatı incitme,
El uzatıp gönül açanlardan ol.
Kem söz edenlerin ardınca gitme,
Her dem o güruhtan kaçanlardan ol.

Resulün buyruğu gel bunu dinle,
Bulunur mu iman kalpteki kinle!
Gözünü kırpmadan bütün sevginle,
Gönül hazinesin saçanlardan ol.

Sevmeli kardeşi iman edince,
İmansız yol olmaz var bu bilince.
Öyleyse kardeşin seni sevince,
Sırat'ı beraber geçenlerden ol.

Yedi İklim Gezsen

Bulamazsın yedi iklim gezsen de
Dünyada mert olan insan arama.
Ne kardeş var ne de bir eş âlemde
Ben bir merhem bulamadım yarama.

Kimi yüreğinde kin barındırır,
Kimi kalbe vurur, onu yandırır,
Yeri gelir iblisi kıskandırır,
Ne diyeyim dertler gelmiş burama.

Her nereye girsem yol belli değil,
Sağ tarafı geçtim, sol belli değil,
Kim dosttur kim düşman kul belli değil,
Çare yokmuş benim baht-ı karama.

● Təranə Arifqızı

Bahar Fəsli

Aşıq, sazı götür, qonaq ol bağa,
Badam çiçəkləyir, nar çiçəkləyir.
Alma, ərik, gilas, alça ayılıb,
Meyvə ağacları bar çiçəkləyir.

Çöllərdə əkinin, şumun çağıdı,
Zirvəsi qar olan Haça dağıdır,
Batabatın gözü Zorbulağıdı,
Suyu diş dondurur, xar çiçəkləyir.

İydə çiçəyinin ətri yoldadır,
Yonca, yemlik, quşəppəyi bal dadir,
Təbiət də hərdən bizi aldadir,
Təbdən- təbə düşür, qar çiçəkləyir.

Düzülüb yol boyu yaşıl ağaclar,
Uçur qaranquşlar, oxur turaclar,
Durnalar, leyləklər, sonalar, qazlar
Dilində nəğməsi, tar çiçəkləyir.

Dünyanın bəzəyi, Nuhun yaşıdı,
Naxçıvan yurdumun üzük qaşıdı,
Nemət dolu qayasıdı, daşıdı,
Təranə, bərəkət, bar çiçəkləyir.

● İsmail Bingöl

Gel Gayrı

Aşk bâdesi bizâr etti canımı,
Verdi her kâsede ahûzarımı,
Düşürdü mezada bütün varımı,
Sermayem tükendi param pul gayrı.

Akşam olduğunda olurum deli,
Sokaklar serseri ruhum serseri,
Bilmem ki çektiğim neyin bedeli,
Aktı gözyaşlarım oldu sel gayrı.

Zaman geçer iz bırakır pek acı,
Yalnızlık ruhumun tek bir ilacı,
Olmuş bu bedenim benden davacı,
Yanacaksın bir gün sen de bil gayrı.

İçer Yudum Yudum Tüketir Birgün

Rüzgârda savrulan bir gül misali,
Gezer elden ele hiç bıkmaz mısın?
Âlemler dese de dünya güzeli,
Sen bu yalanlardan usanmaz mısın?

Bu edâ bu işve bu naz bu cilve,
Öldürür aşığı düşürür dile,
Kararır dünyası kaçarsan hele,
Yoksa intikamdan hoşlanır mısın?

Âşıklar sinesi doludur hüzün,
Gülseler bir defa ağlarlar her gün,
Zaman bir büryandır geceler ölüm,
İçer yudum yudum tüketir birgün.

● Səxavət İzzəti

Qədərimlə Şərik Küçə

İllərdiki bir ıtığın dalınca,
Zəncir salıb yerə-göyə gəzirəm,
Gecə, gündüz qaraüzlü taleyi,
Qarqışlayıb, öyə-söyə gəzirəm,

Qaraçıyla uca dağlar aşıram,
Qurbətiylə yad ellərdə yaşıram,
Həsrətilə sözü-sözə qoşuram,
Ağı üstə deyə-deyə gəzirəm.

Yol gedirəm ömrüm, günüm uzunu,
Geyinmişəm yollarımın tüzünü,
Bu yollarda bir sevdanın ızını,
Dəmir çariq geyə-geyə gəzirəm.

Dərin-dayaz, dərə-təpə gedirəm,
Ələnsə qar, uçsa şəpə gedirəm,
Gül-çiçəyi öpə-öpə gedirəm,
Tıkanlara dəyə-dəyə gəzirəm.

Axşamını çoxu səhər unudub,
Sevdiyni çox sevənlər unudub,
Bəlkə, məni o bəxtəvər unudub,
Heç bilmirəm nədən, niyə gəzirəm.

Əndəlib yox, yolda qalmış ərəbəm,
Susuz çöldə bir yorulmuş ərəbəm,
Mən də belə dəvəsi ölmüş ərəbəm,
Öz başıma döyə-döyə gəzirəm.

● Zərəngiz Demirçi Qayalı

Başımın Üstdən

Göy gəldi boşaldı başımın üstdən,
Karvanlar yeridi yaşımın üstdən,
Qərinələr mənə əl elədilər,
Dolandı əsrlər huşumun üstdən!

Durna qatarında nəzərim qaldı,
Lalə tək bağrımda kədərim qaldı,
Elə möhürləndi dilim, ağızım,
Lal qayaya, daşa bənzərim qaldı!

Bir ömür istədim, min cəfa verdin,
Namərdə gün verdin, zövq, səfa verdin,
Canım fəda sənə, ərənlər Piri,
Namərdlə savaşda hünərim qaldı!

Hayıf, yüyürmədim, yetmədim, nahaqq!
Qocalı, uşaqlı yandırıldı xalq!
Elə gələn dərdi olmur saxlamaq,
Odların içində çəpərim qaldı!

Zərəngiz, bir dedin, bir də söyləmə,
Heç gedən yolçunu yoldan eyləmə,
Məni unudubdur Allah'ım, demə!
Mövlamdan qurulmuş sipərim qaldı!

● Bilâl Bütün

İkiz Yarım

Bahtıma baht oluşun, Mevlâ'mın bir lütfuydu
Sen güneşimdin benim, bense çevrende uydu
Felek acı haberi, sonbaharda buyurdu
Bütün mevsimler sendin, yazım kışım baharım
Hayat seninle durdu nerdesin ikiz yarım

Bundan sonra yok artık, benim için sonbahar
Mademki onda çöktü, onda yağdı bahta kar
Kuruyan gülşenimde, hükümran oldu efkâr
Hicap etti bak bülbül, susturdu ah-u zarım
Ben de sustum bil gayrı, konuşmam ikiz yarım

Sensiz gitmem diyordun, tutamadın sözünü
Son nefeste elime, yasladın ya yüzünü!
Diyorlar ki erkekler, ağlamaz sil gözünü
Seni üzer mi bilmem, akarsa göz yaşlarım
Nasıl da gülümserdin, ah be can ikiz yarım

O nasıl bir yürekti, yoktu nefret de kin de
Yağmur yokken ıslandı, yanaklar meşum günde
Kaş kaş oldu gelenler, el bağladı kabrinde
Ne de çok sevenin var, dostum ile ağyarım
Hepsi birden ağladı, duydun mu ikiz yarım

Getirmek kolaysa da bırakmak zordu seni
Hangi kitapta yazar, koyup gitmek seveni
Yürüyen de uçan da Hakk'a açtı elini
"Helâl" nidası ile alevlenirken harım
Herkes durdu duaya, gördün mü ikiz yarım.

Kadın eşe yâr ise, başları gökte gezer
Kadın eşe har ise, yakar, tepeler, ezer
Er olan bir bakışta, olmayanı da sezer
Baş tacımdın, eşimdin, evdeşimdin ve karım
Nasıl da tek bıraktın oldu mu ikiz yarım

Sen var isen ben idim, hükümdar da sultan da
Hemencecik gelirdin, elin olsa da kanda
Bulunduğum ortamda, her gittiğim mekânda
Hep başımı dik tuttun, sendin namusum arım
Yıkılmaz bir dağ idin, arkamda ikiz yarım

Sabîler bölümünde, seni bekler kabirlik*
Burada anne idin, orda da yap annelik
Aç kollarını olsun, yavrulara gölgelik
Melek ile periler, uçuşsun karım karım
Alıp onları götür, cennete ikiz yarım.

* *Seksen günlük iken ölen kızımızı Karşıyaka'daki çocukların gömüldüğü mezarlığa defnetmiştik. Kırk yıl sonra aynı mezarda hasretliklerine son verdik.*

● Peyami Safa

Bugünkü Türk Şiiri*

Türk şiiri yüzünü şarktan garba çevirdikten sonra mistik cevherini kaybetmeye başladı. Abdülhak Hâmid'in eserlerinde şark tasavvufunun son kıvılcımları görünür ve Tevfik Fikret'ten sonra, Türk şairi, artık, beşerî tecrübelerimizin üstünde kalan ve mantığımızın hudutları dışarısına çıkan mavera âlemine bakmaz olmuş, derunî gözlerini yummuştur.

Artık, Türk şairinin âlemi, içinde herkesin yaşadığı, yediği, içtiği, uyuduğu ve beş hissiyle anladığı tecrübe dünyasıdır. Hazla kader arasındaki beşeri hassasiyet merdivenini inip çıkmaktan başka marifeti olmayan bu şiirin mevzuu sadece insan kalbindeki meddücezirlerdir ve kosmik, cihanşümul bir seziş, maveraî "transcendantale" şeeniyetlere eriş, metafizik bir kâinat tasavvuru ve ahenk yeni Türk şiirinden tamamıyle uzakta, yabancı unsurlar olmuştur.

Bunun sebebi Türk estetiğinin garplılaşmasıdır. Sahiden *Edebiyatı Cedide*'nin taklit ettiği Fransız edebiyatı, o devirde, pozitivizm tesiri altında yaşayan maddî, basit ve kuru bir safhaya girmişti: Sembolizm henüz doğuyor ve tesirleri bizim tarafa kadar gelemiyordu. Ne *Edebiyatı Cedide*, ne de ondan sonrakiler ve şimdikiler, Mallarmé'yi Rimbaud'yu, Valéry'yi anlamadılar, sevmediler, tanımadılar. Yalnız Ahmet Haşim, aydınlık bir sembolist olan Henri de Régnier'yi andıran bir şiir getirdi ve Beaudelaire'le Emile Verharen'i hatırlatacak tarzda bazı genç şairlerimiz, birsamlı veya hayaletli şiir diye tercüme edebileceğimiz "poésie hallucinée"'yi edebî nevilerimiz arasına sokmaya çalıştılar. Bunlar arasında dün Halit Fahri, bugün Necip Fazıl hatıra gelirler.

Şarktan garba doğru yüzünü çeviren Türk şiiri, oradaki edebi seyri iyi takip edemiyordu. Bilhassa Fransız şiiri, pozitivist devrenin aksülâmeli olarak metafizik bir lirizm devresine girmişti. Sembolizm ve "saf şiir" nazariyeleriyle, mürşitleri olan Mallarmé ve Valéry, yeni bir şiir âlemi bulduklarına dünya edebiyatını inandırdılar.

Mallarmé'nin şiir âlemi, amelî hakikatlerden tamamıyle müstakildir; orada sebepler ve neticeler arasında alâka yoktur; yalnız transcendantale maveraî benzeyişlerle birbirine bağlanan bu şeeniyetler âlemini dışarıdan seyretmek mümkün değildir ve oraya ancak derunî bir ceht ile nüfuz edilebilir. Valéry'nin de "saf fikirler" âlemi buna benzer. Oraya girebilmek için evvelâ zevahirin pençesinden kurtulmak ve kudretli bir tecrit gayreti sarf etmek lâzımdır. Eflâtun'un da söylediği gibi, şiir, ruhi sezişlerin canlı devamı demektir. Bu ulvî dünyada muhakeme edilmez ve mantık yoktur. Valéry nazarında şiir, tecridin tecridini yapan bir zekânın süzdüğü kapalı metafizik bir lirizmdir. Fakat bunun için büyük bir gayret lâzımdır ve meselâ Fütürist, yahut Dadaistlerin yaptıkları gibi şiiri otomatik ve frensiz bir hezeyana sürüklemek doğru değildir.

Her nazariye gibi bunlar da şu veya bu tarzda münakaşa edilebilirler; fakat, mahdut bir tecrübe dünyası içinde bocalayan şiirlerin bizi namahdutla temasa getirmek hassasından mahrum olduklarına şüphe yoktur. Bir şiirin kâbus veya rüya rengini taşıması, bizi amelî hakikatlerin işkencelerinden kurtarmağa kâfi gelmez.

İşte bunun için en yeni Türk şiiri bile, hakiki şiir âlemine açılan kapının eşiğinden çok uzaktadır. Edasını halk edebiyatından, felsefesini Yunus Emre'den ve bir kısım estetiğini de sathî bir Avrupa kültüründen dilenen bugünkü Türk şiiri büyük yoluna girmemiştir. Hâlbuki zekâlarımızın terkipçi ve metafizik teşekkülüne bakarsak bizim Avrupa'dan da, kendi mazimizden de medet ummaya ihtiyacımız yoktur. Mevlâna'yı ve Yunus Emre'yi diriltmeyen Mallarmé'yi ve Valéry'yi andırmayan yepyeni bir Türk felsefe kafası doğması için pek çok şartlar müsaittir. Bize bu yolda bir şiirin ümidini veren ve kendisinde bir dehâ tomurcuğu sezdiğimiz genç ve yeni bir imzadan gelecek makalemde bahsedeceğim. Kendisinde henüz bu yeni şiir müdrikesinin tam bir teşekkülü yoktur; fakat en büyük ümitlerin bile hızını kesmeyecek kadar kuvvetli vaitleri vardır. Cep defterinize kaydetmeniz için bu ismi şimdiden de söyleyebilirim: Cahit Sıtkı.

** (Cumhuriyet, 27. 10. 1932, sayı: 3045)*

● Ahmet Yıldırımtepe

Dua

Bak ki yine karardı gök, rahmetini döküyor
Taşıyamaz diye dünya, kirlerini yıkıyor

Temizliyor pak nuruyla, bu günahkâr beşeri
Şükür, acıdı bizlere; beklemedi mahşeri

Kaldır Yarâb üstümüzden, bulut bulut acıyı
Kâbe'den eksik eyleme, "lebbeyk" diyen hacıyı

Şifa bekleyen çok ya Rab, bekletme daha fazla
Yokluk bilmeyen bizleri, imtihan etme azla

Düşen her bir damla ile bin melek insin yere
Camiler müminle dolsun, günde en az beş kere

Boynunu bükük bırakma, ya İlahi mabedin
Bu kadar garip kalmadı, terkedilmedi bu din

Teravihler yine eski coşku ile kılınsın
Yetim, yoksul gözetilsin, çokça gönül alınsın

İnsanoğluna yakışan en güzel libas takva
İmtihandır bize dertler, hiç edilir mi şekvâ

Rahmetini umarız biz, gazabından korkarız
Abdest alıp, hem bedeni; hem de ruhu yıkarız

Kendi dilince zikirde, kuşlar çırparken kanat
Hamd ediyor yaratana; yer, gök bütün kâinat.

● Tayyib Atmaca ● Âşık Cemal Divanî

Şair - Âşık Deyişmesi

Tayyib Atmaca

Biz şiiri gönlümüze yazarız
Âşıklar yaraya mızrap vurmasa
Çok uzasak sekiz karış uzarız
Attığımız taş başımız yarmasa

Âşık Cemâl Divanî

Gülistan bağının çiçeği solmaz
Gecenin yıldızı sabaha kalmaz
Anlıyorum sevmeyenler dost olmaz
Can cananı aramasa sormasa

Âşık Cemâl Divanî

Biz de kayıp olmuş ıssız mezarız
Şairler yerinde rahat durmasa
Belki de şaşarız yoldan azarız
Deli gönül bir dergâha girmese

Tayyib Atmaca

Çiçeğin tozunu rüzgâr savurur
Her fidan zamanla meyveye durur
Yâr yârenin yüreğini kavurur
Haramiler yolda tuzak kurmasa

Tayyib Atmaca

Uzak nere yakın nere bilen yok
Gözüm yolda yol ehlinden gelen yok
Söz yetirip asumana salan yok
Canı çıkar yüreğine sarmasa

Âşık Cemâl Divanî

Seven sevdiğine cilve satardı
Muhabbet suyuna şifa katardı
Sevinerek bülbül konar öterdi
Koca bağban ak gülleri dermese

Âşık Cemâl Divanî

Gözlerimden akın eder pınarım
Kökünden kurudu sevda çınarım
Kerem olur sevdasına yanarım
Keşiş baba Aslıhan'ı vermese

Tayyib Atmaca

Aşk ehlinin derdi boyunu aşar
Ummanlarda yüzer çöllerde yaşar
Atmaca aklıyla düz yolda şaşar
Dost gönlüme yüreğini sermese

Tayyib Atmaca

Önce alış sonra yanma sırada
Nefsi öldür cismi kaldır arada
Yâr dokunsa sağılacak yara da
Dünya gözü ile bir kez görmese

Âşık Cemâl Divanî

Sevmeyen güzelde maşuk mu olur
Cahilden cihana ışık mı olur
Cemâl Divanî'den âşık mı olur
Yâr yolunda aşk atını sürmese

● Metin Özarslan

Şükür

Çokça param pulum yok imiş, olsun
İstemem tamahkâr değilim şükür
Bitkoinde çok kâr var imiş, kalsın
İstemem sahtekâr değilim şükür

Sağlıktır demişler her şeyin başı
Hakikat yoluna taşımam taşı
Kemal afiyetle olmuşum aşı
Devlete sitemkâr değilim şükür

Ruhum sağlam kalsın hastalanmasın
Dertlerim kat be kat destelenmesin
Varsın yazdıklarım bestelenmesin
Muhteris güftekâr değilim şükür

Bir eser görünce alçalmadım hiç
Şöhretliden şöhret hal çalmadım hiç
Yoz ezgi boş sözden kal çalmadım hiç
Kopyacı bestekâr değilim şükür

Al açık kalmadım karnım tok şükür
Kul hakkı yemedim borcum yok şükür
Kimselere öykünmedim çok şükür
Taklitçi sanatkâr değilim şükür

Tevazu nehrinde dönüp dolaşan
Doğruyla çağlayan düz ile coşan
Her dem hakikatin peşinde koşan
Bilime isyankâr değilim şükür

Kimselerin düdüğünü öttürmem
İlle de ben doğruyum diye tutturmam
Olmamışı olmuş diye yutturmam
Hurdacı hilekâr değilim şükür

Kendi yolumdayım kendim ararım
Nefsimden özgeye yoktur zararım
Ne gerdan titretir ne bel kırarım
Şivekâr işvekâr değilim şükür

HECE TAŞLARI

aylık şiir dergisi

77.on5Temmuz2021

hece taşları

aylık şiir dergisi

yayın yönetmeni

tayyib atmaca

son okuma

metin özarslan

kapak fotoğrafı

yasin mortaş

muhabbet yeri

haydarbey mh. 32077. sokak
armada/2 d blok nu: 6
onikişubat / kahramanmaraş

0535 391 92 50

hecetaslaridergisi@gmail.com

77. sayı 15 Temmuz 2021

ıssn 2149-4509. (e-dergi)

BU SAYIDA

- Yasin Mortaş / İliklenmez
- Avni Doğan / Köyüm
- Metin Mert / Kimlik Beyanı
- Tayyib Atmaca - Metin Özarslan - Mehmet Durmaz / Erzurum Üzerine Deyişme
- İbrahim Sağır / Her Şey Senin Eserin
- Lütfü Kılıç / Gurbet
- Yasin Şen / Osmanlı Şiiri ve Gerçeklik
- Cəmil Əkbər / Ayna
- Osman Sarıvəlli / Sen Olmadın mı?
- Həsrət Kərimli / Aylar Ömürdən Gedir
- Erhan Çapraz / Gönül
- Tuncer Gülensoy / Şaman'a
- Lütfü Şehsuvaroğlu / Ömür Gazeli
- Rafıq Oday / Sən Yer Adamı Deyilsən
- Üner Dilek / Cühelaya Zem Olsun Özde Kul Utanmasın
- Ali Rıza Kaşıkçı / Kandırdın Güzel
- Tayyib Atmaca / dOkunan Şiirler -23-
- Mehmet Avşar / Değirmenler

● Yasin Mortaş

İliklenmez

*-ikiz mısralar-**

bir aşk bozumu eylül : dar dünya geçidinde
efil efil duygular : savrulur ah ülkemde
hangi yanımız harman : bu kıyametler kimin
mahalli bu sesimle : merhem yok mu etime

sabit kalem bir hüzün : yazmazsa karadır gün
sakızlaşmış yönlerim : yağmalı üzgülerim
can başımda yara var : kavladıkça kanar gün
Anadolu yanmalarım : nasır saat başlarım

bu lâklâklı sokaklar : sarsının satırbaşı
kablelvuku bir kazanç : çarşılarda kan satmak
iliklenmez bir ağız : ağzı açık yalanlar
şu bakış fanusunda : uzaklar çakmak çakmak

bir aşk köprüsü dünya : öte'ler geçidine

** "şiiri karşılıklı, alt alta, üst üste, aşağıdan yukarı, çapraz her ne şekilde okursanız şiir okumuş olursunuz."*

● Avni Doğan

Köyüm

Rüzgârı şen esen benim köyümde
Serin yaylaları çiçek kokardı

Yüce dağlarına akşam inerken
Ay nazlı doğardı gün hoş batardı

Bulutları aşıp giden dağlarda
Lale açar kekik/sümbül kokardı

Güneş pişirirdi yiğitlerini
Yürekleri düz ovalar kadardı

Bir efsane olan göl yazısında
Ekilip biçilen umutlar vardı

Üzümler yetende bağlar şenlenir
Güz gelende toy düğünler başlardı

Ve ben hayal kuran bir çocuktum hep
Hülyalarım kartallarla uçardı

Bir baktım bir baktım büyüdüm eyvah
Zalimdi gerçekler canlar yakardı

Şimdi viran olmuş bağlar bahçeler
Anladım tek gerçek mezarlıklardı

● Metin Mert

Kimlik Beyanı

Sorulursa bir gün kimliğim eğer
Kütükte numaram sayım bellidir
Al topraklı bir el Alucra derler
Yıldızlara komşu köyüm bellidir

Ruhum desen desen dokunmuş cicim*
Düğünüm derneğim toyum bellidir
Hamurla tuz gibi yasla sevincim
Zeytinim ekmeğim suyum bellidir

İstanbul'da tambur Erzurum'da saz
Konya'da inleyen neyim bellidir
Bir kaval sesinde sarsılsam biraz
Gönül coğrafyamda fayım bellidir

Destanlarla coşkun dilimde imgem
Benim kahramanlık huyum bellidir
Şehitler kanından varlığım simgem
Gönderde yıldızım ayım bellidir

Yan gözle yurduma hele kim bakar
Hedefe kilitli yayım bellidir
Sırtında doğduğum öldüğüm Aşkar
Ak kanatlı göksel tayım bellidir

**Cicim: Ensiz olarak dokunmuş yöresel, nakışlı, ince kilim / TDK.*

● Tayyib Atmaca ● Metin Özarslan ● Mehmet Durmaz

Erzurum Üzerine Deyişme

Tayyib Atmaca

Erzurum mu gözlerinde tütüyor
Yoksa canın cağ kebap mı çekiyor
Her seferde yeni engel çıkıyor
Gidelim dutların yettiği zaman

Metin Özarslan

Çoban iken kuzuları koç ettik.
Memur olup Ankara'ya göç ettik
Erzurum'u başımıza taç ettik
Benliğe dadaşlık kattığı zaman

Mehmet Durmaz

Şimdi deyişmenin sırası he mi?
Depreşti bende de cağın özlemi
Kıtlama çayların bol olsun demi
Kadayıf dolma "hışş" ettiği zaman

Tayyib Atmaca

Sor bakalım Metin özledim derse
Sen de üç beş günlük girmezsin derse
Kalkar da gideriz gönül isterse
Korona belası gittiği zaman

Metin Özarslan

Gidelim diyorsan bekle Temmuz'u
Karlı zirvelerde arama muzu
İster şişek kesek istersen kuzu
Sürüler kuşluğa yattığı zaman

Mehmet Durmaz

Kanıma karıştı ekmeği tuzu
Erzurum özümde bir dinmez sızı
Gitmesek bu özlem yaşatsa bizi
Hayat biter özlem bittiği zaman

Tayyib Atmaca

Söz gönülde kaynar dile dökülür
Gülün kahrı solana dek çekilir
Büyükler ne derse boyun bükülür
Korkarım kaşların çattığı zaman

Metin Özarslan

Şu Çukurova'nın yazı da yitmez
Ezgisi yürüktür sözü hiç bitmez
Gönlünde göveren sızı kâr etmez
Erzurum gözünde tüttüğü zaman

Mehmet Durmaz

Özlem tandırında pişmiştir özüm
Erzurum deyince doluyor gözüm
Akort bozuluyor susuyor sazım
Donarım güz kuşu öttüğü zaman

Tayyib Atmaca

Kim diyor ki Mehmet durmaz sözünde
Korkarak yanmadı aşkın közünde
Her gün dünya küçülüyor gözünde
Sözü yağa bala kattığı zaman

Metin Özarslan

Atmaca söz attı gitti Maraş'a
Dostun fırlattığı taş gelmez başa
Özü pişen donmaz, vurmaz yokuşa
Leziz cağ kebaptan tattığı zaman

Mehmet Durmaz

Nasip oldu bülbül olup şakıdık
Dadaş diyarında mektep okuduk
Aslında orada insan dokuduk
Anladık aklımız yettiği zaman

Tayyib Atmaca

Ümmi Sinan mektebinde okudum
Bülbül hasta ben yerine şakıdım
"Gönül tezgâhında şiir dokudum"
Gün dağlar ardına battığı zaman

Metin Özarslan

Mevzu cağdan açılmıştı en baştan
Düşürdük lokmayı elden avuçtan
Kurtlar mı çekinir yırtıcı kuştan
Dağ başını duman tuttuğu zaman

Mehmet Durmaz

Vuslat ötelenir kalırız naçar
Acaba bu özlem ne zaman geçer
Şiir serçeleri dağlara kaçar
Atmaca pençeyi attığı zaman

Tayyib Atmaca

Üçümüz de olduk Ferhat çırağı
Geçtik gittik elli sekiz durağı
Çıkmaz Özarslan'ın sesi sorağı
Top atsan uyanmaz yattığı zaman

Metin Özarslan

Tayyib, Mehmet alıp beni araya
Çekerler her dediğimi daraya
Siz olmadan gideyim ben nereye
Devranın insanı yuttuğu zaman

Mehmet Durmaz

Özarslan rüyada yapıyor kayak
Uyanırsa bize atacak dayak
Şiir kuşu uçmaz kalmazsa ayak
Boş söz artar kelam bittiği zaman

Tayyib Atmaca

Erzurum'da garson saysın şişleri
Şükür sıfırladık azı dişleri
Belki biter bu dünyanın işleri
Yalnızlık çenemi çattığı zaman

Metin Özarslan

Varsın dişlerimiz bizden olmasın
Ne yedik ne içtik kimse bilmesin
Pekmezli kadayıf kusur kalmasın
Kelleyi paçayı üttüğü zaman

Mehmet Durmaz

Erzurum'un cağı, şişi vesile
Şairler getirir dostluğu dile
Yürek deprem yaşar görürse hile
Yıkılır dost dostu sattığı zaman

Tayyib Atmaca

Hele deyin dostlar n'edip n'etmeli
Şelale'ye geze geze gitmeli
Palandöken ile sohbet etmeli
Kar boran başını örttüğü zaman.

Metin Özarslan

Gönlümüz bağlanmış söz ile saza
Bu havalar meydan okur ayaza
Cümle kışlar döner mutlaka yaza
Analar yünleri dittiği zaman

Mehmet Durmaz

Bar tutan dadaşta gam keder kalmaz
Gidelim başka yer bize yâr olmaz
Naim Hoca, Teyo Pehlivan ölmez
Çoban, töresini güttüğü zaman

Tayyib Metin Mehmet

Nene Hatun ketesiyle beslendik
Emrah olduk, Sümmanî'ye seslendik
Reyhanî'nin yağmurunda ıslandık
Yok oluruz bunlar yittiği zaman

● İbrahim Sağır

Her Şey Senin Eserin

Bir potada erittim acıları, hazları,
Ömrümün hazanında seveli sen nigârı.

Bahtımın bahçesinde şakımadın ey bülbül,
Hicranınla gün be gün yandı nârına gönül.

Hiç vefa göstermedin, ıstırabından başka,
Hep şüphe ile baktın kalbimdeki bu aşka.

Bigânelik dağından saldın gam oklarını,
Estirdin baharıma hep hüzün rüzgârını.

Kuşattı dört yanımı gözlerinin sihiri,
Sunmadın bimarına bade-i aşk iksiri.

Açtım gönül kapımı gel gir dedim girmedin,
Aşkının pınarından bir yudum içirmedin.

"Unut" diyorsun şimdi, unutmak ah unutmak,
Bunu diyeceğine beni ateşlerde yak.

Savrulsun da küllerim elem vadilerine,
İftiharla nazar et bu hazin eserine.

Kalbimde hatıralar kaldıkça dilim dilim,
Yaşlı gözümü siler şu buruşuk mendilim.

Tatlı bakışın kaldı senden yâdigâr bana,
Kokunu getirmiyor artık bu rüzgâr bana.

Alnımda kırışıklar senin hüznünü taşır,
Etrafımda hayalin bir sır gibi dolaşır.

Hâlâ kulaklarımda sesinden nağmeler var,
Aşkıma inanmadın kömür gözlü nazlı yâr.

Sevdamı saracağım elem bulutlarına,
Kendimi vereceğim bahtımın rüzgârına.

Bir potada erittim acıları, hazları,
Ömrümün hazanında seveli sen nigârı.

● Lütfü Kılıç

Gurbet

Gurbet elin cefasını
Çekerek ömür geçirdim.
Vuslat tarlasına umut
Ekerek ömür geçirdim.

Acıları yudumladım,
Biçareye çıktı adım,
Günden güne, gıdım gıdım,
Çökerek ömür geçirdim.

Gecesi, gündüzü oyun,
Tadı yok ekmeğin, suyun,
Kara talihime boyun,
Bükerek ömür geçirdim.

Şaşırttılar feleğimi,
Diyemedim dileğimi!
Dilimlenen yüreğimi,
Dikerek ömür geçirdim.

Sılaya son seferimi,
Anışım kesti ferimi,
Can evimden ciğerimi,
Sökerek ömür geçirdim.

Lütfü'yüm yoğruldum gamla,
Yandım sabahsız akşamla!
Gözyaşımı damla damla,
Dökerek ömür geçirdim.

● Yasin Şen

Osmanlı Şiiri ve Gerçeklik

İnsanın saf gerçekliğini ve hep bir endişeden doğan hakikati arama ihtiyacını edebî türler çeşitli muhtevalara bürüyeyerek ifade ederler. Bunlar içerisinde şiir bu konuda en öne çıkan ve en işlevsel edebî formalardan birisidir. Osmanlı şiiri bu hususta asırlarca işlenmiş bir dikkat geliştirmiş ve şiiri insanın kendi gerçekliğinde derinleşmesine ve kendi hakikatini anlamada bir vesile olarak görmüştür.

Osmanlı şiirine göre insan bilginin kaynağına erişmeye çalışan bir yolcudur. Şair bu yolculuğun sürecini, duraklarını, bu esnada yaşananları ve bunun neticesinde ortaya çıkan hikmeti ve irfanı dile getirmektedir. Osmanlı medeniyeti şairin; ârif, âşık ve hakîm olmasını ister. Bu bakımdan şiir söyleyen/yazan her kişi, şair; her söz şiir değildir. Şiirin her türü de muteber değildir. Osmanlı Medeniyeti bu bakımdan çok seçicidir. Şiirin zaman içinde yakaladığı şekil ve muhteva mükemmelliği kanaatimizce bununla ilgilidir. Bizce Osmanlı şiirinin estetikleşme sürecine dair araştırmalarda bu hususun göz ardı edilmemesi gerekir. Ancak bu şiir geleneğini asırlarca beslemiş bu sürece araştırmacıların dikkat ettiği, üzerinde durduğu pek de söylenemez.

Osmanlı mütefekkiri, şiiri bizim bugünkü yorumlarımızdan çok başka değerlendirir. Aslında Osmanlı bilgeliğinin şiir hakkındaki yorumlarıyla günümüzde yapılan araştırmalardan elde edilen sonuçların ve yorumların çatıştığını, bunlar arasında hiç değilse epistemolojik bağ kurulamadığını söylemek gerekir. Osmanlı şiirine ait kavramlar bu yorumlarda yerli yerine oturmadığı gibi tespit, iddia ve hatta ithamlar da araştırmaların bu şiirdeki özü tam anlamıyla tespit edemediğine ve bunun da belli bir zamanı gerektirdiğine işaret etmektedir. Şunu da belirtelim ki, Osmanlı şiiri üzerine yapılan çalışmaların ağırlık noktası metin neşridir.

Buradaki düşüncelerimizi temellendirmek üzere kadim bilgeliğin şiir hakkındaki yorumlarına, şairler hakkındaki değerlendirmelerine bu çalışma boyunca bilhassa dikkat çekmek istedik. Burada bir örnek olmak üzere Hâfız Divanı'nı ve bu divan hakkındaki yorumları zikretmek istiyoruz. Hâfız Divanı klasik anlayışın en fazla izlenebildiği bir eser olması açısından dikkat çeker. Bu divan hakkında, Nefâhâtü'l-Üns'te kayıtlı bulunan şu yorumu okuyalım:

"Gaybın dili ve sırların tercümanıdır. Nice gayb sırlarını ve hakikat mânâlarını suret kisvesinde mecaz dilinde göstermiştir. Bir pîrin iradet elini tutup tutmadığı ve tasavvufta bu taifenin birinden nisbet alıp almadığı bilinmemektedir. Fakat tasavvuf ehlinin meşrebine uygun olup âdeta o kaynaktan fışkıran şeylerdir; bu ondan başkasına nasip olmamıştır. (…) Hâsılı her beyti bir aşk cümbüşü, marifet ve zevk kaynağıdır ki, yudumundan âlemdekilerin akılları çılgıncasına sevgi ile dolar, neşvesinden insanların fikirleri etkilenir. Faziletlerin şöhreti nadirattan olan sözler gibi cihana yayılmıştır."[1]

Bu satırlar bir geleneğe mensup şairin divanına, yine o geleneğin içinde yetişen başka bir şahsiyet tarafından yorumudur ve son derece dikkat çekicidir. "Gaybın dili" ve "sırların tercümanı" ne demektir. "Sır" nedir? Bunlara cevap verebilmek oldukça zordur. Daha birçok soru bizim o gelenekten ne kadar uzak düştüğümüzü net bir biçimde ortaya koymaktadır. Fakat bu sorulara bir cevap veremeden o divanların anlaşılması bizce mümkün değildir.

Osmanlı şiir geleneğinde bilginin kaynağına erişmiş kişilerin sözlerine itibar edilir. Onların söyledikleri artık sadece şiir değil hikmettir. Burada amaç kendini bilen, âlemin özünü ve ruhunu idrak etmiş, yaratılışın sırrına ermiş şairlerden biri olmaktır. Bu da ancak hakikatin veya aşkın mektebinde tahsil edilebilecektir. Bunun haricinde söz söyleyenler ne derlerse desinler "yalan" söylerler. Erzurumlu Emrah'ın "Hakikat mektebinden ders-i aşkı almayan âşık / Özün bilmez sözün bilmez ne söylerse yalan söyler"[2] mısraları bir bakıma buna işaret etmektedir.

Demek ki, şair şiir söyleyenlerin hakikat mekte-

1 Abdurrahman *Câmi, Nefâhâtü'l-Üns Evliya Menkıbeleri,* Tercüme ve şerh: Lâmiî Çelebi, Haz.: Süleyman Uludağ-Mustafa Kara, Marifet Yay., İstanbul 1995, s. 829.

2 Ali Berat Alptekin, *Palandöken'in Zirvesindeki Âşık Erzurumlu Emrah*, Akçağ Yayınları, Ankara 2004, s. 30.

binde aşk dersinden okumaları gerektiğini düşünmektedir. Aksi halde onun söyledikleri yalandan başka bir şey olmayacaktır. Buradan anlaşılıyor ki, şairin konumu onun bir hakikati dile getirmesini zaruri kılmaktadır.

O aslında bir hakikati dile getirmek isterken bize kendi gerçeğini takdim etmektedir. Bunu sağlayan şey de aşktır. Hakikat mektebinde okuyup aşk dersi görmüş ve kendi özünden bize haberler veren şairi söyleten aslında Hakk'ın takdiridir. Burada Hâfız-ı Şirâzî'nin şu sözlerine yer vermek istiyoruz: "Defalarca söyledim, yine de söylüyorum: Ben âşıkım, fakat bu yola kendiliğimden koşmuyorum ki, Tanrı takdiri bu! Dudu gibi beni aynanın önüne koydular. Aynanın ardındaki ezel üstadı neyi söyletiyorsa onu söylüyorum."[3]

Bu sözlere göre şairdeki hâkim endişe ebedî olmak değildir. Genel anlamda o birileri beğensin diye de eserini ortaya koymaz. Öyle olduğu takdirde şair yalancılar arasında sayılır. O, bir hakikati idrak etmenin peşindedir. Dolayısıyla genel anlamda Müslüman şiirinin bir hakikati idrak etme peşinde olduğunu söyleyebiliriz. Türk şiiri de bu ana çizgi üzerinde gelişme göstermiştir. Özellikle Osmanlı şiirini değerlendirmede bu hususun göz ardı edilmemesi gerekir. Kanaatimizce Osmanlı şiirinin şekil mükemmelliğini uzun asırlar boyunca koruyabilmesinin ardındaki güç bu çizgi üzerindeki yürüyüşünü sürdürmesi ve onun şiir hususundaki kadim görüşünün pek değişmemesidir. "Pek" dememizin sebebi Osmanlı'nın son devirlerine doğru bu konuda görülen idrak değişikliğidir.

O hâlde şâir kimdir? Buna göre şâir; aşkı, ilmi, muhabbeti, insanın bu dünyadaki vazifelerini, onun ve varlığın özünü idrak ve sonra da bunu ifade edendir. Diğer anlamıyla o hakikati arayandır. O, "Yaratıcı"yla arasındaki bağı "aşk"ın ve "ilm"in derinliğiyle ortaya koymak isteyendir. Bu anlayışta "aşk" en basit anlamıyla yaratılanın Yaratıcı karşısında duyduğu sonsuz bir bağın adıdır. "Dolayısıyla şairler en büyük yaratıcıyı, yaratıcılığının öncesi ve sonrası olmayanı ve insanı en güzel şekilde yaratmış olanı anlatırlar, yaratıcılığının sınırlarını açıklarlar."[4]

3 Şirazî, *Hafız Divanı,* Çeviren: Abdülbaki Gölpınarlı, MEB Yayınları, İstanbul 1992, s. 382.

4 Mehmed Çavuşoğlu, "Divan Şiiri", *Türk Dili Dergisi Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri),* Sayı: 415-416-417 / Temmuz-Ağustos-Eylül 1986, Ankara 1986, s. 7..

Bu durumda Osmanlı litaretüründeki şiir ve şair kavramlarıyla bugün kullandığımız şiir ve şair kavramları arasında bariz bir fark ortaya çıkmaktadır. Buna göre Osmanlı Edebiyatı'na yönelik kavramların yeniden gözden geçirilmesi ve tanımlanması zarureti de ortaya çıkmaktadır.

Biz buna bazı edebî metinlerde yer alan ifadelerden yola çıkarak açıklık getirmek istiyoruz.

Mesela Kaygusuz Abdal Menâkıbında, Kaygusuz'un, şeyhi Abdal Musa'ya vardıktan sonra söylediği "Bihamdüllâh ki vâsıl olduk bugün devletlü sultâna" mısraıyla başlayan şiiri üzerine o mecliste bulunanların hâli şöyle ifade edilir: "Çün kim Baba Kaygusuz Sultân bu nutukları söyleyüb cemi' halîfeler (işitdiler) her biri tahsin etdiler. 'Âferûn' didiler. Bunun gibi söylemeğe heves iderlerdi. Ammâ iki sözi bir yire getürüb nazm idemezlerdi. Anı bilmezlerdi kim, hidâyet-i Hakk'dur, şi'r degüldür."[5] Bu son ifadeler oldukça dikkat çekicidir. Nazmın burada şiir değil de Hakk'ın hidâyeti olduğu söyleniyor. Bu husus bile şiire Osmanlı düşünce dünyası içinde hangi mertebelerden bakıldığını bilmeyi ve bunları anlamayı zaruri kılmaktadır.

Kadere duyduğu mutlak teslimiyetten ötürü, Osmanlı şairinin insan, varlık ve eşya algısı insanın trajedisinden, bir başka deyişle çatışmalarından daha başka bir şeydir. Onun şiiri, bu dünyaya sürgüne gönderilen ve nefes aldığı her an hasret ateşini yudumlayan bir yolcunun veya kahramanın feryadı veya destanıdır. Şair, mutlak bir şekilde teslim olduğu kaderin en sadık üyesi olma yolunda derin bir vecd ve gayret içindedir. Sevgilinin itiraz kabul etmez otoritesi, âşığı tam bir teslimiyetin içine bırakmıştır. O, bu dünyada teslimiyetinin imtihanından geçmektedir. Dünya âşığın sadakatinin ölçüldüğü bir sınav yeridir. Hayat, bu mahallin sadece dekorundan ibarettir. Bütün mevcudat bu oyunun kahramanı olan insanoğlunu bütün hususiyetleriyle ortaya koymakla mükelleftir. Bu sebepten varlık Osmanlı şiirinde sembolik bir özellik arz eder. Çünkü tabiatı olduğu gibi anlatmak, bugünkü anlamdaki bir gerçekliği kuru bir şekilde nakletmek bir kere bu edebiyatın amacı değildir. Bu yüzden, Osmanlı şiirinde Batılı ve günümüzdeki anlamda bir gerçeklikten söz edemeyiz.

5 Abdurrahman Güzel, *Kaygusuz Abdal* (Alâeddin Gaybî) Menâkıbnâmesi, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1999, s. 133.

Her neyi ele alırsa alsın şairin ana mevzusu her zaman aşktır. Aşkı dile getirmenin en tabii yolu mazmun, mecaz, edebî sanatlar ve sembollerle kurulu bir dil olacaktır. Yani diğer bir anlamda "aşk"ın hâkim olduğu sembolik bir dil ortaya çıkacaktır. Çünkü "semboller bakî olan şeyleri fani şeylerle bize bildiren köprülerdir ve bu sembolik dil dışında en yüce hakikati ifade edebileceğimiz başka bir vasıta yoktur."[6]

Divan şiirinde dilin sahip olduğu bu imkânlar silsilesini ifade eden en tipik örnek, Lâtifî'nin şu sözleridir:

"Egerçi şu'arâ-i nükte-ârânun şi'r-i mecâzî libâs ve hakikat-iltibâsından def ü ney vü nukl ü mey inhâ ve iş'âr ider 'ibârât u isti'ârâtı gelürse zâhirine nâzır olup evsâf-ı şarâb u şâhid ve hayâl-i sâk u sâ'id mülâhaza olunmaya ki lisân-ı erbâb-ı hakikat ve zebân-ı ashâb-ı tarîkatda rûy-ı mecazdan hakîkatı müş'ir ve müştemil her lafzun bir ma'nâsı ve her ismün bir müsemmâsı ve her kelâmun bir te'vîli ve her te'vîlün bir temsili olur."[7]

Latifî burada eski şiire çok yapay bir "gerçeklik" izafe edenlerin gözden kaçırdıklarını düşündüğümüz bir noktaya işaret ediyor. Latifî'ye göre hakikat erbabının ve tarikat ehlinin sözlerini bilenlerin dilinde her lafzın bir manası, her ismin bir müsemması, her sözün bir yorumu ve her yorumun bir temsili vardır. Buradaki "hakikat erbâbının dili" ibarelerine dikkatinizi çekmek istiyorum. Demek ki, Lâtifî'nin içinde yetiştiği gelenek, gerçek bir şairin bir hakikat erbabı olduğunu kabul etmek yanında ortak bir hakikat şuurunun olduğunu da teslim etmektedir. Burada ikinci dikkat edeceğimiz husus her sözün bir temsilinin olduğunun söylenmesidir. Türk Edebiyatında bugün bile çözülmeyi bekleyen meseleyi müellif bu sözlerle dile getirmektedir.

Latifî'nin yukarıdaki sözleri bize ister istemez Yunus Emre'nin "Bizim sevdiğimiz Hak'tır / Bu halka göz ü kaş gelir" mısralarını hatırlattı. Demek ki, Türk Edebiyatı temsiller üzerine inşa edilmiş, sembolik bir dil geliştirebilmiş bir edebiyattır. Bugün ise edebiyat araştırmacılığımız sembolleri ve bu edebiyatın kullandığı dili Osmanlı irfanını ve düşünce yapısını merkeze alarak çözümlemek yerine mevcut malzemenin bugünkü karşılığını katı bir gerçeklik anlayışından hareketle bulmak ve anlamaya çalışmak, bunu yapamadığında ise sükût etmek üzere hareket etmektedir.

Eski şairler bugünkü anlamdaki bir gerçekliğe oldukça mesafeli yaklaşmışlar, hatta bazen bu dünyanın, bugün anladığımız anlamda bir gerçekliğin hakikatte olmadığını öne sürmüşlerdir.

Bundan ötürü eski şiirimizin kendine özgü bir gerçeklik anlayışından söz edebiliriz.

"Dîvân şâirleri, altı asırlık bir gelenek içinde günlük hayatın, müşahhas tabiatin ve ferdî psikolojilerin dışında; değişmeyen bir takım ezelî ve ebedî hakikatlerin, eşyanın taşıdığı sırların peşinde oldular. Günlük dertleri ve sıkıntıları, bir an bile hatırlarına gelmedi. Fuzûlî, 'Şikâyetnâme'sinde yazdıklarını, gazellerinde de tekrar edebilirdi."[8] diyen Necmettin Türinay haklıdır. Fakat durum böyle olmadı. Şikâyetnâme'nin muhtevası aynıyla Fuzûlî'nin şiirlerinde yer alıyor olsaydı bugün biz bunları konuşup yazıyor olmayacaktık. Burada asıl olan Osmanlı düşüncesinin karakteristik yapısıdır ve bunun şiir üzerindeki hâkimiyetidir. Buna göre Osmanlı şairiyle günümüz şairini aynı potada değerlendirmek, benzer kavramlar etrafında onların mukayasesini yapmak, bu şiir geleneğini anlama noktasında sadece problemli sonuçlar doğurmaktadır.

6 Cihan Okuyucu, *Divan Edebiyatı Estetiği,* L-M Yayıncılık, İstanbul 2006, s. 76.

7 Rıdvan Canım, *Latifî, Tezkiretü'ş-Şuarâ vü Tabsıratu'n-Nuzamâ,* Ankara 2000, s. 83.

8 Necmettin Türinay, *Geleneğin Direnişi Yeniliğin Ufukları,* Akçağ Yayınları, Ankara 1996, s. 35.

● Cəmil Əkbər

Ay Ana

Həcər ananın əziz xatirəsinə

Göz gəzdirdim yaşadığın yaylağa,
Görünmədin gözlərimə ay ana.
Səcdə qıldım su içdiyin bulağa,
Su vurmadım üzlərimə ay ana.

Ha boylandım qadınların dəsinə,
Könül istər nəfəsinlə isinə,
Qulaq asdım anaların səsinə,
Eşitmədim sözlərini ay ana.

Soraq saldım obalara, ellərə,
Nəzər saldım sən gəzdiyin çöllərə,
Ha boylandım cığırlara, yollara,
Tapammadım izlərini ay ana.

Sənin kimi tutan yoxdu dəstimdən,
Duman qalxar, başdan çıxan tüstümdən,
Əllərini çəkən zaman üstümdən,
Gücsüz sandım dizlərimi ay ana.

● Osman Sarıvəlli

Sən Olmadın mı?

Gözəlim, mən hara, aşıqlıq hara?
Bu sazı çaldıran sən olmadın mı?
Öz gizli eşqimi, pünhan dərdimi,
Aləmə bildirən sən olmadın mı?

Alnında gah günəş, gah qara duman,
Hərdən gülər üzlü, hərdən pərişan.
Yaralı eşqimi bəzən ağladan,
Bəzən də güldürən sən olmadın mı?

Nizə kipriklərə qana-qan deyən,
Qoşa hörüklərə cüt ilan deyən,
Bir gündə min dəfə mənə can deyən,
Min dəfə öldürən sən olmadın mı?

● Həsrət Kərimli

Aylar Ömürdən Gedir

Aylar ömürdən gedir, illər ömürdən gedir,
Artır üzdə qırışlar zamanın ütüsündə.
Hərdən dözə bilmirəm, nazı içimi didir.
Boğuram dərdlərimi siqaret tüstüsündə.

Bəxt, yığval ağarıbdı saçımda birər-birər,
Bir gün susuz qoymuram, suyu gözümdən gəlir.
Ləçək-ləçək tökülür dilimdəki nəğmələr,
Onların da payızı ölmüş sözümdən gəlir.

Gərək büdrəməyəsən axar çayı keçəndə,
Təntiyib yıxıldınsa çay səni aparacaq.
Bitməyə doğru yer seç, özünə yer seçəndə,
Yoxsa tufanlar bir gün kökündən qoparacaq.

Ayaqlayıb əzdiyim, bu qara qarışqalar,
Bir gün məni tapdayıb, üstümdən keçəcəkdi.
Bir yerə cəm olacaq, xatirələr, duyğular,
Bu dünyadan mənimlə əbədi köçəcəkdi.

Yaşaya bilməsəm də qoynunda istəyim tək,
Bu dünya da gözəldi, bu həyat da gözəldi.
Nə olsun arzularım açmadı çiçək-çiçək,
Nə olsun ürəyimin dərdləri də özəldi.

Aylar ömürdən gedir, illər ömürdən gedir,
Artır üzdə qırışlar zamanın ütüsündə.
Hərdən dözə bilmirəm, nazı içimi didir.
Boğuram dərdlərimi siqaret tüstüsündə.

● Erhan Çapraz

Gönül

Gönül düşmüş bir gerçeğin peşine,
Pare pare dağılıp da taş olur.
Kerem eyle firkatinle aslıma,
Muamma ipliğin çözen baş olur.

Dosttan ayrı düştüm daim ağlarım,
Ağlarım da ciğerciğim dağlarım,
Aşka dalıp karaları bağlarım,
İnci mercan döken gözden yaş olur.

Bu dünyada murat almak ne mümkün,
Gül bülbüle bülbül güle hep küskün,
İsterse mabudum der "kün fe yekûn"
Yokluğun çölünde bin bir aş olur.

Fakîr olup dost bağında gezerim,
"Şaraben tahura" engür ezerim,
Hak içün kefenim şeksiz çezerim,
"Kabe kavseyn ev edna'da" kaş olur.

● Tuncer Gülensoy

Şaman'a

Altay'da bir Şaman vardı,
"Atasagun" derler idi.
Elindeki defi çalar,
"Kök Tengri" ye söyler idi.

Giysisindeki ziller,
Çalıyordu döndükçe.
Dirilirdi yeniden,
Bu dünyada öldükçe.

"Kemi falı"na baktı,
Benim elimi tutup.
Gözlerini kapattı,
Bu dünyayı unutup.

Yedi kat yere düştük,
Karahan'a ulaştık.
Kazanlarda kaynadık,
Kaynadık sonra taştık.

Ataların ruhları,
Saf saf olup durmuşlar.
Her biri "Balbal" gibi,
Sırayla oturmuşlar.

Şaman kan ter içinde,
Döndükçe dönüyordu.
Feri gitti gözünün,
Işığı sönüyordu.

Beni sorguladılar,
Soruları zor idi.
Biri elin uzatıp,
Omuzuma kor idi.

Şaman bunu görünce,
Tutup beni uçurdu.
Yedi kat yeri yarıp,
Yer yüzüne kaçırdı.

Şaman elinde tokmak,
Davula vuruyordu.
Sonra semaya bakıp,
Bir şeyler soruyordu.

Üstündeki giyside,
Kemikten düğme vardı.
Sanki bir çift göz gibi,
İnsanlara bakardı.

Davulunun derisi,
İnsan derisi idi.
Üstündeki "tamga"lar,
Bir su perisi idi.

Kaftanındaki ziller,
Döndükçe çalıyordu.
Şaman gözü kapalı,
Göklere dalıyordu.

Vurdu, vurdu davula,
Ateşe bir toz attı.
Toz öyle gürledi ki
Yeri göğü tozattı.

O tozların içinden,
Çıkıp geldi kırk 'kempir',
Ağızları kan dolu,
Olmuşlardı bir vampir.

Ellerinde bıçaklar,
Şaman'a saldırdılar.
Fırtına, boran olup,
Toprağı kaldırdılar.

Şaman elinde davul,
Döndükçe dönüyordu.
Ateş Şaman'a girdi.
Şaman'sa ölüyordu.

Şaman son bir gayretle,
"Yetiş Kök Tengri!" dedi.
"Yetiş Kök Tengri!" diye,
Dokuz kere gürledi.

Kök tengri elin verdi,
Dokuz kat gök'ten ona.
Güç verdi, kuvvet verdi,
Öyle yürekten ona.

Kök Tengri'nin gücüyle,
Şaman birden canlandı.
Tokmağı sallayınca,
Üstü başı kanlandı.

Öldürdü kempirleri,
Kök Tengri'ye el açtı.
Durdu elinde davul,
Benimle kucaklaştı.

Lütfü Şehsuvaroğlu

Ölüm Gazeli

Nefî'ye
"Hem kadeh hem bâde hem bir şûh sâkîdir gönül"

Gönül hem kadeh hem bade hem de sâkîdir ki şuh
Hiçi yoklar varı kollar ölmez bâkîdir bu ruh

Güle hoyrat bakan sözde bahçıvanlar ancak
Sayılır gülsitanlarda nücme yahut boş güruh

Bizler aşkın irşadıyla kaniyiz dâim güle
Güle bir kez nazar etmeyen ne varsa mekruh

Sular yükselirken kendini balık sanman tuhaf
Gemilerde tâlim yok nasıl yoldaş olsun ki Nuh

*Şahsuvar*sın ısrarın Nefî'ye ithaftır senin
İçelim bu dem gün doğmadan kuburdan kan sabuh

● Rafıq Oday

Sən Yer Adamı Deyilsən

Özün şəklindən qəşəngsən,
Şəklin də özündən gözəl.
Həyat səni düşürməsin,
Heç zaman gözündən, gözəl.

Bu necə bir gözəllikdi?
Eşqə sığışdırmaq olmur.
Üzündən süzülən nuru,
Yığıb-yığışdırmaq olmur.

Baxırsan həyat dolusu,
Qadınsan adın üstündə.
Yıxılır evi baxanın,
Kül olur odun üstündə.

Yığış, tez get buralardan,
Sən yer adamı deyilsən!
Gəlişinlə yer üzünü
Tutsun qadamı deyirsən?!

Gör necə əsir etmisən,
Düzü dünyanı özünə.
Səni görən zindan sanır,
Düzü, dünyanı özünə.

Apar, Tanrım, bu gözəli,
Mələklərə ortaq eylə.
Hamı azad olsun deyə,
Öz hücrəndə dustaq eylə.

● Üner Dilek

Cühelaya Zem Olsun

Sen saki ol sun badeni içeyim
Aşıkanın davetine dem olsun
Derunidir ehli-aşkın sevdası
Dervişanın ahvaline cem olsun

Yetsin sevdan mahlûkatın hepsine
Duaların güç katsın nefesine
Koy başını gülşenin sinesine
Serp sevdanı andelibe yem olsun

Fani olan beka ister Mevla'dan
Niyet o ki paki ola beyzadan
Ehl-i gaflet bi-haberse sevdadan
Varsın sözüm cühelaya zem olsun

Özde Kul Utanmasın

Üslub-u beyanına ayniyle insan derler
Hakim ol ki lafzına sözde dil utanmasın

Akla mugayir gerek illa hilaf-ı edep
Lisan-ı hal babında özde kul utanmasın

Aşıkanın gönlünde ateş-i suzan harı
Varsın vefakâr canan közde kül utanmasın

Nabzını tut nazımın besteyi yardan iste
Nağmehan olasın ki sazda tel utanmasın

Ali Rıza Kaşıkçı

Kandırdın Güzel

Nereden düşürdüm gönlümü sana,
Odlara düşürüp yandırdın güzel.
Ben meyil vermezdim fenadan yana,
Sahte bakışlarla kandırdın güzel.

Aşk ilmi sökülür Elif adıyla,
Uzlet bize fezâ, yâr muradıyla,
Ciğerim yanarken aşkın oduyla,
Ekmeğimi tuza bandırdın güzel.

Aşk ile Mevlâ'nın ettiği hitap,
Aşk için yazıldı dört büyük kitap,
Güneşi batıdan çıkarmadan Rab,
Dünyamı tersine döndürdün güzel.

"Oku" diye başlar ilk inen o nur,
"Oku"yla yüreğe tecelli konur.
Bilmeyen elifi bir mertek sanır
Merteği eliften sandırdın güzel

İlk vatan, ilk gurbet, o ruh meydanı,
Çekmişim gönlüme kara sevdanı.
Göklere sunduğum bu garip canı,
Zülfüne dolayıp indirdin güzel.

Tayyib Atmaca

dOkunan Şiirler-23-

Günümüz şairlerinin yüzde doksan dokuzuna hece ve aruz ölçüsüyle şiir yazıp yazmadıklarını sorduğumuzda önümüze şu iki işareti koyarlar: **!?**

Kimisi gençliğinde denediğini söyler, kimisi de sözüm ona gazel başlığı altında yazdıklarını aruz diye takdim etmeye çalışır. Onlardan bir adım ileri giden bazıları ise bol imaleli ve bol zihaflı manzumelerinin altına mutlaka aruz kalıbını da not ederler. Bazıları ise -hakkını yemeyelim- kafiyeyi tutturdukları zaman ölçü ve durağı transit geçerek hece şiiri yazmadığını zanneder. Hele bir de rubaiyi sorsak ya duymadığını söyleyecek, duymuş ise "Evet, Ömer Hayyam'ın rubai yazdığını biliyorum." diyecek. Öbür taraftan birisi çıkıp "Kadın ve şarap üzerine rubailer yazmıştır." diye ahkâm kesecek utanma sınırlarını taşarak.

Aynı soruyu geleneği iyi bilen bir şaire ya da şair-i maderzada sorduğumuzda ise önümüze rubainin haritasını açacaktır.

Bu yazımda benim *şair-i maderzad*ım Tacettin Şimşek ve *Kırk Aynada Gül Yankısı*[1] kitabından bahsedeceğim.

Şiire lise yıllarında başlayıp kırk yıldır kendini yenileyerek ve tekrara düşmeden şiirin çeşitli coğrafyalarında bıkmadan, usanmadan, yorulmadan hem kendini hem de beni gezdirir.

Hecenin bütün ölçülerini kullandığı gibi bu fakiri de meydana çağırarak "Sözün İzinde" başlığı altında bir kitaplık deyişme bile yapmıştır.

Serbest nazım yanında aruz ölçüsünün bütün kalıplarını kullanarak şiirler yazdığı yetmiyormuş gibi yüzlerce tahmis, mâni, tuyuğ, haiku, koşma, satranç, *Hüsn ü Aşk* vezninde dörtlük ve çocuk şiiri yazmıştır. "Peki, bu kadar maharetli bir kalem neden çok tanınan bir şair değil?" dediğinizi duyar gibiyim. Tacettin Şimşek kendini seferde bilir, zaferi gönlünden geçirdiği de olur ama birinci işi seferdir. O kendine kahraman desinler diye yazmaz.

Tacettin Şimşek, hece ve aruz ölçüsüyle şiir yazmanın yanı sıra isterse konuşurken bile hece ve aruz ölçülerinde cümleler kurabilir. Yazıyı okurken "Yok daha neler!" diyorsanız diyebilirsiniz.

Önüne gelen şiirlerdeki fazlalığı, eksikliği, kafiyeyi, ölçüyü bakar bakmaz görebildiği gibi aruz ölçüsüyle yazılan şiirlerdeki aruz kusurlarını da anında gösterebilecek bir şair olduğundan benim de şair-i maderzadım -aynı zamanda ülkemizde kayıtlara girmeyen ama en çok (dört bine yakın) rubai yazan- Tacettin Şimşek hem yerli bir şair hem de kendini bu alanda yetiştirmiş ender şairler arasında sessiz sedasız yürüyerek geleceğe güzel eserler bırakacak bir şairdir.

Hacı Bayram Veli Hazretleri yüzyıllar önce *"Vakti gelmeyince burçak yolunmaz."* diye boşuna dememiş. Elbette her şairin bir kaderi olduğu gibi her şiirin de bir kaderi vardır. Şairin yazmış olduğu binlerce şiir -marifet iltifata tabi olunca- vakti geldiğinde okurunun karşısına çıkacaktır.

Tacettin Şimşek'in konuşurken bile isterse ölçülü konuşacağını söylemiştim. Kitabın adını okuyun lütfen: *Kırk Aynada Gül Yankısı*. Siz deyin sekiz ölçülü bir dize, ben diyeyim *"Mef'ûlü / mefâîlü / me"* (- - . /. - - . /-) ya da olur mu bilmiyorum ama ilk sekiz hecesi söylenen bir rubai vezniyle açılıyor kitabın kapağı.

Kitabın adı ile ilgili kısa bilgiler vermek istiyorum. Şair burada *Kırk Ayna* derken Kırk Hadis'i, *Gül Yankısı* derken de Efendimizi hem kadim geleneğimizde olduğu gibi güle benzetiyor hem de Kırk Hadis'ten yola çıkarak Türk edebiyatında ilk defa rubai tarzında yazdığı kırk şiirle kırklar arasına karışmaya cehd ediyor. İlave olarak edebiyat hayatının "kırkıncı durağında erbain yazma" hayalini gerçekleştiriyor.

Bekir Sıtkı Erdoğan'ın "rubainin son ustası" ilan ettiği Tacettin Şimşek, bizim gibi düşünmüş olmalı ki, rubainin ne olduğu konusunda eksik bilgiye sahip okuyucular için *"Klasik şiir geleneğimizde rubai, tek bentten oluşan ve kendine özgü aruz kalıplarıyla "söylenen" nazım şekillerindendir. Anonim Türk halk edebiyatı ürünlerinden mâniye benzeyen rubai, sözlük anlamıyla "dörtlü / dörtlük", terim anlamıyla da "dört dizeden oluşan nazım" demektir. Mistik, felsefi, tasavvufî temalar çerçevesinde az sözle derin ve büyük bir düşünceyi söyleyebilme hüneri rubaide kendini gösterir. Rubainin ilk iki dizesi hazırlık niteliğindedir. Ana düşünce son iki dizede yoğunlaşır. Kendine özgü kalıplara sahip oluşu rubaiyi kıta, nazım ve tuyuğdan ayıran temel özelliktir."* açıklamasını yapıyor kitabın hemen girişinde.

Bir vefa örneği olarak kitabını Ali Şir Nevai'den Necip Fazıl'a kadar manzum kırk hadis yazan bütün şairlere ithaf eden Tacettin Şimşek, klasik dönem şairlerinin izinden giderek Abdurrahman Cami'nin *Hadis-i Erbain*'ini Türkçeye tercüme eden *Fuzûlî, Rıhletî* ve *Münif* gibi üç usta şairi üç kıta ile buyur ediyor kitabına. Üç şair de "Sizden biriniz kendisi için sevdiğini kardeşi için de sevmedikçe iman etmiş olmaz." (Buharî, "İman", 7; Müslim, "İman", 71) hadis-i şerifini kıta nazım şekliyle Türkçeye kazandırmış. İşte bu üç ustanın en ustası Fuzûlî'nin kıtası:

Mü'min olmaz kişi hakîkat ile
Tutmayınca tarîk-i terk-i hevâ
Her ne öz nefsine revâ görürse
Yâr u kardaşa görmeyince revâ (s. 3)

*Tacettin Şimşek, *Kırk Aynada Gül Yankısı,* Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2021.

Rahmetli Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu şiirin kapısından içeri gererken Besmeleyi şöyle şerh etmişti:

"Şol gökleri kaldıranın
Donatarak dolduranın
Ol deyince olduranın
Doksan dokuz adı ile"

Tacettin Şimşek de örnek aldığı bu ustanın Besmele şerhini rubai olarak şöyle söyler:

Kaldınsa kanatsız
tutuşup "Eyvah!" de!
İnsan dediğin
meraklı bir seyyah de!
Allah'ın adıyla al ye
bul ver yaşa öl
Her yerde her eyleminde
"Bismillah" de! (s. 6)

Şair, bilinçli bir tercihle dizeleri kırarak hem okuyuş rahatlığı sağlamak istemiş hem de rubaiyi serbest şiir gibi yazarak farklı bir söyleyiş geliştirmiş.

Bu tür rubaileri daha önce T*ürk Edebiyatı, Türk Dili, Elif, Esma, Hece Taşları, Sühan, Harşit, Dil ve Edebiyat,* gibi dergilerde yayınlanmıştı. (Şairin öğrencisi ve meslektaşı Ahmet Ziya Kahraman'la Ocak 2021'den itibaren iki ayda bir yayımlanan *Rubai* diye bir e-dergi çıkardığını da kaydedelim.)

Kırk Aynada Gül Yankısı'nda şair, öncelikle hadis-i şeriflerin tasdikiyle şiiri yücelterek işe başlıyor. Hazret-i Peygamber'in "Şüphesiz ki şiirin bazısında hikmet vardır." (Buharî, "Edeb", 90; Ebû Dâvud, "Edeb, 87) hadisini hatırlatarak ve antik Yunan filozofu Platon'un *Devlet*'inden şairleri kovmasına karşılık "Bânet Suâd" kasidesini huzurunda okuyan Kâ'b bin Züheyr'i hırkasıyla ödüllendirip onurlandırmasına gönderme yaparak şiirin gönül dünyamızdaki ve medeniyetimizdeki ayrıcalıklı yerine vurgu yapıyor.

Bir şairin kitabıyla ilgili yazılan kısa ve özlü düşünceler aynı zamanda şairin şiirleri hakkında ipuçları veren derkenarlar gibidir.

Birkaç dakika zaman ayırıp şairin kitabına kitapçılardan ya da internet üzerinden ulaşanlar elbette kendileri derkenara yazacaklar ama tembel okurlara kılavuz olması açısından hem şairin seçmiş olduğu kırk hadisin her birinden aldığı ilhamla rubai şerhi olarak yazdıklarından gönlümüze dokunan bazı örneklerle sözü sürdürmek istiyorum.

"İnsanda bir organ vardır. Eğer o sağlıklı ise bütün vücut sağlıklı olur; eğer o bozulursa bütün vücut bozulur. Dikkat edin! O, kalptir." (Buhâri, "İmân", 39; Müslim, "Müsâkât", 107)

Kalp Sağlamsa
Aşkın yeri yurdu tarifinden giderek
İnsan şu asil kalbe selam dursa gerek
Sağlamsa yürek bil ki beden sağlamdır
Çökmüş gibidir beden bozulmuşsa yürek (s. 7)

"Allah sizin dış görünüşünüze ve mallarınıza bakmaz; kalplerinize ve işlerinize bakar." (Müslim, "Birr", 34)

Allah Kalbe Bakar
Allah kimi gün Tûr'u yakar yalnızca
Nuruyla seven kalbe akar yalnızca
İnsanların endamına asla bakmaz
Eylem gözetir kalbe bakar yalnızca (s. 9)

"Müminlerin iman bakımından en mükemmeli, ahlâk bakımından en güzel olanıdır." (Ebû Dâvud, "Sünnet", 15; Tirmizî, "Radâ", 11)

Önce Güzel Ahlak
İnsaflı olur makul olur haklı olan
Kalbinde muhabbet ve vefa saklı olan
İmanı en olgun kişi kimdir dersen
Derler ki odur en güzel ahlaklı olan (s. 13)

"Kişiye günah olarak, her duyduğunu başkasına söylemesi yeter." (Ebû Dâvud, "Edep", 80)

Dilden Gelen
İnsan ne bilir ruha ateş yaydığını
Fark etmese kalbinin yasak saydığını
Yetmez mi günah yangını bir kimse için
Dilden dile aktarması her duyduğunu (s. 25)

Kitaptaki bütün rubailer elbette bu şekilde dizilmiş değil. Başta da söylediğim gibi okuyucuya kolaylık olsun düşüncesi ile dizeler kırılarak sekiz dize hâlinde yazılmış. Varsın olsun bu da güzel bir şey ama ben yine de alıntılar yaparken bildiğim rubai kalıbı içinde almayı daha uygun buldum.

Kitapta Kırk Hadis seçildiği gibi yine kırk hadisin şerhi niteliğinde kırk rubai yer almaktadır.

Tacettin Şimşek Kırk Hadis'e kırk rubai yazdıktan sonra kitabı şöyle kapatır:

"Bizden"
Sözcükleri kumlardaki izdendir de!
Mizacı köpük köpük denizdendir de!
Ey şanlı Resul ismine kurban olayım
Mahşer günü n'olur "O da bizdendir." de! (s. 47)

Bu rubai, naat örneği olarak da okunabilir.

Süleyman Çelebi, Mevlid"inin bir bölümünde, *"Her ki diler bu duada buluna/Fatiha ihsan ede ben kuluna"* diye dolaylı olarak kendisinden sonraki nesillerden Fatiha bekliyorsa Tacettin Şimşek de Efendimizden şefaat diliyor. Ben de şairin duasına "âmin" diyerek başka rubaileri ile başka başka kitaplarda buluşmak istiyorum.

Mehmet Avşar

Değirmenler

Hani, söğütlerin salkım dalları,
Üstüne dökülmüş değirmenlerin.
Suları, yukardan abaralarla,
Çarkına dökülmüş değirmenlerin.

Suya çapraz oturumu, yapısı,
Uçmuş duvarları göçmüş kapısı,
Direği, hezeni, ahşap çatısı,
Kırılıp dökülmüş değirmenlerin.

Kabuk tutmaz yüreğinin yarası,
Efkâr basmış akşam, yanmış çırası,
Senelerce süren her macerası,
Şiire dökülmüş değirmenlerin.

Devlipi devrilmiş bilen, gören yok
Şakşakısı susmuş, bir ses veren yok
Arayan yok, hatırını soran yok,
Yorulup dökülmüş değirmenlerin.

Semazenler gibi düşmüş başları,
Yarım kalmış sevdaları, düşleri,
Bir ahenkle dönen taşın sesleri,
Ruhuna dökülmüş değirmenlerin.

İşte değirmenin perişan hali,
Bilmem ki kimleri tutar vebali,
Hazan görmüş sarı yaprak misali,
Taşları dökülmüş değirmenlerin.

Yanık, yıkık nice adları vardı,
Yazın ambarları dolup taşardı,
Hiç olmasa bir tanesi yaşardı,
Helvası dökülmüş değirmenlerin.

HECE TAŞLARI

aylık şiir dergisi

78.on5Ağustos2021

hece taşları

aylık şiir dergisi

yayın yönetmeni

tayyib atmaca

son okuma

metin özarslan

kapak fotoğrafı

yasin mortaş

muhabbet yeri

haydarbey mh. 32077. sokak
armada/2 d blok nu: 6
onikişubat / kahramanmaraş

0535 391 92 50

hecetaslaridergisi@gmail.com

78. sayı 15 Ağustos 2021

ıssn 2149-4509. (e-dergi)

BU SAYIDA

- Hüseyin Kaya / Gazel
- D. Cem Gürdal / Yunus Gibi
- Tacettin Şimşek / Vefa Perdesi
- Hatice Ayşe Hasan / Altın Çağım
- İbrahim Baz / Şairler Şehri Maraş'ta Bir Edebiyat Yolu
- Əbbas İslami / Gəcələr
- Güllü Eldar Tomarlı / Məni
- Erdal Noyan / Selam Olsun/Vaktinde
- Mehmet Durmaz / Sancılı Çiçek
- Kenan Yavuzaslan / Sen Bana Gülsün
- M. Nihat Malkoç / Aşk Risalesi
- Mustafa İmir / Anılar Kaldı
- Vahid Məmmədli / Mən Sənin Ömrünə Bahar Gətirim
- Yasin Şen/ Gecede Seni Anlamak
- Mehmet Bircan / Yar Kasidesi'ne Nazire
- Recep Şen / Yunus Emre'nin İzinde
- Ali Kemal Mutlu / Seni Sevmek Benim "Ülkü'm" Sevdiğim
- Metin Özarslan / Ateşe Uçan Şahin

● Hüseyin Kaya

Gazel

ne tadı kaldı hayatın ne sensiz zaman geçiyor
ne gün ne hafta ne de yıl bir ömür ziyan geçiyor

bazen mecnûn bazen ferhâd düşmüş gam rûzigârına
dil zencir-i cünûn ile her gün kapından geçiyor

düşünce gam rüzgârına dalıp yâd-ı ruhsârına
kan revân olan kalbime bin tir-i müjgân geçiyor

alışırdı gönlüm çoktan dağ-ı firkâtine lakin
bahr-ı melâl hatırımdan zülf-i perişan geçiyor

gül sararır bülbül susar hazana döner nevbahar
düşse yolum gülşen anlar bir kalbi virân geçiyor

şehr-i tahammüle düşmez geçse bin şehirden yolum
bilemem yâr kaderimden kaç râh-ı hicrân geçiyor

şerh-i gamdır okuduğum leylü nehâr bu bahtımdan
beytül ahzân imiş dünya bir ömür nalân geçiyor

● D. Cem Gürdal

Yunus Gibi

Yunus olsam, Yunus gibi
Dert deryasın yüzüp geçsem.
Yedi iklim; ben ben derken
Benliğimi ezip geçsem.

Âdemoğlu ham çamurdan
Yaratılmış, kille nurdan
Gâhi ordan, gâhi burdan
Şol dünyayı gezip geçsem

Dost ile sohbete dalsam
Usul görsem dersim alsam
Bir görünmez zerre olsam
Topuğunda tozup geçsem.

Yaksam her kemliği nara
Bulsam hakkı ara, ara
Kalem olsam zifrî kara
Kaderimi yazıp geçsem.

Kimi doğru, kimi eğri
Menzilleri ayrı ayrı
Bulsam doğru yolu gayrı
Şol düzeni bozup geçsem.

Vuslata giden geceyi,
Hu denilen tek heceyi,
Sorulacak bilmeceyi,
Hemencecik çözüp geçsem.

Geçip gitsem ses vererek
Gafillere us vererek
Eşe dosta yas vererek
Sevenleri üzüp geçsem

● Tacettin Şimşek

Vefa Perdesi

Vefatının 18. Yıl Dönümünde Gültekin Sâmanoğlu'nun Şiirini Tahmis

Sevmek Sevilmek üstüne

Gökte misin yerde mi, söyle şimdi nerdesin?
Geceme gündüz oldun kim demiş ki gecesin
Işık mıdır bakışın meltem midir nefesin
Çiçek misin, kuş musun; rengin, kokun ve sesin
Varla yok arasında, hayaldesin düştesin.

Merhabaların bulut, elvedaların sızı,
Senin adını söyler alnıma düşen yazı
Gülümsemen her saat bana Çoban Yıldızı
Ellerin yeşil ışık, sonrası hep kırmızı;
Sabahlarımda şiir, akşamları bestesin.

Bengisular dökersin bağrımdaki ateşe
Aya nazire kılar yol olursun güneşe
Sesin anneye benzer bakışların kardeşe
Gel desem geliversen pür heyecan, pür neşe;
Ah bir söyleyebilsem: "Eller ne derse desin!.."

Kayıp vadilerdeyim gücüm yok itirafa
Sen bir tarafa düştün hayalin bir tarafa
Gel desem de gelmesen yolum düşer Araf'a
Bu çağrı hangi nazı getirmezdi insafa?
Naz değil o, anladım, çaresiz boş hevesin.

Sevmek inanmak gibi sevilmek bir vehim mi?
Bilinmez bir diyar mı varılmaz bir iklim mi?
Yürekte bir ürperme ruhta bir titreşim mi?
Sevmişsin ya ne çare, böylesi sevildin mi?
"Sevilmek kâfi" diye verdiğin karar kesin.

Ben kendini her akşam semtinde bulan adam
Sen ruhuma mutluluk tablosu çizen ressam
Bu sevda burda bitmez sonsuza kadar devam
Sevmenin, sevilmenin doruğundasın, tamam;
Sevdiğine kul köle, candan sevene nesin?

Yıldızlara uzandın elindeki buyrukla
Talihli bir çiçekle hülyalı bir çocukla
Ha bitti ha bitecek sihirli bir solukla
Hayatı kucaklayan doyumsuz yorgunlukla,
Yorgun gönül gözüme inen en son perdesin.

Rüya ülkelerinde gönül ezeli seyyah
Yeni heyecanlarla yola çıkar her sabah
Ferman buyurur aşka mülkümdeki padişah
Bunca yıl sonrası bu, kırk bir kere maşallah!
Bırak artık bu rüzgâr nasıl eserse essin...

(öl. 11 Nisan 2003)

● Hatice Ayşe Hasan

Altın Çağım

Dudağı yurt tutmuş bir tatlı ima
Ruhumda gezinen ezberim sensin
Başımı gömsen de buz tutmuş kuma
Ben sende senim yâr, sen bende bensin

Her hücreme şimdi derince kazın
Gözlerin kalbime cenneti sunar
Ben yeşil gözlünüm ben alın yazın
Uzaklık uzağı gönülden kınar

Bakışın hem beni hem göğü öper
Üstüme üflenen zümrüdi külsün
Görmediğim her an kıyamet kopar
Sen Cenab-ı Hak'tan kutsî ödülsün

Beş vakit secdeye değerken yüzüm
Genişler gönlümde dar zaviyeler
Ben bende geceyim sende gündüzüm
Yokuşu tırmanır tüm saniyeler

Tabiat imrenir mukaddes aşka
O narin busenle yanar dudağım
Gelmedi böylesi bu aşk bir başka
En derin meselem 'sen' altın çağım

İbrahim Baz

Şairler Şehri Maraş'ta Bir Edebiyat Yolu

Şehir tarihçiliği önemli bir medeniyet işçiliğidir. Çünkü şehirler medeniyetlerin sütunlarıdır. Her medeniyeti emziren, besleyen, büyüten, ayakta tutan ve hatırlatan şehirler vardır. Medeniyetlerin sırları bu sütun şehirlerde saklıdır. Örneğin İslam medeniyeti söz konusu olduğunda, irfan sırrını ve sanatını en doğuda Buhara'dan ve Semerkant'tan, en batıda el-Hamra sarayındaki "Lâ gâlibe illallâh" hattından okuyabilirsiniz. Söz, şiirden ve edebiyattan açıldığında ise özellikle Cumhuriyet Dönemi İslamî Türk Edebiyatı açısından sütun şehirlerin başında kuşkusuz Kahramanmaraş akla gelir. Necip Fazıl Kısakürek'in yol açtığı ve yön gösterdiği bu şehirde, yüzlerce esaslı şair ve edebiyat adamı yetişmiştir. Yaşayan günümüz şairlerinden Ali Akbaş, Ömer Erinç, Tayyib Atmaca, Yasin Mortaş ve Mustafa Köneçoğlu bunlardan yalnız birkaçıdır. Ancak Maraşlı yazar ve şair denildiğinde kuşkusuz akla ilk olarak Üstad ve Yedi Güzel Adam gelir.

Özellikle Azerbaycan'da çalıştığım yıllardan itibaren özlemini duyduğum şehir-şiir ilişkisine dair bir güzellik yaşandı Kahramanmaraş'ta. Görgünün görmekle ilişkisi olduğunu hatırlayan, şiirin şuur verdiğini bilen, vefanın yalnız insana ait değil şehirlerin de vefası olması gerektiğini düşünen bir akıl, Kahramanmaraş'lı ya da Kahramanmaraş'ın suyundan bir tas da olsa su içmiş güzel insanların hatıralarını yaşatmak için onların isimlerini birer mekânla buluşturdu. Kahramanmaraş ile Göksun arasında yeni yapılan tünel ve viyadüklere şair ve yazarların isimleri verildi. Şehirde kurulan Edebiyat Müzesi'nden sonra yapılan bu isimlendirme, şehir-şiir ilişkisini güçlendirecek bir adım oldu. Medeniyetin temel unsurları olan insan, zaman ve mekân birleşti.

Artık Kahramanmaraş'tan yola çıkıp Kayseri ve Ankara tarafına gidiyorsanız, yolunuz yalnızca kısalıp kaliteli hale gelmedi. Aynı zamanda daha keyifli bir yola dönüştü. Özellikle bir bahar mevsiminde yola çıkmışsanız, yolun etrafındaki sağlı sollu yüce dağlar, dağların başına dolanan dumanlar, sizi ısrarla altında oturmaya davet eden ulu çamlar ve yalnız ardıç ağaçları, ellerinize uzanan rengarenk çiçekler selamlıyor sizi. Aklınızı ve gönlünüzü birbirine bağlıyor. Malumdur insanın gözü neyi görüyor ve kulağı neyi duyuyorsa aklı onu düşünmeye ve kalbi onu hissetmeye başlıyor. İşte tam da bu yola düştüğünde insan, aklına Necip Fazıl'ın şu şiiri geliyor:

Al eline bir değnek
Tırman dağlara, söyle
Şehir farksız olsun tek
Mukavvadan bir köyle

Uzasan göğe ersen
Cücesin şehirde sen
Bir dev olmak istersen
Dağlarda şarkı söyle

Üstad'ın bu şiirini yüreğinize yükleyerek yola çıktığınızda dağların arasında bir edebiyat dersi başlıyor sanki. Şehrin şair ağabeyi ve üstadı Necip Fazıl Kısakürek'le yol alıyorsunuz. Geçtiğiniz ilk tünelde *Kaldırımlar* şiiri geliyor insanın aklına. Bütün renklerin, ahenklerin, seslerin, görüntünün ve gürültünün bir anda kaybolduğu bir mekân. Mekânın içine girerken sanki zaman da özel bir alan açıyor insana. "*Kimsesiz bir sokak ortasında*" sanıyor insan kendini. Lakin yolun "*karanlığa saplanan noktasında*" bekleyen bir umut ışığı görülüyor tünelin sonunda. Zira Necip Fazıl, bir umudun adıdır. Büyük Doğu'nun diriliş umudu…

Diriliş kelimesi Sezai Karakoç'u hatırlatıyor birden. Kahramanmaraş'ta ortaokul okumuş olan Sezai Karakoç, Necip Fazıl'dan sonra ikinci ağabey. İkinci tünelden itibaren onunla devam ederken yola, dağlar yolları kapatsa da ne gamdır! "*Kaderin üstünde bir kader vardır*" diyor kulağınıza diriliş sûru üflercesine. Hiç bitmeyen bir umut aşışı… Bütün sürgün ülkelerden derlenip toparlanarak yalnız bir yola düşmeyi hatırlatıyor dirilmek ve durulmak için. Dirilişin bir tercih değil, bir sorumluluk olduğunu öğretmek için "*Kanadı kırık*

kuş merhamet ister" dediği duyuluyor bu bilge filozofun.

Sonra Nuri Pakdil eşlik ediyor size sessiz sedasız üçüncü tünelden itibaren. "*Sükût, dünyanın en uzun cümlesi"* diyor. Harfsiz ve hecesiz konuşuyor bir *Klas Duruş*'la… "*Dilimin döndüğü kadar sustum"* diyor insana bir toprak gibi. Sessiz ve fakat canlı ve can bahşeden. Belki de bundandır Pakdil'in;

Az da olsa
duyarım
acısını
toprağın…"

demesi. Tam da altın sarısı ve bal küpü olan Gabarcık üzümlerinin yetiştiği bu yerde, insanın aklına istemsiz şekilde, Pakdil'in anne kalbini üzüme benzeten şiiri geliyor:

Narin bir üzüm anne yüreği
ağlaması çocuğun
çöl tülbent üstünde
sarar onunla anne yüreğini…

Anne yüreğinin yükü ağırdır derken içiniz; *Sana, Bana, Vatanıma ve Ülkemin İnsanlarına Dair* Anadolu'nun duygularını kelimelerle resmeden Adil Erdem Bayazıt eşlik ediyor size dördüncü tünelde. İstemeden gözünüz yola düşüyor Erdem Abi'yi hatırlayınca. Ve ona seslenmek istiyorsunuz:

"İstanbul'dan çıkıp diyârıbekire doğru,
Tekerleri
Yamalı asfaltları bir ağustos susuzluğu ile içen…"

yollar yok artık. Yamalar yollarda değil, yüreklerde şimdi. Yürek yükümüz dünya oldu. Sonra onun dizeleri dökülüyor dilinizden umutsuzluğu deviren:

"Can kuşum, umudum canım sevgilim."
"Umutsuzluğun ilacı aşktır"

diye düşünüyorsunuz Erdem Bayazıt yanınızdayken. Çünkü "*Aşkın bir adı da yorulmamaktır"* dediğini duyuyorsunuz. Ve her zorlukla birlikte bir kolaylık vardır ayeti geliyor aklınıza.

Yorulmadan yola devam ederken beşinci tünelde *Gül Yetiştiren Adam* geliyor yanınıza birden. Bir neslin sinesine umuda dair söz tohumları eken güzel insanlardan hayatta kalan iki kişiden biri: Rasim Özdenören. Yola devam ettikçe, yol arkadaşınızın *Müslümanca Düşünme Üzerine Denemeler* isimli eseri geliyor sayfa sayfa okuyup satır satır çizdiğiniz. En zor zamanda bile Müslümanca düşünmek. Değerleri dumura uğramış ve en küçük zorlukta pes eden modern insana, bir değerler dayanağı sunuyor bu düşünce. O'nun hatırına ve onun rızasına…

Her şey onun rızası için olduğunda zinde kalıyor insan. Zira kaybetmek yok. Niyet kazandırıyor. Tünelin sonuna doğru mâverâya merdiven dayıyor gönül…

Altıncı tünelden itibaren, anne tarafından Maraşlı olan Mehmet Akif İnan'la devam ediyorsunuz yola. Duruşuyla belki de Necip Fazıl'a en çok benzeyen kişi. O yanınızda olunca, bir zamanlar dillere pelesenk olan ve kalpleri kıyam ettiren beyit hatırlanıyor.

"Her eylem yeniden diriltir beni,
Nehirler düşlerim göl kenarında…"

Sonra bıkmadan ve usanmadan hakikatin peşine düşen, kendine hakikatin kapısını açacak bir irşad edici arayan şairin, *Şeyhini Arayan Şair* olarak 70'li yılları diziliyor aklın içtima meydanına. Aramanın aslında arınmak için olduğunu düşündürüyor tekerin her dönüşü. Nabi sofrasında demlenen şair şuurunun dizeleri dökülüyor dilden:

"Tohumlar başında taşır ağacı
Deler besmeleyle damar toprağı…"

Tünelin sonuna yaklaşırken *Şafak* şiirinden beyitler süslüyor kalbi:

"Erir gözlerinin keskin şavkında
bu çağın bilcümle karanlıkları
…
Bir yeni vakitler geldi gelecek
içimde sürekli ayak sesleri… "

Akif İnan'dan sonra bir başka dertli yürek eşlik ediyor size yedinci tünelin girişinde. Özdenören kardeşlerin ikincisi olan Alaeddin Özdenören. Ve hemen "*Değil mi ki gökyüzü toprağı kucaklamıştır*" diyor usulca kulağınıza. Sonra, yolun ta ucunda hayali geliyor gözünüzün önüne uzaklara giderken ve size doğru sesleniyor sanki:

Yürüyorum
Bilirsin ben yürüyünce
Irmaklar yürür ardımdan…
Artık hücuma kalkabilirsin ey rüzgâr
Çünkü tarihin yaprakları arasından sızan kan
Boyuyor
İçimde yuvalanan şiiri
Ve sen nereme baksan
Oramda bir kalp çarpıyor."

Çağın ağlarına takılan ukala akıllara kalbi hatırlatan bu dizeler bir başka gönül adamını düşürüyor aklınıza. Sekizinci tünelde Yedi Güzel Adam'ın isim babası Abdurrahman Cahit Zarifoğlu karşılıyor sizi *Sultan* şiirini okuyarak:

Seçkin bir kimse değilim
İsmimin baş harfleri acz tutuyor
Bağışlanmamı dilerim
Sana zorsa bırak yanayım
Kolaysa esirgeme.

Önce niyaz sonra naz makamında söylenmiş bu sözler, fazla söze ihtiyaç bırakmıyor.

"Kolaysa esirgeme" derken dil, elbette kolaydır diyor insanın kalbi. İçinize bir umut ve ferahlık dolarken, Tekir Yaylasına çıkıyor tünelin ucu yeşillikler içinde. Hızır ayağı değmişçesine…

Tekirden sonra tatlı bir rampa çıkarken, 1940'lılardan biri olan Ali Kutlay refakat etmeye başlıyor yolculuğunuza. 16 yaşında başladığı öykü yazma işini 18 yaşında sonlandıran Ali Kutlay, Rasim Abi'nin ifadesiyle kendisinin hikâye yazmasına vesile olan kişi.

İnsan Anadolu'yu yaşıyorsa yürekten, bu topraklarda yazılacak çok hikâye olduğunu bilir. Ali Kutlay, mükemmeli aradığı için bıraktı belki de bu hikayeleri yazmayı. Ama güzel hikayeler yazmak gerektiği ilkesini miras bıraktı. Yalnız doğru değil, doğruyu güzel yapmak gerektiğini…

Tekir'den sonra gözünüz yolun sağındaki dağlara bakarken, bu dağların ardında kefeni kar olan Muhsin Yazıcıoğlu geçiyor gözünüzün önünden.

"Zikre dalmış her şey
Güneşe gülümserken papatyalar"

diyor. Sonra, son hali geliyor aklınıza. Yiğitçe yaşamış ve yaşadığı gibi göçmüş bu Anadolu delikanlısının;

"Güneşimi kapatmayın
Beton çok soğuk, üşüyorum…"

deyişini hatırlıyorsunuz gözünüzde nemle. Bu noktadan sonra sanki başka bir iklime gidiyor yol.

Dağların ardındaki toprakların mayaladığı bir başka dil ve gönül karşılıyor insanı. Göksun, Afşin, Elbistan ve Ekinözü havzasında yetişmiş, biraz bozkır kokulu, belki az bilgili ama çok görgülü bir dil ve gönül. İlimden ötede bir irfan dili… Bu dili ve gönlü düşününce ilk olarak Abdurrahim Karakoç karşılıyor sizi dokuzuncu tünelin başında. Onun adını hatırlayınca, insanın aklı şaşıyor. *Mezarda düz yatmak için hayatta dik durmak lazım* sözünde anlatıldığı gibi hayatı boyunca dik duran Abdurrahim Abi… Onun Hâkim Bey, Doktor Bey deyişi geliyor insanın aklına. *İsyanlı Sükût* dökülüyor dilinizden. Ama hepsi toparlanıp âşığın yârinden ayrılık halini anlatan *Lambada titreyen alev üşüyor* dizesi gelip dolanıyor dile. O hassas kalbe selam duruyor kalbiniz. Gönül teraziniz, ölümün ayrılık karşısındaki hafifliğini ölçüyor… "*Yüreğimden aşk kurşunu yedim ben*" diyen Mihriban şairinin *"Aşk kâğıda yazılmıyor"* dizesi, sizi irfân ehlinin besmelesi olan sükûta davet ediyor. Dinlemek için bile isteye susmaya…

Aşk susturunca insanı bir başka âşık mihmandarlık etmeye başlıyor size. Ayakkabıcı çırağı iken âşık olduğu ustasının kızını alamayınca yüreği yanan Tanır'lı Hayati Vasfi Taşyürek. Mustafa Yıldızdoğan'ın Taşyürek güftesine yaptığı beste dolanıyor dilinize birden:

Söküp atılmıyor ben de mi kusur?
Doğarken kök salmış öze saçların
Bir kara sevda ki ya büyü ya sır
Sığmıyor kaleme söze saçların

Bu nasıl bir aşktır, bu nasıl bir söz. "*Telini bir ömre bedel yaratmış*" dizesi ne derin bir duygudur. Aşk yükünü yüklenip Taşyürek'le yola devam ederken, "*Âşık yüreğinden yumuşak ne vardır?*" diyor gönlünüz.

Abdurrahim Karakoç'tan sonra Ekinözü'nün (Celâ) bir başka Karakoç'u, Bahattin Abi eşlik ediyor size onuncu tünelle birlikte. Yanık kelimeler yine yürek yakıyor. Biliyorsunuz tam o an, "*Ihlamurlar Çiçek Açtığı Zaman*" şiirini okuma zamanı. Aracınızı sağ tarafa çekip solunuzda uzanan yemyeşil ova, ovanın da ötesindeki başı karlı ve başını sarmış sise bakılırsa biraz da efkârlı dağlara bakarak okuyorsunuz:

"Kimseye uğramam ben sana uğramadan
Kavlime sâdığım, sadığım sana
Takvim sorup hudut çizdirme bana
Ben sana çiçeklerle geleceğim
Ihlamurlar çiçek açtığı zaman…"

Araca bindiğinizde "*Kar altında terleyerek uyanmaktır aşk*" dediğini duyuyorsunuz Beyaz Kartal'ın… Gönlünüz cevap veriyor sonra:

"*Hüznün safran sarısıyla boyanmaktır aşk*" diye şiirin devamından.

Dağların arasındaki bu şiir gibi yolculukta ovaya çıkmadan önce son dağ olan Kaman'a vardığınızda, on birinci tünelde Aşık Mahzunî Şerif eşlik etmeye başlıyor.

Edebiyat yolunun zahir planında sonuna yaklaşırken, ömrün sonunu hatırlatıyor insan. Başlayan her şeyin biteceğini. İşte tam o anda Mahzuni'nin dizeleri dökülüyor dilinizden:

"İşte gidiyorum çeşm-i siyâhım
Önümüze dağlar sıralansa da
Sermayem derdimdir servetim âhım
Karardıkça bahtım karalansa da…"

Âh sermayesini alıp kalbinizin bir köşesine, son tünelden çıktıktan sonra Anadolu'nun en güzel yaylalarından biri olan Binboğa dağlarının eteğindeki Göksun'a varıyorsunuz. İlk çocukluğumun geçtiği baba ocağıma…

Dağlarını adım adım dolaşıp, keklik sesleri arasında kekik topladığım bu şehrin havası ilaç gibidir. Geçerken ciğerlerinizin en ücra köşesine kadar çekiniz.

Bu uzun ince edebiyat yolunun sonunda okunan onca şiir, insanın gönlünü inceltiyor. Ve işte o an Göksun'lu Âşık Hüdâî'nin şiirini terennüm ediyorsunuz.

"Gönül çalamazsan aşkın sazını
Ne perdeye dokun ne teli incit
Eğer çekemezsen gülün nazını
Ne dikene dokun ne gülü incit…"

İncitmememin sorumluluk, incinmemenin olgunluk olduğunu düşünüyorsunuz. Aşığın ifadesiyle bazen yol bile incinir. Yolun edebine uymak gerekir:

"Gel haktan ayrılma hakkı seversen
Nefsini ıslah et er oğlu ersen
Hakikat şehrine yolcu değilsen
Ne yolcuyu eğle ne yolu incit…"

Yolun sonuna geldiğinizde arkanızda bir edebiyat ordusu, kalbinizde şiirler, dilinizde en seçkin dizeler.

Birinci Haçlı seferinde nice batılı savaşçının sarp yokuşlarda can verdiği bu geçilmez dağlar, şimdi öyle keyifli ki "*Ne de çabuk bitti bu yol*" diyor insanın gönlü. Gerçekten de bitmiyor aslında yol. Maraş'ta onlarca edebiyat yoluna yetecek şair, şiir ve aşk var…

Kalp bu duygularla kuşanınca, insan kendi içindeki yolları görüyor. Son tünelde dilinize takılan, "*Haydi dolaşalım yüce dağlarda*" dizeleri eşliğinde gönlünüz muhasebe yapıyor:

Şehir mektep, yol mürebbi, dağ mihmandar…
Görmek için yola düşmeli insan. Edeple…

● Əbbas İslami

Gəcələr

Təng olur başıma təklik sarı, aləm gecələr
Bir nəfər olmadı mənlə ola həmdəm gecələr

Eşqə biganə olanlar nə bilir kim nə çəkir
Çəkməsin mən çəkni əhli cəhənnəm gecələr

Bir mənəm, bir bu qələm, birdə bu viranə könül
Üçümüzdə gəlirik naleyə bahəm gecələr

Kimsə bilməz ürəyim sirrini dünyadə mənim
Yaz qələm durma ki sənsən mənə məhrəm gecələr

Yaralı künlümə kündüz vurulan yarələrə
Mehriban yar əli istər qoya mərhəm gecələr

Nə verər gündüzü möhlət mənə hicran sətəmi
Nə qoyar baş yerə bir ləhzə qoyam qəm gecələr

Eşqinə sadiq olan cəhdilə himmət kəmərin
Dərd o qəm çəkməyə bağlar belə möhkəm gecələr

Məndə məcnun kimi zənciridə gurrəm özümü
Ondaki zülfün olar güzdə mücəssəm gecələr

Mən çəkən qəm yükünü bir gecə çərxin belinə
Qoysalar, puştu fələk qəmdən olar xəm gecələr

Pərdəli qoydu sözün *Bariz*'ə faş eyləmədi
Sirrilər örtüyü bu qorxulu mübhəm gecələr

● Güllü Eldar Tomarlı

Məni

Taleyimdə duman-çən,
Ömrüm-günüm oldu tən,
Qəvvas olub dərindən,
Üzmək yaşatdı məni.

Biraz eldən-obadan,
Biraz yurddan-yuvadan,
Biraz dədə-babadan,
Yazmaq yaşatdı məni.

Haqqa açdım gözümü,
Haqqa dedim sözümü,
Düz bir ömür özümü,
Gəzmək yaşatdı məni.

Güllü, öndə dağ-dərə,
İnan yenə mərdlərə,
Dərdlərimi dəftərə,
Düzmək yaşatdı məni.

● Erdal Noyan

Selâm Olsun

Sokak köşelerinde ürpertili
Bekleyişlerimize selâm olsun
Geceleri sabahlara bağlayan
Uykusuzluğumuza selâm olsun

O kalabalıklarda biz de vardık
Zaman geldi yolumuzu ayırdık
Her yanılgıda daha bir yerleşen
Umutsuzluğumuza selâm olsun

Sanırdık ki isyanlar hep sonsuzdu
Doğru bildiklerimiz kusursuzdu
Bizi tükenişlerden alıkoyan
Huzursuzluğumuza selâm olsun.

Vaktinde

Gelişin olmasın fazlaca erken
Vaktinden öteye kalma istemem
Az kala güneşin kayboluşuna
Gece yılgınlığa düşürmeden gel
Sevmem yalnızlığı o saatlerde

Günün yorgunluğu durgun yüzünde
Ihlamur kokuları yağar yoluna
Serin bir rüzgârla okşanır akşam
Bütün erdemlerini takın gelirken
Hayat sorgulanır o saatlerde.

● Mehmet Durmaz

Sancılı Çiçek

2010'lu yıllar... Osmaniye'deyim. Üniversiteye hazırlananlara edebiyat anlatıyorum. Son zamanlarda her boşlukta Töre Mobilyada yani Sıtkı Keskin Hoca'mdayım. 1975'ten beri ülkücülerin, idealistlerin ocağı, otağı, sığınağı, kültür sofrası... Külhanı, gülhanı...

Her külhanın bir de külhanbeyi olurmuş ya eskiden; sahipsize, düşküne sahip çıkan, edep erkân ve zanaat öğreten. Sıtkı Hoca da işte o son külhanbeylerinden 77-78-79-80 yıllarında 12 Eylül Darbesi'ne doğru hızla gidilen kaos ortamında "liseli bir adanmış" olduğum yıllarda elini öptüğüm, yoluna gittiğim insan. "Bir insanı sevmekle başlar her şey." diyor ya Sait Faik tam da öyle oluyor. Sıtkı Hoca, Salih Sefa Yazar Hoca, Mehmet Avşar Hoca ve onların çevresindekilerle sevmişim Osmaniye'yi, ülkeyi, ülküyü.

Kaçıncı ameliyat? Mihnet çok, şikâyet yok. Bacağının birini önce diz altından sonra diz üstünden kaybediyor ama kaybetmiyor dava adamlığını yine de "vefa" arıyor, emeklerin sonuç verdiğini görmek istiyor. Aile üyelerinin engelleme çabaları, onu durduramıyor. Ocakbaşı Sohbetleri'ni Mehmet Çetinkaya ile birlikte yönetiyor. Sorun çözücü... Yolbaşçı... Söze, sohbete ve işe yarıyor olmaya yani hayata bağlanacak nokta bulmaya ihtiyacı var. Öyle ya yalnızca nefes alıyor olmak değildir yaşamak. Henüz ebedî sefere iki yıl var. Zamanının darlığını biliyor. "Acelem var!" diyor Bahattin Karakoç'u hatırlatan nidayla. Az zamanda çok yaşamak istiyor. Eşi Süheyla Hanım, emir telakki edeceğimiz bir ricada bulunuyor: Mehmet, uğrayın; yalnız bırakmayın Hoca'yı. Sizlerden ve dava arkadaşlarından güç alıyor.

İki yıl boyunca onu ziyareti hayatımın mutadı hâline getiriyorum. Her uğradığımda o gönül kırgını, o insan yorgunu, o kanser vurgunu insan; gençleşiyor, dinçleşiyor, çoşuyor, konuşuyor, konuşuyor... Onun yüreğini kasten kaşıyorum, bildiklerini anlatsın istiyorum.

Mevla çekirdeğe orman gizlemiş
Tahıl tanesine harman gizlemiş
Yılanın zehrine derman gizlemiş
Sabır eyle, şükür eyle, dua et

Bu dizelerini okuyarak Ozan'ın selamlıyorum bir gün onu.

"Oku çocuk, okuu! İlaçtan iyi geliyor bunlar bana." diyor. O da açıyor bohçasını. Kitaplarını, yazılarını, şiirlerini okuduğumuz efsane şahsiyetlerden söz ediyor: Dündar Taşer, Galip Erdem, Erol Güngör, Dilaver Cebeci... Töre dergisi, Emine Işınsu, İskender Öksüz, Yavuz Bülent Bakiler, İbrahim Metin, Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu, Necmetttin Hacıeminoğlu, Yetik Ozan ve daha niceleri... Her gün birinde derinleşiyoruz.

Töre'nin törenine, şölenine buyur ediyor beni. Bizim 12 Eylül'e uzanan kavga günlerimizin on yıl, yirmi yıl öncesini anlatıyor. Parçalar bütünleşiyor. İlk şehitlerden söz ediyor: Ruhi Kılıçkıran, Yusuf İmamoğlu, Dursun Önkuzu... "Biz başlatmadık kavgayı Mehmet, biz memlekete hizmet derdindeydik, biz kültür, kalkınma derdindeydik; belki kavga ettiklerimiz de öyle olduklarını düşünüyorlardı." diyor. Oynanan oyunlardan, işgal edilen üniversitelerden, kurtarılmış bölgelerden, cezaevinden, işkenceden, hücrelerden söz ediyor.

Harman olur bir taneden
Bina çıkar viraneden
İnan deve bir iğneden
Geçer Rahmani Rahmani

Tenler ölür, ruh dirilir
Varlık, varlığa verilir
Bir ak bohçaya sarılır
Göçer Rahmani Rahmani

Bu dörtlükleri okuyorum bir gün ona. Soruyor: "Kimin buu?" Suçüstü yakalanıyorum. "Benim sayılır Hoca'm." diyorum. "Beklee!" diyor. "Oğlum Bahadır, ara bakalım İbrahim Metin Bey'i." diyor. Kısaca konuşuyorlar ve "Bu çocuğa sen söyle; yazsın, yazdıklarını Töre'de de yayımlayın." diyor. Telefonu bana uzatıyor Kasım 2020'de kaybettiğimiz, merhum İbrahim Ağabey'in o zarif, o duygulu sesi ile yeniden su yürüyor kuruyan topraklara. Uzun zaman sonra kalemimle barışıyorum ve tekrar yazmaya başlıyorum. "Çiçekler Büyür" düşüyor aklıma. Bütün oluyorum ve fark ediyorum gerçeği: Biz sırasında oturmadığımız okulların; sınıfında bulunmadığımız öğretmenlerin talebesiyiz. Dilaver Cebeci'nin bu sözü tam da bizi anlatıyor. Yani ozanların, yazanların, çizenlerin, okuyanların, okutanların ve okuduklarımızın talebesiyiz.

Işınsu Abla'yı yeniden okuyorum. "Çiçekler Büyür"ü okuyup esir Türklerin acısını yaşıyorum. Bir davaya kendimizi neden adadığımızı idrak ediyorum. Yağmur Tunalı Bey'in Galip Erdem'den aktar-

dığı tabirle "vız noktası"nı buluyorum. Onun 68-80 arasını yani bizim kuşağı anlattığı "Kavga Günleri"ni okuyorum, adanmışlığımın köklerine kadar uzanıyorum. Erzurumlu Metin'i, Yozgatlı Mustafa'yı, Malatyalı Necdeti'i, Kayserili Ahmet'i, Erzincanlı Cem'i ve Osmaniyeli Mehmet'i yani 80 öncesinin liseli adanmışlarını edebiyat öğretmenliğine ve Erzurum'a çeken manyetik alanı keşfediyorum. Kaya Bilgegil'i, Orhan Okay'ı, Sakaoğullarını... Beslendiğimiz bütün kökleri şükranla anıyorum.

Sonra "Sancı"yı okuyorum Abla!

Dursun Önkuzu'yla beraber üç gün işkence görüyorum. Pompayla ciğerimi patlatıyorlar.

Onu 3. kattan attıklarında ruhum ayrı, bedenim ayrı düşüyor toprağa! Üç gün ağlıyorum.

Gönlümde zahmet, gözümde rahmet... Öfke... Kin...Kavga meydanlarına iten daha nice duygu... Kendime kazı... Kendimi arama, kendimi anlama...

Sınav sorusu yaparlar diye eserlerini bir öykü içinde şifreleyerek verdiğimi hatırlıyorum. Üzülüyorum. Bu ezberci sisteme kızıyorum. Seni yeniden okurken "fikir ile estetik"i ne de güzel harmanladığını görüyorum. Sütümüzü mayalayan, çiçeklerimize can suyu olan ve bize savaş meydanlarından ganimet toplamayı yasaklayan şahsiyet mimarlarının hepsinin ruhlarının ellerinden öpüyorum. Ve ellerim dua dua karıncalanıyor 5 Mayıs 2021 sabahı.

Anılarda yaşamaya, göz göz yaşarmaya ve çiçek çiçek yeşermeye başlıyorum.

"Umarsız kaldım yine, anılarımla donanıyorum." diyen Emine Abla, Işınsu Abla, Zorlutuna Abla, Öksüz Abla! Seni okumak, milÎ ve manevi değerleri anlamak demekti. Ne yazık ki biz sadece üniversite sınavında puan getirisi olarak ezberledik ve ezberlettik. Vah bize, vahlar bize!

Belki yine sorarlar sınavda seni. Aman çocuklar eserlerinin adını ezberlemedikleri için soru kaçırmasınlar! Sonra küserler sana. Kızarlar bana.

Çocuklar, haydi bakalım sizin için şifreliyorum aman iyi ezberleyin soru kaçmasın:

Bir Milyon İğne'ye dönen *Sancı* gibi saplandın yüreğime. Söküp attın *Bukağı*'yı kafamızdan. Bize *Töre*'yi sen anlattın. *Bir Gece Yıldızlarla* konuşturdun bizi, aydınlandı *Küçük Dünya*'mız. Yunusça söyledim: *Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri*. Keşfettim Dedem Korkut'un *Ak Topraklar* dediği yurdun insanlarını *Bir Aile*'ye dönüştüren mayayı. Töresini yitiren yurdunu satar, dedin. Öyle oldu Abla. İlini, töresini bozan *Bir Yürek Satıldı* mezatlarda, işportalarda. *Canbaz* çok ucuza kapattı onu. İlsiz, töresiz, yüreksiz kalan *Havva* kızları, *Tutsak* oldu. "Hatun olacak kızların cariye, bey olacak erkek evlatların köle oldu." *Ak Topraklar*, *Azap Toprakları*'na, göller, çöle döndü; *Atlı Karıncalar* kapladı toprağı; çürüdü, kurudu çiçekler.

Ektiğin tohumlar bir türlü bitmez
Müşkülü yenmeye bir ömür yetmez
Kuş olsan uçsan da gene kâr etmez
Arasan konacak dal bulamazsın

Tam da Serdengeçti'nin bu ağıdıyla ağlaşırken herkes sen pes etmedin. Toprağı işlemeye, toprağa tohum ekmeye devam ettin. "Hayatımızı niçin yaşıyoruz; madde ne, mana ne, ülkü ne, ne yapmalıyız?" sorularıyla sarstın bizleri. Titredik, dönmeye çalıştık kendimize.

Dedin ki *Nisan Yağmurları* yağar ve *Çiçekler Büyür*. Amma büyümüyordu çiçekler; Zorlu Tuna uzaklarda çağlıyordu, ellerin elinde ağlıyordu. Ama sen bize umut oldun, ışık oldun, ışın oldun, su oldun. Bilgi ve bilinç oldun. Yunus, Hacı Bektaş, Hacı Bayram, Niyazi Mısri oldun.

Ektiğin tohumlar çatlayacak ve yeşerecek Abla! Sen ölümsüzlüğün kollarında mesut uyu. *Azap Toprakları*, *Kaf Dağı*'nın ardında değil artık. Yetiştirdiğin *o Adsız Kahramanlar*; seni, ülkünü, eserlerini yaşatacak Abla; kuşatacak bu *Küçük Dünya*'yı "Bedenler, beyinler ve sevdalar; bu toprağa gübre olabilir ve her yıl çiçekler yeniden büyür." demiştin ya... Her yıl *Nisan Yağmurları*'yla yeniden büyürken çiçekler, seni hatırlayacağız.

Allah, seni korktuklarından emin, umduklarına nail eylesin. Okuyanın, anlayanın anlatanın bol olsun. Sonsuza dek onlarla yaşa. Nurlar, çiçekler içinde yat. Allah rahmet eylesin. O rahmet eylerse işte o zaman *Çiçekler Büyür*. Varsa hakkımız helal olsun! Sen de bize helal et hakkını!

Kalemini yüreğine daldırdın
Ülkü, ahlak, töre ile doldurdun
Sancı sancı şehitleri *bildirdin*
Hakkını helal et Emine Abla

Yol gösterdin yanlış yollar seçene
Yüz vermedin dönüp dönüp kaçana
Kafa tuttun Türk'e kefen biçene
Hakkını helal et Emine Abla

Sanat ipliğiyle insan dokudun
Bülbül oldun dalımızda şakıdın
Harfi, şekli geçip özü okudun
Hakkını helal et Emine abla

● Kenan Yavuzaslan

Sen Bana Gülsün

İklim değişir câna, eğer sen bana gülsen
Gün ortası, ay şimdi doğar sen bana gülsen

Çöl Ceylanı timsali zarif, ince ve ürkek
Kays'ın gözü Leyla'ya değer sen bana gülsen

Kâkülden akan işve yanaktan süzülürken
Can şehrime gülzârı yığar sen bana gülsen

Kaç şarkı tebessümle olur gamzene pinhan
Gam-kasveti bir demde sağar sen bana gülsen

Bir yağlı kemend olsa siyah, bâdeli zülfün
Kalbimdeki efkârı boğar sen bana gülsen

Güldükçe düşer cemre, kurak çöllere dahi
Yağmur da saadetle yağar sen bana gülsen

Endamını lutfeyle, sokaklar dile gelsin
Yol, boynunu eğdikçe eğer sen bana gülsen

Hânemdeki hasretle yaşarken gece gündüz
Zulmet bile fecrinle ağar sen bana gülsen

Mehtabı şiirlerle çiçeklerle boyarsın
Bir nağmeye bin türkü sığar sen bana gülsen

M. Nihat Malkoç

Aşk Risalesi

Hicranın kor ateşi, aşktan payıma düştü
Ben Mecnûn'dan daha çok Leylâ için yas tuttum
Hüzün teraneleri, efkâr çayıma düştü
Gama battı ne varsa, yüreğimden pas tuttum
Susku sözden evlâdır, sükûtu ahit saydım
Ferhat'ın sevdasına külüngü şahit saydım

Derin bir uçurumdur gözlerinin karası
Buz tutmuş gönül köşküm, firkatin ucundayım
Arafta bekliyorum, havf ve reca arası...
Gönlüm bayramı gözler, sevda orucundayım
Şahikası buz tutmuş, kalbim ıssız bir dağdır
Güle seyrangâh olan, bülbüle viran bağdır

Ne oldu, ne değişti; sevdaya tapardın sen
Hasretin çöllerinde gördüğüm serap oldu
Gönül salıncağımın ipini kopardın sen
Hayalinin peşinde bir ömür türap oldu
Gözyaşımla suladım sevdanın köklerini
Yüreğimin omzundan indirdim yüklerini

Kalbim işgal altında nice seneden beri
Teskin olmuyor yürek, meyi kesti hancılar
Çektiğim acılara şahit tuttum kaderi
Fecir nöbetlerine tanığımdır sancılar
İsterim ki kalbime eli değsin İsa'nın
Kurusun ırmakları endişenin, tasanın...

O kör karanlıklarda hayalimi süsledin
Sevda kelepçesiyle esir oldu her ânım
En zor zamanlarımda umudumu besledin
Senden uzakta geçen asır oldu her ânım
Yetim ve öksüz kaldı senden nice hatıra
Bıraktığın o enkaz sığmaz hiçbir satıra

Aşk korunda sınanan mumdan farkım yok benim
Yüreğim bir yanardağ, lavlar içime akar
Kapında bir gedayım, evim barkım yok benim
Hasretin kor ateşi ciğerlerimi yakar
Gönlümün balonuna sen batırdın dikeni
Görmedim benim kadar gizli cefa çekeni

● Mustafa İmir

Anılar Kaldı

Uzun yıllar sonra senden geriye
Şiirler, türküler, şarkılar kaldı
Özlesem de o ruh gelmez geriye
Gönül dünyamdaki yankılar kaldı

Zihin duvarımda anılar kayar
Gönlüm görüntünü önüme koyar
Yüreğim sevdanın hüznünü duyar
Gerçekle karışık sanılar kaldı

Zamanı, mekânı umursuz seçtik
Tedbirsiz davrandık kaynarı içtik
İnişli çıkışlı sınavdan geçtik
Sevdaya dair çok kanılar kaldı

Yaşanmışlıkları hesaba döksek
Boş dargınlıkları sineye çeksek
Yine de hasarın tutarı yüksek
Geçmişe mıhlanmış anılar kaldı

Sevda, tutku, arzu bakmazmış yaşa
Sebepsiz gelirmiş ayrılık başa
Belli etmesem de hasarı dışa
Yürekte sıçrayan çıngılar kaldı

Bu yorgun gönlümle bakınca serin
Gördüğüm hasarın izleri derin
Hükmü yok 'keşke'nin ya da 'meğer'in
Acele konulmuş tanılar kaldı

Hüzünle bulanık gönlüm gücendi
Ederinden ağır bedel ödendi
Ümitle yıllarca vefa beklendi
İçimde hüzzamdan tınılar kaldı

Ummadık zamanda bir efkâr basar
Gönlüm şiir kusar, dilimse susar
Belli ki ömürlük gönülde hasar
İmir'de süreğen yangılar kaldı

● Vahid Məmmədli

Mən Sənin Ömrünə Bahar Gətirim

Mən sənin ömrünə bahar gətirim,
Buzların ərisin sellərə dönsün.
İsitsin sinəni isti nəfəsim,
Əlimdə tellərin güllərə dönsün
Mən sənin ömrünə bahar gətirim.

Sonra əllərini alım ovcuma
Xəfifcə üfürüm isinsin biraz
Gizli gülüş qonsun dodaqlarına,
Mən sənə can deyim, sən denən olmaz
Mən sənin ömrünə bahar gətirim.

Uzaq dur deməyə titrəsin sesin,
Ahı oğurlayım dodaqlarından.
Utanım, qızarım, tutulsun dilim,
Əllərim danışsın yanaqlarında,
Mən sənin ömrünə bahar gətirim.

Mən sənin ömrünə bahar gətirim
Dəli küləyimi, çəni qarşıla.
Qoy məftun eyləsin bu sevgi səni,
Qışa əlvida de, məni qarşıla,
Mən sənin ömrünə bahar gətirim.

● Yasin Şen

Gecede Seni Anlamak

Bu diyârın garip akşamlarında
Sesini andım derin denizlerin
Yüreğime dolan elemlerinde
Özlemini duydum sanki sizlerin

Sığmıyor içime o bir tek hece
Dağ gibi heybetli, dağ gibi yüce
Bir ben vardım uyanık bir de gece
Geceme ışıktı senin gözlerin

Düşündürür beni hep bir sızı
Götürür uzağa dalgalar bizi
Yürüyüp senle kaybetsem izi
Tâkâti var mıdır bilmem dizlerin

Büyüdün gecemde bir ay misâli
Duydun mu gönülde eski melâli
Anladım galiba bendeki hâli
Yüreğimden silinmiyor izlerin

Hangi deme dek sürer sususların
Hep kanat mı çırpar sevda kuşların
Aşinâsı çıktık o yokuşların
Anladın mı kıymetini düzlerin

Yâr, senin gibi geceler suskun
Semtime uğramaz sevdalar küskün
Gecede kalmışım ben böyle düşkün
Sevgisine hasretim gündüzlerin

Bırak istiğnayı da bir şey eyle
Firkati ihtiyar ettin n'oldu böyle
Bir şey diyeceksen gönülden söyle
İçimde sızıdır senin sözlerin

Baharlar eskidi sanki bu yerde
Dermân olmadı içimdeki derde
Bir sararmış yaprak gibi defterde
Hatırası kaldı geçen güzlerin

● Mehmet Bircan

Yar Kasidesi'ne Nazire Denemesi

Sen baharın habercisi,
Ben ki sana yay demişem.

Yarık yarık topraklara,
Can bahş eden çay demişem.

Ay balam kolların açmış,
Yürüyende day demişem.

Acem mehtabına karşı,
Öz dilimde ay demişem.

Köhne dile gün düşelden,
Gönlüme saray demişem.

Senden sonra yoksulluğa,
Ne kadar da bay demişem.

Aşk sırrını izhar eden,
Sen güzele nay demişem.

Ne gelirse senden başa,
Göz yumup hayhay demişem.

Sanem için düşen yaşa,
Göz hakkından pay demişem.

Senden ayrı tevafuka,
Vay ki ne vay vay demişem.

Can değildir ten ölesi,
Vuslata laylay demişem.

Sen derdine em uzatan,
Tabiplere cay demişem.

Bir/can'ım yürek dağına,
Külüngün vur, say demişem.

● Recep Şen

Yunus Emre'nin İzinde

Gam yurdu bu dünyanın ıssız yabancısıyız
Bizim Yunus demişler yolun kervancısıyız.

Erenler dergâhında öğrendik bu sanatı
Gönül kumaşı diken sevgi kaftancısıyız.

Mest ü hayran olmuşuz ezeldeki şarkıyla
Biz vahdet denizinin hakikat incisiyiz.

Yaraları sararız insanı ayırmadan
Dertli sinelerdeki yaranın sancısıyız.

Mevla'nın kullarına hizmet ederiz daim
Gül kokulu çarşının cömert dükkâncısıyız.

Helal rızık peşinde kimseye yük olmayız
Hem eker hem biçeriz nasip harmancısıyız.

Dikenleri toplarız yol açarız dostlara
Onlar yürüsün diye yolun sonuncusuyuz.

Aşarız dağı taşı mamur olsun tek vatan
Muhabbet ordusunun eri akıncısıyız.

Paylaşırız ocakta pişen helal ekmeği
Yoksullar sokağının cömert fırıncısıyız.

Kirlerden arınırız gönüller yıkandıkça
Erenler hamamının biz de külhancısıyız.

Söyledik sözümüzü biz de göçtük dünyadan
Hakikat gemisinin usta dümencisiyiz

Seyreyleriz âlemi gönül denen aynadan
Taptuk derler o erin oğlu öğrencisiyiz.

● Ali Kemal Mutlu

Seni Sevmek Benim ‘Ülkü’m Sevdiğim

Bâğ-ı iremde bir ağaç dalıdır
Kirpiğin ki salıncaklar kurarım

O kevserler kahve olur b/akışır
Hatırını gözlerinden sorarım

Her rüyamda tavus kuşu görürüm
Muştuları saçlarına yorarım

Bir şelale esintisi fısıldar
Omuzunda rüzgârları tararım

Albenisi uçurumdur burnunun
Dudağında abı hayat ararım

Göz arımın çiçeğidir konduğu
Ayva tüyün firdevslere firarım

Levh- i kalem mi çekmiş çizgisini
Huşu bulur kaşlarında ikrarım

Atlantis’in diplerinden seslensen
Ummanları ortasından yararım

Ve “Kurbanım ol!” dese bakışların
Korkuların kalemini kırarım

Sana vuslat hasretiyle üşürsem
Gülüşünü yorgan diye sararım

Nazarımın altındayken çırpınır
Gün yüzünü seyreylerken esrarım

Endamını servilerde unutma
Her serviyi halef sanır ısrarım

Cennet senin cemalindir sevdiğim
Seyretmeyi ödül bilir tekrarım

Yedi iklim car köşeyi dolaşsam
Gerdanında eğlenmektir kararım

Metin Özarslan

Ateşe Uçan Şahin

Lütfü Şehsuvaroğlu'ya, verdiği ilhamla...

Yurdun dört bir yanı ateş ve alev
Yanarken her köyde her hane her ev
Daldı cehenneme bir civanmert dev
De ki İbrahim bu de ki Balamir
Suyla çıktı yola Şahin Akdemir

Cesareti sanki bir erk kalesi
Gözyaşları cennetin şelalesi
Bakışında beliren ay hâlesi
İradesi çelik bileği demir
Pak ruhun şad ola Şahin Akdemir

Ormanların ağaçların özü su
Yananın söndürenin tek sözü su
Ey aleve dalan yurdun kuzusu
Belli ki Rabb'imden almıştır emir
Kabrin nurla dola Şahin Akdemir

Nice ozan destanını söylesin
Artık gök kubbede çınlıyor sesin:
"Allah hayrımızı kabul eylesin"
Yangına su lazım evveli emir
Ara vermez m'ola Şahin Akdemir

Yer ateş su ateş asuman ateş
Bindiği mobilet tulparlara eş
Cennet mekân yiğit yaşı yirmi beş
Gıpta eder kağan, hakan, sultan, mir
Şehitle kol kola Şahin Akdemir

HECE TAŞLARI

aylık şiir dergisi

79.on5Eylül2021

hece taşları

aylık şiir dergisi

yayın yönetmeni

tayyib atmaca

son okuma

metin özarslan

kapak fotoğrafı

yasin mortaş

muhabbet yeri

haydarbey mh. 32077. sokak
armada/2 d blok nu: 6
onikişubat / kahramanmaraş

0535 391 92 50

hecetaslaridergisi@gmail.com

79. sayı 15 Eylül 2021

ıssn 2149-4509. (e-dergi)

BU SAYIDA

- İbrahim Sağır / Üstüne
- Mustafa İmir / Eylül Hüznü
- Muzaffer Ceylan / Kelebek
- Mücahit Şahin/ Kız Kulesi / Saatleri Neden Kutuplara Asıyorsun
- Səhavət İzzəti / Ay Ana
- Təranə Arifqızı / Üzüm Var / Eyledi
- Ali Rıza Kaşıkçı / Sevdim Diyesi
- Mehmet Gözükara - İsmail Kutlu Özalp Atışma Meydanı
- Mehmet Bircan / Gazel
- Mehmet Avşar / Ebedî Vatan
- Mehmet Baş / Künye
- Yasin Şen / Osmanlı Şiiri ve Sembolik Dil
- Osman Fermanoğlu / Dədə
- Mustafa Pınarbaşı / Nesin Sen
- Âşık Medeni Karataş / Şehidim
- Ahmet Urfalı / Perişan Gazel
- Tayyib Atmaca / dOkunan Şiirler -24-
- Âşık Muhsinoğlu / Vefasız Diye
- Erol Koca / Kıblegâhım
- Mehmet Durmaz - Metin Özarslan Öğütleme

● İbrahim Sağır

Üstüne

Dizildi umutlarım güya güya üstüne,
Nice hayaller kurdum rüya rüya üstüne.

Her yeni doğan günle başlarken hayatıma,
Ekledim emelleri hülya hülya üstüne.

Yaran ile sohbetin tadı, tuzu kalmadı,
Dostluklar acze düştü riya riya üstüne.

Hüzün bulutlarının altında adım adım,
Harcadım sermayemi veda veda üstüne.

Yollarım sarpa sardı vuslata eremeden,
Hayallerim tükendi feda feda üstüne.

Dünyanın sarhoşluğu döndürdü de başımı,
Günahlarımı sardım rida rida üstüne.

Güvendiğim her dalı kırdı kaderin eli,
Törpülendi hayatım eda eda üstüne.

Sermayem boşa gitti ziyan düştü kârıma,
Encamım sürdü gitti heba heba üstüne.

Umudu Sertaç ettim geceleri duama,
Yalvardım Rahman'ıma nida nida üstüne.

● Mustafa İmir

Eylül Hüznü

Öyle bir geldi ki üstüme Eylül
Gölge bir armağan, güneş bir ödül
Ne gündüzü sıcak ne gece serin
İlk bahardan kalan son temsilci gül

Yeşillerde yer yer Eylül sarısı
Göç yolunda göçmen kuşun yarısı
Tohumları dolgun, meyvası olgun
Kovana son sefer yapar arısı

Ömrün son baharı olmalı dingin
Kaygısız anılar güz kadar zengin
Yaşanmış baharlar, aşılmış kışlar
Söylenmez, dinlenmez görüşler engin

Nedense çevre bir durgun görünür
Yel dağa takılır, bulut sürünür
Havada telaşsız son bir hazırlık
Eylülde sebepsiz hüzne bürünür

Gazelle örtülür ömrün yolları
Dizlere salınır yorgun kolları
Ağır ağır geçer Eylülde zaman
Giderek uzarken çocuk yılları

Hayatın sayımı Eylülde başlar
Dilek derinleşir, arzu yavaşlar
İnceden inceye kaygı dalgası
Hatıralardaki uzayan kışlar

Hatırda tüllenir mehtaplı gece
Yarı yaşanmış aşk artık görece
Toplayıp çıkardım Eylülle çarptım
Kim de derse desin hayat bilmece

Fırıl fırıl geçen yılların özü
Damıtılır. Eylül söyler son sözü
Yarı yaz yarı kış bir Eylül günü
Gazellere yansır hayatın yüzü

İMİR senelerin izini sürdü
Eylüllerde kışa hazırlık gördü
Ne akıntılarda kulaç salladı
Sığınağı hayat kendisi ördü

Muzaffer Ceylan

Kelebek

haydi kon boş sayfalara
mürekkep çoktan kurudu
uçalım giz levhalara
kanadınsa ruhun yurdu

siyah lekelerden gayrı
kanatlarında rengarenk
şu kara küre silinsin
benek benek süslenerek

ruhlar kanat taksın, rakkas
gibi unutup her şeyi
kaysın zeminden gövdemiz
bir rint için böyle iyi

insan insanı aramaz
ustayı bulunca çırak
sen ayağı kesik yaya
benliği boşluğa bırak

uç gidelim yücelerden
safir bir konakta gibi
gündüzlerden gecelerden
ufukta bir nokta gibi

çok uzağında kalalım
bu sahipsizlik tacının
saçlarını tez yolalım
kızıl elma ağacının

kırpışarak cem oluruz
hırsların kan dudağından
öte bir nüve buluruz
daha uzak Kaf Dağı'ndan

ihtiyarı taçlandıran
Hay kapısını açalım
bir ceninken yaşlandıran
sonsuz olana kaçalım

haydi kon boş sayfalara
mürekkep çoktan kurudu
uçalım giz levhalara
kanadınsa ruhun yurdu

● Mücahit Şahin

Kız Kulesi

Bundan sonra ne desek uzak bir ihtimalsin
Bırak kalsın yine de güzel anları kırma.
Dalgalar laçka burda sense tiril tirilsin
Susup acıyla aşkı gayrı alnımda karma.

Ne kalacak geriye yağan yağmurdan başka?
-Islanan ellerimle dağların hep kuzeyi.
Ve durmadan kalbime deniz ölüm derse de
Vazgeçecek görünce cebimdeki resmini.

Anladım bu dünyada senden ayrı yürürsem,
Bir misafirlik çöker, ağır ağır içime.
Adın ki büyür gider, bin bir gamla beraber.
Yazlarını görmeden, kış konar pencereme.

Saatleri Neden Kutuplara Asıyorsun?

Tenha bir akşamdı ve gözlerini eğerek
Birkaç şiir okudun biri Necatigil'in.
Yanıl yanıl yanardın ellerime değerek,
Erdin ferahlığına vakit geldi demenin.

Şimdi sonsuz çalıyor, zaman sûzinâk makam,
Sert harlanırken kalbim, usulca gidiyorsun.
Ki bu Nemrut acuna İbrahimlik yapamam.
Saatleri neden kutuplara asıyorsun?

Ellerimi durakta unuttuğun koyu gün
Yüz yırtıcı bir uzun güze aktı bu ırmak,
Ne nehir ne de ağaç artık ne bir yol mümkün
İçimde heyelanlar ve bir anda infilak

● Səxavət İzzəti

Ay Ana

Ay ana, məzar daşını,
Versənə geyim, ağlayım.
Səsimi atıb başıma,
Bayatı deyim, ağlayım.

Hələ var ayaq gəzirəm,
Əlimdə çıraq gəzirəm,
Bir isti qucaq gəzirəm,
Başımı qoyum, ağlayım.

Hər işi çaş bir zamanda,
Ayağı baş bir zamanda,
Çörəyi daş bir zamanda,
İçimi yeyim, ağlayım.

Tapmadım sənliyin yerin,
Axtarsam da dərin-dərin,
Heç olmasa bir çöl verin,
Dərdimi sayım, ağlayım.

● Təranə Arifqızı

Üzüm Var (Təcnis)

Öz arzuma bıçaq çəkən düşmənəm,
Gecə- gündüz gözlərimə düşmə, nəm!
Çox çəksən də ayağımdan,düşmənəm,
Inadkaram, yaşamağa üzüm var.

Düşünmədin gərək mənəm sənə, sən,
Elə dedin külək mənəm, sən əsən,
Yelə verdin neçə-neçə sənə sən,
Ağlın-fikrin dövlət yığım, üzüm, var.

Çıxdım yola, arzularım oyandı,
Mən közərdim, o, alışdı, o, yandı,
Son ünvan da daş məzardı, o yandı,
Həyat bağdı, halal-haram üzüm var.

Eylədi (Dodaqdəyməz)

Küsdürdü yarından yarı, yar adı,
Yarı göynərtidi, yarı yaradı,
Küskünlük hansısa yara yaradı,
Küsən könülləri talan eylədi.

Kədər karvan olar, sənsiz, yol üstə,
Dağlar kölgə salar çənsiz yol üstə,
Ayaq şikəst qalar, tənsiz, yol üstə,
Qanı səndən səni alan eylədi.

Yandıqca çiçəyin, gül əkən dünya,
Ağlayar ürəyin, gülərkən dünya,
Atəşin yerinə kül çəkən dünya,
Təranənin sözün yalan eylədi.

● Ali Rıza Kaşıkçı

Sevdim Diyesi

Bülbül bizden yana, dil bizden yana,
Seven sevdiğine sevdim diyesi.
Sümbül bizden yana, gül bizden yana,
Seven sevdiğine sevdim diyesi.

Yok olup gitmek mi çamurda, piste?
Yâr olup varmak mı ebedî dosta?
Kalbini dinle bak birazcık sus da
Seven sevdiğine sevdim diyesi.

Cism ü cânâ sığmaz bu kutlu çile,
Renk verir feryatlar kıpkızıl güle,
Lâl olmuş sevdalar gelirse dile,
Seven sevdiğine sevdim diyesi.

Muradım *Rıza*'yı söz ile yumak,
Çözülmez hakikât, dil yumak yumak
Kurusa boğazın, çöl olsa damak,
Seven sevdiğine sevdim diyesi

● Mehmet Gözükara ● İsmail Kutlu Özalp

Atışma Meydanı

Gözükara:
Atışma dediğin alevdir közdür
Muhabbet kurulu bir yaya benzer
Sözü mecrasının içinde yüzdür
Bu meydan dalgalı deryaya benzer

Kutlu:
Sözler ki ateşten közden örülür
Bir güneşe benzer bir aya benzer.
Muhabbet dediğin özden örülür
Çağlar, çağlaması deryaya benzer.

Gözükara:
Gönül ipliğinin solmaz boyası
Usta âşık sohbet eder doyası
Külünkle kırılmaz sözün kayası
Gâh da kâbus dolu rüyaya benzer

Kutlu:
Sözün bohçasını açıp serersek
Sözde sözden öte mana dererseк
Gönül bahçesine gülle girersek
Doyulmaz bir düşe, hülyaya benzer.

Gözükara:
Hâl ehli olanlar sözün yetirir
Kuşlar yavrusunu yazın yetirir
Seven sevdiğine nazın yetirir
Gâh Züleyha gâh da Leyla'ya benzer.

Kutlu:
Bu meydan da köle de bir han da bir
Bir damlacık gözyaşıyla kan da bir
Yürek de bir, nazar da bir, can da bir
Söz ki cennetteki Tuba'ya benzer.

Gözükara:
Gâhî sultan gelir gâhî han gelir
Gâhî gözlerden yaş, gâhî kan gelir
Gâhî melek gelir gâh şeytan gelir
Gâhî dünya gâhî ukbaya benzer.

Kutlu:
Yanma yürekledir köz köze değil
Bilişip görüşmek yüz yüze değil
Ehl-i muhabbette söz söze değil
Elest bezmindeki bela'ya benzer.

Gözükara:
İster kolay ister zahmetli söyle
Her ne söyler isen hikmetli söyle
Hürmet göreceksen hürmetli söyle
Âşıklar bülbül-ü şeydaya benzer.

Kutlu:
Aşkın ilk halidir zar ile dolmak
Gülşende gül değil har ile dolmak
Ne varsa yok sayıp yâr ile dolmak
Âşıkta vuslata, sılaya benzer.

Gözükara:
Hazana uğrayan gazele döner
Her âşık sevdiği güzele döner
Baharlar, kışlara güz ile döner
Hoşça kal bir nevi vedaya benzer.

Kutlu:
Aşığın bir olur baharı yazı
Teller konuşturur ritm ile sazı
Kaysa Leylasının cevri ve nazı
Sanma bir matemli salaya benzer.

Gözükara:
Ne kitabı vardır ne de mektebi
İnsan fıtratında taşır edebi
Gözükara yerde koymaz talebi
Seyircisiz meydan tenhaya benzer.

Kutlu:
Kutlu söz açınca laleden, gülden
Görünür yâr yüzü perdeden, tülden
Muhabbet var ise can u gönülden
Her bir yer cennet-i alâya benzer.

● Mehmet Bircan

Gazel

Katre-i dîde-i şeb mengûş-ı gûş olmuş yine
Gam-fezâ güller de hâra dür-fürûş olmuş yine

Al giyindirmiş kuşandırmış ‘arûsu ‘âşıkân
Nâle-i bülbüle gül âgende-gûş olmuş yine

Âteş-i sûzân-ı şem’i devr eder ihrâm ile
Hem gönül pervânesi hem şu’le-pûş olmuş yine

‘Aşka kılsan bir kez îmân n’ola Firavn-ı kulûb
Âb-ı ahmer üstüne cûş u hurûş olmuş yine

Mey getir sâkî ezelden tazele ikrârımı
‘*Uzletî* Kâlû Belî’den hamr-nûş olmuş yine

● Mehmet Avşar

Ebedî Vatan

Dağına, taşına gönül verdiğim,
Ümidim, tuttuğum dalımsın toprak.
Sabırla yoğurup, aşkla derdiğim,
Çiçeğim, peteğim, balımsın toprak.

Hasretinde duman duman tüttüğüm,
Bayramdır, vuslattır sende tattığım,
Uğruna varımı feda ettiğim,
Vatanım, cananım, canımsın toprak.

Sevincim, kederim senden yanadır,
Anam gibi adın toprak anadır,
Varlığımız senden, dönüş sanadır,
Yoluna döktüğüm kanımsın toprak.

Zaferle, destanla bayraklaşan sen,
Sevgisi imanla kucaklaşan sen,
Yurdumsun ecdatla dolup taşan sen,
Tarihim, destanım şanımsın toprak.

Yediden yetmişe seni anmalı,
Gönüller aşkınla korda yanmalı,
Bayrağım ebedî dalgalanmalı,
Kıyamete kadar benimsin toprak.

● Mehmet Baş

Künye

Adımı adınla yar zincirlere vursalar
Adım adım yürürüm gözlerinin rengine
Alsalar saatimi saatine kursalar
Dökülür ay ışığı o rikkatli kalbine

Künyemi yazan kalem kaderimdir kaderim
Gitmez oldu başımdan şu silinmez kederim
İçimin sürüsünü çoban oldum güderim
Karışırken ummanlar yüreğimin seline

Hangi ele değdiysem ateş oldu elime
Yapıştı kelimeler kurşun gibi dilime
Bakıp bakıp ağlama şu savrulan külüme
Kapılırken şu bahtım bir sevdanın yeline

Dermansız dertlerimi karalasam deftere
Benim ile birlikte gider mi yar mahşere
Tırmanırım durmadan merdivensiz göklere
Takılırken yüreğim solmuş hazan gülüne

Dünyanın solan rengi kapkaradır kapkara
Bir vefasız uğruna etti beni maskara
Bir kere açılmış bak kapanmıyor şu yara
Yakılırken gençliğim düştüm işte eline

Yasin Şen

Osmanlı Şiiri ve Sembolik Dil

Sembolik dilin Türk Edebiyatı içerisinde sandığımızdan daha etkili olduğunu söylemek isteriz. Edebî metinlerde beliren müşterek her sembol, kendisinden bir derece üstte bulunan gerçeğin remzi olabilmektedir. Bu irfanî öğretilerde genel olarak böyledir. Varlığın veya eşyanın hakikatini anlamak, bir hakikat yolculuğunu zaruri kılmaktadır. Hakikat yolculuğunu gerçekleştirenler ise yaşadığı birçok tecrübeyi sembollerle ve rumuzlarla dile getirmektedir. Böyle bir âlemde artık gerçeklik algısı derinleşir ve sembol temsil ettiği anlam katmanlarıyla ve mertebeleriyle karşımıza çıkar:

"Böyle bir ruh yapısına sâhip birisinin gözünde bütün 'gerçeklik' âlemi kendi kendine yeten bir şey olmaktan çıkar ve çok esrarlı bir rumuz (semboller) ormanına, bir ontolojik yakıştırmalar sistemine dönüşür. Ve alelâde gerçeğinkinden bir üst kademede ortaya çıkan rüyâların da hislere hitâb eden keyfiyetler olmak ama esas itibâriyle bir de sembolik bir mâhiyeti bulunmak hasebiyle, bu gerçeğin eşyâ ve olaylarıyla aynı mâhiyette oldukları ortaya çıkmaktadır."[1]

Yukarıdaki yorumun Türk Edebiyatının diğer verimleri için de düşünülmesi gerektiği kanaatindeyiz. Mesnevî'de geçen "Hezl, bir şey öğretmek içindir; sen bunu ciddiye al, onun zahirine bağlanma! Cahiller, ciddiyi hezle hamleder, ariflerse hezli ciddiye yorarlar!"[2] sözleri Doğu edebiyat geleneklerinde dilin ve bazı edebî türlerin anlam katmanlarına ve mesaj taşıyıcılığına işaret eder. Aslında bu sözlerle işaret edilen husus; başta Türk, Fars ve Arap Edebiyatları olmak üzere geniş bir coğrafyada edebî metinlerin özündeki ruhu haber vermektedir. Buna göre sadece kelime ve kavramların sembolik değerine işaret etmek yetmez, anlamın da mertebeleri olabileceği onu yorumlamaya çalışan okuyucunun her daim hatırında bulunmalıdır.

Şiirde mecaz ve bu sembolik dilin yanı sıra telmih, teşbih, istiare gibi anlamın belirginleşmesine ve temsil edilmesine yardımcı olan edebî sanatların yaygınlığından da söz etmek isteriz. Bunlar anlamın örtülmesinde, en azından ehil kimseler tarafından anlaşılmasında bir dereceye kadar etkilidir. Bu hususun kutsal kitaplarda ve tasavvuf edebiyatımızda önemli bir yeri olduğunu düşünüyoruz:

"Tasavvuf edebiyatında, hakikati mecaz ile örterek anlatmak, zaruretlerin doğurduğu bir gelenek olarak karşımıza çıkmaktadır. Esasen, bu 'örtme' yöntemi Kur'an'da da bulunmaktadır. Sûfîlerin, bu yöntemi benimsemesi, ilâhi örtmenin gerisindeki hikmete ters düşmemek içindir."[3]

Doğu edebiyat geleneklerinde edebî metnin iç dünyasını teşkil eden en önemli hususun bu sembolik dil olduğunu düşünüyoruz. Bunun Doğu milletlerinin düşünce sistematiğiyle çok yakın bir ilgisi vardır. Dolayısıyla bir metnin ait olduğu sembolik dilin dünyası ana hatlarıyla kavranmalıdır. Edebî metnin layıkıyla değerlendirilmesi ve yorumlanabilmesi için bu elzemdir.

Anlaşıldığı kadarıyla bu gelenekte katı bir gerçeklik anlayışıyla edebî metinler yorumlanamaz. Bunun en temel sebebi Doğu edebiyatlarının irfanî öğretiyi esas almaları ve sembolik dili yüzyıllar boyunca ısrarla kullanmalarıdır. Dikkat edilirse sembolik dil daha çok tahkiyeli eserlerde ve şiirde karşımıza çıkar. Mesnevi, hikâye, masal, fabl, rivâyet, menkıbe, tekerleme, bilmece, destan ve şathiye türündeki eserlerin içerisinde yer alan varlıklar, semboller ve hayvanlar aslında belli duygu ve düşüncelerin karşılığıdır. Burada esas olan insanın, mesajı bu alegorik veya temsilî kavramlar yoluyla anlamasıdır. Amaç hikâye anlatmak, kurguya muhatabı hayran etmek, edebiyat icra etmek veya sanat göstermek değildir. Bunlar olsa olsa birer araçtır ve bir medeniyetin ifadesi demek olan edebiyat için tali yollardır. Bu, en azından büyük edebiyat gelenekleri için böyledir. Kendi geleneğini kurmuş bir edebiyatın öne çıkan verimlerinde, verilmek istenen mesaj, mümkün olduğunca güçlü bir dille ve sembolik kavramlarla ifade edilmeye çalışılır.

Sembolik dilin Doğu şiirinde çok fazla öne çıkması, şiirin âdetâ sembollerle örülmesi çok dikkat çekicidir. Bu yoğun anlatım tarzı bazı yorumlarda çok şahsî değerlendirmelere sebebiyet verebilmiştir. Burada dikkati çeken husus anlamın mertebeleridir. Bir şair, çok gerçekçi bir tabloyu da bu malzemeyle ele alabilir. Ona bu hakkı veren zaten kelimelerin yaslandığı mecaz dünyası ve yine kelimelerin sahip olduğu anlam katmanlarıdır. Şair şaraptan bahsediyorsa bu, onu okuyanların bundan şarabı anlamaması yüzündendir. Aksi hâlde koca bir edebiyatı şarapla, kadınla ve beşerî sevgiyle açıklayanların yanıldığı bir noktaya doğru sürüklenip dururuz. Esasında bugün eski edebiyat araştırmalarının aksadığı ve sükûta uğradığı yer de burası olmaktadır. Kopan epistemolijik halka anlamın kapılarını aralamayı güçleştirmektedir.

Edebî metinlerde sembollerin gerekliliği üzerinde çok fazla durulması bazı soruların sorulmasına ve bir

1 Toshihiko Izutsu, *İbn Arabî'nin Füsûs'undaki Anahtar Kavramlar,* Çeviren: Ahmed Yüksel Özemre, Üsküdar 1997 (E-kitap), s. 15.

2 Mevlânâ, Mevlânâ, *Mesnevî-i Şerîf*, Mütercim: Süleyman Nahîfî, Sadeleştiren: Âmil Çelebioğlu, Timaş Yay., İstanbul 2008, s. 514.

3 Cemâl Kurnaz-Mustafa Tatcı, *Türk Edebiyatında Şathiye,* Akçağ Yayınları, Ankara 2001, s. 23.

kısım metinlerde bunun işlenmesine sebep olmuştur. Birçok Doğulu müellif, edebi metinlerde ısrarla yinelenen kavramlarla ne anlatılmak istendiği konusuna çeşitli yorumlar getirmiştir. Bu yorumlar kadim metinleri anlamada bize yol göstermektedir. Biz bunlardan birkaçına yazımızda yer vermek istiyoruz. "Mânâ eri, sözünde göze, dudağa işâret etmekle ne murad eder?" sorusuna Gülşen-i Râz müellifi Mahmud Şebüsterî şöyle cevap verir:

"Makamları, hâllere nail olan er, yüzden, saçtan, sakaldan, benden ne arar, ne ister? Bu âlemde görünen her şey, o âlem güneşinin aksi gibidir. Âlem; saç, ben, sakal ve kaş gibidir; her şey, kendi yerinde kendi makamında iyidir, hoştur. Tanrı'nın tecellîsi gâh cemâl yoluyla olur, gâh celâl yoluyla olur… Yüz ve saç da o mânâlara misâldir. Ulu Tanrı'nın sıfatları lûtuf ve kahırdır. Güzellerin yüzleriyle saçlarında da bu lûtuf ve kahır var. Bu duyulan sözler, duygularımızla duyup bildiğimiz şeylere delâlet eder. Bu yüzden evvelâ duyup bildiğimiz şeylere delâlet etmek üzere söylenmişlerdir. (…) Gönül ehli olanlar, mânâyı anlatırlarken bir benzeriyle söylerler, anlatırlar. Çünkü duygularımızla anladığımız, bildiğimiz şeyler, mâna âleminin gölgesi gibidir."[4]

Şebüsterî, eserinin devamında kadim Doğu şiirinde çokça kullanılan zülf, saç, ayva tüyü, meyhane, şarap, küfür, put gibi ilk anlamıyla değerlendirilemeyecek birçok kavramın neye işaret ettiğini söyler. Böylece bu şiir geleneğinde anlam ve ifade bir yere oturmaktadır. Mahmud Şebüsterî'nin bu sözlerinden sembollerin neye işaret ettiği net bir biçimde anlaşılmaktadır. Dolayısıyla şiirde ısrarla yinelenen birçok kavram, ilk anlamından ötede belirli hallerin, yaşanan iç tecrübelerinin, bazı fikirlerin, şairin içinde bulunduğu irfanî durumunun ifadesinden başka bir şey değildir. Burada kavramların hiçbir zaman gerçek anlamlarında kullanılmadığını söylemiyoruz. Aksine onların -günümüzdeki anlamıyla- gerçekliği de içine alacak bir derinlik ve genişlikte kullanıldığını ifade etmek istiyoruz. Söz konusu duruma başka bazı sûfî müelliflerle şairler de dikkat çekmişlerdir. Niyâzî-i Mısrî, Risâle-i Es'ile ve Ecvibe'de özellikle mutasavvıf şairlerin remizli ifadelerinin anlam dünyasına şu sözleriyle işaret eder:

"Bu sûfiyyûn taifesi îmân-ı taklîdîden îmân-ı tahkîkîye sefer ettikleri gibi, cemî eşyânın da zâhirinden bâtınına ve sûretinden manâsına sefer etmişlerdir. Cevâhir-i eşyâyı kemâ hiye aleyh görmüşler ve bilmişlerdir. Onun için ekser sözleri âlem-i ma'nâdandır. Meselâ şaraptan muradları mârifetullahtır. Ve mârifetullahın neticesi muhabbetullahtır. Ve şarabın neticesi aşk-ı ârızîdir. Aşkla muhabbet bir mânâyadır. Bu münasebetle şarap derler, muhabbetullah murad ederler. Muradları harâm olan şarap değildir. Zira harâm olan şarabı medh etmek, hılline (helâlliğine) zâhib olmaktır. Ve hılline zâhib olmak küfürdür. Ve meyhane derler, muradları mürşid-i kâmilin gönlüdür ki muhabbetullah hazinesidir. Ve kadehten murad, talibe telkin ettikleri kelime-i tevhîd ve ismullahtır. Yahut zebânından mârifetullah ile sudûr eden kelimâttır. Sâlik dinledikçe ol kelimâtın zevkiyle mest-i lâ-ya'kil olur. Ve mahbubtan murad, mürşid-i kâmildir. Zira mahbub görüldükte, gönül muhabbet ettiği gibi ve mahbûbun tenasübü a'zâsı olup her bir nakşı yerli yerinde olduğu için gönül muhabbet eder."[5]

Görüldüğü gibi Osmanlı dönemine ait özellikle bir kısım metinlerin sembollerin ardına gizlenerek ortaya konduğuna birçok yerde işaret edilmekte ve bu sembollerin neyi anlattıkları izah edilmektedir. Aynı şekilde Şeyh Elvân-ı Şirâzî'nin Gülşen-i Râz çevirisinde de bu husus bu sefer manzum olarak ifade edilmektedir.

Buraya bir itiraz olarak bunların tasavvufî eserlerde yer aldığı düşüncesi yöneltilebilir. Fakat tasavvuf düşüncesi Osmanlı şiirinin özü olması itibariyle hâlâ çözümlenmesi ve anlaşılması gereken bir alanı ifade eder. Şairler tecrübelerini çoğu kere rumuzlar, sembollerle ifade yoluna gitmiş, bu da zaman içerisinde şiirde çok güçlü bir sembol dünyasının doğmasına zemin hazırlamıştır. Osmanlı şairleri şiirde kullandığı rumuzların neye işaret ettiğini zaman zaman belirtmektedir. Dolayısıyla burada anlamın, ehli tarafından anlaşılsın diye adeta şifreli bir dille ortaya konduğu anlaşılmaktadır. Bu hususta Edib Harâbî şöyle der:

Bu sözleri sanma her insân anlar
Kuş dilidir bunu Süleymân anlar
Bu sırr-ı mübhemi ârifân anlar
Çünki câhillerden pinhân eyledik[6]

Şiirdeki sembol dilinin bilinçli bir tercih olduğu ortadadır. Peki, neden böyle bir tercihte bulunulmuştur? Aslında bu sorunun cevabı tarihimizin satır aralarında gizlidir. Bilindiği gibi bazı manaları açmalarından ötürü birçok mutasavvıfın ve şairin başı beladan kurtulmamış; kimisi öldürülmüş, kimi sürgün edilmiş, bazıları ise ömrünü zindanlarda geçirmiştir. Bu durum, en azından sûfî şairleri anlamı örtme yoluna, sadece ehlinin anlayabileceği bir üslubu kullanmaya sevk etmiştir. Aslında bütün bir Türk şiirinin içerisinde çok etkin bir şekilde yer alan bu üslubu onlar daha sistematik bir şekilde kullanmışlardır.

4 Abdülbâki Gölpınarlı (Çeviren ve Şerheden), *Gülşen-i Râz Şerhi,* Milli Eğitim Basım Evi, İstanbul 1972, s. 177-178.

5 Niyâzî-i Mısrî, *Risâle-i Es'ile ve Ecvibe,* Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Efendi Bölümü, nr. 2963, v. 4a.

6 Cemâl Kurnaz-Mustafa Tatcı, *Türk Edebiyatında Şathiye,* Akçağ Yayınları, Ankara 2001, s. 31.

● Osman Fermanoğlu

Dədə

Hör bir daş yuxarı, bir daş aşağı,
Yıxılan dizindən yıxılır, Dədə!
İynədən adlayır, gələn işığı,
Yuxalan sözündən yuxalır, Dədə!

Daşın çatmayırsa, daş harayına,
Baxıb qürurlanma daş sarayına,
Aldanma telini yan darayana,
Soğulan gözündən soğulur, Dədə!

Uzaq gedə bilməz, günün birində,
Enər ucalıqdan tərs düşən bəndə,
Addım sayılmaz ki, addımlar tində,
Doğulan izindən doğulur, Dədə!

Quş quşdu alışmır yuvasızlığa,
Adam yurd-yurd keçir davasızlığa,
Bəlkə, dözmək olar havasızlığa,
Boğulan özündən boğulur, Dədə!

Osman, uzaqların bozarır üzü,
Divara çevrilir hər umu-küsü,
Nə yaman böyüyür qının ölçüsü,
Yığılan gün- gündən çoxalır, Dədə!

Mustafa Pınarbaşı

Nesin Sen

beni şaşırtmakta maharetin var
dağlarıma yağan bahar mısın sen
ne baldır, ne üzüm, bir şerbetin var
bilmeden içtiğim zehir misin sen

bir su sesi misin kulaklarımda
zonklayan ağrı mı şakaklarımda
her sabah, her akşam sokaklarında
terör kaynayan bir şehir misin sen

saçını okşuyor Tanrı'nın eli
ben aşkla yoktayım, bildim bileli
kabından taşarak, akıldan deli
köprüsünü yıkan nehir misin sen

sevilmekte haklı, sevmekte nazlı
gökte belirirsin aylı, yıldızlı
nasıl kaçıyorsun, nasıl da hızlı
hüzün mü, keder mi, kahır mısın sen

● Âşık Medenî Karataş

Şehidim

İbrahim'e doğru İsmail gibi
Koç yürü şehidim güle güle git
Sırat köprüsünden ağrı yel gibi
Geç yürü şehidim güle güle git

Biliriz dirisin değilsin ölü
Herkes yürüyemez bu kutlu yolu
Şehadetin şerbetinden bir dolu
İç yürü şehidim güle güle git

Şu kanlı elbisen ne kadarda şık
Anlayamaz bunu aklı karışık
Hakkın davasına nurdan bir ışık
Saç yürü şehidim güle güle git

Oğlunu kızını nazlı yârini
Hakka emanet et cümle varını
Gül yüzlü zîşana kucaklarını
Aç yürü şehidim güle güle git

Medenî'yim ağıt yaktı yasına
İremden su doldur bolca tasına
Göklere sevdalı bir kuşcasına
Uç yürü şehidim Güle güle git

● Ahmet Urfalı

Perişan Gazel

Gönlümü aldın alalı ey melek-sima hâlim perişan
Ahraz oldum medet can derdimi söylemeye dilim perişan

Tutsağıyım güzel gözlerinden taşıp gelen türkülerin
Nedendir bilemem sazım düzen tutmaz telim perişan

Sevdanın son Mecnun'uyum sen Leyla'nın ardında
Ben koşarım yorulmam yokuşunda lâkin yolum perişan

Sensin has bahçemin gül-i rânâsı ve bir ak-penbe sitare
İmkânsız sevgimizin hüznüyle kırılan dalım perişan

Dudaklarındadır her lisandan derin aşk şarkıları
Tutuşturduğun ateşin yangınıyla şimdi elim perişan

Tayyib Atmaca

dOkunan Şiirler-24-

Bir şairin ilk kitabı doğan ilk çocuğu gibidir. Yıllarca dergilerde yayınladığı ya da yazıp kendine sakladığı şiirlerin zamanı geldiğinde okurları karşısına çıkacağı hayaliyle yaşar. İnce eler sık dokur şiirleri bir kitap hacmine ulaştığında da okurun karşısına çıkma cesaretinin geldiğine inanır ve şiirlerini tekrar tekrar gözden geçirir. Şiir demini almış mıdır almamış mıdır ona bakar. Şiirden eksilteceği ya da ekleyeceği yerler varsa tamamlar hatta şiir kitabının eskizini dostlarıyla paylaşır, onların fikirlerini alır. Şiirler dostlarının da beğenilerinden geçerse kitabın yayınlanması için yayınevi arayışlarına başlar.

Bazı şairler yazmış olduğu dergilerdeki şairlerle bir dostluk bağı kurarlar. Bu dostluk zaman içinde pekişir ve bir aile gibi olurlar. Aynı dergide yazanlar zaman içinde ya bir yayınevi ya da yayınevleriyle yakın dostluk bağları kurarlar. Bunun neticesinde de kitabının basılması gerçekleşir.

Bazı şairler ise yazdıklarını ya kitaplaştıramadan göçüp giderler ya da kendi imkânları ile kitabını bastırıp eşine dostuna hediye ederek elindeki kitapları zaman içinde tüketerek hoş bir sadâ bırakmaya çalışır.

Kırağı şiir dergisini çıkarmaya başladığımızda önceliğimiz güzel şiir yayımlamanın yanı sıra *Kırağı*da şiirleri yayınlananlarla bir dostluk halesi oluşturup bunu gelecek yıllara taşımaktı. Bu dostluk gelecek yıllara taşındı mı? Evet taşındı. Günümüzde çeşitli edebiyat dergilerinde yazmayı sürdüren şairlerin yazarların yolları bir şekilde *Kırağı* ile kesişti. İşte dostluğu halen ilk tanıştığımız gibi soldurmadan sürdürdüğüm dostlardan birisi de Burhan Sakallı oldu.

Posta kutusuna gelen bir mektup ve mektubun içinde şöyle bir şiir:

siyah bir çavdar ekmeğini bin bölüşüp
acılara katık ettiğimiz günlerde
çelik çomağı bırakıp
eli kalem tutar olmuşum
anam şair olma oğul demiş
anama inat
tetik düşürmüşüm şiire
şair olmuşum
şair olmuşum
sevenleri toprak olmuş çocuklar için
sözün onuru bilmişim şiiri
şiiri sözün namusu
büyümüşüm zehir zemberek acılara
nice hayınlıklar görmüşüm
ihanetin bini bir para

yakılmış yıkılmışım bir baştan bir başa
bir tahrir-i sukun'a mahkum gözlerim
bir yanım zilan'dır yanar
istiklal mahkemesi kanar bir yanım
söze ve şiire and verip beklemişim
bu acılı hoyrat hangi dağa konar

bükülmemiş bileğim susmamış dilim
muhalif destanlar yazmışım dağlara
en kahpe zamanlarda
tevekkeltü alellah deyip
sığınmışım kırk düğmeli
mor cepkenli bir şiire
anam şair olma oğul demiş
anama inat
tetik düşürmüşüm şiire
şair olmuşum[1]

Burhan Sakallı'nın işte bu *Mor Cepkenli Şiir*le başladı şiir serüveni. Konya'da yaşadığı zamanlarda *Kırağı*nın son okumasından basımına kitapçılara dağıtımına ve obüse verip Osmaniye'ye göndermesine kadar yükünü omuzladı. *Kırağı* şiir dizisinde çıkan kitaplarımıza da aynı şekilde yardımcı oldu. Bu dizide adı *İlayda* olan kitap da onun kitabı olarak baskıya girecekken son anda kitap kapaklarımızın formatını beğenmeyerek kendisine özel bir kapak yapmazsak kitabının basılmamasını rica etmişti. Böylelikle kitap basılmadı. Dergi kapandı. Aradan uzun yıllar geçti. Kader bizi bu sefer de Eskişehir'de bir araya getirdi. İki dönem Odunpazarı Belediye Başkanlığı yaptığı dönemde şehre bir şairin dokunmasıyla Eskişehir'in ilk yerleşim yeri olan Odunpazarı'nı adeta küllerinden yeniden inşa ederek şehrin kültürüne sanatına kazandırdı. Birlikte çalıştığımız yıllar içinde *İlayda*'nın kapağını kendisi beğenmek kaydıyla basmayı teklif et-

1 Kırağı, 8, Ocak 1995, s.2

tim ama görevdeyken yanlış anlamalara sebebiyet veririz düşüncesiyle basılmasına razı olmadığını düşündüm. Ben onun niyetinin ne derecede halis olduğunu bildiğimden daha fazla ısrarcı olmak istemedim. Birlikte çalıştığımız dönemlerde şiir yazmadı ama şehre şiir gibi dokunmasını bildi. *Şairin hayatı şiire dahil*se -ki ben dahil olduğuna inanıyorum- Burhan Sakallı'yı da bunu yaşayarak gösteren şairler arasına katmak istiyorum.

Kendisi yeni görev kabul etmeyip ve siyasetin dışına çıkınca ben de Eskişehir'den ayrılıyorum. Yine arada yıllar geçiyor ama dostluğumuz ilk tanıştığımız günlerdeki gibi devam ediyor. Tekrar siyasete dönüyor ama şehremini olamıyor. Siyaset peşini bırakmıyor yine siyasetin içine çekiyorlar varsın çeksinler iyi insanlara ihtiyacımız var.

Burhan Sakallı her ne kadar da siyasi bir kimlik olarak tanınan bilinen bir şahsiyet olsa da onu bize yakınlaştıran kaynaştıran şair yanıdır. Şimdi bir başka şehre fikir ve düşünceleri ile dokunmaya çalışırken bir de baktık ki *yol yarılar bizi*[2] isimli şiir kitabıyla "durmak yok şiire devam" dedi.

Bir zamanlar *İlayda* olarak çıkacak olan kitap isim değiştirerek ve içine yeni şiirler serpiştirilerek avcumuza konuverdi. İşte *İlayda* şiirinden gönlümüze dokunan dizeler.

mağlubum kirpiklerimden kan sağıyorsun ilayda
gün tükeniyor ellerinde bahar can çekiyor
düşlemek bile eziyet seni leyli çocuklara
en delişmen yerlerinden tüketirken
bir iklimi bir kan denizinden doğmak kader mi
oluyor ilayda (s. 13)

Şairin her şiirler gönül bahçesinde yetiştirdiği güller gibidir. Bu şiirleri kitaba alırken *hal* etmesi gereken şiirler olabilir ve okurların çoğu *hal* edilen şiirlerin hangisi olduğun bilmez. Alıntıladığım *Mor Cepkenli Şiir* de maalesef yay kirişiyle boğulan bir şiir olmuş. Oysa bu şiir yayınlandığı dönemde ben dahil onlarca *Kırağı* şairlerinin beğenisini kazanmış bir şiirdi. Kitap, *İlk Günler, Ard Arda Gelen* ve *Şimdiki Zaman* başlıkları altında üç bölüm ayrılmış. *Direniş Türküsü, Rubai, "Kitabe-i Seng-i Mezar", Esâtir-i Evvel Masalı, Kalbim Coğrafyasıdır Hüznün, Ve Sen, Siyah, Sürgün, Mevsimsiz Tipi, Her Şey Tıpkı Bıraktığın Gibi, Şehir Gibi* şiirlere editör tarafından kıyıldıysa şair bunlara nasıl müsaade etti doğrusu anlamadım.

Bu şiirler de *İlk Günler* bölümüne alınsaydı kitabın alanını mı daraltırdı diye kendi kendime sormadan da edemiyorum. Ömrün son güzüne girmiş bir şair ve ilk kitabı bundan sonra siyasetten fırsat bulup şiire zaman ayırabilecek mi orasını bilmiyorum. Bana göre rüştünü ispatlamış bir şairin hayatına birinci derecede dahil olan söz konusu şiirleri dergi sayfaları arasında kalmamalıydı. Yıllarca kendi şiirlerim gibi ha bugün basılacak ha yarın basılacak diye sakladığım bu şiirlerin akıbeti böyle olmamalıydı...

bir yanımız dağ, bir yanımız deniz
deriz ve devam ederiz yürümeye
geçmez aklımızın ucundan yaşamak telaşı
eksilerek azalarak yarılarız yolu
kendine benzetecek yol yarılar bizi
yerimiz yok atlaslarda
ismimiz gelip geçici
kalbimiz ne çok mülteci (s. 56)

Kitaba adını veren bu şiirin kumaşı ile -üzerinde çalıştığımız, yıllarda birlikte demlediğimiz- kitaba alınmayan şiirlerin kumaşı arasında bir fark göremediğimi de ayrıca belirtmek istiyorum.

yaralarıma tuz bastım, acısı geçer sandığım
tuz da yaralıymış meğer bunu da geç amladım
geç anladım yaşamak telaşını yaralı kuşların
geçiştirilmiş bir antidepresanla hayatın tahribatı
bir dostla konuşmak kadar hiçbir gölge
serinletmiyor insanı (s. 52)

Bu kitapta en çok bu dizeler dokundu bana -çünkü şairin kendinden bile saklamaya çalıştığı bu iç devinimleri hayatının bir parçası olarak nereye gittiyse kendisiyle birlikte götürdü.-

Burhan Sakallı gibi kendi sesini yakalamış ve ömrün güzüne yaklaşırken kitabı yayınlanan bir başka şair var mıdır orasını bilmiyorum. Demek ki her kitabın da bir kaderi varmış aradaki bütün "keşke"-ler laf ü güzafmış.

Sözlerimin başında *şairin hayatı da şiire dahildir* cümlesinin içini doldurarak yaşamayı sürdüren bir şair Burhan Sakallı.

İyi şair olmanın yanı sıra iyi bir insan olmak da şairin asli görevlerinden birisidir. Bu kitabı okuyup Kırağı şiir dizi kitapları arasındaki yerine koyuyorum vesselam...

2 Burhan Sakallı, *Yol Yarılar Bizi*, Loras Yayınları, Konya 2020.

Âşık Muhsinoğlu

Vefasız Diye

Seni sevmiyorum dedim ya geçen
İnanma şakadır sınadım seni
Ben de sevmiyorum dedin ya hemen
İşte bu olmadı kınadım seni

Yükseklerde uçan beyaz kartalım
Kalmadı konacak ince bir dalım
İstersen beraber gel de uçalım
Göklere savursun kanadım seni

Boşuna harcanan emeği bilmem
Fırça atar fırça yemeyi bilmem
Nuh derim Peygamber demeyi bilmem
Canından bezdirir inadım seni

Muhsinoğlu'm aşkı kavradığın yok
Yanıma yöreme uğradığın yok
Seneler geçse de aradığın yok
Vefasızdır diye onadım seni

Erol Koca

Kıblegâhım

Allah'ım nasip et tekrar görmeği
Sende gönlüm kaldı ey kıblegâhım
Sızlıyor burnumun inan direği
Adın her geçtiğinde duy kıblegâhım

Bir daha çağır bir daha gel de
Eşiğimde dur öyle bakakal de
Gözünü ayırma hayale dal de
Beni aşığından say kıblegâhım

Kıvrılıp durayım secde yerinde
Hasretin ateşi durur derinde
Hacer-ül evsetin selam yerinde
Dakikam sayılsın ay kıblegâhım

Namaza durunca gördüğüm sensin
Halka halka şavtta sardığım sensin
Haccımda umremde vardığım sensin
Olmasın emeğim zay kıblegâhım

Güneşin alnında seher serinde
N'olur çok uzatma günün birinde
Hicr-i İsmail'de makam yerinde
Âşıklar safına koy kıblegâhım

Öğütleme

Mehmet Durmaz

Sahtekârla yola gitme
Yoldaşını yolda satma
Yalamayı tamir etme
Çürük tahta çivi tutmaz
Ateşi bastım azizim...

Metin Özarslan

Kışkırtıcı söz söyleme
Lafla âlemi paylama
Gel böyle etme eyleme
Bu devran hep böyle gitmez
Sevgili dostum azizim…

Mehmet Durmaz

Kimseye tepeden bakma
Hakkını ver haksız çıkma
Torbayı yemsiz bırakma
Arpasız at yola gitmez
Gördün mü restim azizim....

Metin Özarslan

Vara yoğa atıp tutma
Helal mala haram katma
Koyun iken çoban gütme
Ferasetli kul kül yutmaz
Deyip de sustum azizim....

Mehmet Durmaz

Saygın var ise kendine
Uyma nefsinin fendine
Can yakarak geçme öne
Ah alanı Hak affetmez
Kendimden kıstım azizim....

Metin Özarslan

Yanlış sardı doğru yeri
Kalmadı sözün değeri
Kırık perdesi telleri
Artık çalmam düzen tutmaz
Sazımı astım azizim…

Mehmet Durmaz

Her yanını dert dağlasa
Dert nimettir etme tasa
Bu bir kanun bu bir yasa
Dağ başından duman gitmez
Ben hep sermestim azizim....

Metin Özarslan

Çok bilen dolu memleket
Pantolona uymaz ceket
Açılsa da birçok paket
Vaatler kimseye yetmez
Bahtıma küstüm azizim…

Mehmet Durmaz

Kırgınlığa fitne ekler
Ortak düşman fırsat bekler
Bütün olmalı yürekler
Çatal kazık yere batmaz
Hasıldır kastım azizim....

Metin Özarslan

Korkma karanlık geceden
Ders alma yarım hocadan
Ateş olmayan bacadan
Bilirsin ki duman tütmez
Diyerek kestim azizim…

HECE TAŞLARI

aylık şiir dergisi

80.on5ekim2021

BU SAYIDA

- Metin Önal Mengüşoğlu / Üç
- Cahit Koytak/ Onbir
- Nurullah Genç / Onüç
- D. Mehmet Doğan / Ondört
- Arif Ay / Ondokuz
- Nurettin Durman / Yirmi
- Mustafa Özçelik / Yirmiki
- Cihan Aktaş / Yirmibeş
- Nihat Nasır / Yirmidokuz
- Mustafa Başpınar / Otuzbir
- Mehmet Aycı / Otuzdört
- Reşit Güngör Kalkan / Otuzbeş
- Gülbahar Ay Satan / Kırk
- Ersin Ertuğrul Satan / Otuzsekiz
- Ferhat Çiftçi / Kırküç
- Behçet Gülenay / Kırkbeş
- İbrahim Eryiğit / Kırkyedi
- Salih Erayabakan / Kırksekiz
- Muhsin Önal / Elliiki
- Nevzat Akyar / Ellisekiz
- Yasin Mortaş / Altmışbir
- Metin Önal Mengüşoğlu / Altmışdört
- Tayyib Atmaca / Altmışaltı
- Betül Önal / Altmışsekiz

hece taşları

aylık şiir dergisi

yayın yönetmeni

tayyib atmaca

son okuma

muhsin önal

kapak fotoğrafı

yasin mortaş

muhabbet yeri

haydarbey mh. 32077. sokak
armada/2 d blok nu: 6
onikişubat / kahramanmaraş

0535 391 92 50

www.hecetaslari.com
hecetaslaridergisi@gmail.com

80. sayı 15 Ekim 2021

issn 2149-4509. (e-dergi)

● Metin Önal Mengüşoğlu

Gözyaşı

Çarşılara da yağmur iniyor ince telden
Elbisemle astarın arasına düşüyor
Bu kumaş soğuk suyla akrabaymış ezelden
Sırtım yanıyor sanki parmaklarım üşüyor

Resmim için şahane bir tuval dokuyordu
Kesik elyaflarıyla kurşuni iplikleri
Gökyüzü hangi yüzle kalbimi okuyordu
Sızlatırken rutubet büzülen ilikleri

Atımın sırtındayım bana koşuyor dağlar
Bir kavşakta yol kesti şahın köse sakası
Avazım çıkmıyor ki beni burda kim duyar
Sultanların halkına elbet yoktur şakası

Buğday ekelim hadi sonra gelincik bitsin
Su geldi su diyerek tellal çıksın sokağa
Önümüzden parlamış atlar fırlayıp gitsin
Sular yosun bağlasın viyaklasın kurbağa

Aranızda itiraf mahrem değil mi kızlar
Ne kadar utangaçtı ablaların yaşmağı
Ne kadar aynasızsa o kadar taraksızlar
Kirli kelimeleri tanımıyor dudağı

Söylüyordu bir şair "hiç gözler yaşarır mı,
Şu sinemizde yatan "zalım ürek yanmasa"
Hiç atına binmeyen menziline varır mı
Ayağı üzengide kırbaca uzanmasa

● Metin Önal Mengüşoğlu

Babamın Meşin Çantası

-Babama, amcama tüm demiryolculara-

Mazgirt Kalesi'nde taştan mağara
Eşkıyadan kaçan mazlumun evi
Ölüme erişir yol vara vara
Korkular besliyor o mor alevi

Bir seyyahtı babam, çıkar giderdi
Ömrünün yolunda hiç geç kalmadı
Anam çantasını eline verdi
Rüzgâr şapkasını yele almadı

Üniformasında bir yığın yıldız
Göktekiler ile yarışırlardı
Ne çaresiz kaldı ve ne de yalnız
Toz zerrelerinden ahbabı vardı

Bir el işmarıyla kalkardı tren
Burnundan soluyan aygırlar gibi
Uzak menzillere durmadan giden
Say ki göçmen kuşlar onun rakibi

Babamdı ne sürpriz serüvenleri
Masal diye kulağıma aktardı
Ondan bana geçen köklü genleri
Sarmaşık benzeri ruhumu sardı

Hasrete dost ayrılığa abone
Yollar onun kadim akrabasıydı
Hangi engel nerde çıksa önüne
Yönünü çeviren insan hasıydı

Meşin çantasında sefer tasları
Üç beş kurabiye ve vişne suyu
Kimi görse ölgün ve benzi sarı
Paylaşır ekmeği böyledir huyu

Yavrusunun süt bebeklik kokusu
Çıkmaz hatırından ezberlemiştir
Beynini çatlatsa bile uykusu
Evvel ahir düşündüğü hep iştir

“Hey ateşçi! Demlendiyse bir çay ver
Kıtlamanın keyif vakti yaklaştı
Şu makinisti de adamdan say, ver
Kelle şeker bize çok uzaklaştı.”

İncecik demirler uzanıp gider
Sesler ve sislerle dolardı kalbi
Koyun sürüsünde yanlış bir rehber
Allah’ın saf kulu köyün garibi

Bu demir canavar söz dinlemiyor
Koyun sürüsüne süratle daldı
Canlı mısın yoksa cansız, demiyor
Bütün hayvanları altına aldı

Ne müsekkin vardı ne de bir ilaç
Mahzun yüreğini neyle dağlasın
Çoban hem çaresiz hem üç gündür aç
Ya onun derdine kimler ağlasın

Tren yürür babam Kur’an okurdu
Kondüktör sorarken rekât ne demek
Ne zaman ki babam namaza durdu
Şu dünyada neye yarar bu emek

Seccadesi kırk yamadan mürekkep
Marşandizin kömür karası sinmiş
Anam yıkamayı istiyordu hep
Babam “bırak buna melekler inmiş”

Vakti yoktu avarelik yapmaya
Sanki hiç çocukluk yaşamamıştı
Uçmak istiyordu güneşe aya
Yolların kahrına böyle alıştı

Bazen oturmaktan yoruluyordu
Ayakta durmayı nasıl severdi
İnsanın doğumu ölmekten zordu
İnsanlık bundan da daha zor derdi

Ebedi bir gezgin gibi dolaştı
Dünyası küçüktü yüreği büyük
Köprüler, denizler, dağları aştı
Sırtında treni kadar da bir yük

Tiryakisi kimdir yolculukların
Babam bu tarife tam denk düşerdi
Dün ve bugün nedir, ne zaman yarın
O, lokomotife zamanı verdi

Çantasından tavşan çıkmadı asla
Doluydu dönüşün sevinci eve
Lokum kokusuyla dolardı sıla
İri Diyarbekir karpuzu bir de

Sade yüreğinde değil merhamet
Çantasında bile onu taşırdı
Her şehirden lehçe sanki bir demet
Su satıcılardan birkaç lakırdı

Buğulu resimler geçer zihninden
Genzinde tünelin boğan kokusu
Asla haberi yok hasetten kinden
Bozulmamış fıtratının dokusu

Doksan dört yıl dünya onu taşıdı
Meşin çantasını göçünce açtık
Baktık bir kat esvap o bize kaldı
Onu yoksul birisine bıraktık

● Metin Önal Mengüşoğlu

Son Şahit

"Ve senin Rabbin ne zaman Âdemoğulları'nın sulblerinden onların soylarını çıkaracak olsa, onları kendileri hakkında şahitlik etmeye çağırır: 'Ben sizin Rabbiniz değil miyim?' Onlar cevaben: 'Elbette' derler, 'Buna şahitlik ederiz!' (Bunu böylece hatırlatıyoruz ki) Kıyamet Günü'nde 'Doğrusu bizim bundan haberimiz yoktu' demeyesiniz." (A'raf Suresi: 172)

Eğilip de kulak verdiğin zaman
Yazarlar ismini tutanaklara.
Uykuda kâfidir sesini duyman
Gömülen ölünün dünkü mezara

Ölü öksürür mü; sen düşüne dur
Okyanus çağlasın kulaklarında.
Ötelerden kalbe ayan olmuştur
Çok mucize yatar yerin altında.

Şu fani dünyaya bir daha gelsem
Uçurtmasız koymam, hiçbir çocuğu
Hiçbir aydınlığı kesmesin gölgem
İkinci hayatta alsam soluğu

Kaf dağından geldim; esvabım tozlu
Çehremde toprağın derin izleri,
Su içtim çeşmeden hem iki gözlü
Gönlüm bu sofraya bekler sizleri.

Nasipsiz tüccarı bu kervanların
Gözlerinde uyku açlığı vardı;
Heybesinde zaman, bugün ve yarın
Kalbini unutuş kaygısı sardı.

Bir yetime selam da mı vermedin?
Evde iki canlı kadının yok mu?
Yok mu okşamayı bekler bir kedin?
Bir tebessüm göster ölmezsin; çok mu?

Tarlandaki kuşu kovaladın mı?
Bir kurbağa taşladın mı göllerde?
Denize girerken hiç susadın mı?
Dostun şerbetine su katan nerde?

Baharda canlanan tomurcuklarla
Beraber canlanır sanma ruhunu;
O gümüş çiçekler bezense karla
Ebedi ölüme benzetme bunu.
Okun on ikiye saplandı ama

Kalbine felaket maraz bulaşmış;
Saçını başını boş yere yolma
Saat beklediğin zamanı aşmış.

Konduğun istasyon ıssız, kimsesiz
Şehir surlarının çok uzağında;
Kovulmuş güvercin kadar mı aciz,
Bir korku oturmuş üst dudağında.

Kampanalar çaldı, tren kalkacak
Kanatsız uçmayı ezberlediysen,
Düşünürsen kurtulursun sen ancak,
Boğulmazsın; eğer yüzmeyi bilsen

Açlığına fiske at; gitsin gemi
İftar saatidir büyük tatminin,
Teçhizat zayıftı, kaptan acemi
Meleklere ihtiyacın var senin.

Haritanı düzgün katla, doğru bak
Dursun kulağında kurşun kalemin;
Öteler elbette beriden uzak
Bütün derdi budur cümle âlemin.

En doğru pusula kalbin, unutma!
Kılavuz da odur, rehber de odur.
Başka yol gösteren kimseyi tutma
Son şahit! Kendini şimdi yola vur.

Hazineler biter, herkes çekilir
Muhkem kasalarda fare deliği,
Devlet mührü kor ateşte zor erir,
Suya versen sağaltırsın çeliği.

Ekmek kıymetini yitirdi belki
Orman uğultusu işitilmiyor;
Ulu rüzgârların susması ne ki,
Deniz çağıltısı bile gelmiyor.

Gece yok, gündüz yok ve zaman durmuş
Akıllı evlerin kapısı açık;
Kapının ağzında ölümcül bir kuş,
Tüyleri turuncu, ağzı ufacık

Gömdüğü cevizi orda unutan
Hırsız kargaları unutur muyum?
Zamanı şaşırıp gündüzün yatan
Köpeğe bağırmak benim de huyum.

Arza son fidanı diken sen ol ki,
Son şahit yazılsın ismin deftere.
Arzda son cefayı çeken sen ol ki,
Mahkemede ceza alma yok yere.

Metin Önal Mengüşoğlu

Temmuz Meydanı

I.

Esirgeyen, bağışlayan Allah'ım
Sen görensin, Sen bilensin, işiten
Düşünmeden oturmaktı günahım
Bu darbede ayaktayım işte ben

Namlunun ucuyla evi yıkılan
Mamaklı Mehmet'in boyu kısaldı
Tankın egzozuna gömleği tıkan
Kazanlı Yusuf'la cepheye daldı

Bir uçak ansızın patladı geçti
İkinciye fırsat vermedi Kerim
Kenardan en koca kayayı seçti
Dedi: "yakınıma gel ki göreyim!"

Rütbesiz er şaşkın, emir kuluydu
Çevirdi tüfeğin ucunu yere
Baktı karşısında, amcaoğluydu
Gömüldü yüreği sonsuz kedere

Arzı silkeleyen bomba patladı
Bastonlu ninenin ayakucunda
Kadın: "Allah" dedi, tanka atladı
Gördük; çok cevher var insanoğlunda.

II.

Genç bir kızı gördüm, yumruk havada
Ben ayrıldım, orda, telaşım kaldı
Ulvi hayatına ederken veda
Dedi ki: “asfaltta naaşım kaldı!”

Demir tanklar sıra sıra dizildi
Genç kızın cesedi böyle ezildi
Katil, rütbeliydi, insan değildi
Yüzüne atmaya bir taşım kaldı.

Geldiler taşradan, köyden, ilçeden
Ölüler farksızdı demir külçeden
Bebekleri bomba ile linç eden
Zalime verecek bir başım kaldı

Yüreğini silah gibi kullanan
Kendisinden önce dostuna yanan
Her dakika yalnız Allah’ı anan
Kim bilir kaç mümin kardeşim kaldı.

Halkın türküsüne eşlik ederken
Hepimiz bir anda “ya Allah!” derken
Üstümüze kızıl ateş inerken
Temmuz meydanında gözyaşım kaldı.

● Cahit Koytak

Gök Gürlüyor: Metin Bu, Metin!

I.

Gök gürlüyor: Metin bu, yahu!
Metin bu, kapımı çalan!
Yani kucaklar dolusu dostluk
Ve muhabbet, dostun hasından,
Kardeşlik, vefa ve erdem:
Kış ortasında bahar yağmuru bu!
Bir de şiir, şiir, 'şiir ve hikmet',
Yani nizasız, cedelsiz, kansız ganimet!

Elli şu kadar yıldır
Ne zaman aklımdan geçirsem
Dostum ve yoldaşım Metin'i,
Ben de, tıpatıp onun gibi
Ateşi bağrında, dumanı burnunda
Onsekiz, yirmi yaşında
Serkeş bir delikanlıya
Dönüşüyorum hemen o saat.

Evet, evet, tam bu dediğim gibi
Biz ikimiz ne zaman birlikte yola koyulsak,
İbrahim'in, daha delikanlıyken,
Biri dışında, tapınaktaki bütün putları kırıp,
Balyozu (ya da baltayı)
En büyüğünün boynuna astığı çağa,
Onsekiz yirmi yaşına yani
Birlikte geri dönüyoruz:

Yüzleri, dilleri, halleri,
Doğdukları yöre gibi esmer
Ve engebeli,
Gözleri, putkırıcı bilinçle parıldayan,
Bakışları dağların ve çağların ötesinde,
Gökte maden, yerde ayna arayan
İki genç madenciyiz biz,
İki hercai şair...

II

Sevgili Metin,
Senden ve eserinden sözeden
Bir yazı istedi, dergisi için
Genç bir editör benden.
Oysa, yazabilseydim,
Birkaç sayfalık bir yazı değil,
Bir kitap yazmak isterdim, senin için.

Ama bilirsin, düzyazı olarak,
Değil bir kitap, bir sayfa bile yazmak,
Dikenli yolda çıplak ayakla
Yürümek kadar
Zor geliyor bana her zaman,

Ve yine bilirsin, ben, yalnızca
Ortalıkta zaten yazılı olanları,
Yani hayatlara, rüyalara,
Akan zamanlara, donan zamanlara,
Dağlara, taşlara, ırmaklara,
Çiçeğe, böceğe, ağaca ve insana
Ve en çok da kendi içime,
İçimdeki aynalara,
Mağara duvarlarına yazılı olanları okur
Ve aklımda kalanları
(Bence bütün şairlerin yaptığı gibi)
Kendi kırık dilimle şiire 'benzeterek'
Geçerim defterime.

İşte bu akşam üzeri yolda yürürken yine,
Bazen elimdeki kitabı,
Bazen de içimdeki kitabı okuyorum
Ve içimdeki kitabın önsözünde,
Mağaranın eşiğinde
Şunları yazılı buluyorum, dostum:

"Eğer sahici bir dostluksa,
Biriyle, bir ömür boyu
Birlikte inşa ettiğiniz,
O zaman bil ki, senin içine yazılan
Onun da hikâyesidir,
Nasıl, onun içine yazılan
Senin de hikâyense..."

15 Kasım 2020

Nurullah Genç

Metin'dir; Gözleri İsyan Karası

Aziz Dostum ve Ağabeyim
Metin Önal Mengüşoğlu İçin Muhabbetle

Eğri bakışlara, kirli yüzlere
İşaret parmağından bîhaber
Rehinelerine yeryüzünün

Kımıldayan bir yaprağın sesini
Duymamak nasıl da ağır
Bakar ki adam mı yürüyen gölge
Gölge mi yürüyen adam
Gündüzden doğan geceyi
Geceden doğan gündüzü
Bilmemek nasıl da ağır

Var oluşun dergâhına
Eğilir ve sunar omuzlarını
Özgürlüğün seccadesine
Eğilir ve koyar kalbini
Kul olmanın sultanlığını
Yazıp hecelerin toynaklarına
Koşturur atları alacakaranlığa

Diz kapakları ve avuçları
Tek olana meftun bir hâl üzredir
Yarası, hicran yarası
Gönül evi gök yurdudur, Metin'dir
Gözleri isyan karası
Eğri bakışlara, kirli yüzlere
İşaret parmağından bîhaber
Rehinelerine yeryüzünün

D. Mehmet Doğan

Üç Şehir Arasında Bir Mengüşoğlu

Elaziz, Malatya, Bursa…Dördüncüsü de var, İstanbul ama onu tasnif dışı tutuyoruz.

Metin Önal Elazizli, bu şehre 1937'den beri mecburen, mecburiyetten "Elazığ" deniliyor. Harput'da doğmuş, çocukluğu orada geçmiş. Gençliğini Malatya'da idrak etmiş. Sonra İstanbul var ve nihayet Bursa. Bursa'da karar kılmış. Devlet memuriyetine bulaşmamış. Belki de bu sebeple bir müddet ticaretle uğraşmış. Bu yüzden onun esas olarak müstakil bir edebiyatçı ve mütefekkir olduğunu söyleyebiliriz. Şunu da boşuna söylemiyoruz, bu yolu seçmek çetin bir yolculuğa çıkmaktır. Mengüşoğlu, birçok mevzuda zoru seçmiş bir yazarımız. Nasıl "aydın" olunur sorusunun cevabı bu seçimlerde gizlidir.

İnanç ve fikir dünyasının şekillenmesinde Malatya öne çıkıyor, hayatı tanıma ve düşüncesini oturtma denildiğinde İstanbul esas. Bursa ise yaşama ve yapma mekânı.

Onun bütün yaşadığı şehirlerin hakkını verdiğini söyleyebiliriz.

Elazığ'ı, Harput'u hem bir şehrengizle anmış hem de *Yerler Mühürlendi* romanında tasvir etmiştir. Yerler Mühürlendi'deki sükûnet, yalınlık çok az edebiyat eserinde rastlanır cinsten, Harput Şehrengizi'nde yükselen asabiyet ve hissiyat bu itibarla daha da dikkat çekici.

Malatya'nın düşüncesinin teşekkülünde mühim bir yeri var, bunu her fırsatta dile getiriyor. Bursa'da yaşıyor, yaşadığı yeri edebiyatla, fikirle zenginleştiriyor. Gençlerin yetişmesi için çaba harcıyor. Hayatı ideali, davası. Bu bir nesil meselesi, diyeceğim geliyor; çünkü şimdilerde böylelerine pek rastlanmıyor.

Mengüşoğlu yüksek tahsilini yaptığı İstanbul'a da borçlu kalmamaya çalışıyor!

Tefekkür ve Edebiyat

Bizde edebiyat fikirden ayrılmaz. Bütün hatırımızda olan fikir adamlarımız aynı zamanda edebiyatçıdır, ekseriya şairdir. Fikir yönü ağır basanların da edebiyatla uğraşmışlığı vardır, Nureddin Topçu gibi.

Metin Önal, yazı hayatına edebiyatla girdi. Şiir yazdı, hikâye yazdı ve edebiyatı hiç bırakmadı, şiir yazmakta devamlı oldu. Fakat fikir eserleri vermeyi de sürdürdü. Düşünce-iman bütünlüğü onun fikir eserlerinde olduğu kadar edebî verimlerinde de esastır.

20. yüzyıl edebiyat için zor bir asırdı, dil üzerinde oynanan oyunlar, edebiyatın toprağını fakirleştirdi. Bu yüzyıl düşünce ve iman için daha da zor bir devirdi. Tefekkür değil, ideolojiye, onu temsil eden otoriteye boyun eğmek esastı.

Milletimizin Osmanlıdan Türkiye'ye geçişle yaşadığı kırılmayı hiçbir toplum yaşamadı, desek yanlış olmaz. Bu topraklarda 9 asırdan beri var olan ve milleti yapan değerler, bir kenara atıldı. Bir kenara atılmakla da kalınmadı, karşı değerler dayatıldı.

Bunun çeşitli safhaları var fakat esası eğitim öğretim sistemi ile yapılanıdır.

Türkleri bu coğrafyaya çeken saik dinî idi. Alparslan sefere çıktığında hedefinde Filistin vardı, Mısır vardı. Belki de Anadolu'yu dönüşe bırakmıştı. Fakat kaderin sevki, Doğu Roma'nın haris imparatoru Alparslan'ı savaşa zorladı. Alparslan eğer asker sayısı, silah, teçhizat vs. hesabı yapsa idi, elbette bunları hiç hesaba katmamıştır demiyoruz, savaştan imtina ederdi. Alparslan'ın misyon savaşı Malazgirt'tir. Bunu bilmiyordu, muhtemelen seziyordu. Kefeni olacak beyaz elbiseyi giyerek harp meydanına girdi. O Malazgirt'te bir sahneyi kapattı, yeni bir sahne açtı. Bir yıl sonra bir suikast sonucu şehid oldu…

Bu azın çoğa, zayıfın güçlüye galebesi olması itibarıyla benzersiz bir savaştı, daha mühimi belki de Alparslan'ın muzaffer bir sultan olarak Bizans imparatoruna mağlup hükümdar muamelesi yapmamasıdır. Anadolu'yu açan asıl zafer buradadır. Galip, mağlup ettiği ile bir arada yaşayacağını ilan ediyor. Mağlup Bizans imparatoru, kendi toplumu tarafından hacil düşürüldü ve öldürüldü. Bunun üzerine Anadolu'ya akınlara izin verildi ve yerleşmeler hızlandı. Beş yıl içinde İznik'e ulaşıldı ve devlet merkezi burada kuruldu. Çünkü asıl hedef İstanbul'du.

İstanbul bu kadar yakında, fakat onu ele geçirmek bu kadar kolay değildi ve elbette burada toprağa basmak, kökleşmek, medenî olarak da güçlü olmak gerekiyordu. Yoksa bir şehri çapulcular da ele geçirebilir, fakat o şehri yıkmadan yenileyerek sürdürmek büyük bir tecrübe ve birikim gerektirir.

Din, Müslümanlık bu toplumun varoluşunda birinci öncelikti, asıl yapıcı kaynaktı. Düşmanları da

onu öyle biliyordu ve savaşın Müslümanlarla olduğunu bilerek savaşıyorlardı.

Bu ruh, Millî Mücadele'de de ayaktaydı. Mücadele işgalci küffara karşı yürütülüyordu. İslâm şairi olarak anılan Mehmed Âkif'in bu mücadelenin içinde bulunmasının sebebi de buydu.

Ta ki zafer kazanılıncaya kadar!

Zaferi kazandıran millet ve onun değerleri, barıştan sonra bir kenara atıldı. Millete ait köklü ne varsa, hepsi ortadan kaldırıldı. Yeni bir millet (ulus) yetiştirilmek için devrimlere başvuruldu.

Dinî Muhtevanın Yeniden Oluşturulması

Dinin hayatın dışına itilmesi, din öğretiminin yasaklanması, dolaylı müdahalelerle dinî muhtevanın geriletilmesi (harf, dil devrimleri vb.) halkta derin bir hayal kırıklığı meydana getirdi. On yıl savaşmış, büyük zayiat vermiş, iktisadî hayatı canlandıracak insan unsuru yanında âlet edevattan da yoksun fakir halkın bu yıkıcı saldırılar karşısında tepkisiz kalması, çok da şaşırtıcı değildir. 1930'larda Orta Anadolu çiftçilerinin geçim vaziyetini araştırmak maksadıyla Ekonomi Bakanlığı'nın yaptığı araştırma, insanların en temel ihtiyacı olan yaşayacak kadar gıda almak imkânından yoksun olduğunu gösteriyordu. Ardından gelen 2. Dünya Savaşı, yoklukları katladı. Buna rağmen, inkılap adına insanlara zulümde bir eksilme olmadı. İmamlık yaptığı camide elif cüzleri bulunan hocalar dahi mahkûm edildi, süründürüldü.

Ancak 1950'lere doğru, bu konular konuşulabilir, yazılabilir hâle geldi. Modern dönemde dinî muhtevayı kavrama, kazanma ve hatta kitlelere yeni ifadelerle sunma çabaları bir taraftan öğretim sisteminde düzenlemeler yapılarak kontrollü tarzda serbest bırakıldı. Din öğretimine izin verildikten sonra doğru bir zeminde dinî bilgilerin öğrenilmesi, anlaşılması ve yorumlanması çabaları farklı zeminlerde de sürdürüldü.

İslâmı Asrın İdrakine Söyletmek

Burada Mehmed Âkif'in formülleştirdiği *"islâmı asrın idrakine söyletmek"* kavramı öne çıkar. Dinî konuların konuşulabilmesi, öğretimin çeşitli kademelerde mümkün hale gelmesi, konu üzerinde düşünme, tefekkür etme zeminlerini de çeşitlendirdi.

Malatya'da böyle bir zeminin oluştuğu, 1950'li, 1960'lı yıllarda müessir olduğu biliniyor. Belki bu zemin büyük bir birikime dayanmamakla, geniş kavrayışlı değerlendirmelerle zenginleştirilmemekle eleştirilebilir. Fakat şundan şüphe yoktur ki, bu halis niyetli bir kavrama çabası idi. Zaten bu zeminden beslenenler daha sonra daha geniş kavrayışlı bir düşünce zemini oluşturmak için çalıştılar. Metin Önal işte o isimlerin ilk safındadır.

Mengüşoğlu'nun bir kitabına başlık yaptığı *"Düşünmek Farzdır"* hüküm cümlesini İslâm'ı asrın idrakine söyletmek cümlesinin yanına koymak gerekir. Âkif'in,

"Doğrudan doğruya Kur'an'dan alıp ilhamı
Asrın idrakine söyletmeliyiz İslâmı"
Cümlesinin tamamlayıcısı olan
Kuru da'vâ ile olmaz bu, fakat ilm ister.
Mısraı pek hatırlanmaz.

Müslüman zihni, dünyanın birikimini döneminde veya dönemi öncesine ait olsun dikkatten uzak tutmamıştır. Dış dünyada olup bitenleri görmezden gelerek, kendi kabuğuna çekilerek var olmak, 19. Asırda vahhabilik olarak tezahür etmiş, buna karşılık batıyla yüzyıllardır temas halinde olan Osmanlı zihni dünya kavrayışını yeniden inşayı gerekli görmüştür.

Mehmed Âkif'in Mevlâna'nın pergel mecazında ifade ettiği tarzda bir ayağını sağlam bir zemine yerleştirerek diğer ayağı ile arayışa giren bir fikir önderi olduğunu söyleyebiliriz. Onun düşüncesinde, Kur'an merkezî bir yer işgal eder. Âkif, Kur'an-ı Kerim'in Müslümanın hayatını tanzim eden mevkiinden uzaklaştırılarak mezarlıkta okunan bir kitap haline getirilmesinden yakınır.

Âkif, Âsım kitabında Kur'an'ın hayatımıza dönüşünün nasıl mümkün olabileceği sorusunu cevaplamaya çalışır. Önce medresenin "çoktan yürüdüğünü", yani bittiğini, tesirini kaybettiğini; İbnü'r-Rüşd, İbn-i Sîna, Gazâlî, Seyyid (Şerif Cürcani), Râzî gibi âlim ve mütefekkirlerin geride kaldığını belirtir. Bu noktada şerhçilik geleneğini eleştirir, on şerhe bakıp, bir kuru ma'nâ çıkarıldığını, yedi yüz yıllık eserlerle bu dinin ihtiyacını telafi etmenin kabil olmadığını söyler.

Ona göre, zamana bağlı olarak ortaya konulan eserlerin ötesine geçmek, geçmiş bilgileri de taşıyan bugünkü birikimimizle konuya yaklaşmak gerekmektedir.

Tabiî doğrudan doğruya Kur'an'dan ilham almak öncelikle yüzyıllardır çözülememiş ictihad meselesini önümüze getirmektedir. İçtihadın zorlukları çok tekrarlanmıştır. Âkif de bu zorluklardan bahseder, fakat yine de "ilham" alarak da olsa, Kur'an'ın hayatımızın düzenleyicisi olması fikrini savunur.

İkinci mısra da bazılarınca "İslâmı asra uydurmak!" şeklinde anlaşılmak/ anlatılmak istenmiştir.

Mehmed Âkif, sadece Kur'an'ı çok okuyan, ezberleyen bir mümin değildir; Kur'an'ın hakikatini anlamaya ve anlatmaya çalışan bir noktada durmaktadır. Şiirlerinde ortaya koyduğu düşünce dünyası, Kur'an merkezlidir. Bu yüzden doğrudan veya dolaylı olarak Kur'an'a atıflar bir haylidir. Bazı mısraları, beyitleri Kur'an âyetlerinin şiir olarak meali-ifadesi şeklindedir. Yazılarında çoğu defa Kur'an âyetlerinin tefsirinden hareketle görüşlerini geliştirir. 1912'de İstanbul'un selâtin camilerinde başlayıp 1922'ye kadar cami kürsülerinden verdiği vaazlarda, âyet meallerine, tefsirlerine çok sık yer verir. Âkif'in, yaptığı işin gereği olarak serbest bir tefsir tarzını benimsemiştir. Onun yaptığı esas olarak lafzî (literal) tahliller şeklinde değildir, özle, ruhla ilgilidir. Âkif, lafzî tahlillerin öneminin farkındadır. Onun esas gayesi, Kur'an'ın mesajını en etkili şekilde gününün insanına ulaştırmaktır. Âyetin hedeflediğini beyan etmek veya varmak istediği sonuca işaret etmek şeklinde bir yorumlama tarzı geliştirir. Zıddını söyleyerek yokluğu halinde karşılaşılacak sonucu ortaya koymak yolunu seçtiği de olur. Âkif örneklerini gerçeklik üzerinden verir, böylece Kur'an'ın, nâzil olduğu devrin olaylarını izah ettiği gibi, günümüzde olup bitenler konusunda da kılavuzumuz olduğunu gösterir.

Âkif, ilim kavramını konunun merkezine koyar. Bu ilmin sırf bugünün bilgileri olmadığı açıktır; öncelikle Kur'an ilimleri olduğu şüphesizdir. Bu çağın insanı, bu ilimlerin tamamlayıcısı olmamakla birlikte yaşadığı dünyanın bilgilerine, düşünceyi harekete geçiren hadiselerine vâkıf olmaktadır. Bütün bunları yok saymak mümkün değildir. Bu yüzden, *"günümüzde inancına sahip çıktığı halde asrın idraki kavramının dışında kalarak yazan, çizen, fikir ortaya koyan kimse yoktur"* diyebiliriz.[1]

Mengüşoğlu'nun bu çerçevede Mehmed Âkif'in takipçisi olarak görebiliriz. Bugünün Müslümanının dinin özünü kavrama cehdi, "düşünmek farzdır" cümlesi ile net şekilde ifade edilmektedir. Onun akıl merkezli bir düşünme tarzını seçtiği kolaylıkla öne sürülebilir. Fakat kendi ifadeleriyle, düşünce ve duygunun tek merkezi vardır, akıl da duygu gibi kalbin bir fonksiyonudur. Kalbin türlü fonksiyonları içerisinde düşünmenin ve duygunun muhtelif basamakları vardır.[2]

"İki kalbim yoktur, duyduklarım ile düşündüklerim aynı kaynaktan beslenir ve her ikisi de aynı bilinç, idrak ve inancın mütercimidir. Güya aklen aşkı inkâr edip gönülden iman ettiğini söyleyenlerin düalist mantığı ve mantalitesi benden uzak olsun. İslâm öğretisindeki imanın bir bilinç, basiret, ilim ve nihayet akletme işi olduğunu şu şaşkın dünya ne zaman öğrenecek?"

Mengüşoğlu'nun sanatçı-edebiyatçı kimliği böylece anlaşılır hale gelir. Edebiyatın sözü, şiirin ifadesi kısadır, fakat daha etkileyicidir. Onun şiirleri dışında yazdıkları da teferruata boğulmuş şeyler değildir.

Metin Önal, sanatkâr ve mütefekkir kişiliğinin teşekkülünde yeri olanları açıkça ifade etmekten kaçınmaz. Malatya'da Sait Çekmekgil ve Sait Ertürk ona, sözü dinleyip doğrusuna uymak şeklinde usûl yönünden tesir etmiştir. Ne pahasına olursa olsun Hakk'a tanıklık etmelidir. Bu çerçevede *"sözüm doğru olsun, odun gibi olsun tek"* diyen Mehmed Âkif'e kendini yakın hissettiği görülebilir. Âkif'e ilgisini onunla ilgili konuşmalarıyla, yazılarıyla ve kitabıyla ortaya koymuştur. *Müstesna Şair* kitabı, bu bağlamda, bir teşekkür ifadesidir. Metin Önal'ın aynı zamanda bir aksiyoncu olan Necip Fazıl'a da ilgi gösterdiğini, biliyoruz *"Ben ondan asla İslâm'ı öğrenmedim; o bana/bize bir cesaret aşısı yapmıştı"* der. Onun yine bir edebiyatçı mütefekkir olan Sezai Karakoç'tan da beslendiğini biliyoruz.

Hareket Kardeşliği

Onunla ilk tanışıklığımız, Hareket dergisi sayfalarında olmuştur. Metin Önal'ın bu dergide yayınlanan şiirleri, bizim de şiir heveslisi olarak şiirlerimizi yayınladığımız 1960'lı yılların sonlarına denk düşer. Hareket, elbette Nureddin Topçu'nun gölgesi altında yayınlanır, fakat yayın anlayışı olarak hayli serbest bir zemindir. Sade tefekkür değil, edebiyat, sanat, estetik de bu derginin yapıcı unsurlarıdır. Mengüşoğlu'nun 1973'te yayınlanan hikâye kitabı *Gâvur Kayırıcıları,* bizim 1975'te çıkan *Batılılaşma İhaneti* kitabıyla aynı zeminden beslenir.

Daha sonraki yıllarda, Türkiye Yazarlar Birliği çatısı altında Mengüşoğlu ile birçok faaliyette katıldık, Türkçenin Uluslararası Şiir Şöleni vesilesiyle yurtdışı seyahatlerde beraber olduk. Yol arkadaşlığından karşılıklı memnuniyet duyduk, bütün farklılıklara rağmen, iman ve fikir kardeşliğinden zerre inhiraf etmedik.

Şairin Şehre Dönüşü

Metin Önal'ın büyük tanımlamayı ikinci plana itmeden, zaruri kimlik yapıcı unsurları dikkate al-

1 Bu konuyu *Hece* dergisinin 2021 Mayıs sayısında yayınlanan yazımızda ele aldık: *"Şiirle düşünmenin zirvesi: Mehmed Âkif."*

2 Asım Öz'ün Mengüşoğlu ile yaptığı konuşma: *"M. Ö. Mengüşoğlu: Karşı kıyıda biri var, insanların hizasında" Dünya Bülteni*

ması için *Harput Şehrengizi* kitabını dönüm noktası olarak görebiliriz. Şair bu kitapla şehre ve toprağa dönmüştür, yazdığı görünüşte nesirdir, esasta ise şiir. Mutlakın peşinde olan şair, tevhidî bir evrensellik anlayışına sahiptir. Bu yüzden yerlilik, mahallilik veya millilik yakın durmadığı kavramlardır. Mutlak arayıcısı olarak "değişken ve izafî" gerçeklere fazla takılmamıştır… *Elaziz*, *Malatya* veya *Bursalı* olmanın ehemmiyeti yoktur. Hatta Türkiyeli, Suriyeli ve Makedonyalı olmak da mühim değildir. Onun bir şiir kitabının başlığı olan "*Ben Asyalı Bir Ozan*"daki Asyalılık da emperyalizme karşı mazlumların safında olmaya işaret eden bir tepki ifadesinden ibarettir. O aidiyetleri tek tanımlamaya irca etme arayışındadır, bu yüzden mahallî/millî hassasiyetler bir asabiyet kuşkusu uyandırır.

Metin Önal, oğlunun trajik şekilde kaybı üzerine şehre, eve yani *anneye* döner…*Harput Şehrengizi*'ni yazar. Kitabın daha başlarında okuyucuda şairin bu kitabı yıllardır kendinden uzak tuttuğu hassasiyetlerin kuşatması altında bir çırpıda yazdığı duygusu uyanır. Kitabın son sayfalarındaki şu cümleler tahminimizi doğrulayacak mahiyettedir. *"Oturdum on günde yazdım. Ama aralarına serpiştirdiğim şiirler şahit olsun ki, ömrümün buraya kadar olan kısmını hep Harput hasretiyle yaşamışım."* (s.153) Kendine şiirlerini şahit tutan şair, Harput hasretine genç yaşta kaybettiği oğlunun hasretini de eklemiştir.

Metin Önal Mengüşoğlu, *Harput Şehrengizi*'nde Türkiye'nin beş şehirle sınırlı olmayan aidiyet/kimlik zenginliğini, medeniyet derinliğini gözümüzün önüne serer. *"Şehirlerin insanlara giydirdiği elbiseler vardır. Şehirlerde edindiğimiz eda ve vurgu, yürüyüş, atlama biçimleri, bakış, görüş zaviyeleri, tutum, duruş biçimi, oturma, ayakta durma formu vardır. Hepsi kendine özgü, şehrine özgüdür. Mensubiyetsiz bir insan tekinin acırım hâline."*

Harput Şehrengizi hakkındaki yazıyı, *Metin Önal*'ın heyecanla karşıladığım, bir solukta okuduğum kitabı yayınlandıktan, elime ulaştıktan hemen sonra, sıcağı sıcağına yazmıştım. Yazı yayınlandıktan sonra bir müddet şairle yüz yüze gelme imkânımız olmadı. Ne eskisi gibi Türk dünyasında şiir şölenleri yapılıyor, ne de Kazakistan, Türkmenistan seyahatlerinde olduğu gibi Metin'le yoldaşlık edebiliyorduk, hatta Bursa'ya da yolumuz pek düşmüyordu. Nihayet, Dursunbey'de *Suçıktı* şiir şöleninde karşılaştık. Hep güzel şiirler okuyan Metin Önal, orada güzel bir konuşma yaptı.

"Şair şehre döndü fakat şehir yerinde yoktu!" dedi. İnsanoğlu, yitirdiklerini kaybedilmiş cenneti gibi görür. İşte bu hissiyattır düşünceyi, sanatı, edebiyatı besleyen, kanatlandıran.

Bitirirken Başa Dönmek!

Bu yazıyı kaleme alırken, Mengüşoğlu'nun kütüphanemdeki kitaplarını yeniden gözden geçirdim. *Şehir Yollarında Bir Şair Gezgin* kitabını, seyahat yazıları nasıl olsa, havasında okumamışım. Bu bir bakıma bir seyahat kitabı, fakat aynı zamanda bir şehir kitabı. Bu kitabın birçok yazısı, şairin hayatıyla bağlantılı Malatya, Diyarbakır, Maden-Ergani, Dersim gibi şehirler ve kasabalarla ilgili idi… Bu yazılar başka bir kitapta hatıra yazısı olarak görülebilirdi. Mengüşoğlu kitapta bu topraklardaki köklü aile varlığı hakkında da ipuçları verir.

Doğrusu bu kitaptaki bilgiler bitmekte olan bir yazının devam etmesine sebep oldu. Metin Önal, hayatının bir safhasından sonra seçimlik bir soyadı edinir: *Mengüşoğlu*. Mengüçler, Mengüşler, Mengücekler, Anadolu'nun kuzey doğuya doğru kayan merkezinde hüküm sürmüş bir hanedandır ve Metin Önal, saltanatları sona erdikten sonra da bu topraklarda yaşayan ve muhtemelen itibar görmeye devam eden hanedanın 20.yüzyıla ulaşmış bir ailesindendi. Bu ne demektir? Mengüşoğlu bu toprakların bin yıllık yerlisidir! Dedenin kabri *Mazgirt* toprağındadır. 1960'lı yıllarda Keban Barajı yapılırken, resmî bir yazı ile babasından Pertek kalesinden hak talebi olup olmadığı sorulur. Artık bir devlet memuru olan babası, talepleri olmadığını bildirir…

Malazgirt zaferinden sonra Alparslan'ın Anadolu'da fütühat yapma vazifesi verdiği beyleri arasında Emir Mengücek de vardı…Malazgirt'ten hemen sonra bölgede hüküm süren ve adıyla anılan bir beyliğin kurucusu olur Mengücek bey… O ve soyundan inenler bölgede iki asırlık bir beyliği, her şeye rağmen sürdürmüşlerdir. Erzincan, Kemah, Divriği ve Şebinkarahisar bu beyliğin merkezlerinden. Mengüşoğullarını bugüne taşıyan şaheser yapı, Divriği Ulucamii ve Şifahanesi-medresesidir. Bu yapıların kapılarında taşa şekil vermede devrin ustalarının maharetini bugünün şartlarında açıklamak müşkil. Günün her saatinde farklı görünen bu esrarengiz kapıların, yılın dört mevsiminde hangi renklerle gözlerimizi alabileceğini tahayyül etmek bile zordur.

Mengüşoğullarının büyük merkezi Erzincan'dır. Erzincan her ne kadar ana yol üzerinde ise de bu nehirlerin ve dağların baskın olduğu coğrafyada iç iller, iç ülkeler olması şaşırtıcı sayılmaz. Divri-

ği Sivas bölgesinde, Mengüçeli'nin batı sınırındadır. Erzincan'dan Divriği'ye giderken Mengüçlerin merkezlerinden Kemah sarp kayalar arasından görünür. Bu manzaranın ön planında Melik Gazi kümbeti ve zaviyesi vardır. Mengücek Bey, harekat merkezi olarak bu ulaşılması güç, sarp yeri seçmiş olmalıdır.

Mengüşoğullarından Fahreddîn Behrâmşâh âlimlere, şairlere değer veren bir hükümdardır. Genceli Nizâmî ünlü *Mahzenü'l-esrâr* isimli eserini onun adına yazmıştır. Behramşah da onu 5000 dinar altın, 5 rahvan katır, 5 koşumlu at, hil'at ve elbise ile taltif etmiştir. Bu hediyelerden başka yanındakilere şöyle söylediği İbn Bibi'nin *Selçukname*'sinde belirtiliyor: *"Eğer şiir başarılı olursa, hazineler ve defineler bağışlarım. Çünkü bu manzum kitapla benim adım bu fani dünyada ölümsüz olarak kalacak. Bu fani dünyada ve geçici âlemde unutulmadan kalmak ve ismin ebedî olarak anılması, çok büyük bir itibar ve ulaşılması zor bir başarıdır… Eğer Firdevsî Şehnâme'yi yazmasa idi, o devrin padişahlarını, taç sahiplerini, kim hatırlayacaktı?"*[3]

Metin Önal Mengüşoğlu Anadolu'nun tarihinde yeri olan bir hanedanın günümüze ulaşan bir ferdi olarak, bu topraklarda tarihin nasıl seyrettiğini, birçok şeyin kaybolmadan Selçukludan Osmanlıya, orada günümüze kadar geldiğine işaret eder. Yüzyıllar boyunca bu topraklarda ayakta kalan sistem, hanedanın resmî bir otoritesi olmadan, varlıklarını koruyarak gelmesini sağlamıştır. Doğrusu, Metin Önal'ın bilerek veya bilmeyerek buna işaret etmesi bana çok ilgi çekici gelmiştir, eğer o nakletmese idi, biz böyle bir bağlantıdan haberdar olmayacaktık…

3 İbn Bîbî: *El Evamirü'l-Alaiye Fi'l-Umuri'l-Alaiye*. (Selçukname) Haz. Mürsel Öztürk. Ankara, 1996 C. I sf.92-93

● Arif Ay

Bir Portre: Metin Önal Mengüşoğlu

Elazığ'da doğan Malatyalı; şayet Malatyalılık diye bir şey varsa, Malatyalılığın tüm özellikleri onun şahsında mündemiçtir.

Hukuk okudu ama diplomasını duvara asanlardan olmadı; yırtıp attı.

Maişetini onda dokuzda gördü ve ticaretle iştigal etti. Bursa'yı mesken tuttu; sırtını Uludağ'a yaslar, Yıldırım'da oturur. Harput, Eğin türküleriyle hasret giderir.

Öfkesini sesinin tokluğunda gezdirir; dobradır.

Gâvurluğun el üstünde tutulduğu, övüldüğü, hep kayırıldığı, yaşam biçimi haline getirildiği, gâvurlaşmanın medenileşmek sayıldığı, zihin ve ruhları işgal ettiği, üstelik bunun resmî eğitimle yapıldığı bir dönemde (dönem sürüyor hâlâ) "Gâvur Kayırıcıları" adlı kitabıyla, içindeki hikâyelerden çok, adının çağrışımıyla fiyakalı bir giriş yaptı edebiyat dünyasına.

Ardından "Ben Asyalı Bir Ozan" adlı şiir kitabı edebiyatta durduğu yeri iyice belirginleştirdi. Bu kitabı da "Gâvur Kayırıcıları"nda olduğu gibi adıyla Batıcılığa tepkinin, karşı oluşun bir belgesiydi:

avrupa aptalı donkişot
hoşgörüsünü ekleyen Asya'lı derviş
insanı göklere uçuran vaazlarında
kafana taktığın kompitürün
arızaları
hangi ustaya muhtaç biliyor musun;
şüphe güvesiyle
demir çarklar arasına sıkışan
tırnak acısına
çare yok şarkkâri melânkolide
komplexte dragonlukta;
dün, ejderha korkusu
bugün Amerika masalı
tank, uçak ve bilumum
motor fabrikaları
taşır mı sanıyorsun seni
sonsuz mutluluğa, demir
kömür, çimento, petrol;
sen düşünmedikten sonra
sen
uyuşmuş bir kurtçuk gibi
kendini zehirleyen insan parçası
kopyacı merak.

Sonra başka kitaplar…

Düşüncede, sanatta ve edebiyatta Seyyid Kutub kutbunun Türkiye'ye düşen gölgesi: *"Düşünmek Farzdır"*dan *"Vahiy ve Sanat"*a:

"Arayışlarım esnasında ilk gençlik yıllarında elde ettiğim literatür arasında Seyyid Kutub'un *Kur'an'da Edebi Tasvir* adlı bir eseri vardı. Esas itibariyle Kur'an'daki sanatlı söyleyişlere (belâgat) eğilen bu kitap, insan sanatına dair bir şey söylemezken daha ziyade Allah'ın sanatı konusunda irdelemeler yapıyordu. Bir müddet sonra Seyyid Kutub'un kardeşi Muhammed Kutub'un *İslâm Düşüncesinde Sanat* kitabı yayımlanmıştı. Büyük bir heyecanla ve yayımlanır yayımlanmaz okumuştum. Ama heyecanlarımın tatmini mümkün gözükmüyordu" diyen Mengüşoğlu, arayışını sürdürür ve Necip Fazıl Kısakürek'e, Sezai Karakoç'a yönelir. Arayışını sürdürürken vahiy ve sanat konusunda yazılar kaleme alır.

Mehmet Akif'i, bir de M. Sait Çekmegil'i çok sevdi.

Evlat acısı çekmiş babalardan biri; hüzünden bir gölge vardır her vakit yüzünde.

● Nurettin Durman

Ben Asyalı Bir Ozan: Metin Önal Mengüşoğlu

Aylık dergide şiirlerini gördüğüm, okuduğum bir şair. Sanki değişik bir havası var gibi geliyor bana şiirlerini okurken. Her şairin kendisine has bir söyleyiş tarzı olmalı elbet. Bu biraz da bunun dışında değişik bir yaklaşım havası veriyor. Belki bu doğduğu coğrafyadan, yaşadığı iklimden, yörenin havasından, suyundan, kuşundan kurdundan da olabilir diye düşünmeye koyulurken ilk şiir kitabının ismi aklıma geliyor. İlk şiir kitabı *Ben Asyalı Bir Ozan* ismini taşıyor. Asyalı bu değişik bir şey… Asyalı bir ozan demiyor 'ben' imini katıyor söylemine, kendini öyle tanımlıyor. Zaten içini burkan acıyı dillendirirken sadedir, açıktır, anlaşılır bir dili vardır.

"Yurdum, kehribar renkli toprağım, taşram
Benim ağustos sıcağında üşüyen tarafım
Hüzünlü bir tebessümden başka ne verdin bana"

Metin Önal Mengüşoğlu'nun okuduğum ilk kitabı *Ben Asyalı Bir Ozan* oluyor. Aylık dergide o hareketli 1980'li yıllarda birlikte yazdığımız günlerde Aylık Dergi Yayınları arasında 1983 yılında çıkan şiir kitabı. Günlerce kalmıştır camekâna yakın komodinin üzerinde bu kitabı. Okumuş, seyretmiş, gelen müşterilerin eline alıp şöyle bir sayfaları çevirip anlamsız hallerini de görmüştür *Ben Asyalı Bir Ozan* kitabı. Öyle bir maceranın içinden bakınca birçoklarına tuhaf gelecek bu bakış açısının beni daha da kitaba bağladığını bir şairin kendini apaçık ortaya koymasından başka daha neyi olabilir ki kıvamına taşımıştır da bir yerde. Burada bir fikir birliğinin olduğunu da söylemek icap ediyor tabii. Bu yakınlığın esas sebebinin coğrafya, toprak, ana yurt gibi unsurların yakınlaştırıcı olduğunu da kabul etmemiz gerekiyor. "Aslını inkâr eden haramzadedir" derdi babam. Öyle bir yakınlık kurulmuştur şiiriyle tabii ki. "yurdum, kehribar renkli toprağım, taşram" hep içimizdeki doğu ağıtlarının iz düşümleri değil midir?

Şiirin ateşini harlamak…

Yazmanın kışkırttığı zihin kendini açığa çıkarırken çaktırmadan da olsa fikri âleminin ipuçlarını da ortaya seriyor. Bu durum giderek açık bir damarın akan kanı gibi rengini belli edecek. Öncelikle şair bir başlangıç yapıyor bu ilk kitabında. *"Asyalı Bir Ozan'ın Öğütleri"* adlı ilk şiir şöyledir:

"ve aklın
ırmağı kurumuş
suyu tükenmiş
benziyor
gülünç bir asya sakallısına
çünkü şiir
o kötümserlik çığırtkanı
çok oldu gümüş hançerini
toprağın altına gizleyeli
silahı şimdi kardeşim
asya'da son harami atlarının
düşen nallarından yontmalısın."

Şiirin ortaya çıkış macerasını içinde barındıran derin çizgi belli olmalı ki şair de şiirinin canını yakabilsin iyice. Canı yanmayan şiir heva ve hevesini başıboş vadilerde dolaştırsın dursun. Burada canı yanan, acısı olan bir şiirin ilk kımıldayışlarını ilk hareketlerini görmüş oluyoruz. Şairin daha yola çıkarken belleyip söylediğini böylece anlıyoruz. Umutsuzluğu kırıp umut tomurcuklarının toprağa düşürdüğüdür aynı zaman diliminde. Tükenmişi, kötüyü, haramiyi boş verip yola çıkma zamanı başlamıştır artık. İlk başta umutsuzluk yok, kavi yüreklerin kendini belli etmesi vaktidir. Silahını kuşanmalı ortaya çıkmalısın. Fikir silahı, düşünce silahı, şiir silahı…

Bu baştaki şiirin yüklendiği düşünce silsilesinde birçok yıkımların ardından umutsuzluğu kırıp yeniden bir dirilişe adım atmasının bildirisini sunuyor. İnsan düştüğü yerden kalkar. Yeniden bir eylem hazırlığı içinde iyiye, güzele doğru bir yol hazırlığı içinde olunmalı. Fikrini, cehdini, aklını oradan çıkar ve koşuya başla…

Asyalı bir ozan meseleyi irdelerken etrafını, çevresini, yanını, yöresini temaşa ederek, bakarak, görerek, içine sinmediği, içinin derin taraflarına yakıştıramadığı olguları keşfedince de adeta isyan etmekte, çağrılar yapmakta:

"uçmuştur avuçlardan bir kez
ah, nerde kaldı bütün bu çıbanları iyileştiren ecza"

Bu dağınık, bu dağıtılmış, bu elden gitmiş makul yaşantıyı nasıl ederiz de toparlarız, bir düzene, hale yola koyarız nidasıdır. Bir ses vermedir, bir çağrıdır.

"allahım dayanılmaz bir şey
görüyorum
herbiri bir köşesinde kentin
bizimkiler
piyango satıcıları."

"Cila Kül ve Kefen" şiiri adeta bir şehir okumasıdır. Müslüman insan neslinin bozgununu söylemekte ve gördükçe, yaşadıkça, bildikçe de üzüntüler içine düşmekte ve daha çok hayıflanmaktadır.

"kafam kamaşıyor birçok şeyden
bu gelen aydınlık değil sanki
cila
bazı cumalar ondan parlıyor
ondandır öğretmiyor
ürpertiyor bazı gazeteler
loş kuytularda
nemli koridorlarda sabahlayan çocukları."

Böyle bir şey olunca, böyle bir durum ortada görününce öylesine bir çarpılma hali gibi oluyor şair ve kafası karışmıyor burada, kafası yeni taze bir kıvılcım çakıyor gibi kamaşıyor. Demek ki sağlıklı değil vaziyet. Her tarafta değişik bir hal her tarafta gadre uğramış insanların ezikliği var. Çocuklar en çok yalnızlığın, yoksulluğun, çaresizliğin girdabında bocalayıp duruyorlar ve görmüyor kimseler, göstermiyor, bağrına basmıyor kimseler… Sosyal yaraların kanadığı bir yerdir coğrafya.

Şair daha işin başında yola çıkmaya hazırlanırken yönünü bilinçli bir şekilde tespit etmiş o yönde yürüyeceğini adeta deklare etmiştir kitabın bu ilk şiirlerinde.

"Ben Asyalı Bir Ozan" şiirini meydana çıkarırken bilinçli bir yaşama sanatının da görülmesini istiyor adeta. Bunu mısraların netliği karşılığında öne çıkan fikrin olmazsa olmazı olduğunu vurgulamasından çıkarmış oluyoruz. Baştan beri bile isteye o arzuladığı çizgide yol aldığını görmüş oluyoruz. Böylece bir gerçeklik etrafında ileriye umutlu bakışlarla doğru ve şaşmaz bir yol izleğinde şiirini söylemiş oluyor şairimiz *"Cila Kül ve Kefen"* şiirinin son bölümünde:

"aklım kamaşıyor benimse
"ağaç kökünü kemirmek kadar zor"
bu yalnızlık
kabuk mu bağlıyor halkın
hayır milletin yüzü
bulsam
küçük bir alamete rastlasam
bütün bu yaraların iyileşmesine dair
kalemlerimi sevinçle kırıyorum
kalbim kamaşmıyor bir daha."

Mustafa Özçelik

Samimiyet İstikrar ve Doğru İstikamet

"Sanat, eşyanın ve tabiatın hakikatine doğru yapılan bir yolculuktur."
M. Önal Mengüşoğlu

Metin Önal Mengüşoğlu ile gıyabi tanışıklığımız, yayımlandığı yıl oldukça ilgi uyandıran *"Gâvur Kayırıcılar"* (1973) adlı hikâye kitabıyla başlar. Bu kitabını okur okumaz "İşte takip etmem gereken bir yazar" diye düşünmüştüm. Hem fikirde hem sanatta mevcut kabulleri sorgulayan, münekkit tavrı öne çıkan ama bunu salt farklı bir edebî ürün ortaya koymak adına olmaktan çok bir dert, bir kaygı, bir sorumluluk adına yapan bir yazarla karşı karşıya idim. İşte o günden beri takip ettiğim bir isimdir Mengüşoğlu. Sonraki yıllarda yayımladığı şiir ve düşünce eserleriyle onun hikâyeci kimliğinin yanında şair ve mütefekkir kimliğini de öğrenmiş oldum. Onlarda da aynı şekilde sorgulayıcı bir tavrı vardı. Gıyabi tanışıklığımız daha sonraları vicahiye çevrilip bir araya geldiğimizde yaptığımız sohbetlerde de durum değişmedi. Sadece onun düşünen sanatkâr fotoğrafı daha bir zenginlik kazandı; ama öz hiç değişmedi. Bu da istikamet üzere olan bir yazar için samimiyet, istikrar ve istikamet doğruluğu demekti.

Aradan yıllar geçti. Bu süreç içinde onun son birkaç kitabı hariç diğer bütün kitaplarını okudum. Mesela ilk şiir kitabının adının *"Ben Asyalı Bir Ozan"* (1983) olması bana ne kadar da önemli gelmişti. Burada hem durduğu yeri tarif eden bir tavır vardı hem de o zaman içinde kimilerince küçümsenen "ozan" kelimesine yeni bir değer biçiyordu. Tabi bunu "tevazu" olarak da algılamak mümkündü ve çok güzeldi. Zira bir sanatkârın en büyük felaketi kibir elbisesi giymesiydi. Oysa insana/sanatkâra en yakışan ise tevazu elbisesiydi. Bu da onda fazlasıyla vardı. Kararlı ve dik duruşu sanatkâr pozları takınmakla değil inandığı değerlere bağlılığı ve onların izzetini korumakla ilgiliydi.

Mengüşoğlu, düşünce insanı kimliğini ise asıl olarak tıpkı ilk iki kitabınınki gibi (Gavur Kayırıcılar) sıra dışı bir ada sahip olan *"Düşünmek Farzdır"* (1995) kitabıyla gösterdi. Biz o güne kadar sanat faaliyetlerini daha çok duyguyla yapılan faaliyetler olarak biliyorduk. Genel kabul bu şekilde idi çünkü. Oysa değilmiş ve öğrendik ki "düşünmek farzmış." Daha önemlisi ise bu düşünmenin "kalp" ile yapılıyor olmasını söylemesiydi. Vahyin Cebrail tarafından kalbe ilham edilmesiyle bu merkez böylesi bir değere kavuşmuş ve sadece duyguların değil düşüncelerin de merkezi durumunda olan bir özge mekân olmuştu. Ne var ki bunu dikkate almayanlar, geçtikleri batılı eğitim sürecinin de etkisiyle kalpten bağımsız bir akıl tuzağına yakalanarak sadece fiziği değil metafiziği bile rasyonel olarak anlamaya/anlatmaya başladılar. Bu da bizi hem fikir hem sanat hayatımızda çok başka yerlere savurdu.

Mengüşoğlu, *"Düşünmek Farzdır"* kitabından önce ve sonra da şiir ve hikâye kitapları yayımladı. Hatta bir de devamı hep yazılsa dediğim "Yerler Mühürlendi" (1996) romanı da çıktı. Ne var ki onu şiir, hikâyesi ile önemli kılan asıl tarafı bu kitabıyla başlayan düşünce eserleri oldu. Bu durum elbette onun şiir ve hikâye türü eserlerini gölgeleyen, önemsizleştiren bir durum değildi. Aksine onların dayandığı düşünce zeminini ortaya koyarak hem onun sanat eserlerine ayrı bir değer katıyor hem de hepimiz için sanat nedir/nasıl olmalıdır gibi temel soruları cevaplamamızda yardımcı oluyordu. Bunu şunun için önemli görüyorum. Bizde şiir/hikâye yazan çoktur ama şiir üzerine düşünen azdır. Bir poetikaya sahip şair/hikâyeci sayısı bir elin parmaklarını geçmez. Bu da düşünceden kopuk/uzak bir şiir/hikâye olgusunun yaygınlaşmasına sebep oldu. Oysa düşünmeden yazmak, düşünmeden yapmaktan, inanmaktan farklı bir şey değildi ve her durumda problemli bir hale takabül ediyordu.

Mengüşoğlu, işte tam bu süreçte imdadımıza yetişti. 2004 yılında *"Vahiy ve Sanat"* eserini yayımladı. Bu eser, inanmayı düşünceden, düşünceyi sanat faaliyetlerinden uzakta görmeyen bir şairin hem kendi zihniyet dünyasını hem de hepimizin ihtiyaç duyduğu konuları ele almaktaydı. Zira bizim son iki asırlık hikâyemizde sanat, batılı sanat telakkilerine göre şekillenmişti. Sanat vahiy ışığında gerçekleştirmek çok azımızın derdi idi. Böylece Mengüşoğlu ilk kitabıyla başlayan ezber bozmayı bu kitabıyla en uç noktaya taşıdı. Tabi o hepimizi kolay olana, nefsi olana değil zor olana ve hakikat olana çağırıyordu. Kolay değildi böyle bir sorumluğu üstlenmek. Bu

yüzden o hiç bıkıp uzanmadan aynı mesuliyet şuuruyla eser vermeye devam edip dursun, çoğumuz onun söylemlerine kulak kapatmayı tercih ettik. Bağlamından kopardığımız birkaç cümlesiyle onu tenkit oklarımızın hedefi yaptık. Ya da görmezden gelmeyi tercih ettik. Oysa onun söylediği çok anlaşılır bir cümleydi. "Düşünceden bağımsız sanat kof olur." Bunu anlamak o kadar zor değildi ama gereğince hareket etmek öyle değildi. Yazmak, çoktandır sermayenin, toplumu tasarımlamak isteyen güçlerin çoktan kontrolüne girmişti. Hangi yazar yazdıkları bu hedeflere/hesaplara uygunsa onun yıldızı parlatılıyordu. Bunu Sezai Karakoç'un ifadesiyle bana (bize)"Yeşil sarıklı ulu hocalar, bu kesik dansa karşı henüz öğretmemişlerdi."

Zaman onu haklı çıkardı. Düşünmeden yapılan sanatın bugün bizi getirdiği nokta ortadadır. Özgün düşünce eserlerinin yazımı hayli azaldı. Sanat faaliyetlerimizde köksüzlük egemen oldu. Kendi ellerimizle dün reddettiğimiz Servet-i Fünûn, Garip, II. Yeni şiir telakkileri bizim telakkilerimiz oldu. Tabi bunların hiç biri de bizi Vahye, Kur'an'a, Sünnete, İslâm sanat geleneğine götürmedi. Bu yüzden yayımlanan hiçbir kitap bize heyecan vermiyor. Bizim idrakimize, kalbimize seslenmiyor. Seslenmediği için de fikirde ve sanatta bir varlık belirtmiyoruz. Özgüvenimiz yok, diyelim Sezai Karakoç, Metin Önal Mengüşoğlu gibi piyasanın teslim alamadığı isimleri okusak bile bunu gizliyor ama piyasanın meşhur ettiği yazarların (üretici demek gerekir aslında) eserlerini satır satır paylaşmayı, dergilerimizde onlar hakkında yazılar yazmayı bir marifetmiş gibi görüyoruz.

Mengüşoğlu ise bütün bu gidişatı gayet yakından takip eden bir yazar olarak peş peşe verdiği eserlerle "Vahiy ve İslam sanatı geleneği"ne bağlı ama çağını ıskalamayan bir sanat ve fikir ortamının doğması için mücadeleye devam ediyor. Bu bağlamda mesela Mehmet Âkif'i, Necip Fazıl'ı ve Sezai Karakoç'u yazarak, yürüyeceğimiz yolun önderlerini yeni neslin gündemine taşıyor. Ama bunu yine münekkit ve mütefekkir tavrıyla yapıyor. Yol önderlerini vahiy perspektifinden tenkit etmekten de çekinmiyor. Kendine göre doğruya doğru eğriye eğri deme cesaretini gösteriyor ama en güzel yanı da dayatmıyor benim söylediklerim mutlak doğrudur diye ve "Kimsenin benim gibi düşünmek mecburiyeti yoktur." Şeklinde muhteşem bir tavır sergiliyor.

Alıntıladığım bu son cümleyi onun yakınlarda okuduğun son kitabı olan "*Vaktin Daraldığı Yerden*" (2020) adlı eserinden aldım. Eser, "*Vahiy ve Sanat*" kitabını temel kavramları çerçevesinde yeniden ele alan bir çalışma. Ele alınan konular yine sanat ve fikir, sanatkârın tavrı. Bu bağlamda söylediği en önemli şey sanat tanımını vahiy perspektifinde bir kez daha hakikat, güzellik olarak tanımlaması. Böylece o sanata kendi ifadesiyle söyleyecek olursak "sahici" bir rol biçiyor. Yazarın bir sorumluluk çerçevesinde kalemi eline almasını söylüyor. Hele sanatla ahlak kavramlarını birlikte ele alıp mütalaa etmesi, duyguları düşünceden bağımsız ele almaması ve "akleden kalp"e yaptığı vurgu, sanatın nefsaniyet içinde ele alan günümüz sanat ortamında hepimizin son derece ihtiyaç duyduğu bir durumu ifade ve ikaz manası taşıyor.

Onun bu tutumu yani sanatı inanç ve düşünceden bağımsız olarak ele almaması onu asla propagandist bir şair tarifine sokmuyor. Sanatta özgünlük, onun en çok önem verdiği bir şey. Zira Allah her insanı "biricik ve muhteşem" yaratmışsa onun yaptığı sanat da böyle olmalıdır. Bu da "özgünlük" demektir. Yine herkesi birbirine benzetme çabasına, tek tipleştirme hastalığına karşı da uyarıyor. Ama bu özgünlüğün "iyilikten bağımsız" olması söz konusu değildir. Sanat her zaman duygu-düşünce-güzellik-iyilik-fayda kavramlarıyla birlikte gerçekleştirilmesi gereken bir faaliyettir. Akıl, kalp ve vicdan, yazarken hep aktif olmak ve bizi denetlemek durumunda olan imkânlarımızdır. Bunu söylerken içimizde her an farkında olmamız gereken "ilahi ruh"a dikkat çekmesi ise ayrı bir öneme sahiptir. Ama bütün bu kavramlar içinde "hürriyet" de özel bir yer tutuyor. Bilgi, bilinç, arayış, yazış, söyleyiş elbette hür bir benimseme içinde yapılmalı diye de ekliyor.

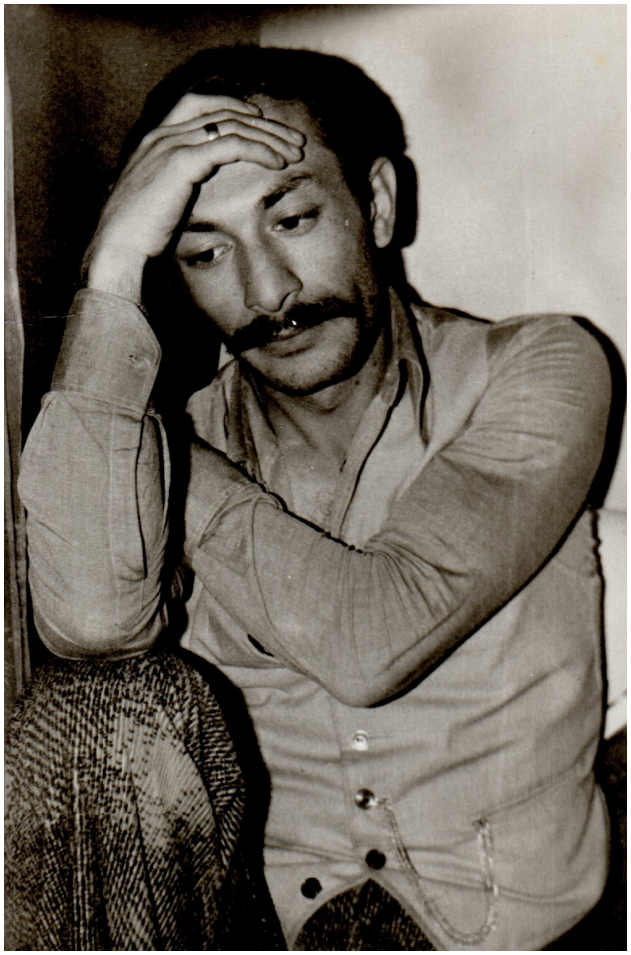
Mengüşoğlu'nun bu son eserinde dikkat çeken bir bölüm de ulema ile şairleri mukayese ettiği bölümdür. Bu da bizim çok kronik bir derdimiz çünkü. Mesela camiye şiir girmez, güzel Türkçeye dayalı bir anlatım benimsenmez. Ağdalı bir dille asırlardır tekrarlanan anlama ve algılama biçimleri çerçevesinde tefekküre değil tekrara dayalı bir din anlatımı yapılır. Böyle olunca da bu söylemlerin cami dışında bir etkisi olmaz. İşte durum böyle olduğu için de bu ülkede Müslümanlığı şuurlu olarak seçmek ulemayı değil şairleri okuyarak gerçekleşmiştir. Yazar bu manada Necip Fazıl ve Sezai Karakoç'u örnek olarak verir. Durum ona göre Marksist çevrede de aynıdır. Nasıl biz İslâmı ulemadan

değil şairlerden öğrenmişsek onlar da Marksizmi Marks'tan, Lenin'den değil Nazım'dan, Ahmet Arif'ten öğrenmişlerdir.

Yazarın bu son tespiti bize aynı zamanda bir ikaz manası da taşımaktadır. Olması gereken ulemanın ilmini pozitif tortulardan temizleyerek ilahi kaynağa bağlı eserler üreterek bir inanç ve fikir zemini oluşturmaları ve sanatın böyle bir zeminde neşvünema bulmasıdır. Tabi başka bir açıdan bakıldığında da böyle bir zemin oluşmadığı için sanatkâra yüklenen bir sorumluluğa da işaret edilmektedir. O da şudur: Şair olsun hikâyeci olsun her yazar/sanatkâr vahiyle ve bu vahiy anlayışı çerçevesinde oluşan edebî gelenekle irtibatlı olmalıdır. Mengüşoğu bu bağlamda Yunus Emre'yi örnek alınacak önemli bir imkân olarak görüyor. Tabi temel şartı bu tür imkânlardan yararlanmanın eleştirel bir tavırla yapılmasıdır.

Yazar bu son eserini "Sanat ve hayat", "Sanatın ekseni", "Okuya okuya" adlı üç bölümde yer alan yirmi beş yazı etrafında kurmuş. Söylenildiği gibi ele alınan temel kavramlar, vahiy, hakikat, hayal, ilham, sanat, gelenek, güzellik, iyilik, fayda, muhafazakârlık, modernlik ve medeniyet olarak özetlenebilir. Aslında bu kitabı okurken her bir bölümün ayrı bir değerlendirme yazısını hak ettiğini düşündüm. Ne var ki kitabın bütünlüklü bir fotoğrafı için bunu tek bir yazıyla yapmak sonradan daha doğru geldi. İsterim ki bu da yapılsın. Hem de çok farklı anlayış ve tutumlara sahip yazarlarca yapılsın. Zira sanat ve edebiyat dünyamız gibi okur dünyamızın da buna ihtiyacı var. Diğer yandan tehlike büyük, düşünceden, sorumluluktan bağımsız bir sanat, sanatkârın görünür olma hastalığı, yayıncının çok satma derdi gibi konular ciddi problemlerimiz olarak karşımızda duruyor.

Cihan Aktaş

Bir Şehrin Yerlisi Nasıl Olunur? *

Sadece ticari değiş tokuşla yaşanan bolluk ve bereketi değil, böylelikle sanat ve edebiyatta meydana gelen hareketlenmeyi de konuşmaya çağırır, İpek Yolu imgeleri. Elimize ulaşan, bize intikal etmeyenleri düşündürür. Kasvetli görünen, yası tutulamayanların yasını hatırlatır veya bu dünyadan göçenlerin bakışlarının eksik olduğu tarihi. Akla elbette desenleriyle Goya'dan Rossetti'ye birçok sanatçıyı etkileyen, Picasso'nun da beğenisini dile getirdiği Siyahkalem Mehmet Efendi geliyor. Bir Siyahkalem resmi önce tekinsizliği hissettirir. Yüklü develerle ilerleyen kervan eşkıya tehdidine göre düzenler molalarını. Fakat kasvet ve tekinsizlik vurgusunun, hayaletsi yaratıkların gösterdiği bambaşka tehlikeler de olmalı. Kervansaraylarda paylaşılan ve bize ulaşmamış ne çok hikâye, umut, endişe, şiir cümlesi vardır, kim bilir? Kültürel alışveriş mekânlarıydı kervansaraylar, tüccarlar ise dönemlerinin hem varlıklı hem de görgülü insanlarıydı. Farklı diyarlarda geziniyor, uzak şehirlerin havasını soluyor, dönerken getirdikleri malların seçimiyle bir bakıma kendi şehir ve diyarlarının zevk ve beğenilerini değiştiren bir otorite etkisi oluşturuyorlardı. Sivaslılar Bursa'da bir mahalle kurdular. Yine, Bursa'ya Tebriz'den gelen mimarlar Yeşil Camii gibi eserler inşa ettiler.[1]

Mübadele, Kapitalizm ve Siyahkalem Figürleri

"Kim savunursa savunsun geçmişinizi
kendi ellerinizle bozdunuz kendi güzelliğinizi
benimse söylemekten başka çarem kalmadı"

diye yazıyor Metin Önal Mengüşoğlu, *"Cila, Kül ve Kefen"* şiirinde.

Siyahkalem resimlerindeki kaos yeniden canlanıyor kendi hikayelerini hor görüp de ellerin rüyalarını sahiplenme hevesinin inşalarında. Kuşkusuz beton tarlalarının da bir şiiri olmalı, selam ile görülen, gösterilen; insan hissetmeden, düşünmeden yapamaz çünkü. Büyüme aslında nasıl bir büyüme olmalı? "700'lü yıllarda İslam'ın yayılması Nil-Amu Derya Bölgesi'nde boydan boya 'büyük bir kültürel canlanmaya' ve ayrıca ortak bir yüksek kültürün oluşmasına yol açtı"; Jack Goody Rönesanslar'da anlatıyor. Merkezileşmiş imparatorlukta ticaret, toplumun mali temeli olarak yağmanın yerini almaktaydı. İç kesimlerde İpek Yolu üzerinden, suyoluyla da Hindistan, güneydoğu Asya ve Çin'le ticaret yapılıyordu. Değiş tokuş ekonomisinin büyük ölçüde küçüldüğü Avrupa'yla karşılaştırıldığında İslam dünyasında ticaret giderek çok geniş bir hacme ulaştı.[2] Mal kadar malumat alışverişi de yapılıyordu, güvenli hale getirilen ticaret yollarında. Farklı yorumları bir arada tutan bütünlüğü yorgunluğa sürükleyen ve devinimi sağlayan bağları seyrelten süreç nasıl başladı? Haramiler nasıl olağandışı artış gösterdiler de ticareti geri çekilmeye zorladılar? Braudel, mübadelenin doğrudan yürütüldüğü pazarlardan oluşan, "iktisadi hayat" olarak da adlandırdığı piyasa ekonomisinin kapitalizmin tekeller yoluyla piyasaya egemen olmasıyla giderek geri çekilmeye başladığını anlatır. Sıradan insanların saydam, düzenli, öngörülebilir ve alışılagelmiş faaliyet alanında gerçekleşen küçük kârlar, özgürleşme, hakiki arz ve talebin otomatik fiyatlanması, denetimli rekabet, teminatı hegemonik güç olan kapitalizmin spekülatif, gölgeli yahut kesif, istisnai kârlara dayalı, cangılı andıran, fiyatların güç ve kurnazlık tarafından empoze edildiği, denetimi ve rekabeti ortadan kaldıran mücessem yapısının tasallutuna hazırlıksız yakalanmış olmalıydı.[3]

Harami ise işte düzenin bozulduğu yerde oluşan kargaşanın gadre uğramış ya da hırsı ve ihtirası ölçüsünde zalimleşebilen figürüdür. Şimdi Siyahkalem resimlerindeki tekinsizliği ve gölgeli yaratıkları daha iyi anlamlandırabiliyoruz. Her şeye

1 Erhan Yıldızalp, Bursa'ya yüzyıllar boyunca çok fazla milletten küçük topluluklar halinde göçler yaşandığını anlatıyor, www.bursadakultur.org'da yer alan Alper Can-Nursal Kumaş söyleşisinde. İran'dan, özellikle Tebriz şehrinden göçler olduğunu ve bu göçenlerin de toptancılık yaptığını, aynı zamanda "hoca" diye isimlendirildiklerini, onlardan birinin de Hocalizade Cami'sini yaptıran Hacı Ömer olduğunu belirtiyor. Tebriz göçmenleri çoğunlukla Heykel'in üst taraflarında ve Reyhan Mahallesi'nde, şimdiki Haşim İşçan Caddesi'nin olduğu yerde yerleşmişler. Haşim İşçan Caddesi'nde Reyhan Paşa'nın yaptırdığı Reyhan Camisi'ne Acemler Camisi denilmesinin sebebi ise o çevrede İranlıların oturmasıymış. Acemler semtinin ismi ise sınırları içinde İranlılar Mezarlığı bulunduğu için o şekilde isimlendirilmiş. http://www.bursadakultur.org/erhan_yildizalp.htm

2 Fernand Braudel , *Medeniyet ve Kapitalizm,* İz Yayınları, İstanbul, 1995, s. 94.

3 Mengüşoğlu'nun yorumladığı *"Şirin bir intizamsızlık"* ifadesini Besim Darkot, "Batılıların hazırladığı" İslam Ansiklopedisi'nin Bursa maddesine yazdığı yazıda kullanıyor.

rağmen hayatı herhangi bir noktada sanatlaştırmaya başlamanın sebebi varsa bir yol açılıyor önünde. Beton yığınlarında tesadüf eseri açan çiçekler bir umut uyandırsa da selamdan uzaklaştırıyor, insanların türdeşiyle yüksek duvarların arkasına çekildiği siteler. Birbirini anlamayan milyonlar sürekli çatışırken süren yıkım ve imarın sesleri, bir şeyleri örtüyor, dağıtıyor, ayrıştırıp yalıtıyor. Mengüşoğlu, Şehir Yolunda Bir Şair Gezgin'de çözümü nerede aramamız gerektiğine dair tespitlerde bulunuyor: "İnsanları tek tipleştiren eğitim modelinden vazgeçilmelidir. Her biri biricik yaratılmış bulunan insanları, nasıl birbirine benzetme çabası vahim sonuçlar doğuruyor ve insanı ortadan kaldırıp robotlar haline dönüştürüyorsa, şehirlere reva görülen tek tipleştirme de aynı faciayı ortaya çıkartmıştır."

Öğrenmeye ve Selama Açıklığın Şehri, Bursa

Bir şehri çoğu zaman dış düşmanların değil aptal, cahil, duyarsız, tembel hemşerilerin kirletip, anlamsız ekler ve çıkartmalarla, dokusuna uymayan yapılarla ve işlerle işgal ettiğini hatırlamamızı istiyor Mengüşoğlu; en kötü ve tehlikeli tahribattır bu. Böylesine -bir süreliğine yerlileri tarafından gizlenen- bir akibete uğramış şehirlerden biridir Harput. Hatıraların ve şiirlerin şehri, hiç unutulacak gibi değil ve Mengüşoğlu ona denk bulduğu için Bursa'ya yerleşmeye karar vermiştir. Şehirle ilişkisi sahici, dostane olmalıdır ki bir söyleşiyi sürdürebilsin/ler. Bir şehir dokusunu bozmaya dönük müdahalelere rağmen nasıl ilham kaynağı olmaya devam edebilir? "Şirin bir intizamsızlık": *Bursa Çarşısında Kervan Eğledim*'de yer alan bir yazısının başlığına uyarlayacak kadar yakın bulduğu bu ifade, Besim Darkot'un Bursa üzerine bir metninden alınmıştır.

Mengüşoğlu, zaman içinde belediyelerin "gayrı nizami, ufuksuz, vizyonsuz yerleşim çabaları"na göz yummalarının bu intizamsızlığı "şirin" olmaktan çıkartıp azaba dönüştürdüğünü dile getiriyor aynı yazıda ve Darkot'un metni üzerinden tartışmaya devam ediyor. Darkot'un, "İlk intibaın sihri, şehrin içine girilince de zail olmaz." şeklindeki tespitini şöyle açımlıyor: "Yani seyyahın Bursa'ya gelirken uzaktan algıladığı muhteşem silüet, şehrin merkezine girildiğinde onu sükûtu hayale asla uğratmayacaktır. Peki, bugünkü seyyahlar bakımından düşünüldüğünde durum ne merkezdedir?" Mengüşoğlu seyyahın intibalarında "Kent Meydanı" AVM'sinin ve Doğanbey Konutları'nın Uludağ manzarasını ve Ulucami minaresini geri plana düşüren olumsuz etkisini hatırlatır.

İstanbul'un güzide semtlerinde geçen yılların ardından Bursa'ya taşınmasında her şeye rağmen varlığını hissettiren bu "şirin intizamsızlığın" payı büyük ve işte, kırk yıldır da bu şehirde yaşıyor. "Canından bir parça olduğu" sevgili annesi Fikriye Hanımefendi ve "canının bir parçası olan" sevgili oğlu Yasir bu topraklarda yatıyor. "İki kabrim bulunuyor bu şehirde ve artık kesinlikle yerlisiyim bu şehrin." diye yazıyor yukarıda belirttiğim yazıda.

Bir şehirli olmak, kendisine kucak açan, her açıdan besleyen o şehre ne verebileceği üzerine sürekli düşünmeyi gerektirmez mi?

Ben de şu Bursa'ya geldim geleli
Dokunursan ağlayacak halim var
Ömrümün çoğunu ona vereli
Bursalıyım, burada iki kabrim var
Ben de şu Bursa'ya ne diye geldim
Harput toprağından hediye geldim…

Şimdilerde Bursa ve edebiyat dendiğinde evvela Metin Önal Mengüşoğlu'nun adı geliyor aklımıza, ancak orada yerleşip kalmadı düşünür olarak. Bir İpek Yolu şehrinden diğerine taşıdığı imgelerin düşüncelerini zamanının olgularıyla geliştirip yöneldi Anadolu şehirlerine. Kuşağından birçok edebiyatçının kendini korunaklı ortamlara çektiği dönemlerde ilden ile dolaşıp şimdi peşine düşmemiz gereken eksikler üzerine düşündüren konuşmalar yapıyor. Mengüşoğlu *Vahiy ve Sanat*'ta şu gerçekliği göstermeyi hedefliyor gibi gelir bana: Büyük sanatçılar rol yapmaz, eksiklerinin peşinde giderler. Eksik olan her zaman başka bir şeydir, dönemini layıkıyla anlamak ve yorumlamak için de bir öyle bakmalı meselelere bir de böyle. İpek Yolu kervanlarının henüz tamamını bilmediğimiz ama şairin sezdiği ne çok söz, ahenk, tat ve renk ve ne çok kaygı konusu onun yorumunda yeniden hayatiyet kazanıyor. Harput'ta çocukken yenilmiş yoğurdun tadıyla eşitlenen bir yoğurt tadı, hayran kılan bir selam ifadesi, şeftali bahçeleri, derin kuyulardan fışkıran sular… Kabirleri kalmıştı Harput'ta ve "eğer hayatı devam edecekse" Bursa'da yaşamayı öylesine istiyordu ki duası kabul oldu. Selamı unutmamış, hemen hemen tamamının dolmuş taksilere "selamünaleyküm" diye bindiği şehirdir Bursa.

Bir tekrardan bir taklitten ibaret olmayan sanat da aslında hayattan eksilen selamın peşinde değil midir? 60'ların kentsel dönüşüm geçiren New

York'unda güncel sanatçı için yaşlı bir insanı artık bütünsel olarak algılayamadığı caddeden karşıya geçirmek sanatsal bir performanstır. Resmi tarihlerin göstermediğini sanat gösteriyor, fakat bu gösterim tarihin karanlıklarında gözden kaybedilebiliyor da… Hani, selamı öğrenmişken, bu öğrenmenin bereketiyle yönelmişken yeryüzüne, ipek yüklü kervanların havzasında harami ve eşkıyalar nasıl oldu da hâkim oldu imgelere? Ressam abartıyor muydu, türküler yanılıyor muydu, şiir hayata yetişemedi mi? Elimize ulaşamayan ne çok açıklaması var tarihin!

Çıldıran tabiat, tekinsiz hayvanat hatta insanlık bahçesi… İpek Yolu'nun 15. yüzyıldaki bazı kesitlerini yansıtan Siyahkalem figürleri 20. yüzyılda Ferşçiyan'da daha mutedil çizgilerle oluştu; o çizgilerin daha taşkın halleri 19. yüzyılda Rosetti'de belirdi.

Ve aklın ırmağı kurumuş suyu tükenmiş
benziyor gülünç bir asya sakallısına
çünkü şiir
o kötümserlik çığırtkanı
çok oldu gümüş hançerini
toprağın altına gizleyeli
silahı şimdi kardeşim
asya'da son harami atlarının
düşen nallarından yontmalısın…

Kötümser görünür şiir, olguları özünde göstermeden edemediği için, aslında sanat da öyle değil midir? Şair, dostlukla, *acı söyler*. Kaosun sebepleri bilinmeden onu anlamlı bir düzene dönüştürmek nasıl mümkün olabilir?

Bütün o bereketli zamanlara ne oldu, kurulmuş düşler gerçekte hangi büyük boşluklara karşılık geliyordu? Medine Gülgün şiiri, yarım bırakılanın yasına gömülmeye açık bir siyasal ortamda hala umut duyabilmenin sebeplerini düşündürür. Mengüşoğlu şiiri ise tarihte yanlış anlaşılmış olanı şimdiki zamanda yeni baştan üzerine almanın şevkini/cehdini öne sürer.

Düşüncenin Helal Kazançla Bağı

Harput'un, Elazığ'ın ve Malatya'nın ardından İstanbul'da yaşadı, *İstanbul Hikâyeleri*'ni yazdı Mengüşoğlu. Biz bu şehre ne yaptık, bir şehir kaybolurken neredeydik, bütün bu gerçekleşenler kaçınılmaz işler miydi? İşitip de unuttuğumuz kayıplar, hayaletimsi insanlar, hatırlamaktan kaçındığımız facialarn kurbanları, Siyahkalem resimlerini yeniden getiriyor önümüze. Siyahkalem Mehmet Efendi üzerine çok net bilgilerden söz edemiyoruz bugün, oysa resimleri çok kapsayıcı bir çabanın ürünleri. İpek Yolu veya başka bereketli alanlarda, parçalanmalarla varlığı dağılmış alanlarda erişemediğimiz başka Siyahkalemler de olmalı. Herat'lı ressamın Maveraünnehir havzası için yaptığı tasvirler, ancak sanatçının sezdiği bir dönüm noktasına dair yığılmış endişelerin dışavurumudur. Sürekli hareket halindeki korkutucu figürlerin ellerini kollarını bağlayan prangalar gerçekte neyi anlatıyor? Bolluk bereket zamanlarını yaşamış havzalarda cirit atan devler ve cinler, çalgı çalan demonlar hangi ihmal ve istismarların zorunlu kıldığı büyük ve sarsıcı değişime karşılık geliyor?

Tahrip sadece savaşla gerçekleşmiyor, dilde bile isteye başgösteren yoksulluk göz göre göre dağılmaya götürüyor. Başka tecrübelerin kavramlarını ve etütlerini dönemler boyunca hiç sorgulamadan tepe tepe kullanıyor, sonra da bu kavram ve etütlerde varlığımıza dönük bir tehdit olduğunu öne sürüyoruz. Öyleyse niye kendi kavramlarımızı oluşturmuyor veya bu kavramlar zaten varsa kullanmıyoruz? "Düşünmek farzdır" diye hatırlatıyor Mengüşoğlu, bu hatırlatmayı ismine taşıdığı bir kitabında ve aslında bütün kitaplarında. Düşünmek aynı zamanda engin bir denizde sürekli kulaç atmak. Devinimin iki kaynağı, hafıza ve şimdiki zamanın bilinci.

Benim ve senin ipek yüklü kervanlarımız yok, ama kelimelerimiz, yüreğimiz, peşinde olduğumuz fikirler var. Nerede ilerliyorsa düşüncemiz orada olalım, nerede kilitleniyorsa dilimiz, sorgulayalım heveslerimizi. İstanbul'da severek yaşamış, *"İstanbul Hikayeleri"*nde şehri adım adım keşfin ayrıntılarını konu edinmiş bir edibin yerleşmeyi sürdürme imkânları varken başka bir şehre taşınması olağan bir tercih değildir.

"Bursalı Olmak Uğruna" başlıklı yazısında, bir arkadaşının Ulucami'nin hemen altında yer alan sıra dükkânlardan birisindeki " İpek Ticaret" isimli dükkânında gerçekleşen buluşmaları, "İpek Yolundan Bursa'ya, İpek Ticaret'ine ulaşmıştım" diye anlatıyor Mengüşoğlu, Bursa Çarşısında Kervan Eğledim kitabında."Düşünme, tartışma, öğrenme ve okuma" ortamı aramakla helal kazanç birbirini gerektiriyor.

Önemli bir hasılası Kelime dergisi olan yerleşme çabasının yanı sıra, tamamı eksik gösterilen suni ipek iplik gramajı düzenine teslim olmayıp iplikleri gerçek gramajıyla satışa sunma faaliyetini de gerçekleştirdi Mengüşoğlu, ortağı Ahmet Gevaşlı ile daha sonra birçok firma onları takip ederek bu yanlışı düzeltti. Arabayatağı semtindeki kırka yakın işçinin çalıştığı atölyede hakiki ipeğin soyu tükendiğinden floş/viskos denilen suni ipekten "çamaşır ipeği" diye bilip kullandığımız nakış iplikleri üretiyorlardı. Tülbent kenarlarına oya yapılan naylon masura imalatları da vardı. Ham iplik temin edip onu büküyor, büyük çileler haline getirip boyuyorlardı. Sonra da küçük çileler halinde çamaşır ipeğine dönüştürüyorlardı. 19. Yüzyılın başlarında gerçekleşen, sanatta modernitenin öne sürdüklerini tartışmak üzere şiiri hayatla buluşturmaya dönük "plastikleşme" hareketini getiriyor bütün bu girişimler: Rancieree gore şaire artık bir hikâye veya kendi duygularını anlatmayı bıraktıran, böylelikle de yazının plastikliğini keşfettiren şey, "sanatsal olmayan" diye görüleni sanata dönüştüren -hiç de yalıtık olmayan- yüzeye yakınlığıdır. "Mübadele yüzeyi" göstergeleri formlara, formları eylemlere dönüştürür. "Son tahlilde 'sanatsal olmayan' hayatı kuran formlardan da ayrı değildir."[4]

Üretilen malı taşıyıp satmak üzere şehirlerarası satışlara çıktıklarında yakın arkadaşları da yol arkadaşlığı için katışıyorlardı kervana. Kar fırtınası yüzünden geri döndükleri oldu, ucuz kurtuldukları bir kaza yaşadılar…

Ve her zaman, kervanın her hareketine ve molasına, selamlaşmaya ve sohbete karışırdı rahmetli Yasir'in adı. İstanbul'da 28 Şubat'ın hedef aldığı öğrencilerin gerçekleştirdiği en etkili eylemlerinden birine katıldıktan sonra polis şiddetine maruz kalmıştı Yasir. Çok iyi futbolcuydu, dergi çıkarmaya hazırlanıyordu ve birdenbire halsiz düştüğü fark edilecekti.

Mengüşoğlu, Yasir'i için de daha fazla Bursalıdır artık. Yasir'i hatırlatan ne çok sahne vardır bu şehirde…

En büyük göçmen şehri Bursa ve Osmanlı ahalisini bağrına basma özelliğiyle İstanbul dışında bütün şehirlerden daha fazla Osmanlıdır, Mengüşoğlu'na göre. Osmanlı ahalisini buluşturan zengin söylemlerin yanı sıra mescitler ve kadim mahalleler kültürel sürekliliğin unsurları Emirsultan Camii ve benzeri camileri kuran ruh, dini, şekillerde görmez; şekilleri özgün kılan, dini hayati kılan yorum ve atılımlardır.

Mahler'in sözünü hatırlatır benzeri yorumlar: "Gelenek küllere tapmak değil, ateşi korumaktır." Bursa üzerine kitaplar yazarak bu şehrin bir Avrupa kenti markasına boğulmak istenmesine itiraz eder Mengüşoğlu. Bursa bütün cazibesiyle dünyayı unutturacak bir şehir gibi gelir; bunu Mehmet Said Çekmegil'den de duymuştur. Bursa'da yaşasa da – her şeye rağmen- Harputludur hâlâ, bu konuda direnir, hatırlamayı unutmak istemediği için.[5]

"Her şeye rağmen"deki vurgu ne çok söyler… "Her şey" bir açıdan "Harput"tur ve Bursa ise tıpkı aile gibi kucak açıp taşıyabilir. "Her şey" aynı zamanda Yasir'dir ve Yasir de babasının yası tutulamayanların yası açısından neşesini korumasını isterdi. Hatırdan çıkarılamayacak bu istek nedeniyle de Bursa'ya verebilecekleri üzerine düşünürken ıhlamur çiçeği mevsimini kaçırmamaya çalışır, çınara haksızlık etmek istemez, kestaneyi asla unutmaz. Bursa'nın lodosunda uyuşukluğa karşı dinamizm aşılayan uğultudaki sözleri seçmektedir. "Bu şehrin yerlisi olmaya, hemşehrisi olmaya geldim" diye yazar. Gelgelelim onun şehir zevkinde Selçuklu veya Artuklu karakteri ağırlık kazanmaktadır.

Bir şehrin diğerine hediyesi, o bildiğimiz kadim cömertlik, inceli kalınlı bağlarda gerçekleşen etkileşimlerle bir bütünlük kültürü oluşturur, medeniyeti beslerdi. Bir İpek Yolu şehri diğerine bir kelime, bir İpek Yolu şehri sanatçısı bir başka şehrin sanatkârına bir soru zinciri gönderirdi. Ticari faaliyete estetik bir ifade kazandıran kültürel ağ, emeğin hakkını gözeterek hayatiyetini korurdu. Zarafet, her türlü mahrumiyete rağmen çarpılmayan kendilik, her türlü baskıya karşılık yitirilmeyen iyi özün ışıltısıdır ne de olsa, bin kez prova edilmiş görünüşler değil.

**Cihan Aktaş'ın, Esenler Prof. Dr. Saadettin Ökten Şehir Düşünce Merkezi tarafından Doç. Dr. Aynur Atmaca Can, Dr. Nurettin Nebati ve Dr. Funda Budak'ın yürütücülüğüyle hazırlanan "Şehir Yol Estetik: Bursa ile Tebriz" için yazdığı "İpek Yolu Hüneri: Bir Bursa Bir Tebriz" yazısından bir bölüm. Yazar bu yazıda Tebriz bağlamında da Azerbaycanlı şair Medine Gülgün'ün hayatı ve eserlerini konu ediyor.*

4 Jacques Ranciere, *Kelimelerin Mekânı-Mallarme'den Broodthaers,* Çeviren: Elif Karakaya, Lemis Yayın, sf. 15, 2020

5 "Hatırlamayı unutma", Carel Bertram tarafından Türkiye Cumhuriyeti şehirciliği ve mimarisinde bir amnezi hali eseri olarak ifade edilir. Amnezi: Tıp dilinde belirli bir zaman dilimini kapsayan bir hafıza kaybını anlatmak için kullanılır. Carel Bertram, Türk Evini Hayal Etmek, Çeviren. Mehmet Ratip, İletişim Yayınları, 2012. s. 307.

● Nihat Nasır

Asyalı Bir Ozan Yahut Metin Önal Mengüşoğlu

Bursa'ya göç edeli 2 yıl bile olmamıştı.

O ufunetli 28 Şubat süreci henüz sökün etmişti.

O günün rejimi, alenen ve bütün gücüyle, inanan insanların üzerine bir kâbus gibi çöreklenmiş, adeta yok etmeye ant içmiş gibiydi.

Herkes, bir şekilde nasibini alıyordu bu gadre uğramışlıktan.

Zulmün en yakası açılmadık olanlarından birisi de İmam Hatipli çocukların nasibine düşmüştü.

Daha çocuk denecek yaştaki adamlar zulmün acımasız yüzüyle tanışmış, her biri birer mücadele adamı olmuştu adeta.

İşte o zor günlerde bendeniz de bir şeyler yapabilmek maksadıyla İmam Hatip mezunları Derneği bünyesinde bazı çalışmalar başlatmıştım.

Maksadım, doğrudan doğruya şahsiyetleri hedef alınan bu genç adamlara özgüven kazandıracak birtakım faaliyetleri onlarla birlikte yapmak…

Bu nedenle dernek bünyesinde bir dergi çıkarmakla işe başladık.

Ardından gerek Bursa'daki camiamızın mühim simalarını ve gerekse Bursa dışındaki simaları derneğe davet ederek toplantılar tertipledik.

Çoğunluğun, tabir caiz ise dükkânı kapattığı bir vasatta biz, o genç adamlarla aktivasyonun zirvesine çıkmıştık adeta.

İşte o davetlilerden birisi de Bursa'nın gerek edebiyat ve gerekse fikri anlamda mühim simalarının önde gelenlerinden olan Metin ağabeydi…

Metin Önal Mengüşoğlu…

Aslında Metin ağabeyle yine aynı sürecin başlangıç evrelerinde bir öğrenci evinde tanışmıştık.

Mütevazı duruşu, gençlere yaklaşım biçimi ve konuşurken seçtiği yalın anlatım tarzı, benim açımdan bir ünsiyet kurmak için yeterli mahiyetteki özelliklerdi.

Yakından tanıyanlar bilir Metin ağabey Hukuk Fakültesi mezunudur ve fakat o mezuniyetin kendisine kazandırdığı hiçbir hak ve yetkiyi kullanmamıştır. Diplomasını da yırtıp atmıştır.

Bu nedenle maişetini temin maksadıyla esnaflık yapıyordu.

İlk tanışmadan kısa bir süre sonra Cumhuriyet caddesindeki iplikçi dükkânına gittim.

O bilindik mütebessim çehresiyle karşıladı beni.

Tezgâhın hemen arkasındaki dar alana çektiği bir tabureye oturdum.

Çaylar eşliğinde uzun uzun musahabelerde bulunduk.

Sonrasında da bu ziyaretler kısa fasılalarla devam etti.

Bu görüşmeler, tabiatıyla aramızda bir ünsiyet oluşturmuştu.

Mezkûr ziyaretlerin birinde merhum Said Çekmegil de dükkândaydı.

Metin ağabeyin fikri manada yetişmesinde büyük rolü olan bu zatla yine Metin ağabey vesilesi ile tanışmış olduk.

Merhumla olan kısa muhaveremizde metin ağabeyin mütevazılığı hangi kaynaktan devşirmiş olduğunu da böylece anlamış bulunuyordum.

Bana *"Vahye Göre Büyük Zulüm"* isimli kitabını hediye etmişti *"Bilge Terzi"*

Malum, bu tanımlama, aynı zamanda Metin ağabeyin, vefatını müteakip Said Çekmegil ile ilgili yazdığı kitabın adıdır.

Bu denli yakın idiler birbirlerine…

Metin ağabeyin hayatındaki en mühim dönemeçlerden birisi Said Çekmegil'le birlikte hiç şüphe yok ki, Necip Fazıl'dır.

Şiir ve edebiyat bağlamında, "Üstadın tilmizi olduğunu" her vesile ile beyan ettiği, yakından tanıyanların malumudur.

Bazılarına göre çelişik gibi görünse de bu iki şahsiyetin Metin ağabey üzerindeki etkisi ve yansımaları her zaman mutedil bir mahiyet kesbetmiş ve o "bazılarını" mütemadiyen yanıltmasını bilmiştir.

Yazının girişinde bahsini ettiğim dernek bünyesinde tertiplediğimiz davetlerin önemli konuklarından birisi Metin ağabey olmuştu.

"Firuze Geceler" tesmiye ettiğimiz bu sohbet toplantılarına ne zaman davet ettiysek yüksünmeden katıldı.

Sohbetlerini her seferinde şiirle taçlandırıyordu.

Bendeniz âcizane birçok dergi kurdum ve yönettim. Bununla birlikte birçok program organize ettim. Kurduğum ve yönettiğim bütün dergilerde metin ağabey ricamızı kırmayarak yazdı, bütün programlara da yüksünmeden icabet etti.

Bu, açık söylemek gerekirse benim açımdan, hayata not düşülecek ehemmiyette bir yaklaşımdır ki, bunların hepsi not defterimde mevcuttur.

Metin ağabey bizim programlarımıza hangi saikle katılıyorsa, kendisini Türkiye'nin neresinde olursa olsun davet edenlerin programlarına da o anlayışla icabet ediyordu.

Bunda, fikri manada farklı düşündüğü camialarla olan sağlıklı ilişkisinin rolü elbette ki, çok büyüktü. Zira onun "sevdası davasıydı' ve bu uğurda katlanmayacağı şey yoktu.

Açık söylemek gerekirse bu hususiyet onu "nev-i şahsına münhasır" bir kişilik yapmaya yetip de artıyordu bile.

Radikal denebilecek bir yaklaşıma sahip olan birisi için kuşkusuz ki, anlaşılabilir bir durumdu bu bahsini ettiğim farklı yaklaşım…

Metin ağabeyle ilgili merhum Cahit Çollak'ın bir değerlendirmesine tanıklık etmiştim.

*"Harput Şehrengizi"*ni yeni bitirmişti.

Sevgili oğlunun vefatı sonrasında yazılan bu kitap, birçok yönüyle duygusallığın zirve yaptığı bölümler içeriyordu.

Cahit ağabey, bu kitap vesilesiyle Metin ağabeyin, aslında "tasavvufi derinliği" olan bir şahsiyet olduğunu iddia etmişti.

Bunu sadece bana değil kendisine de bu şekilde söylediğini ifade ettiğinde tepkisinin ne olduğunu sordum ister istemez.

Cahit ağabey bana "sadece tebessüm etti" demişti.

Aslında bunu kendisine daha sonra da sorabilirdim ama iki dost arasındaki bu değerlendirmenin Cahit ağabeyin zihninde nasıl yer etmişse öyle kalması gerektiğine inanmış olmam nedeniyle, hiç sormadım.

Muhtemeldir ki, metin ağabey de bunu ilk kez bu yazı vesilesiyle görecektir.

Metin Önal Mengüşoğlu sadece bir şair ve yazar değildir.

Yeri geldiğinde bir fikir adamı, yeri geldiğinde bir aksiyon adamı ve nihayet davasına sevdalı (tabirimi affetsin lütfen) bir mecnundur!

Neslinin daha doğru bir ifade ile jenerasyonunun son örneklerinden birisidir.

Gençlerin bu türden şahsiyetleri çok kolay anlayabileceği kanaatinde değilim doğrusu.

Büyük bir çoğunluğun "dudak büküp" geçeceği birçok hadisede aktif olarak rol almış birisi için bunun, çok da şaşılacak bir durum olmadığını da biliyorum.

Metin ağabeyi anlatmaktan çok uzak bu mütevazı yazıyı amiyane bir tabirle noktalamak isterim.

"Böyle adamlar bir daha kola kolay gelmez!"

Allah, bundan sonraki hayatını sıhhat ve selametle geçirmeyi nasip etsin…

Mustafa Başpınar

Bursa Çarşılarında Kervan Eyleyen Bir Şair Metin Önal Mengüşoğlu

Mekânları güzelleştirenler, yaşanabilir kılanlar ve mekânlara mana katan insanlar vardır. O insanlar yaşadıkları şehirler için birer şanstır farkına varabilenlere. Böyle düşünüyorum çünkü gönlüyle, fikriyle, merhametiyle, şefkatiyle sürekli bir şeyler katarlar bu insanlar hem yaşadıkları şehre hem de o şehrin sakinlerine. Bir süre sonra o insanlarla şehirler birlikte anılmaya başlar. Biri olmazsa sanki diğeri eksik gibi hissedilir. Yahya Kemalsiz İstanbul yahut tersi düşünülebilir mi? Böyle bir şey mümkün değil. Metin Önal Mengüşoğlu da Bursa için vazgeçilmezdir. Elbette Bursa dendi mi başka isimleri anmak gerekir. Adeta onunla özdeşleşen. Mesela Kazım Baykal ve Cahit Çollak gibi. Fakat Mengüşoğlu sanırım birkaç adım daha ön planda diğerlerine nazaran. Kırk yıldır Bursa'da yaşıyor Mengüşoğlu. Bursa'yı hem yaşamış hem de yazmıştır. Bursa Çarşılarında Kervan Eyledim onun Bursa macerasının dokunaklı öyküsüdür. Mengüşoğlu, Bursa'da yıllardır farklı mekânlarda yaptığı konuşmalarla yediden yetmişe hemen herkes tarafından tanınır. Kimilerin Metin amcası, kimilerin komşusu ama en çok da abisidir binlercesinin.

Harputlu'dur Mengüşoğlu. Kendi deyimiyle Harputlu bir memur çocuğudur. Harput, Malatya, Diyarbakır, İstanbul macerasından sonra Bursa'ya yerleşir. Yıl 1979'dur. Askerdir Bursa'da. Yedek subay okulundan sonra hukukçu olduğu için Bursa Garnizon Savcısı olarak askerliğini sürdürür. Bugünkü Tophane'dedir görev yeri. Nöbetçi olduğu kimi gecelerin sabahında namaz için Şehadet Cami'ne gider. Fakat Bursa'ya ilk gelişinin evveliyatı vardır. Malatya'dan tanışıklığı olan arkadaşı Ahmet Gevaşlı burada tekstil işiyle uğraşmaktadır. Mengüşoğlu ise zaman zaman Bursa'ya gelip arkadaşından eşarp başta olmak üzere bazı tekstil ürünlerini alıp Kadıköy'de pazarlarda satmaktadır. 1979 yılında yedek subay olarak Bursa'ya gelince ev tutup yerleşir. Çünkü o tarihte evli ve iki çocuğu vardır. Üçüncü çocuğuysa Bursa'ya yerleştikten iki yıl sonra dünyaya gelir. Askerlik bitiminde bir daha İstanbul'a dönmez şair. Zaten dönmesi içinde bir bahanesi kalmamıştır. Ortağı olduğu şirket tarafından askerde oluşu bahane gösterilerek ortaklığı sonlandırılmıştır. Fakat rızkı veren Allah, başka bir kapı açar. Arkadaşı Ahmet Gevaşlı'nın zaten onu bir daha bırakmaya niyeti yoktur. Bu sıkı ilişkiye binaen işine ortak eder Mengüşoğlu'nu. Hem de sermayesiz.

Bursa'ya geldiği yıllarda onu en çok büyüleyen şey bugünkü Santral Garaj diye bilinen yerden aşağısı yani Ankara-İzmir çevre yolundan itibaren İstanbul istikametine doğru her tarafın şeftali bahçesi oluşudur. Her yer bahçe. Başında akan artezyen suyu ve havuzlarıyla oldukça büyülüdür bu bahçeler. Hele çiçek mevsiminde her taraf pembe kesilirmiş. Tabii bir de kokusu vardır şeftali çiçeğinin. Bilmeyene anlatılmaz. Öyle etkili, öyle keskin, güzel bir koku.

O yıllarda Mengüşoğlu'nun dikkatini çeken bir diğer şeyse tarihi eser yönünden oldukça zengin olan Bursa'nın bu eserlere göstermiş olduğu kayıtsızlıktır. Tarihi eserlerin pek çoğunun bakımsız oluşu onu hayli üzmüştür. Koza Hanı'na o yıllarda koca kamyonlar girer, koza bırakırlarmış içeri. Bunu duyunca çok şaşırmıştım. Hanın hemen tamamında koza ve tekstil işiyle uğraşan esnaf varmış.

Yaşadığı şehrin insanını da iyi gözlemlemiş Metin Önal Mengüşoğlu. Bursa'ya yerleştiği yıllarda hiç unutamadığı şeylerden birinin taksi dolmuşlara binen son derece bakımlı Bursa kadınlarının içerdekilere "Selamün Aleyküm." diye selam vermesi olmuş. Oysa bu gün kapı komşumuza merhaba demekten bile çekinir olduğumuz düşünülürse ne çok şeyi kaybettiğimizi anlarız sanırım. Yine insana dair unutamadığı bir başka şeyse Bursa muhafazakârlarının hallerine dairdir. Allah'tan arkadaşları öncesinde uyarmışlar bu hususta. Bugünkü Kültür Park o yıllar şehir içindeki tek eğlence mekânıymış. Bursa muhafazakârlarından kimi beyler gündüz camiye giderken akşama pekâlâ başları kapalı eşleriyle Kültür Park'taki içkili mekânlara gidip içki içiyormuş. Birine bunun bir çelişki olup olmadığını sormuş elbette. Aldığı cevap oldukça manidar: O iş başka, bu başka.

Metin Önal Mengüşoğlu'nun Bursa'ya gelmeden evvel tek kitabı vardır basılı. Elbette dergilerde şiirleri, hikâyeleri ve yazıları yayımlanmış, biliniyor edebi kamuoyunda. İlk kitabı Gavur Kayırıcılar. Kitabı kendi kurdukları yayınevi basar. Yıl 1973'tür. Aynı yıl evlenmiştir Mengüşoğlu. Kitap bir talihsizlik yaşar. Prosedürleri yerine getirmedikleri için kitap mali polis tarafından toplatılır. Kitap hakkında Rauf Mutluay, Cumhuriyet'teki köşesinde "TDK Hikâye yarışmasına katılmadığına üzüldüğüm kitap." diye yazmıştır. Yayınevinden yıllar sonra Bursa'da Kelime dergisini çıkarırlar. Dergide Hikmet Zeyveli ve Murat Kapkıner'in de desteği vardır. Ahmet Gevaşlı ise mesul müdürü ve tabii maddi anlamda dergiyi destekleyen kişidir. Dergi, Bursa'dan edebiyat dünyamıza katkı sunar. On altı sayı çıkan dergide Cahit Koytak şiirleri ve Mustafa Kutlu imzalı hikâyeler çıkar. Hikmet Zeyveli'nin düşünce yazıları dergiye farklı bir boyut katar. Nurettin Durman ve Cevdet Karal ilk şiirlerini bu dergide yayımlamışlar. Dergi Bursa'da çıkar ama baskı Konya'da olur. Murat Kapkıner bu işle de ilgilidir.

O yıllarda edebi muhitler sınırlıdır Bursa'da. Yeşil'de Sur Kitapevi Bursa'da bir grup şair, yazar ve çizer insanların buluştukları mekânların başında gelmektedir. Âdem Turan, Mustafa Armağan, Yasin Doğru, Mücahit Koca, Hasan Aycın bu isimlerden bazılarıdır. Sonraları Emir Hanı'nda Cahit Çollak ağabeyin açtığı kitapevi ve sürdürmeye çalıştığı yayınevleri okuma ve yazma heveslisi insanların toplandığı mekâna dönüşür. Ama esas mekânsa Türkiye Yazarlar Birliği Bursa Şubesi olur. Bugün hâlâ Altıparmak'taki Seyit Usul Dergâh olarak bilinen yer edebi bir muhit olarak varlığını devam ettirmektedir.

***

Bursa'ya iki bin dokuz sonbaharında geldim. Bu gelişi bir nasip olarak değerlendiriyorum. Hele geçen zaman içinde Bursa'nın bana sunduklarını düşününce iyiden iyiye burada nasibim varmış, onları almaya geldim, diyorum. Edindiğim dostlar, geçen güzel günler, Bursa'nın her türlü hali, güzelliği bunlardan bazıları. Edebiyat dünyasından nasibime düşen insanlar içindeyse Metin Önal Mengüşoğlu Bursa'da yaşayanlardan ilkidir. Sonraki aylarda Cevat Akkanat, İhsan Deniz, Mustafa Muharrem, Mustafa Kara ve Bilal Kemikli ile tanıştık.

Mengüşoğlu'nun Bursa'da yaşadığını Bursa'ya taşınmadan evvel öğrenmiştim. Hatta ilk tanışmam ise üç yıl daha öncesine uzanır. Tokat'ta çalışırken okul kütüphanemizi renklendirmek için Sivas'ta çıkmakta olan Sühan dergisine üye olmuştuk. Metin Önal'la tanışma Sühan'daki yazıları üzerinden oldu. O yazılar çok güzeldi. Severek okumuştum o yazıları. Sonra aynı okulun kütüphanesinde Kimliğimin Fotoğrafsız Yaprağı kitabını gördüm. Artık isim aşina olunca hemen sarıldım kitaba. Okudum. Okudukça etkilendim. Satırlarına sinen Kur'ani bakışı tam da o günlerde edinmeye çalıştığım bakıştı. Peygamber tasavvuru hurafelerden arınmış idi. Tam da aradığım isim demiştim. Bursa'ya geldiğimde sordum, soruşturdum. Kardeşinin bir dükkânında vakit geçirdiğini söylemişlerdi. Tanışmaya gidemedim. Özellikle geciktirmiştim tanışmayı. Çünkü bir dünya kitabı vardı ve ben sadece o tarihe kadar birini okumuştum. Önce Vahiy ve Sanat'ı okudum. Ufuk açıcı bir kitaptı. Yaptığım ya da yapmaya çalıştığım işe bakışımı değiştiren bir kitaptı. Sonra o yılın kasımında Öptüm Kara Gözlerinden kitabını okudum. Aralıkta, Kimliğimin Fotoğrafsız Yaprağı aynı yıl ikinci kez okudum.

Metin Önal Mengüşoğlu'yla tanışmamız iki bin on yılının ocak ayına denk geldi. Setbaşı Kütüphanesi'nde yer alan Üftade Salonu'nda belediyenin düzenlediği düşünce seminerlerine gittiğim zaman orada karşılaştık. İlk anı hâlâ hatırlarım. Üzerinde ceketi vardı. Uzun boylu, biraz zayıf biri. Ama çok sıcakkanlı biri. Kendimi tanıttım. Sonraki programlarda da karşılaşıp ayaküstü konuşmuştuk. Onu ilk kez dinlemem o yılının mart ayında ve aynı salonda olmuştu. Düşünce Temrinleri başlığın altında konuşmuştu. Hitabeti etkileyiciydi. Coşkulu konuşuyordu. Anlattığı şeyi önemsiyordu ve önemsenmesini istiyordu.

Sonraki yıllarda Metin Önal Mengüoğlu'yla görüşmelerimiz sıklaştı. Görev yaptığım her okula davet ettim. Öğrencilerimin böyle bir isimden faydalanmasını istedim. Hiçbir teklifimi geri çevirmedi. Gençlerin yaşına, bilgisine bakmaksızın onlarla güzel bir diyalog kurdu. Hem öğrencilerin hem de farklı mekânlarda yaptığı konuşmalarda dinleyicilerin onu pürdikkat dinlemeleri gözümden hiç kaçmadı. Sebebini elbette düşündüm: İlki karşısındaki insanları önemsemesi idi. Yaşı kaç olursa olsun karşısındaki kitleye hiçbir zaman tepeden bakmaması olsa gerek. İkincisi hitabeti güçlü idi. Metin Bey hayatta dinlediğim, hitabeti düzgün nadir insanlardandı. Hafızasının güçlü oluşu da işini

kolaylaştırıyordu. Akif'ten, Nazım'dan, Necip Fazıl'dan ve daha pek çok şairden ezbere şiirler okuyordu. Sonra içten ve samimi idi konuşmaları. Bir de modern tabirle jest ve mimik hareketleriydi onu ilgiyle dinleten.

Birkaç yıl sonra Metin Önal Mengüşoğlu'nun Bursa Büyükşehir Belediyesi'ne ait İbrahimpaşa Kültür Merkezi'nin başına getirildiğini öğrendim. Çok sevinmişti bu görevden dolayı. Çünkü artık çok merkezi bir noktada olacaktı. Ona ulaşmak kolay olacaktı. Öyle de oldu. Şehir dışına çıktığı günler dışında haftanın beş günü İbrahimpaşa Kültür Merkezi'nde idi. Ziyaretine gider, fırsat buldukça muhabbetinde bulunmaktan mutluluk duyardım. Burada bir dönem şair Cevat Akkanat'la edebiyat programları tertip ettiler. Sanırım iki, üç yıl sürdü bu güzellik. Sonra arkası kesildi. O dönemde ne çok ismi davet ettiler programlara. Farklı kesimlerden şairi, yazarı, düşünce adamını dinleme fırsatı bulduk. Şimdi aklıma gelenler: Cemal Şakar, İbrahim Tenekeci, Yasin Aktay, Selim Temo, Mıgırdıç Margosyan...

Hayatımda gördüğüm iki ismin kitapla sahici bir ilişkisinin olduğunu söyleyebilirim: İlki hocam Turan Karataş, ikincisi Metin Önal Mengüşoğlu. Metin Bey'in yanına ne zaman varsam onu okur bulurdum. Onun yaşına rağmen büyük bir okuma iştiyakı içerisinde olması beni hep utandırdı. Kimi zaman bir dünya klasiği gördüm önünde, kimi zaman modern zamanlarda yazılmış bir kurmaca metin. Bazen düşünce okurdu bazen edebiyat. Hem yelpazesi genişti okurken hem de ilgi alanı. Saramago'yu baştan sona okuduğu yıl ben de birkaç kitabını okumuştum.

Beni hemen her hafta Metin Önal'a çeken neydi? Sanırım buna önce samimiyet diyerek başlarım. Mengüşoğlu samimi bir insandır. Sohbeti sever, insanlara üstten bakmaz. Onun inançları, şairlerin pek çoğunda gözüken kibirli olma, bencil ve egoist olma gibi özellikleri törpülemiş, ahlaklı bir insan kılmıştır kesinlikle. Oldukça renkli geçen hayatı onun sohbetini güzelleştiren etkenlerdendir. O edebiyat dünyamızın canlı tarihlerindendir. Necip Fazıl ve Sezai Karakoç başta olmak üzere pek çok şair ve yazarla, düşünce adamıyla mesaisi olmuştur.

Metin Önal Mengüşoğlu asla muhafazakâr kalıplara sığacak bir isim değildir. O Kur'an'la ilişkisini hep diri tutmuş, inançlarını gün gün inşa etmiş bir mümindir. Çok sevdiği Necip Fazıl'ın yanlışlarını görüp bunları nezaket içerisinde yazan, onu büyük şair ve tiyatro yazarı görüp diğer kitaplarıyla iman edilmeyeceğini ifade etmekten çekinmeyen biridir. Biraz da böyle olduğu için zaman zaman edebiyat mahfillerinin dışında tutulmuştur. Muhafazakâr dünyanın sözde aydınları farklı dine mensup isimleri bağırlarına basarken aynı dinden olan ama farklı bir bakış açısı sunan Metin Önal'ı yer yer görmemezlikten gelmişlerdir. Mesela beş ciltlik koca öykü tahlillerinde bir dünya adam yer almasına rağmen Metin Bey'e yer verilmemiştir. Gavur Kayırıcıları hakkında Rauf Mutluay'ın yazdığına yukarıda değinmiştim. Soldan bir isimin gördüğünü görmemek için kör olmak gerekir.

Bursa'daki edebiyat, sanat etkinliklerine katkısı oldukça fazla olan Mengüşoğlu'nun tek tek bireyler üzerinde de emeği vardır. Kaç kez elinde dosyasıyla yanına gelip giden gençler gördüm. Hiçbirini kapısından çevirmemiş, şevklerini kırmamıştır. Bu anlamda üzerimde emeği olan biridir şüphesiz. İlk kitabımdan itibaren yazdığım metinleri okuttuğum ve görüşlerini aldığım kişilerin başında gelir. Her seferinde hiçbir bahane göstermeden, büyük bir özveriyle yazılarımı okuyup gerekli ikazları yaptığının şahidiyim. Fakat çok daha kıymetli bir anın daha şahidi olduğumu söylemek isterim yazımı sonlandırırken. Bu an küçük oğlum Vefa'nın kulağına ezan okuyup ismini kulağına söylediği andır ki bu da onu Vefa'nın dedesi yapmıştır.

● Mehmet Aycı

Müslüman

Ressam olsaydım, ergen oğul acısı yaşayan bir babanın, itidali kaybetmeden, acıyı taşımasını bilerek, *"Keklik Bizden Uzaklaştı"* şiirini yazmasını, yürek yangınına teslimiyetten ipek çadırlar kurmasını, o yangını söndürmeden ve yaymadan alabildiğine insani bir armağan ruhunun avuçlarında taşımasını nasıl çizerdim Allah'ım?

50 yıldır dergilerde yazıp, kitaplar çıkarıp, konferanslar verip, kırk yıldır akledin kardeşlerim diye ömrünü bir pınarı besleyen dağ gibi tükettiğini, tükenmediğini, besledikçe yüceldiğini, besledikçe başındaki son saçların da döküldüğünü, bunca yazarlık uğraşından aldığı telifi muhtaç bir yazar arkadaşına kimseye sezdirmeden adabınca gönderdiğini nasıl boyardım Allah'ım?

Bir yerde çay içtiğinizde, yemek yediğinizde hesabı mutlaka kendisi ödeyen, cebine de evine akrep uğramayan, ağalık vermekle düsturunca verdikçe zenginleşen, son kuruşunu bile hayra hasenata harcayan, ikramın keremle akrabalığını bütün bir dost çevresine, tanıdığına tanımadığına hısım kılan, başından sahabe sevdası eksik olmayan bir karaşın adamın bu beyaz hallerini hangi renklere boyardım?

Bir şiir etkinliği için bulunduğu Maraş'ta, gelinlik kızına el işi çeyiz sandığı bakan bir babanın onu satın alırkenki yüz ifadesini nasıl resmederdim?

Gittiği her yeri havarilere özgü dirilikle ve tebessümle boyayan, yüzünde Allah'ın parmak izlerinin hâlâ tazelikten tüttüğü bir adamın adımlarını, samimi sarılışını, hayatın sarkacına ve ipine nasıl özenle tutunduğunu, her şeye rağmen sağlamlığından ve doğruluğundan taviz vermediğini nasıl çerçevelerdim?

Çizgiye, çerçeveye sığmayan bir gönül adamı Metin Önal Mengüşoğlu… Yazarlığını da, şairliğini de kişiliği gölgede bırakanlarımızdan… Hayatında gölge olmayan adam… İnanırım ki hatalarının bile berrak, sahici ve duru bir tarafı var.

Beyoğlu… Mengücekoğulları'dan… İkinci soyadı kafa kâğıdında yok… Bu haliyle bile resmi ve tanımlanmış olana direniyor.

Kalbi dünyanın merkezinde atıyor. Dünya kalbinde dönüyor.

Sanatçı… O gümüşü kanatlandıran zanaatkâr ustaların hatırına olacak ruhun kulaklarına sözden küpeler takıyor.

Size sıradan gelen bir türkünün bir dizesiyle günde kırk kez verem olur.

Varsın şiir, roman ve hikâye kitapları, rahmetli Mehmet Akif'in sünnetini devam ettiren araştırma kitapları rafları süslesin, o "Asım" neslinden değil "Akif" neslinden bir ağabey olarak aramızda…

Yüzü müşfik bir Akdeniz. Uygarlık kıyılarında…

Reşit Güngör Kalkan

Derinden Akan Fikir Irmağı: Metin Önal Mengüşoğlu

Yetmiş yıl öncesinin türküleri, dinleyen için bir varlık sebebi olur da, aynı türküleri bugün dinleyen biri nasıl olur da birilerinin varlık sebebi olmuş estetik, ruh zevkine dudak bükebilir? Bu durumda zamanın insanoğlundan kaçırdığı ve fakat aynı anda özlenen şey nedir acaba?

Son yıllarda bir nostalji tablosu içerisinde, peşpeşe yayınlanan şehir özlemi, daha doğrusu eskinin o delişmen çağlarda ferahlık bulduğu şehir üzerine kaleme alınmış kitapların varlığı insanı büsbütün şaşırtıyor. Bu şaşkınlığın yarattığı o eşref saati, ne yazık ki artık hiç kimse için doğru vaktin hangisi olduğunu sorup soruşturmadan giriveriyor hayatlarımıza. Gerçi modern zamanlarda insan teki için şehir, yitiğini aramaya koyulan ve fakat aradığının ne olduğu sorusuna bir türü cevap veremeyenlerin 'eğleştiği' mekânlar değil midir?

Harput Şehrengizi yayınlandığı dönem, telaşlı bir uçarılıkla geçmişin üzeri tüllenmiş mekânları ve kişileri de aynı canhıraşlıkla birden hatırlanıvermişti. Metin Önal Mengüşoğlu, bir kırık zamanda hatırlanan o saklı, özel 'şen olası hüzünleri' iki kapak arasına sığıştırdığı vakit, şehir çoktan kaybolmuştu artık. Yazarın gerçekten aradığı ne idi sahi? Modern zamanların insanına verilecek ve geçmişi kutsayan bir tafra var mıydı bu satırlarda? Öyle sanıyorum ki Mengüşoğlu için *Harput Şehrengizi,* açılır kapanır bir tiyatro perdesinin son sahnesi idi ve yazar bu perdenin sımsıkı kapandıktan sonra bir daha hiçbir zaman açılmayacağını çok iyi biliyordu.

"Göçebe ataların çocuğu olarak yıllardır büyük kentlerde yaşadım. Kırlara olan özlemim belki de kır çiçekleri gibi bol çeşnili bir kitabı var etti." diyerek esaslı bir fasıl sunan Mengüşoğlu'nun saklı anılar albümü de bu vesileyle ortaya çıkmış oldu. Şehir deryasında boğulan modern zamanların insanı için 'geçmiş', sıradan bir 'yokluk macerası' olarak görülebilir. Ancak, bu yokluk macerasının ruhsuz bir sahtelikle çevrildiği beton hayatların kırık anıları kadar olsun yer etmiyorsa hafızalarda, insan asıl yokluğun kaybolan insanî hasletlerde olduğunu bir ihtimal düşünebilir, düşünmelidir.

Dilini kişiliği sayan bir şehir kültürü artık çok gerilerde kalmış olsa bile şehir, anılar arasında yapılan müstesna yolculukların yine de biricik nesnesidir. Nostaljiye yüz vermeksizin, kült bir ağrı ile hatırlanmış olmasının yanında çocukluk ve gençlik günlerinin şehirleri süsleyen taze hayalleri içinde zaman, artık solgun bir bahar dalıdır. Aslında şehir bahsi, tuhaftır ama kanıksadığımız ve 'yerli' bir endişe olarak kabul ettiğimiz bir ayrıntıyı da barındırmaktadır; şehir bütün yavanlığı içinde cümle anılara analık yapmaktadır tastamam. Tastamam böyledir bu. *Harput Şehrengizi*'nde o acıtan kararsızlık, o derviş yorgunluğuna sinmiş iğreti telaş, kayıp giden Müslüman atlasının o kırılan yeri ve kinayeli bir bayram sonrası beklenen yolcunun, bir türlü inmemesidir kara trenden!

Her yöresinde gelinlerin oyalı yazmalarıyla dolu olduğu çeyiz sandığının solan lekesi karşısında yazarın içlenmelerini ne yapmalıyız peki? *'Gamze deler gam zedeler / Gam vurur gam zedeler / Sinem hakkâk delemez / Delerse gamze deler'* diyen anonim bir türkü vardır bir de. Ve ağzından hiç türkü eksik olmayan küçük dayıdan duymuştur yazar ilk olarak bu türküyü de. Eh, uzun hava tarzında o küçük dayının söylediği bu türküyü şimdi hatırlayan da kalmamıştır zahir! Hem değil midir ki Harput, Elaziz devrini betonlaşan çağın hemen yanı başında karşılamıştır da, bu hengâmede türkünün esamisi mi kalmıştır? Mengüşoğlu'nun dimağında unutulmaz yaralar açan bir devrin sancılarıdır türküler. Ermeni, Kürt ve Arap kültürünün henüz komşuluk demleriyle yaşandığı o Müslümanlık çağında, hem de Türk otağında söylenen türküler kadar kıpkızıl tatları vardır türkülerin.

Geçmiş günü eleyen Mengüşoğlu, bir iyilik hanesinde ve duru bir gök neşesiyle anlattığı Harput'a dair söylencesinde, genç yaşında vefat eden mahdumu Yasir'i toprağa verirken, toprak kadar içli, toprak kadar doğurgan bir ana tanımaz artık. Zira, "...anası belli olmayan kimse yoktur. Bu anlamda benim ana toprağım Harput'a, ana dilim Harput hançeresine eğilimim, belki bazen zaaf görüntüsü veren aşırı bağlılığım hoş görüle." derken, nice oklar çeker yangın yerine dönmüş nice sinelere. Böyledir de, *Harput Şehrengizi*'nin, hatırlandığı vakit genizleri sızlatan kimliklerine, kişiliklerine ve

mekânlarına dair sararan fotoğrafları biteviye durmaktadır hafızalarda. Tıpkı Yasir gibi!.. Tıpkı Yasir özlemi ile!..

Anlatılır ki, Balak Gazi, Harput'a duhulünden sonra, Menbiç Kalesi kuşatması esnasında şehit düşüşüne dek sürekli Müslümanların ikbali ve itibarı için mücadele etmiştir. Yine rivayet o ki, kendisini şehit eden oka bakarak: "Bu ok bütün Müslümanları katletti." demiştir. Çünkü kuşatma esnasında o, Müslüman ordularının başkumandanıdır.

Nice başkumandanları dillendiren Mengüşoğlu, tipik şehir çelebiliğinin kıyısına dahi uğramadan, İslâm'a gönlünü hepten vererek dünyadan geçmiş kişiliklerin isimlerini zikretmeyi unutmuş mudur dersiniz? Cemal Abdal, Asker Ahmed Baba, Beyzâde Hoca, Şeyh Ali Efendi gibi kutlu velileri; Deli Mustafa, Deli Mehmet gibi mutlu mecnunları; Taşca Yokuşu, Baskil, Süt Kalesi, Dua Dağı, Çile Dağı, Karıca Kayası gibi isimlerinde bile estetik muhtevayı haiz mekânları nasıl unutabilir üstadımız?

Mengüşoğlu'nun şehrengizi, yıllar yılı saklı kalmış ve yoksullukla kaim hatıralarımıza içli ve içten bir neşter vurarak, esir alındığımız modern cambazlıkların tehditkâr hallerine dair unutulmuş ağıtları yeniden hatırlatıverdi. Her bir cümlesinin başımızın üstünde yeri vardır, cümlesine eyvallah!..

Gülbahar Ay Satan

Bir Çift Göz

Bazen doğup büyüdüğünüz şehirde bile kendinizi yalnız hissedersiniz. Bu gurbetlik duygusundan kurtulmak için kitaplara sarılırsınız. Kitaplar sizi gitmek istediğiniz yerlere götürür. Böylelikle geçmişte yaşamış hatta hiç yaşamamış insanları yoldaş edinirsiniz. Ben çocukluktan gençliğe doğru yol alırken sol görüşlü yazar ve şairleri okumaktan zevk alırdım. Onların yaşamaya sevinçlerinden, heyecanlarından etkilenirdim. Özellikle Orhan Pamuk'un romanlarında anlattığı o evlerin kokusunu hisseder, merdivenlerin tıkırtısını duyardım. Bu okumaların sonunda, çoğu zaman bende suçluluk duygusu uyanırdı. Din benim için hep ön plandaydı. Hayal kırıklığıyla bu zekaların İslam'a mesafeli olmalarına hayıflanırdım. Çünkü İslam adına bir şey söyleyenler hep katı yürekli, üstten bakan, sanata, inceliğe mesafeli kişilerdi. Sadece şekilciliğe önem veren, katı kalpli dindarımsıların köhne dininden; merhameti, estetiği, nezaketi, samimiyeti arıyordum. Yaşama sevincini yani umudumu kaybetmemek için direnmek için bir ışık arıyordum. Lakin nafile bir arayıştı bu!

Neden o çocuk masumiyeti yoktu müslümanlarda... Neden sanatsız, ruhsuz, umutsuzdu müslümanlar. Yaşım küçüktü, Allah'ın bize gönderdiği kitabı okumayı akıl edemediğim için hiçbir delilim yoktu. Yine de bu kişilerin İslam'dan beslenmediğini hissederek, hiç rastlamadığım o müslümanların hasretini çekiyordum. Bu hasret beni uzun bir direnme ve arayış dönemine götürmüştü. İsmini M. Akif'in şiirlerinden duyduğum Abduh'u araştırıyor, el yordamıyla takip edebileceğim küçük bir ışık arıyordum. Velhasıl sonunda sabredenleri yani hayırlarda yarışanları Allah'ın buluşturduğuna şahit oldum ve eşimle tanıştım... Evlendim. Düğünümüzde Metin Ağabey'le yüz yüze tanışma fırsatı buldum. Bizi anlamıştı. Bir derdimizin, bir davamızın olduğunu davetiyemize yazdığımız bir cümleden anlamıştı. Ne de olsa şair ve fikir adamı... Üstelik yanılma payı olmasına rağmen bu görüşünü dile getirmişti.

Metin Ağabeyin kitaplarını okumaya başladığımda daha ilk sayfalarda şu cümlelerle karşılaşmıştım: "Necip Fazıl'ı tanıyordum, Büyük Doğu mecmuası yeniden yayınlanmaya başlayınca benim sevinçten çiçeklerim yarılmaya başlamıştı. Sevinçten çiçekleri yarıldı sözü nineme aittir. Yani dünyalar benim olmuştu " Vahiy ve Sanat, sf. 13)

İlk defa davası İslam olan bir yazarı okurken o yaşama heyecanını hissetmiştim. Bu alıntının tamamında Metin Ağabey kendini tanımaya, bizim içinse kendini tanımlamaya başlıyordu. Canlı kalmak ile yaşamanın arasındaki fark öncelikle kendini tanımaya bağlıydı. Çoğu insan kendini tanımaz ve dolayısıyla tanımlayamaz. Çünkü doğadaki ve kitapdaki ayetleri görmezden gelenler dünyaya geliş sebebini hakkıyla kavrayamazlar.

Metin Ağabey'in kitaplarını okumaya devam ediyordum. Son Ali şiirindeki o kurşunun soğukluğunu hissediyordum. Bizim hüzünlerimiz de sevinçlerimiz de davamızdan bağımsız olamazdı. Eskiden, heyecanlarını hissetmek için okuduğum yazarların ruhumda bıraktığı eksikliği hissetmiyordum artık. Metin Ağabey, şiirlerinin, öykülerinin, kitaplarının başına davasını koyuyordu. Onları, salih amel umuduyla ahirete taşıyordu. İşte aradığım ama adını bile koyamadığım şey buydu: 'İnancını hayatın her anında yaşayabilmek, yaşatabilmek". Sonradan öğrenmiştim bu yolun yolcusu az da olsa sürekli olagelmiş. Fakat kelimelerin gücüyle mücadele eden o yolcuya canlı şahit olmak bambaşka bir tecrübe idi.

Kısaca Metin Ağabey'den Öğrendiklerim

-Değerli Olan...

'Kitap'lar ve 'Alim'ler çoğalmıştı. Bir cümlenin bile kelebek etkisiyle bir çok şeyi değiştirdiğini düşününce yazmak ve konuşmak büyük bir sorumluluktu. Her yazar bu sorumluluğun farkında değildi. Yaşadığımız çağ küçük iyilikleri küçümseyerek önemsiz gösteriyordu. Zayıf, değersiz olanı, yani kıyametle beraber buharlaşacak olanı ise büyütüyordu gözümüzde. Yaşadığımız çağ bizi sürekli kalıplara sığdırmak istiyordu. Buna karşı koymak müthiş bir özveri gerektiriyordu.

Metin Ağabey, sadece bilgiye değil hikmete önem veriyordu. Entelektüel mevkiye değil anlaşılmaya önem veriyordu. Kalıplara sığmayan ve diplomasını yırtarak yola koyulan bir adamdı. Görünene değil görünmeyene önem veriyor... Köşesine çeki-

lerek biraz gözlerden uzak yürütüyordu davasını. O, insanlardan uzaklaşmak için değil! Tam tersi insanlara ulaşmak için köşesine çekiliyordu. Miskince bir çekilme değildi kastettiğim. Bir örnek verecek olursak; televizyondan milyonlara seslenerek kısır döngüye katılmak yerine, bir kardeşiyle hasbihal ederek, onu akletmeye daveti daha değerli görüyordu. Yaşayarak şahit olduğum diğer bir örnek ; bir yazı kaleme aldığımda, ne yazdığıma (konuya) odaklanmaktan nasıl yazdığımı (yazım kurallarını) ıskalarım çoğu zaman. Metin Ağabey, yüksünmeden, yanlış işaretlediğim son noktaya kadar tespit ederek beni uyarırdı. Çoğu akademisyen gibi bilgi yumağı içinde kendine kibirden bir koza örmüyordu. İnsanlarla iletişim halindeydi. Okumayı ve gündemi takip etmeyi asla bırakmayan bir adam olduğu için zamanı ayrıca kıymetli idi. Bu kıymetli zamanından, uykusundan kardeşlerine infak ediyordu. Anladığım kadarıyla emek vermek buydu. Değerli olan da buydu.

-Kullandığı Dil...

Albert Einstein'ın şöyle bir cümlesi vardır: "Basitçe ifade edemiyorsan, yeterince anlamamışsındır." Ben bu cümleyi yazarın diliyle toplum arasındaki uçuruma dikkat çeken bir cümleye yormak istedim. Metin Ağabey'in özellikle fikri çalışmalarında kullandığı dil çok etkileyicidir. Örnek verecek olursak, kaleme aldığı 'Düşünmek Farzdır' adlı kitabına fikri açıdan bakıldığında çok ama çok derinlikli olduğu görülür. Aynı zamanda, verdiği örneklerle, yaptığı çıkarımlarla öyle hitap gücü yüksek bir dil kullanmıştır ki fikri derinliği çok yoğun olan bu kitabı, henüz İslam'a yeni ısınan bir kardeşimize bile okuması için rahatlıkla önerebiliriz. O, halktan bilgiyi saklamıyor tam tersi her bireyin münevver olabileceğini söylüyordu. Gençlere alan açmayı, onlara yoldakilere bakmayı değil yolcu olmayı öğütlüyordu. Bu da her anlamda Metin Ağabey'in diline yansıyordu. "Az ama öz olarak hakkı söylemek..."

Az kelimeyle çok şey ifade etmek ilim, birikim, marifet gerektirir. Etrafımıza baktığımızda sayfalar dolusu kitap, kitaplar yazdığı halde hiçbir şey söylememeyi başaranlar da var. Hak yemeyelim bu da büyük bir marifet (!)

-Eleştiri (Tenkid) ve Güvenmek (İman)...

Ben, Metin Ağabey'de dinine, kitabına, müminlere güvenmeyi gördüm. Ve kitabımdan da öğrendim ki zaten iman etmek güvenmek demekmiş. İmansız amel, salih amel değilmiş.

Metin Ağabey bu güvenle (imanla), geçmişte olsun günümüzde olsun müslümanlarda gördüğü eksikleri hakaret etmeden, iftira atmadan doğruya davet için çekinmeden eleştiriyordu. Hiç kimseyi İslam'ın hücceti olarak görmüyordu. O, taşlarını yerli yerine koyuyordu. Şaire şair, fikir adamına alim diyordu. Birleşmek için, ayrı düşmemek için eleştiriden yoksun bir şekilde müslüman'ın müslüman'a sarılmasını değil! Ayrılmamak için hep birlikte Allah'ın ipine sarılmasına işaret ediyordu. Kısaca biz üstümüze düşeni yaparsak birleştirmek, buluşturmak Allah'a aitti... Kendinden, dininden emin idi. Çünkü putu, putları yoktu. Bir İslam âliminde gördüğü yanlışları eleştirebiliyor aynı zamanda yabancı eserleri de okumamızı telkin ediyordu. İslam'la tanışmasa bile vicdanın üstünü örtmeyenlerden de çok hikmet çıkarılacağını söylüyordu. Müslümanlardaki eksikleri eleştirince İslam'a bir zarar gelmeyeceğini, İslam'ın hemen yıkılacak kumdan kale olmadığına işaret ediyordu. Eleştirinin rahmet olduğunu ve her türlü çürümeyi önlediğini söylüyordu. Peki Metin Ağabey bunları söyleyince olumsuz tepki de alıyor muydu? Elbette... Dostoyevski'nin dediği gibi: "Şu dünyada doğruyu söylemek kadar zoru, boş konuşmak kadar kolayı yoktur."

Metin Ağabey, sürekli eleştiriye açık olduğunu vurguluyordu. Zaten ne kadar alim tanıdıysam eleştiriyi her zaman en büyük nimet olarak görmüşlerdi. Ben bunu anlamazdım ve gereksiz bir tevazu olarak görürdüm ama insanların düştüğü durumu görünce, imtihanımız bitene kadar etrafımızda bizi hakkıyla eleştirecek, bizim göremediğimiz eksiklerimizi söyleyecek kardeşlerimizin var olması için dua etmeye başladım.

Eleştiriye açık olan insanlar genellikle övgülerden de "hasarsız ya da az hasarlı" çıkan insanlardır. 'Hasar' mı? Evet! Çünkü bir insanı hayatta iken sürekli 'övmek' ona yapılabilecek en büyük kötülüktür.

Metin Ağabey, yüzüne karşı övgüden hazzetmeyen bir adam. İnsanız kendimizi ifade edememiş olabiliriz. Bunun için açıkça söyleme ihtiyacı duyuyorum. Bu yazıda Metin Ağabey'in haşa tüm hatalardan münezzeh olduğunu değil, sadece onun güzel örnekliklerini, ondan neler anladığımı anlatmaya çalıştım. Elbette Metin Önal Mengüşoğlu da dahil hatasız insan yoktur. Kaldı ki hata yapan insanlar olmasaydı aklımızı bu kadar çalıştıramaz-

dık. İnsan, en çok yanlış olduğunu düşündüğü bir konuda, yazarken- çizerken geliştiririr kendini. Rabbimizin her işi hikmetlidir. İnsan hata yapabilen bir varlıktır. Önemli olan hata yapmamak değil, hatalarımızı görmek, kabul etmek ve düzeltmektir. Aksi halde şeytanın adımları takip etmiş oluruz. Yazının sonuna yaklaşırken Metin ağabeyi anlatmanın hadsizliğini daha doğru bir ifadeyle onu anlatamamanın mahcubiyetini yaşıyorum .

Bir Çift Göz

Metin Ağabey'i anlatıyorsak eğer o bir çift gözden bahsetmezsek her şey eksik kalırdı. Onun, evini kardeşlerine açmasını, evini bir ilim yuvası gibi kullanması bilen bilir. Salt bir bilgiyi insanlara vermek yerine hayatında uygulamalı göstermek... Kısaca Metin Ağabey'in, evini kardeşlerine açmasında, evini bir ilim yuvasına çevirmesindeki görünmeyen kahramandan bahsetmek istiyorum. Metin Ağabey'i 40 yılı aşkın bir süre, en önde, can kulağıyla dinleyen, belki defalarca duyduğu cümleleri her defasında ilk defa duymuş gibi aynı heyecanla, aynı mimiklerle tepki vererek takip eden birinden bahsetmek istiyorum. Metin Ağabey terleyince adeta kendi üşüyen, üzerine titreyen, onu sürekli izleyen o bir çift gözden bahsetmek istiyorum. Metin Ağabey'in konferanslarında, o bir çift gözün bakışlarından nasıl bir aile olunacağını öğrendik. O bakışlardan vefayı, yoldaş olmayı, dayanışmayı öğrendik. O bir çift göz Metin Ağabey'in değerli hanımı Necla Önal Mengüşoğlu'na aittir. Sözün kısası, Rabb ömür verse, bir 40 yıl daha hayat arkadaşını, aynı şevkle gözünü ayırmadan dinleyecek olan Necla teyzenin o bakışlarından çok şey öğrendik.

Son söz...

Sanat kalbi yumuşatır, doğayı korur, iletişimi sağlar, insanları bir araya getirir. İnsanın kendini en naif şekilde ifade etmesini sağlar. Sanat, şiddet zemininde bir tutamaç olur. Çünkü insan üzüntüsünü, kızgınlığını, sevincini sanatına yansıtır. Sanatçı, insanlara umut aşılayan kişidir. Metin Ağabeyin varlığı bizi umutlandırıyor. Hayat arkadaşına bakan o bir çift göz de bizi umutlandırıyor. Bizi umutlandırıyor çünkü 'sevmek en büyük sanattır'. Bunu söylemekle sanat kavramın fıtratına müdahale ederek hata etmiş olur muyum? Bilmiyorum.

Bitirirken, Metin Önal Mengüşoğlu'nun bir cümlesiyle noktalayalım: "Sürçü lisan ettiysek affedilmesin! Düzeltilsin."

Ersin Ertuğrul Satan

Akleden Şair

"Öyle sanıyorum ki bu, sizinle olan, bundan sonra da devam edecek bir hukukun ilk adımı..." Bireysel olarak İslâmlaşma sürecimde Malatya, Malatya diye açabileceğim parantezin içinde de hep hayır ile anacağım kişilerden birisi yukarıdaki sözlerin sahibi Metin Önal Mengüşoğlu'dur. Kendisine Ağabey diye hitap ettiğim bir şair, münevver O. Benim için en mühimi de bu hitabımın kabul gördüğünü, iğreti durmadığını hissetmem, hatta görmemdir diyebilirim. Yıllar önce bir tanışma sohbetinde, söze yukarıdaki cümlelerle başlamıştı ve o günden sonra dediği gibi de oldu. O'na, hem fikirsel hem de çok yönlü yakınlığım arttı. Sıklıkla vurguladığı, kalbin eylemi olarak tanımladığı akletme fiilini kesb etmemde O'nun katkısı büyük. Lakin bu akletme fiili, kitaplarla, makalelerle sınırlı, biraz da aydınla okur arasında oluşturulan o soğuk ilişki düzeyinde gerçekleşmiyordu. O'nun tarzıyla ilişkili olarak, olması gerektiği gibi gelişen bir akletme türü bu. Hikmet, samimiyet ve içtenlikle yoğrulan… Zaten kendisi de akletme fiilini, kalbe nispet ederken, duygu ve düşünce ayrışmasından uzak tutarak konunun anlaşılması gerektiğini söylüyordu. Bu yaklaşım düalist bakıştan uzaklaşarak daha kuşatıcı, daha etkileyici bir yaklaşımın doğmasını sağlıyordu. O'nu akleden şair kılan bu yaklaşımıydı.

Fikir ve amel dünyamda etkisi olan isimlerden biri Mengüşoğlu. O'nu, içinden geldiği hayatı, bu hayat sürecinde onu azimli kılan düşünce dünyasını öğrenmek için fırsatlar kollamışımdır. Lakin bunu sürekli sorular sorarak, mülakat yapıyor tarzında değil, geçmiş ve bugününe dair anlattıklarına kulak misafiri olarak gerçekleştirmeye çalıştım. Sohbetleri, sohbetlerimiz, kitapları, konferansları, konferanslarına iştiraklerim ve bu iştiraklerimde yönelttiğim kimi suallerime aldığım yanıtlarım bu bağlamda bana katkılar sağladı. Öyle ki evliliğim ile başlayan hayatımdaki yeni dönemde, kendisine yakınlığım daha da pekişti. Bana ve eşime olan Ağabeyliğini, ben ve eşim hayatımız boyu unutmayacağız, neslimize mutluluk duyarak anlatacağız.

Bir defasında kendinizi tanıtır mısınız sorusuna "Kardeşim ben, dökülmediği yıllarda saçlarını yana doğru tarayan, gözleri kahverengiye yakın bir... ama gülüyorsun sen. Demek, istediğin yanıt böylesi değil. Şuradan başlayalım öyleyse, babası Dersim İsyanı'na yakın bir tarihte şimdiki Tunceli'nin Mazgirt kasabasında, arkasından mavzerle vurulan Mengüceklerin son oğullarından Nuri Bey'le, Harputlu Bağbancı, Taşcıların Mehmed Said kızı Rukiye'den doğma, yedi çocuktan en büyüğü olarak, 1947 yılında Elaziz'de, babamın bir Ermeni'den kiraladığı Nailbey Mahallesindeki iki gözlü bir evde dünyaya gelmişim. Elaziz'den sonra Bakır Maden kasabası, Diyarbekir ve Malatya çocukluğumun dolaştığı kentler oluyor."[1] şeklinde bir cevap veriyordu. Aslında onu tanıyınca müşahede edersiniz ki onun bu uslübu, salt bir espri ya da laf ola beri gele cinsinden bir kelâm değil, karşısındaki kişiyle diyalog zemini aramanın bir yoludur. Öyle ki, bu diyaloğun beraberinde artık bir sürecin başladığını görürsünüz. Temelleri düşünmek, düşündürmek, sormak ve sorgulamak yani akletmek yörüngesinde gelişecek bir diyalogtan müteşekkildir. O'nun azminin kısaca özetidir bu: Düşünmek, düşünmeye davet etmek. Ve bu ciddi eylemini karşısındakinin yaşına bakmaksızın icra eder. Bu sürece dahil olanlardan biri olarak, şimdi daha iyi anlıyorum ki insanın yetişmesinin bir yolu da bu. Uydu (mukallit) değil şahsiyet sahibi bir insanın yetişmesinin biricik yolu yani… O'nun ömrünü vakfettiği yolun hülasası da bu zaten: "Müslüman kardeşlerini akletmeye davet etmek, vüs'ati kadar..."

Mengüşoğlu'nun içine doğduğu dünya klasik dindar bir ailedir. Hatta kendisinin ifadelerinde de rastlarız "ehl-i tarikat" boyutu da olan dindar bir aile. Baba tarafından… Mizacının da etkisinden olacak ki, ilk defa babasının din anlayışını masaya yatırdığında, çok genç yaşlarda, kendi yolunu çizmeye başlamıştı. Bu, bile isteye bir seçimdi. İşte bu seçimlerine binaen Allah da O'na kimi yollar açtı. Allahüalem... Her insan nasıl bedenen bir gelişime tâbiyse, aklen/kalben de bu böyledir. Allah'ın açtığı yollarda, Mengüşoğlu'nun uğradığı istasyonlar vardı. Ancak bu istasyonlara onu taşıyan şeyi es geçmek, kendisinin sıklıkla zikrettiği "her insanın biricikliği"[2] ve "insan bireydir, şahsiyet sahibidir" gibi köşe taşlarını es geçmek olur.

1 *Kalbim Mühürlenmeden*, Dualarında Rahat Döşek Ölümü İsterdi Anam, s.32
2 *Kalbim Mühürlenmeden*, Her İnsan Biriciktir, s.305-306

İletişim kurmaya çalıştığı insanlara hatırlattığı, bu köşe taşlarını O'nun hayatı için zikretmemek, büyük bir eksiklik olur. Kendi iradesi, arayıcılığı ve bugün bu yaşına kadar halen tükenmeyen azmi, hayat yolculuğunda yakıtıdır. Fikrî yolculuğunda, kendisine ivme kazandıracak isimlerle de tanıştı. Bunların en önde geleni de hiç kuşku yok ki Mehmed Said Çekmegil 'di. Çekmegil 'le tarifi ancak kendisince malûm olan bir bağı olduğu şüphesiz. Zira "Said Ağabey'i" için kaleme aldığı eser[3] bunun örnekleriyle doludur. Bu özel hukuku aslında birçoğumuz yaşayarak paylaşmıyor muyuz?

İnsanın iki doğumu vardır. Birincisi, anasından dünyaya gelişi. Bir diğeri de fikirlerinin değişmesine vesile olan "o gün". O ikinci doğuma vesile olan insan(lar)ı, özel bir hukukla, ömür boyu unutmayacağımız kimseler arasında buluveririz. Biraz önce de ifade etmiştim. Mengüşoğlu, karşısındakiyle "farklı" bir dille diyalog kurarken, muhatabının kendisinden onlarca yaş küçük olmasına aldırış etmeyerek bir yol alır. Hatta muhatabı kendisinden küçükse daha iştiyaklı, mutlu hisseder kendisini. İşte bu kurduğu yakın, aracısız ve yoğun diyalog, artık Mengüşoğlu'yla o muhatap arasında ölene kadar unutulmayacak özel, hikmet yüklü bir bağın oluşması anlamına gelir. Bunu onlarca, yüzlerce Mengüşoğlu dostuna sorabilirsiniz. Her kim ki O'nunla bir sohbete iştirak etmişse bu özel hukuk ile ayrılmıştır. Bu yazının sahibi için de durum bundan farklı değildir. Zaten bunca anlatıyı da kitaplardan değil böylesi gözlemlerle edinebilirsiniz, değil mi?

Metin Önal Mengüşoğlu'nu hâlâ bu denli münbit bir kalem, kelâm, hitap sahibi kılan neydi? Neydi muhatabının akleden kalbine temas etme konusundaki özverili hayatının hikmeti? Dedik ya, her şeyden önce mizacı. Ama aynı mizaca sahip insanlar, söz konusu bu dava adamlığına soyunmuyordu. O halde mesele sadece mizaçla anlaşılamaz, açıklanamaz. Öyleyse biraz gerilere gitmemiz, hayatının dönüm noktalarını yakalamamız gerekiyor. Lise yıllarında başladığı yürüyüş ile mesela. Bu o kadar uzun soluklu bir yürüyüş oldu ki halen devam ediyor. 1962'de yazıp 1964'te Yeni İstiklal gazetesinde yayımlanan şiiri "ikinci doğumunun" başlangıç yıllarına denk geliyor. Artık "Atalarımın diniyle Allah'ın dini arasındaki farkı görmüştüm" derken, o ikinci doğumu gerçekleşiyordu. "İnandıklarımızın ve hayatımızın korkunç teşrifata boğulduğunu" söylerken de doğum sonrası kordonunu kesiyor ve artık kendi ifadesiyle "cılız da olsa müstakil bir ses" çıkarıyordu.[4] Bu bir başlangıçtı ve bugüne kadar uzandı. Bu koşunun dinamosu her zaman şahsî azmiydi. Buna ilaveten kılı kırk yaran düşünce temrinleri... Said Çekmegil 'de de gördüğümüz (ya da duyduğumuz, okuduğumuz) o şuurdu: "İslâm'a ve İslâm'ın aziz elçisine olan muhabbet. Bu muhabbeti paylaşanlara ulaşma isteği". Kalbini/aklını saran bu dava, gençleri bile mahçup edecek bir dinamizm katmıştı O'na. Şiirle başlayan yazı hayatı deneme, mektup, biyografi gibi davasına, imanına şahitlik edecek tüm türlerle sürdü. Kendisine bunun nedeni sorulduğunda, deyim yerindeyse neden bir başlıkta yol almadığı... Her müslüman san'at adamına iletilmesi gereken hikmetli bir cevabı veriyordu: "Bence yazmak işinin bir sağlıklısı bir de hastalıklısı söz konusudur. Sağlıklı yazma işinde her şeyden önce hangi türde yazılacağı konusundan çok daha önemlisi neler yazılacağı konusudur. Ve beni her zaman ve her şeyden önce ne yazdığım ilgilendirmiştir, neler söylediğim, niçin söylediğim ilgilendirmiştir."[5] (5)

Metin Önal Mengüşoğlu'yla bir diyaloğunuz olduysa, düşünce dünyasıyla temasınız olduysa buraya kadar anlattıklarımızın her birine, her bir okuyucu hayatının belli dönemlerinde şahid olmuştur. Bu da gösterir ki, anlaşılıyorum.

Metin Önal Mengüşoğlu'nu farklı kılan şeyin, bir davası olduğu ve bu davası doğrultusunda tüm benliğiyle mücahede ettiğini anlatmaktı amacımız, buraya kadar. Yanı sıra bir amacımız daha vardı ki o da, davasını kuşanırken ki ahvali. Her bir muhataba "sıcak, sahici, özgün" bir gayretle dokunma azmi. Metin Ağabey'i diğer birçok öykücü, yazar ve fikir adamından farklı kılan birebir, samimi, içten tarzıydı. Bunu çok önemsiyorum. Zira insanından kopuk, uzaklarda, farklı hayatları yaşayan ama ağızlarında, kalemlerinde albenili kelâmlar, fikirler gördüğümüz entelektüellerle dolu fikir-sanat dünyasıyla karşı karşıyayız. Hayır, bir müslüman aydının, münevverin tarzı bu olamaz, olmamalı. Müslüman münevver, Resulullah'ın (as) mirasçısı olarak içimizde, bizle, bizden olmalı. Hikmetiyle insanlara ufuk açar ama onların arasındayken bunu icra eder. Bu misyonu icra eden münevverimiz ne de azdır. Mengüşoğlu 'na bunu yaptıran etmeninse şu düşüncesi olduğunu düşünüyorum.

3 *Bilge Terzi Mehmed Said Çekmegil,* Beyan Yayınları ve Okur Kitaplığı Yayınları

4 *Kalbim Mühürlenmeden,* Manzumeden Öyküye Öyküden Şiire Asyalı Ozan, s.22

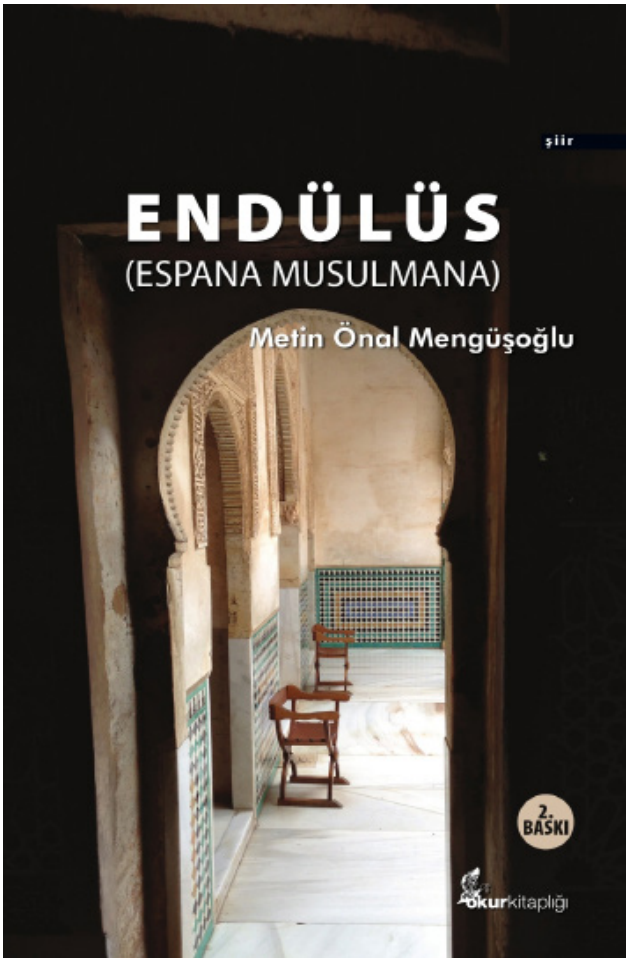
5 *Kalbim Mühürlenmeden,* Dualarında Rahat Döşek Ölümü İsterdi Anam, s. 36

O şöyle der: “Her insan biriciktir”. İnsana böyle anlam yükleyen biri Metin Ağabey. Şahidiyim...

Metin Ağabey lise yıllarında başladığı yürüyüşüne devam eden bir şair, yazar, fikir adamı, öykücü... Fakat bu hasletlere adeta can veren bir "azim, fedakârlık, cesaret ve samimiyet" sahibi. Zaten başka neyle izah edilebilir yurdun dört bir yanına mesafe tanımaksızın koşturması. Bir şekilde haberli olursanız, davetlere icabet etmedeki o azmine, şaşırmamanız mümkün değildir. Zira sabah namazlarında otogarlarda bekleyen, uzun yollara yüksünmeden davasını anlatmak için çıkan biri O. Hele hele son dönemlerde kitle ulaşım imkanlarının nispeten arttığı bir vasat var. O’nun yıllardan beri yolları eskittiğini düşünürseniz, bedenini davası uğruna nasıl da hoyratça(hırpalıyıcı) kullandığını daha iyi anlayabilirsiniz. O’nun hayat kitabında konforun olmadığını takdir edersiniz.

İnsan, yakınlık kurduğu insanlara dair düşüncelerini, duygularını sayfalara dökerken zorlanacaktır. Çünkü içine doğduğumuz ekol bir insanı, ağabeyinizi, kardeşinizi, dostunuzu vb sınırsızca övmeniz konusunda sizi frenler. Değil mi ki Resule nispetle, söylediği söylenen bir sözde "beni övmeyin" anlamına ulaşılacak ifadeler var. O halde en yakınlarınız konusunda da duygu ve düşüncelerinizi ifade etmekte zorlanabilirsiniz. Hele ki bu yazının sahibi gibi bireysel yakınlığı ifade etmede mâhir olmayan biri için durum daha vahim. Lâkin bu yazı bir vesika olacağı için ifade etmekte beis yoktur ki, Metin Önal Mengüşoğlu yani bizim için Metin Ağabey kendisinden fikirleri ve bu fikirlerle uyumlu o özverili, samimi hayatıyla istifade ettiğimiz müstesna bir insan olmuştur. O akletmenin salt entelektüel bir faaliyet ya da içsel bir yolculuk olmadığını yazılarında ifade ederken, hayatıyla da bunu somutlaştırmış biri. Akletmenin önemine her daim vurgu yapan şairimiz, bize akletmenin soğuk, gayri insani bir eylem olmadığını gösterdi. O, bu haliyle kelimenin tam manasıyla akleden şairlerden birisiydi. Selam O'nun üzerine olsun, bize kattıkları vesilesiyle...

Ferhat Çiftçi

Mengüşoğlu'nun *Yolun Daraldığı Yerden* Kitabı Üzerine

Metin Önal Mengüşoğlu'nun son kitabı *Yolun Daraldığı Yerden*, Şubat 2020'de yayımlandı. Mengüşoğlu okurları, bu kitapta yazarın İslami mücadele ekseninde fikir ve sanat dünyasındaki yolculuğuna bir kez daha tanık olacaklardır. Eser, çeşitli zamanlarda yazılmış yazılar, genellikle sanat ve medeniyet bahsi ile kimi şair ve edipler hakkındaki değerlendirmelerden oluşuyor. Bu açıdan eser, kimi bölümleriyle Mengüşoğlu'nun daha evvel kaleme aldığı *Vahiy ve Sanat*'ı andırıyor. Mehmed Akif, Neci Fazıl, Sezai Karakoç, Mehmed Akif İnan, Erdem Beyazıt, Cahit Koytak, Nurettin Durman, A. Vahap Akbaş, Mehmet Atilla Maraş, Mustafa Özçelik, Cihan Aktaş üzerine kitapta yer alan değerlendirmeler ise Mengüşoğlu'nun *Bir Kelime Mesafesi* adlı eserindeki gözlem ve keşiflerinin bir devamı niteliğinde. Yine de eser Mengüşoğlu düşüncesinde belirgin konumlar edinmiş vahiy, sanat, kültür, eleştirellik, medeniyet gibi temel değerlere boyut katan bir özellik gösteriyor.

İnsanın fıtrat ve şahsiyet temelinde verili olan yetilerini ve bunun üzerinden edindiği biricik öznelliğini vurgulayan satırlarla aralanan kitap, köreltici ve tek tipleştirici her türlü gücün karşısında yola devam etmenin gereğine işaret ediyor. Kişinin kendi etrafına ailenin, geleneğin, mekteplerin, devletlerin ve diğer kurumların dolamaya çalıştığı yolu açmak durumunda, hatta zorunda olduğu vurgulanıyor. Daralan bu yolda söz konusu zorunluluğun şahsiyet kazanımı için şart olduğu hatırlatılıyor. Bunu yaparken sanatın gücünden ve etkisinden söz açan Mengüşoğlu, pek çok eserinde olduğu gibi okurlarını düşünmeye ve keşfetmeye davet ediyor. Mengüşoğlu'nun eserleri, bu cihetle hem içeriğe hem de üsluba yansıyan mutmain bir kalbin sesi olarak okunabilir. İnsanın kendi sınırlarının ve potansiyelinin farkında olması, tutarlı ve dengeli olmanın adeta püf noktasını oluşturuyor. Mengüşoğlu'nda zihinsel yoklamalar, analizler ve vahye müstenit olmanın söz konusu dengenin kurulmasında önem teşkil ettiği görülüyor. Vahyin merkezde olduğu bu dengenin ona eserlerinde düşüncenin ve sanatsal keşfin ardında olmak için müthiş bir hareket kabiliyeti sunduğu söylenebilir.

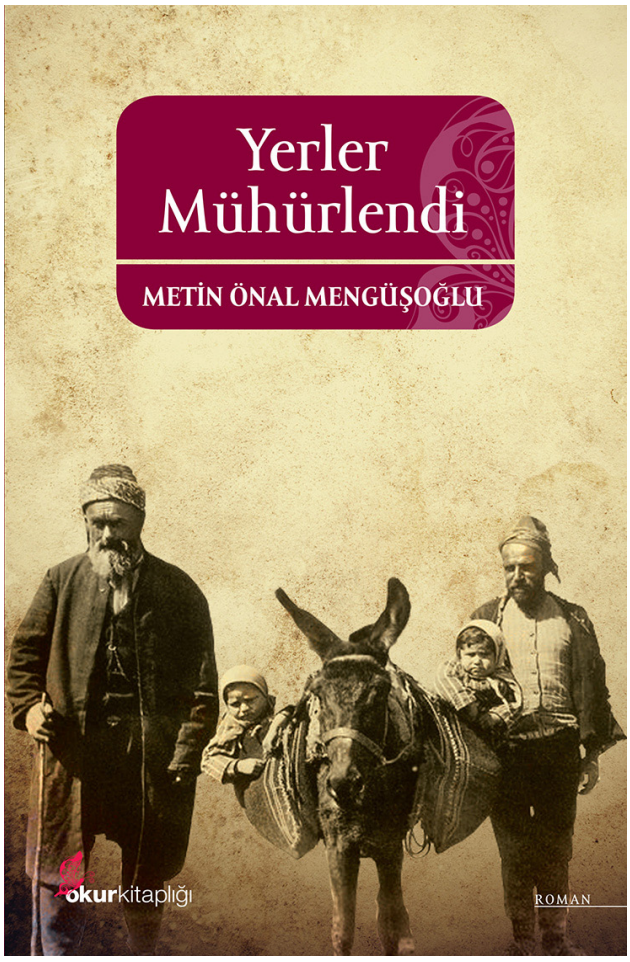
Mengüşoğlu, kitabında pek çok dünya işi için insanın "vekâleten" sürdürebileceklerine karşın düşünce ve inancını ancak "asaleten" yürütmesi gerektiğinin altını çiziyor (2020: 11-12). Vekâlet ve asalet, aslında her şeyi açıklıyor. Biri zorunluluğu imlerken, diğeri devredilemez olanla insanın şerefli bir varlık olma tercihine vurgu yapıyor. Tercih, elbette risk taşır ama risksizliğin sıradanlaşmayı kaçınılmaz kılacağı bir gerçek. Kazanılan veya kaybedileni gerekçelendirecek yegâne eşiktir tercih. Tercihini yoklayan ve tartan bir kişi, kendini var eden asıl unsurun bu adım olduğunu görecektir. Özü gereği de tercih, seçeneklerin karşısında bulunmak ve birine yönelmek bakımından insanın yolculuğuyla ilişkili bir kavram. Nitekim şeytan da Âdem'in yollarını tutacağını söyleyerek onun tercihlerine muhtemel etkilerde bulunacağını zaten söylüyor. Mengüşoğlu sözlüğüyle ters düşmemek için bu durumu, yine kişinin kendi aldanışı üzerine konumlandırmak gerekir.

Hepimizin yolda olduğu kesin ama kimlerin yolun daralan yerini aşacağı veya orada yiteceği belirsiz. Daha doğrusu bu, kendi tercihine ve iradesine bağlı. Her gün zihinleri abluka altın alan siyasetçilerin, egemenlerin, haysiyet cellatlarının insana ve tercihlerine dair yazık ettiği bunca örnek varken ortada Mengüşoğlu'nu haklı bulmamak elde değil. Fakat Mengüşoğlu'nun haklılığı sadece bunlardan ileri gelmiyor; aile, mektep, gelenek, resmî müfredat ve kültür sanat dünyasının kimi meşhurlarının da yolu daraltanlardan olabileceği açığa çıkıyor. Okurların ekseriyetinin olumlayacağı, yaşamda büyük payı olan bu kişi ve yapıların bir problem eşliğinde düşünülmesi ne anlama geliyor peki? Tam da yolun daraldığı yerden nitelemesini daha kritik bir konuma getiren bu husus, şüphesiz söz konusu yapıların reddini savunmuyor. Fakat bunlardan gelecek olan kısıtlamalar ve kalıplar karşısında kişinin hür iradesiyle sahih bir düşünceyi daima kollamasının ne denli önemli olduğunun altını çiziyor. İnsanın bedensel ve zihinsel özellikleriyle müşahede edeceği biricik benzemezliği, böylece başka bir benzerliğe doğru yola koyulmanın adeta garantörü konumunda oluyor. Şüphesiz vahiy temelli davranışlar ve düşünceler ortaya koymaya çalışan kişiler, bir benzerlik potasına giriyor ama daha çok sanatsal yetiler özelinde beliren öznelliğin kişilerde yaratılışa dair sonsuzluğu ve dolayısıyla benzemezliği

gerektirdiğine kitapta dikkat çekiliyor.

İnsanın fıtrat ve vahiy temelli yürüyüşünde yolunu daraltan unsurların iki cihette etkisinden bahsedilebilir. İlki, farklı odaklar ve türlü nedenler eliyle insanın vahyi istikametinin akamete uğraması şeklindedir ki bu imtihan dünyasının doğal bir özelliğidir. Böylece aldanan insan, yolun daraldığı yerden kendisine başka yollar tayin etmenin peşine düşüyor. Artık kendini daimi ferahlıklara kapatacak bir tercihtir bu. Diğer etkiyi ise güçlü bir irade göstererek tam da daralan yerden genişliği mümkün kılacak bir çabanın ürünü olarak düşünmek gerekir. İşte sanat, kitabın da kimi şahsiyetler ve örnek eserlerle ortaya koymaya çalıştığı bu rolü okuyucuya sunmak istiyor. Bu açıdan düşünce ve sanat eyleminin bir yönüyle daralan yoldan beslendiği de söylenebilir. Nitekim zor zamanlar, yokluklar ve imkânsızlıkların önemli sanat eserlerinin doğmasına zemin hazırladığı bilinmektedir. Sanat ve düşüncenin küllerden doğmak ve reel durumlardan ideal dünyalar tasarlamak şeklinde etkileyici bir yönü bulunmaktadır. Sanatçılar için aynı zamanda bu durum, bir direnç oluşturmaktadır. Benimsenen değerler ve bunlara yönelik baş gösteren tehlikeler karşısında bir şiirle algılar harekete geçmekte ve toplumsal tutsaklıklar ters yüz edilebilmektedir. Tarih bunun örnekleriyle doludur. Tabii ki tarih, kaybedenlerin ve isimsiz birçok kahramanın destansı tavırlarının geçmişe karıştığı bir bilinmezliğe de sahiptir. Lakin salim bir akıbetin yolun daraldığı yerden çıkışı aslen zihinseldir. Kitabın da vurguladığı üzere gerçek hürlük, tam da yolun daraldığı yerden vahye, fıtrata ve şahsiyetimize sığınmakla olacaktır.

● Behçet Gülenay

Necip Fazıl'ın Paltosuna Sığmayan Mütefekkir

Bir yandan kültür, sanat ve edebiyat; diğer yandan medeniyet, siyaset ve düşünce tarihine dair yaşanılan toplumsal değişimi irdeleyip kültürel hayatımıza farklı eleştiriler getirerek yeni kapılar aralayan Metin Önal Mengüşoğlu'nun sanatını anlamak, değerlendirmek ve fikir dünyasını yorumlamak için ortaya koyduğu düşüncelerini yine kendisinin düşünce hayatımıza kazandırdığı anahtar kavramlarla açmak gerekiyor. Fakat bu kavramları örnekleyip yorumlamaya kalkarsak sayfalar yetersiz kalır, kitaplar kitabı çağırır. Onun için ilk yüz yüze tanışıklığımızla durumu kotarmaya çalışalım.

Batman'da şiirin aydınlığında ilk yüz yüze görüştüğümüz Mayıs 2008 'de samimi bir Anadolu havası ile kucaklaştık. Tıpkı Dicle gibi gürül gürül ve bereketli bir sesti Mengüşoğlu'nun sesi. Mezopotamya'nın kadim hüznünü taşıyan sevgi seli gibiydi. Geceye şiirle birlikte dile getirdiği hakikatler damga vurdu. Adeta bir hakikat tebliğcisiydi, sanatı, şiiri araç olarak kullanıyordu. Tebliğ ettiği hakikate uygun inşa ettiği kültür, sanat ve medeniyet yapılarıyla mensubu olduğu söylenen Malatya ekolü içerisinde kazandığı belirtilen fikir ve sanat anlayışının ötesinde tek başına kurduğu fikir ve sanat dünyasını besleyerek eylem bilinciyle yaşamak, yaşatmak ve yazmak davasında görüp tanıdım onu.

Fikirleriyle ve yaşamıyla tam bir mücadele içinde olan şair ve mütefekkir; hukuk fakültesini bitirmesine rağmen diplomasını yırttığını ve diplomanın kendisine tanıdığı hakları kullanmayarak memuriyet yapmak istemediğini bizzat kendisinden öğrenecektim. Ve böylece diplomasını yırtan şair olarak anıldığını da… Bu durumu;

"Ve ben diplomalarımı yırttımsa
Bunun üstüne
Kılıcımı kınından sıyırdımsa
Kalleşliği bir hamlede yere vurdumsa
Savur gülüşlerini ne duruyorsun
Konuş, dillerin olayım
Ağla, dua et
Çünkü hıncımda tazedir sevincimde"[1] mısralarıyla dile getirecekti.

Konuşmasının devamında gür sesi hıncahınç dolu olan salonda alkışlarla kesilecek, tüyleri diken diken eden şu mısraları ise bir şairin bir şaire bıraktığı miras olarak kalacaktı.

"kim bilir bizim bildiğimizi
suratımızda maske
kitabımızda yalan yok
tanımakta ustayızdır münafığı
ve de arkadan vuranı
öfkenin ve öç almanın zamanını
iyi biliriz,
kim bilir bizim bildiğimizi
ölümden sonraki
ve önceki hayatı
ve mutluluğu
…
günde beş vakit temizleriz zamanı" [2]

Kaleminden damlayan mürekkepte mesaj vurgusu hâkim olup lafı dolandırmadan sokaktaki insandan saraya kadar doğrudan mesajını gönderiyordu. Taraf tutmaksızın, arkalarına sığınılan yapıların ritüellerine temelden eleştiriler getiriyordu bütün samimiyetiyle.

O gün kanaat getirdim ki yazdıklarıyla insanların hayatına dokunmayı arzulamakta olan Mengüşoğlu; şiir, hikâye, roman ve denemelerinde hakikat odaklı, insanlığın sorunlarını, insana matuf bütün hallerin üzerine baskın tartışma yöntemiyle sorgulayarak düşünme ve yol gösterme temelinde özgün bir düşünce ve sanat iklimi oluşturmuştu.

Yazdıklarından, yaşadıklarından, söylediklerinden sorumlu olmanın bilinciyle. *"Sanatı konuşurken asla salih amel'i unutmamalıyız"* diyerek kendini sorumlu kılıyordu.

Şunu rahatlıkla söyleyebilirim. Yaşadığı çağın vicdanı ve tanığı olan şair Mengüşoğlu; şiiri idrak biçimi, bir tür şuur ediş, bir keşif olarak görmektedir. Hayattan, hakikatten, insan sıcağından uzaklaşan sanat anlayışları karşısında sesi yükselir.

1 Metin Önal Mengüşoğlu, *Bize Kefen Biçene Bak*, Okur Kitaplığı, İstanbul, Mart 2016.

2 Metin Önal Mengüşoğlu, *Ben Asyalı Bir Ozan,* Okur Kitaplığı, İstanbul, Eylül 2012.

Sorunlardan, bulanık iklimlerden kaçmaz, yanlışa karşı daima reddiye-i duruş sergiler. Her şeyin bilincinde olduğunu;

"Hiçbir yere gitmiyorum

haberliyim dünyanın çamurlu bir ırmak gibi akışından"[3] mısralarıyla dile getirir.

İnsan onunla konuşurken bütün varlığıyla fikir imalatındaki bir işçi hissiyatına bürünür. Sesindeki şuurun tınısı karşısındakinin ufkunda apaydınlık pencereler açmaktadır. Toplumda yanlış anlaşılan "düşünme" eylemini derinlemesine irdelerken; *"Bana sorsalar hangi farz birinci farzdır. Hiç düşünmeden, düşünmenin birinci farz olduğunu söylerim. İnsani ve beşeri hayat ancak düşünmeyle mümkündür. Düşünme yoksa insan da yoktur."* diyen mütefekkir, katıldığı meclislerde bütün halleriyle insanları, kitabi bir davet olan düşünme kapılarını aralar. Ondan sonrası mı? Siz kendinizi akıl ve kalp arasındaki sırat köprüsü üzerinde bulursunuz.

Zamanında iplikçi dükkânını ciddi bir akademiye dönüştüren bir entelektüel olan Mengüşoğlu Büyük Doğu ve onun kurucusu Necip Fazıl ile kendini aynı davanın savunucusu olarak görmesine rağmen; bedbinliğe ve cesaretsizliğe imkân tanımayan mütefekkirin çoğu konuda olduğu gibi Necip Fazıl Kısakürek ile ilgili de ezber bozan eleştirileri vardır. Necip Fazıl'ın fikir ve sanat dünyasının büyük çoğunluğunu paltosunun altına almaya muktedir olduğu günlerde onun paltosuna sığmayan mütefekkirdir Metin Önal Mengüşoğlu.

Çile'nin şairi için; *"tezatları bile büyük olan adam"* yakıştırması yapan Mengüşoğlu onunla birçok noktada ayrıştığını, üstada karşı duyduğu muhabbet ve saygının bâki olduğunun altını çizerek; *"Mağrur Öfke: Necip Fazıl"* kitabında anlatmaktadır. Bu ayrışmayla birlikte Necip Fazıl'a en çok benzeyen yanı, lafını sakınmaması ve hatipliğini sayabiliriz.

Necip Fazıl ile İslami, milli ve yerliliği savunma anlayışlarının çoğu noktada birbirinden ayrıştığını onunla ilgili kaleme aldığı biyografi eserinde çok net bir şekilde görmek mümkündür. Bunu; *"Başlangıcından beri zaten onun itikadı imandan ziyade bir tutku hatta asabiyet şeklinde tezahür etmişti"*[4] diyerek dile getirir. İlerleyen sayfalarda bu ayrışmayı ya da kendisinde fark ettiği değişimi; *"Zaten İslam telakkisi yaşlı bir sufinin mistik öğretileriyle başlamıştı. Onun üzerine pek fazla bir şey koymaya fırsat bulamadığından ötürü de fıkhî bir derinliği bulunmayan Müslüman hissiyatı, onu ancak buralara kadar eriştirebilmişti. Hatta giderek eriştiği zirveden de aşağılara çekme tehlikesi baş göstermişti."*[5] sözleriyle ifade eder. Yer yer bunun hayal kırıklığı ve sıkıntılarını da yaşadığını açığa vurmaktan çekinmez Mengüşoğlu.

Bir üstattan öte o yıllarda bir kılavuz olarak gördüğü Necip Fazıl'dan uzak düşmenin sebebini; giderek yol ayrımındaki işaretlerin belirleyici olmasına bağlayabiliriz. Farkına vardığı değişimi, Necip Fazıl ile ilgili hayal kırıklığını, duyduğu güvenin yıkılışını,

"En iyi siyaset kitabı, en iyi ilmihal kitabı, en iyi siret kitabı benim olsun istiyordu. Evet, etrafındaki kimi ölçüsüz sempatizanların da alkışıyla iyi ve doğru yaptığını zannediyordu. Oysa böylesi bir iktidar ve kabiliyet tek bir adamda nasıl toplanabilirdi?" [6]diyerek dışa vuracaktı.

Hülasa şair ve mütefekkir Mengüşoğlu'nun hayat mücadelesinin özeti şu mısraların özeti olsa gerek.

"sen yalnız

silah elindeyken savaşırsın

bense

senin beynini kemiren putlarla

savaştayım her an

ben

vurulurken bile seni düşünürüm"[7]

3 Metin Önal Mengüşoğlu, *Bize Kefen Biçene Bak,* Okur Kitaplığı, İstanbul, Mart 2016.

4 Metin Önal Mengüşoğlu, *Mağrur Öfke: Necip Fazıl,* Okur Kitaplığı, İstanbul, Aralık 2017.

5 Metin Önal Mengüşoğlu, *Mağrur Öfke: Necip Fazıl,* Okur Kitaplığı, İstanbul, Aralık 2017.

6 Metin Önal Mengüşoğlu, *Mağrur Öfke: Necip Fazıl,* Okur Kitaplığı, İstanbul, Aralık 2017.

7 Metin Önal Mengüşoğlu, *Ben Asyalı Bir Ozan,* Okur Kitaplığı, İstanbul, Eylül 2012.

● İbrahim Eryiğit

Metin Önal Mengüşoğlu'nun *Suya Güzelleme* Şiirini Tahmis

Yağmur iner gökten yere
Damla damla sonsuz kere
Sular olur aşkla dere
Soruyor menzilim nere
Gözüm yolunda kalmıştır

Kalbim içli çöl kaktüsü
Kavuşmak aşkın dürtüsü
Toprak yağmurun çörtüsü
Işık tülünden örtüsü
Şimdi uykuya dalmıştır

Suya özlem yakarıştı
İnsan doğayla barıştı
Gözyaşım göle karıştı
Ne yüce bir yalvarıştı
Tut ki düşlerden kalkıştır

Irmaklar akar yönünce
Ovalar aşar gönlünce
Ruhun ışığı sönünce
Toprak çamura dönünce
Son kıvamını almıştır

Varlığını paylaşırsın
Engel çıksa dolaşırsın
Her çiçekle koklaşırsın
Bin bir renge bulaşırsın
En çok kızıla çalmıştır

Denizin kokusu esti
Dalgalardan gelen sesti
Seni dirilten nefesti
Yollar ki yolunu kesti
Köprü altına salmıştır

Dereler şehrime süstü
Asfaltla kapandı üstü
Atık suyla kirli büstü
Bizzat hayat bize küstü
Ömrün boyu kısalmıştır

Salih Erayabakan

Vahye Müstenit Bir Sanatçının Portresi

Hiçbir sanatkâr yoktur ki kendine has değerler manzumesi ve dünya görüşü olmasın. Yine hiçbir sanat da yoktur ki, onu meydana getiren sanatçının varlığından bağımsız olsun. Sanatı bilinç ve bilinçaltının bir şekilde dışa vurumu, kendini ifade etmenin bir aracı olarak görürsek bunda 'oluşturucunun' muhakkak 'parmak\gönül izi'nden işaretler bulmak mümkündür. Sanata yataklık yapan rahmin, bunun ne derece farkında olduğu, bilinç düzeyinin hangi oranda işin içinde olduğuysa tartışmaya açıktır. Bir sanatçının, sanata nasıl baktığını anlamak istediğimizde evvela kendi eserlerine sonra da mevzubahis sanatçı hakkında yazılanlara çizilenlere başvururuz. Ancak kimi sanatçılar işimizi kolaylaştıran bir şey yaparlar ve sanat anlayışını anlatan müstakil eserler kaleme alırlar. Sanat hayatı ve anlayışını yakından tanı(t)mak istediğimiz Metin Önal Mengüşoğlu da bin bir zahmete katlanarak bizim için bu kolaylığı sağlayanlardan birisi. Sanat hayatı boyunca ürettiği, ortaya koyduğu pek çok eserin arasından *"Vahiy ve Sanat"* kitabına bu yüzden ayrı bir parantez açacağız. Elbette şimdilik bir kenara koyduğumuz sair eserlerine bakarak da fotoğrafın büyük kısmını görmek güç olmayacaktır. Sadece 'Düşünmek Farzdır' kitabı bile bu konuda önemli anlamda ufuk açacaktır diyebiliriz. Biz tekrar *"Vahiy ve Sanat"*a dönelim. Adından anlaşılacağı üzere kitapta Vahiy ve Sanat ikilisi ele alınıyor. Daha doğru bir ifadeyle, bir yandan yazarın sanat anlayışını kavrarken öte yandan da 'vahyin pencesinden sanat'ı seyrediyoruz. Öncelikle eserin yazılma gerekçesine kulak verelim: "...Vahiy ve Sanat adlı eserimde zaten benim de ortaya koymaya çalıştığım buydu. Tarih boyunca yanlış yorumlamalar, eksik algılamalar sonucu, sanatın birçok sahasına haram gözüyle bakmanın yanlışlığına işaret etmiştim. Özellikle de soğuk savaş denilen dönemlerde, sanat eserlerinin üstlendiği rolün ne ölçüde büyük ve önemli olduğunu görmeye ve göstermeye çalıştım."

Bir başka yerde de kitabın yazılış maksadı ve izlediği metot şöyle izah edilir: " Bu düşünmeler araştırmalar esnasında bir Müslüman'ın sanat anlayışını öğrenmeye çalışırken Kur'an-ı Kerim'in pek dışına çıkmamaya özen gösterdim. Kimilerine kolaycı bir yol gözükebilir bu. Yanlış da değil. Ancak ben Kur'an'a bu gözle hemen hemen hiç bakılmadığını sandığım için bu yolu tercih ettim. Yanılmış olabilirim. Sanata Kur'an merkezli bir tarif, bir muhteva bulmaktı asıl maksadım. Bu sebepten sanatın dallarına sadece değinerek geçtim. Detay vermedim. Öncelikle ortak bir payda yakalamalıydım."

Atıfta bulunduğumuz kısımları da göz önünde bulundurarak dersek, Mengüşoğlu hem bir mü'min hem de bir sanatkâr olarak evvela kendi yerini tam anlamıyla bulmak, tahkim etmek için; vahiy ile sanat arasındaki münasebeti kavramaya çalışmıştır. İlk ürünleri dönemin önemli neşriyatlarında yayınlanmaya başladığından beri bu konuya bir mütefekkir sorumluluğu ile hep kafa yormuştur. Bu konuda kendisini 'ciddi oranda' tatmin edecek bir eser bulamayışı da, bu çabaların tohumlarını ekmeye kaynaklık etmiştir. Zaten elimizdeki kitabın oluşum safhalarına yakından bakacak olduğumuzda yazarın gençlik yıllarından beri içinde taşıdığı bir sancının dışa vurumu olduğunu görebiliriz. Nitekim ilkin konferanslarda, panellerde ya da farklı dergilerde dile getirilen 'Vahiy ve Sanat' ikilisi zamanla müstakil bir kitap hüviyetine bürünmüştür. Mengüşoğlu'nun bu arayışlarına eşlik eden bir husus daha vardır ki, o da –değindiğimiz üzere- Müslümanların sanatla ve sanatın hemen tüm alanlarıyla aralarında olan mesafedir. Sanattan mahrumiyet bir oranda insan yanımızdan da mahrumiyettir çünkü. İlahi kitabın her 'beşer'i insan kategorisinde ele almaması, üzerinde düşünülmesi gereken bir husustur. Sanat bu anlamda, beşerin insaniyet basamağına çıkmasında manivela işlevi görür. Çünkü sanat insanı taklitten kurtarır, biricik olmaya davet eder. İnsanın aptallık çukuruna düşmemesi için, alıklaşmaması için 'akleden kalb'ini harekete geçirir. Tam da burada sanatın mahrumiyetinin nelere gebe olduğunu Mengüşoğlu'ndan dinleyelim: "Eğer insan sanat faaliyetini durdurmuş veya dondurmuşsa, artık kendisini bir ömür boyu hiç değiştiremeyeceği kokuşmuş bir üniformanın içerisine sıkıştırmış demektir. Orada kendini hapsetmiştir. Tek tipleştirmiştir. Standartlaştırmıştır. Sanatsızlık, sanat kabileyetinin kullanılmayışı, sanat eserlerinden yoksunluk, insanlığı beşeriyete geri götürür. İnsanları birbirine eşitler. O ne korkunç bir boyuttur. Düşünün ki hepimiz bir örnek olmuşuz. Herkes herkesin tıpkısı bir görünümde, giyim kuşamda. Eşitlik fikri insanlık için en büyük

kötülüktür. Eşitlik zıtlığı öldürür. Aykırılığı yok eder. (...) Sanat, insanların hayat çizgileri, düşünce ve duygu faaliyetleri standartlaşmasın diye vardır."

Peki, sanattan mahrumiyetin böyle yakıcı ve kolay telafi edilemez bir tarafı varsa, bu durum neden yeterince gündeme gelmemiştir. Yahut neden çok az gündeme gelmiştir. Kanımca insanların sosyo ekonomik durumu da bu durumu tetikleyen sebeplerden birisidir. İnsanın ihtiyaçlar hiyerarşisini bir cetvele dizenler ilk sıralara fizyolojik ihtiyaçları koymuşlardır. Halkımızın çok iyi bildiği bir deyimle 'Aç ayı oynamaz' demişlerdir özetle. Yanlış mı? Elbette önemli bir haklılık payı var. Ancak bir taraf sanat karın doyurmaz derken, elindeki avucundakini kitaplara veren, pek çok ihtiyacını kısarak buraya bir yer açma çabasındaki insanları görürüz. Şayet sanat karın doyurmuyorsa, fizyolojik ihtiyaçlar kadar önemli değilse; her çağda örneklerine rastlanan bu insanları nereye koyacağız? Demek ki başka bir açlık türü daha var. Birini fizyolojik açlık diye adlandırırken, diğerini maksat daha iyi anlaşılsın diye 'metafizik açlık' olarak adlandırabiliriz. Ancak burada sanatla insanın arasındaki mesafeyi ölçmeye çalışırken ele aldığımız insan, hatasıyla sevabıyla; İslam'a teslim olduğunu beyan eden kişidir. Elbette yukarıda andığımız sebepler dairesi bir mü'min için de geçerlidir; fakat burada doğrudan Vahiy ile Sanat arasındaki münasebeti anlamaya ve anlamanın 'özne'si olan insanı konuşmaya çalışıyoruz. Peki, ne olmuştur da, vahyin ilkelerine teslim olduğunu beyan eden kitleler sanata mesafeli durmuştur? Mengüşoğlu'na göre akidevi telakkiler bu durum üzerinde oldukça belirleyici olmuştur. Bunlardan birisi belki de en önemlisi mütevatir vahyi yani Kur'an-ı Kerim'i anlamak için yeterince çaba sarf etmeyiştir. Bu hususu biraz daha açmak istediğimizde ilk durağımız 'kader anlayışları' olacak. Asırlardır üzerinde tartışılan, mahiyetine dair 'uç görüşlerin' oluştuğu bir konudan bahsediyoruz. Üstelik 'insanın idrakinin' sınırlı olduğunu bilerek, 'aşkın ve içkin' olanın yani Allah'ın ilmini hiçbir şeyin kuşatamayacağını, O'nunsa ilmiyle her şeyi kuşattığına inanarak... Ancak yine Yaratıcı tarafından, biz kullara bir ihtiyar hakkı verilmiştir, idrakimizi son sınırına kadar kullanmaya çalışmamız, akleden kalbimizi işletmemiz istenmiştir. Mengüşoğlu kaderi, insanın iradesini devre dışı bırakan bir mekanizma olarak değil; tam aksine insanın iradesini vahyin kılavuzluğunda işletmesi olarak ele alır. Bir Müslüman sanatçı olarak da tam olarak burada durur. Mehmet Akif'ten bahsederken 'müstesna şair' adlanlandırması yapmasında yine bu duruşun çok önemli payı vardır. Kader anlayışlarından, cebriyeci mantığınsa hem daha yaygın olduğunu hem de bunun tam zıt kutbunda olduğunu söyler: "Cebriyeci mantık, şerri de Allah'tan gelme olarak niteleyip neredeyse insanı aradan çıkarmıştır. İnsanı fiillerinin yaratıcısı yahut bizzat faili olarak görmeyi tehlikeli sanarak ve sayarak, Allah'ın insana bahşettiği kudreti de onun elinden almak istemiştir. Böylece güya insanı şirke düşmekten koruyayım derken hayvanlardan da aşağı bir seviyeye indirgemiştir. Tarih boyunca bu meselelerde dengeyi iyi kuran Numan bin Sabit gibi ilim adamlarına bağlılık iddia etseler de bunu asla fiiliyata, en önemlisi inançlarına yansıtamamışlardır (...) Allah'ın, şerri göstermesini veya öğretmesini, göndermesi şeklinde anlamak için herhalde Cebriyeci bir mantığa kanmak gerekiyordu. Şerri Allah göndermemiş biz işlemişizdir. Buna yaratma desek ne olur demesek ne olur? Buradaki yaratmanın Allah'ın yaratması ile karışma ihtimali var mıdır? Asla! (...) Ben diyorum ki şer şeytandan veya bizzat insanın kendisindendir."

Bu pasajların ardından dolaylı olarak 'takva anlayışımız' da ele alınır. Biz şöyle biliriz; kelimeler kavramları, kavramlarsa zihin dünyamızı şekillendirir. O yüzden lügatlerin kelime hacmi önemlidir. Elbette bu hacmin farkında olarak onu kullanma ve çoğaltma becerisine sahip insanların çabasının da belirleyici etken olduğunu unutmadan. Mesela, Aliya Izzetbegoviç, bu anlamda bizdeki dil devrimiyle Japonya'da 'yapılmayan' dil devrimini karşılaştırır. Çok daha karışık alfabeleri olmasına rağmen, Japonların modernleşme tecrübesinde eski harflerinden vazgeçemediğini belirtir. Çünkü dilin toplumsal bir hafıza olduğunu ve önceki kuşaklarla rabıtanın devamı için bunun ne derecede önemli olduğundan bahseder. Unutulan ya da unutulmaya yüz tutmuş sözcükler bir yana, kimi kelimelerse anlam daralmasından kendisini kurtaramamıştır. Burada konumuz gereği biz, takva'yı ele alacağız. Takva denilince, aşağı yukarı herkesin vereceği ortalama yanıt "Allah korkusu" dur. Mengüşoğlu bu anlamın 'takva'nın bir boyutu olduğunu ama tek boyutu olmadığını söyler: "Oysa küçücük bir tetkik gösterecektir ki takva kelimesinin kök anlamındaki öne çıkmak, şahıs ve müşahhaslık durumları vardır. Kalabalıklar arasından herhangi birisi değil muttaki kimse, kalabalıklardan en az birkaç adım ötede duran birisidir. Demek ki muttakilik asla kalabalıkların hizasında durarak, orada kendini unutturmak, orada kaybolmaktan doğan bir erdemlilik sanılmamalıdır. O takdirde takvanın

ne kıymeti kalırdı ki? Eğer kalabalığı oluşturan her fert muttaki sayılacaksa takva niçin "Allah indindeki en yüce makam" diye zikredilsin. (...) Bir de konuyu sanat açısından düşündüğümüzde olayın önemi daha çok artmaktadır. Çünkü fiillerin yaratıcısı sıfatı ve şerefi ile yücelttiğimiz insanın en öznel, en damıtılmış, en şahsi işi saydığımız sanat faaliyetini sürdürebilmesi, şahsiyetinin tebellürü ve tezahürüyle doğru orantılıdır. Benliğinden şahsiyetinden vazgeçen birisinin özgün sanat çabasından da bahsedemeyiz."

Takva'nın yanı sıra, ikili bir kelime grubunu daha ele alacağız. Bunlar 'bedee (türevi ibda) ve hâlk kelimeleridir. Genelde halk arasında aynı anlamı çağrıştırsa da, aralarında bir incelik farkı vardır. Üstelik bu incelik, hem algı biçimimize hem de sanatla aramızdaki mesafeyi etkileyecek kadar mühimdir. Bu minvalde bedee'nin anlamı; bir şeyi yoktan var etmektir ki; bu ise sadece Allah'a mahsustur.'Hâlk' sözcüğünün, Kur'an'daki referansı ise yoktan var etmeyi değil de; zaten var olan bir şeye şekil verilmesini ifade eder. Maide Suresi'nin 110.ayetinde, Hz. İsa'nın çamurdan kuş biçimi yapması, içine üflemesi ve Allah'ın izniyle bir kuşa dönüşmesinin de anlatıldığı ayetlerde olan hadiseler zincirinin halketme kapsamına girdiği belirtilir. Dolayısıyla insan, Allah'ın izniyle 'yaratma faaliyetine' girişebilir. Fakat bu yaratma işi bir yoktan var etme değil de, mevcut olan şeyleri işleyerek yeni bir biçim vermedir. Şimdi gelelim bu nüans gibi görünen farkın insanı ve onun bir eylemi olan sanat olayını nasıl etkilediğine: " Tarih boyunca İslam dünyası büyük çoğunlukla tevhid ve şirk alanındaki hassasiyetinden ötürü bedee ve haleka kelimeleri arasındaki incelikleri ihmal etmesi sebebiyle yaratma kavramına mesafeli durmuştur. Yaratma'yı yalnız Allah'a hasretme çabası kınanacak bir tutum sayılamaz belki. Çükü tevhid, kul ile Allah arasındaki uçurumu yani farkı fark etmekle başlar. (...) İnsan kuldur. Yaratılmıştır. Hiç yoktan ve modelsiz yaratılmıştır. Allah'ın karşısında onun yaratıcılığının sözü mü olur? Eğer konumuz insan ile Allah'ın yaratıcılığını mukayese etmek gibi bir abes ile iştigal olsa idi, bunları söylemek mümkündü. Ne var ki bütün bu güzel ve temelli iman ilkesine hiçbir zaman zarar vermesi düşünülemez olan ve basit bir Arapça dil inceliğine dayalı hakikatten, yani insanın kendi fiillerinin hakiki olduğu hakikatinden kopuş ve kaçış, görüldüğü gibi İslam âleminde telafisi müşkül itikadi zaaflar ve sapmalar yaratmıştır."

Sanatçı'yı -elbette muvahhid bir sanatçıyı-, 'Sani-i Hakikinin Kalfası' olarak adlandıran Mengüşoğlu, sanatın bizzat kendi başına kötü olmayacağını, amaçladığı şeye göre anlam kazanacağını dillendirir. Yeter ki şirkin karanlık çukuruna saplanıp kalmasın, mütekebbir bir tavırla insanların arasında dolaşmasın. Hatta sanatıyla amelini birbirinden ayrı tutmayarak kalemini de bir 'salih amel' vesilesi kılsın. ''Çiğnerim, çiğnenirim, hakkı tutar kaldırırım!" demekten de gocunmasın. Şu sorulabilir: "Bu durumda sanattan bir parça olduğu söylenen 'şey'ler vaazcı bir söyleme kayarak ideolojik bir araca dönüşmez mi?" Bu elbette ıskalanmaması gereken bir sorudur. Üstelik tarihin sahnesi, sanatın salt bir ideolojik aygıta dönüşmesine defalarca tanıklık etmiştir. Hatta sanatçının (!) putların dahi damarından aktığı güne kadar vadilerde şaşkın şaşkın dolaşması da çok uzağımızda aramamamız gereken bir vakıadır. İlmin umumi, sanatınsa hususi olduğu gerçeğinden hareketle, ilimdeki hakikatten şaşmama düstürunun sanat için geçerli olmayabileceğini söyler Mengüşoğlu. Elbette şu eklemeyi yaparak: " Ancak sanatta isabetlilik şart değildir diye isabetsizlik kol gezer mi? Mesela bir diktatör için, bir firavun veya tiran için övücü şeyler söylemek, bunu sanatın dalı ile yapmak, sanatın tahammülü dâhilinde midir? (...) Bayağı olanı süsleyip bezeyerek güzel diye sunmaya çabalayan bir sanat soluğu için ne düşüneceğiz? Orada bir hikmet yoksunluğu bir sanat istismarı, bir sahtekârlık bulunduğunu rahatlıkla söyleyebilmeliyiz. Hatta yaratış belli bir başarıyı elde etmiş olsa bile İblisin de kimi geçiçi başarıları bulunabileceğini hatırlayarak meseleyi açıklamalıyız"

Böyle bir sanatı *"Süvari Batıl Olan Sanat"* diye adlandırır yazarımız. Buradan şu sonucu çıkarabiliriz, sanat -ilme göre- hususi ve şahsidir. O yüzden ondan herkesin kabul edebileceği neticeler çıkarmak mümkün olmayabilir, bu da sanatın tabiatının gereğidir. Fakat vahye müstenit bir sanatçı da hakikatın hilafına, aleyhine yaslanarak ayakta duramaz. Durduğunda ise açık bir tutarsızlık hali beliriverir. Sanatın, hakikatin doğrudan kendisi olmasa da bir kırılması ve yansıması olduğunu vurgular Mengüşoğlu: "Ama sanat, en azından bizim telakkimize göre sanat, hakikatin bir yansımasıdır. Yansıma ise bir tür kırılmadır. Kırılma, kırılan şey değildir ama asla kırılan şeyden başka bir şey de değildir. Zaten sanat eseri bir şeyin kendisi değil onun remzi, sembolü, işaretidir."

Vahyin kılavuzluğunu kabul eden insan; sanatın kollarıyla hemhal olsun veya olmasın, kurtuluşu el-

çilerin tebliğ ettiği mesajlarda bulan ve ona yapışan insan demektir. Vahye teslim olanın muvahhid bir sanatçı da hesap kitabını buna göre yapar. Kur'an'ın anlatımıyla ' yarın için önceden ne hazırladığını' gündeminden düşürmemeye gayret eder. Sanat üretimi, yapıp ettiklerimizden bağımsız olamayacağından protestan bir ahlakla 'kalem ile kelam'ın arasını ayırmak 'dünya ve ahiretin' işlerinin de birbirinden ayrılması sonucunu doğuracaktır. Bu tehlikeli durumun sadece ruhunda sanat şimşekleri çakan kişileri kapsamadığını bilmem söylemeye gerek var mıdır? Bu sebeple, şu satırların puntosunu okurken biraz daha büyütebiliriz: "Mesela vahye müstenit bir inanç ve anlayış sahibinden ahiret günü ve hesabını ihmal eden, unutan, kendini bu hesaptan bağımsızmış gibi gösteren bir sanat eylemi içinde bulunması beklenemez. Yahut böyle bir sanat felsefesini benimsemesi düşünülemez. Bu minval üzere bir eser yaratamaz. Eğer yaratırsa bu sefer inanç ve anlayış dünyası ile ters düşecektir. Tefekkür zincirinin başlangıç halkası dünya, bitiş halkası ise ahirettir."

Mengüşoğlu sanat ile salih amel'in birbirinden ayrılamayacağını, ayrılmaması gerektiğini ısrarla vurgular. Kendisi de bu şiarı -tanık olduğumuz kadarıyla- ömrüne ve ömrün süsü diyebileceğimiz eserine katık yapmaya gayret eder. Batı kalbi, doğu aklı öldürdü; diyenlere bir reçete olarak 'akleden kalb'e dönüşü tavsiye eder. Ne aklın şımarttığı ve kendi kendine yeteceği zehabına kapılan kitlelerin ne de akletmeyi terk eden, adeta aklını başkasına kiraya verenlerin yolunun yol olmadığını bastırarak söyler. İnsanın bir nazariyeye, bakış açısına sahip olmasının kınanacak bir şey olmadığını, ideolojilerin de bu anlamda bir beşer görüşü olarak değerlendirilmesi gerektiğine işaret eder. Burada önemli olan ilahi vahiy ile beşeri kanaatler sonucu oluşan ideolojileri aynı kefeye, aynı sıraya koymamaktır. Hatta sanatın ideolojisi olamaz diyenlere:" Sanatın ideolojisi yoktur demek de bir ideoloji değil midir?" sorusunu yöneltir. Mengüşoğlunun sanat-ideoloji bağlamındaki tutumunu daha iyi anlamak ve yönelttiğimiz sorunun cevabını derinleştirmek için yazarın cümlelerine tekrar başvuralım: " Sanatın dininin, ideolojisinin olmayacağını söyleyenler, onun bir iş, bir eylem biçimi olduğunu da inkâr ediyorlar mı acaba? Evet, elbette sanat faaliyeti ilmi bir faaliyetin benzeri sunumlara sahip değildir. Olmamalıdır da. Sanat eserinin kuru bir söyleve, ucuz bir slogana ve doğrudan nasihate dönüşen dili, onun estetik değerini zedeler. Bunu herkes bilir. Hatta bizzat slogancı sanatçılar da bizzat kendilerinin bu tutumundan şikâyetçidirler. Ancak popülerlik öyle bir illettir ki, elini kişinin ensesinden çekmez bir türlü. Nasihatten, slogandan ve söylevden kaçınayım derken, hiçbir şey söylememeye yönelmek de tersinden bir hastalık değil midir? Anlamsızlık teorisinin bir zamanlar batılı kimi sanatçıları sardığını hatırlıyoruz. O kaçışın sanata bir şey kazandırmadığı anlaşılmıştır artık."

Elimizden geldiği nispette, Metin Önal Mengüşoğlu'nun bir sanatçı olarak portesini aktarmaya çalıştık. Bununla beraber Müslümanlar ile sanat bahsi arasındaki takip meselesini de dolaylı olarak ele almış olduk. Mengüşoğlu, kimi yazılarının sonunda, sürç-i lisan ettiysek affolmaya der. Aynı cümleyi yinelemekte bir mahsur görmüyorum. Yeter ki göremediğimiz eksik ve kusurlar bize bildirilsin.

● Muhsin Önal

Allah Rızasını Gözetmek Dışında Hiçbir Meselesi Olmayan Mütefekkir

Dün gibi hatırlıyorum çocukken sobalı, kendisi dar ama ruhu geniş bir evde oturuyorduk. Daktilo sesleri ile büyüdüm ben. İlkokuldayım hiç unutmuyorum erken yatmam lazım çünkü sabah erkenden okula gideceğim; ben kardeşlerimle yatağa, babam mutfağa koşardı. Niye mutfak? Çünkü evimiz dardı ve ona yazmak için başka bir mekân kalmazdı. Bizim uyumamızı beklerdi daktilo tuşlarına dokunmak için. Bugünkü imkânlar yoktu o zamanlarda nerede internet, nerede bilgisayar… Sevgili babacığım evimizin yegâne geniş odası olan salonumuzu misafirlerine ayırırdı hem de yanından hiç ayıramadığı misafirlerine. Kimdi bunlar yahut neydi? Sayıları binler belki de on binlerle ifade edilecek kitaplar. Her neyse geceleri yatarken daktilodan etrafa yayılan harf vuruşlarının sesi bende ezgiye dönüştü, şarkılar besteledim, şiirler yazdım zihnimde her gece. Ardından kâğıtlara nakşettim sözlerimi ve bugünlere ulaştım. Yani rol model almak diyebiliriz benimkisi için. Üstelik on yaşına kadar televizyonu olmayan bir evde büyüdüm ben. Başka çarem de yoktu aslında ya haylazlık ya kitaplar. Hamdolsun ki ikincisini seçmişim ve çok mutluyum. Tabi bu konuda evlatlarının yetişmesinde büyük pay sahibi olan annemi de unutmamalıyım. Babamla annem bir elmanın iki yarısı gibiydiler. İlki yani babam yazdıkça annem de okuyordu. Hiç boş bırakmazdı bizi okuldan döndüğümüzde elimize tutuştururdu kitaplarımızı. Yani çocukken, orta hatta ilkokul yıllarında oyuncağın neydi deseler aklıma ilk kitaplarım gelir herhalde. Onlar zaman zaman oyuncak asker oldular bana zaman zaman ise araba. İşte bu hususların tamamı zengin bir hayal gücünün, düş dünyasının kapılarını araladılar bana. Ve artık okumasam yazmasam rahat duramam adeta çıldırırım en iyi tedavi yöntemimdir benim okumak, yazmak. Ve ne mutlu ki bana, bugün çalışkanlığı, ahlakı, ilkeli duruşu, inandığı değerleri haykırışı ile kalpleri mest etmiş bir düşünürü kaleme alacağım. Ve yine ne mutlu ki bana, bugün Allah rızasını gözetmek dışında hiçbir meselesi olmayan bir mütefekkiri, babamı satırlara nakşedeceğim. Hadi o zaman çevirin anlam yüklü amel defterinin sayfalarını…

Mengücekoğulları, Sultan Alparslan'dan önce Orta Asya'dan koparak Anadolu içlerine Kemah merkezli Erzincan, Sivas, Divriği ve Dersim bölgelerine yerleşen bir Türk boyu idi. Zamanla Selçuklu beyliklerinden birine dönüşmüştü. İran ile münasebetleri sıkı olan boyun muharebeden ziyade sanatla uğraştığı, özellikle gümüş işçiliği, hakkâklık yaptığı bilinmektedir. Acemler'in onlara Farsça Menkûşlar (küpeciler, gümüş küpe işçileri) ismini takma sebebi de budur. Divriği Ulucami ve Şifahanesi bu boy tarafından yaptırılmış Dünya Kültür Mirasına girmeye aday önemli bir sanat eseridir.

Beyliğin geçen yıllar içerisinde son temsilcisi bugünkü Tunceli ilinin Mazgirt kasabası merkezinde yaşayan Halil Bey ve ailesiydi. Bölgedeki kırk sekiz köyde muhtelif arazileri, Murat suyuna karışan büyük bir çayın üzerinde tarlalardan gelecek hububatı öğütmeye yarayan tam üç su değirmeninin kalıntısı yirminci yüz yılın ortalarına kadar ayaktaydı. Öyle ki şer'iyye senedi ile aileye kayıtlı bugün Keban Baraj Gölü ortasında bulunan meşhur Pertek Kalesi bile aynı tarihlere kadar devlet tarafından ailenin mülkü sayılmaktaydı.

Bölge yalçın kayalıkların, derin vadilerin, bol su kaynaklarının ve ormanların bulunduğu bir yerdeydi. Ancak ekime müsait arazileri hayli azdı. Onların mülkü ise Halil Bey'e aitti. Ahali bu arazilerde yarıcı olarak çalışır, elde ettiği hububatı Halil Bey'in değirmenlerinde öğüterek ancak geçinirdi. Yarıcıların büyük ekseriyeti alevi nüfustan oluşmaktaydı. O tarihlere kadar aralarında en küçük bir anlaşmazlık çıkmamış bulunan sünni ve alevi nüfus ile Ermeni ve Türk, Kürt nüfus arasında, yirminci yüzyılın başlarında artık siyasi ve sosyal anlaşmazlıklar başgöstermişti. Kuzey'de Rusya, Batı'da İngiliz, Fransız ve İtalyanların Osmanlı Devleti üzerindeki emperyalist emelleri ve işgalleri sonrasında, bir yandan Ermeniler tüm Müslüman nüfusa, öte yandan da Aleviler Sünni nüfusa ve Halil Bey'e karşı husumete kışkırtılmışlardır.

Oysa Halil Bey, vaktiyle Mazgirt'ten Halep'e göç ettiklerinde yollarda ölüp gitmesinler diye Mengücekoğulları ailesine teslim edilmiş bulunan Ermeni çocuklarından biri olan ve aile içerisinde Müslüman terbiye ile büyümüş bulunan İnci Hatun ile evlenmiştir. Çalışanlarına, eşine, dostuna son derece merhamet ve şefkatle davrandığı bilinen Halil Bey aynı zamanda Hafızdır. Otuz beş yaşına vardığında İnci Hatun'dan Talat, Atiye ve Nuri adlarında iki erkek ve bir kız çocuğu olmuştur. En küçükleri Nuri henüz kundakta iken, Halil Bey en yakınında kendisine hizmet eden alevi kökenli biri tarafından ne yazık ki arkadan vurularak katledilmiştir. Dersim İsyanı diye

tarihe geçen hadisenin belki de ilk kurşunu ona sıkılmıştır.

Aile bunun üzerine kasabadaki bir akrabalarının gözetiminde Harput Sancağı'ndaki bir tekkeye yerleştirilmiş, Mazgirt'te yaşadıkları küçük konak çapındaki evlerinin ortasına geniş bir çukur kazarak kıymetli eşyalarını da oraya gömmüşlerdir. Tekkede üç çocuk iki kadın tam on üç yıl yaşamış, günde ancak iki öğün mercimek çorbası içerek hayatlarını idame ettirmişlerdir. Dersim İsyanı bastırılmış, alevi nüfusun bir kısmı katledilmiş bir kısmı ise sürgüne gönderilmiştir. Ermenilerden ise kasabada kimse kalmamıştır. Dönemin Genel Kurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak bizzat kasabaya gelmiş, aileyi evlerine getirtmiş ve hatta Halil Bey'i öldürdüğü söylenen Kurtboğan lakaplı eşkıyayı da yakalamıştır. Katili öldürsün diye Halil Bey'in büyük oğlu Talat'ın eline tüfek veren Mareşal'e: "*Ben adam öldüremem*" diyen Talat Bey, Kurtboğan'ın askerler tarafından kurşuna dizilmesine de tanıklık etmiştir.

Kasabaya dönen aile evlerinin ortasındaki çukuru, Harput'a göçerken yanlarında götürdükleri hizmetlinin bir müddet sonra dönüp talan ettiğini görmüşlerdir. Yapacak bir şey kalmamıştır. Aile yurtlarında, evlerinde yeniden tutunmaya çalışacaktır. Nuri Bey on beşinde, Talat Bey yirmili yaşlardadır. Kız kardeşleri Atiye ise kasabanın müftüsü ve tek camiinin imamı Hafız Emi lakaplı yaşlı bir adamla evlendirilmiştir.

İkinci Cihan Savaşı sonrasında memlekette büyük kıtlık yaşanmaya başlamış ve Harput'ta Buzluk bölgesindeki bağında geçimini sağlayamayan Taşçıların Mehmet Sait Ağa, bir akrabasının daveti üzerine çalışmak amacıyla bütün ailesini Mazgirt'e taşımıştır. Üç kızı iki küçük oğlu vardır. Bu arada kasabada Halil Bey'in oğlu unvanını kuru kuruya da olsa taşıyan ve onun fiyakasıyla dolaşan Nuri Bey, Sait Ağa'nın en büyük kızı Rukiye Hanım ile evlenir. Sait Ağa ise Mazgirt'te tutunamaz ve düğünün hemen akabinde yalnızca bir yıl yaşadığı Mazgirt'ten ayrılarak tekrar Harput'a Buzluk bağına döner.

Dersim İsyanının sebebi anlaşılmaya çalışılacak olursa orada da ciddi bir dram göze çarpacaktır. Gerçi yabancı güçlerin Ermeni ve Alevi nüfusun ileri gelenlerini kışkırttıkları biliniyor olsa da bazı sosyal sebepler göz ardı edilmemelidir. Devlet onlardan vergi ödemelerini ve çocuklarını askere göndermelerini istemektedir. Oysa ahalinin vergi ödeyecek hiçbir gücü yoktur. Ayrıca erkek çocuklarını askere gönderdiklerinde ise zaten dar alanlarda dişleri tırnaklarıyla çalışarak üretmeye çalışıp ancak geçimlerini sağlamaktadırlar; kim çalışacak ve nasıl geçineceklerdir. Bir yandan da bu sıkıntıyı yaşamaktadırlar.

İsyan bastırıldıktan sonra devlet bir '*Dersim Yasası*' çıkartır. İsyanın yaralarına kısmen derman olur düşüncesiyle daha önce çocuklarını askere göndermek istemeyenlere özel bir hak tanıyıp bu çocukların altı ay kısa askerlik yapmalarını sağlar. Talat ve Nuri Beyler de bu yasadan yararlanarak altışar ay askerlik sonrasında Haydarpaşa Garı'nda bir akrabalarının tavassutu ile yine altı ay kursa tabi tutularak birer '*Demiryolu Polisi*' sıfatıyla Elazığ istasyonunda memuriyete başlarlar.

Nuri Bey istasyona yakın Ordu Müfettişliği caddesinde her nasılsa şehirde yaşamını sürdüren Ermeni Haço'nun evini kiralar, oraya yerleşir. 17 Mayıs 1947 yılında bu evde doğmuştur Metin Önal; tren şefi Nuri Beyle Harputlu Rukiye hanımın ilk oğlu olarak. Kışı bu evde yazları ise anne tarafından dedesi Taşçıların Mehmed Said Ağa'nın Harput Buzluk'taki müstakil bağında geçirmektedirler. Küçük Metin'in kulağına Mısır'dan Harput'a göç etmiş '*Nasırpaşalılar*' ailesinin kızı olan anneannesi Fahriye Hanım'ın okuduğu Kur'an ilk kez orada değmiştir. İki teyzesi Harput'un maruf ailelerinden '*Küçükefendigiller*'in oğullarına gelin gitmiş ve onların konağında yaşamaktadırlar. Küçüğü kendisinden on, büyüğü on iki yaş büyük olan dayıları ise Buzluk Bağından iki saat uzaklıktaki Aşağı Şehir'de (Elaziz) biri kalaycı diğeri tornacı çırağı olarak her gün çalışmaya gidip gelmektedirler. Üç koca dağın derin vadisine kurulmuş bulunan bu ıssız bağa geliş gidişlerinde cesaretlerini artıran Harput türküleri ise dayılarının ağzından yine ilk kez burada kulağına değmiştir küçük Metin'in.

Talat Bey Elazığ'da kalır. Nuri Bey ise Maden Kasabasına tayin edilir. Ermeni kökenli ninesi, annesi, kendisinden iki yaş küçük kardeşi ile birlikte bir kara vagona eşyaların arasına oturarak biner ve Maden'e giderler. Maden'de bir tepenin üzerinde konumlanmış bir lojmanda kalacaklardır. Ancak önceki memur henüz lojmanı boşaltmamıştır. Kış mevsimidir ve vagonun içerisine soba kurarak üç ya da dört ay bu vagonda yaşamışlardır. Lojmana taşındıklarında ise sadece beş evin bulunduğu dağ yamacındaki bu minik mahallede dört başka demiryolcu aile barınmaktadır.

Vagon tecrübesini hayatının dönüm noktası olarak görmeyi sürdürürken, ninesi ile birlikte evlerinin bulunduğu yamaçların tepelerine doğru yürür küçük Metin, böğürtlen toplar ve kıştan kalma kar getirerek birlikte karlı pekmez yaparlar. Evlerde elektrik ve su yoktur. Mahallede tek bir çeşmeden su temin edilmektedir. Çeşmenin önündeki yalaktan ise hayvanlar su içmektedirler. Metin'in şımarıklığı komşunun sarışın kızını iteleyerek bu yalağın içerisine düşürmekle bitmez. Başka bir komşunun yumurtadan yeni çıkmış civcivlerini seveyim derken

öldürmez mi? Ninesi durum anlaşılmasın diye yavruyu yokuştan aşağılara fırlatır. Her evin önünde içi tuğla döşeli maltızlar vardır. Kok kömürü yanan bu ocaklarda yemek pişirmektedir ev hanımları. Komşu kadın koca bir tencereye bütün tavuğu pişmek üzeri koymuş ve işine dalmıştır. Metin sahnededir; yırtık, çöpe atılmış bir pabuç bularak onu tavuğun yanına koymuş ve tencerenin kapağını kapatmıştır. Üç ya da dört yaşındadır. Babası ise bütün öteki lojmanlarda yaşayanların amiri konumunda bulunmaktadır.

Nuri Bey, üçüncü erkek çocuğunun doğduğu Maden'den Diyarbakır'a tayin edilmiştir. Bu arada nine İnci Hatun vefat etmiş ve Maden Dağı'ndaki bir kabristana defnedilmiştir. Evde bir kedileri vardır. Aile taşınma telaşındayken hayvan adeta can çekişircesine miyavlamakta ve ayrılığı hissetmektedir. Rukiye Hanım onu komşuya bırakır ve biz gidinceye kadar dışarıya salma diye tembih eder.

Aile Diyarbakır'a yerleştikten muhtemelen bir ay kadar sonra, Rukiye hanım, evin eşiğinde Maden'deki kedilerinin miyavladığını görerek dehşete düşmüştür. Meğer hayvan, demiryolunu izleyerek Diyarbakır'a ve doğrudan kendisini besleyen ait olduğu haneye varmıştır.

'*Demiryolu Polisi*' olarak başladığı görevi artık '*Tren Şefi*' olan Nuri Bey o zaman (1951-52) son derece ıssız, sadece üç beş ev, bir bakkal ve fırının bulunduğu Bağlar Mahallesinde köyden yeni göçüp iki göz hane inşa etmiş bulunan Kürt kökenli bir ailenin evini kiralar. İstasyonun şehir tarafının tam aksi ama istasyona çok yakın bir bölgedir burası. Ev sahiplerinin eşi Mence Teyze, iki oğlu Veysi ve İbrahim, neredeyse hiç Türkçe bilmemektedirler. Ama Metin'i öyle sevmektedirler ki, Metin'in hayatına dost olarak giren ilk yabancılar bunlardır daha doğrusu Veysi'den çok on üç yaşındaki İbrahim'dir.

Altı yaşında İnönü İlkokulu'na yazdırılan Metin şimdi demiryolu hatlarından geçerek okula nasıl gidecektir. Çare bulunur, İbrahim de okula yazdırılır. Birlikte gidip geleceklerdir. Ancak İbrahim Türkçe bilmediği için her ders bitiminde Bedriye öğretmen tarafından sınıfta bırakılır ve kafasında dört beş meşe değneği kırdırılarak eve salınır. Öğretmen illa Türkçe konuşmasını istemektedir İbrahim'den. Metin İbrahim'i bekler, sonunda birlikte eve dönerler. Türkülerden sonra Metin'in artık muhayyileden yavaş yavaş müfekkireye kayan zihni ve kalbine Bedriye öğretmenin kustuğu kin yerleşir. Metin ise şuuruna vardığını söyleyemesek bile resmi müfredata karşı ilk tepki ve taarruzunu kalbinde göğertmeye belki de böyle başlayacaktır.

Nuri Bey, Metin ilkokulu bitiremeden son sınıfta iken Malatya'ya tayin olur. Kardeşler beş erkek sayısına ulaşmıştır. Nuri Bey evinde küçük bir kütüphanesi bulunan, eserler arasında Batı ve Doğu klasiklerinin yer aldığı, vaktiyle besbelli epeyce okumuş birisidir. Ancak şimdilerde Siirt Tillolu bir şeyhe intisap etmiş ve evinde zikir meclisleri kurmakta ve şeyhin bölgede mümessilliğini/halifeliğini yapmaktadır. Artık daha ziyade ilmihal, hadis kitapları okumakta ve mahalledeki camide zaman zaman hocalık bile yapmaktadır.

Memlekette nihayet tek parti iktidarı devrilmiş, ezan Türkçe okunmaktan Arapçaya dönmüş, Kur'an ve mevlit okumalar serbest bırakılmıştır. Bu kısmi hürriyetten yararlanarak orada burada İslami ve siyasi kimliğini açık eden Nuri Bey, 1960 darbesi sonrasında devlet tarafından hesaba çekilecektir. Yakın arkadaşlarının tanıklığıyla hadiseyi ucuz atlatmış ancak evinde eşine ve çocuklarına bu baskılar karşısında durabilecek, siyasi rejimin İslam'a karşı soğuk bakışına dair bir şuur aşısı da yapmıştır.

Ortaokula başladığında kopan 60 darbesi Metin'de Bedriye öğretmenden beri filizlenen resmi müfredata karşı tepkiyi ziyadesiyle artırmıştır. Evdeki düşünce, anlayış ve inancın tam tersi bir eğitim ve öğretime teslim edilmiş bir esir gibi görmektedir kendisini adeta. Keşke okullarda okumaya mecbur bırakılmasa keşke annesi, köprüyü geçinceye kadar ayıya dayı diyeceksin telkininden vazgeçse.

Olmamış düşe kalka altı yıllık orta ve liseyi on bir yılda bitirmek zorunda kalmıştır. Bu arada yaz tatillerinde Kur'an öğrenmiş, babasının kütüphanesindeki kimi Osmanlı Türkçesi eserleri esirsiz üstünsüz matbaa yazısını da sökerek okumaya başlamıştır. Anneannesinin Kur'an, dayılarının türkü seda ve nidaları hiçbir zaman kulaklarından gitmemiş, bu durum Metin'i şiire doğru temayül ettirmiştir. Okuduğu sınıflarda tek marifeti güzel şiir okumaktan ibarettir. Divan şiirlerini kaşını gözünü yarmadan son derece düzgün okumakta, telaffuzu hocalarınkinden bile daha başarılı bulunmaktadır. Bütün derslerinde zayıftır ama Türkçe ve kompozisyonda büyük başarısı vardır. Münazaraların vazgeçilmez üyesidir.

Şiir mi; gizli gizli defterlerine şiirler de yazmaktadır. Hem de Aruz veznini kullanarak. Ardından Hece vezniyle bir hayli şiir yazar. Bu arada Malatya'da yazar, şair Mehmed Said Çekmegil ile tanışır. Onun önderliğinde kurulmuş bulunan '*Malatya Fikir Kulübü*'nün haftalık sohbetlerine katılır. En genç katılımcı kendisidir ama en cevvali de odur. Müslüman aile çocuğu Metin burada kimliğini, kişiliğini, düşünce, anlayış ve inancını olgunlaştırmanın ilk adımlarını atmaktadır. Necip Fazıl şehre konferansa geldiğinde kendisine tanıştırılmış ve onun o tarihlerde yazdığı '*Yeni İstiklal Mecmuası*'na hemen bir şiir postalamış-

tır. Meğer mecmuanın sanat sayfasını Sezai Karakoç yönetmekteymiş. Şiiri yayınlanır ama küçük bir not vardır altında: "*Necip Fazıl'ın etkisinden kurtul*."

Büyük Doğu, Yeni İstiklal, Tohum, Toprak, Haykır, Türk Yurdu, Hareket gibi dergileri takip etmeye başlar. Gönderdiği bütün şiirler oralarda yayınlanır. Editörler onu muhtemelen Anadolu'da yaşayan bir öğretmen sanmaktadırlar. İstanbul'a gidip onların bir kısmıyla tanışınca durum anlaşılacaktır. Resmi adı Metin Önal iken babası soyadı kanunu esnasında almak istediği halde izin verilmeyen Mengüşoğlu ifadesini de ismine gayrı resmi olarak ekler. Zamanla bu gayrı resmi soyadı, Metin Önal'dan çok daha tanınır hale gelecek ve çoğu kere kendisini Mengüşoğlu olarak bilecek, çağıracaklardır. Kısacası daha lise yıllarında iken İstanbul, Ankara ve Konya gibi merkezlerin dergilerinde ismi görülerek bilinmeye başlamıştır.

Gecikmiş lise mezunu sıfatıyla girdiği sınavda başarılı olur birçok okulu kazanır. Ancak onun hayali İstanbul ve de devam mecburiyeti olmayan bir mektebe dönüktür. İstanbul Hukuk Fakültesi tam ona göredir. Sınıfta kalmak sonsuzdur, okuldan atılmak yoktur ve devam mecburi değildir. Kayıt yaptırır. Malatyalı yine hukukta okuyan iki arkadaşı Ebubekir Eroğlu ve merhum Ahmet Yücel ile aynı evde kalırlar. Necip Fazıl'ın Erenköy'deki evinde edebiyat sohbetlerine katılırlar. Metin ayrıca '*MTTB*'de Kitap Kulübü Başkanlığı görevini sürdürür. Sezai Karakoç üstadın '*Diriliş*' yazıhanesi adeta ikinci adresleri gibidir. Derginin basımı, dağıtımı gibi işlerde üstadın yanında, yardımında bulunurlar.

İstanbul'un gerek semtleri gerekse kültür çevreleri emirlerine amadedir. Ancak arkadaşları derslerine sıkı çalışarak, aralarından Ebubekir okulu bitirir Ahmet ise Amerika'ya yerleşir okulu bitirmeden. Bu arada Beyazıt semtindeki '*Marmara Lokali*' akşamları merkezde Sezai Karakoç'un bulunduğu sohbet mekânıdır. Bizimkiler de orada sohbetin kulak misafiridirler. Elbet çay paralarını Karakoç üstat ödemektedir.

'*Türkiye İslam Enstitüleri Federasyonu*' İslam Medeniyeti adlı bir mecmua çıkartacaktır. Yazarlara telif ücreti ödeyeceği söylenmiştir. Cahit Zarifoğlu ve Mengüşoğlu birer şiir verirler. Şiirler yayımlanır. Zarf içerisinde her iki şaire yüzer lira ödenmiştir. Aynı tarihte öğrenci bursu ortalama yüz elli liradır; buna göre yüz lira epeyce bir paradır ki her iki şairin de ömürlerindeki ilk telif ücreti budur. Bundan çok uzun bir süre sonraya kadar artık bir telif ücreti ne yazık ki alamayacaktır. Bu dergi ise hemen telif ücretini kaldırmış kendisini de kapatmıştır.

Farklı ve Kur'an merkezli İslami anlayışı, edebi çevrelerdeki tanınmışlığı ve belki de çocukluktan tevarüs ettiği ataklığı ile artık belli bir öğrenci muhitinin önderi gibidir. Sözü dinlenen, sınıflarını doğrudan geçemediği için etrafındaki gençlerden yaşça da daima büyük görünen Metin, birileri tarafından ağabey olarak anılmaktadır. Sohbet halkaları kurmakta, edebiyatla birlikte İslami gelişmeler üzerine okuduklarından aktararak konuşmalar, telkinler yapmaktadır. Fakülteye yalnızca o günkü '*Turan Emeksiz Lokantası*'nda ucuz yemek yemeye giden, diğer zamanını okumaya, yazmaya ve arkadaşlarıyla sohbete ayıran Metin Önal'ı bizzat '*MTTB*'ye gelerek Cahit Koytak ve Şakir Kocabaş bulmuştur. Eskişehir'de Atasoy Müftüoğlu yönetiminde yayımlanan '*Deneme*' dergisinde onun Susan Adam adlı şiirini okumuş ve kendisiyle tanışmak istemişlerdir. Bu tanışma büyük bir dostluğa dönecek ve hep sürecektir sonraki yıllarda, özellikle Metin ve Cahit arasında.

1973 yılında Ahmet Şişman, Hayati Yazıcı, Aziz Torun, Süleyman Akdemir adlı arkadaşlarıyla '*Beyazsaray Kitapçılar Çarşısı*'nda bir dükkân tutarak yayıncılık yapmaya karar verir ve ilk eseri olan '*Gavur Kayırıcılar*' adlı hikâye kitabını yayımlarlar. Cahit Koytak'ın da tashihine emek verdiği eser, çok sükseli bir kapak ve baskıyla çıkmıştır. Ancak muhtevası İstanbul'un muhafazakâr çevrelerini öyle rahatsız eder ki yazara tersinden bir şöhret de kazandırır. Tepkiler olumsuzdur ancak genç kuşak için rehber niteliğindedir. Hurafeci çevrelerin baskısı, kışkırtmasıyla yayınevi doğmadan batar, mali polis, esere el koyar, dükkân tahliye edilir. Bu tarih Metin Önal'ın aynı zamanda Malatya'da Elazığ'dan gelin alarak evleneceği tarihtir ki yayınevi ortakları ve Cahit Koytak da düğünün davetlisi olarak Malatya'ya gelmişlerdir.

Dört ay Malatya'da yaşayan şair, eşini alarak bir vagona yüklediği üç beş eşyayla İstanbul'a taşınır. Artık çalışmak zorundadır, geçimi baba parasıyla mümkün değildir. Pazarlarda seyyar satıcılık yapmaya başlar. Bir ara Vakıflar Başmüdürlüğünde takip memuru sıfatıyla çalışır. Ardından bir dostunun çağrısına uyarak plastik torba üreten bir atölyenin mamullerini pazarlamaya başlar. Okuryazarlığı ve de çevresine yönelik sohbetlerini hiç hız kesmeden sürdürür. Artık evlidir, bekâr öğrenci arkadaşlarına evini açar. Sohbetler İslami muhtevalı olduğundan kamuya açık yerlerde serbestçe konuşmak mümkün değildir. Bu sebeple '*Malatya Fikir Kulübü*'nde öğrendiği sohbet modelini bizzat evinde sürdürmeye başlar. Müslüman ve de edebiyata, sanata meraklı hayli müdavimi vardır sohbetlerinin. Bazen kırk kişiye ulaşan bekârlar meclisine dar bütçesi sebebiyle ancak en ucuz yiyecek olan hamsiden beş on kilo temin eder,

temizleyip pişirmek ve misafirlere yedirmek ise eşi Necla Hanım'a düşmektedir. Bazen sabah namazlarına kadar süren sohbetlerin hizmetlisi kadıncağızın ömrü mutfaklarda geçmek zorunda kalacaktır, ayakta, misafirlerine yemek ve çay ikram ederek…

'*Beyazsaray Kitapçılar Çarşısı*'ndaki yayınevi '*Kelime Dergisi Yayınları*' adını taşımaktadır. Sonradan Bursa'ya yerleştiğinde İstanbul'da gerçekleştiremediği dergi yayınını iki arkadaşı Hikmet Zeyveli ve Murat Kapkıner ile bu sefer Bursa'da 1986 yılında gerçekleştirir. '*Aylık Dergi Yayınları*' sahibi Yaşar Kaplan, ısrarla bir kitabını yayınlamak isteyince '*Ben Asyalı Bir Ozan*' şiir kitabı 1983 yılında yayımlanır. İlk kitabının şiir değil de hikâye olması ise şiirin müşterisinin azlığıyla açıklanmıştır. Bu arada hemşerisi Murat Kapkıner'in Konya merkezli yayınlamaya başladığı '*Varide Dergisi*'nin maddi ve manevi destekçisidir.

İstanbul'da iki erkek çocuğu Yasir ve Muhsin doğmuştur. Bu arada İstanbul Hukuk Fakültesinden nihayet mezun olmuş ve askere çağrılmıştır. Tuzla Piyade Okulundaki eğitimden sonra hukuk diploması sebebiyle Bursa Disiplin Mahkemesi hâkim ve savcısı sıfatıyla Bursa Garnizonu emrine gönderilmiştir.

Bursa'ya, İstanbul'da seyyar satıcılık yaptığı 1967 yılında gelip gitmişliği vardır. Burada yerleşik İpek ipliğiyle alakalı iş yapan Malatyalı dostu Ahmet Gevaşlı yaşamaktadır. Kendisine ticari anlamda yardımları olmuştur. Bursa garnizonuna gelir gelmez Ahmet Gevaşlı askerlik sonrası kendisiyle birlikte ticaret yapmayı teklif etmiş ve bu gerçekleşmiştir. Böylece 1979 Ağustos ayından itibaren ömrünün günümüze kadarki yaklaşık kırk yılını artık Bursalı olarak yaşamaya başlamıştır.

Yetmişli yıllarda '*Malatya Fikir Kulübü*' ve Mehmed Said Çekmegil etrafında oluşan düşünce merkezli '*Kriter Dergisi*' Ankara'da Çekmegil'in oğlu Avukat Selami Çekmegil tarafından yayınına başlamış ve şair orada deneme, hikâye ve şiirlerini yoğunluklu olarak yayınlamaya başlamıştır. Askerlik sonrası adım attığı ticaret hayatını 2013 yılında Bağ-Kur emeklisi olarak noktalamış ve okuryazarlıkla beraber seminer ve sohbetlerini yurt içi yurt dışı etkinliklerde sürdürmeye başlamıştır.

Türkiye'nin Siirt hariç bütün şehirlerini dolaşmış, Avrupa ve Asya'da seyahatler yapmış Endülüs coğrafyasındaki hüznü bizzat tatmıştır.

Bu arada denemelerinden oluşan eserleri, şiir kitapları yeni hikâyeler ve bir romanla toplam otuz iki esere imza atmıştır. Eserleri arasındaki biyografiler Bilge Terzi M. Said Çekmegil, Müstesna Şair Mehmed Akif, Mağrur Öfke Necip Fazıl ve Felsefe Sıfır Din Bir'di Sezai Karakoç epeyce ilgi uyandırmış, farklı bakış açılarıyla okuyucusunun karşısına çıkmıştır.

Bursa'da yedi sekiz kira evinden sonra Umurbey Mahallesinde küçük bir daire satın alarak oraya yerleşen şairin bu şehirde bir de kızı dünyaya gelmiştir. Ticari emeklilikten sonra Bursa Büyükşehir Belediyesi kendisine '*İbrahim Paşa Kültür Merkezi*' adında onarılmış eski bir hamamı teslim etmiş ve 2020 yılında salgın hastalık nedeniyle kapatılıncaya kadar o merkezde haftalık edebi ve İslami sohbetler yaparak şehir kültürüne katkıda bulunmuştur. Halen Bursa'da Umurbey Mahallesindeki evinde yaşayan şairin oğlu Muhsin'den olma biri kız diğeri erkek iki torunu bulunmaktadır.

Metin Önal Mengüşoğlu 2000 yılında '*Harput Şehrengizi*' adlı eseriyle şehir kitapları dalında ödül almıştır. TYB tarafından düzenlenen Türkçenin Uluslararası Şiir Şöleni çerçevesinde Makedonya'nın Üsküp şehrinde '*Ahmet Cevdet Paşa*' büyük ödülü ve 2017 yılında '*Üstün Hizmet Ödülü*'ne layık görülmüştür.

ESERLERİ:

Hikâye, Roman: Gavur Kayırıcılar (1973), Dr. S (1987), Yerler Mühürlendi (1996), İstanbul Hikâyeleri (2006),

Şiir: Ben Asyalı Bir Ozan (1983), Çamurlu Bir Irmak (1986), Hayatımın Bahanesi (1995), Sevda Söze Dönüşmez (1998), Bıçağa Basar Gibi (2010), Endülüs (2011), Bize Kefen Biçene Bak (2016)

Deneme: Ağabeyime Mektuplar (1995), Düşünmek Farzdır (1995), Kimliğin Fotoğrafsız Yaprağı (1998), Havada Bulut Var (1999), Harput Şehrengizi (2000), Vahiy ve Sanat (2004), Öptüm Kara Gözlerinden (2007), Zihni Karışıklar İçin Alışkanlık Reçetesi (2008), Bir Kelime Mesafesi (2012), Kalbin Marifetleri (2017), Darbe ve Din (2018), Şehir Yollarında Bir Şair Gezgin (2019), Yolun Daraldığı Yerden (2019), Yeniden Okur'ken (2021), İslam Milletinin İstiklal Marşı (2021) Bursa Çarşısında Kervan Eğledim (2018)

Biyografi: Bilge Terzi M. Said Çekmegil (2009), Müstesna Şair Mehmed Akif (2007), Mağrur Öfke Necip Fazıl (2013), Felsefe Sıfır Din Bir'di Sezai Karakoç (2017)

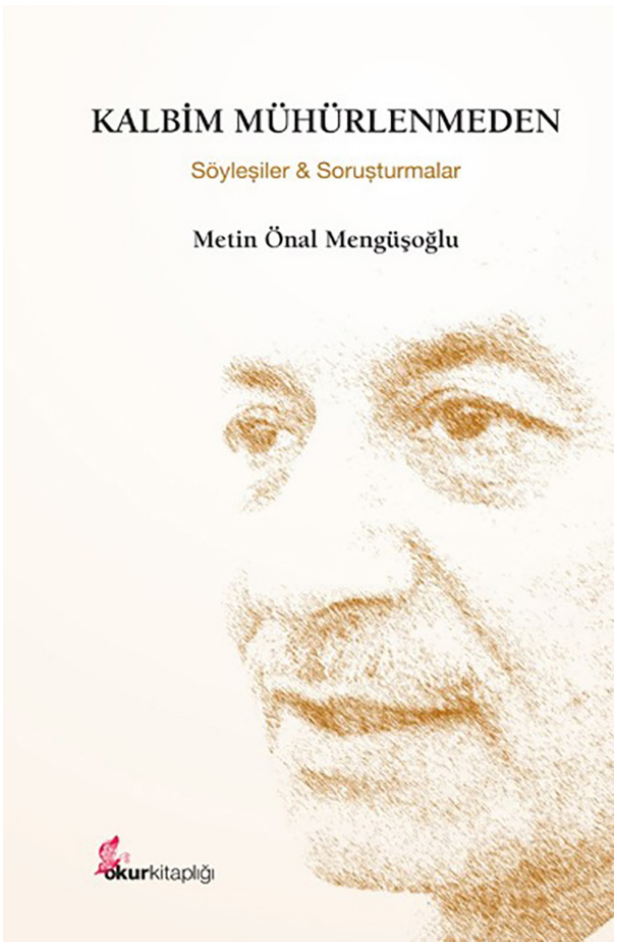
Söyleşi: Kalbim Mühürlenmeden (2012)

İstanbul Hikâyeleri ve **Dr. S** Osmanlı Türkçesiyle de Okur Kitaplığı tarafından yayımlanmıştır.

METİN ÖNAL MENGÜŞOĞLU
ŞEHİR YOLLARINDA
BİR ŞAİR GEZGİN
Şehir Yazıları

METİN ÖNAL MENGÜŞOĞLU
OKUDU
İstanbul
Hikâyeleri
4.
BASKI

şiir
BİZE KEFEN BİÇENE BAK
Metin Önal Mengüşoğlu
okurkitaplığı

KALBİM MÜHÜRLENMEDEN
Söyleşiler & Soruşturmalar
Metin Önal Mengüşoğlu
okurkitaplığı

● Nevzat Akyar

Metin Önal Mengüşoğlu'un *Su Kıyısındaki Adam* Şiirinin Tahlil Denemesi

Yüzünü sularda gezdirir gibi
deniz kıyısında garip bir adam
oynak dudakları sır verir gibi
zamanı tüketmiş dalmıştı öyle

Dünya hayatından kovulmuş sanki
nereden geliyor niçin ağlıyor
çabuk yitirmiş de geç bulmuş sanki
ne bulduysa taşa çalmıştı öyle

Besbelli yüreği yanık bir baba
evlat acısıyla Yakub'a sırdaş
ölümden öteye tanık bir baba
kıyıda tek tenha kalmıştı öyle

Adamın ruhunu temizliyordu
suyu zerrelere ayıran rüzgâr
kaçamak bakıyor ve gizliyordu
kendini boşluğa salmıştı öyle

Ya bir delikanlı belki bir bebek
suyun aynasında umduğu hayal
elini uzatsa tutup çekecek
düşlerinde kaç kez almıştı öyle

Şiire öncelikle yapı yönünden bakmak gerekirse, 11 li hece vezninde, 6+5 duraklarına bütün mısralarda uyulmuş, redif ve uyaklarla süslenmiş bir hece şiiri olduğunu görüyoruz. Günümüzde yazılan birçok hece şiirinde duraklara bu kadar dikkat edilmediği düşünülürse 6 kıtanın bütün dizelerinde bunun yakalanmış olması şairin hassasiyetini ve ustalığını göstermektedir.

1 ve 3. dizelerdeki "gibi, sanki baba" kelimeleri, küçük değişikliklerle "temizliyordu, gizliyordu, bebek, çekecek" kelimelerindeki tekrarlar mısraları birbirine ahenkle bağladığı gibi kıta sonlarında tekrarlanan "öyle" kelime tekrarları da şiiri (her kıtayı kendi içinde) mühürlemiş gibi okuyucuyu hoş bir finale doğru ilerletmektedir. Birçok eleştirmene göre, şiirde fazla kelime tekrarları, eğer pekiştirme amaçlı değilse işin kolayına kaçmak veya kelime israfı olarak görülebilir, olsa olsa birkaç tekrar göze batmayabilir. Ancak bu şiirdeki çok sayıda kelime tekrarları "pekiştirme" görevi görmemekle beraber şiirin gerek akışına gerekse seçilen tekrarların tınısını düşünürsek "melodisine" ne kadar uygun düştüğünü anlamak zor olmasa gerektir. Öyle ki bu tekrarların her birisinin bir diğerini (mahir bir örme ustası gibi) nasıl sarıp sarmaladığını rahatlıkla görebiliyoruz.

Mısraların kuruluş şekli ve seçilen kelimeler yönünden bakmak gerekirse, doğrudan söylemek, düz anlamıyla konuşmaktan öte şiirde yer yer imge kullanıldığını, arka planda derin düşüncelere sevk edecek mistik bir havanın da verildiğini görüyoruz.

"*Yüzünü sularda gezdirmek, Oynak dudakları sır verir gibi, Ne bulduysa taşa çalmıştı öyle, Ölümden öteye tanık bir baba, Suyu zerrelere ayıran rüzgârın adamın ruhunu temizlemesi, Suyun aynasında umduğu hayal*" kurgularını klasik hece mısralarından çok farklı, orijinal ve başarılı bulduğumu teslim etmek sanırım yerinde olacaktır. Bu kurgulara ister tasavvufi diyelim ister mistik diyelim okuyucuda çok farklı bir hissiyat yarattığı da herhalde yadsınamaz.

Bu girizgâhtan sonrası şair Metin Önal Mengüşoğlu'ndan kısaca ve şiirinden bölüm bölüm bahsetmek sanırım yerinde olacaktır.

Şair ilk gençlik yıllarından bugüne kadar aklın ilmin ve içinde yoğrulduğu kültürün bütün imkânlarından yararlanmış, kendini yetiştirmiş, onlarca kitap yüzlerce makale yazmış binlerce gencin yetişmesinde ön ayak olmuş bir bilge kişi, şair ve düşünür olarak karşımızda durmaktadır. Üniversite eğitimini hukuk üzerine yaptığı halde hayatını ticaret yaparak kazanmış ancak ticarethanesinde bile ticaretten çok insan yetiştirmek üzerine vaktini harcamış bir insan. Onun zorluklar karşısındaki dik duruşunu, içinde bulunduğu medeniyeti bilgisiyle aklıyla söylemleriyle savunup yücelttiğini, varlığıyla bu medeniyete güç ve renk kattığını, duruşundaki heybet ve vakardan onu ilk defa görenlerin hatta (yoktur ama lafın gelişi) düşmanlarının bile etkilendiğini bilmeyen yoktur. O sade bir lirik şair değil, ondan çok öte sağlam bir mütefekkir, asil bir dava ve düşünce insanıdır. Yazılarında hiçbir zaman ümitsizlik, içe kapanıklık, depressif ve yenilmiş ruh hali bulunmaz. Bilakis kendisini kutlu bir davanın onurlu, başı dik, alnı açık bir neferi olarak gören bir aksiyon insanıdır. Ancak onun aksiyonunun içinde hiçbir zaman fanatizm, cidal ve kibir yoktur. Vakarlı duruşu ve altını ilimle doldurduğu söylemleri sayesinde her zaman her türlü zeminde mensubu bulunduğu medeniyeti onurlu bir duruşla çevresine ilan etmiş, savunmuş ve tüm insanlığı "iyi"ye davet etmiştir. Bu haliyle gerçekçi bir şair ve düşünürdür de diyebiliriz onun için. Bu yüzden gerçekçi şairlerin şiirlerinde sanki fazla-

ca bir duygusallık olmaz gibi düşünülebilir. Ancak, insan duygudan ari değildir, hele ki şairlik damarı varsa bu hiç mümkün değildir.

Şairin *"Bıçağa Basar Gibi"* isimli şiir kitabından inceleyeceğim *"Su Kıyısındaki Adam"* şiiri gibi çok sayıda duygu yüklü şiiri mevcuttur.

Şiire mısra mısra girmek gerekirse şöyle başlamak en uygundur diye düşünüyorum.

"Yüzünü sularda gezdirir gibi" diye başlıyor şiir. Ve hemen ardından "Deniz kıyısında garip bir adam".

Muhtemeldir ki şiirin öznesi acılı, kendi yüzü derken bahsettiğini düşündüğüm "kendi gerçeği, kaderi" suyun üstünden yansımaktadır. Adam su imgesiyle "sonsuzluk, derinlik, bilinmezlik" betimlemekle birlikte ancak "su"dan kendisine bir cevap bir teselli, bir umut" gelebileceğinin ayırdındadır. O suyun karşısında o sonsuzluk derinlik ve bilinmezlik karşısında kim olursa olsun "garip"tir.

Acılı insanın kimselere dökemediği, diyemediği sırları aklına gelince, onun için zaman artık bitmişse ve geleceğe ait büyük bir boşluğu hissetmişse, "dudakları titrer" istemsizce. Dışına ağlayamaz ama içine ağlar insan. Dışa ağlamakla isyan etmek arasındaki o çok ince çizgiyi aşmak istemez gibidir şair. O her ne kadar dünyada ise de dünya onu kendinden kovmuş gibi uzaktadır. Bedenen dünyada ama ruhen ötelerdedir çoktan. Ve bu dünyaya ait neyi varsa hem "geç bulmuş hem de taşa çalıp paramparça etmiştir".

Baba / şair acılıdır, tıpkı Yusuf'u kaybetmiş Yakub Peygamberin kızgın çöllere bakıp durması gibi o da kıyıda engin sulara bakıp durmakta bir teselli beklemektedir. Şair burada tezatların benzerliğinden yararlanmıştır. Islak serin ve derin su ile kuru sıcak ve ufku sınırsız çöl bir yönüyle birbirinin aynısıdır bekleyenler için. İkisi de bitimsiz, gözün görebileceğinden öte sınırsız ve ne zaman nasıl içine alacak veya içindekini verip vermeyeceği konusunda birer sır küpüdür. Yakup Peygamber nasıl ki "çölde kurtların yediği" söylenen Yusuf'unu ancak Allah'ının bildiği bir ihtimalle bekliyor idiyse şair de o sudan her ne bekliyor idiyse aynı şekilde beklemektedir. Buradaki Yakub imgesinde, Hz Yakub'un adeta deniz gibi sonsuz, derin ve bilinmez çöllere bakmasıyla kendi durumunu benzeştirdiğini, Yakub'ça bir acıya müptela olduğunu hissediyoruz.

Deniz kenarları mutlaka az veya çok rüzgârlıdır. Rüzgâr, biraz şiddetlendiği zaman denizin üstünde oluşturduğu su zerreleri ile "halâ kıyıda olan garip, acılı baba"nın ruhunu yıkayıp temizlemektedir. Adam/şair, isyanlarının, hatalarının, geçmişindeki yaralarının sağaltılması için kendini boşluğa bırakır gibi rüzgâra bırakmış, kıyıda beklemektedir. Adeta "es be deli ruzigâr yiğidin bağrına" umarsızlığı içindedir.

Ne ki kıyıda beklemesinin tek sebebi bu sağaltım bu arınma beklentisi değildir. Bunun dışında halâ bir beklentisi vardır o derin sulardan. Düşlerinde defalarca gördüğü gibi suyun altından bir görüntü çıkacak ve onu elinden tutup çıkarıverecek gibi umutludur. O sonsuz, bitimsiz derin maviden "alacağı" olduğunu düşünmek zaafından kurtulamamıştır. Çünkü insandır, eksiktir ve kaybettiğini geri alarak tamamlanacağını düşünmektedir henüz.

Şairin bu duygu yüklü şiirinin arka planında acılı bir baba olduğunu hissetmek zor olmasa gerektir. Metin Ö. Mengüşoğlu'nun delikanlı çağında kaybettiği oğlunun acısıyla yazdığını hissettiğim bu şiiri, yazımın başına belirttiğim portresi yanında ne kadar duygu yüklü bir şair/baba olduğunu göstermektedir. Bu nedenle seçtiğim bu şiir de zannımca onun için de özel bir şiirdir.

Şairin sudan kastının ne olduğu, onun yansısında ne görmeyi umduğu sorusunu, "yazgısı" nı görmek istemesi olarak yorumlamıştım. Şimdi şiirin ve dolayısıyla bu yazının sonlarına geldiğimde bir ilave yapmak ihtiyacı hâsıl olmuştur. Şöyle ki, şair inançlı bir kişidir. Yaratılışın "bir damla su"dan başladığının bilincindedir. Kendisinin de genç yaşta kaybettiği oğlunun da o bir damla sudan yaratıldığının, yaratılışın her anıyla zaten bir mucize olduğunun farkındadır. Böyleyken yine bir mucize olmaması için hiçbir sebep olmadığı gibi bu, Allah'a da zor değildir. Hâsılı bu şiirdeki su imgesi; okuyucuyu hem sonsuzluk derinlik bilinmezlik kapısına hem de yaratılıştaki "bir damla su" bahsine rahatça götürecek şekilde kurgulanmıştır.

Şairin beklentileri bir yana bir de Adetullah vardır ki bunun aksi ancak çok özel durumlarda özel insanlara bahşedilen bir imkândır. Ölen ölmüştür, dirilmesi imkânsızdır artık, işte bu Adetullahtır. Şairin acısı o kadar çoktur ki sık sık düşlerinde kolundan tutup kurtardığı oğlunun silüetinin sudan yansıyıp çıkacağını hayal etmektedir. Ne ki bu sadece bir hayaldir.

Nihayet şair okuru duygusal bir finale götürüp bırakıverir şiirinin sonunda. Kaderine teslim olmuş ve boynu bükük bir vakarla okuyucuyu o kıyıda bırakır ve noktayı koyar.

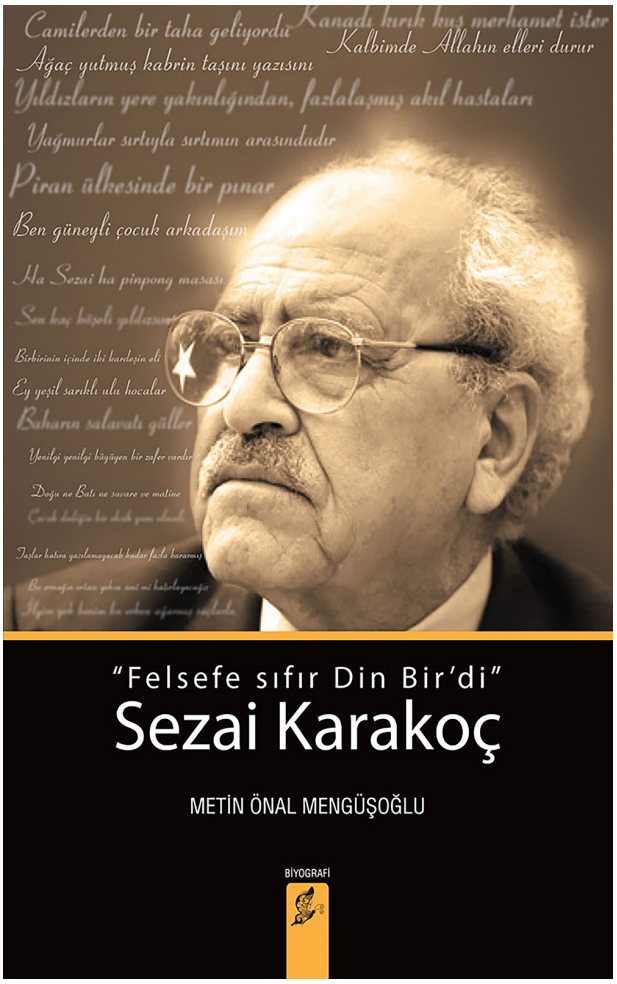
Bıçağa Basar Gibi isimli kitapta yine aynı minvalde yazılmış iki şiir daha dikkatimi çekti. Bunlar *"Yollarda Bir adam"* ve *"Öpüyorum Türküleri" şiirleri.*

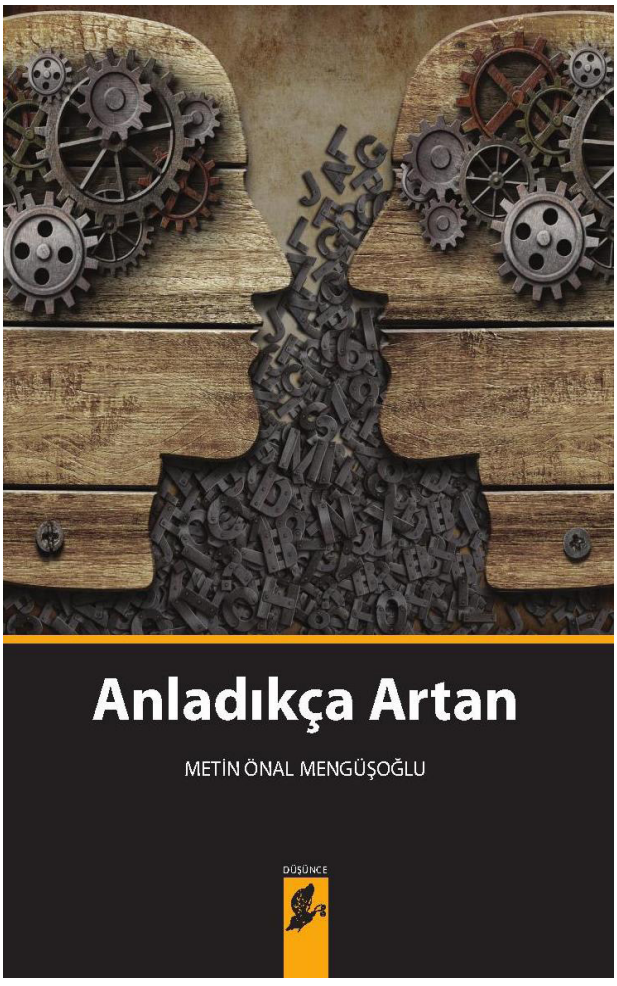
Her üç şiir üstüne de çok şeyler yazılabilir ama biz usulca yazımıza nokta koyalım ve diyelim ki "üstüne yazı yazılacak nice şiirler kaleme alsın"

Saygılarımla

Bir Kelime Mesafesi
METİN ÖNAL MENGÜŞOĞLU
okurkitaplığı
İNCELEME

15 TEMMUZ 2016
Darbe ve Din
METİN ÖNAL MENGÜŞOĞLU

Camilerden bir taha geliyordu
Kanadı kırık kuş merhamet ister
Kalbimde Allahın elleri durur
Ağaç yutmuş kabrin taşını yazısını
Yıldızların yere yakınlığından, fazlalaşmış akıl hastaları
Yağmurlar sırtıyla sırtının arasındadır
Piran ülkesinde bir pınar
Ben güneyli çocuk arkadaşım
Ha Sezai ha pinpong masası
"Felsefe sıfır Din Bir'di"
Sezai Karakoç
METİN ÖNAL MENGÜŞOĞLU
BİYOGRAFİ

Anladıkça Artan
METİN ÖNAL MENGÜŞOĞLU
DÜŞÜNCE

● Yasin Mortaş

Aşk Aşılayan Bir Mütefekkir

"Kaf dağından geldim; esvabım tozlu"

O
şehir imlası/bıçağın keskin yanı
su sözü / gül siyeri
geçti bir Elâziz türküsüyle içimden
'Ne feryad edersin divane bülbül'
beraber ağlayıp geçelim varoluş vadisinden

anlam kuşlarını kalbime uçuruyor edibim

Mistik bir tebessümün arkasındaki bilgeliğini etrafa sıçratan düşünce, mana ve bilinç işçisi. Sanatın etik ve estetik yüzü ve o yüzle mütebessim izler bırakır baktığı aynalara.

Fikrin gür yalnızlıklarına, gür sesiyle içli kalpler yerleştirir. Var olmanın coğrafyasında varlığımızın bitimsiz rahatsızlığını fısıldar ve insanlığa evrensel bir yol gösterir. O yol Rabb'be vardırır.

Onun müstesna yüreği karşında samimi olan yürekler sadece bir harf mesafesindedir ve bu

İki harf arasına dostluk şehrengizleri sığdırır; sıkı sıkıya metafizik bir boyutla entelektüel bir çığlıkla çağırır insanı rahatsızlık düzlüğüne…

O, kalbin tam ortasına çağırır herkesi. Kalp kan pompalayan bir organ değil aşkın merkezidir onun dünyasında.

'Asyalı Bir Ozan'
İstanbul'un
yaşlanmış akşamına aşk taşıyor
gözleri bir şadırvan, bir güvercin
kalbinin kuyuları Yusuf gibi ve tenha
sis arasında güneş çağıran bir Akif
çöl kuşlarına yağmur ezberletiyor ozan

aşk kuşlarını Kudüs'e uçuruyor edibim

Yanlışlar söndüren dünyasında mütemadiyen akan ırmaklar diridir, o diri ırmağın iyilikle notalaşmış şırıltısını duyarsınız, o şırıltı alır götürür sizi hû kapılarına; o kapılar denize taşan bir bilinç birikmesidir. Bilinç içinde bir bilinç kuşanan insanlığın kendi özüne dönmesi ve yaratana layık bir kul rahatsızlığıyla kendisine var oluş rahatsızlıkları vermesi gerekir. Düşünmek insanın kendini yaratıcıya yaklaştıran bir ibadettir. "İğnedeki iplik bile "çürümüş" çürümeden ve ruh bedenden sökülmeden "Ötelerden kalbe ayan" olana "kul" rahatsızlığıyla iliklenip kof elbiselerden arınmak gerektiğini sunar kalbe.

'Aklım kamaşıyor benimse'
hangi yönüm
güneyi çoğaltan bir bakış bir iltica
o tarafa döndürüyor beni
güneşle ilikliyorum gömleğimi
aklım kuş yağmuruyla kamaşıyor

ses kuşlarını göğe uçuruyor edibim

Mistik duyuşların karartıldığı bir dünyada, aklı uğultuyla diğer bir akla temeyyüz edenlerin kamaştırdığı dünyanın ekşi taraflarını milli bir duyuş, estetik bir bakış ve asıl olana yani insana bürünmenin derin bir rahatsızlığını duyar-duyumsar ve içe dönmenin mutluluk hesaplarının şifrelerini verir. Kamaşmayan bir kalp insanı ve Müslüman bir duruşla mümkün olacağı aşikârdır onun durduğu yerde. Irmak, bulut'un rahatsızlığıyla kendine bir yatak bulur; insan var oluş rahatsızlığıyla canına hayat bulur ve Hay kalır.

Düşündürdü/ iyi ki
ve düşündüm
ve silkeledim zihnimdeki buhranı
alnımda gül redifleri/ gülüşler reçetesi
okudum gün be gün
yüzyıl ve gün
düşünmenin farz olduğunu koydum kalp cebime

yâr kuşlarını yalnızlığa uçuruyor edibim

Ruhundaki samimiyeti öyle yontar ki kalemin ucuna, siz o samimiyeti hisseder ve kalbiniz titrer titrer de o titremenin durmasını istemezsiniz çünkü o titreme sizi asıla taşır, o asıl da yaratılışın rahatsızlığı vardır. Hayatın içindeki çıkmazlara bir kapı, bir pencere aralar ve hiç yorulmadan bütün insanları çağırır: koşarak gelsenize ufuklarda bir diriliş fırtınası var. O fırtınanın içinde savrulalım, yontsun bizim fazlalıklarımızı da öyle durulalım ve yürüyelim maveraya. Verdiği bütün eserlerde bu çığlığın izleri vardır ve o izden hiç çıkmamıştır. Var oluş sancısıyla dolu bir yürekle mütevazı ve mütefekkirdir o.

Allah ve aşk arası
bir kelime mesafesi dahi değil
alnım, şah damarım
eğil seccadelere
bürün bürün iç evine
bir akşama yaslanıp geçti işte dünya

göz yaşı kuşlarını Mekke'ye uçuruyor edibim

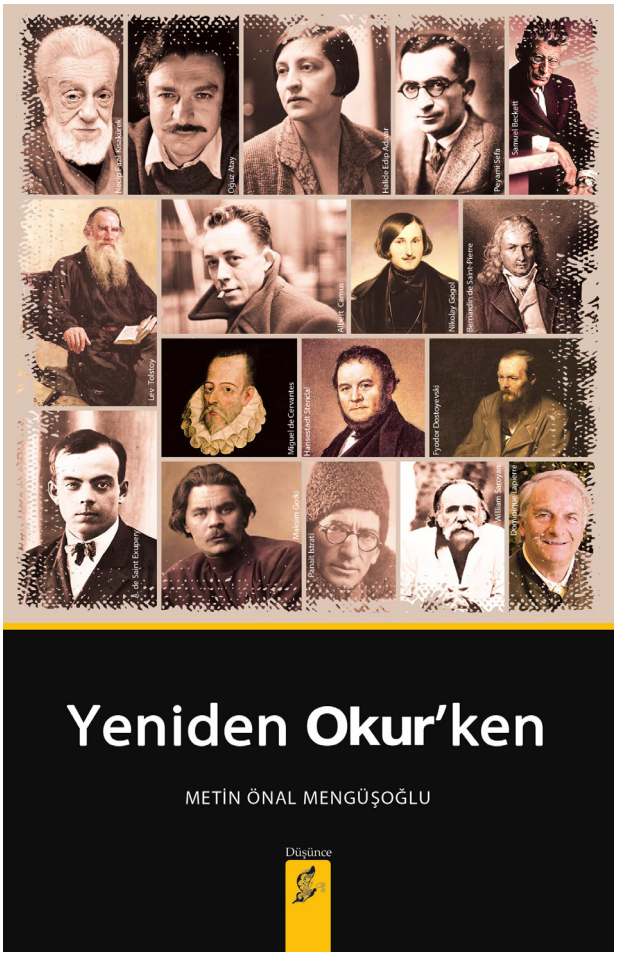
Heybesinde düşünceler mayası vardır, ağırdır da o maya. Asla o mayanın ağırlığından şikâyetçi değildir; Yunustur ve dağıtır bütün düş-düşüncelerini. Bize asıl olan kalsın der sanki yeryüzüne.

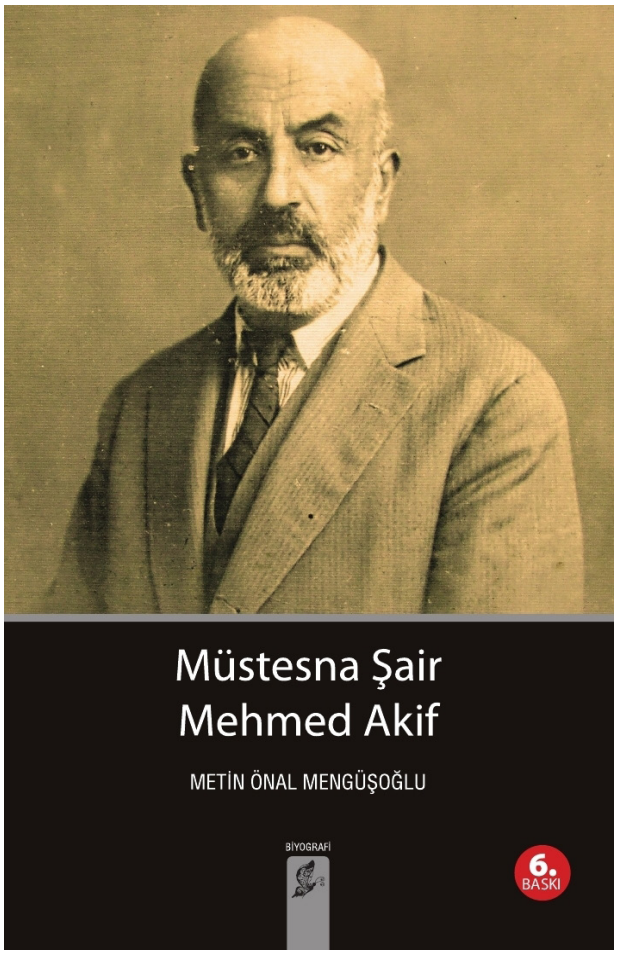
Onu okurken, dudaklarından fışkıran asil kelimeler gelir yapışır kalbinize; sesi de sanki şiire akort edilmiş, şiire tonlanmış gibidir. O Davudi ritmi şiir içine serptikçe içiniz serinler ve bir gül bahçesine girersiniz. O müminin remzi gülü çok sever, biliyorum.

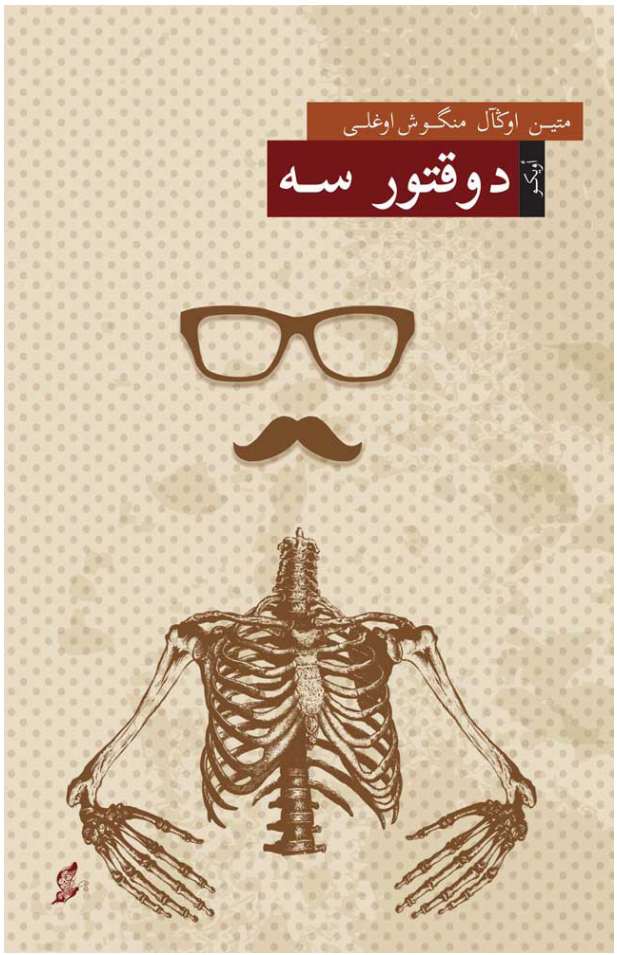
"Arzda son cefayı çeken sen ol ki"
kalbini mühürleyenlerin icrası: çok kötü
kalbi yağmurla kefenli: çok iyi
kalbimde bir yalnızlık fotoğrafı: solgun
kimliğim mümin: çok şükür
'Ölü öksürür mü; sen düşüne dur'

şahit kuşlarını Maveraya uçuruyor edibim.

METİN ÖNAL MENGÜŞOĞLU
ÖPTÜM KARA GÖZLERİNDEN
4. Baskı
okurkitaplığı
DENEME

Yeniden Okur'ken
METİN ÖNAL MENGÜŞOĞLU
Düşünce

Müstesna Şair
Mehmed Akif
METİN ÖNAL MENGÜŞOĞLU
BİYOGRAFİ
6. BASKI

متین اوکآل منگوش اوغلی
دوقتور سه

● Metin Önal Mengüşoğlu

Kimliğimin İbrazı Kişiliğimin Sırrı

Kimliğimi soranlara onu ibraz etmeden evvel doğduğum Harput toprağından, orada yaratılmış harika folklorun musikisinden parçalar mırıldanmalıyım. Kişiliğim oluşurken tıpkı Lübnanlı romancı Amin Maalouf gibi hayatımın eksenine yerleşen *"Ölümcül Kimlikler"* üzerindeki şehir kültürünün çocukluğuma eklediği büyük hazineyi zikretmeden geçemem. Harput, (Elaziz), Maden Kasabası, Diyarbekir, Malatya, İstanbul ve Bursa işte benim tamamında ikametgâhım bulunmuş Beş Şehir'im. Harput'un Buzluk Bağları'ndaki dünya gözüyle gördüğüm yegâne dedem olan Yemen Gazisi Said Ağa'nın bağı küçük bir çiftlik sayılacağından kendimi bu sebeple köylü değil şehirli bilmişimdir daima. Ancak bu benim hem yerli kimliğim ve kişiliğim hem de taşralı karakterimi ortadan kaldırmadığı gibi tarafımdan sevgi ve saygınlığını da asla yitirmez. Çünkü Türkiye'nin benim doğduğum büyüdüğüm yıllardaki bütün şehirleri sahici ve sevimli birer taşra kasabası görüntüsündeydi.

Şehirlerim arasındaki Malatya ortaokul ve lise çağlarımı yaşadığım, en doğrusu kişiliğimin tam teşekkül etmeye başladığı yıllara denk düşer. Hele çok erken dönemimde tanıştığım Malatya Fikir Kulübü'nün üzerimdeki duygusal ve düşünsel şekillendirici etkisini asla unutamam. Okuduğum kitaplara, mecmualara, Büyük Doğu, Yeni İstiklal, Türk Yurdu, Fikir ve Sanatta Hareket'e ve de Necip Fazıl üstatla yüz yüze tanışmaya, fikir kulübünün banisi merhum üstat M. Said Çekmegil ve onun terzi dükkânı münasebetiyle ulaşmıştım.

Harput, Urfa, Kerkük türküleri Enver Demirbağ, Malatyalı Fahri, Diyarbekirli Celal'in sesi ne vakit kulaklarıma değse derhal kalbimi yerinden oynatmaya yetiyordu. Çok erken yaşlarımda şiir zevkimi yoğunluklu olarak Mehmed Akif ve Necip Fazıl üzerinden tatmine çalışmaya başlamış, her iki şairin telkin ettiği idealin ise zaten içerisine doğmuş olmam sebebiyle inancımın aktif bir neferi haline gelmiştim. Hayalim, idealim, ülküm onlarınkiyle aynı idi; aynı kervana katılarak ben de şair ve yazar olacaktım. Yaşım on iki olmalıydı. Çok az rüya görüyordum ancak eğer görmüşsem rüyaların kahramanı ben hem şair hem de ünlü bir yazardım artık. Ardından kendimi fiilen olmasa da fikren resmi ideolojinin tam karşısında buldum. Hayır, ben onlara karşı değildim onlar benim dünya görüşüme, hayat anlayışı ve yorumuma karşı hatta yer yer düşmanca tavır alıyorlardı.

Üniformasıyla namaz kılması suç sayılan demiryolcu babamın mağduriyetine sebebiyet veren 27 Mayıs Askeri Darbesi ruhumda iliklerime işleyen korkunç bir tahribat yapmıştı. Aslında darbenin Demokrat Parti'ye değil, onun istismar ederek ayakta kalmaya çalıştığı İslam'a, İslamileşmeye karşı gerçekleştirildiğini aradan çok zaman geçmeksizin anlamıştım. Nitekim benzer darbelerin sonraki onarlı yıllarda güya muhafazakâr partilere karşı yapılıyormuş gibi görünse de, onların kullanışlı bulduğu için istismara kalkıştığı İslamileşmenin, istismarcılara rağmen yükselmeye başlamasına tepki halinde sürüp gittiğini kimse gizlemeye kalkışmasın.

En yakın tarihli 15 Temmuz 2016 darbesinin de her vesileyle bir meczubun ismi kullanılarak hatırlatılmasına rağmen, esasen arka planda daha önceki darbecilerin emellerine hizmet amacıyla ve yine İslamlaşmaya karşı gerçekleştirildiği aşikârdır. Okuyucunun erken merakını gidereyim; bana ne bunlardan, şairliğim/yazarlığımla alakası nerede? İnsan kendi yaşadığı tarihinin, coğrafya ve iklimin çocuğu değil mi? Ütopya, mitoloji, efsane ve masallar çoktan çocukluğumda kalmıştı. Ben *"Sözüm oduna benzese de hakikat olmasını isterim"* diyen Akif ustanın izindeydim; sebep budur. Onun dalgalandırdığı mücadele bayrağı gönderden indirilmemeliydi.

Altmışlı yılların başından itibaren yani fiili darbelerin başlamasıyla beraber kendime yakın bulduğum mecmualarda yazdıklarımı yayınlamaya başlamıştım: Yeni İstiklal, Türk Yurdu, Fikir ve Sanatta Hareket vb. hülyalarım gerçeğe doğru hızla ilerliyordu; galiba artık bir şair ve yazardım. Yazarlık sadece çocukça ve de masum heves, hayal, hülya ve arzuların tatmini, hasret sızılarının kısmen dindirilmesi, haz ve zevklerin giderilmesine yarayan bir meslek değildi. Aksine ciddi bir sorumluluk, muazzam bir davanın omuzlanması anlamına geliyordu.

Başladığım çizgiden inhiraf etmeden kendime ait bir kulvar da seçerek yoluma devam ettim. Mehmed Akif ve Necip Fazıl, her ikisi de şair ve yazar kimlikleri yanında enikonu birer siyasi ve sosyal kimliğe de sahiptiler. Hep göz önünde bulundular. Benim bazılarınca eksik ama bence farklı yanım bu iki eğilimden de uzak durmak şeklinde yansımıştı dinleyici, izleyici ve okuyucularıma. İsabetliydi de bu tespit. Okyanus olmanın, o miktarda su tutabilmenin, rehberlerim olan şair ve yazarların bile çabalarıyla mümkün hale gelemediğini görünce, okyanusun altındaki derin dip akıntısına katılarak, belki ancak o zaman, günün birinde su yüzüne çıkarak okyanusu oluşturabiliriz diye düşünmekteydim. İşte tam bu sebeple bile isteye çok fazla görünür biri olmaktan imtina etmiştim. Birileri bunun korkaklık olduğunu söylüyordu; itiraz etmeyeceğim ama bu sözün klinik deneyler, hazık hekimler tarafından onaylanmasını beklemek hakkımı saklı tutuyorum.

Kerhen okuduğum mekteplerin sonuncusunun diplomasını yırtarak, daima sivil kalacağım yetmiş küsur yıllık hayatımı sürdürdüğüm şu günlerde, resmen hemen hemen hiç göze görünmemiş olmaktan son derece memnunum. Tam istediğim gibi oldu ve otuzdan fazla edebi ve fikri eserin sahibi, yüzlerce seminer, sohbet ve sempozyumun etkin katılımcısı sıfatımla daima kendi fikriyatıma yakın sivil idealistlerin yanı başında buldukları biriyim.

Bedenim, kısalan ve erimeye başlayan kemiklerim sebebiyle takatten düşmeye, beni yokuşlarda susatmaya başlamışken ruhum, zihnim ve kalbim aksine hâlâ başladığım yıllardaki kadar hatta o günlerden biraz daha aceleci bir tutumla seçtiğim kulvarda beni koşturmaya teşvik ediyor. Muhtemelen toprağa yakınlaştıkça bir dahaki seferin asla elime geçmeyeceği hakikatini bilmenin ona inanmanın nihai kaygısıdır beni telaş ve acelecilikle harekete geçiren. Okumalarım, düşünmelerim, yazmalarım da hız kazandı. İnsan fıtratı zaten aceleciliğe temayüllüdür bu durum bende bedenimdeki ağrıların geç iyileşmesinin öğrettiği söz konusu kaygıyı daha fazla körüklüyor olabilir.

Şair ve yazarlar için söylemlerinin görünürlüğü, okunurluğu çoğaldıkça saadetlerinin artması tabiidir. Elbet ben de okuyucularım ve dinleyicilerimden aldığım takdirlerden ötürü gönlü okşanan, memnuniyet duyan biriyim. Devlet elinin başımı okşaması endişe verirdi bana, Allah'a çok şükür bu güne kadar resmi bir ödülüm olmadı. Asla böyle bir beklentim de yoktu. Sivil ve ideallerimi paylaşan muhitlerden bazıları tarafından eserlerime, onlar üzerinden de şahsıma yönlendirilen gayrı maddi taltifleri şükranla karşılıyorum. Türkiye Yazarlar Birliği ihdas ettiği maddi hiçbir değeri bulunmayan ama bence manevi değeri yüksek neredeyse bütün ödüllerle şereflendirmişti beni. Çoğu taşralı kimi mecmualarla koca bir külliyat oluşturacak mülakatlar/söyleşiler yaptık bir ömür boyunca. Hiçbir resmi sıfatı olmayan birçoğu taşralı mecmua şair ve yazar kimliğimi öne çıkartan özel sayılar yayımladılar. Hakkımda kaleme alınan Üniversitelerde küçük çaplı iki dostane bitirme ve bir adet yüksek lisans tezini vefa örneği olarak unutmadığımı söylemeliyim.

Sevgili Ferhat Çiftçi, Taşranın Direnci Şehrin Bilinci başlıklı şahsımı ve eserlerimi konu alan kıymetli bir eser yayınladı. Cahit Koytak, Alçak Sesle ve Divanece adlı eserini bana armağan ederek onurlandırdı. Asım Öz birçok eserimin editörlüğünü üstlenerek dostluğunu sergiledi. Otuzdan fazla eserimi ardı ardına yayımlayan Ünsal Ünlü'ye teşekkür etmeliyim. Hece Taşları dergisinin sürpriz olarak hazırlamış olduğu bu özel sayıda kimler hakkımda neler yazdı doğrusu bilmiyorum. Ben de sizinle birlikte bu özel sayıyı okuyacağım bu vesileyle beni yazılarıyla yâd eden dostlara da teşekkür etmeliyim. Ayrıca daha bir hayli dostane ve elbette sivil kimlikli destek gördüğümü söylememe gerek yoktur. Onların her birinin ismini burada anmak mümkün gözükmüyor; kendilerine yönelik minnet ve dualarımı eksik etmemeye çalışacağım.

Okuduğunuz bu takdim ise sevgili Tayyib Atmaca'nın arzusu üzerine kaleme alınmıştır; kendimi takdimin münasip olup olmadığını okuyucularım takdir edecektir. Bir ömür boyu söylediklerim, yazdıklarım arasındaki hata ve yanlışlar bana, hak ve hakikatlerin tamamı ise Allah'a mahsustur; böyle bilinmesini isterim vesselam.

Bursa Çalı 10. 09. 2021
Metin Önal Mengüşoğlu

● Tayyib Atmaca

Kalbimi Kalbine Yasladığım Şair

Ömür yolculuğumuzda binlerce insanla farklı şehirlerde ve farklı mekanlarda bir şekilde karşılaşır selam verip selam alırız. Gönlü gönlümüze ayna olanlarla muhebbeti koyulaştırıp aynı mekânlarda olmasakta gözden ırakta olmayız.

Bazı insanlarla konuştukta uzaklaşır, bazılarıyla ise konuştukça muhabbetin devamını başka zamanlara bırakırız ve başka zamanlar da da karşılaştığımızda çok zaman birbirimizi aynı muhabbetle sarılır kalplerimizi şarj ederiz.

Kuşkusuz her devirde insanlar yaşadığı çağdan şikayetçi olmuştur. Her yeni nesil bir önceki nesli bedevi, kendilerini ise medeni olarak görüp dünyadaki zamanlarını doldurarak geçinip gitmişlerdir. Bundan dolayı her nesli yaşadığı yüzyıl içinde değerlendirmek gerek ama artık o yüzyıllar da kalmadı. Yaşadığımız yüzyılda kapitalist sistem neredeyse her ay, her hafta, hatta hergün yeni bir hayat sürümü geliştirip insanlığı devamlı kendi sisteminin bir parçası haline getiriyor.

Dünyanın kapısından giren her insan hem kendisine hem de başkalarına faydalı olacak şekilde donanımlara sahiptir. Önemli olan insanın bu donanımlarından ne kadar haberdar olup olmadığıdır.

Cennet ve cehennemin olduğuna inanan her insan, cennetin ve cehennemin herkese yetecek kadar geniş olduğunu da bilir. Her insan cennet için çiçekli bir bahçeyi dünyada hazırlarken, cenemnem için odunlarını da yine dünyada toplar.

Allah, insanların yeteneklerinden önce kulluk bilinciyle hareket edip etmediklerine daha sonra da vermiş olduğu yetenekleri insanlığın hayrına kullanıp kullanmadıklarından dolayı hesaba çeker düşüncesindeyim. Efendimiz bir Hadisinde: *"Nasıl yaşarsanız öyle ölürsünüz, nasıl ölürseniz öyle diriltilirsiniz."* diye buyurduğuna göre doğum-ölüm arası zamanı en güzel şekilde değerlendirmek gerekir.

Hani CengizAymatov, *Gün Olur Asra Bedel* romanında; *"Sarı Özek Bozkırında trenler doğudan batıya, batıdan doğuya gider gelir, gider gelirdi.."* diyor ya farzedelim dünya da *Boranlı* istasyonu ya da kurulduğu günden beri insanların *"gelimli-gidimli"* dedikleri yerin adıdır.

Çağrılan gidecek gitmemek yasak

Yasağı delecek yok başka yasak

İşte bu gelimli gidimli dünyada karşılaştığım ilk günden beri kalbimi kalbine yasladığımda her zaman aynı sıcaklığı hissettiğim, yüzüne bakınca kendimi görebildiğim, yolculuk, yoldaşlık, haldaşlık ettiğim, hem şair, hem yazar, hem de mütefekkir bir insan Metin Önal Mengüşoğlu.

Mengüşoğlu, şair-yazar-mütefekkir olmak için Malatya'da başlayıp İstanbul'a uzanan, oradan da Bursa'ya yerleşinceye kadar yaşamış olduğu hayatın zorluklarını kısmen de olsa *Mağrur Öfke: Necip Fazıl* kitabında anlatmış olsa da daha fazlasını bizzat kendisinden dinlemiştim.

Onun mağrur duruşu her ne kadar da Necip Fazıl'ı andırsa da alçak gönüllülüğü ile de Sezai Karakoç'a benzer. Her ikisi ile de hem yol arkadaşlığı hem de fikir ve düşünce kardeşliği bağlamında ortak özellikler taşımaktadır. Her ne kadar da bazı çevreler tarafından *Mağrur Öfke: Necip Fazıl* kitabından dolayı eleştirilse de Necip Fazıl'ın fikirlerinden beslendiğini, bazı fikirlerine ise katılmadığını açık yüreklilikle söylemekten de çekinmemiştir.

Her insanın, şairin, yazarın insanı etkileyecek, yönlendirecek güzel fikirleri olduğu gibi elbette yanlış fikirleri ya da katılmadığımız düşünceleri de olabilir. Eleştirmek demek bir insanı göklere çıkarmak demek değilse, ayaklar altına da almak demek değildir. Her şair yazar neticede bir insandır ve insanın olduğu yerde hem güzel hem çirkin vardır.

Metin Önal Mengüşoğlu, önce sözü dilinde tarttıktan sonra söylenmesi gerekeni ne eksik ne fazla eğri ise eğrisini doğru ise doğrusunu çekinmeden söyler. Bu açık yürekliliğini bazıları kaldırmakta zorlansa, fikirlerini kabul etmese de ona saygı göstermesi gerektiğine inanır.

Bir şairin yazarın yolunu aydınlatan, düşünce ve fikirlerinden beslendiği ustasına saygı göstermesi elbette önemlidir ama eleştirilmesi gerektiğinde de saygı sevgi çerçevesi içinde de eleştirmelidir. Bu eleştiriyi yapabilmesi için de belli bir olgunluğa erişmesi gerekir.

Hani "Kol kırılır yen içinde kalır" derler ama yen içinde kalan kolun da aynı zamanda çolak kaldığını kimse söylemez. Bir insanın kolunun kırılmaması için ya da gelecek neslin kolun nasıl kırıldığına

dair bilgilenmesi bakımından bu eleştiri son derece önemlidir.

Günümüz şairlerine yazarlarına baktığımızda "ben" duygusunu farkına varmadan döş cebinde bir put gibi taşıdığına az çok şahit olmuşluğumuz vardır.

Şair yazar ara sıra "aba altından sopa" gösterir gibi bu putunu çıkarır. Tapınmaya başladığını hissettiğimizde ondan hemen uzaklaşmaz dinlemeye devam ederseniz o da sizi ha bire etkisi altına almaya çalışır. Bu etkilenme sonucunda da "her büyük şair yazarda bu kadar da kompleks olur" düşüncesini de desteklemiş olursunuz.

Metin Önal Mengüşoğlu ile yapmış olduğumuz sohbetlerin hiçbirisinde "Büyük şair, fikir ve düşence adamı" havasıyla kasılmadı, aksine sıradan bir okur yazar düşünce insanı gibi doğruyu doğrusuyla eğriyi eğrisiyle söyleyerek sıradan bir insan olduğunu öncelemeye çalıştı.

Sözlerini esirgemeden söylemesiyle Sait Çekmeğil, Necip Fazıl ve Sezai Karakoç ile olan yol arkadaşlığının verdiği bilgeliği üzerinde taşıdı. İnanmış bu üç adamla düşünce sacayağını oluşturdu. Yazmış olduğu fikir, düşünce, deneme, hikaye ve şiir kitaplarında bu üç mütefekirden almış olduğu ilhamla yazdığına inanıyorum.

"Metin Önal Mengüşoğlu'nun bütün kitaplarını okudun da mı hakkında böyle düşünüyorsun" diye içinizden geçirmiş olabilirsiniz. Evet bütün kitaplarını okudum desem yalan olur. Onun kitaplarının çoğunu okudum ama okuyamadığım bir o kadar da kitabı var ve var olmaya devam ediyor. Bir şairin yazarın onlarca kitabını okuyarak tanıma imkanını belki bulamayabiliriz ama onu hal diliyle okumaya başladığımızda diğer kitaplarını da okumuş gibi oluruz. Cemal Süreya'nın "Şairin hayatı da şiire dahildir" düşüncesine katıldığımızda söylediklerimin daha anlamlı olacağı düşüncesindeyim.

Metin Önal Mengüşoğlu'nun hem kendisinden dinlediğim hem de oğlu Muhsin Önal'ın yazısını okuduğumda onun hayatı boyunca "veren el" olmayı ilke edindiğini gördüm. İstanbul'a öğrenci olarak geldiği zamanlardaki mücadelesini kendisinden dinledim ama Bursa'ya taşınıp ticarete atıldığı günden bu güne insanların yüreğine nasıl dokunduğuna yakından müşahit oldum.

Gerek istanbul'da Hukuk Fakültesini bitirdikten sonra gerekse ticari hayatında hatırı sayılır zengin bir insan olması için önüne açılan kapıları bir bir kapatarak insan ve islam olma pusatını kuşanarak mücadele etmesi gerektiğine inandığı bir hayatı seçmiştir.

Aynı çağda aynı şehirde yaşadığım sohbetlerinde bulunduğum ve düşünce dünyama ışık tutan Atasoy Müftüoğlu ile üç aşağı beş yukarı aynı düşünce ufuklarında fikir üreten Metin Önal Mengüşoğlu'nu hem kendini, hem çevresini hem de çocuklarını iyi yetiştiren örnek mütefekkirler arasında görüyorum.

Bir insan/şair/yazar/mütefekkirin fikir ve düşünceleri bir okur için elbette önemlidir. Bütün bunların yanı sıra bu insanların ürettikleri düşünce düşünceyi, fikir fikri, şiir şiiri, şair şairi aşılayarak kültür ve medeniyetimizin gelecek kuşaklara aktarılmasına katkı sağlar.

Metin Önal Mengüşoğlu için hazırladığımız bu özel sayı için nasıl bir yazı yazmam gerektiği üzerine kafa yordum fikir egzersizleri yaptım günlerce ama demek ki iş olacağına varıyor. Sonunda içimin sesini dinleyerek irticalen birşeyler yazmaya karar verdim ve inşallah bu yazı sonunda hem kendisi için hem de gelecek nesiller için gönle dokunur birşeyler söylemeye çalışırım.

Metin Önal Mengüşoğlu ile ilk tanışıklığımız *"Ben Asyalı Bir Ozan"* şiir kasetiyle oldu. Sonraki yıllarda ise *Kırağı* dergisi ile yakınlaştık, 2000'li yıllarda Bursa'da *Asya İpek* dükkânında bu tanışıklığı vicahiye çevirdik.

Öyle insanlar var ki yeryüzünde bir kez karşılarırşırsınız kalbinizi kalbine yasladığınızda hissetmiş olduğunuz sıcaklığı devamlı kalbinizde hissedersiniz. Öyle insanlar da var ki yan yana olduğunuz halde aranızda aşılmaz bir buz dağı olur siz ne kadar da bu dağı eritmeye çalışsanız da eritemezsiniz. Aynı şehirde hatta aynı mekanlarda da bulunsanız aradığınız samimeyet ortamını bulamazsınız.

Hani *"Mal da yalan mülk de yalan/ Var biraz da sen oyalan"* demişler ya. İşte biz de sürgün geldiğimiz bu yurtta oyalanacak kadar oyalandık.

Hesap günü geldiğinde ebette insan insandan sorulacak. Birbirlerini tanıyanların şahitliğine ihtiyaç duyulduğunda Metin Önal Mengüşoğlu için bana bir soru yöneltildiğinde "Ben ondan razıyım" diyeceğim. İnşallah kendisi de bize şahit olur.

Ömrünüz bereketli olsun ağabey, yazdıklarınızla geleceğin şair/yazarlarının fikirlerini aşılayarak hoş bir sadâ bırakasınız vesselam.

● Betül Önal

Bana Seni Sordular Baba

Bana seni sordular bugün. Ürktüm. Perdesiz bir pencereden, içine içine bakıyorlar insanın. Babasını soruyorlar. Ne cevap verilir, ne söylenir? Güneş mi? Sıcak mı? Yakın mı? Pamuk mu demeli? Yumuşak mı, merhamet mi...? Gözleri dolmaz mı insanın? Boğazında yumru yumru olur cevabı, burnunun direği sızlar hani! Hepsini öğrenecekler. Konuşursam bilecekler...

Bana seni sordular baba. Gökyüzünden, çiçeklerden, bahçelerden, kuşlardan, meltemlerden, şarkılardan, şiirlerden, hikâyelerden bahsedecektim. Hatırladım; yolu uzak ama cana yakın başka şehirlerde yavrusuz babaları, babasız yavruları; şu saydıklarımı evladına fısıldayamamış babaların, babasına "yağmur neden yağar?" diye soramamış yavruların omzumuza yüklediği sorumluluğu...

Anlatmalıyım yine de. O sorumluluğa sahip çıkma serüveni ile kelimelerle nasıl dost olduğunu, sayfa sayfa, il il evimizden taşan sesleri, sesi duyanların koşarak yetişmesini, söz söyleme sanatını, kalemi kullanma ustalığını, hele de oturduğumuz yerden bizi yolu uzak, cana yakın diyarlara taşıyan kitaplarını...

Işığım... Babam... Kelimeleri çoğumuzdan iyi bilirsin. Ellerinde kahramanlara, öykülere, destanlara, şiirlere dönüştü nicesi. Şimdi tutmuş onlarla acemice oynamaya kalkıyor, hem de seni sana anlatmaya uğraşıyorum. Kelimeleri hepimizden çok sen tanırsın. Ellerimde can çekiştiklerini görüyorsun. Bir babanın ışığı nasıl anlatılır? Evladının benliğini ilmek ilmek bir araya getirişi nasıl tarif edilir, bilmiyorum?

Mini miniyken daha, dünyayı tecrübe edişini izledim hep. Kimi gün kapı aralarından taştığında, kimi gün odanın merkezinde yerimi alarak duyardım sesini. Yanımda değilken bile kelimelerinle habersizce büyürdüm bilir misin? Şimdilerde hani, dünyayı parlak ekranlara hapsetmek niyetindeler. O parlak ekranın büyüsünden beni kim korudu sanıyorsun! Bilsen ki nasıl mahirsin kelimelerle dünyamızı özgürleştirmede... Dışı parlatılmış, içi çirkin oyunları bir bir yakalamanın heyecanıyla sana koşardım hemen ve "hayret, ben de aynı fikirdeyim" deyişin üzerine patlattığımız kahkahalardı dünya.

Sonra bir gün, *Torino Atı*'yla karşılaştım. *Béla Tarr* konuştu benimle: "her neye dokundularsa ki her şeye dokundular, onu değersizleştirdiler". Beynimden vuruldum. İçin için yandım. Sen öğretmedin mi, insanı en iyi tarif eden yaratıcısıdır! Yine öğretmedin mi ki, insan sorumludur; bahşedilen donanımını değdiği yeri güzelleştirerek kullanmaktan, yaptıklarından, yapmadıklarından hep sorumludur... ve neden hala *Béla Tarr* haklı, çok haklı?

Ağlıyorum babam. Haberim var tüm cevaplardan, ağlıyorum. Eksiğiz, bilemem sesimiz kime erer, neyi değiştirir? Elleriyle kendine cennetini kuracakken, cehennemde yaşamaya karar kılmış hemcinslerim adına utanç içindeyim. Bergman dünyayı utanç kurtaracak demiş, öyle mi? Utanç, en zor başaçıkabildiğim duygu. Ki utanmak kıymetlidir. Utancı insan üstünde bir erdem gibi taşırsa, nasıl kıymetlidir... Güzelleştirmek yerine çirkinleştirmeyi seçenler adına duyduğumuz bu utanç, kurtaracak mı bizi?

Soru çok, sorumluluk ağır, yolum sarp yokuştan geçiyor. Ama kararlıyım, umutluyum, seninleyim. Hak-batıl savaşında safımı belirlemeyi, kimlik inşa etmenin inceliklerini, karanlık dünya koridorlarında yolumu bulmayı senden öğrendim. Allah'ın lütfu bana seninle isabet etmiştir. Hamdolsun.

HECE TAŞLARI

aylık şiir dergisi

81.on5kasım2021

hece taşları

aylık şiir dergisi

yayın yönetmeni

tayyib atmaca

son okuma

metin özarslan

kapak resmi

ahmet efe

muhabbet yeri

haydarbey mh. 32077. sokak
armada/2 d blok nu: 6
onikişubat / kahramanmaraş

0535 391 92 50

hecetaslaridergisi@gmail.com

81. sayı 15 Kasım 2021

ıssn 2149-4509. (e-dergi)

BU SAYIDA

- Mehmet Durmaz / Analar da Büyür
- Ertuğrul Çoban / Kolay Değilmiş
- Birkan Akyüz / Cancağızım
- M.Faruk Habiboğlu / Sadece Hüzün Var
- Mustafa Sarı/ Gazel
- H.Kerim Ece / Sen Leyla Ol Ben Mecnun
- Emine Savaş / Olaydım
- Erhan Çamurcu / Dik Tak/Suyu Su Yakar
- Fatih Kandemir / Melek Kızım
- Qəzənfər Məsimoğlu / Qarabağ
- Mutlu Gacar / Yokmuş
- Recep Şen / Gül Nine
- Mehmet Toygar Özdemir / Bir Deyişmeye Eşlik
- Həsrət Kərimli / Bir Çiçək Eşqi
- Durani Kacaga / Kime Ne
- İsmail Özmel / Küçük Su'da Gezinti
- Muhammed Muşşooğlu / Açma Derdim
- Ramazan Pamuk / Ya Habibi Kibriya
- Ömer Ekinci Micingirt / Ezân Sesi
- Zərəngiz Dəmirci Qayalı / Açma Dedim / Həzin Nəğme
- Metin Özarslan / Dünya

Mehmet Durmaz

Analar da Büyür

Anam on beşinde olmuş hamile
Kendi cansız iken bana can vermiş
Fazla söz gerekmez ehl-i kâmile
Hak ona ne inci ne mercan vermiş

Anam beni kucağına alınca
Ben doğarken bütün atlar ölünce
Hele bir de göğsü sütsüz kalınca
Yok yoka karışmış kuru nan vermiş

Nasip almamışız onca emekten
Bağırsak, kurumuş toprak yemekten
Doktorlar çekinmiş ölür demekten
Otlar, ineğe süt; bana kan vermiş

Anamla ben iki çocuk beraber
Büyüdük, büyüttük sekiz birader
Başa ne geldiyse demişler kader
Ev bark değil yıkık dökük han vermiş

Analık bellemiş koyun-kuzudan
Erken bıkmış hayat denen geziden
Anam anlamazmış harften yazıdan
Gene de kendince bir irfan vermiş

Anam sabır anam dua bellemiş
Belledikçe beni sevip kollamış
Okur diye mekteplere yollamış
Mektep, mürebbiye, yol erkân vermiş

Anam, garip anam öptüm elini
Torunlar koklasın senin gülünü
Allah'ım bağ bahçe etsin çölünü
Mevla'm her tohuma bir orman vermiş

● Ertuğrul Çoban

Kolay Değilmiş

Her gece yolun düşer bir hüzün mahfiline
Duyarsın şarkıların dinmeyen sancısını
Yuvalanırken hüzzam sâzendenin teline
Damıtır kirpiklerin günlerin acısını…
Ve hicran ateşinde demlenirken ufuklar
Anlarsın yanıp yanıp soğ'mak kolay değilmiş.

Her gece bir gülendam dolaşır düşlerinde
Ruhunu sızım sızım ayırır bedeninden
Bir gül ki katmer katmer solar gülüşlerinde
Bir gül ki benliğini sıyırır bedeninden…
Ve çökerken sam yeli râyihalar üstüne
Anlarsın bulut bulut yağmak kolay değilmiş.

Her gece aralarsın zamanın perdesini
Sararmış hatıralar bir takvim yaprağında
Mâzi içine ağlar, âti kısar sesini
Kalem yeşermez olur kâğıdın toprağında…
Ve takılır sözcükler turna kanatlarına
Anlarsın hece hece yığmak kolay değilmiş.

Her gece hükmü başlar kasvetli karanlığın
Taşar hafakanların, sonra yıkılır bendi
Çözülür kâbus kâbus uykularla can bağın
Okşar korkularını bir heyûlâ kemendi…
Ve vakarlı bir sabrın yaslı avuçlarına
Anlarsın tespih tespih sığmak kolay değilmiş.

Her gece zincirlenir bir mazgala havsalan
Soğuk rüzgârlar alır dimağının terini
Kulağında çınlarken yangından geri kalan
Gözlerindeki sızı emzirir yüreğini…
Ve çekip sinesinden merhametin sütünü
Anlarsın ığıl ığıl sağmak kolay değilmiş.

Her gece bir hummanın döşeğindeyken tenin
Bıçak sırtı acılar çöreklenir yanına
Süzüp şafağa kadar ağusunu akrebin
Yelkovan her saniye zerk ederken kanına…
Ve sen her gece tutup bir ölümün elinden
Anlarsın mahşer mahşer doğmak kolay değilmiş.

● Birkan Akyüz

Cancağızım

Bir perde aralansa, nur gibi, asumandan
Ellerime dökülsen ne olur cancağızım
Kelamın simyasını sıyırarak zamandan
Dillerime dökülsen ne olur cancağızım

Ah nazlı sevdiceğim, kaderim, altın tahtım
Yoruldu bu can özüm, yoruldu kara bahtım
Bezm-i elest'te sözüm, Rabb'e verdiğim ahtım
Hallerime dökülsen ne olur cancağızım

Cemrenin yüreğine uzayan deniz olsan
Huzurun yeşerdiği baş koyduğum diz olsan
Aşka çıkaran kıvrım, yüz sürdüğüm iz olsan
Yollarıma dökülsen ne olur cancağızım

Ayyıldız bayrakta hilal gibi süslensen
Nazdan süzülse ahenk mızrabıma seslensen
Nihavent makamından nota nota beslensen
Tellerime dökülsen ne olur cancağızım

Masal iklimlerinden gönlüme şiir yaksan
Tutuşan leblerime Kevserler gibi aksan
Çiçeğin son yaprağı, seviyor diye çıksan
Fallarıma dökülsen ne olur cancağızım

Yanan ah u zarımın gözlerinde nem olup
Yokuşta ab-ı hayat düzüme zemzem olup
Yalnızlığıma sebil, gönlüme şebnem olup
Güllerime dökülsen ne olur cancağızım

Kutlu bir bahar gibi gül kokusuna kanan
Zambağın kirpiğidir seni benden kıskanan
Bir dürr-i yekta olsan, Kerem misali yanan
Küllerime dökülsen ne olur cancağızım

Kaç sülün uçuverdi bu hasret çınarından
Irmaklar alev alev yandı aşkın harından
Süzülüp salkım salkım bengisu pınarından
Sellerime dökülsen ne olur cancağızım

Hakikatin nabzını ören sisli sır gibi
Mahşerde bir meleğin dudağında sur gibi
Kâinatın gözyaşı özlenen yağmur gibi
Çöllerime dökülsen ne olur cancağızım

● Mehmet Faruk Habiboğlu

Sadece Hüzne Dair

Bezm-i sefayı bize sormak abes, ey zahit!
Bizim felek, hicranla eylemiş fasl-ı ahit.

Derbeder bir hayattan başka nedir payemiz;
Senelerce o yârin nazarıydı gayemiz.

Hasretle heder oldu o yıllar, o mevsimler.
Şimdi geriye kalan yalnız eski resimler.

Ne çare, boyun büküp hüzünlenmek bakiye;
Ancak sitemim, ahım o zavallı sakiye!

Gönül meyhanesinde bizi başka kim dinler?
Her gece fecre kadar camlar benimle inler.

Geçmiyor, hiç bitmiyor şu fuzuli zamanlar!
Bakıp yüz çeviriyor bizi gören insanlar.

Bize kâmdan, neşeden bahsetme sakın şair!
Mısra-yı bercestemiz, sadece hüzne dair...

● Mustafa Sarı

Gazel

Agah'ın *'düşüp gerdanına'* redifli gazeline nazire.

Zülf-i ham-âsâ değem serbest düşüp gerdânına
Az mıdır yüz sürse dil sermest düşüp gerdânına

Yâr-ı dilârâ peşinden kat'iyen ayrılmazam
Cânı versem gam yemem şikest düşüp gerdânına

Leblerinden nuş edip tenden çekilsin derd ü gam
Şâd u handan olsa can derdest düşüp gerdânına

Dâr-ı yârdan vaz geçilmez seg misüllü subh u şam
Ar sayılmaz beklesin dil pest düşüp gerdânına

Okşamak ister gönül incitmeden kâküllerin
Çok mudur el sürse benden mest düşüp gerdânına

*Bîkes*â tutmaz mıyım yâr dâmeninden haşre dek
Tan değildir diz çökersem süst düşüp gerdânına

● Hüseyin K. Ece

Sen Leylâ Ol Ben Mecnûn

Sen Leylâ ol ki bana ben de Mecnûn olayım
Kulak vereyim çölde sessizliğin sesine
Bir selâm gönder yine mesrur, memnun olayım
Kaçak bineyim aşkın esrarlı gemisine
Orda kur'a isabet eden Zünnûn olayım

Adım sanım olmasın, bir efsâne olayım
Kaf dağına gideyim, altın bülbül uğruna
Gönül tahtında saklı bir kemâne olayım
Günlerce inleyeyim, müstesna Gül uğruna
Senin için bir deli, bir divâne olayım

Aynaları şenlendir sana hayran olayım
Arzum budur Nevbahar, gitme hayal ufkumdan
Gözünde bir damla yaş, içte hicran olayım
Nasıl bir ders alayım böylesi bir durumdan
İster lutfet, ister kov, varsın viran olayım

● Emine Savaş

Olayım

Kirpiğin kemendine, eğilen kaş olayım
Ah u zâra bezenmiş çileli yaş olayım

Al beni götür benden, bu diyar kıymet bilmez
Hakikâta tâç olmuş, emsâle baş olayım

Ferdâne yarınlarda, gönül mutmain olsun
Sevdasına can vermiş, bülbüle eş olayım

Dostluk nasıl kıymettir, bilen can erbabına
Bir demet gül vereyim, kandan kardeş olayım

Firâri olsun aklım, günün sonu görmesin
Bir kuşun kanadında, gökte güneş olayım

Ah sultanım elemim, bitmiş insanlığadır
Su-i zandan kurtulup, pûr-i mehveş olayım

Neftî arınmalısın, fani dünya kirinden
İnsan-ı kâmil olup, Kevser'e taş olayım

● Erhan Çamurcu

Tik Tak

Akrep ruhumda tik tak
Dalda sararır yaprak
Muttasıl doğar güneş
Ömürdür batan ancak

Kimindir giden gemi
Kimdir gemiye hami
Sayılır bir bir yükü
Yükümüz yerinde mi

Ömür hassas terazi
Mizanda şahit yazı
Ne eksik ne de fazla
Herkes payına razı

Suyu Su ile Yakar

İzi Tapduk olanın
Gönlü Yunus'a çıkar
Özü Şems'i bulanın
Sözü gönüller "yıka"r

Yıkadık gönülleri
Bal eyledik dilleri
Şol bağın bülbülleri
Gönüllere sır eker

Gönülleri sırladık
Kor ateşi harladık
Hakk nuruyla parladık
Dilimizden nur akar

Nur akar pınar pınar
Gönlünü soyan yunar
Kibir gönülde bir nar
Suyu su ile yakar

● Fatih Kandemir

Melek Kızım

Gözünü dünyaya açtığın anda
Olsa dünya cennet sen melek kızım
Böyle söz mü olur böyle zamanda
Sen meleksin bir tek bu gerçek kızım

Ne olur ömrünce kulak ver bize
Uy anne babanın dediği söze
Allah göstermesin seni kem göze
Annen çiçek sen de bal petek kızım

Vatan bayrak ve din kutsiyetindir
Örtün ve edebin asaletindir
Kur'an ile sünnet tek servetindir
Faydasız her şeyden elin çek kızım

Kitabı şiiri ve çayı çok sev
Korkma zor değildir sana bu ödev
Şerden kaçın hayrı hep yaşat ve öv
Kişiliğin sana bir mihenk kızım

Kemahlı'nın sözü sana daha çok
Ne usan bunlardan ne sıkıl ne bık
Yürü istikbale ve zirveye çık
Bu da benden sana bir dilek kızım

● Qəzənfər Məsimoğlu

Qarabağ

Səni daş- daş söküb dağıtdı yağı,
Oldun zərrə- zərrə talan, Qarabağ.
Otuz min yerindən yaraladılar,
Otuz il işğalda qalan Qarabağ.

Dərdini dondurub buz eylədilər,
Günəşdən gizlədib quzeylədilər.
Yurdunu uçurub düz eylədilər,
O viran görkəmin nalən, Qarabağ.

Köçdü bu dünyadan "of" çəkənlərin,
Şişdi otuz ildə nəf çəkənlərin,
Yeyib- içənlərin, kef çəkənlərin,
Ümidlər verdilər yalan, Qarabağ.

Nə qədər igidlər şəhidin oldu,
Axan qanlar ilə gözlərin doldu.
İndi azadlığın yeganə yoldu,
Həsrətdən saralıb solan Qarabağ.

Dünya eşitmədi haqqın səsini,
Zaman yetişdirdi sərkərdəsini.
Ağrılı illərdə təsəllisini,
Müzəffər ordudan alan Qarabağ.

● Mutlu Gavcar

Yokmuş

kapılar sürgülü, anahtar yokmuş,
şânı olmayana, itibâr yokmuş.

güzellik, zenginlik, endâm nafile
sevgiden kudretli hükümdâr yokmuş.

büyüttüm sevdamı bin meşakkatle
vasfedebilecek sanatkâr yokmuş.

teselli veremez şiir, şarkılar
cemâlinden tatlı bergüzâr yokmuş.

kader defterinde maalesef ki
vuslatımız için bir karar yokmuş.

illallah etmiştim tüccar ehlinden
varlığından âlâ kâr, zarar yokmuş.

piştim çengelinde hicrân yazının
yaramı sarmaya ilaç, kar yokmuş.

yüklendi omzuma ayaz, karayel
sabırdan kuvvetli zülfikâr yokmuş.

intizâr kuşları yedi ömrümü
çiçekleneceğim lâlezâr yokmuş.

yetişmez nefesi cümle ağyârın
devrinden kıymetli rûzigâr yokmuş.

dünyaya sığmayan şu yüreğime
dur, durak, barikat, taş, duvar yokmuş.

içtikçe susattı çile şerbeti
dilinden ziyâde efsunkâr yokmuş.

döndüm çemberinde bezm-i cihanın
gönle aşktan özge nev-bahâr yokmuş.

şâh idim, kul oldum, sende kayboldum
benden daha mecnûn, bahtiyâr yokmuş.

● Recep Şen

Gül Nine

Güneşle öpüşürdü evinin penceresi,
Neler söylerdi neler, hüzün yurdu çehresi...

Âşinaydı bu hüzne uçuşan kelebekler,
Bir de kuşluk vaktinde suladığı çiçekler...

Ki onlarla konuşur, halleşirdi Gül Nine,
Derdini açmaz ele, şikâyet mi, o da ne?

Şefkat ve merhamete timsal olmuştu yüzü,
Evin muhkem direği, şiir gibiydi sözü.

Melekler yaşlanmaz ki o niçin yaşlansın?
Gelsin yine gül nine, bahçemde güneşlensin.

Varsın beyaz tülbentle kuşlar gibi secdeye,
Kurbanım niyazında anlam bulan heceye.

Bir ilkbahar sabahı veliler nefesinde,
Uçmağa uçtu gitti bayram arefesinde.

Evin direği göçtü, yetim kaldı çiçekler
Dilleri suskun şimdi, boynu bükük ürkekler.

● Mehmet Toygar Özdemir

Bir Deyişmeye* Eşlik

Firkatî

Kimin kılıcıdır sivrisi iki
Zulüme uğramış yavrusu iki
Şu deli gönlümün ağrısı iki
Neyleyim dermanı bir bile değil

Reyhanî

Ali'nin kılıcı sivrisi iki
Hasan'la Hüseyin yavrusu iki
Hakikî, mecazî ağrısı iki
Tabipten ihsanı bir bile değil

Toygar

Türk'ün kılıcıdır sivrisi iki
Doğu'da Batı'da yavrusu iki
Türkistan, Karabağ ağrısı iki
Yardıma koşanı bir bile değil

Firkatî

Şeytanın oyunu üç der eskiler
Yiğidin düğünü üç der eskiler
Herkesin öğünü üç der eskiler
Soframın devranı bir bile değil

Reyhanî

Gusülün adeti üç der sofular
Sofranın nöbeti üç der sofular
Hayatın müddeti üç der sofular
Ölüm kabristanı bir bile değil

Toygar

Ayak topunda haf üç der arifler
Allah'ın hakkı laf üç der arifler
Aşk ki; ayın, şin, kaf üç der arifler
Sofunun noksanı bir bile değil[1]

Firkatî

Korkağın kösteği dörttür bilesin
Yiğidin desteği dörttür bilesin
Gönlümün isteği dörttür bilesin
Güzele fermanı bir bile değil

Reyhanî

Abdestin farzıyla erkanı dörttür
Dünyanın köşesi dört yanı dörttür
Mü'minin mezhepte erkânı dörttür
Münkirin imanı bir bile değil

* Modern Türk şiirinde Yetik Ozan müstearıyla bilinen ve ayrıca âşık tarzı şiir geleneğinde deyişmeler de yapmış olan Firkatî [Turgut Günay, 17.07.1942-13.12.1978] ile Erzurumlu Âşık Yaşar Reyhanî [Yaşar Yılmaz, 06.03.1932-10.12.2006] ustalar arasında yapılan bu güzel deyişmeye 50 yıl sonra eşlik etmek büyük mutluluk… Bu deyişme "ters ayak"la yapılmıştır. "Ters ayak, şiirde kullanılan kavramlara tezat olarak karşı kavram kullanımına dayalı bir şekilde yapılmakla birlikte fazla yaygın değildir. Bu türde kullanımlar devrimli ayakta ve tekrarlı ayakta olduğu gibi modern şiirin imkânlarının âşık tarzı şiirde kullanılması ile meydana getirilmiştir. Bu tür ayaklar Firkatî ile Âşık Yaşar Reyhanî arasındaki deyişmelerde kullanılmıştır. Elimizde üç örneği bulunan bu ayağın kullanımı 'dermanı bir bile değil' ayağının işlenmesiyle 18 Ekim 1971 tarihinde Erzurum'da yapılan deyişmede görülmektedir." (Metin Özarslan, "Erzurum Âşıklık Geleneğinde İşletilen "Ayak"lar Üzerine", *Türkbilig*, 2001/2: 97-109).

[1] Haf: Futbolda bir terim. Takımda, savunucularla akıncılar arasında yer alan, görevi hem akıncılara hem de savunuculara yardım etmek olan üç oyuncudan her biri.

Toygar

Bu taksimi yazan dörttür şüphesiz
Kış, bahar, yaz, hazan dörttür şüphesiz
Bu dengeyi bozan dörttür şüphesiz
Yoksulun imkânı bir bile değil[2]

Firkatî

İslâm'ın şartını beş koymuş koyan
Elin kerratını beş koymuş koyan
Aşkın sıratını beş koymuş koyan
Gönlümün gümanı bir bile değil

Reyhanî

Mübarek kandilin ervâhı beştir
Beş vakit namazın mübahı beştir
Erenler şahının izahı beştir
Cahillere yani bir bile değil

Toygar

Ezana yarışı beş koyan koymuş
Camiye varışı beş koyan koymuş
Surata karışı beş koyan koymuş
Sefilin seyranı bir bile değil

Firkatî

Yaz ile baharın ayları altı
Her ayı bir oktur yayları altı
Şu deli gönlümün vayları altı
Neyleyim duyanı bir bile değil

Reyhanî

Amentübillâhın mânâsı altı
Süphaneke kefin hânesi altı
Besmelenin saydım esresi altı
İçinde p hani bir bile değil

Toygar

Dünyanın inşası pazarda altı
Venüs de Başak da nazarda altı
Yıldızın köşesi Hazar'da altı
Eyvah ki soranı bir bile değil[3]

Firkatî

İnsan başı süzek deliği yedi
Ulu gökyüzünü bölüğü yedi
Firkatî kısmetin oluğu yedi
Testine dolanı bir bile değil

Reyhanî

Şiddet-i cehennem âlemi yedi
Peygamber ordusu alemi yedi
Firkatî vazoda kalemi yedi
Aradı *Reyhanî* bir bile değil

Toygar

Uğur böceğinin noktası yedi
Âlemde nağmenin notası yedi
Zikirde sofinin rotası yedi
Toygar*'da olanı bir bile değil*[4]

[2] Birinci mısra dört kitap. "Bu dengeyi bozan dörttür şüphesiz" mısraı ile Firkati'nin "Gönlümün isteği dörttür bilesin" mısraında kastettiği dört evliliğe cevap verilmiştir...

[3] Dünyanın altı günde yaratılmış olduğuna inanılır. Altı, kadınsı bir sayı olarak kabul edilir. Bu sayı, Venüs ve Başak burcu gezegeni ile ilgilidir. Hazarlarda yıldız altı köşelidir.

[4] Uğur böcekleri yedi noktalıdır. Yedi adet nota vardır. Zikirler yedi defa tekrarlanır. Yedi sayısı ilahi ilimde kemalin zirvesidir. Tasavvuftaki zikirler en az yedi defa tekrarlanır.

● Həsrət Kərimli

Bir Çiçək Eşqi

Dünyaya səpilib həsrət toxumu,
Hər yerdən göyərir həsrətin əli.
Ilahi, gördüyüm qorxunc yuxumu,
Vüqarlı dağların bükülüb beli.

Göylər ətəyini çəkib dərinə,
Bəlkə də həsrətin əlindən çəkir.
Göylərdən yerlərə ümid yerinə,
Həsrətli-həsrətli duman, çən çökür.

Yaman qarışıbdı toyu vayına,
Vüsalı göz yaşlı nağıldı dünya.
Yetişmir nalələr, ahlar hayına,
Bir də görəcəksən dağıldı dünya.

Buludlar qoynunda haraysan, haysan,
Silkələ üstünə həsrət yağacaq.
Iki həsrətlini baş-başa qoysan,
Göylərə yüksələn alov doğacaq.

Həsrət bolluğudur Həsrət adım da,
Adamın içində üşüyür səsi.
Bir kəpənək ömrü yaşamağım da,
Bir çiçək eşqidi, bir yaz həvəsi.

● Durani Kocaga

Kime Ne

Yüreğine vaha benim çöl benim
Serilecek gül benimdir çimene
Dost bağında yeşil benim al benim
Kırılacak dal benimdir kime ne

Güneş bile hayran senin rengine
Yar isterim gönül düşer dengine
Yaz bahardan çağlar oldum engine
Derilecek sel benimdir kime ne

Unutmadım yar umudum öldüren
Düşmanları şu halime güldüren
Nektar dersin yar yüreğim böldüren
Verilecek bal benimdir kime ne

Çiçeklerden hüzün derip gelince
Gözlerinde can olurum gülünce
Aman demem yar nazenin bel ince
Sarılacak kol benimdir kime ne

Gözüm gibi bakıyorum resmine
Hasretim var cemaline cismine
Unutulmaz sevda yazsam ismine
Girilecek sol benimdir kime ne

Şu dünyada kalmadı bir merağım
Senden sonra hiç olmadı ereğim
Yüzsüzlere yolmuş meğer yüreğim
Sürülecek el benimdir kime ne

Dost Durani kerametin sormadım
Ahir evvel aklım boşa yormadım
Bir gün uzun bir gün kısa görmedim
Varılacak yol benimdir kime ne
.

İsmail Özmel

Küçüksu'da Gezinti

Hangi mevsimde gelsem, rastlarım aynı ize
Gergefteki nakışlar uzanıyor denize.

Küçüksu'dan Hisar'a köpüklerden bir kilim,
Dalgalarla elele uzandı evimize.

Neler anlatmak ister, şu güzelim martılar
Hatıra yüklü zaman sığındı gölgemize.

Kulakları okşuyor bir yaylı tambur sesi
Mutluluk mehtap gibi doğuyor sinemize.

Her gün bir başka halı dokumak ne de güzel
Küçüksu'da her nağme zevk verir gönlümüze.

● Muhammed Muşşooğlu

Açma Derdim

Açma derdim kardeş yorgunum yorgun
Yad elinde kalmış vatana döndüm
Kurumuş yaprağı kesilmiş suyu
Bir barı yolunmuş bostana döndüm

Terk ettim diyârım maldan talandım
Naçar kaldım kapı kapı dilendim
Sakız oldum ağızlarda çiğnendim
Bir beli bükülmüş insana döndüm

Seçerdim ölçerdim verirdim dolu
El gücüm yeterdi bükerdim kolu
Kurt kimin gezerdim severdim çölü
Bir dişi dökülmüş aslana döndüm

Atlı yayan gamsız köye geçerdim
Anahtarsız kapıyı dille açardım
Arpa ile buğdayı birden biçerdim
Sümbülü silkilmiş harmana döndüm

Ramazan Pamuk

Ya Habibi Kibriya

Doğdun bize oldun rahmet güneşi
Güle döndük, Ya Habibi Kibriya
Gönlümüze yaktın gittin ateşi
Küle döndük, Ya Habibi Kibriya

Gelişinle putperestler devrildi
Alevleri göğe, çıktı savruldu
Hasretinle bak sinemiz kavruldu
Çöle döndük, Ya Habibi Kibriya,

Kâfir yine kâfir olmuş özünden
Ümmetini kan ağlatır gözünden
Öldürdüğü sabilerin yüzünden
Çula döndük, Ya Habibi Kibriya

Zulüm varken bir tarafta; ölüyor
Diğer Müslim bu taraftan gülüyor
Yine olan bebeklere oluyor
Pula döndük, Ya Habibi Kibriya

İnsanlık iflasta, harcamış dünü
Kurtarmak istiyor çalışıp günü
Aydınlık arkada, karanlık önü
Kula döndük, Ya Habibi Kibriya

Nefsimizi sünnetine yeğledik
Kalbimizi masivayla bağladık
Nafile gürleyip, boşa çağladık
Sele döndük, Ya Habibi Kibriya.

Bereket faize küstü darıldı
Çaresizim diyen ona sarıldı
Asıldığı dallar kökten kırıldı
Tele döndük, Ya Habibi Kibriya.

Yahudiler gelip bize çattılar
Yeryüzünü birbirine kattılar
Müslümanı yerlerinden attılar
Ele döndük Ya Habibi Kibriya

Hilkâti'yim yarama tuz basarım
Seni görsem bu dünyaya küserim
Rüzgâr olsam yine sana eserim
Yele döndük Ya Habibi Kibriya

● Ömer Ekinci Micingirt

Ezân Sesi

Yanık türkü değil bu ezân sesi
Vuzuha er eğil, hû ezân sesi

Ezan sesi Mekke Medine Bilâl
Ezân sesi iman vatan din hilâl

Eşsiz davetiye beş öğün va'az
Kalbine dokunmaz müflis beynamaz

Ezân teberrüktür aşktır dilime
Ezân secdeleri öpen kelime

Kanat çırp kuş gibi abdest al yürü
Ezân yığınların en tefekkürü

Ezân hakikati asli niyetim
Yüzyıllık kırgınlık hassasiyetim

Sevda irfân şuûr şelâle ırmak
Kimin haddinedir kısıp susturmak

Ezân küfre tokat mazluma hilim
Ezânsız vatan mı lâl olsun dilim

Yanık türkü değil bu ezân sesi
Vuzuha er eğil hû ezân sesi

● Zərəngiz Dəmirçi Qayalı

Açma Derdim

Bir ciftcə quşum var mənim,
Nə ağlım-huşum var mənim,
Əlimdə işim var mənim,
Dünya məndən inciməsin.

Bu qaragöz- uşaq deyil,
Pöhrə verməz budaq deyil,
Qəlb dolu köz-ocaq deyil,
Dünya məndən inciməsin.

Qəmin çəkib, aşırmışam,
Hövsələsin daşırmışam,
Halvasını bişirmişəm,
Dünya məndən inciməsin!

Zərəngiz, bəxtin saraymış?
Yolun, ünvanın haraymış?
Adı elə biçarəymiş?
Dünya məndən inciməsin!

Həzin Nəğmə

Bir icim su qaynayır,
Düyanın qazanında...
Ya daşa, ya daşmaya,
Qədəri yazanında.

Bir həzin nəğmə gələr,
Uzaqdan qulağıma,
Yaşaram ömrüm qədər,
Bağlanıb ocağıma!

Yaxşım var, yamanım var,
Dilimdə amanım var,
Dağılmaz mənim dünyam!
Tanrıma gümanım var.

● Metin Özarslan

Dünya

Çalıp boş tar yalan keman
Sazı tattırmayan dünya
Yıllar geçti yahşi yaman
Caka sattırmayan dünya

Edersin insanla dava
Avlarsın çıkanı ava
Bir kula beleş bedava
Hava attırmayan dünya

İçin dışın bir karmaşa
Dert dolusun baştan başa
Helalinden pişmiş aşa
Tuzu kattırmayan dünya

İnsana nedir kastın de!
Ne diye ona küstün de…
Altını bilmem, üstünde
Rahat yatırmayan dünya

Sana ne dense fayda yok
Öter düdüğün kayda yok
Yerin matemde toyda yok
Keyif çattırmayan dünya

Ömrün zarar mıdır kâr mı?
Gülüp ağladığın var mı?
Bize geniş misin dar mı?
Kayıt tutturmayan dünya

HECE TAŞLARI

aylık şiir dergisi

82.on5aralık2021

hece taşları

aylık şiir dergisi

yayın yönetmeni

tayyib atmaca

son okuma

metin özarslan

kapak fotoğrafı

yasin mortaş

muhabbet yeri

haydarbey mh. 32077. sokak
armada/2 d blok nu: 6
onikişubat / kahramanmaraş

0535 391 92 50

hecetaslaridergisi@gmail.com

82. sayı 15 Aralık 2021

ıssn 2149-4509. (e-dergi)

BU SAYIDA

- Ahmet Efe / Cennet Toyu
- Hüseyin Kaya / Hicret/Rüya
- Ali Kemal Mutlu / Od'a Verdim Yüreğimi
- Yaşar Bayar / Eylül Albümü
- Kenan Yavuzarslan / İkrar-ı Besm-i Elest
- Abdülkadir Doğar -Metin Özarslan-
  Erhan Çapraz / 3x3x3 Müşaare...
- Metin Mert / Mazlum Topraklar Ağıdı
- Zekeriya Yılmaz / Hayâlin
- İbrahim Sağır / Dağlara
- Mustafa Doğan/ Al Mektup
- Mustafa İmir / Zaman
- Muzaffer Ceylan / Ölü Aşk
- Ercan Haney / Gülüm
- Güldərən Vəliyeva / Bayatılar
- Yasin Şen / Gözlerin
- Nihat Yücel / Kırk Işık Kız
- Ahmet Sami Benli / Anne Gibi
- Satılmış Şen / Dilden Gelen
- Tayyib Atmaca / dOkunan Şiirler -25-
- Mustafa Sade / Sâfi Aşk

● Ahmet Efe

Cennet Toyu

Yâr nasıl söyleyeyim
Sanki büyü var sende
Âkili mecnun eden
Leyla huyu var sende

Şerhine girişilmez
Künhüne erişilmez
Ve asla yarışılmaz
Derin kuyu var sende

Âşıklara çatarsın
Birbirine katarsın
Sevda oku atarsın
Aşkın yayı var sende

Bak nice kulun hâli
Çok görme sen visâli
Elif kâmet misali
Servi boyu var sende

Mâsivâdan kaçarsın
Misk ü amber saçarsın
Pervaz edip uçarsın
Anka tüyü var sende

Mevsim bahar, kiraz ver
Hem sermedî bir haz ver
Çok susadım biraz ver
Kevser suyu var sende

Ruhumun fermanısın
Derdimin dermanısın
Gönlümün sultanısın
Cennet toyu var sende

● Hüseyin Kaya

Hicret

nasıl olsa bir daha yolun düşmez yoluma
nasıl olsa öldürür nasıl olsa bu kahır
ve düşmez nasıl olsa yüzün yüzüme daha
kalsın ağrım altında böyle benimle bu sır

sen hayat de ben ağu, araya koyduğuna
sen hayat de varımdan yoğumdan olduğuma
ey gönlüme sığıp da sığmayan hikâyeme
sen hayat de bu acı kıyıya vurduğuma

yağmalanmış ömrümün yasını tutuyorum
eşiğinde hicrete açık kapılarının
yalnız ve yabancıyım, üstelik üşüyorum

mor dağlara saldığın suskun menekşelerin
ve dağımda patlayan kızıl güllerin için
ve en çok senin için hep en çok senin için
ben seni ağlayarak gideceğim ülkemden

Sessiz Rüya

hastasın sesinde kuş yorgunluğu
ellerin eylüle yürüyen yaprak
kalbine çiğ düşmüş gözlerin buğu
usanmış içinde ağlayan ırmak

saçların yılların selinde yunmuş
silinmiş yüzünden izi baharın
gelip de usulca ruhuna konmuş
ürkek kelebeği uzak dağların

yorulduğun yerde bitmiyor dünya
değilmiş ilacı her şeyin zaman
yaşamak dediğin sessiz bir rüya
sözcüklerin kayıp dudakların kan

● Ali Kemal Mutlu

Od'a Verdim Yüreğimi

Nedamet babında her dem
Yanar yüreğim ha yanar
Bir sevdanın tâlibiyem
Yüreğim kanar ha kanar

Mihri zuhreder esrarda
Nura gark olur ısrarda
Riyaya mesken ikrarda
Donar yüreğim ha donar

Rahmeti yağar "hû" ile
Hoşgörünün ruhu ile
Bu mukaddes buğu ile
Yunar yüreğim ha yunar

Alıp öze afrasını
Atar kibrin tafrasını
Ahi Evran sofrasını
Sunar yüreğim ha sunar

Bürünüp hasret yağına
Tutuşur aşk çerağına
Turna olup Hak bağına
Konar yüreğim ha konar

Zandan uzak kalmayanı
Özün kâmil kılmayanı
Muhabbeti olmayanı
Kınar yüreğim ha kınar

Bu yol ki çile yoludur
Bahr-i merhamet koludur
İmtihan ile doludur
Sınar yüreğim ha sınar

Çırpıp Yunus kanadını
Kırar dünya inadını
Bektaş gibi yâr adını
Anar yüreğim ha anar

Marifeti kılıp koza
Bulanmadı kire, toza
Sabrın yarasını tuza
Banar yüreğim ha bana

Nefsin tutarak gemini
Hazza zerk eder em'ini
Ol hakikat zemzemini
Kanar yüreğim ha kanar

● Yaşar Bayar

Eylül Albümü

I/

Sarı safran ve pelte; buğulu bağ, dalgın ay
Serin/sırlı ipeksu; başında nemli bir tül
Her damla, düş ötesi, kırılmış mühre ve fay
Uçuşur bulut mendilleri, bahçelerle kül
Dalgın bir tecessüsle yapraklar yerde kalır
Rahlede bir imgelem, hep aynı bağlaç: eylül
Gün batar, güller kurur; bir inik perde kalır
Serin/sırlı ipeksu; başında nemli bir tül
Rahlede bir imgelem, hep aynı bağlaç: eylül

II/

Raks eder yakamozlar, ayna içinde esir
Hâlesi çoktan yitmiş bir rüyâ denizinde
Sararmış, solgun resim; nemli, küskün, münkesir
Tekvin nağmeleriyle gider ayın izinde
Rüzgârın dudağında eriyor düşsel sütun
Çöllerin taşı(r)dığı bir sevgili dizinde
Melâl: acı, kırağı; kor, kül ve bukalemun
Hâlesi çoktan yitmiş bir rüyâ denizinde
Çöllerin taşı(r)dığı bir sevgili dizinde

III/

Her yer enkaz ve leke; boş ve tenhâ yamaçlar
Mecâlsiz ölü evi; kimsesiz ve mükedder
Secdeye kapanmış sis; hasta yüzlü ağaçlar
Hırpani bir sözlükte: günler gibi ömürler
Kül kokulu küheylan, gül/kanadı budanmış
İlkyazın mülkü talan; giryân, iğdiş, derbeder
Ne varsa mâsivâda hep mecaza adanmış
Mecâlsiz ölü evi; kimsesiz ve mükedder
İlkyazın mülkü talan: giryân, iğdiş, derbeder

IV/
Bir semenderin sütü ıslak buluta gebe
Zaman çöl fırtınası: dürülmüş hâtırâtlar
Tensiz ve çıplak ve mağrur ve ebe: göçebe
Usun burgacından ayrılıyor kanatlar
Hüzün tayfının rengi su üstünde yüzüyor
Meçhul bir karanlığa dökülüyor hayatlar
Şeffaf örüntülerden ışıklar süzülüyor
Zaman çöl fırtınası: dürülmüş hâtırâtlar
Meçhul bir karanlığa dökülüyor hayatlar

V/
Vehm ettikçe mayi endişe, varlığa sızar
Boşaltıyor toprağa özsuyunu karanlık
Gönül, her yokluğu hep perde inerken anlar
Eylül: Yoksa teyellenmiş ölüm müdür artık
Ömürler böyle geçer, yasa bürünür düşler
Şebnemler üstünde nem… Saçlar başlar dağınık
Sükût insanı yorar… Ağlar şimdi gülüşler
Boşaltıyor toprağa özsuyunu karanlık
Şebnemler üstünde nem… Saçlar başlar dağınık

VI/
Mütehammil ‘kün’günde; dönüyor yerküresi
Bir yağmur kuşu durur çeşmelerin tasında
Sanki tekrarlanıyor Sâd ve İsra sûresi
Bir Yusuf sessizliği nakşetmiş aynasında
Ah, epik ibrişimler örüyor çelengini
Tutkuyla titreşirler son ufkun atlasında
Yaralı zakkum gibi yangın sarmış engini
Bir yağmur kuşu durur çeşmelerin tasında
Tutkuyla titreşirler son ufkun atlasında

VII/
Kanamalı bu göğün, olsa da ağzı dili
Neden bir kuğu gibi vuruyor soyca kanat
Kimin için sallıyor şu sapsarı mendili
Kalbi niçin aksayan, kurulmamış bir saat
Tutmuş, ürkünç, sanrılı en incelmiş dalından
Yok olmuş cam fânusta, d/ipsiz harf: eylül… Heyhat
Arz’ın akkor zamiri, cebinde kırık zaman
Neden bir kuğu gibi vuruyor soyca kanat
Yok olmuş cam fânusta, d/ipsiz harf: eylül… Heyhat

● Kenan Yavuzarslan

İkrar-ı Bezm-i Elest

Kavlimiz tek sılamızdır biliriz cancağızım
Ne kadar firkate düşsek geliriz cancağızım

Aşkımız üstüne verdik diye ikrarımızı
Sözümüz hükmüne sadık kalırız cancağızım

Vâdedir bâdenin en çok yakışan kafiyesi
Bir serin sâyede rahmet buluruz cancağızım

Kıssadan kâh neşe, kâh gam, süzeriz hissemizi
Payemizdir, payımızdır alırız cancağızım

Gece mehtâba çıkarken, söze uğrar yolumuz
O muhabbet ile sarhoş oluruz cancağızım

Edibin hasleti tektir, o da illâki edeb
Şiirin nârını külden eleriz cancağızım

Nefesin zerresi yüktür, canı tuttuysa nefis
Biz o yüzden yaşıyorken ölürüz cancağızım

● Abdülkadir Dağlar - Metin Özarslan -Erhan Çapraz

3x3x3 Müşaare...

Abdülkadir Dağlar

Devlet kuşu gölgesini çekeli
Menzil ırak yalın ayak baş kabak
Türk töreyi terk edip de göçeli
Fikir çorak zikir kurak taş tabak

Metin Özarslan

Millet kendi benliğinden geçeli
Kara şafak, gri afak, yön sazak
Bigânelik libasını biçeli
Çullar tuzak, renkler tozak, yen uzak

Abdülkadir Dağlar

Dün gökteydik yarın yerin altında
Bir varmış bir yokmuş masal tahtında
Üç elma paylaştık bıçak sırtında
Biri bayrak biri kısrak kaş orak

Erhan Çapraz

Töremizdir cananımız canımız
Hak yolunda Hannan'ımız hanımız
Yusuf, Yakup Ken'an'ımız kanımız
Cevher yaprak makas tarak saç toprak

Metin Özarslan

Zalimin yüreği korkuyla vursun
En öndeki safta son kuzu Dursun
Yiğitler çizmeyi kanla doldursun
Elde bayrak önde sancak bin mızrak

Abdülkadir Dağlar

Cibâlî dağlardan indi ineli
Ağır başlı durur yanık sîneli
Törelidir sağnak yağmur dineli
Kar yağdı mı uzar tozar yaş kayak

Erhan Çapraz

Saye salmış tüm cihana kuşumuz
Bu yolda bir erkeğimiz dişimiz
Asan eyler Hak Teala işimiz
Yünlü yapak beyaz topak ip apak

Metin Özarslan

Nefsin yedeğine girenler girsin
Tevazuya ara verenler versin
Mümtenî hevesle görenler görsün
Zirve batak zırva durak yan sokak

Erhan Çapraz

Rah-ı hakta *Lutfî* elhamdulillah
Ne dilerse olur ol hükmülillah
Daim dilimizde eşşükrülillah
Elde varak okur sebak her dem sak

(21.05.2021 - 22.35)

● Metin Mert

Mazlum Topraklar Ağıdı

Eli bağlı dili yok göz görmez yürek sağır
Bir hissizlik çağı ki kederler tüyden ağır

Her taraf alev alev yüzleri barut ve kül
Ey gözyaşım bari sen, bu yangına sen dökül

Burda Irak Suriye orda Keşmir Arakan
Afrika'da isimsiz bilmem kaç milyon insan

İşte ağlıyor Kudüs, doğranıyor Türkistan
Güller gibi düşüyor toprağa binlerce can

Ceddimin hatırası yavaş yavaş eridi
Göğsümün ortasından geçer Gazze Şeridi

Çin'i Hind'ten ayırma vatanları Çindistan
Zahirde ayrı ayrı fakat zülüm tek vatan

Gerçek sahte hangisi, iç içe geçmiş yüzler
Kuzu postuna girmiş kana susayan gözler

Bölüyor parsel parsel işkilli teraziyle
Tapu tescil kadastro işi hep araziyle

Medeniyet ölçüsü vitrine ince paspas
Küflenen bedenlere kokulu temiz libas

Hiç akla gelir miydi benliğini unutsun
Evlad-ı âliosman böyle muhal yol tutsun

Gözlerindeki ufuk kızıl kana boyansın
Zulmette kalan umut son bir alevle yansın

Rabbim artık durulsun dünya nefret ve kinden
Suçlu masum sorulsun çocukların kalbinden

● Zekeriya Yılmaz

Hayâlin

Gecenin koynunda, hicran deminde
Usulca kapıyı vurdu hayâlin
Sanki hakikatten süzülmüş gibi
Öylece karşımda durdu hayâlin

Yâr diye sineme sardım kokladım
Yüreğimin derûnunda sakladım
Öylece sabaha kadar bekledim
İçimde bir gizli sırdı hayâlin

Unutturdu keder ile gurbeti
Bitirdi bağrımı yakan hasreti
Leb-i şirindeki balı, şerbeti
Meşk eyleyip bana verdi hayâlin

Belki bir hayâldi, belki de düştü
Canıma kıpkızıl bir ateş düştü
Zannettim ki yolum cennete düştü
Beni ta yürekten sardı hayâlin

Ondan beri uyku girmez gözüme
Buruk bir tebessüm kondu yüzüme
Bir lahza armağan edip özüme
Saati hasrete kurdu hayâlin

● İbrahim Sağır

Dağlara

Usandım hayatın keşmekeşinden,
Kendimden bu gece kaçtım dağlara.
Dumanlı göğsüne başımı koydum,
Bütün sırlarımı açtım dağlara.

Göğe kement attım bulutu tuttum,
Gül dalında ninnilerle uyuttum,
Gönül gurbetinde aşkı unuttum,
Bulurum sanarak geçtim dağlara.

Hakikat şehrinde hâyali gördüm,
Ufukları bir eski bohçaya dürdüm,
Hayata keyfimce nakışlar ördüm,
Süs diye gelinlik biçtim dağlara.

Bitmeyen besteler dinledim ney'den,
Ruhumu geçirdim zorlu deneyden,
Kurtuldum vesvese denilen şeyden,
Kuşlara özendim uçtum dağlara.

Suya kulak verdim nâlemi duydum,
Altıma post diye gölgemi yaydım,
Ferhat'ın yerine kendimi koydum,
Gönül sırlarını saçtım dağlara.

İnsanlar muamma hayat bilmece,
İsyanımı azat ettim bu gece,
Asuman kelime, yıldızlar hece,
Huzur aramaya göçtüm dağlara.

● Mustafa Doğan

Al Mektup

Kaldır kutlu başını rüzgârın nazlı gülü
Özgürlüğüme tuğra varlığıma ülküsün
Üstüne titrediğim has bahçenin bülbülü
Muhabbet sevdasıyla bestelenmiş türküsün

Yıkanıp sabahında binlerce yıllık düşün
Şanla süzül gönderde kandan kırmızı Burak
Semanın gerdanında parıldarken gülüşün
Üstünde ölmek bile en şerefli iştiyak

Muhabbetini bilen hudut çizemez sana
Okyanuslar misali suretinin deseni
Çehrendeki tebessüm Hızır olsun tasana
Bil ki! Kumaşın değil mübarek kılan seni

Aşkla ıslansın dudak, öperken seni alın
Yıldızına yıldızlar gıpta ederek baksın
Kamaştırsın gözleri renklerin şahı 'al'ın
Hilalin yıldız aşkı sonsuzluklara aksın

Etrafında dönüyor dört mevsim yedi bölge
Hürriyet pınarının abı-ı hayatı sensin
Otağların burcusun arşın altına gölge
Yoldaş ol bulutlara yerin üstü şenlensin

Cem edip cümle canı sınırların içinde
Ayırıp kayırmadan aynı safta topladın
Şehadet boyası var o kırmızı saçında
Ölümüne sevdayla yürekleri kapladın

Al mücella göğsüne ak ipekli şal takın
Göğü delen görkemin nihayetsiz çağrıdır
Sakın çehreni "çatma" kutlu yarınlar yakın
Bu dilsiz topraklar ki; şühedanın bağrıdır

Sensin; vatan sağ olsun derken dayanağımız
Sensin; gözyaşlarının en namahrem lehçesi
Sensin; kor menzillerde huzur barınağımız
Sensin; musallaların cennet kokan bahçesi

Ey Ümmetin duldası ey Mukaddes hediye!
Seyrine safa durup ömür boyu bakayım
Kelimeler şanına selam versinler diye
Seni yazan harflere bırak yıldız takayım…

● Mustafa İmir

Zaman

‘An’dan sonsuzluğa sanal sürece
Geçen her bir yılı anmadır zaman.
Zerreden küreye evren görece
Düşünce selinde sınmadır zaman
Benliği yokluğa sunmadır zaman.

An, gün, ay, yıl hepsi birer hecelik
Ömür dediğimiz, düştür gecelik
Kavramak, anlamak, bilmek nicelik
Yanılgıyı gerçek sanmadır zaman
Edinim ufkunda bunmadır zaman.

Gökte yıldız; yerde hava, su, toprak
Dallardan dökülüp çürüyen yaprak
Kederle, acıyla hayıflanarak
Kaygıları muta yonmadır zaman
Kısacık hayatı tınmadır zaman.

Damarda akan kan, giden emektir
Maddeyi manadan silkelemektir
Âlemden âleme göçmek demekti
Bir hazan hüznünde donmadır zaman
Her kış ortasında yanmadır zaman.

Farklı dünyalarda yalnız dolaşmak
Aynılığın kıyısına ulaşmak
Vakit denen görüngüyle yarışmak
Mutsuzluk suyunda yunmadır zaman
Ekmeği umuda banmadır zaman

Dost bilinen bilinmezle savaşmak
Akılda, gönülde, ruhta ayrışmak
Kırılmak, dökülmek, sonra yatışmak
Bir gönül dostunda onmadır zaman
Geçip gidenleri anmadır zaman.

Başı, sonu bilinmeyen bir yolda
Varsılı, yoksulu benzeşir salda
Ben de sığınayım bir kuytu bul da
Yüreklere teller konmadır zaman
Geçen ömürlere yanmadır zaman.

Belki ‘var olma’nın öteki adı
Gönüllerde sevgi, muhabbet tadı
Ağarmaz gün, bitmez gece olmadı
Özlenen canlara kanmadır zaman
İlahi bir aşkla yunmadır zaman.

● Muzaffer Ceylan

Ölü Âşık

Bir yaz yağmurusun sen sokağımda
Hasretliğin senin böyle her gece
Sanki gözyaşından sel yanağımda
Kalbime süzülen sessiz ve ince

Sararken dört yanı uçsuz karanlık
Pencereme vurur ayın ışığı
Görmek hevesiyle seni bir anlık
Dirilir mazimin ölü aşığı

Cebimden bir elmas düşürmüş gibi
Seni sokak sokak kan ter içinde
Ararım temmuzda üşürmüş gibi
Caddelerde ela gözler içinde

Gerçeği aramak bir hayal gibi
Bulmadan kaybetmek zordur sevgili
Dağdan dağa seken bir maral gibi
Peşinde soluğum kordur sevgili

Ben hercai güneş çok uzaklarda
Doğdum mu battım mı bilemedim ki
Eledim renkleri lal dudaklarda
Serseri dolaştım gülemedim ki

Sen bir gülle gelen bahar gibiydin
Beyhude ömrümün sevda çağında
Mevsimi şaşırmış bir kar gibiydin
Delişmen gençliğe veda çağında

● Ercan Hanay

Gülüm

Mehmet Yüzbaşı'ya…

Hayat ölüme gebe
Ölüm hayata ebe
Sana bana galebe
Çalmazsa olmaz gülüm

Hayat memat mesele
Hayatı al kesele
Ayağında kösele
Vurmazsa olmaz gülüm

Ölümden ötede yâr
Ölümden geçene var
Yaşarken ölene kâr
Etmezse olmaz gülüm

Ateş yakar su boğar
Her can ölüme doğar
Ölümden canlı ne var
Bilmezse olmaz gülüm

Doğdurup öldürene
Ağlatıp güldürene
Birine bin verene
Dönmezse olmaz gülüm

Ölümlüsün bilirsin
Ölürsen dirilirsin
Hesabını verirsin
Almazsa olmaz gülüm

Giderayak ecele
Adını an hecele
Koynunda hep gecele
Sarmazsa olmaz gülüm

● Güldərən Vəliyeva

Bayatılar

Əziziyəm, ha sarı,
Aşmaq olmur hasarı.
Yaramı yar qanadıb,
Ha düyünlə, ha sarı…

Əzizim, bilməyənin,
Öyrənib bilməyənin.
Dərdini mənə verin,
Dərd çəkə bilməyənin.

Əziziyəm, bilməzdim,
Ağlayardım, gülməzdim.
Səndə də vəfa yoxmuş,
Mən ki, belə bilməzdim.

Əziziyəm, gül balam,
Çiçək balam, gül balam.
Gecə-gündüz iylərəm,
Mənim qızılgül balam.

Əziziyəm, o damda,
Kimlər yaşar o damda?
Mənə atəş nə lazım?
Atəşəm də, odam da!

Əziziyəm, o damda,
Gözüm qaldı odamda.
Yarım elə yandırıb,
Çınqıyam da, odam da!

● Yasin Şen

Gözlerin

Bir sevdâ derdiyle yanar gözlerin
Gözyaşın sanırım kanar gözlerin
Ürkek kuşlar gibi gezer bir zaman
Gönül yücesine konar gözlerin

Visâli ararken senin özünde
Bir elem duyarım güzel yüzünde
Huzûru derinden duysam sözünde
Derdimi derinden anar gözlerin

Yüzüne hasretle bakarsam eğer
Bu kalbi derdine yakarsam eğer
Ve ansızın yola çıkarsam eğer
Önüne hüzünle iner gözlerin

Bir alevdir sanki içimde kanım
Gönlümde ateşin serinken tenim
Daima bu demde gönlüme benim
Yaz yağmuru gibi siner gözlerin

Bakışın alevdir şu dertli cana
Bir bitmez hasreti duyarken sana
Bu veda deminde durmadan bana
Aşkının korunu sunar gözlerin

Dinmiyor içimde beni yakışın
İzleri kaybolmaz kalpte nakışın
Söylüyor gecemde, yorgun bakışın
Bir yıldız misâli söner gözlerin

● Nihat Yücel

Kırk Işık Kız

-Kurtuluş Savaşında kırk gün Kur'an okuyan kırk ışık kız'a-

Kırk
Kırk bakire
Kırk bakire kız
Kırk bakire kız kırk gün
Kırk kutlu evde toplandılar
Diz çöktüler secdeye kapandılar
Huşu içinde sessizce Kur'an okudular
Kırk kız kırk gün kırk ikindilere kadar
Sabrı-acıyı ve kurtuluş umutlarını
Ulu Tanrı'ya açılan avuçlarıyla
Ayet-ayet gökyüzünü dokudular
Kırk bakire kız kırk gün
Kırk bakire kız
Kırk bakire
Kırk

Kırk
Kırk gök
Kırk gök kız
Kırk gök kız kırk gün
Gök utkuları muştuladılar
Ölmezliğin sırrına ulaştılar
Yüzleri bir tolunay'dı kızların
Kaşları bir gerilmiş yaydı kızların
Her biri bir Asena'ydı kızların
Demir dağları delip aştılar
Gök çıkrığı kargışladılar
Kırk gök kız kırk gün
Kırk gök kız
Kırk gök
Kırk

Kırk
Kırk kurt
Kırk kurt kız
Kırk kurt kız kırk gün
Bilediler öfkelerini bilinçle
Yumruklarını gökyüzüne kaldırdılar
Gökyüzünü öfkeyle-hınçla yumrukladılar
Bakışları kurt bakışlı-özleri kurt soyundan
Tanrı önünde önce dua ettiler sonra
Yalın kılıç meydanlarda durdular
Döllendi özlerinde ak umutlar
Kırk kurt kız kırk gün
Kırk kurt kız
Kırk kurt
Kırk

Kırk
Kırk bayrak
Kırk bayrak kız
Kırk bayrak kız kırk gün
Zaman ve mekân dışı yaşadılar
Küüt-küüt attı utku nabızlarında
Savaş açtılar dillerinde Kur'anla
Bütün cephelerde ölümlere koşan kızlar
Savaşan onlardı ellerinde Kur'anla
O günden beri hâlâ dalgalanır
Ufuklarda bayraklaşan kızlar
Kırk bayrak kız kırk gün
Kırk bayrak kız
Kırk bayrak
Kırk

Kırk
Kırk umut
Kırk umut kız kırk gün
Tanrı'nın adıyla başladılar
Dua-dua Ayet-ayet Sure-sure
Kur'anı okudukça acunu unuttular
Kırk kız kırk mavi kanatlı güvercin olup
Gökyüzüne doğru kanat açıp uçtular
El verdi gök erenler ellerine
Erenler sırlarını açtılar
Kırk umut kız kırk gün
Kırk umut kız
Kırk umut
Kırk

Kırk
Kırk ışık
Kırk ışık kız
Kırk ışık kız kırk gün
Bitmeyen karanlık geceleri
Birer güneş olup aydınlattılar
Kimdiler-nerde mezarları bilinmez
Uçmağa doğru birer yıldız gibi aktılar
Karanlıklar Kur'anla ışıklandılar
Yüreklerindeki utku ışıklarını
Birer kandil gibi yaktılar
Kırk ışık kız kırk gün
Kırk ışık kız
Kırk ışık
Kırk

● Ahmet Sami Benli

Anne Gibi

Bir evladın kokusunu
Bilen olmaz anne gibi
Baldan tatlı uykusunu
Bölen olmaz anne gibi.

Huzur verir nurlu yüzü
Bahara döndürür güzü
Çocuk kalan gönlümüzü
Alan olmaz anne gibi.

Görse bile yüz yaşını
'Kuzum'der, okşar başını
Ağlayınca gözyaşını
Silen olmaz anne gibi.

Gitmeden bil değerini
Kimse doldurmaz yerini
Büryân olmuş ciğerini,
Delen olmaz anne gibi.

Ayağının altı cennet
Hürmet eden bulur devlet
Gül saçarak demet demet
Gülen olmaz anne gibi.

Bu fâniden geçtiğinde
Öksüz koyup göçtüğünde
Şol cennete uçtuğunda
Gelen olmaz anne gibi.

Dilden Dile

Etmedik yüreğe esir
Dile verdik türkümüzü
Kırık çömlek tutar mı sır
Sele verdik türkümüzü.

Yangın başlarken derinde
Duman durur mu yerinde
İlk sancının seherinde
Yele verdik türkümüzü.

Of dedik taşırdık kabı
Akıl yitirdi hesabı
Ok gibi çektik mızrabı
Tele verdik türkümüzü.

Bülbül ne gördü ki gülden
Ne çektiyse çekti dilden
Mecnunca topladık çölden
Çöle verdik türkümüzü.

Ufuk sisli yollar ıssız
Ne kavşak belli ne de iz
Kadir bilmez bir vefasız
Kula verdik türkümüzü

Tayyib Atmaca

dOkunan Şiirler -25-

Her şairin bir kaderi olduğu gibi her kitabın da bir kaderi vardır. Şairin işi şiirini yazmak yayıncının işi ise şaire ulaşıp yazdıklarını okuruyla buluşturmaktır. Eski zamanlarda böyle miydi bilmiyorum ama en azından olması gereken böyledir diye düşünüyorum.

Şairleri, yazarları edebiyat dergileri ortaya çıkarır. Her dergi kendi çapında bir okul olmak için çıkar değilse adı sanı unutulmuş ardından bir fatiha okuyacak kimsesi kalmamış kimsesizler mezarlığında dünyanın ters yüz edileceği günü bekleyen ölüler gibidir.

Şairler, yazarlar, belli bir zaman sonra yaşadığı toplumun değerlerine, diline hizmet etmek için omuzuna bir küfe alıp ömrü boyunca rahmetli Rahmi Eray'ın "Yaşamak hizmet etmek ve af dilemek için verilmiş bir müddettir" ilkesiyle hayatını vakfetmemişse kendisinden sonra gelecekler nesillere karşı görevini yerine getirmeden göçüp gider, kalabalıklar arasında bir kalabalık gibi bir hayat sürer ve kendi yakıtını sırtına vurarak ayrılır bu dünyadan.

Edebiyat dünyasında önder olup, önden gidenlerin hayatları incelendiğinde hiç birisinin "bir eli yağda bir eli balda" olmamış, onurlu bir duruşla yaşadığı hayatın insana dokunabilirliliği, etik ve estetik değerlerini bir ahlak ilkesi haline getirmeyi birinci derecede vazife bilmişlerdir.

Şair, şairi, şiir şiiri aşılar. Her şairin gönül ağacını da bir şair aşılar. Aşısız gönüllerin meyveleri ya dalında olgunlaşmaz ya da olgunlaşsa da kekre bir tat verir. Bu yüzden gerçek şair "oldum" demez. O şairin olduğu ve olgunlaştığı bazen yaşadığı çağda görülür ya da kendisinden sonra geleceklerin ortak kanaati neticesinde olduğu tescil edilir.

Şairin görevi yayınvelerinin kapılarını aşındırarak kitaplarını yayınlatmak için araya hatırlı kişiler koymak değil, yazarak seferde olmaktır.

Tarihten günümüze milyonlarca şair gelip geçmiştir. Kimisinin bir kaç şiiri, kimisinin bir dörtlüğü, kimisinin de bir dizesi kendisinden sonra gelecek şairlerin gönüllerini aşılayarak varlıklarını bir sonraki kuşaklara aktarmışlardır.

Şiir, şair için bir gaye değil, hayatı daha güzel hale getirebilmek için vermiş olduğu mücadelenin bir aracıdır.

Bazı şairler vardır bir kitabı ya da bir şiiri ile yeryüzünde oturtulacak yer bulunmaz el üstünde ya da gökyüzünde geztirilir! Bir şairi bu kadar taltif ederseniz boğazına ilmeği takmışsınız demektir. Geriye şairin tabureyi tekmelemesi kalıyor.

Bir şair az çok etrafında ya da kendisinden önce yaşamış şairlerle kendini bir tartar. Nerede olduğunu neleri yapıp yapmadığını ve neler yapması gerektiğini bilerek yürüyüşünü sürdürür. Bu yürüyüş esnasında eğer nefsinin cilvelerine aldanmaya başlar, birileri kulağına "birinci sınıf" şair olduğunu fısıldadığında kendisi de "ikincisi kim" dediği anda o şairden uzak durmak gerekir.

Özellikle günümüzde sosyal medya hesaplarında onbinlerce takipçisi olan ve adına özel gruplar oluşturulan şairlerin şiir kitapları baskı üstüne baskı yapıyor. Önemli olan bir kitabın çok basması değil gönüllerde karşılık bulmasıdır.

Bazı şairler vardır her tarafta görülmez ama duruşu ve şiirlerinde insana dokunan dizeleriyle devamlı gönlümüzde ayrı bir yer tutar.

Kırağı şiir dergisinde yolumuzun kesiştiği uzun yıllar gönül arkadaşlığı Kahramanmaraş'a geldiğim günden beri yalaşık altı yıldır da bu arkadaşlığı, yol arkadaşlığı ile sürdürdüğüm bir şair Yasin Mortaş. İnsan içine pek çıkmayan ama devamlı insan içinde uzun yüyüyüşler yaparak yolda kalmaya devam ediyor.

İlk şiir kitabı *Güvercin Vadisi Şiirleri* üzerinden yirmi dört yıl geçmiş, onlarca şiir dosyası bir gün okur karşısına çıkmak için sırada bekliyor ama o, yayıncıların kapısını aşırdıramayacak kadar utangaç bir yüzle yüzünü eskitmemeye özen gösteriyor.

Hani sözümüzün başında her şairin, her kitabın bir kaderi vardır demiştim ya bu kaderi dolu dolu yaşayan şairlerden birisidir Yasin Mortaş.

Her ne kadar da iyi bir fotoğraf sanatçısı olsa da o, fotoğraf çekmeyi kendisi için bir "antideprasan" olarak görür.

Her şairin yaşadığı şehir ile bir gönül bağı vardır. Bu bağı şiirlerin arasına attığı küçük düğümlerle anlatmaya çalışır.

İşte şair, bu küçük düğümler birbirine ekleyerek bir kitap hacmine ulaşan şiirler yazar. Aslında Yasin Mortaş farkına varmadan tamamen bir şehre yazılan şiirleriyle kendisinden sonra gelecek şairler için de şehrin şiirini yazan bir şair olarak anılacaklar arasında şimdiden ismini yazdıranlar arasına girmiştir. Ben buradan bakınca böyle görüyorum, gelecek zamanlar bunu nasıl görülür onu bilemem.

Onikişubat Belediyesi Kültür Müdürü Serdar Yakar Bey'in "Yazdığın şiirlerin öşürünü istiyorum" sözü ile *Maraş Saati*'[1]i çalışmaya başladı. Her şehir yiğitliğin, delikanlılığın simgesi sayılan isimlerle anılır. Bu Erzurum'da "dadaş", Elaziz'de "gakkoş" Kahramanmaraş'ta "ede"dir. İşte bu edeler içinde öne çıkan bir isim vardır ki adı Ökkeş'tir ve şair *Maraş'ın Destan Saati*'nde Ökkeş'i şöyle anlatır:

"Ökkeş'im
kalbim göğü karşılayan nefesle kaim
çokça diriliş burcuyum/çokça Yusuf ve kuyu bildirisi
göğü yıkayan yıldızları not tutan seyyah
bir kervan seferi kanımda kızışan sızıyla
ben ikindi sükunetiyim uzadıkça hüzne /
ah Maraş seninle" s. 7

diye başlayan uzun şiirinde Kahramanmaraş'ın Fransızlara karşı yapmış olduğu savaşı bir kilime desen desen dokuyarak şöyle bitirir:

"ey
mısra kanatlı /içimdeki devinim
şiir şehrim, destanım
mürekkep ol
kalemim ruhuna değince" s. 22

Şair, bize kah Eshâb-ı Kehf'e, götürür, kah bedestende gezdirdikten sonra, Kahramanmaraş'ın dağlarındaki endemik çiçeklere götürerek gönlümüze dokuna dokuna şiirin kanatlarında uçurur.

Şairin şiir yolculuğunda yolunun kesiştiği, şair ve şiir gönüllü dostlarını da şiirlerine dahil eder. Gerek yaşayan dostları olsun gerekse dünyasını değiştirmiş dostları olsun, vaktin bir kavşağında beraber oldukları günlerin anısını tekrar yaşamak ve yaşatmak adına bir bakıma dilinden irticalen dizeler halinde dökülür ve sonra da şiire bürünür.

"Edebiyatın Başkenti" denilen bu şehirde hem Kahramanmaraş'ın hem de şairlerinin konu edildiği özel bir şiir kitabıdır *Maraş Saati.*

Bu şehirde yıllarca beraber olduğu acı tatlı günlerinin tamamına tanık olduğu şiir ve gönül olarak akrabalık bağı ile bağlı olduğu Mustafa Pınarbaşı, Yasin Mortaş için çok özel bir dosttur. Onunla birlikte uzun süre şiir talimleri yaptılar. Mustafa'nın kendinde olmadığı zamanlarda yanında oldu.

İşte Mustafa Pınarbaşı'nın bu dünyadan ayrılışı üzerine yazdığı bir şiirde ona şöyle yadeder.

"I.
biz
Batıpark'ta
kuşlara şiir içirirdik

II.
güz
yine bir şiir kasırgası
gibi geldi Mustafa

serap yanlarımı
ç-aldı gitti

aşk başındaki
bir dal özlemi
bugün yine salladık
/
şairim

binlerce iklim döküldü
şiirin ihtiyar saçlarına

bir ılgım kuşu
ağrıttı şiir dallarımı

ve
uçup gitti Mustafa
dünya aralığından" s. 60, 61

Muhsin Yazıcıoğlu, Nuri Pakdil, Ali Akbaş,- Mehmet Akif Baltutan, Mehmet Gemci, Ali Haydar Tuğ, Ali Turan, Mustafa Güven, Ömer Erinç, Mustafa Mızrak, Hacı Ali Özturan, Mustafa Okumuş, gibi dostlarına yazmış olduğu şiirler de *Maraş Saati*'ne dahil şiirler arasında yerini alır.

Yasin Mortaş'ın *Maraş Saati*'nde yer alan bütün şiirlere değinip geçmeyi düşünmüştüm ama yazmaya başlayınca yazı insanı alıp başka başka mecralara sürüklüyor.

Onun başka başka şiir kitapları ne zaman ışık yüzü görecek onu görür müyüm görmez miyim bilmiyorum. İnşallah onlarca dosyadan oluşan şiirleri terekesine kalmaz.

Bir gün bu şehirden gidersem Yasin Mortaş'ın dostluğunu ve dağlarda çiçeklerle, kuşlarla konuştuğumuz zamanları hiç unutmayacağım.

Mortaş'ın özellikle Bahaettin Karakoç'a yazdığı *Şiir Sesli Kartal Sağusu* mensur şiiri üzerinde duracaktım ama onun üzerine de bir başkası dursun. Kendisinden önce gidersem bir "Atmaca Sağusu"-nu da dua niyetine peşimizden gönderir inşallah.

1 Yasin Mortaş, *Maraş Saati,* Onikişubat Belediyesi Yayınları, Kahramanmaraş 2021.

Mustafa Sade

Sâfi Aşk

Ezelî yazgıdır maşukun gamı
Ebedî bir düşe kâfi olur aşk.
Vuslatı yokluktur, kahır ikramı
Aşikâr eylenmez, hâfî olur aşk.

Hayali göklerden söker aylayı
İçine döktürür bin vâveylayı
Bir yanda arafta koyar Leylâ'yı
Bir yanda mecnuna vefî olur aşk.

Mülkü yok velâkin maliktir serde
Hayırla kucaklar seni her şerde
Beratı beklerken rûz-i mahşerde
Günahkâr ruhuna şefî olur aşk.

Yunus'la dergâhta, Musa'yla Tûr'da
Hallâc-ı Mansur'a mihmandır dârda
İbrahim nârına bakar gülzârda
Eyüp'ün derdine şâfî olur aşk.

Sönmesi maddedir, yanması mânâ
Katre katre seni döker ummâna
Arzda bulamazsan bak asumâna
Semavî âlemde refî olur aşk.

Maksuda erişip masum kalanın
Varlığı ram olur türlü talanın
Gönlü secdededir aşkı bulanın
Cemalî olanda sâfi olur aşk…

HECE TAŞLARI

aylık şiir dergisi

83.on5ocak2022

hece taşları

aylık şiir dergisi

yayın yönetmeni

tayyib atmaca

son okuma

metin özarslan

kapak resmi

Hakan Hadi Kadıoğlu

muhabbet yeri

haydarbey mh. 32077. sokak
armada/2 d blok nu: 6
onikişubat / kahramanmaraş

0535 391 92 50

hecetaslaridergisi@gmail.com

83. sayı 15 Ocak 2022

ıssn 2149-4509. (e-dergi)

BU SAYIDA

- Tacettin Şimşek / Sevmek Sevilmek Üstüne
- Mehmet Durmaz / Yunus'ça
- Mehmet Baş / Benden
- Ali Daşgın / Daş Arası
- Təranə Arifqızı / Dağlar A Dağlar
- Mücahit Şahin / Mübeccel Şairler / Kal
- Seyfettin Karamızrak / Yaşlandı
- Səxavet İzzəti / Dəyməsin
- Hacı Ali Uyduran / Üzeri Küllenen Bir Şiir Türü: Rubâî
- Cahit Can / Ocağı Sönesice Kocalık
- Fikret Görgün / Senin Yanında Anne
- Üner Dilek / Böyle Anlatır
- M. Emin Türkyılmaz / Başım Secdeye Nazır
- Cəmilə Çiçək / Kimsə Ayırmasın Bizi Dünyada / Biləsən
- M. Nihat Malkoç / Beni
- Rukiye Aydın / Şiir
- Köksal Cengiz / Gözümün Nûru
- Salih Özel / Senin Yanında Anne
- Fatih Kandemir / Günah mı Oldu?
- Tayyib Atmaca / Can Kafesten Bakmıyor

● Tacettin Şimşek

Sevmek Sevilmek Üstüne

Vefatının 18. Yıl Dönümünde Gültekin Sâmanoğlu'nun Şiirini Tahmis

Gökte misin yerde mi, söyle şimdi nerdesin?
Geceme gündüz oldun kim demiş ki gecesin
Işık mıdır bakışın meltem midir nefesin
Çiçek misin, kuş musun; rengin, kokun ve sesin
Varla yok arasında, hayaldesin düştesin.

Merhabaların bulut, elvedaların sızı,
Senin adını söyler alnıma düşen yazı
Gülümsemen her saat bana Çoban Yıldızı
Ellerin yeşil ışık, sonrası hep kırmızı;
Sabahlarımda şiir, akşamları bestesin.

Bengisular dökersin bağrımdaki ateşe
Aya nazire kılar yol olursun güneşe
Sesin anneye benzer bakışların kardeşe
Gel desem geliversen pür heyecan, pür neşe;
Ah bir söyleyebilsem: "Eller ne derse desin!.."

Kayıp vadilerdeyim gücüm yok itirafa
Sen bir tarafa düştün hayalin bir tarafa
Gel desem de gelmesen yolum düşer Araf'a
Bu çağrı hangi nazı getirmezdi insafa?
Naz değil o, anladım, çaresiz boş hevesin.

Sevmek inanmak gibi sevilmek bir vehim mi?
Bilinmez bir diyar mı varılmaz bir iklim mi?
Yürekte bir ürperme ruhta bir titreşim mi?
Sevmişsin ya ne çare, böylesi sevildin mi?
"Sevilmek kâfi" diye verdiğin karar kesin.

Ben kendini her akşam semtinde bulan adam
Sen ruhuma mutluluk tablosu çizen ressam
Bu sevda burda bitmez sonsuza kadar devam
Sevmenin, sevilmenin doruğundasın, tamam;
Sevdiğine kul köle, candan sevene nesin?

Yıldızlara uzandın elindeki buyrukla
Talihli bir çiçekle hülyalı bir çocukla
Ha bitti ha bitecek sihirli bir solukla
Hayatı kucaklayan doyumsuz yorgunlukla,
Yorgun gönül gözüme inen en son perdesin.

Rüya ülkelerinde gönül ezeli seyyah
Yeni heyecanlarla yola çıkar her sabah
Ferman buyurur aşka mülkümdeki padişah
Bunca yıl sonrası bu, kırk bir kere maşallah!
Bırak artık bu rüzgâr nasıl eserse essin...

(öl. 11 Nisan 2003)

● Mehmet Durmaz

Yunus'ça

Yetinme sahte baharla
Kalma sakın ham fikirli
Tohumu bozuyor tarla
Emek sahte ekmek kirli

Fazla sudan çürür ağaç
Bela, hırstan gelir başa
Karnı tok amma gözü aç
Boğazı tuzaktır kuşa

Bilgi ile besle aklı
Bilinç yol göstersin sana
Ayan ola gizli saklı
Saki cür'a versin sana

Aşk her dem gelgitli deniz
Odur yeşeren ne varsa
Gelir gider bırakır iz
Kalbimiz, kıyıda arsa

Ne varlık ne yokluk kalır
Aşk sarınca ovaları
Kurt, kuzuya kurban olur
Biter bütün davaları

Al kendini dön yurduna
Ruhunu boğmadan kesret
Dönüp de bakma ardına
Ömür hicret üstü hicret

Yunus'ça gezdim kıyında
Hayat denen gölge ırmak
Şifa yok senin suyunda
Ecel yerim parmak parmak

● Mehmet Baş

Benden

Yamalı gönlüme sözüm geçmiyor
Kışın ortasında yaz ister benden
Şeker şerbet verdim gelip içmiyor
Kavak ağacından saz ister benden

Halimden anlamaz derdimden bilmez
Ağlayıp sızlasam gözyaşım silmez
Ekşitir yüzünü bir kere gülmez
Tatlının üstüne tuz ister benden

Gözleri görmüyor kulak duymuyor
Dün dediği bugünküne uymuyor
Doymuyor bir türlü gözü doymuyor
Güneşin alnında buz ister benden

Nereye baktıysam ölümü gördüm
Yalancı dünyada bir bakar kördüm
Başıma çorabı elimle ördüm
Henüz açılmamış göz ister benden

Bir kibir bir gurur sormayın gitsin
Çok yoruldum artık bu masal bitsin
Şu bendeki benlik kaybolup yitsin
Daha söylenmedik söz ister benden

İnsanın halinden insanlar anlar
Hiç kimseye kalmaz hanlar hamamlar
Akmaz olur bir gün damarda kanlar
Kabuktan geçerek öz ister benden

● Ali Daşgın

Daş Arası

Yanağında oturan bən
Bağladı, məni bağladı.
İçin dənizə yox dedi
Çağladı, məni çağladı.

Yaxdı məni içimdə söz
Söz deyilmiş məyərki, köz
Bilməm, səndə də iki göz
Ağladı məni, ağladı.

Sandım səni əmir kimi
Sıxıldım səs-səmir kimi
Sevdan qızmar dəmir kimi
Dağladı məni, dağladı.

Öldüm qaşın qarasında
O yar bildi çarasın da
İki daşın arasında
Sağladı məni, dağladı.

● Təranə Arifqızı

Dağlar A Dağlar

Yaz günu, zirvəndən qarı yıxanda,
Bənövşə daş altdan pünhan çıxanda,
Nərgiz ağ köynəyə, sarı sıxanda,
Vuruldum mən sənə, dağlar, a dağlar!

Könlumə çələng tək hördüm ətrini,
Başında buluddan gördüm çətrini,
Tutdum gözyaşından, yazdım sətrini,
Duruldum mən səndə, dağlar, a dağlar!

O dağdan bu dağa yarğan açıldı,
Lalədən döşündə yorğan açıldı,
Sinənə qısıldım, qalxan açıldı,
Qol oldun sən mənə, dağlar, a dağlar!

Dağ, çəməndi- neylər çoban, yastığı?
Dərdimə dərmandı çobanyastığı,
Yamacda ruhumun daban basdığı,
Yol oldun sən mənə, dağlar, a dağlar!

● Mücahit Şahin

Mübeccel Şairler

Aşka olmuş gönlümüz yâr hasretinden mübtelâ.
Tâ ezelden almışız dergâh-ı âlîden belâ.

Gel de bir gör âteşin bağrında yanmış bülbülü,
Kimse bilmez derdimizden dert alan sonsuz gülü.

Biz bu âlemlerde billur sözleriz defterlere,
Akmışız çoşkuyla tek tek kapkaranlık yerlere.

Kehkeşânlardan bulur ses, sâde bir feryâdımız,
Şânımız var, kimse duymaz, yâre cândır yâdımız.

Sevgimizden vurmuşuz ruhtan ölümsüz damgalar,
Kalbimizden hep yayılmış feyzi bitmez dalgalar.

Kal*

Erir mumlar yanar kumlar sen ahû yâr yanımda kal
Yanar kumlar biter humlar yana yana kanımda kal
Sen ahû yâr yana yana sana çağlar canımda kal
Yanımda kal kanımda kal canımda kal anımda kal

**Vezniaher*

● Seyfettin Karamızrak

Yaşlandı

Sevgin hüznüme setti,
Yokluğun cana yetti.
Her damla isyan etti,
Gözler yine yaşlandı.

Kapılardan taşlandı,
Yandı ciğer haşlandı.
Baharında yaşlandı,
Gözler yine yaşlandı.

Yandı kül oldu beden,
Razıyım demem neden?
Damladıkça mest eden,
Gözler yine yaşlandı.

Ayrılık yoktu şendim,
Gittin sel oldu bendim.
Acıyor bana kendim,
Gözler yine yaşlandı.

Depreşti acım yine,
Hasretten yandı sine.
Gel ki üzüntüm dine,
Gözler yine yaşlandı.

Demirden asam elde,
Kâh tipide kâh selde.
Ararken çarşı belde,
Gözler yine yaşlandı.

Kar yağsa da saçlara,
Sevgin derman açlara,
Değer tahta taçlara.
Gözler yine yaşlandı.

Olmuşum yaşlı çınar,
Özlem sabrımı sınar.
Kirpikler oldu pınar,
Gözler yine yaşlandı.

Yıllarca yol gözledim,
Canda ciğer közledim.
İnan pek çok özledim,
Gözler yine yaşlandı.

● Səxavet İzzəti

Dəyməsin

Qızışıb döyəndə gözlə,
Döşünə soyuq dəyməsin.
Ağlını topla başına,
Huşuna soyuq dəyməsin.

Bitməmiş fürsət dalbadal,
Çıxmamış əlindən macal,
Özünə uyğun papaq al,
Başına soyuq dəyməsin.

Nəfsin laylasına yatma,
Xeyir var, şər var unutma,
Hər tikəyə ağız atma,
Dişinə soyuq dəyməsin.

Ayağınla düz yola get,
Yaxşı danış, yaxşı eşit.
Gözlərinə yiyəlik et,
Qaşına soyuq dəyməsin

Əndəlib, el qeydinə qal
Doğrulardan dərsini al.
Hər işdə haqqı yada sal,
İşinə soyuq dəyməsin.

Hacı Ali Uyduran

Üzeri Küllenen Bir Şiir Türü: Rubâî

Rubâî, dört dizeden oluşan ve aruz ile yazılan çok özel bir şiir türüdür.

Rubâî Arapçaya ve Türkçeye Fars edebiyatından geçmiştir. Türkler rubâîye benzeyen ama sadece Türklere özgü olan tuyuğu (veya tuyuk) önceden beri kullandıkları için, ona çok benzeyen rubâîyi çabuk benimsemişler, bu konuda üstadlar yetiştirmişler ve yüzlerce yıldan bu yana günümüze kadar bu tarzda şiir yazmaya devam etmişlerdir.

Rubâîye geçmeden önce tuyuğu biraz açmamız gerekir. Tuyuğ aruzla ama sadece *Fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün /fâ'ilün* kalıbı ile yazılmaktadır. Halk edebiyatındaki mâninin divan edebiyatındaki karşılığı olarak ifade edilebilir. Mânide olduğu gibi tuyuğlarda da genellikle cinaslı kafiye kullanılır. Uyak şekli de "aaba" şeklindedir. Şairle bu şiir şekli ile rubâîlerde olduğu gibi dünya görüşlerini, dinî tasavvufî düşüncelerini dile getirmişlerdir. Aşağıdaki tuyuğ, bu tarzın en büyük üstadı Kadı Burhaneddin'e aittir:

Gözü cân esrütmeğe hammâr imiş
Kaşı gönül yıkmağa mi'mâr imiş
Diledim hâlim ki gözüne diyem
Turfa budur gözleri bîmâr imiş
Kadı Burhaneddin

Rubâîye geçersek… Rubâî de aruzla yazılır ama tuyuğdaki gibi tek kalıpla değil, toplam yirmi dört kalıpla yazılır. Özel kalıpları vardır. Aruz vezninin herhangi bir kalıbıyla yazılan dörtlük rubâî sayılmaz. Başka kalıplarla yazılmasında bir sakınca görülmez ama bu şekilde kabul edildiğinde olsa gerek, Acemler, Araplar, Türkler bu kalıplara sadık kalarak rubâî yazmışlardır.

Rubâînin uyağı "aaba" şeklinde olmalıdır. Bunun dışında "aaaa" şeklinde uyaklı rubâîler de vardır. Bunlara "rubâî-i musarra" ya da "terâne" adı verilir. Terâne türü rubâîye bir örnek verelim:

Gördüm seni elden ihtiyârum gitdi
Bakdum kadüne sabr u karârum gitdi
Hâk oldum ü her yana gubârum gitdi
El-kıssa kapunda i'tibârum gitdi
Fuzûlî

Rubâilerde pek çok konu işlenirse de daha çok aşk, ilâhî aşk, hikmet taşıyan düşünceler, nükte, şarap, felsefe, tasavvuf, ölüm, dünyanın anlamı gibi konular işlenir, sorgulanır. Az sözle çok şey ifade etmek amaçlandığından rubâîde anlam yoğunluğu vardır. Rubâîlerde tek bir düşüncenin en kısa yoldan, en yoğun bir şekilde anlatılması gerekir. Bu bakımdan dizeler arasında tam bir anlam uyumu olması amaçlanır.

Rubâînin her dizesi ayrı bir ölçüde olabildiği gibi, dört dizesi de aynı ölçüde olabilir.

Rübâîde ilk iki dize fikrin hazırlayıcısıdır. Halk şiirindeki ayak dizeleri gibidir. Asıl söylenmek istenen düşünce 3. veya 4. dizede ortaya çıkar. Rubaînin en kuvvetli dizesi üçüncü dizedir.

Rubâîler genellikle mahlassız şiirlerdir. Şairin adı pek zikredilmez. Mahlaslı rubâî çok seyrektir.

Rubâî kalıpları ahrep ve ahrem olmak üzere ikiye ayrılır. Türkler daha çok ahrep kalıplarıyla rubâî yazmışlardır. Ahrep kalıpları *Mef'ûlü* ile, ahrem kalıpları ise *Mef'ûlün* ile başlar. Kalıpların sonu *fa'* veya *faûl* ile biter:

a) Ahreb kalıpları
1. Mef'ûlü mefâilün mefâîlün fâ'
2. Mef'ûlü mefâîlü mefâîlün fâ'
3. Mef'ûlü mefâîlün mef'ûlü faûl
4. Mef'ûlü mefâîlün mef'ûlün fâ'
5. Mef'ûlü mefâîlün mef'ûlü fâ'
6. Mef'ûlü mefâîlü mefâîlü faûl
7. Mef'ûlü mefâilün mefâîlü fâûl
8. Mef'ûlü mefâilün mefâîlü fa'
9. Mef'ûlü mefâilün mefâîlün fâ'
10.Mef'ûlü mefâîlü mefâilün fâ'
11.Mef'ûlü mefâîlü mefâilün fa'
12.Mef'ûlü mefâîlün mef'ûlün fâ'

b) Ahrem kalıpları
1. Mef'ûlün fâilün mefaîlün fâ'
2. Mef'ûlün mef'ûlü mefâîlün fâ'
3. Mef'ûlün fâilün mefâîlün fa'
4. Mef'ûlün mef'ûlün mef'ûlün fâ'
5. Mef'ûlün mef'ûlün mef'ûlün fâ'
6. Mef'ûlün fâilün mefâîlün fâ'
7. Mef'ûlün mef'ûlü mefâîlü fâûl
8. Mef'ûlün mef'ûlün mefâîlün fa'
9. Mef'ûlün mef'ûlün mef'ûlü fâl
10.Mef'ûlün mef'ûlü mefâîlü fâ'
11.Mef'ûlün fâilün mefâîlü faûl
12.Mef'ûlün mef'ûlün mef'ûlü faûl

Rubâînin yeşerdiği İran topraklarının en güçlü rubâî şairi Ömer Hayyamdır. Ömer Hayyam bugün bile rubâînin babası sayılır. Rubâî dendiğinde Ömer Hayyam akla gelir. Bir şeyin tanımı için ne kadar çok tanım yazarsanız yazın, en iyi anlatım tarzı o şeyden örnekler vermekle olmaktadır. Bu amaçla ilerleyen bölümlerde rubâî örnekleri vererek rubâînin ne olduğunu, ne olmadığını daha açık anlatmak istiyoruz. Aşağıda Ömer Hayyam, Fuzûlî, Azmizâde Haletî, Yahya Kemal, Arif Nihat Asya gibi rubâî üstadlarından örnekler bulacaksınız:

İçkiyi haramdır diye men eylediler
Öyleyse onu içmekten vaz geçerim
Bir düşündüm ki içki dinimize düşman
Düşmanın kanı helaldir billahi içerim
Ömer Hayyam

En doğrusu, dosta düşmana iyilik etmen
İyilik seven kötülük edemez zaten
Dostuna kötülük ettin mi düşmanın olur
Düşmanınsa dostun olur, iyilik edersen
Ömer Hayyam

Seni aramaktan dünyanın başı dertte
Zengine de göründüğün yok, fakire de
Sen konuşursun da biz sağır mıyız yoksa
Hep kör müyüz, sen varsın da görünürde?
Ömer Hayam

İçin temiz olmadıktan sonra
Hacı hoca olmuşsun kaç para
Hırka tespih post seccade güzel
Ama Mevla kanar mı bunlara?
Ömer Hayyam

Sen sofusun hep dinden dem vursun
Bana da sapık dinsiz der durursun
Peki, ben ne görünüyorsam oyum
Ya sen ne görünüyorsan o musun?
Ömer Hayyam

Niceleri geldi, neler istediler
Sonunda dünyayı bırakıp gittiler
Sen hiç gitmeyecek gibisin, değil mi?
O gidenler de hep senin gibiydiler
Ömer Hayyam

Kim demiş haram nedir bilmez Hayyam
Ben haramı helali karıştırmam
Seninle içilen şarap helaldir
Sensiz içtiğim su bile haram
Ömer Hayyam

Hayyam'ın bu rubâîsinde, çok seyrek olarak rastlanan bir şey göze çarpmaktadır. Burada mahlas kullanılmış, şairin ismini dizelere yazmıştır.

Rubâî türü, Hz. Mevlânâ ile edebiyatımıza girmiştir.

Sübhânallah, Ey parlak inci, seninle daima
Her suretle muhalefetimiz var:

Ben senin taliinim, hiç uyumuyorum.
Sen benim bahtımsın, hiç uyanmıyorsun.
Mevlânâ

Yabancı bellemeyin, ben de bu eldenim.
Sizin diyarınızda kendi ocağımı aramaktayım.
Düşman gibi görünüyorsam da düşman değilim.
Hintçe söylüyorum amma aslım Türk'tür.
Mevlânâ

Hekimin gönlünü kapan o sevgiliyi hekim nasıl tedavi edebilir?
Hiç ona ilâç tavsiye edilebilir mi?
Eğer o, güzelliğinden bir zerre gösterecek olursa
Vallahi o hekime de bir başka tabip lâzım gelecektir.
Mevlânâ

Bir can ki onda senden bir hayal vardır,
O can nasıl zeval bulur?
Aya noksan gelip incelir ve hilâl olursa da,
Bu incelmesi bir kemalin başlangıcı değil midir?
Mevlânâ

Mevlânânın Farsça yazdığı rubâîlerden sonra Türkler bu şiir tarzına da gereken önemi vermişler ve Kara Fazlî, Fuzulî (16. Yüzyıl), Azmizâde Haletî (17. Yüzyıl), Nâbî bu türün en usta ozanları olarak edebiyatımızda yerlerini almışlardır. Divan edebiyatında 17. yüzyıl rubâînin altın çağı olmuştur. Azmizâde Haletî'nin bin kadar rubâîsi olduğu bilinmektedir. Bu yönüyle Haletî, Osmanlının en güçlü rubâî şairidir. Bu büyük şairlerden etkilenen diğer Osmanlı şairleri de önemli rubâîler yazmışlar, rubâîlerini divanlarının sonunda, "rubâiyyat" adı altında toplamışlardır:

Kimdir ki gamında nâle vü zâr etmez
Derdin sana nâle ile izhâr etmez
Feryadına hiç kimsenin yetmezsin
Feryâd ki feryâd sana kâr etmez
Fuzûlî

Luft ile şem'i ümîdimi rûz eyle
İkbâlimi tevfîk ile firûz eyle
Leylâ gibi lafzımı dil- efrûz eyle
Mecnûn gibi nazmımı çiğer-sûz eyle

Fuzûlî

Esrârını dil zaman zaman söyler imiş
Hengâme-i gamda destan söyler imiş
Aşk ehli olup da mihnet-i hicrâne
Ben sabr iderin diyen yalan söyler imiş

Azmizâde Hâletî

Ahvâl-i cihânı her zaman söyleşelim
Amma gam-ı aşkımız nihân söyleşelim
Ey vâkıf-ı râz-ı aşk olan ârif-i cân
Ney gibi seninle bî-zebân söyleşelim

Azmizâde Hâletî

Ol şuh nazîr-i mâh imiş neyleyim
Halka hedef-i nigâh imiş neyleyim
Fethetmeyicek hazâin-i ihsanın
Âlemlere pâdişâh imiş neyleyim

Nâbî

Cumhuriyet döneminin en büyük rubai ustası ise Yahya Kemal Beyatlı'dır. Yahya Kemal, Rubâî'nin daha çok bir tefekkür şiiri olduğuna inanır. Büyük bir tefekkür konusunu, böyle bir tefekkür heyecanını, dört dizelik küçük bir söz kalıbı içinde ustalıkla anlatabilmenin rubâîde başarılı olmak olduğunu söyler.

Bilmem kime yahut neye uyduk gittik
Gâhi meye gâhi neye uyduk gittik
Erbâb-i zekâ riyayi mezhep bildi
Bizler dili divâneye uyduk gittik

Yahya Kemal Beyatlı

Farkında değildik göğe ermiş serimiz
Şimdengerü gülzar-ı suhan'dir yerimiz.
Gitmiş haber-i neşvesi Hayyam'a kadar
Haz vermiş ahibba'ya rubailerimiz.

Yahya Kemal

Yokmuş o hayâl ettiğimiz âleme yol
Artık ne açıl ey gül-i ümmîd ne sol
Ey rûy-i zemin bu ye'simizden sonra
İster vîrân ol ister âbâdân ol

Yahya Kemal

Cumhuriyet döneminde de rubâî yazılmaya devam edilir. En güçlü temsilcilerinden biri de Arif Nihat Asya'dır:

Güller bilirim, daIında güller: deste;
KuşIar, yuvasında yavru kuşlar: beste!
Geçmiş denemez o devr için.. madem ki,
Gözler güllerdedir, kuIaklar seste…

Arif Nihat ASYA

Yollarda yemiş yemiş bütünler, yarılar..
Yerlerde çiçek çiçek beyazIar, sarılar
Kuşlar geIerek Kıbrıs'a kursun sofra…
Kıbrıs'ta petek yapmıya gelsin arılar!

Arif Nihat Asya

Birkaç yıl önce kaybettiğimiz Kahramanmaraşlı şair Kenan Seyithanoğlu da rubâî denince akla gelen isimler arasındadır:

DİLEĞİM
Yok kendim için yok diyebilmek dileğim
Mâziyi dürüp her şeyi silmek dileğim
Sorsaydı eğer rabbim, derdim ne olur
Her öksüzü mesut görebilmek dileğim

Kenan Seyithanoğlu

YALVARIŞIM
Çek perdeyi artık sona kalsın varışım
Küstüm sanarak küsme sakın ben barışım
Bir gün biter elbet bu yolun son virajı
Mehtaba değil nuru için yalvarışım

Kenan Sayithanoğlu

Günümüz şairlerinden, Alkış şairimiz, şair bir ailenin çok güçlü rubâî temsilcisi Nihat Yücel'den de iki rubâî ile yazımızı noktalıyoruz:

ÇAYDA ÇIRA
Erkek ile kız yan yana ellerde çıra
Mumlarla yanar şu gönlümüz sanki çıra
Kurban olayım 'nanay' diyen dillerine
Mumlar yanıyor oynanıyor çayda çıra

Nihat yücel

AKŞAMLA GELEN
Gurbette şu yalnızlığım akşamla gelir
Akşam bana gündüz biriken gamla gelir
Bilsen ne denizler veririm dostlarıma
Onlardan gelse gelse bir damla gelir

Nihat Yücel

● Cahit Can

Ocağı Sönesice Kocalık

Gülmeyin halime, böyle değildim
Hay kocalık, senin ocağın sönsün!
Fidan gibi idim, şimdi eğildim
Hay kocalık, senin ocağın sönsün!

Buruş buruş oldu, bozuldu tenim
Ruhum derbederdir, çöktü bedenim
Değiştiren yıllar, ben aynı benim
Hay kocalık, senin ocağın sönsün!

Kulaklar duymuyor, dişler döküldü
Ayaklar taşımaz, ferim çekildi
Ummazdım, kocalık çok erken geldi
Hay kocalık, senin ocağın sönsün!

Her söylenen sözü duymaz kulaklar
Her azada başka başka illet var
Bilmem bu kocalık ne işe yarar?
Hay kocalık, senin ocağın sönsün!

Gözler uyku tutmaz, geceler uzar
Can tenden çekilir, bak azar azar
Bu ben, ben değilim; kim etti nazar?
Hay kocalık, senin ocağın sönsün!

Mide perişan, ne yesem dokunur
Her bir azam başka tavır takınır
Ben bedenden, beden benden yakınır
Hay kocalık, senin ocağın sönsün!

İki büklüm oldu civanmert adam
Bastonum yoldaşım, ilaçlar gıdam
Haldaşım duvarlar, dildaşım odam
Hay kocalık, senin ocağın sönsün!

Baş belası imiş kocalık meğer
Halimden anlamaz, el âlem güler
Burnumun dibini görmüyor gözler
Hay kocalık, senin ocağın sönsün!

Tir tir titreyen şu ellerim sakar
Nereye dokunsa orayı yıkar
Gözlerim bulutlu, burnumsa akar
Hay kocalık, senin ocağın sönsün!

Tansiyonum düşmez, artar şekerim
Kaşığı tutamaz, titrer ellerim
Damaklar yıpranmış, tek çorba yerim
Hay kocalık, senin ocağın sönsün!

Ayaklarda yel var, midede ülser
Başladı mı sancı iflahı keser
Boşalır alnımdan buz gibi bir ter
Hay kocalık, senin ocağın sönsün!

Kutu kutu ilaç, yetmedi diyet
Her ayda bir doktor, yılda bir heyet
Öksürük tuttu mu boğuyor meret
Hay kocalık, senin ocağın sönsün!

Dokunuyor diye her şey yiyemem
Farksız birbirinden gündüzüm gecem
Yarın var mı, yok mu; oldukça müphem
Hay kocalık, senin ocağın sönsün!

Ben bu kocalığı nerden bulmuşum?
Betim benzim attı, tezden solmuşum
Aynaya bakmaya korkar olmuşum
Hay kocalık, senin ocağın sönsün!

Boş olan dolmadı, dolu almadı
Ne yaptım ne ettim hayrı olmadı
Küçük bir çocuktan farkım kalmadı
Hay kocalık, senin ocağın sönsün!

Zayettin aklımı hem de bedeni
Nereden geldin de buldun ki beni
Satmaya da kalksam kim alır seni?
Hay kocalık, senin ocağın sönsün!

Mevsim güzdür; bitti baharım, yazım
Ne parada pulda ne malda gözüm
Çocuklara bile geçmiyor sözüm
Hay kocalık, senin ocağın sönsün!

İşimden gücümden çektim el etek
Bu dünya ahvali neyime gerek
Akranlar yanımdan ayrılır tek tek
Hay kocalık, senin ocağın sönsün!

Bu meret illetin kocalık adı
Adımlar küçüldü, yollar uzadı
Yaşamak anlamsız, kalmadı tadı
Hay kocalık, senin ocağın sönsün!

Bir daha dünyaya gelirsem şayet
Yaşmak istemem böyle bir afet
Genlik kıymetini bilirim elbet
Hay kocalık, senin ocağın sönsün!

● Fikret Görgün

Senin Yanında Anne

Artar neşem, huzurum,
Senin yanında anne.
Derdimi unuturum,
Senin yanında anne.

Sensin ufkumda nûrum,
Sensin benim gururum.
Dünyaları bulurum,
Senin yanında anne.

Yüreğimde haz olur,
Yalnız sana naz olur,
Kışlar bile yaz olur!
Senin yanında anne.

Ne yana dönse yönüm,
Her an seni görürüm,
Bayram olur her günüm,
Senin yanında anne.

Sen güneşim, sen ayım!
Sensin gönül sarayım,
Ömür boyu kalayım,
Senin yanında anne.

● Üner Dilek

Böyle Anlatır

Lafzın azı müreccahtır çoğuna
Kimi halle kimi sözle anlatır.
Feraset ehlinin en bariz farkı
Mananın ruhunu gözle anlatır.

Gâhi dağda gâhi çölde gurbette
Çekilenler vuslat için elbette
Sırrı pinhanını arar hikmette
Âşıkan halini özle anlatır.

Hu ile selamın kabulü farzdan
İhtiraz edilmez vakti niyazdan
Ahvali ıraktır kinden garazdan
Dervişan şükrünü azla anlatır.

Ol âdem ki gönül ehli dervişan
Hitamında maksuduna ulaşan
Canım deyip Canan ile buluşan
Hasret yangınını közle anlatır.

Muhammed Emin Türkyılmaz

Başım Secdeye Nazır

Başım secdeye nazır Sen'i düşündüm ya Rab!
Düşündüm ki ne kadar mukaddessin, yücesin.
Yatsıdan sabaha dek süregelen zamanda,
Duamı perçinleyen münevver bir hecesin.

Yalnız Sen'in katında her şey ayan; düpedüz,
Çünkü yalnız Sen'dedir hakkı haykıracak göz…
Doğruları beyanda gündüzden daha gündüz,
Kusurları örtmede geceden de gecesin.

Ömrün ucu bağlıyken acizlik yularında,
Kibirlenip yüzemem şirkin pis sularında,
Ebediyet ülkenin hudut kapılarında,
Kılıçtan daha keskin, kıldan daha incesin.

Hamdolsun yanımdasın yazda, kışta, baharda,
Musa iken ummanda, Yusuf'ken kuyularda…
Muhtevası sınanmak olan fani diyarda,
Gözümün imtihanı bilindik bilmecesin.

Başım secdeye nazır Sen'i düşündüm ya Rab!
Düşündüm ki ne Rahman, ne Rahimsin, yücesin.
Yatsıdan sabaha dek süregelen zamanda,
Teheccüde gizlenmiş münevver bir hecesin…

● Cəmilə Çiçək

Kimsə Ayırmasın Bizi Dünyada

Gəl hicran əlindən al, qopar məni,
Sənsiz dərd axtarar, qəm tapar məni.
Çiçəklər içindən seç, apar məni,
Kimsə ayırmasın bizi dünyada.

Qıyma bəslədiyim güllərim solsun,
Vüsal piyaləmiz eşqinlə dolsun,
Al götür ürəyim qoy sənin olsun,
Kimsə ayırmasın bizi dünyada.

Sənin gözlərindən baxım əksimə,
Tar kimi könlündə köklənim simə.
Dolanım başına, sıxım köksümə,
Kimsə ayırmasın bizi dünyada.

Biləsən

Səni dərdlərimin dərmanı sandım,
Rəsminə baxdıqca hey səni andım,
Pərvanələr kimi oduna yandım
Könlüm səni unutmadı biləsən.

Gecələr yatmadım, xəyala daldım,
Sənli günlərimi yadıma saldım,
Şirin xatirənlə başbaşa qaldım,
Könlüm səni unutmadı biləsən.

Çiçəkli bahardım, sanma ayazdım,
Sehirli nəğməydim, həzin avazdım,
Bu nakam eşqimə bir dastan yazdım,
Könlüm səni unutmadı biləsən.

M. Nihat Malkoç

Beni

Zaman geçti, mühlet doldu,
Çok beklettin, ara beni.
Hasretinden köz köz oldu,
Öldürür bu yara beni.

El uzattım, el vermedin,
Gül istedim, gül vermedin,
Duvar oldun, yol vermedin,
Çek silahı tara beni.

Hasret sığmaz hecelere,
Masal gelir nicelere,
Mahkûm etti gecelere,
Zülfündeki kara beni.

Gözyaşlarım aktı gitti,
İntizarın yaktı gitti,
Yılan gibi soktu gitti,
Âh düşürdü nar'a beni

Kol kırıldı, kaldı yende,
Yaşıyorum yaslı günde,
Değilim ben artık bende,
Benden aldı bura beni.

Dert çektirdin, kahreyledin,
Eserinle fahreyledin,
Her ne varsa zehreyledin,
Mahkûm ettin kor'a beni.

Aynaya sor suçlarını,
Urgan eyle saçlarını,
Yere değdir uçlarını,
Zülfünle çek dar'a beni.

Dert gönlümü yol eyledi,
İnsafsıza kul eyledi,
Gizli sevda kül eyledi,
Tutuşturdu çıra beni.

İyileşir yaralarım,
Tutuşur aşk çıralarım,
Ak'a döner karalarım,
Götürseler yâr'a beni.

● Rukiye Aydın

Şiir

Sessizliğin zehrini içerken kulaklarım,
Sözde inleyen tını değiyor yüreğime.
Manasını arayıp seçerken kucaklarım,
Sanki gökten yıldızlar iniyor yüreğime.

Sazın kaç bin asırlık türkülere seslenir,
Tanıdık bir çağrıyı ekiyor yüreğime.
Sen vurdukça mızrabı, gölgeler nefeslenir,
Unutulmuş gülleri dikiyor yüreğime.

Dilin susmasın söyle, nasıl çıkılır yokuş!
Mâverâya dâvetin dîl de uyanmak mıdır?
Göğsümden kanatlanır o diyâra onca kuş,
Tutunup kanadına göğe uzanmak mıdır?

Hakk'a âyân o mâna süzülürken geceye,
Gökyüzünden öteye muhabbet gönderirsin.
Muhabbetin şevkini sürer iken heceye,
Yıldızın ışığını acımaz söndürürsün.

Ayın şavkından alıp karanlığa sürersen,
Cümlelerin ahengi yayılırsa göğüme.
Gökten düşler toplayıp avucuma serersen,
Gece bile inanmaz o sabah öldüğüme.

● Köksal Cengiz

Gözümün Nûru

Seni methetmeye kelime yetmez,
Yüreğimde sırsın gözümün nûru!
Bir kere tutuştum, yansam fark etmez,
Ruhumdaki korsun gözümün nûru!

Bilirim dünyada bulunmaz eşin,
Olsaydım gönlünde sevda güneşin,
Dağladı bağrımı hicran ateşin,
Muhabbetin sarsın gözümün nûru.!

Mehtap gibi doğdun hüzün karama,
Tabip olup dermân sundun yarama,
Sen var iken bakar mıyım harama?
Bir Rahmânî nûrsun gözümün nûru!

Teselli eyledin gâmı, kederi,
Sildin sînemdeki nice dertleri,
Sarraflar biçemez sana değeri,
Kâdir kıymet versin gözümün nûru!

Âşığı tasvire mîsâl pervane,
Aşkın bâdesine yürek peymâne,
Meftûnun olmuşum deli-divâne,
Ebediyen sürsün gözümün nûru!

Bir mecnûnum sıla, gurbet arası,
Ne gün gelir bize vuslat sırası?
Niyazkâr'a çıksa cennet kur'ası,
Bir emsâlsiz yârsın gözümün nûru!

● Salih Özel

Senin Yanında Anne

Anneciğim; sinemde ki yarayı,
Dağladım; geçmedi öpsen geçer mi?
Unuttum akları her gün karayı,
Bağladım; geçmedi öpsen geçer mi?

Ne umdum dünyadan şimdi ne buldum,
Şu koca âlemde bak yalnız kaldım,
Zemheride boz bulanık sel oldum,
Çağladım; geçmedi öpsen geçer mi?

Olmadım kimseyle hiç sizli bizli,
Mendiller yetmedi elimde bezli,
Çekildim köşeme hep gizli gizli,
Ağladım; geçmedi öpsen geçer mi?

Unuttum neşeyi sesli gülmeyi,
Bazen de düşündüm ansız ölmeyi,
Dertlerimi dostlar ile bölmeyi,
Sağladım; geçmedi öpsen geçer mi?

Evreni var mıdır sözünün eri?
Çekildi kolumun dizimin feri,
Acıdan kuruyan çatlayan yeri,
Yağladım; geçmedi öpsen geçer mi?

● Fatih Kandemir

Günah mı Oldu?

Bir ilkyaz güneşi doldu içime,
Doğdu da gönlüme sabah mı oldu?
Sen beni çevirdin başka biçime,
Söyle yâr yüreğin ferah mı oldu?

Bir güzel yüzünde gamze olunca,
O yüze tebessüm gelip dolunca,
O çukura gönül düşüp kalınca,
Bilmem halim sana izah mı oldu?

Aşka benden başka dünyada aç yok,
Seni methetmeye kelamda güç yok,
Ama inan senden güzeli hiç yok,
Sana böyle başka meddah mı oldu?

Güzellerin bitmez benle oyunu,
Her güzel bir çoban ben de koyunu,
Kemahlı yazmışım eskiden bunu,
Yazdım da ne oldu günah mı oldu?

● Tayyib Atmaca

Can Kafesten Bakmıyor

Bunca yıldır sanma senden başka bir gül kokladım
Sen susarken sanki her şey oldu birden kördüğüm
Düşte gördüm hayra yordum derdi senden sakladım
Başkasından görmedim hiç gözlerinden gördüğüm

Seslenirsin kimse duymaz dert solursun durmadan
Boş hayaller besliyorsun orda toprak sarmadan
Attığın gül can yakarken başka başlar yarmadan
Zannedersin yeryüzünde bir sefadır sürdüğüm

Derdi çektim bitti artık sanma gönlüm uslanır
Nerde kaldın kör bıçaklar sırtımızda paslanır
Yokluğundan boz bulutlar gözlerimden ıslanır
Avlanırken kimse bilmez kendi kendim vurduğum

Gözlerimden kanlı yaşlar bitti artık akmıyor
Öldü bülbül bahçe artık misk ü amber kokmuyor
Verdiğin söz nerde kaldı can kafesten bakmıyor
Sen sanırsın bir dikenden gonca güldür derdiğim

Önce tartar dostu insan sonra söyler her sözü
Göçtü kuşlar yeryüzünden kapkaranlık gökyüzü
Taş kesilmiş kalbi sök at sarmadın bir öksüzü
Ham hayaller tarlasıymış bunca yıldır sürdüğüm

HECE TAŞLARI

aylık şiir dergisi

84.on5şubat2022

hece taşları

aylık şiir dergisi

yayın yönetmeni

tayyib atmaca

son okuma

metin özarslan

kapak fotoğrafı

yasin mortaş

muhabbet yeri

haydarbey mh. 32077. sokak
armada/2 d blok nu: 6
onikişubat / kahramanmaraş

0535 391 92 50

hecetaslaridergisi@gmail.com

84. sayı 15 Şubat 2022

ıssn 2149-4509. (e-dergi)

BU SAYIDA

- Muhsin İlyas Subaşı / Bu Rüyadan Gel Uyanalım
- Ahmet Efe / Gönül Hırkası
- Mustafa Sade / Bir Peri Fısıltısı
- Kenan Yavuzarslan / Bir Şiir Yazılıyor
- Halil Cengiz / Sokak ve Serseri
- Mevlüt Yavuz / Ben ki
- Cəmil Əkber / Besimdir
- Ahmet Yıldırımtepe / Öteye Dursun
- Şükrü Ünal / Gazel
- Muzaffer Uslu / Vefasız
- HüseyinAkkaya / Bir Kitabın Hikâyesi
- Ahmet Zahit Erbaş / Serçe Kalbi
- Ali Rıza Atasoy / Yağmur Yağıyor ve Sen Gidiyorsun
- Ali İhsan Kekeç / Devr-i Devran
- Selim Erdoğan / Sakiyle Hasbihâl
- Hüseyin Özkaynakçı / Annem Gidince
- Cəmilə Çiçək / Dağların
- Sebahattin Karadaş / Gizem Hanım
- Tayyib Atmaca / dOkunan Şiirler -26-
- Yasin Mortaş / Prospektüs

Muhsin İlyas Subaşı

Bu Rüyadan Gel Uyanalım

Gözlerin üstümde alevdir neden
Baktıkça ruhumu yakıyor Leylâ
Bu nasıl ırmaktır dağ taş demeden
Gönlünden gönlüme akıyor Leylâ

Aşkı okuyacak dil bulamadım
Seni anlatacak gül bulamadım
Kemendin olacak el bulamadım
Gözyaşım yolunu yıkıyor Leylâ

Yollarda izini bulur mu diye
Kalbim nefesini solur mu diye
Bir sevda çiçeği olur mu diye
Gurbeti göğsüme takıyor Leylâ

Kaç hasret diliyle kapını çaldım
Aşkına Mecnun'dan çölleri aldım
Görünce karşımda çözüldüm kaldım
Neden bu yol hüzne çıkıyor Leylâ

Leylâm bu rüyadan gel uyanalım
Bu pınarın sularına kanalım
Gel birlikte bu alevde yanalım
Öksüz aşklar bize bakıyor Leylâ

● Ahmet Efe

Gönül Hırkası

"Âşıklar 'Aman yâ Rab!' der de ağlar" dediler
"Aşk denen şu devasız derde ağlar" dediler

Dedim ki, "Bencileyin gözyaşı döken var mı?"
"Üstünde yeller esen kar da ağlar!" dediler

Dedim, "Mümkün mü çıkmak bir taht-ı muallâya?"
"A şaşkın, dur, yetimler yerde ağlar!" dediler

Dedim ki, "Gönül hırkam dağıldı paramparça..."
"Mâsivâya kapılmış kör de ağlar!" dediler

Dedim, "Hak'tan gayrıya derdimi söyleyemem…"
"Eğerçi fâş edilir, sır da ağlar!" dediler

Dedim, "Yere düşürmüş sancağı sevdâlılar..."
"Düşerse yere sancak, sur da ağlar..." dediler

Dedim, "Olmaz sanılan nice iş geldi başa!"
"Öyle ya, ocaktaki kor da ağlar!" dediler

Dedim ki, "İnsanoğlu kıyıyor hemcinsine…"
"Oysa ârif yâreli kurda ağlar!" dediler

Dedim, "Neden eğilmiş şu mahzun gülün boynu?"
"Bülbül efgan edince har da ağlar…" dediler

Dedim ki, "Kol geziyor her yanda hayâsızlık!"
"Kaybolursa namus u âr da ağlar!" dediler

Dedim, "yürek hümâsı sığmaz cihan göğüne"
Yüreklerin gösterip, "Burda ağlar!.." dediler

Dedim ki, "Hiç sönmüyor ruhumun volkanları…"
"İş bu yangın yüzünden, nar da ağlar!" dediler

Dedim,"*Ahmet* var iken anılmaz Mecnun, Kerem…"
"İsmini hiç duymadık, nerde ağlar ?" dediler…

● Mustafa Sade

Bir Peri Fısıltısı

Çığlığıma gem olur, sükûtuma vaveyla
Asude bir yalnızlık kuşatınca ahımı
Ufkuma gökkuşağı, karanlığıma ayla
Parıltısıyla alır acımı, tamahımı.
Gözlerimdeki alev bağrıma vardığı an
Usulca kanadını dokundurur nagehan
Asumandan süzülüp kalbe değince Leyla
Çığlığıma gem olur, sükûtuma vaveyla

Bir peri fısıltısı geceme eşlik eder
Tesellisiz acılar toplanınca başıma
Götürür ötelere, yüceme eşlik eder
Sırdaş olur kâh bana, kâh akan gözyaşıma
Uzatırım ruhumu şefkatli kucağına
Onunla kavuşurum annemin sıcağına
Edebîye köşkünde heceme eşlik eder
Bir peri fısıltısı geceme eşlik eder.

İlkbaharda menekşe, kış ayında kardelen
Her iklim ayrı biz haz, her mevsim kutlu bahar
Sultanlık makamına bir sözüyle var gelen
Sükûtuma dil olur gönülden akan pınar
Bir okyanus misali çağlayınca sinemde
Rahmete erişirim ağlayınca sinemde
Dinginlik dehlizinde duruşuyla yâr delen
İlkbaharda menekşe, kış ayında kardelen

İklimler ötesinde bu sevdanın zamanı
Altın saçaklarını dağıtır rüzgârımla
Bağıma hazan düşse, ateş olur âmânı
Yıldızları düşürür gökyüzünden, zarımla.
İlahi bir kaynaktan var oluştur payesi
Binlerce destan olur, bilinmez hikâyesi
Bazen içinde alev, bazen dağın dumanı
İklimler ötesinde bu sevdanın zamanı

Ebedi bir huzuru fısıldar kulağıma
Ezeli bir iklimden saçar rayihasını
Gönlümle sevişince gül düşer dudağıma
Tebessümü tamamlar içimin ihyasını
Gurbet akşamlarında haber verir sıladan
Alıp çıkarır beni puslu bir heyuladan
Kader çığ yapmak için kar toplarken dağıma
Ebedi bir huzuru fısıldar kulağıma!

● Kenan Yavuzarslan

Bir Şiir Yazılıyor

Şuara sohbetinde, bütün mevzu gözlerin
Her an söz fırçasıyla tuvale çiziliyor
Sen kalpten güldüğünde bayramıdır sözlerin
Dünyanın bir yerinde bir şiir yazılıyor

Âşıklar meclisinde, okyanustan da derin
Yusuf kadar umutlu, buz dağı kadar serin
Cihandaki esrarı topluyor gamzelerin
Bir muamma kaybolup, bir tılsım çözülüyor

Varlığın Kaf Dağı'nda, yokluğunsa hediye
Hasretin sokak sokak yüklenir bir kediye
Fuzulî dile gelip seni anlatsın diye
Bağdat'ta bir şişeden her gün mey süzülüyor

Ruhumuz alev ateş, gönlümüz öyle kadim
Aşkımızın uğruna ömrümüz olur hâdim
Bir sengine Acem'i feda ederken Nedim
İstanbul'da laleli bahçeler geziliyor

Ruhunu incitse de Necatî'nin sözleri
Nazireye hapseder kalemdeki közleri
Lakin koyboldu diye mezarının izleri
"Pir İlyas Makamı"nda bir Mihrî üzülüyor

Yakar aşkın ateşi, kandili de yağı da
Bir acı mesken olur bin yılda bin ağıda
Kalem her değdiğinde pamuk renkli kâğıda
Bir Hallac-ı Mansur'un derisi yüzülüyor

Rüyalardan bir müjde, bir kutlu selam ile
Nâbi'ye bahşedilir gönlüne ilham ile
Mukaddes topraklara saygıya ikram ile
Medine yollarında, bir kervan düzülüyor

Ey! Meşrebi karanlık, kalpleri saran ayla
Bazen sıfat-ı meçhul, bazen aşikâr Leyla
Eğer bir gün susarsa kalemdeki vaveyla
Demek ki bu şaire bir mezar kazılıyor

Halil Cengiz

Sokak ve Serseri

Bu sokaklar tanır endâmımı, yollar tanır
Yivli kurşunlara, baskınlara git sor beni!
Pusular, erketeler, kör karakollar tanır
Doğmayan günlere, yârınlara git sor beni!

Muştalar, sustalılar, kin gölü olmuş sular
Terso çıkmazlar, uğursuz köşeler, kuytular
Yolcular, serseriler, çingeneler, peştular
Yuvasız kuşlara, kaçkınlara git sor beni!

Her kesif izbe bilir, her kanayan yer bilir
Pürçakal hergeleler, gölgemi ezber bilir
İt bilir, kahpe bilir, dürzü bilir, şer bilir
Tövbesiz puştlara, hâyınlara git sor beni!

Söylesin türlü belâ bitmeyen efkânımı
Kara taşlarda ölen serçeler isyânımı.
Gecenin kalbi kızıl, kan bürümüş cânımı
Deli tûfanlara, taşkınlara git sor beni!

Bir yetim hüznüne, bir düşküne, bir bezgine
Bitli bir çulsuza, bir ayyaşa, bir zengine
Bir çakal cengine, bir kavganın âhengine
Harbi sıyrıklara, çılgınlara git sor beni!

Ölümün ardı ölüm, gölgeme yoldaş ölüm
Kaç ölüm gömdü ölüm; üstüme dağ taş ölüm
Neyler ömrünce ölen bir kula -gardaş- ölüm?
Düş ateş yurduna, yangınlara git sor beni!

● Mevlüt Yavuz

Ben ki

Bu ova, bu dağlar, benim meskenim
Sahilden zirveye, olmuş iskanım
Her ağaç gölgesi, kutsal mekanım

Ben bu çadırların, çoban aşıyım
Ben ki bu dağların demirbaşıyım

Koyaktan koyağa, davar sürmüşüm
Kaya gölgesine, sofra sermişim
Alıcı kuşlara, pusu kurmuşum

Ben bu çocukların sapantaşıyım
Ben ki bu dağların, kor ataşıyım

Karış karış çıplak ayak izim var
İnlerinden omuzumda tozum var
Her kuytuda doğmuş körpe kuzum var

Ben bu habitatın serçe kuşuyum
Ben ki bu dağların sarp yokuşuyum

Fırtınası davul çalmış başımda
Mart ayazı dövme dövmüş döşümde
Çakalları gezip durmuş peşimde

Ben bu coğrafyanın, çetin kışıyım
Ben ki bu dağların kuş bakışıyım

Atam Oğuz, ilim Türkmen ilidir
Dilim Karac'oğlan, Yunus dilidir
Pirim Hünkar Hacı Bektaş Veli'dir

Ben bu erenlerin, refik eşiyim
Ben ki bu dağların öz kardeşiyim

● Cəmilə Çiçək

Dağların

(Aşıq sənətinin görkəmli ustadı Dədə Şəmşirin Ruhuna itifaf)

Dədə Şəmşir, ruhun küsüb, inciyib,
Yalqız qaldın qucağında dağların.
Neçə ildir ayrı düşüb qalmışam,
Vurğun könlüm sorağında dağların.

Gündən-günə ümidimiz qırıldı,
Körpələrin kövrək bağrı yarıldı.
Qız-gəlinlər süngülərə sarıldı,
Qovruldular ocağında dağların.

Gendən baxıb xəyallara dalmışam,
Əli bağlı, qolu bağlı qalmışam.
Talanmışam, sinədağlı qalmışam,
Bu günündə, bu çağında dağların.

Bu dərdlərə baş əyibdir Cəmilə,
Gözlər dolu, kirpikləri nəm ilə.
Ömrü keçdi kədər ilə, qəm ilə,
Boranında, sazağında dağların.

● Ahmet Yıldırımtepe

Öteye Dursun

Nergisi oturttum gönül camına
Kevenler yanımdan öteye dursun
Siyaset uğruna din adamına
Sövenler yanımdan öteye dursun

Kalmamış gelenek, görenek, kültür
Şebekelik yaparak âlemi güldür
Çocuklar, kadınlar nadide güldür
Dövenler yanımdan öteye dursun

Kokuyu alınca gelir peşinden
Kan emer, tanınır sivri dişinden
Menfaat bitince dostu başından
Savanlar yanımdan öteye dursun

Yeri gelir medet bekler Hızır'dan
Lakin kem sözleri dilde hazırdan
Azarlayıp, ezip sonra huzurdan
Kovanlar yanımdan öteye dursun

Yoksulsan yüz vermez döner yanını
Bağışlamaz bir can ölse kanını
Vatana, bayrağa sövüp canını
Sevenler yanımdan öteye dursun

● Şükrü Ünal

Gazel

Ne ben zamana uydum, ne zaman bana uydu
Bilmem, şu kadîm dostum ne zaman bana uydu

Hissetmedim hiç bir şey, beş duyum hep körelmiş
Ne gözlerimle gördüm, ne kulaklarım duydu

Kasırgalarla çöktüm, yağmurlarla ıslandım
Derûnumda bir ateş, her yanımsa kuruydu

Devlerle güreştim hep, çevremde davul zurna
Her festival meydanı insanlarla doluydu

Bir elinde kazma var, öbür elinde kürek
Sordum yaptıkları yol, nerelerin yoluydu

Ellerinde pusula, yönlerini ararlar
Kiminin yönü şimal, kiminin cenûbuydu

Görünmeyen bir virüs feleğini şaşırttı
İnsanlığın içtiği bilmem ne şurubuydu

Şaşkın bakma uzağa, gözlerinin önünde
Sana kâbus yaşatan kocaman dev bu muydu?

Fırtınalar devirdi asırlık çınarları
Gökten hışımla inen kar mıydı, dolu muydu?

Bu dünya masalının süresi üç dakika
Kanar aldanır insan, bu düşün sonu buydu

● Muzaffer Uslu

Vefasız

Demek gidiyorsun kaçarcasına
Nedir bu acelen koşma vefasız
Ansızın bir engel çıkar karşına
Zamanı gelmeden taşma vefasız

Bir kere bakmaz mı insan ardına
Hiç mi vefan yoktu gönül yurduna
Beni bırakıp da dünya derdine
Açtığın yarayı deşme vefasız

Sevinme sarayım, hanım var diye
Övünme şöhretim, şanım var diye
Düşün, bir nefeslik canım var diye
Düşün de haddini aşma vefasız

Kapana kıstırmış gibi avını
Sen büyüt bakalım gurur devini
Bir kiracı girer gönül evini
Tarumar ederse şaşma vefasız

Sağır sultan duydu ettiğim ahı
Kimsenin kimsede kalmaz günahı
Hesaba çekilir gerası şahı
Mahşerde elime düşme vefasız

● Hüseyin Akkaya

Bir Kitabın Hikâyesi

Şiirle Tanış Olmak

Şiirle henüz çocuk denilebilecek yaşlarda tanıştım. Bir demiryolcu olan babam uzun tren seferlerinden eve döndüğünde zarûrî işleri yaptıktan sonra akşamları minderine oturur, kendisine has bir ezgi ile Emrah'tan, Sümmânî'den, Ruhsâtî'den şiirler okurdu. Türkü formunda okunan bu şiirleri büyük bir zevkle dinlerdim. Çocuk rûhunda kendilerine yer bulan nağmeler kolay kolay silinmez. Bu sebeple o şiirlere konu olan muhayyel dünyanın pek çok unsuru mısra mısra zihnime nakşoldu âdeta.

Orta öğrenim döneminde manzum sözlere olan yakınlıktan dolayı Türkçe ve edebiyat kitaplarındaki örnek şiirlerden pek çoğu kendiliğinden gönlüme ve hafızama yerleşti. Belki de şiirle büyümenin sonucu olarak çocukluktan gençliğe adım attığım vakitlerden itibaren hayatı ve eşyayı şiirle kavramaya çalıştım. Bu özel bir gayretle değil kendiliğinden oldu. Soyut düşünceye yeni yeni âşinâ olduğum demlerden sonra şiirle düşünme ve kavrama daha belirgin bir hâl aldı. Ve fikretmenin metafizik merhaleye evrildiği zamanlardan bugüne değin de illâ'nın (Şuara suresi, 227) ötesinde yaşayan şâirlere ve eserlerine hep gıpta ettim. Onlara hep gıpta ile yaklaştım.

Şiirle böylesine hemhâl olmak şiir yazmayı da beraberinde getirdi. Lise ve üniversite yıllarında bazı şiirler karaladım. Karaladım ama şiirin ne kadar zor olduğunu, nasıl rafine bir işçilik gerektirdiğini, hakîkî şiirin neredeyse insanın bütün zamanını aldığını biliyordum. Tabiatımda var olan mükemmeliyetçilik tutkusu da şiirle uğraşmamı bir hayli zorlaştırıyordu.

İki Zıt Dünya

Şiir ikliminde serâzat yaşamaya çalışırken nasip bizi başka bir alana çekti. Üniversiteye: Akademi dünyasıyla şiir dünyası bir birine ne kadar da zıttı. Akademik hayata adım atan insanın orada bir merhale kat edebilmesi için bütün melekelerini aklın emrine vermesi gerekiyordu. Şiir hayatı ise öyle değildi. Şiir adına kalıcı bir eser bırakabilmek için kişinin kendini duyguların dalgalanışına bırakması lazımdı. Biri düzenli ve disiplinli bir yaşayışı şart koşuyor, diğeri ise derin okumalar eşliğinde ilham perilerinin geliş gidişlerine bağlı olarak ihtizazlar içerisinde bir ömür feda etmeyi gerekli kılıyordu.

Bilim ve sanat ikileminde akademik hayat galip geldi ve şiire yer bırakmadı. Üniversite koridorlarında yapılması gerekenler belliydi. Sırasıyla şunlar şunlar yapılacak, şu şu merhaleler aşılacaktı. Yapıldı ve aşıldı. Unvanlar bir bir alındı. Alındı ama bu arada şiir de kendini geriye çekmişti. Annemin ve babamın vefatı gibi özel anlarda kendiliğinden gelenler hâricinde şiir benim için bir Zümrüdüankâ olmuştu.

Yeniden Şiir

Şiir yeniden geldi. Takvimler 2010 yılını gösteriyordu. Aylardan Muharrem'di.

Ben şiiri bırakmıştım ama şiir beni bırakmamıştı. Tekrar geldi. Bundan dokuz yıl kadar önce matem ayında Hz. Hüseyin Efendimizin hüznü bir akşam vakti kalbimi kapladı. Hüzünlendim. Onun yalnızlığını ve uğradığı büyük kıyımı dile getiren "Belî Gül" isimli şiirim doğdu o günlerde. Hüseynî yalnızlık beni kalbimden yakalayıp şiirin tam ortasına bırakmıştı. Adımın da bu işte bana yardımcı olduğunu düşünüyorum. Zîra herkese isminden bir nasip vardır derler. Bize de Hüseynî melâlden küçük bir nasip verildiğini yaşayarak öğrendim. Kendimi bildim bileli dıştan görülüp görülmese de yüreğimde gam gözlerimde nem hiç eksik olmadı. Ben zaten şiirin neşvünemâ bulduğu sebepsiz hüzün ikliminde yaşamaktaydım hep. Hüzün hep vardı. Sonunda şiir de geldi.

Aynadan Doğan Şiirler

"Belî Gül"den sonra peş peşe ayna şiirleri doğmaya başladı. Hayat aynasından süzülen düşünceler gönül sayfasında mısralara ve şiirlere dönüşüp oradan beyaz kâğıtlara dökülüverdi. Bütün dünya edebiyatlarında bir mısra ile de olsa şiirlerinde ayna metaforuna yer vermeyen şâir yok gibidir. Pek çok şâir de kitaplarında müstakil bölüm teşkil edecek şekilde ayna şiirleri kaleme almışlardır. Ayna, şiir için vazgeçilmez sembollerin en önemlilerinden biridir desek yanlış olmaz. Hakîkatle mecaz arasında zengin bir çağrışım dünyasına sâhip olan ayna imgesi şiir için elverişli bir zemindir. Bu sebeple ayna mazmunu/metaforu etrafında gerek dinî gerek lâdinî olsun hem Doğu hem Batı edebiyatlarında yüzyıllar içerisinde çok hacimli bir külliyat oluşmuştur.

Ayna sembolü şiir için neredeyse sonsuz bir kaynak gibidir. Binlerce aynaya düşen binlerce sûret. Aynanın derûnunda aynı anda hem vardırlar hem yokturlar. Bu sûretler ayna karşısında duran şeylerin hem aynı gibidirler hem değildirler. Tıpkı su üzerinde varlığı da yokluğu da aynı anda gerçekle-

şen kabarcıklar gibi. Tıpkı sahile çarpan dalgaların parçalanmasıyla havada savrulan damlalar/katreler gibi. O damlalar ki havada bir an beyaz katrecikler olarak doğup sonra denizin maviliklerinde kaybolurlar. Böyle sanırız. Kaybolduklarını zannederiz. Öyle değildir. Deryânın maviliklerinde, yâni aynanın sır(r)ında saklı dururlar. Vakti geldiğinde tekrar ortaya çıkmak üzere.

İlk Göz Ağrısı

Elinizdeki ilk şiir kitabım "Aynadan Geçen Şiirler"e gelince… Onun da bir hikâyesi var. Anlatmasam olmaz. Anlatalım: Yedi yıl kadar evveldi. Sivas'ın ârif zatlarından büyüğümüz Bıçakçı İbrahim Usta'nın küçük îmâlâthânesine uğramıştım. Öğle arası dinlenme vaktiydi. Usta, gazete kâğıdıyla örtülmüş eski bir masa etrafına oturmuş dostlarıyla sohbet ediyordu. Aradaki boş bir sandalyeye yavaşça iliştim. İnce belli bardaklar tavşankanı çaylarla dolup boşalırken koyulaşan sohbet eşliğinde muhabbet demleniyordu sanki. Bir ara İbrahim Usta duvara raptedilmiş küçük dolabın tozlu çekmecesinden birkaç kâğıt çıkardı. Bu fersûdeleşmiş yapraklarda bazı şiirler vardı. Bunlar onun gençliğinde yazdığı manzûmelerdi. Aralarından bir tanesini seçip okudu. Şiirin ilk dörtlüğünde hemen dikkati çeken ana unsur ayna idi.

Bu şiirin ilk kıtası gönlüme değdiğinde içimde ayna mazmununu esas alarak bir şiir yazma arzusu belirdi. Gençliğimde yazdığım bir şiirimde ayna sembolüne yer vermiştim. Bu şiir ayna ile ilgili müstakil bir şiir değildi. Sâdece iki beyti ayna imgesinden yola çıkılarak kurulmuştu. Şimdi ise her beytinde ayna konusunun işlendiği bir şiir inşâ etme hevesindeydim. İbrahim Usta'nın o günkü sohbetinin bereketiyle olsa gerek kitabımızda kırkıncı şiir olarak yer alan "Aynalarda Yaşamak" isimli şiirim birkaç gün içinde tamamlandı. Şiir bitse de onu doğuran heyecan bitmemişti. O heyecanla hemen İbrahim Usta'ya gelip okudum. Usta şiiri çok beğendi ve takdirini güzel cümlelerle dile getirdi. Ben de, "Keşke bu kalitede ayna şiirleri yazabilsem" dedim. "Daha ne yazacaksın, ayna ile ilgili her şeyi burada şiir diliyle anlatmışsın" dedi İbrahim Usta. Dilimden gayriihtiyârî "Allah'ın kelimeleri tükenmez" cümlesi dökülüverdi. Her ne kadar böyle dedimse de ayna merkezli yeni bir şiir yazabileceğimi tahmin etmiyordum.

Duâların kabul olduğu icâbet vaktine rastlamış olmalı ki dört gün sonra, "Küntü kenzen mahfiyyen=-Ben gizli bir hazine idim" hadîs-i kudsîsini işleyen bir ayna şiiri doğdu. Ayna metaforundan hareketle yazılabilecek şiirler ileriki yıllarda anlamlı bir bütün oluşturacak sayıya ulaşabilirse, bunların başlangıç şiiri "Tecellî" olabilirdi. Bu şiir tasavvuf düşüncesindeki tecellî nazariyesini konu alıyordu. Bilindiği gibi sûfîler kâinatın yaratılışına sebep olarak aşkı gösterirler. Çünkü Allâhü Teâlâ bu kudsî hadiste "Ben gizli bir hazine idim. Bilinmeyi sevdim. Bu sebeple kâinatı yarattım." buyuruyor. Sûfîler, "Bilinmeyi sevdim" ifâdesindeki "ahbebtü=sevdim" fiilinin kökü olan "hubb=sevgi" kelimesine dikkat çekerek Türkçemizdeki istemek fiiline Arap dilinde tekâbül edebilecek "irâde, taleb, temennî, emr" vb. gibi pek çok kelime varken Cenâbıhakk'ın "ahbebtü"yü tercih etmesini, varlığın meydana geliş sebebinin aşk olduğuna delil getirirler.

Ayna şiiri olarak vücut bulan ilk iki şiir üzerinde biraz tefekkür edince şunu gördüm: "Tecellî" başlıklı şiir, kâinatın var oluşunu, dolayısıyla insanın yaratılışını anlatmakta. "Aynalarda Yaşamak" ise sonunda yer alan, "Beni buralardan al beni buralardan al" mısraı ile insanın ferdî kıyâmetine işaret etmekte. En azından ben böyle düşündüm. Dünyanın ve insanın çeşitli hâllerine dâir ayna mazmunu/metaforu çevresinde şekillenen otuz sekiz şiir daha yazabilir, ilk iki şiirle birlikte kırk şiirden müteşekkil bir kitap hâline getirebilirsem, bunun çok anlamlı olacağı düşüncesi sardı beni. "Tecellî" ve "Aynalarda Yaşamak" arasına yerleşen şiirlerle vücut bulacak eser, bir şiir kitabı olmanın ötesinde aynı zamanda insanoğlunun hikâyesini anlatan modern bir mesnevî olabilirdi. Bu düşüncem zaman içerisinde filizler vermeye başladı. Ayna şiirleri yedi yıllık bir zaman diliminde günü gelince birer birer kalbin mânevî ikliminden madde dünyasına âdeta sızdı. Bu yılın Temmuz ayında kaleme alınan kırkıncı şiirle de tamamlandı. Bunlar arasında iki beytinde ayna konusu işlenen "Tutsak" isimli şiirim gençlik döneminde vücut bulmuştu ama gönlüme göre henüz kemâle ermemişti. Bu şiir yeniden ele alınıp bazı eklemeler ve çıkarmalarla tekrar düzenlendi ve bu son şekliyle kitaptaki yerini aldı.

Göğe Çekilen Hümâ

Kitaptaki metinlerden biri serbest diğeri mensur şiir tarzında yazılan iki parça dışında kalan otuz sekiz şiir hece vezni ile kaleme alındı. Bunlardan bir tanesi hâriç diğerleri yayımlanmadı. İlk defa bu kitapta okuyucu karşısına çıkıyor. Şiir şâirin gizli yarasıdır, başkasına kolay kolay açamaz. Kimi zaman kendisine bile… Ürkek ürkek derinden bir fısıltıyla îtiraf etse de bu öyle sessiz bir konuşmadır ki can kulağıyla dinlemezse kendisi dahi duyamaz. İşte böyle bir hâletirûhiye içerisinde vücut buldu bu şiirler. Yüksek sesle söylesem kim duyacaktı ki!..

Hakîkî şiirin Hümâ kuşu gibi yükseklerden seslendiği bu çorak iklimde kim duyabilirdi ki!.. Şiirin sâdece serbest şiir olarak algılandığı bir edebiyat anlayışı hüküm sürmekte ülkemizde. Türk edebiyatında serbest vezinle yazılan şiirlerin yüz yıllık geçmişi ya var ya yok. Hâlbuki Türk şiiri en az 1500 yıllık hece vezni geleneğine sâhip. Ayrıca 1000 yıllık bir aruz vezni geçmişi de var. Modern şiir adına eser veren şâirlerimiz bu köklü gelenekleri terk ettiler. Çok azı hâriç şiirin mısralardan meydana geldiğini unuttular. Ne mısra estetiği kaldı ne dil mûsikîsi ne de konu bütünlüğü. Varsa yoksa bir imge. İmge diye sundukları örnekler de çoğunlukla mecâz-ı müptezel. İşin daha garibi bunun farkında da değiller. Anadolu'da bir söz vardır. Ot kökün üstünde durur. Kökü olmayan neyin üstünde durur, ona da muhâtapları cevap bulsun.

Lirik Şiir Ölmez

Elinizdeki kitapta yer alan şiirlerin hepsi de lirik şiirler. Günümüzde lirik şiir öldü diyorlar. Lirik şiir ölmez. Zîra lirik şiir kalbin şiiridir. Kalpsiz insan yaşayamayacağına göre insan var oldukça kalp de hep var olacaktır. Kalbin var olduğu yerde de lirik şiir varlığını her dâim devam ettirecektir. Bu şiirlerin sâhibi de tâlibi de kalbimdir. Onları kalbim yazdı, kalbim okudu, kalbim dinledi. Buna ilâveten bir de üç beş dostum. Onlar da daha dumanı üstündeyken bu şiirleri dinlediler, okudular, üzerinde düşünüp görüşlerini dile getirdiler. Bunlar eskilerin "sâhibü'l-kelâm ve'l-kalem" dedikleri nâdir şahsiyetlerden… Konuştukları can kulağıyla dinlenmeye, yazdıkları gönül gözüyle okunmaya değer hakîkî ve hakîkatli dostlar. Sağ olsunlar. Var olsunlar. Kitabımız yayınlandıktan sonra bu şiirlerle hemhâl olacak okuyucu çıkar mı çıkmaz mı, bilemiyorum. Çıkarsa bu elest meclisindeki tanışıklığımızdandır. Aynı candan yaratıldığımız gönül dostlarıyla dünyada da tanışmak isterim elbet. Bu mümkün olmazsa, şiirlerimle tanış olmanın tesellîsi bana yeter. Kalbe dokunan şiir, yazanla okuyanı ebediyen tanış kılar. Burada da orada da…

Garaz Bir Ad İmiş

Bu kitapla, "Garaz bir ad imiş âlemde" diyen üstadım Fuzûlî'nin görüşüne uyarak bir ad bırakmak istedim. Bir gün, bir yerlerde bizi de anan bulunur elbet. Eğer şiirlerimle bu âlemde bir ad bırakabilirsem, ben adımın yerde değil göklerde anılmasını isterdim. Göklerde, melekler katında anılmasını… Kısık bir sesle olsa da…

Şekilden Öze

"Aynadan Geçen Şiirler" kitabının kendine mahsus şekil husûsiyetleri de var. Evvelâ ilk bölüm üç şiirden meydana geliyor. Bu, kültürümüzdeki "üçler, yediler, kırklar" üçlemesinin ilkine tekâbül etmekte. İkinci olarak bu kitap her bölümün içinden muhtevâya göre seçilen bir mısra ile ayrılmış yedi kısımdan oluşmakta. Kitabın bu yedi bölümüne de yediler diyelim. Kitap kırk şiirle okuyucuya sunulmakta. Bu kırk şiir de kırklar olsun. Bu küçük açıklamadan sonra "Aynadan Geçen Şiirler" için şöyle bir cümle kurulsa garip kaçmaz sanırım: Üçler yediler kırklar/ Bu kitapta cem oldular. Biz her ne kadar kırklara karışamasak da rûhumuzdan neş'et eden şiirlerimiz bu şekil özelliği ile kırklara karıştı sayılabilir. Sembolik de olsa… Bu özelliklere ek olarak şunlar da söylenebilir: Geleneğimizde olduğu gibi kitabın ilk şiiri Tanrı ile alâkalı bir muhtevâ üzerine kurulmuştur. İkinci şiirimiz de naat olarak okunabilecek bir kıvama sâhip. Kasdım da buydu zaten. Kitaptaki son şiirin son iki mısraı da münâcat mâhiyetinde olup Tanrıya kavuşma isteğini dile getirmekte. Bir bütün olarak düşünüldüğünde, Allah'tan gelen her şeyin tekrar Allah'a dönüşü sembolik bir dille ifâde edilmekte. Bu da bilinsin istedim.

Hüsn-i Kisve-i Tab

Şimdi sıra bu küçük eserin eskilerin tâbiriyle "hüsn-i kisve-i tab'a" bürünmesine geldi. Nasıl bürünecek? Ülkemizde şiire pek kıymet verilmiyor. Şiir kitaplarına rağbet yok. Bu sebeple yayıncılar şiir kitabı basmak istemiyorlar. Bassalar bile bunlar teknik açıdan ikinci, üçüncü kalitede kitaplar oluyor. Biz istedik ki bu şiir kitabı hak ettiği güzellikte bir baskı ile okuyucu karşısına çıksın. Bu sebeple "Aynadan Geçen Şiirler"i kapağından dizgisine, baskısından kâğıdına kadar kendi imkânlarımızla en güzel şekilde okuyucuya sunmak istedik. Zîra şiir güzeldir ve onun güzel bir elbiseye bürünmesi en tabiî hakkıdır.

Söz Bitmez

Ayna mazmunu etrafında söyleyecek sözümüz bitti mi, tam emin değilim. Gönlümüz şimdilik kırk şiirle bu konuyu tamamlamayı uygun buldu. Kim bilir, belki de ayna şiirleri daha serbest bir mecrâda daha farklı bir biçimde akar gider. İstemek ve çalışmak bizden tevfik Allah'tan. Bir önceki cümlede istemek ve çalışmak bizden dedim. Âşıklar arasında hatâ sayılan bir söz söyledim. Aslında her şey O'ndandır… Her şey O'ndan…

● Ahmet Zahit Erbaş

Serçe Kalbi

Bir serçe azmiyle çıkmıştım yollarına
Kırları, ormanları senin için aşmıştım
Kaf dağını yüklenip kırık omuzlarıma
Yedi vadiden sonra şehrine ulaşmıştım

Irmakları, denizleri, nehirleri geçtim de
Geçemedim sana varan o sokağın önünden
Söylenmemiş sözleri senin için derledim
Ve kuruttum senin için bir defterin içinde

Anladım imkânsız bir hayâle teşneyim
Serçe kalbim kaldırmaz bu ağır imtihanı
Yine de denedim o küçük yüreğimle
Sana bakan bir evin saçağına konmayı

● Ali Rıza Atasoy

Yağmurlar Yağıyor Sen Gidiyorsun

Yağmurlar yağıyor sen gidiyorsun
Bir sükût denizi mavi gözlerin
İçimde bir sızı bırakıp derin
Beni yalnızlığa terk ediyorsun

Sensiz ne gökyüzü ne güneş kalır
Ipıssız çöllere dönüşür her yer
Mesafeler uzar zaman kısalır
Uzak iklimlere kuşlar göç eder

Sen yoksan bozulur şehrin büyüsü
Yıkılır yekpare fildişi kule
Yok olur göklerin görkemi süsü
Söyleşir benimle gölgeler bile

Sen gidince bomboş kalır bu şehir
İçimi dökerim gamlı rüzgâra
Anılar depreşir savrulur bir bir
Beni avutamaz artık Ankara!..

● Ali İhsan Kekeç

Devr-i Devran

Mazlumların gözyaşı nehirleri taşırdı
Denizleri doldurdu koca ummana sığmaz.

Arz götürmez sıkleti çekemez ruy-i zemin
Halık'ın yarattığı bunca zamana sığmaz.

İsrafil'in Sur'u gibi inler masumun sesi
Felekleri aşar da bak asumana sığmaz.

Zalimlerin ettiği zulüm kurduğu düzen
Allah'ın buyurduğu dine imana sığmaz.

Mezbeleler üstünde gezen gönül arımız
Şu günah kuyusuna dönen kovana sığmaz.

Sığmaz yaşananlar "Dört Kitab"ın sayfasına
Hem hakka hukuka hem akla izana sığmaz.

Mezalim boydan aştı, çarkı felekten taştı
Bundan sonra gelecek devr-i devrana sığmaz.

İnsanlığın müzminleşmiş dert yükünü çekecek
Yürek beslerim tende kevn-i mekâna sığmaz.

● Selim Erdoğan

Sakiyle Hasbihal

Köprünün altından çok sular akar
Ne umduk ne bulduk hiç bilemeden
Günaha bezenmiş günler tövbekâr
Gelen gün gideni aratır, neden

Ömür tezgâhında çile dokuruz
Öreriz bozarız deseni tutmaz
Gönül dergâhında aşkı okuruz
Bin yürek bir tane seveni tutmaz

Geceler günleri örter de yine
Sıyrılır sabahlar kör karanlıktan
Her adem uyanır kendi derdine
Kimi oyun kuran kimisi bozan

Ruhlar baki deriz beden emanet
Beden ruha gurbet nerede sıla
Varlık aşkla baki, yokluksa hasret
Konarsın göçersin tek bir fasıla

Misafir değiliz biz yabancıyız
Gaipler içinde malumun ne ki
İkimiz hem yolcu hem de hancıyız
Bu dünya meyhane boş verme saki

● Hüseyin Özkaynakcı

Annem Gidince

"annen yok, kimsen yok…"

Yürek yanıp döner küle,
Annem gidince anladım.
Soğutmaz kış ayaz bile,
Annem gidince anladım.

Ecel vakti haktır, ancak
Hep çiçekler mi solacak?
Ne demekmiş yalnız kalmak,
Annem gidince anladım.

Kıvranırım, odam zifir,
Hasret çeken elbet bilir,
Duvarlar üstüme gelir,
Annem gidince anladım.

Rüyalarım arar onu,
Melekler karşılar onu,
Kuşların da sustuğunu
Annem gidince anladım.

Bilmezdim o sağken, meğer
Bir sözü dünyalar değer,
Cennet kokmuyormuş yerler,
Annem gidince anladım.

● Cəmil Əkbər

Bəsimdir*

İlahi verdiyin paya çox şükür,
Dövlətdi, sərvətdi, vardı bəsimdir.
Çörəyə çox şükür, çaya çox şükür,
Qohumdu, qardaşdı, yardı bəsimdir.

Mən həsrət deyiləm özgə dağlara,
Özgə bağçalara, özgə bağlara,
Özgə bostanlara, özgə tağlara,
Almadı, heyvadı, nardı bəsimdir.

Qailəm nə versən qənaətinə,
İnsaf-mürvətinə, kəramətinə,
Hatəm mərhəmətli səxavətinə,
Namusdu, qeyrətdi, ardı bəsimdir.

Meylimi salmadım tamaha sarı,
Xətaya, bəlaya, günaha sarı,
Baxmışam uğurlu sabaha sarı,
Haqdan nəsib ayran, şordu bəsimdir.

Fatehi deyiləm qoca dünyanın,
Əfsanə dünyanın, beca dünyanın,
Bəzirgan dünyanın, xoca dünyanın,
Mənzil, məskan gendi, dardı bəsimdir.

Heçkəsə küsənib darılmamışam,
Özgə tərlanına vurulmamışam,
İçimdən çatlayıb qırılmamışam,
Özümün şahinim vardı, bəsimdi.

Vicdana, məsləkə dönük deyiləm,
Hər səmtə, üztutan yönük deyiləm,
İlqara, imana sönük deyiləm,
Sinəmdə alovdu, qordu bəsimdir.

Xudanın verdiyi nemətə şükür,
Mənə yetirdiyi diqqətə şükür,
Məzmuna, mənaya, hikmətə şükür,
Qüvvədi, qüdrətdi zordu bəsimdir.

Özgə gözəllərdə gözüm olmadı,
Eşqinə yanmağa lüzum olmadı,
Ay *Cəmil*, söhbətim, sözüm olmadı,
Sevgilim keçəldi, kordu bəsimdir.

*Azerbaycan Türkçesinde *"olsun, ne zarar, kabulümdür"* anlamına gelmektedir.

● Sebahattin Karadaş

Gizem Hanım

Rıza Tevfik Bölükbaşı'nın
"Göz Aşinalığı" şiirini ilk mısraına nazire

"İsmini bilmezdim fakat tanırdım"
Ne güzel bir çiçek takışı vardı
Mavi gözlerinde ateş yanardı
Yüzüme bir garip bakışı vardı

Beyazlar giyinip düşerdi yola
Sanki ben gurbettim o ise sıla
Ben de şaştım kaldım bu garip hale
Gönül bayırımda sekişi vardı

Demet demet çiçek penceresinde
Otlar kaynatırdı tenceresinde
Bir gizem saklıydı her gecesinde
Günüme şafakça söküşü vardı

Bir yıl önce geldiğini duydum ben
Ak yüzünü beyaz güle saydım ben
Halinden ismini Gizem koydum ben
Hakkakul, gönlüne akışı vardı
Gönlümü güneşçe yakışı vardı.

● Tayyib Atmaca

dOkunan Şiirler -26-

Bazı şairler vardır ya sabah uyanır uyanmaz ya da yatağa girmeden önce bir şiir yazarak o günü karlımak yada uğrlamak için kendi kendisiyle yarışır. Sanki şiir yazmadığı bir günü peygamberimiz Hz. Muhammed'in *"İki günü birbirine eşit olan zarardadır."* hadisi ile karşılaştırarak durumdan vazife çıkarmaya çalıştığını söylesem maksadı aşmış olmam inşallah.

Çok yazmak, bütün dergilerde görünmek söz konusu şairi belki isim olarak öne çıkarır ama okur takip ettiği dergilerde bu isme rastladığında da "yine mi sensin yahu" deyip bu şairin üzerine bir mum damlatarak başka şairleri okur.

Bir şair elbette her gün bir şiir yazabilir. Tekrara düşmeyerek yeni imajlar, duygular, imgeler yakalayıp şiire bir derinlik kazandırıyorsa buyursun yazsın ama lütfen bir ay boyunca yazdığı şiirleri de dergilere pay etmesin.

Her canlının cansızın bir dış yüzü bir de iç yüzü vardır. Biz daha çok insanın dış yüzüne bakarak iç yüzünü görmeye çalışırız. Şair de şiirlerinde çekmiş olduğu iç dünyası fotoğraflarını bir şekilde dizelerine yansıtır. Biz de buradan hareketle hem şairin kalbimize ne kadar dokunduğunu hem de bu şairle ne kadar duygu akrabalığımızın bulunup bulunmadığını test etmiş oluruz. Bir şairle ne kadar duygu akrabalığı kurarsak o kadar şiiriyle bize yakın durur.

Her şiirin kendi içinde kuralları vardır. Şiiri biraz da bu kurallar belirler. Şair tezgahında şiiri bir anadolu kilimi gibi dokuyabiliyorsa ve dahi kilimdeki motifler bize aykırı da gelse şair kilimini elbette dokumuş sayılır. Bizim duygu dünyamıza akraba olmayan şairler elbette başkalarının akrabası olduğu gibi aynı zamanda bu şairin "bizden" olmasını düşünmek zorunda da değiliz.

Yüzümüzü şaire ve şiire dönecek olursak; insanyüzünün de çok görünerek eskiyebileceğini söyleyebiliriz.

Her gün aynı yemeği yemediğimiz gibi, aynı elbiseyi de elbette giyemeyiz.

Her gün karşılaştığımız bir dostumuzla kalbimizi kalbimize yaslayacak şekilde kucaklaşmayız ama uzun süre birbirimizi görmediğimiz zaman karşılaştığımızdaki sıcaklığın derecesi ile her gün karşılaşmanın derecesi aynı değildir.

İnsan insanı özlediği müddetçe aradaki arkadaşlık, kardeşlik, dostluk hukuku korunmuş olur.

Bazen bir dostunuzla uzun süre görüşmeseniz sonra da vaktin bir kavşağında buluştuğunuzda, aradaki hoşbeşten sonra hiç konuşmasanız dahi hâl dilinizle birbirinize çok şeyler anlatırsınız.

İşte şair de hâl dilini yazılı hâle getirilerek şiir diye okunmasına gönül ve bilgi becerisi katan söz sarrafıdır.

Necip Fazıl Kısakürek'in; "Pazarcı bağırır, kuyumcu bağırmaz. Eskici bağırır, antikacı bağırmaz. Çünkü sadece malı ucuz olanlar kendi reklamını yapar" derken de tam da bunu kastediyor olmalı.

Günümüzde yayınlanan edebiyat dergilerine baktığımızda dergilerin içerik olarak birbirlerinden pek farklı olmadıklarını görürüz. Bunun en bariz örneği de bir dergide yazan şair/yazarın onlarca dergide şiirlerinin yazılarının yayınlandığını görürüz. Bundan dolayı da dergiler birbirlerinin benzer kopyaları gibidir.

Günümüzde çıkan dergilerde çok az yazan ve şiirin sancısını çeken şairler, her ne kadar da bu "pazar"da görünmeseler de bazen şiirlerini yayınlayarak bazen de şiiri yaşayarak edebiyat dünyasında varlıklarını sessiz sedasız sürdülürler. İşte bu şairlerden birisi de *Âdem Konan*dır.

Âdem Konan, az yazan, az şiir yayınlatan, şiirin sancısını çekerek okuyan, şiirden kopmayan ve şiirleriyle gönlümün akrabası bir şairdir.

Yaklaşık kırk yıl önce *Tercüman Gazetesi*nin açmış olduğu şiir yarışmada *Pencereler Uzaklara Açılır* şiiri ile şiiri ile vaktimize buyurmuştu.

Âdem Konan her ne kadar da *Bizim Ocak, Töre, Dolunay, Türk Yurdu, Kanat, A'raf, Minâ, Son Duvar, Türk Edebiyatı, Kurgan Edebiyat, Gündönümü, Kanat, A'raf, Son Duvar* gibi dergilerde yazıp bu dergilerin bazılarının da kurucuları arasında yer alıp bu dergilerde şiirlerini yayımlasa da Hüseyin Özbay ile birlikte hazırladığı *Türk Şiir Güldestesi* haricinde tek şiir kitabı *Irmağın Yakarışı*[*]dır.

Bu kitap aynı zamanda 1993 yılında "Öğretmenler Arası Kitap Yarışması Şiir Dalında" birincilik ödülüne layık görülür ve 1995 yılında ilk baskısı yapılır. Aradan bunca zaman geçtikten şair, bu kitabın ikinci baskısını yeniden okurlarının karşısına çıkıyor. Bu arada şairin baskıya hazır başka şiir kitapları olduğunu biliyorum ama demek ki her kitabın bira kaderi var. Biz kitabın bize dokunan yerlerine doğru açılalım.

*Adem Konan, *Irmağın Yakarışı*, 2. Baskı, Kurgan Yay., Ankara, 2021

Şair geleneğe uyarak *Münâcât* ve *Nâ't-ı Şerif* ile başlayarak şiir bahçesine buyur eder.

"Söndü bütün ışıklar!..
Ya isyandır tuttuğum, ya nisyân
Daha bilmedim şunu;
"Belî" diyen ırak olur belâdan...

İstemeyi bilmedim;
Boyum büyüdükçe korktum gölgemden...
Şimdi ne yol ne yön kaldı,
Kaybolmuş bir gemiyim ben!

Nice kapılardan geçtim
Alnıma sürüldü bir kurban kanı...
İçimden neler geçti; ne kötü düşünceler,
Vurup çalkanı çalkanı...

Söz dağıldı,
Dünyanın direği çöktü...
Harap şehirlerde dolaşıyorum;
Künyemde senin adın...
Zulme uğramışlardanım,
Yalnızım..." (s. 7)

Bu uzun *Münâcât* aynı zamanda 1992'de Türkiye Diyanet Vakfı tarafından düzenlenen *Münâcât Yarışması*'nda üçüncülük ödülüne layık görülür.

Âdem Konan *Nâ't-ı Şerif* ile peygamberimiz Hz. Muhammed'e olan sevgisini şöyle dile getirir:

"Nerelere tutunurdum olmasan,
Gölgelere
Yahut suya mı yazardım arzuhâlimi!?

Ne ışığım kaldı ne âşıklığım,
Kaçsam kaçamam bu zulüm fırtınasından,
Dursam duramam!..

Aksa deryâlar doldurmaz bu bendeki boşluğu...
Sen'den başka
Kimselerin gücü yetmez silmeye
İçimdeki şüpheyi ve korkuyu...

İpin takılır diye uzattım boşluklara
Bu serseri başımı.
İçimdeki uğultu arttı günden güne;
Arttı yoksulluğum, çürümüşlüğüm...

Efendim âh! Rüzgârım âh! Efendim!
Kötülük çağında dünyaya geldim.
Girsin aydınlığın rüyâlarıma,
Artık kurudu nehrim!...
Su çekildi,
Taşlara yapıştım bir yosun gibi...
Sana çağırıyor beni
Serin yaprak, yeşil su,
Güvercin beyazlığı yahut olgun fildişi..
Gülümsüyorsun gibi...

Nerelere tutunurdum olmasan,
Gölgelere
Yahut suya mı yazardım arzuhâlimi!?.." (s. 12,13)

Her şairin yaşadığı şehirde hatıraları vardır. Bazen bu hatıralar insanı alır çocukluğuna, ilk gençlik yıllarına götürür. Dünyanın çeşitli şehirlerinde makamları bununan *Ashâb-ı Kehf* makamlarından birisi de Kahramanmaraş'ın Afşin ilçesindedir ve şair bu topraklarda ilk gençlik yıllarını yaşamıştır. Bu *Ashâb-ı Kehf* şiirini de bu bilinçle bu şiiri üçüncü şiiri olarak sayfalara taşır.

"Kralın zulmünden kaçtım
Bir mağara buldum saklanacak,
Uykudan, dalgınlıktan...
Gün olur parıltılarla dolar;
Yaprak, çiçek ve bulut...
Gün olur yılan, çıyan...

Nereye varılır böyle kaç ha kaç,
Kaç yıl geçer aradan?..
Uykularda sağa sola dönerken
Dışarda gün doğar doğar batar mı,
Dağlar ardından...

O ki uyandırandır,
Gün gibi geçip giden asırlık uykulardan!
Acep görür müyüm bir gün;
"Hükmü yok elindeki gümüş akçenin
Artık burda Tekyânus'un hükmü yok
Korku da yok, uyanın!"
Diye çağırdıklarını,
Bittiğini dünyanın…" (s. 14,15)

Âdem Konan'ın bize dokunan şiirleri elbette bu kadar değil. Şiiri daha çok yazıp, içinde yaşayarak sürdürdüğünden yayınevlerinin kapısını aşındırmayı aklından dahi geçirmez. Belki günün birinde bir yayınevi talip olursa şairin başka başka kitaplarını okuma imkanına kuvuşuruz.

Bazen bir şair bir şiirle, bazen de bir kitapla edebiyat dünyasında yerini alır.

● Yasin Mortaş

Prospektüs

*İkiz Mısralar**

açılalım sonsuz ufka
damakta kalır süslü sos

senin acın kaç çarpı çap
kof dimağın kaç çarpı çap

kalabalık yollar ve zift
klor bilmecesi gözyaşım

ağzım gözüm bir trafik
gün sırt sırta çok trafik

yorgun öyküdür uzaklar
ağıtlar çok tropikal

çok çamurlu/ aksın bana
şiir çağı kalsın bana

çığırtkanlık kaç mil-yardır
çok kirlisin ey banknot

hesapla da gel tezgaha
savrul da git son tezgaha

aklım–akılsız kart yılı
korkular sancısız gebe

kemiğin çürüsün senin
ceninin dökülsün senin

sancım kredili -kredisiz
açıktayım yine /evsiz

sizde sevdalar kaç taksit
can ödedim taksit taksit

fincanda soğuyan günler
bir yudum ahtır hatıra

bir telvedir zaman-mekan
yudum yudum geçti zaman

çok sorunlu senin algın
kaç bin midelidir tutkun

cevapsız yükle yüklüyüm
ben çok afrika yüklüyüm

kat kat evin kaç rant/ k-eder
şeytanın sarkıtı açlık

oturmam çağırma bizi
doymazsın çağırma bizi

eşyaya bakışlar sonsuz
esriklik damara zerkli

öncesi bir kur kapanı
sol yanımız kurt kapanı

göğsümüzde dağ ölümü
sevgili bugün ölmüş oy

gömelim mi incitmeden
ağlayalım görünmeden

sessizlik çok sözler eder

sesin ırmak oluşundan

17 ekim 2008
30 eylül 2021

**şiiri karşılıklı, alt alta, üst üste, aşağıdan yukarı, çapraz her ne şekilde okursanız şiir okumuş olursunuz.*

HECE TAŞLARI 7. YIL FİHRİSTİ

15 MART 2021-15 ŞUBAT 2022

Abdullah İlhan 74/117 Çerağ'ı Biçim ve Şiir Öznesi Etrafında Okuma Denemesi
Abdülkadir Doğar 82/9 3x3x3 Müşaare...
Adem Gürses 74/102 Cümali Ünaldı
Ahmet Ali Arslan 74/29 Bizim İnce Cumali
Ahmet Efe 82/32 Cennet Toyu, 84/4 Gönül Hırkası
Ahmet Kekeç 74/129 "Ben Giderim Tütünüm ve Harcım Kalır"
Ahmet Sami Benli 82/20 Anne Gibi
Ahmet Tevfik Ozan 73/4 Bir Nurlu Rüya73/5 Bir Ömre Nazar 73/6 Bir Kilim Yaydım
Ahmet Urfalı 79/19 Perişan Gazel
Ahmet Yıldırımtepe 76/22 Dua, 84/10 Öteye Dursun
Ahmet Zahit Erbaş 84/15 Serçe Kalbi
Ali Daşgın 83/6 Daş Arası
Ali Efe Ünaldı 74/164 En İyi dede
Ali Gemuhluoğlu 74/98 Cumali Ünaldı Hasannebioğlu Malatya'nın Kutlu Evladı
Ali İhsan Kekeç 84/ Devr-i Devran
Ali Kemal Mutlu 73/17 Söylence, 78/23 Seni Sevmek Benim "Ülkü'm" Sevdiğim, 82/5 Od'a Verdim Yüreğimi
Ali Rıza Atasoy 84/ Yağmur Yağıyor Sen Gidiyorsun
Ali Rıza Kaşıkçı 77/21 Kandırdın Güzel, 79/9 Sevdim Diyesi
Alim Yıldız 74/181 Kim Bilir Üsküf Nedir?
Arif Ay 80/19 Bir Portre: Metin Önal Mengüşoğlu
Âşık Cemâl Divanî 75/6 Milli Marşımız, 76/23 Şair -Âşık Deyişmesi
Âşık Medeni Karataş 79/18 Şehidim
Âşık Muhsinoğlu 79/22 Vefasız Diye
Atıf Ünaldı 74/166 Babam İçin
Atilla Kantarcı 74/123 Cumali Ünaldı
Avni Doğan 77/4 Köyüm
Aykut Nasip Kelebek 74/ 130 Cumali Ünaldı'nın "Civan Bakışlı" Şiiri
Behçet Gülenay 80/45 Necip Fazıl'ın Paltosuna Sığmayan Mütefekkir
Betül Önal 80/60 Bana Seni Sordular Baba
Bilal Bütün 76/20 İkiz Yarım
Birkan Akyüz 81 /5 Cancağızım
Burak Ünaldı 74/168 Dedemin Oğlu, Oğlumun Dedesine..
Burçin Akgün Ünaldı 74/163 Başlı Başına Bir Ansiklopedi
Bülent Korkmaz 74/132 Futbolun Ofsayta Düştüğü Yer: Para
Büşra Ünaldı Şanlı 74/167 Aydede'yle Yağmur'un Çocukluğu
Cahit Can 76/11 Beni Soran Olursa, 83/14 Ocağı Sönesice Kocalık
Cahit Koytak 80/11 Gök Gürlüyor: Metin Bu, Metin!
Cəmil Əkbər 77/13 Ayna, 84/ Besimdir
Cəmilə Çiçək 83/18 Kimsə Ayırmasın Bizi Dünyada / Bilməsən, 84/9 Dağların
Cihan Aktaş 80/25 Bir Şehrin Yerlisi Nasıl Olunur?
Cumali Ünaldı Hasannebioğlu 74/Münâcât 3, Ağaran 4, Semud 5, Struga Konuşması: Dilin Kanlı Gömleği 13, Magosa Konuşması 15, Londra Konuşma sı: Gençlik İşte Asıl Şiir Bu 17, Şiir Devleti Yönetirse Mutlu Olunabilir 19, Şiirle Göğeren Düzen ve Kardaş lanan Başkaldırı 22,
D. Cem Gürdal 76/3/ Bir Şiir Yaz, 78/4 Yunus Gibi
D. Mehmet Doğan 74/68 Cumali Ünaldı Yahut Şi- irle Siyasetin Yakın Tarihine Derkenar, 80/14 Üç Şehir Arasında Bir Mengüşoğlu
Derya Çelik 74/62 Üç Kelime, Bir Adam.. Cumali Ünaldı Hasannebioğlu
Durani Kacaga 81/ 19 Kime Ne
Əbbas İslami 78/22 Gəcələr
Emine Savaş 81/9 Olaydım
Enes Malikoğlu 74/147 Eskiye Özlem Duyan Bir Şövalye İle Söyleştik: Şiir Hayatın Her Noktasında İmiş Meğer..
Ercan Haney 82/16 Gülüm
Erdal Noyan 78/13 Selam Olsun, Vaktinde
Erhan Çamurcu 81/10 Dik Tak, Suyu Su Yakar
Erhan Çapraz 73/24 Hayal, 75/7 Çanakkale, 77/16 Gönül, 82/9 3x3x3 Müşaare...
Erol Koca 79/23 Kıblegâhım
Ersin Ertuğrul Satan 80/37 Akleden Şair
Ertuğrul Çoban 81/4 Kolay Değilmiş
Eşref Doğan74/67 Cumali Ünaldı Hasannebioğlu
Fâik Kumru 75/21 Göç Mevsimi
Fatih Kandemir 81/11 Melek Kızım, /23 Günah mı Oldu?
Fatih Okumuş 76/6 Selvi Boylum
Ferhat Çiftçi 80/40 Mengüşoğlu'nun Yolun Daraldığı Yerden Kitabı Üzerine
Fevzi Çiçek 74/65 "Sorunları ve Çözümleriyle Türk Tarımı" Kitabı (Rehberi) Üzerine
Fikret Görgün 83/15 Senin Yanında Anne
Giampiero Bellingeri 74/51 Ağaçla Tane: Kekeme Heceleme
Gülbahar Ay Satan 80/36 Bir Çift Göz
Güldərən Vəliyeva 82/17 Bayatılar
Güllü Eldar Tomarlı 78/12 Məni
H.Kerim Ece 81/8 Sen Leyla Ol Ben Mecnun
Habil Yaşar 76/14 Hele Yeryüzünün Uşak Çağıdı
Hacı Ali Uyduran 83/11,13 Üzeri Küllenen Bir Şiir Türü: Rubâî
Hakan Çelik 74/63 Bir Mühendisin Gözünden:

Cumali Ünaldı
Hakan Hadi Kadıoğlu 74/119 Akşamın Kadrini Bilen Ananın Oğlu: Cumali Ünaldı Hasannebioğlu
Halil Cengiz 84/ Sokak ve Serseri
Hatice Ayşe Hasan 78/6 Altın Çağım
Haydar Ergülen 74/89 Cumali Ü. Hasannebioğlu İçin 7 Cümle
Həsrət Kərimli 77/15 Aylar Ömürdən Gedir, 81/17 Bir Çiçək Eşqi
Hosrof Köletavitoğlu 74/135 Sevgisi Kalplere Kazınmış Müstesna Bir Ağabey
Hüseyin Emin Öztürk 75/5 Halep Gazeli
Hüseyin K. Baykuş 74/54 Cumali Ünaldı ve "İhya"
Hüseyin Kaya 78/3 Gazel, 82/4 Hicret/Rüya
Hüseyin Özkaynakçı 84/ Annem Gidince
Hüseyin Akkaya 84/ Bir Kitabın Hikâyesi
Ilgar Cemiloğlu 76/13 Hardasan Cavanlığım
İbrahim Baz 78/6 Maraş'ta Bir Edebiyat Yolu
İbrahim Eryiğit 74/90 C. Ünaldı Hasannebioğlu'nun Semender Adlı Şiiri Üzerine Notlar, 80/47 Metin Önal Mengüşoğlu'nun Suya Güzelleme Şiirini
İbrahim Halil Çelik 74/60 Şiirden Siyasete Cumali Ünaldı
İbrahim Sağır 77/8 Her Şey Senin Eserin, 79/3 Üstüne, 82/12 Dağlara
İrem Üreten 74/ 174 Cumali Ünaldi Hasannebioğlu Şiirleri Üzerine
İsmail Bingöl 73/15 Vurgun Bir Yüreğin Yankısıdır, Bu Benim Çektiğim Dil Yaresidir, 75/20 Annem, Bulamadım, 76/17 Gel Gayrı İçer Yudum Yudum Tüketir Birgün
İsmail Kutlu Özalp 79/10 Atışma Meydanı
İsmail Özmel 81/19 Küçük Su'da Gezinti
Kenan Yavuzaslan 78/16 Sen Bana Gülsün, 82/8 İkrar-ı Besm-i Elest, 84/ Bir Şiir Yazılıyor
Köksal Cengiz 83/21 Gözümün Nûru
Lütfi Şehsuvaroğlu 74/105 Bu Toprağın Sesi, Bu Suların Şırıltısı: Cumali Ü Hasannebioğlu Hüznüyle Helalleşen Şair, 75/9 Gazel 77/18 Ömür Gazeli
Lütfü Kılıç 77/9 Gurbet
M. Emin Türkyılmaz 83/17 Başım Secdeye Nazır
Necmettin Evci 74/92 Cumali Ünaldı Şiirinin Şuuru
M. Nihat Malkoç 78/17 Aşk Risalesi, 83/19 Beni
M.Faruk Habiboğlu 81/6 Sadece Hüzün Var
Mehmet Ali Köseoğlu 74/137 Taşların Şarkısını Dinlemek… 74/139 Cumali Ünaldı Hasannebioğlu ile Konuşma Kendi İç Sesimizi Çağıldatarak Gelen Gümrah Irmaklar Gibi:
Mehmet Avşar 77/24 Değirmenler, 79/12 Ebedî Vatan
Mehmet Aycı 74/44 Aynadaki Yusuf, 74/46 'Kişneyen Bir Baharken…', 80/34 Müslüman
Mehmet Baş 79/13 Künye, 83/5 Benden
Mehmet Biber 74/52 Semud Ne Ola ki
Mehmet Bircan 76/9 Türklüğün Seyri, 78/21 Yar Kasidesi'ne Nazire, 79/77 Gazel
Mehmet Durmaz 75/24 Yaşamadan Doldu Yaşım, 77/6,7 Erzurum Üzerine Deyişme, 78/14 Sancılı Çiçek, 79/24 Öğütleme, 81/3 Analar da Büyür, 83/4 Yunus'ça
Mehmet Fatih Köksal 75/3 Amasya Gazeli
Mehmet Gözükara 79/10 Atışma Meydanı
Mehmet Güneş 73/8 Gönül Semâmızdan Bir Yıldız Daha Kaydı Dr. Ahmet Tevfik Ozan Hakk'a Yürüdü, 76/8 Çemenler Berdad Kuşlar Hem Feryad
Mehmet Lütfi Şen 74/158 Modern Dünya Şiiriyle İlişkili Cumali Ünaldı Hasannebioğlu Şiir Akşamı
Mehmet Metiner 74/150 İnancın ve Direnişin Şairi
Mehmet Önder Karakaş 74/128 Cumali Ünaldı Hasannebioğlu: Şair Kimliğinin İlk Durakları
Mehmet Sılay 74/155 Bir Kalem Efendisi
Mehmet Toygar Özdemir 81/ 15 Bir Deyişmeye Eşlik
Mekki Yassıkaya 74/189 Dar Zamanda Gelen...
Mesut Uçakan 74/161 Bir Gönül Dostu: Cumali Ünaldı
Metin Mert 75/8 Kar, 77/5 Kimlik Beyanı, 82/10 Mazlum Topraklar Ağıdı
Metin Önal Mengüşoğlu 80/3 Gözyaşı, 80/4 Babamın Meşin Çantası, 80/7 Son Şahit, 80/9 Temmuz Meydanı, 80/64 Kimliğimin İbrazı Kişiliğimin Sırrı
Metin Özarslan 73/ 24 Yetim – Öksüz, 76/24 Şükür, 77/ 6,7 Erzurum Üzerine Deyişme, 78/24 Ateşe Uçan Şahin, 81/ 24 Dünya, 82/9 3x3x3 Müşaare...
Mevlüt Yavuz 84/ Ben ki
Muhammed Muşşooğlu 81/20 Açma Derdim
Muhammed Nur Doğan 74/71Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nun Dil, Edebiyat ve Şiir Üzerine Düşünceleri
Muhsin İlyas Subaşı 84/ Bu Rüyadan Gel Uyanalım
Muhsin Önal 80/52 Allah Rızasını Gözetmek Dışında Hiçbir Meselesi Olmayan Mütefekkir
Murat Cengiz 75/11 Bir İsli Lambaya Döndü Yüreğim
Mustafa Aydoğan 74/47 Bir Tek Şiirden Bakmak: "Boşal, Gönül!"
Mustafa Başpınar 80/31 Bursa Çarşılarında Kervan Eyleyen Bir Şair Metin Önal Mengüşoğlu
Mustafa Doğan/13 Al Mektup
Mustafa Erhan Ak 73/ 20 Serbest Şiirde İç Kafiye/1 Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine, 75/14 Serbest Şiirde İç Kafiye/2 Arif Nihat Asya'nın Naat'ı
Mustafa İmir 78/18 Anılar Kaldı, 79/4 Eylül Hüznü, 82/14 Zaman
Mustafa Nejat Sefercioğlu 73/16 Rüya
Mustafa Özçelik 74/153 Şiire Bir Dağ Gibi Yaslanan Şair: Cumali Ünaldı, 80/22 Samimiyet İstikrar

ve Doğru İstikamet
Mustafa Pınarbaşı 79/17 Nesin Sen
Mustafa Sade 82/24 Sâfi Aşk, 84/ Bir Peri Fısıltısı
Mustafa Sarı 81/ 7Gazel
Mutlu Gavcar 81/13 yokmuş
Muzaffer Ceylan 82/15 Ölü Aşk, 79/5 Kelebek
Muzaffer Uslu 84 /12 Vefasız
Mücahit Şahin 79/6 Kız Kulesi, Saatleri, Neden Kutuplara Asıyorsun, 83/8 Mübeccel Şairler / Kal
Müjgân Halis 74/104 Amcam: Cumali Ünaldı Hasannebioğlu
Nâbi Avcı 74/43 Elli Yıldır Şiirle...
Nazir Akalın 74/26 Cumali Ünaldı'nın Şiiri
Necati Güngör 74/100 Hemşerim, Kuşaktaşım ve Arkadaşım Cumali Ünaldı
Nejla Aslankurt 7/32 Cumali Ünaldı Hasannebioğlu
Nevzat Akyar 80/58 Metin Önal Mengüşoğlu'un Su Kıyısındaki Adam Şiirinin Tahlil Denemesi
Nihat Nasır 80/29 Asyalı Bir Ozan Yahut Metin Önal Mengüşoğlu
Nihat Yücel 82/19 Kırk Işık Kız
Niyazi Karabulut 76/10 Gözlerin
Nurettin Durma 74/78 Hasannebioğlu, "Andolsun Aşka'' dedi, 80/20 Ben Asyalı Bir Ozan: Metin Önal Mengüşoğlu
Nurullah Genç 80/13 Metin'dir; Gözleri İsyan Karası
Orhan Arslan74/31 Cumali Ünaldı'yı Anla(t)mak
Osman Fermanoğlu 73/7 Danışır, 79/16 Dədə
Osman Sarıvəlli 77/14 Sen Olmadın mı?
Ömer Ekinci Micingirt 81/22 Ezân Sesi
Özcan Ünlü 74/171 Cumali Bey'i Sevmek İçin 10 Sebep
Peyami Safa 76/21 Bugünkü Türk Şiiri
Pınar Çelik 74/64 Asr'ın Adamı
Qəzənfər Məsimoğlu 81/12 Qarabağ
Rafıq Oday 77/19 Sən Yer Adamı Deyilsən
Ramazan Pamuk 81/21 Ya Habibi Kibriya
Recep Şen 78/22 Yunus Emre'nin İzinde, 81/14 Gül Nine, 75/13Taptuk Öğrencisi
Reşit Güngör Kalkan 80/35 Derinden Akan Fikir Irmağı: Metin Önal Mengüşoğlu
Rukiye Aydın 83/20 Şiir
Sadık Yalsızuçanlar 74/176 "İstanbul'u Sırtlamış Çocuklar"ın Şiiri
Salih Erayabakan 88/49 Vahye Müstenit Bir Sanatçının Portresi
Salih Özel 83/22 Senin Yanında Anne
Salim Durukoğlu74/84 Şiir Şairini Takdim Eder: Bir Şiirinin İzinde Şair C. Ünaldı Hasannebioğlu
Satılmış Şen 82/21 Dilden Gelen
Sebahattin Karadaş 73/19 Kayboldu Bizde, 84/ Gizem Hanım
Selim Erdoğan 84/ Sakiyle Hasbihâl
Selin Ünaldı 74/170 Ailemizin Çınarı
Səxavət İzzəti 76/18 Qədərimlə Şərik Küçə, 79/7 Ay Ana, 83/10 Dəyməsin
Seyfettin Karamızrak 83/9 Yaşlandı
Şefa Eyvaz 76/12 Qapı Pencerenin Dili Olurmuş
Şükrü Ünal 76/7 Deniz Kızı Masalı, 84/ Gazel
Tacettin Şimşek 76/4 Vefa Perdesi (Gazel), 78/5 (Vefa Perdesi) Sevmek Sevilmek Üstüne, 83/3 Sevmek Sevilmek Üstüne
Talip Işık 74/112 Çağı Sobeleyen Şair
Tavit Köletavitoğlu 74/136 Malatya'nın Kaçırdığı Fırsat!..
Tayyib Atmaca 75/22 Dokunan Şiirler/22, 74/34 Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nun Şiirinde Gelenek Damarı, 74/37Cumali Ünaldı Hasannebioğlu ile Şiir ve Gelenek Üzerine Konuşma 76 /23 Şair Âşık Deyişmesi 77/ 6,7 Erzurum Üzerine Deyişme, 77/22 dOkunan Şiirler -23-, 79/20 dOkunan Şiirler -24-, 80/66 Kalbimi Kalbine Yasladığım Şair, 82/22,23 dOkunan Şiirler -25-, 83/24 Can Kafesten Bakmıyor, 84/22 dOkunan Şiirler -26-
Terane Arifgızı 76/16 Bahar Faslı
Təranə Arifqızı 79/8 Üzüm Var / Eyledi, Təranə Arifqızı 83/7 Dağlar A Dağlar
Tuncer Gülensoy 75/4 Kırım'a, 77/17 Şaman'a
Ümit Bayram Yalçın76 /15 İncitme Yedi İklim Gezsen
Üner Dilek 75/ 12 Cancağızım, 77/20 Cühelaya Zem Olsun, Özde Kul Utanmasın, 83/16 Böyle Anlatır
Üzeyir İlbak 74/ 113 Şair Sözü Şiir Ola
Vahid Məmmədli 78/19 Mən Sənin Ömrünə, Bahar Gətirim
Yasin Mortaş 77/3 İliklenmez, 74/151 Şiir Çerağı Cumali Ünaldı Hasannebioğlu, 80/61 Aşk Aşılayan Bir Mütefekkir, 84/24 Prospektüs
Yasin Şen 75/10 Kafile, Yasin Şen 77/10 Osmanlı Şiiri ve Gerçeklik, 79/ 14 Osmanlı Şiiri ve Sembolik Dil, 82/18 Gözlerin, 78/20 Gecede Seni Anlamak
Yaşar Bayar 82 /6,7 Eylül Albümü
Yavuz Değirmenci 76/5 Mezar Taşları
Yılmaz Yalçıner 74/178 Bu Satırlar Şairimizin indinde İkbal Görür mü?
Yunus Akdaş 74/28 Gailelere Boğulmuş Dünyamıza Kültürel Bir Damar Ekleyerek Can Yürütmek Mümkün mü?
Yusuf Beğtaş 74/49 Değer Verme Farkındalığı
Yusuf Halaçoğlu 74/103 Sevgili Bir Dost: C. Ünaldı
Zafer Acar 74/24, 7 Güzel Adam 7'den Fazladır: Cumali Ünaldı Şiiri
Zekeriya Yılmaz 82/11 Hayâlin
Zərəngiz Dəmirci Qayalı 81/24 Açma Dedim, Həzin Nəğme, 76/19 Başımın Üstden